Éhe̱n Nti̱a̱ná

El Nuevo Testamento
en el mazateco de Jalapa de Díaz

LigaBíblica®
INTERNACIONAL

Primera edición
Nuevo Testamento
Mazateco de Jalapa de Díaz
maj 13-011 5C
©Liga Bíblica Internacional 2013

Versión electrónica ©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2015
www.scriptureearth.org

Usted es libre de: Compartir – copiar, distribuir, ejecutar y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:
Atribución. Debe reconocer los créditos de la obra de la manera especificada por el autor o el licenciante (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoyan el uso que hace de su obra).
No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/

Xujun xi y'ét'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo 1
Xujun xi y'ét'a Marco én nda tsuhu Jesucristo 71
Xujun xi y'ét'a Luca én nda tsuhu Jesucristo 117
Xujun xi y'ét'a Jua én nda tsuhu Jesucristo 190
Xujun xi tjít'a ni xi kits'ín já postru 240
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Roma 302
Xujun xi tjun kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Corinto. 331
Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Corinto. . 359
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Galacia 377
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Efeso. 388
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Filipo 398
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Colosa. 405
Xujun xi tjun kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika. . 412
Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika. 418
Xujun xi tjun kits'ínkjihi nda postru Pablo Timoteo 422
Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihi nda postru Pablo Timoteo 430
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo Tito. 436
Xujun xi kits'ínkjihi nda postru Pablo Filemon. 440
Xujun xi kin'ekjíhi xuta xi ntje Hebreo tjehen ra. 442
Xujun xi kits'ínntu Santiago 463
Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Pedro 471
Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Pedro. 479
Xujun xi tjun kits'ínkji nda postru Jua. 484
Xujun xi ma joho xi kits'ínkji nda postru Jua 491
Xujun xi ma jahan xi kits'ínkji nda postru Jua. 493
Xujun xi kits'ínkji Juda 495
Xujun xi tjít'a ni xi y'éjña chji Jesucristo nga kama 498

Nga tjuhun ni én griego kamantúhu Éhen Ntianá xi Nuevo Testamento chubaha nga stila. Ndaha tsa xí jahá mje tjíhin jo mii nú nga kamantú, tunga tu nkú tín'ek'atiyahá nga kj'aí kj'aí én tín'ekj'a. Santaha nd'ai ja ts'ati nku mihi masen én ja kin'ekj'a Nuevo Testamento nga kin'ek'atiya. Nistjin nd'ai milloon ní xuta ja ma ts'ínya Éhen Ntianá at'aha ja kin'ek'atiyaha.

Kj'aí ts'ín b'aha xinkjín énná. Najmi b'a ts'ín b'aha xi nkúhu én griego ko tsa stilo. Nk'ie nga kj'aí én n'ek'atiyaá, ta maha énná tsuya sisin ni xi títsu én xu'bo.

Én griego tsitjuhu ni xi tjít'a kui xujuin. Ta kin'eya ya nkjin tíkjá Biblia xi stila tínchja tu xi kitsjániyáha. Nk'ie nga kin'ek'atiya kui xujuin, kichuba xi nkúhu tsa én maha já xi kits'ínntu xujuin nga tjuhun ni. Kui nga najmi b'a ts'ín y'ahara xinkjín éen xi nkúhu én griego ko tsa stilo.

El Nuevo Testamento fue escrito en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en más de mil quinientos idiomas. El resultado ha sido que millones de personas que pertenecen a miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

La gramática y la estructura que presenta el idioma mazateco son muy distintos a los del griego y a los del español. Sin embargo, el mazateco posee abundantes formas gramaticales que expresa a fondo el significado del griego.

En el proceso de traducción se usó el griego como base principal, así mismo se consultaron varias versiones de las sagradas Escrituras en español. Siempre se buscó presentar a cada escritor como si fuera un nativo hablante del mazateco. Esto significa entonces que no se tradujo palabra por palabra, sino más bien idea por idea.

Xu̱ju̱n xi y'ét'a Mateo̱
én nda tsuhu̱ Jesucristo̱

Kui xu'bi̱ ntje̱ xi y'ahą rą Jesucristo̱
(Lc. 3:23-38)

1 E̱i̱ tjít'a ntje̱he̱ Jesucristo̱. Ntje̱he̱ David nibahą rą ko̱ ntje̱he̱ Abraham nibahą rą.

2 Abraham kama ną'mihi̱ Isaac. Isaac kama ną'mihi̱ Jacob. Jacob kama ną'mihi̱ Judą ko̱ já nts'e̱. 3 Judą kama ną'mihi̱ Fare̱s ko̱ Zerą, ko̱ Tamar kama nąahą. Fare̱s kama ną'mihi̱ Esrom. Esrom kama ną'mihi̱ Aram. 4 Aram kama ną'mihi̱ Aminadab. Aminadab kama ną'mihi̱ Naason. Naason kama ną'mihi̱ Salmon. 5 Salmon kama ną'mihi̱ Booz, ko̱ Rahab kama nąahą. Booz kama ną'mihi̱ Obed, ko̱ Rut kama nąahą. Obed kama ną'mihi̱ Isai. 6 Isai kama ną'mihi̱ ndą rei̱ David. David kama ną'mihi̱ Salomon, ko̱ chju̱úhu̱n Urias kama nąahą.

7 Salomon kama ną'mihi̱ Roboam. Roboam kama ną'mihi̱ Abias. Abias kama ną'mihi̱ Asa. 8 Asa kama ną'mihi̱ Josafat. Josafat kama ną'mihi̱ Joram. Joram kama ną'mihi̱ Uzią. 9 Uzią kama ną'mihi̱ Jotam. Jotam kama ną'mihi̱ Acaz. Acaz kama ną'mihi̱ Ezekią. 10 Ezekią kama ną'mihi̱ Manases. Manases kama ną'mihi̱ Amon. Amon kama ną'mihi̱ Josią. 11 Josią kama ną'mihi̱ Jeconią ko̱ já nts'e̱. Kui xi tjíntu ni̱stjin nga ngjinijé xu̱tą Israel Babilonią.

12 A̱skahą̱n nk'ie nga ja ngjinijé xu̱tą Israel Babilonią, Jeconią kama ną'mihi̱ Salatiel. Salatiel kama ną'mihi̱ Zorobabel. 13 Zorobabel kama ną'mihi̱ Abiud. Abiud kama ną'mihi̱ Eliakim. Eliakim kama ną'mihi̱ Azor. 14 Azor kama ną'mihi̱ Sadoc. Sadoc kama ną'mihi̱ Akim. Akim kama ną'mihi̱ Eliud. 15 Eliud kama ną'mihi̱ Eleazar. Eleazar kama ną'mihi̱ Matan. Matan kama ną'mihi̱ Jacob. 16 Jacob kama ną'mihi̱ Kuse. Kuse xi x'i̱hi̱n Marią, ko̱ Marią xi nąahą Jesu. Jesu xi 'mihi̱ Cristo̱.

17 B'ą ts'ín j'aha te ñju tíkjá ntje̱ chá xi nibahą rą Abraham santaha David. A̱skahan tą te ñjuhú tíkjá ntje̱ chá j'a ngáha santa nkúhu nga ngjinijé xu̱tą Israel Babilonią. Ko̱ ą̱skahan nk'ie nga ja ngjinijé xu̱tą Israel Babilonią, tą te ñjuhú tíkjá ntje̱ chá j'a ngáha santa nkúhu nga j'ai tsin xi Cristo̱.[a]

---

[a] **1:17** "Xi kits'ín nibá Nti̱ąná" tsuhu̱ rą "Cristo̱".

B'i tsʼín kikʼinyaha Jose nga Jesucristo tsín

(Lc. 2:1-7)

18 B'i kama nga tsín Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi
ja tjíndakohо nga kuixankо Kuse. Tunga kintehe ní nga k'úéntukо
xinkjín, tu ntíhí kik'a Maria, ntí xi kitsjáha Espiritu Santo. 19 Ko Kuse
xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjíya animaha ko najmi mjehe nga
k'uéchjit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyukj'i k'uéjñaha.
20 Tunga askahán ni nga ja kits'ínnkjink'un Kuse ni xu'bi, nku
ntítsjehe Ntianá tsakúchjihi yjoho nga nijñá ján ko b'a kitsúhu:
—Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjáín saha ri
Maria xi ja tjíndakohi nga kuinchjunkohi. At'aha ntí xi y'a Espiritu
Santo kitsjáha. 21 Nku ntíx'in tsíhin ko Jesu t'et'aihi ntíu, at'aha kui xi
ts'iín ndaíhi ngatitsuhun xuta xi ts'e nga ts'iínk'anki.
22 B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjusuhun én xi kitsú Ntianá
nga kits'ínkinchja nda profeta:
23 Takjín xunkúu k'ua nku ntí.
Nku ntíx'in tsíhin ko Emanuel k'úín ntíu.
Kui j'áín xi tsuhu ra: Ntianá tíjñajinná.
24 Nk'ie nga j'áha Kuse nga kik'ai chinihi, as'ai kits'ín xi nkú nga kitsúhu
ntítsjehe Ntianá. Kits'ínkjáíhin nga Maria kama chjuúhún. 25 Tunga najmi
kits'ínkohó santa nkúhu nga kitsin ntíu, ko kitsjá j'áíhin nga Jesu k'úín.

B'i tsʼín j'aisehe já nkjinkʼuun ntí Jesu

2 Belen kitsin Jesu, nanki xi tíjñajihin ante Judea, nistjin nga tjíhin
xá nda rei Herode. Kui nistjiun j'ai nanki Jerusalen já nkjink'un xi
nibaha xi má tjuhu ts'íu 2 ko b'a incha kitsú nga kingjásjaiya:
—¿Má tíjña nda reihi xuta xi ntje judio tjehen ra xi ja kitsiun?
At'aha santaha ján anteni má xi tjehen tju ts'íu, kiyai niñu xi ts'e ko
kjúái n'etsjoihi ntíu.
3 Nk'ie nga kint'é nda rei Herode ni xu'bi, tu ni xí kis'entahá ra ko
ta kis'entaha ra ngayjee xuta nanki Jerusalen. 4 As'ai kinchja ñjaha
nda rei ngatentee já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo.
Kingjásjaiyaha má xi tjehen tsín xi Cristo. 5 B'a incha kitsú jóo:
—Xi tjehen Belen, nanki xi tíjñajihin ante Judea. At'aha b'a ts'ín
y'ét'a éhen Ntianá nda profeta:
6 Máha Belen, nanki xi tíjñajihin ante xi ts'e xuta Juda,
najmi kui xi 'yún ichí sa ajihin já tjíxáha xuta Juda.
At'aha yo stjújin nku nda tjíxá
kui xi kúnnta xuta ts'an xi xuta Israel.
7 As'ai Herode kinchja 'maha já nkjink'uun ko kingjásjaiya
ch'ich'ihin mí nistjihin kama chji niñuu. 8 Nga ja kama, as'ai kits'ínkji
nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankíún ko chasjaiya sisiun ntíu. Nk'ie nga sakúsjainuu, t'inya ngáhanú tu xi ko an kfín ts'intsjoho ra.
9 Nk'ie nga ja tsasínñju já nkjink'uun én xi kitsú nda rei, incha kits'ín ngáha niyá. Ko niñu xi kikie antehe má xi tjehen tju ts'íu, tu nku tjen títjuhún ra santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kjijña ntíu. 10 Nk'ie nga kikie ngáha jóo niñuu, tu ni xí tsjohó kamaha.
11 Incha jas'en ni'yoo ko kikie ntíu ko Maria xi naaha maha. Tsinchakúnch'int'aha ntíu nga kits'íntsjoho. As'ai kikjex'á kaxaha ko kitsjáha ntíu ni xi incha y'a. Kitsjáha toonsine, ko ni xi sinjne xi 'mi incienso, ko ni xi sinjne xi 'mi mirra.
12 As'ai kik'óya ngáha já nkjink'uun antehe. Kj'aí niyá incha jakj'á, at'aha kik'inya títjuhun nga niñjá ján nga najmi ta tjíhin nga kj'uaha má tíjña Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'ín ngjikohoo ante Egipto

13 Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntítsjehe Ntianá tsakúchjihi yjoho Kuse nga nijñá ján ko b'i kitsúhu:
—Tisíntjein, chjúbéí ntíu ko naaha. Ante Egipto tiyúkoi. Yo tinchin santa nkúhu nga xínya kixi ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntíu tu xi ts'iínk'iehen.
14 As'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu ko naaha ntíu ko tsitjuko jyún nga ngji Egipto. 15 Yo y'ejña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntianá xi kits'ínkinchjaha nda profeta: "Egipto kinchjaha ra Ntína."

B'i ts'ín kits'ínk'ien Herode ntí xiu

16 Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'íntjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, tu xí kjahán kamaha. Kitsjá kjua nga n'ek'ien ngatentee ntíx'in xi tjín Belen ko xi tjín andai nantio. Kits'ínk'ien ngatentee xi tjíhin santaha jo nú, at'aha kik'axki nistjin xi kitsú já nkjink'uun nga kikie niñuu.
17 B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntianá xi y'ét'a nda profeta Jeremia:
18 Kinu'yá nanki Rama nku nta,
tjín xi tíkjintáya ko tu xí uhún tíbehe.
Kui xi Rakel xi tíkjintát'a ntíhi.
Najmi ta mjehe ra n'ek'íéjyu at'aha ja k'ien ntíhi.

Xi cháha Jesu b'i ts'ín ngjikohoo nanki Nazaret

19 Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tíjña sa Kuse Egipto, nku ntítsjehe Ntianá tsakúchjihi yjoho nga nijñá ján ko b'i kitsúhu:
20 —Tisíntjein, chjúbéí ntíu ko naaha. T'inko ngáhani má tjíntu xuta xi ntje Israel tjehen ra. At'aha ja jesun já xi mjehe ts'iínk'ien ntíu.

21 Ás'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu ko naaha ntíu ko niba ngáha má
tjíntu xuta Israel. 22 Kitsankjún nga ngjuai ante Judea at'aha kint'é én
nga Arkelao tíbatéxuma yo antehe Herode xi kama na'mihi. Tunga
kik'ai chini títjuhún ra xi má nga kik'inyaha nga ante Galilea ngjuai.
23 Ás'ai ngjik'iejña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen
Ntianá xi kinchja já profeta, nga nku nda xi nibáha Nazaret k'úín Jesu.

B'i ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

3 Kui nistjin ján j'aik'íénijmí Jua Bautista ante kixi xi tjín ante
Judea. 2 B'i kitsú nga y'énijmí:
—Tankínchj'aha ruu aniманuu, at'aha ja 'yún tiña tíjñanuu
Ntianá nga tíbatéxumanuu nd'ai.
3 Jua kinchjanijmíyaha nda profeta Isaia nk'ie nga b'i ts'ín y'ét'a:
Tínu'yá ntaha nku nda xi tíkjintáya ante kixiu:
"T'endo niyáha Ntianá. Tjen naxuu niyáha."
4 Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu
camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. 5 Tsitju
xuta nanki Jerusalen ko ngayjee xuta xi tjín ante Judea ko andai
ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. 6 Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie
nga kits'ínkie yjoho nga tjíhin ngatitsun.
7 Nk'ie nga kikie Jua nga nkjin já fariseo ko já saduseo tíincha f'ai
nga mjehe nga saténtá, as'ai b'i kitsúhu:
—¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu
kjuakjahan Ntianá xi ja tjen tiña? 8 Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga
ja tsankinchj'aha ruu aniманuu. 9 Najmi tu yjonuu ch'anachohoo:
"Ntjehe Abraham ñá", tsa kuixíún. At'aha an b'a tíxinnuu nga
santaha kui ndjioi Ntianá kama ts'iín ma ntjehe Abraham. 10 Ja tíjña
nda icho nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi
nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanikj'ajin ajin nd'íu.
11 'An ntánijua tíbatentákohonuu tu xi kuakínchj'aha ruu
aniманuu. Tunga xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjen sa, xi
ndahachí najmi tsuhuna tsa kfínkoho ntéhe. Kui xi Espiritu Santo
ko nd'í kuaténtákohonuu. 12 Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun
tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkoho ra tuniñuhu, tu xi ts'iínkj'a
t'axíhin tuniñu ko xin ts'iínkj'a tjabaha. Ás'ai kj'uátjo tuniñu ni'ya
njihi ko k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

B'i ts'ín kisaténtá Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

13 Ás'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tu xi
kuaténtáha ra. 14 Tunga najmi títs'ín yuhú Jua nga tjuhun. B'i kitsúhu
Jesu:

—Ji ní xi tjíhin nga kuatentání. ¿Nkú tjíhin ra nga an tínibásehení nga kuatentáhara?

15 Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—N'e yi nd'ai, at'aha nda tjín nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntianá.

As'ai kits'ín yu Jua. 16 Nk'ie nga ja kisaténtá Jesu, as'ai tsitjujin ntánijuo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kikie Jesu Espirituhu Ntianá xi nkú joyaha nku chutuju nga nibajennehe. 17 As'ai kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína. 'Yún tjona. Tsjo nkjún mana Ntína.

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 As'ai Espiritu Santo ngjiko t'axíhin Jesu ante kixiu tu xi kjút'ayák'uhun ra ndanindoo. 2 Yo y'ejña kjintíá yachán nistjin ko yachán nistjen. Askahan kama bjoho. 3 As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'i kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntianá, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

4 B'i kitsú Jesu:

—B'i títsu xujun éhen Ntianá: "Najmi nku tutu ninkuon xi ts'ín nga b'entu tík'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntianá machjéhen xuta."

5 As'ai ndanindoo ngjiko Jesu nanki Jerusalen. Kits'ín s'esun má 'yún nk'aha ninku 6 ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntianá, chjanikj'anki yjohi. At'aha b'a títsu xujun éhen Ntianá:

Ntianá k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin.
Kjésíntjenya ntsjahi
tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

7 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko b'i ta ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntianá, kui xi Ntiahi maha."

8 As'ai tu sa nkuhú asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngjiko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjín asunntee ko kjuachánka xi tjíhin nga nkúnkú 9 ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen ngatentee ni xu'bi tsa kuisinkúnch'int'aní nga chankjúnní.

10 B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axínní, Satana. At'aha b'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Chankjúín Ntianá, kui xi Ntiahi maha ko nkuhú kui kuinú'yá'éíhin."

11 As'ai ngji t'axín ndanindoo nga y'éjña suba Jesu, ko incha j'ai ntítsjehe Ntianá nga j'aisinkoho.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngji ante Galilea.
13 Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tíjña
andai ntáchak'uun xi tjehen má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá
Zabulon ko xi y'aha ra ntje chá Neftali. 14 B'a kama tu xi tsitjusuhun
éhen Ntianá xi y'ét'a nda profeta Isaia nga b'i kitsú:

15 Antehe xuta xi y'aha ra Zabulon
ko antehe xuta xi y'aha ra Neftali,
ante xi tiña maha andai ntáchak'uun,
ngabantá ntáje Jordan,
Galilea má nga ta tjíntu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.
16 Xi tjíntu má jyuun ja kikie nku nd'í chánka.
Xi tjíntu má tjen nk'íéhen ngabayoo ja kitsjehen nku nd'í.

17 Kui nistjiun kik'atuts'ihin Jesu nga y'énijmí. B'i kitsú nga
kinchjako xuta:
—Tankínchj'ahа ruu aniманuu, at'aha ja 'yún tiña tíjñanuu
Ntianá nga tíbatéxumanuu nd'ai.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kikie jo já xi
nts'e maha xinkjín. Kui xi Simon xi ta 'mi Pedro ko Andre. Tíincha
kjaníkj'a na'ya tjioho ajin ntóo, at'aha tjio incha tsuba jóo. B'i kitsú
Jesu:
19 —Jun já, tsjénnkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.
20 Ta kuihi chubo y'éntu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. 21 As'ai
ngjindju sa ko yo kikie jo já xi ta nts'e maha xinkjín. Kui xi Santiago
ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjíntuyáko tsutsuhu na'mihi nga tíincha
b'énda na'yaha. As'ai kinchjaha Jesu jóo. 22 Ta kuihi chubo y'éntu jóo
tsutsuu ko na'mihi nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'ín kama ñjakúnehe xuta Jesu

(Lc. 6:17-19)

23 Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjín Galilea. Tsakúya aya
ni'ya sinagoga xi tjín yo ko y'énijmí én nda tsuhu Ntianá nga Ntianá
xi batéxuma. Kits'ínnkihi tu mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. 24 As'ai
ngayjee ante xi tjín ante Siria kichubanijmíyaha Jesu. J'aich'áha
ngatentee xuta un xi tjín yo, xi tíneya yjoho nga nkjin tíkjá ch'in xi
k'uhun, xi un tíbehe, xi tjíntujíhin jánindoo, xi tjíhin ch'in b'atsé, ko
xi najmi ma fi. Kits'ínnkihi Jesu ngatentee xuta uun. 25 Kitsjennkíhi
Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjín Galilea ko Decapoli, xi

nibaha nanki Jerusalen ko ante xi tjín Judea ko xi tjín ngabantá ntáje Jordan.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjín ts'e nginkun Ntianá

(Lc. 6:20-23)

5 Nk'ie nga kikie Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. Yo kama ñjat'áha xuta ni'yakuyáha,
2 ko b'i kitsú Jesu nga tsakúyaha:
3 —Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi najmi tjíhin ra kjuanchiná xi tíma
'yún k'un, at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntianá.
4 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tíkjintáha, at'aha kui xi n'ek'íéjyu.
5 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi nimakjuaha, at'aha kui xi
ts'iínkjáíhin nga kama ts'e t'anankiu.
6 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naxu kamaha,
at'aha kui xi naxu kama.
7 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi ma nimaha ra xuta, at'aha kui xi
chase nimaha.
8 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi je tjíyaha animaha, at'aha kui xi
skue Ntianá.
9 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tsjáha kjuajyu má nga tjín kjuachán,
at'aha kui xi k'úín ntíhi Ntianá.
10 ’Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tín'e unchaha nk'ie nga naxu ts'ín,
at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntianá.
11 ’Á b'a nda tjíhin ts'ajun nk'ie nga ch'on kuitsunuu xuta ko nga
tsjénnki unkienuu ko nga nkjin tíkjá én tsank'á ch'on tsu kuitsunuu
tu ngat'ana. 12 Tsjo katumanuu ko 'yún tsjo kat'enuu, at'aha 'yún
chánka chjí xi n'ekjáín ngáha ruu ndjiojmi ján. At'aha b'a ta kin'ehe
já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'i ts'ín tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tjíhin jóo asunntei

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 ’Jun xi nkú joyaha naxaha asunntee. Tunga tsa ndyja
nga'yúhun naxo, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi
chumi ni chjíhi ra kama. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján ko kuasinnehe
xuta.
14 ’Jun xi nkú joyaha nd'íhi asunntee. Nku nanki xi tíjñasun nku
asunntu tjenki najmi ma s'ejña 'ma. 15 Nk'ie nga nd'í b'éti xuta,
najmi kinte kaxa b'éjñanki. Tu sa ní b'éjña nk'a tu xi ts'ín ndzjehen
ra nd'íu ngatentee xuta xi tjíntu ayoo. 16 B'a ts'ín kats'ín ndzjen
nd'ínuu nginkun xuta, tu xi skuehe xuta ni xi nda tín'o ko ts'iíntsjoho
Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuatéxumaha Ntianá

17 ’Najmi tu b'a ts'ín n'enkjíntak'un tsa an jái ts'inndyja
kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niu. Jái
ts'intjusan níná niu. 18 At'aha kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ntu
xi tjít'a kjuatéxumoo ndahachí najmi ndyjajihinsén nk'ie nga tíjña sa
nk'a ján ko t'anankiu. Kuitjusunyje ní.
19 ’Kui b'a maha, tsa tjín xi najmi ts'iínchjí ndaha tsa tu nku
kjuatéxuma ichí xi tjít'a kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta
xi kj'aí, kui xi 'yún ichí kama ngáha má batéxuma Ntianá. Tunga tsa
tjín xi ts'iín xi nkú títsu kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta
xi kj'aí, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntianá. 20 At'aha an
b'a tíxinnuu. Tjíhin nga 'yún naxu n'etjusun so jun ni xi mjehe Ntianá
nga já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo,
ndahachí najmi kuintsubajiun má batéxuma Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga chankjáán xinkiá

(Lc. 12:57-59)

21 ’Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: “Najmi
tu n'ek'iein. Tsa tjín xi ts'iínk'ien anima, kui xi tjíhin nga n'e kjuaha
ra.” 22 Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi ts'iínkjanko nda nts'e,
kui xi tjíhin nga n'e kjuaha ra. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e:
“Á b'a nkjún ts'ín stjehenni”, kui xi n'e kjuaha nginkun já tjíxóo. Ko
tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e: “Á b'a 'yún chinihini ji”, kui xi
tjehen ra nd'íhi ngak'ien.
23 ’Kui b'a maha, tsa tí'baihini chjehi asun nachan chje ko tsa yo
kj'uaítsjein nga tinchun chánkoi nda nts'ei, 24 tu sahá t'ejñai chjehi
ankjín nachan chje ko t'in chubako nda mahi tjun nda nts'ei. As'ai
nibák'ai ngáhani chjehi.
25 ’Kitsa t'endakoi xi tífitéjénehi nk'ie nga tjenko sai aya niyóo,
tu xi najmi ts'iínkjas'ehen ra ji nda jue. At'aha tsa ts'iínkjas'ehin
nginkun nda jue, as'ai nda jue ts'iínkjas'en ngáha ri aya ntsja nda xi
kunnta nubayóo ko kui xi ngjuáya'yíhin. 26 Kjuaxi ni xi tíxihin. Najmi
kuitjui yo santa nkúhu nga k'úéchjíyjei toon xi tjehin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga chankjáán kjuabixoon

27 ’Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: “Najmi tu biyunéí
kjuabixahin.” 28 Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi kuasehe
nku tachjuún nga ngjuásihin, kui xi ajin animaha ja kuakangane
kjuabixahan.
29 ’Kui nga tsa tunkuin kixi xi títs'ínkijnejihin ri jé, tu sahá n'esjei
ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku

tíkjá yjonintehi, tu xi b'a ts'ín najmi chjanikj'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi. **30** Ko tsa ntsai kixi xi títs'ínkijnejihin jé, tu sahá tichákjáí ko kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tíkjá yjonintehi, tu xi b'a ts'ín najmi chjanikj'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

31 'B'a ta kik'in yaha xuta nistjin nk'ie: "Nda xi k'uéjña chjuúhun, kui xi tjíhin nga tsjáha nku xujun xi má nga ja kits'ínkje kjuabixahan." **32** Tunga an b'a tíxinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, kui ndo títs'ín nga chjuúhun tíbangane kjuabixoon. Ko tsa kj'aí nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui ndo xi ta tíbangane ni xi 'mihi kjuabixan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga nkjún nga "kate Ntianá" kuixíaán

33 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu: Kate Ntianá, bixín tsank'áí. Tu sahá n'etjusuin ni xi tín'ekiei Ntianá." **34** Tunga ahán b'a tíxinnuu. Ndahachí najmi tu "kate Ntianá" bixíún. Najmi tu ndjiojmi ján nungijiun ni xi kuixíún, at'aha yo tíjña Ntianá nga batéxuma. **35** Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungijiun ni xi kuixíún, at'aha Ntianá batéxumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalen nungijiun ni xi kuixíún, at'aha kui xi nankihi Nda Rei k'aku.

36 'Ko ta ndaha najmi tu nintaku nungijiun ni xi kuixíún, at'aha najmi manuu n'ek'óntjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba ko tsa jma n'ek'ió. **37** Tsa tíchasjaiyanuu, "johon" tixíún tsa b'a tjín ko "najmi" tixíún tsa najmi b'a tjín. At'aha én xi s'esun saha, kui xi nibáha ra ndanindoo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nkú n'ekaá xi ch'on títs'ínná

(Lc. 6:29-30)

38 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Xi ch'on ts'iín, n'e ngajoya ngáha ra xi nkú kats'ín. Tsa nku tunkun kats'ín'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'ín'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun." **39** Tunga ahán b'a tíxinnuu nga tjehenntohoo xi ch'on títs'ínnuu. Tsa tjín xi k'onjin tsa kixihi, tjeihin ko tsa skjúhin. **40** Tsa tjín xi mjehe ts'iínkokjuahi xi má nga kjé'ahi chinkahi, tjeihin ko chinka ntsjahi. **41** Tsa tjín xi ts'iín kjua'yúhun ri nga k'úínkoi ch'áha nku kilometru tjíhin, tu sahá t'inkoi jo kilometru tjíhin. **42** Tjeihin xi kuankihi tsa mí nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjín xi mjehe kuenyahi tsa mí nihi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga tjíhin nga n'etjáá xinkiá

(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 ’Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: “N'etjói xuta xinki
ko n'e unchai xuta kontrahi.” 44 Tunga ahán b'a tíxinnuu nga tu sahá
n'etjó xuta kontranuu. Tinchíhuu Ntianá nga nda kats'ínko xi ch'on
títsunuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntianá xi ch'on
títs'ínnuu ko xi tjennki unkienuu.
45 ’B'a n'oo tu xi b'a ts'ín kamahanu ntíhi Na'minuu xi tíjña
ndjiojmi ján. At'aha kui xi ts'íntjuhu ts'íu ngayjee xuta, ndaha tsa xi
ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ínk'aha ts'í ngayjee xuta, ndaha
tsa xi naxu ts'ín ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'ín. 46 At'aha tsa n'etjó
xi tjoho jun, ¿mí chjíhi xi kuijnenuu nk'ie? Santaha já xi f'áchjíntjai
ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma b'a ta incha ts'ín. 47 Ko tsa tu subahá
já nts'o xi súniñohoo, ¿mí ni nda tjíhin xi tín'o nk'ie? Santaha xuta
xi najmi be Ntianá b'a ta incha ts'ín. 48 Katumo xi tjíhin nga kamo.
At'aha tsjehé Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín nda kuintsubaá

6 ’Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi skuehenuu
nga naxu tín'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chjíhi xi
tsjánuu Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján.
2 ’Kui b'a maha, nk'ie nga k'uaihini chjehi, najmi tu tjio títjun
n'ekjanei, xi nkú ts'ín xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín
benkjún Ntianá aya ni'ya sinagoga ko aya niyóo, tu xi nda skuehe ra
xuta. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja títs'ínkjáíhin chjí xi ts'e jóo. 3 Tunga ji,
nk'ie nga tí'bai chjehi, najmi tjíhin nga skue ntsa skjúín ni xi títs'ín
ntsa kixi. 4 Tu sahá jyuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mihi xi tíbe ni xi
'ma tín'ei, kui xi tsjáhi chjíhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín chubakaá Ntianá

(Lc. 11:2-4)

5 ’Nk'ie nga chubakoo Ntianá, najmi b'a tu n'o xi nkú ts'ín xuta xi
tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntianá. Kui xi tsjoho bincha
ndju aya ni'ya sinagoga ko niyátée nk'ie nga nchjako Ntianá, tu xi
skuehe ra xuta. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja títs'ínkjáíhin chjí xi ts'e jóo.
6 Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntianá, titjás'ein aya 'mahi, t'echjáí
ankjuahi ko chubakoi Na'mihi xi tíjñako subahi má 'moo. Ko kui
Na'mihi xi tíbe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.
7 ’Nk'ie nga chubakoo Ntianá, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjíhin
sin, tsa ta kui ta maha én xi chubo, xi nkú ts'ín xuta xi tjín asunntee.
Kui xi b'a maha nga ngjuénñjuhu Ntianá tu ngat'aha nga 'yún tse
tínchja. 8 Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'ín xuta xu'bo.

At'aha jahá be títjun Na'minuu ni xi machjénnuu kintehe ni nga kuinchíhuu.

9 ’Kui b'a maha, b'i ts'ín chubakohonu Ntianá:
Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.
10 Tatexumani.
Katuma t'anankii ni xi mjehi xi nkú nga ta tíma ndjiojmi ján.
11 Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.
12 N'endyjat'ani ngatitsunni,
xi nkú ts'ín jin ta n'endyjat'aihi xi ch'on títs'ínni.
13 Najmi tu 'baintei nga kuijnejiin nga chjút'ayák'unni.
Tu sahá chjúxinni ni xi ch'onk'uun.
At'aha ji xi batexumai,
ko ji xi tjíhin nga'yún,
ko ji xi tjíhin kjuachánka tu nkj'íéhé ni.
B'a tjín.
14 ’At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on títs'ínnuu, b'a ta ts'ín ts'iínndyjat'anuu Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján. 15 Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on títs'ínnuu, b'a ta ts'ín Na'minuu najmi ts'iínndyjat'anuu ngatitsunnuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín kuintsuba kjintíaá

16 ’Nk'ie nga kuintsuba kjintíó, najmi tu nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntianá. At'aha kui xi ndzjen ts'ínk'ié ankjín tu xi skuehe ra xuta nga tjíntu kjintíá. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja títs'ínkjáíhin chjí xi ts'e jóo. 17 Tunga ji, nk'ie nga kuinchun kjintíáí, tu sahá chjújin natí sisin ntsjahi ko tanejin ankjin. 18 B'a ts'ín najmi skuehe xuta nga tinchun kjintíáí. Tu Na'mihi ní xi skue, at'aha kui xi tíjñako subahi má 'moo. Ko kui Na'mihi xi tíbe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chjíhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín s'eyaná

(Lc. 12:33-36; 16:13)

19 ’Najmi tu ei asunntei n'e nchináí yjohi, má nga ts'ínkatsúhun xubíu ni xi tjín ko má nga ma stu ni xi tjín ko má fas'en já ndyjée. 20 Tu sa ní ndjiojmi ján n'e nchináí yjohi, má nga najmi ts'ínkatsúhun xubíu ni xi tjín ko má nga najmi ma stu ni xi tjín ko má najmi fas'en já ndyjé. 21 B'a tíxihin at'aha má nga tíjña kjuanchináhi, yo ta tíjña animahi.

22 ’Tunkuin, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Kui b'a maha, tsa tunkuin fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. 23 Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuin, ngayjee yjonintehi s'e jyuhun. Kui nga tsa ni xi tjíhin nga ts'iín ndzjehen ri tu sahá ts'ín jyun, ¡'yún nkjún jyun má tinchin ma!

24 ’Ndaha nku nda musu najmi ma ts'ínxát'aha jo já ntia. At'aha
nku xi ts'iín unkie ko nku xi ts'iíntjo, ko a ra ts'iínxát'a sisihin nku
ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu
Ntianá ko kjuanchinóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga Ntianá kuhun ntíhi

(Lc. 12:22-31)

25 ’Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni
xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo ko mí nihi xi s'iu. Ta ndaha najmi
tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun
xi ndyjoo. Nk'ie ní nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra
nga nichinee. Ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuun.
26 Chasoho nise xi tjíma tjen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'ékú ko
najmi f'átjo ni xi kjine. Tunga Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján tsjáha
nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yúhún chjí so nga niseе? 27 Ko ndaha tsa
'yún kjúántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi
nkú ts'ín sáhanu masen metru.
28 ’¿Ko á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase
chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jñóo. Najmi ts'ínxá ko najmi ts'ínnda
nachjún. 29 Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rei Salomon
xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja
xi nkúhu naxúu. 30 Tsa Ntianá b'a tsjo ts'ínk'iéntu jñá xi chuba ma
cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunni kuiti, ¿a najmi tu sahá 'yún tsjá
sanuu najyun xi ndyjoo jun xi 'yún chjí so nga jñóo? ¡Á b'a 'yún ichí
s'ejihinnuu Ntianá!
31 ’Kui b'a maha, najmi tu fantaha ruu yjonuu: “¿Mí nihi xi
chinee?” ko “¿Mí nihi xi s'iá?” ko “¿Mí najyuhun xi ndyjaá nd'ai?”,
tsa kuixíún. 32 At'aha ngatentee ni xu'bi bangisjai xuta xi najmi be
Ntianá, tunga jahá be Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján nga machjénnuu
ngatentee niu. 33 Títjun tjehennto nga katatéxumanuu Ntianá ko n'oo
ni xi naxu nginkun, ko b'a ts'ín tu k'uaisuhúnnuu ngayjee ni xu'bi.
34 Najmi tu fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunni. Ndyjunni
s'e ngáhanuu ante nga kjúánta ngáha ruu yjonuu. At'aha ngayje
nistjin y'a kjuasti xi ts'e.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 ’Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, tu xi najmi ts'iínnijéhenuu
Ntianá. 2 At'aha xi nkú nga ts'ín n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai,
b'a ta ts'ín ts'iínnijé ngáhanuu Ntianá. Ko chuba xi n'e chjón nga
ch'achuboo, ta kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntianá.
3 ’¿Nkú ts'ín ji tíchasehe ri stjé xi kjinkihi tunkun nda nts'ei nk'ie
nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? 4 Nk'ie nga

yáxu'ba kjinki tunkuin, ¿nkú ts'ín b'a k'úíhin ri nda nts'ei: "K'uaintení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuin"? 5 Tín'ei ni xi ts'ín xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntianá ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

6 'Najmi tu 'boho nañóo ni xi je nginkun Ntianá ko najmi tu chinko chjanikj'ajihuun ni tsjo k'unnuu, at'aha kuasinne chu ni xi tsjo k'unnuu ko santaha ko jun kjineenuu chu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kuinchíí Ntianá ni xi nda

(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 'Tinchíú, ko Ntianá tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjúx'ánuu. 8 At'aha ngatentee xi banki ts'ínkjáíhin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'ínkjane ankjuo chjux'áha. 9 ¿A tjín ajinnuu nku xi tu ndjiohó tsjáha ntíhi nk'ie nga ninkuan kuankihi? 10 Tsa tjio kuanki ntíhi, ¿a tu yehé tsjáha? 11 Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha ni xi nda xuta xi kuankihi?

12 'Kui b'a maha, xi nkú ts'ín mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'oho xuta xi kj'aí. Kuihí niu xi bakúya kjuatéxumoo ko ni xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ankjua

(Lc. 13:24)

13 'Titjás'oon ankjua ntsjíyoo. At'aha tayá ankjua ko tayá niyá xi fi má nga ndyja xuta. 'Yún nkjin xi tíincha fas'en ankjua xu'bo. 14 Tunga ntsjíyahá ankjua ko ntsjí niyá xi fi má nga b'entu xuta. Chuba xi tíincha sakúhu ankjua xu'bo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha ra xuta

(Lc. 6:43-44)

15 'Chúhuun yjonuu já profeta tsank'óo. Kui xi kj'uaí ts'ín nimakjua mañá yjoho xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjíntuyáha xi nkúhu chu kjan. 16 Kamankjinnuu nkú k'un jóo nk'ie nga choo ni xi ts'iín. At'aha ni xi ts'ín xuta, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. ¿A jñá na'yáhá xi bjaha tuntsjajé? ¿A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? 17 Ngatenteé yá xi nda bjaha tu xi nda. Ko yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. 18 Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Ko nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda. 19 Ko ngatenteé yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún ko s'etí ajin nd'íu. 20 Kui b'a maha, chahanu já profeta tsank'óo nk'ie nga choo tu xi ts'e.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha

(Lc. 13:25-27)

21 'Najmi kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha ngatentee xuta
xi: "Ji nda maestru, ji nda maestru", títsuna. Xi títs'íntjusun ní xi
nkú ts'ín mjehe Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján, kuihí xi kjuas'enjin yo.
22 Nk'ie nga kuichú nistjin nkjin nkjún xi b'a kuitsuna: "Ji Nda Ntia, ji
Nda Ntia, ngajohi y'enijmíi, ngajohi tsich'onsjeheni jánindoo ko nkjin
kjuankjún kin'ei." 23 Tunga an b'a xín ngáha ra xuta xu'bo: "Ndahachí
najmi benuu. Tankín t'axínnú jun xi ch'on kin'o."

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'Kui b'a maha, ngatentee xuta xi nt'é énna ko ts'íntjusun,
kui xi nkú joyaha nku nda kitikjua xi kits'ínndasún ni'yaha asun
ndjio. 25 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, ko ntjo kits'ínk'ajni
ni'yoo nga mjehe kjaníts'in. Tunga najmi tsijnehé at'aha asun
ndjio kamandasún. 26 Tunga ngatentee xuta xi nt'é énna ko najmi
ts'íntjusun, kui xi nkú joyaha nku nda chini xi kits'ínndasún
ni'yaha asun tsumíu. 27 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, ko
ntjo kits'ínk'ajni ni'yoo nga mjehe kjaníts'in. Tsijne ni'yoo nga
tsatsunyje.

28 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, tu ni xí kama nkjúhún
ra ngayjee xuta xi nkú ts'ín tíbakúya. 29 At'aha tíbakúya xi nkúhu tsa
xá tjíhin. Najmi b'a ts'ín tíbakúya xi nkú ts'ín bakúya já chjine'éhen
kjuatéxumoo.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 Nk'ie nga j'aijen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin
nkjún xuta kitsjennkíhi. 2 As'ai j'aisehe Jesu nku nda xi k'uhun
ch'in fentujnu. Tsasinkúnch'int'aha ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in
xi k'unna.

3 Kingjénne ntsja Jesu nga kits'ínko nda uun ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubo tsitjuxíhin ch'ihin ndo.

4 As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchjihi yjohi
nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'ín y'éjña Moise, tu xi skue kixihi
xuta nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku

(Lc. 7:1-10)

5 Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku nda
jun k'aku nga j'ainkihi nku kjuanda. 6 B'i kitsúhu:
—Ji nda ntia, nda musuna kjijña un ni'yana. Najmi ta ma ts'ín
niyáha ko un tíbehe.
7 B'i kitsú Jesu:
—Kama kfín ts'innkíhi.
8 Tunga b'ahá kitsú nda jun k'aku:
—Ji nda ntia, najmi an tsuhuna tsa ni'yana kuitjás'ein. Tu
b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma.
9 At'aha xi nkúhu an, tíjñana xi batéxumana ko ta tjínna já jun xi
batexumaha. Nk'ie nga: "T'in", xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: "Nibái",
xíhin kj'aí, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: "N'ei kui nii", xíhin,
as'ai ts'ín.
10 Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjúhun ko b'i
kitsúhu xuta xi tjenko:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjehen ra
najmi kjee sakújinna xi b'i ts'ín s'ejihin an xi nkú ts'ín s'ejihin ndai.
11 Ko b'a tíxinnuu. Nkjin nkjún xuta xi niba tu má xi tjehén ni ko
k'úéntut'áko yámixo ntje cháná Abraham ko Isaac ko Jacob má
batéxuma Ntianá. 12 Tunga xuta xi tjehen ra nga kjuas'en kai má
batéxuma Ntianá, kui xi ngjuaiya natsin ján má jyuun, ante má nga
kjintá xuta ko kuate ni'yun.
13 As'ai ta kinchjako ngáha Jesu nda jun k'aku:
—T'in. Ngandahi katuma xi nkú ts'ín kuas'ejihin.
Ta kuihi chubo kamanda nda musuhu nda juun.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu na nchí'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

14 Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kikie nga ch'in kjijñako na
nchí'yaha Pedro. 15 As'ai kits'ínko ntsja tachjúun. Kindyjajihin ch'iun
ko tsisintjen nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Nk'ie nga ja kama'ña, j'aich'áha Jesu nkjin nkjún xuta xi
tjíntujíhin jánindoo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje
jánindoo ko nga kits'ínnkihi ngatentee xuta uun. 17 B'a kama tu xi
tsitjusuhun éhen Ntianá xi kitsú nda profeta Isaia: "Kui xi ngjiko
kjua'unná ko jakj'á ch'inná."

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénnkihi

(Lc. 9:57-62)

18 Nk'ie nga kikie Jesu nga nkjin xuta katsendáíhi ra, b'i kitsú
nga mjehe ngjuai ngabantá ntáchak'uun. 19 As'ai j'aik'úhun nku nda
chjine'éhen kjuatéxumoo ko b'a kitsúhu:
—Ji nda maestru, tsjénnkihi tu má xi tjehén ni nga k'úín.
20 B'i kitsú Jesu:
—Chu xi tjín ngijñóo tjíhin tixa ngijo ko nisee tjíhin nuba. Tunga
Ntíhi Ndax'iun najmi tjíhin má nga kama kjuájñasun nintaku.
21 As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:
—Ji nda maestru, k'uaintení nga tjun kfínngjayánjia na'mina.
22 B'i kitsú Jesu:
—Tsjénnkiní ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga
kandjáyanji suba xuta k'ien xinkjín.

B'i ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko já ni'yakuyáha ta jas'enkoho. 24 Tu
nkuhú ntjo xi tu xí 'yúhún kamané nk'ie nga tjenjin ntáchak'uun,
santaha ixí kingjá 'mahá ra t'éhen ntóo tsutsuu. Tunga kjifehé Jesu
nga b'a tímoo. 25 As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínkj'áha ko b'a kitsúhu:
—¡Ji nda maestru, n'ek'ankini! ¡Ja kuayáá ei ni!
26 B'i kitsú Jesu:
—¿Á tíbinkjuhunnu? ¡Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntianá!
As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga
kits'ínk'íéjyu. As'ai kis'e jyujyu. 27 Kama nkjúhun jóo ko b'a kitsúhu
xinkjín:
—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu jo já xi tjíntujíhin jánindoo

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihi xuta
Gadara, as'ai tsitjujín tsjóo nga j'aik'úhun Jesu jo já xi tjíntujíhin
jánindoo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi ta ch'a ma f'a niyá
xu'bo. 29 As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:
—Ji Jesu, Ntíhi Ntia nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿A ja
kjúáik'aini kjuanima kintehe ni nga kuichú nistjiun?
30 Xi tjehen yo nkjin nkjún chinka tíincha kjine jñá. 31 Kui nga b'a
kitsúhu jánindoo nga incha tsankihi Jesu:
—Tsa kuich'onsjeni ei, tu sahá tjennteni nga kuitjás'enjihin chinko.
32 —Tankíún —kitsú Jesu.

As'ai tsitjujíhin jóo jánindoo nga incha ngjikjas'enjihin chinko.
Tsangatsanka ngatentee chinko nga kikjaníkj'antjai yjoho má
nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.
33 As'ai incha tsanka já xi tíincha kunntá chinko. Incha j'ai ajin
nantio ko kitsúya ngatentee ni xi kamoo ko ni xi kamaha já xi
tjíntujíhin jánindoo. 34 Tu tsitju tentehé xuta nantio nga nibasehe
Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihi nga kuitju nankihi jóo.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu
ngáha nankihi. 2 Ja kamoo. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anki nku
nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kikie Jesu nga
s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:
—Tsjo kat'ehe tak'uin, ntína. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.
3 B'i ts'ín kits'ínnkjink'un k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo: "Najmi
tíbenkjún Ntianá ndai nga b'a ts'ín tínchja." 4 Tunga behé Jesu ni xi
tíincha ts'ínnkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:
—¿Á b'a ch'on ts'ín tín'enkjíntak'uhunnu? 5 ¿Má éhen xi 'yún
naxu tjen xi kama xíhin ndo? ¿A: "Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin"?
¿A ra: "Tisíntjein ko titsutjai"? 6 Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga
Ntíhi Ndax'iun tíjña ngajoho Ntianá asunntei xi má nga kama
ts'iínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.
As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:
—Tisíntjein, chjúbéí nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.
7 Tsisintjen nda uun ko ngji ngáha ni'yaha. 8 Nk'ie nga kikie
xuta nkjiun nii, kitsankjún ko kits'íntsjoho Ntianá at'aha xu b'a tse
nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Nk'ie nga títs'ín niyá Jesu, kikie nku nda xi 'mi Mateo xi kab'ejña
ante má nga f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:
—Tsjénnkiní.
As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkíhi Jesu.
10 Ko ni xi kama, nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha, nkjin
nkjún já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi
naxu ts'íntjusun kjuatéxumoo ta incha j'aik'ientut'áha Jesu ko já
ni'yakuyáha t'a yámixo.
11 Nk'ie nga kikie já fariseo nii, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha
Jesu:
—¿Á já xi f'áchjíntjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun
kjuatéxumoo tínekoho niñu nda maestrunuu?

12 Tunga nk'iehé nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:
—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. 13 Tankíún ko tinchíyo nkú tsuhu ra éhen Ntianá xi b'i ts'ín tjít'a: "Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjíntjainuu mjena." Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nkjé tjíhin nga k'úéntu kjintíá xuta ni'yakuyáha

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista ko b'i incha kitsúhu:
—¿Nkú tjíhin ra nga najmi b'entu kjintíáha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'ín bintsuba kjintíáhani jin ko já fariseo?
15 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjíntujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíjñajin saha nda bixoon? Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'iehé nga k'úéntu kjintíá. 16 Ta ndaha najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibakú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'ín fi tsehe má kitiyá. 17 Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxíun. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse, ko b'a ts'ín nda f'áítjoho nga joo niu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku takjín ko nku tachjúún

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Nk'ie nga b'a títsu Jesu, tu j'aihí yo nku nda tjíxá ko tsasinkúnch'int'aha nga b'i kitsúhu:
—Takjínna ja k'uen. Nibángjennéí ntsai ntína tu xi kj'uaíya ngáha ra.
19 As'ai tsisintjen Jesu ko ngjiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkíhi ndo. 20 Ko tu yohó j'ai tjennkihi Jesu nku tachjúún xi tjíhin te jo nú nga jní títs'ínk'iehen. Kui xi kits'ínko tuts'in najyun xi yja Jesu.
21 At'aha b'i ts'ín kits'ínnkjink'un: "Tsa tu najyuhun ts'inko sa, kamanda ngáhana." 22 Tunga kits'ínk'ótjiyahá Jesu nga tsasehe tachjúun ko b'a kitsúhu:
—Ji ntína, tsjo kat'ehe tak'uin. At'aha kuas'ejihin nga Ntianá kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri.
Ta kuihi chubo kamanda tachjúun.
23 Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tjíxóo, kikie yo já xi títs'ínkjane yánaxu ko xuta xi xáhan tíincha ts'ín nga tíkjintá.
24 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tankín ngáhanu. Najmi ka'me takjíun. Tu kjifehé.
Tsajnukiehe xuta xi kama ñjakú yo. 25 Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuto, as'ai jas'en má kjijña takjíun, jakj'á ntsja ko tsisintjen ngáha takjíun. 26 Kint'é ngayjee xuta xi tjín yo ni xi kamoo.

B'i ts'ín kikjex'ánkihi Jesu tunkun jo já ka

27 Nk'ie nga tíbitju Jesu yo, kitsjennkíhi jo já ka xi kikjintáya tjennkihi. B'i incha kitsú:
—Ji xi ntjehe David, katuma nimahi jin.
28 Ko nk'ie nga jas'en ni'yaha Jesu, yo incha j'aisehe já ko. B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:
—¿A s'ejinnuu nga kamana ts'ian ni xi mjenuu?
B'a incha kitsú jóo:
—Johon, nda maestru.
29 As'ai kits'ínko Jesu tunkun jóo ko b'i kitsúhu:
—Katuma xi nkú ts'ín tís'ejinnuu.
30 Tsix'ánki tunkun jóo. As'ai b'a kitsú Jesu:
—Tunga najmi tu ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.
31 Tunga nk'iehé nga incha ngji jóo, kitsúyaha ngayjee xuta xi tjín yo xi nkú nga kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi najmi ma nchja

32 Nk'ie nga tíbitju já xi ka kai, incha j'ai xuta xi j'aikoho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tíjñajihin. 33 Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda nimo. Kama nkjúhun xuta nkjiun ko b'a incha kitsúhu xinkjín:
—Ndahachí najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjín.
34 Tunga b'ahá kitsú já fariseo:
—Nga'yúhun ndaninda k'akuhu jánindoo m'osjekoho jánindoo ndai.

B'i ts'ín kama nimaha Jesu xuta

35 Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i ko nanki xi xi tjín yo nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énijmí én nda tsu xi títsuya nga Ntianá xi batéxuma ko kits'ínnkiyjehe ch'in xi k'uhun xuta. 36 Nk'ie nga kikie Jesu xuta nkjiun, kama nimaha, at'aha tíinchajihin sén ko chuba tjímahá xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjíhin nda bastu. 37 As'ai kinchjako já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:
—Xuta xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'iínxájin nii. 38 Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntjehe.

B'i tsʼín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jánindoo xi tjíntujíhin xuta ko nga ts'iínnkiyjehe xuta xi ch'ihin.

2 Kui xu'bi xi j'áíhin já postru xi te joo: títjun Simon, xi ta 'mi Pedro, ko Andre xi nda nts'e Pedro maha; Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo; 3 Felipe ko Bartolome; Toma ko Mateo xi j'áchjíntjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo ko Tadeo; 4 Simon xi mako já kananista ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i tsʼín kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha tsʼiín nga kʼuénijmí

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 As'ai kits'ínkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyaha ni xi tjíhin nga incha ts'iín. B'i kitsúhu:

—Najmi tu bankíún má nga najmi tjín xuta xi ntje Israel tjehen ra ko najmi tu bitjas'oon nankihi xuta Samaria. 6 Xuta xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankíhinsoho, xuta xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanka. 7 Tankíún ko t'enijmíú nga ja 'yún tiña tíjña Ntianá nga tíbatéxuma nd'ai. 8 N'enkihuu xuta un, n'ekj'áíyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihuu xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntianá, ko tich'onsjoo jánindа xi tjíntujíhin xuta. Xi nkú ts'ín tu kik'aihínuu nga'yún, b'a ts'ín tu tisinkonú xuta.

9 'Najmi tu ch'o toonsine aya tsanuu, ta ndaha toontaba, ko ta ndaha kj'aí toon. 10 Najmi tu ch'o tsa nga n'oo niyá, ta ndaha jo 'yún najyun xi ndyjoo, ta ndaha tjabaxínnté, ko ta ndaha yánise. At'aha xi ts'ínxá tjíhin kixi nga k'uaihi nichine.

11 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki 'yún ko tsa nku nanki ichí, yo tinchísjo nku xi nda animaha. Tintsuboo ni'yaha santa nkúhu nga kuitju ngáhanu nanki xu'bo. 12 Nk'ie nga kuitjás'oon ni'yoo, b'i ts'ín súniño: "Kas'enuu kjuajyu", tixíún. 13 Tsa nda animaha xuta xi ts'e ni'yoo, kas'ehe kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animaha xuta xu'bo, kak'óyak'un ngáhanuu kjuajyunuu.

14 'Tsa tjín xi najmi ts'iínkjáínnuu ko tsa najmi ngjuénñjuhu énnuu, tu sahá titjusje ngáhanu ni'yoo ko tsa nankiu, ko t'etsujno ndyjo tsuku. 15 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skue saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra.

B'i tsʼín kitsúyaha Jesu já postru nga n'e uncha

16 'T'ejin tak'un. An títs'inkjínuu xi nkú joyaha chutsanka ajihin nañá kjan. Kui nga tintsuba ndahanu xi nkú joyaha ye ko nimakjua

n'esjo yjonuu xi nkú joyaha chutujuu. 17 Chúhuun yjonuu xuta, at'aha ts'iínkjas'ennuu já tjíxóo ko k'uénuu aya ni'ya sinagoga. 18 Ngat'ana ngjuaikonuu nginkun já títjuun ko nginkun já rei, tu xi kuixínyaha ruu jóo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjehen ra yáha an.

19 'Tunga nk'ie nga ts'iínkjas'ennuu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonuu nkú n'e chubo ko mí éhen xi kuixíún. At'aha kui chuba xu'bo k'uainuu én xi chubo. 20 At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhu ní Na'minuu xi kuinchja nk'ie nga chubo.

21 'Já xi nts'e maha xinkjín ta kuihi ts'iínkjas'en xinkjín nga n'ek'ien. Xi tí'mi na'mi ts'iínkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha ko ts'iínk'ien. 22 Ngat'ana ts'iín unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjña, kui xi k'uanki. 23 Nk'ie nga tsjénnki unkienuu xuta xi tjín nku nanki, tu sahá tiyú. Tankíún kj'aí nanki. At'aha kjuaxi ni xi tíxinnuu. Najmi kfenuu nga kuinimo ngayjee nankihi xuta Israel kintehe ni nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

24 'Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu, ko nku nda musu najmi 'yún yakjún sa nga nda ntiaha. 25 Nda tjín ts'e nda ni'yakuyóo tsa b'a ts'ín kamaha xi nkúhu nda maestruhu, ko nda tjín ts'e nda musu tsa kuichú ma xi nkú joyaha nda ntiaha. Tsa na'mihi ntíu xi tí'mihi ndaninda Beelzebu, ¿a najmi tu sahá 'yún ch'on k'úín saha ntíhí?

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga kuinkjún

(Lc. 12:4-9)

26 'Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunnu xuta xu'bo. At'aha najmi tjín ni xi 'ma tjítjo xi najmi cha, ko najmi tjín ni xi tíjña 'ma xi najmi s'ejña chji. 27 Ni xi tíxinyanuu má jyuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi kuinú'yó nga kuinchja, ch'iíyako ngáhanu asun nk'a ni'yoo. 28 Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien tunga najmi mahá ra ts'iínk'ien aniманuu. Xi ma níhi ts'ínkji aniманuu ko yjonintenuu ajin ngak'ien, kui ní xi tinkjún.

29 '¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjíhí ch'a nga satéña jo nise xi tíntí? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minuu. 30 Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkihi Na'minuu. 31 Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjí so nga nkjin nise.

32 'Ngatentee xi ts'iínkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'inkíé yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján. 33 Tunga xi najmi ts'iínkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'inkíé yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 'Najmi b'a tu ts'ín n'enkjíntak'un, tsa kjuajyu jái k'iejñá asunntei. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. 35 At'aha jáa tu xi

kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku nda ngjuai kontraha na'mihi ko nku takjín ngjuai kontraha naaha ko nku na anta ngjuai kontraha na nchí'yaha. 36Ta kuihi xinkjín xuta ngjuai kontraha.

37'Xi 'yún ts'iíntjo sa na'mihi ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'iíntjo sa ntíhi nga an, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. 38Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. 39Xi kuangisjáí suba nga k'úéjña tík'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéjña tík'un.

B'i ts'ín kitsúya Jesu chjí xi k'uaihi xuta

(Mr. 9:41)

40'Xuta xi ts'iínkjáínnuu, ja an títs'ínkjáínna. Ko xi ts'iínkjáínna, ta títs'ínkjáíhin xi kits'ín nibána. 41Xi ts'iínkjáíhin nku nda profeta at'aha nda profeta nii, xi nkú ts'ín tjehen ra b'a ts'ín k'uaihi. Ko xi ts'iínkjáíhin nku nda xi naxu ts'ín at'aha naxu ts'ín ndo, xi nkú ts'ín tjehen ra b'a ts'ín k'uaihi. 42Ko tsa tjín xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'án xi k'úí nku xuta xu'bi at'aha xuta ni'yakuyána nii, kjuaxi ni xi tíxinnuu nga kj'uaihi chjíhi xuta xu'bo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista

(Lc. 7:18-23)

11 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúyaha já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjíhin nga incha ts'iín, as'ai incha ngji nga tsakúya ko y'énijmí én nda tsuhu Ntianá nanki xi tjín yo. 2Aya nubayóo kint'é Jua Bautista ni xi títs'ín Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyáha 3tu xi ngjuásjaiyaha ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjíhin nga kj'uaí? ¿A ra chúyahá ri kj'aí ndaha?

4B'i kitsú Jesu:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. 5Tíma chjihi xi kaha. Xi najmi ma fi tíincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tínt'é xi stayaha. Tíf'áíyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhu Ntianá xi x'ahan. 6¡Nda tjín ts'e xi najmi tjín ni xi ts'iínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Lc. 7:24-35)

7Nk'ie nga ja tíincha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'ihin Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjiun:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxá xi títs'ínk'ajnihi ntjo? 8Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un, kui xi tjíntu ni'yaha já rei. 9Tunga, ¿á tsitjuhunu? ¿A ra nkuhú nda profeta

tsankisohoo? Johon, kui. An b'a tíxinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta. 10 Jua tínchjanijmíyaha ni xi tjít'a xujun éhen Ntianá:

Títs'inkjíá nda chjine'énna tu xi ngjuai títjuhun ri.
K'uénda títjun niyáhi.

11 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi tjín asunntei najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntianá, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

12 'Nistjin nga y'énijmí Jua Bautista éhen Ntianá ko santaha nd'ai 'yún tíbixkjanyáha má batéxuma Ntianá, ko xuta xi kitikjua títs'ín ts'e yo. 13 At'aha Ntianá kits'ínchjén ni xi y'ét'a já profeta ko xi kis'et'a kjuatéxumaha Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. 14 Tsa mjenuu n'e s'ejiun éin, Jua kui xi Elia xi tjíhin nga kj'uaí. 15 Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

16 '¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjín nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjín 17 nga b'a incha tsu: "Nk'ie nga kin'ekjanei yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisei suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?"

18 'At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintíá ko najmi kik'i binu. As'ai: "Ndaninda tíjñajihin", kitsú xuta. 19 Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá tsu ngá xuta: "Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumoo." Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntianá nk'ie nga tíyaha ni xi títs'ín.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáíhin éhen

(Lc. 10:13-15)

20 As'ai b'i ts'ín ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjíntu nanki má nga 'yún kits'ín kjuankjún, at'aha najmi ngjikj'áha ra aniimaha:

21 —¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kikie kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjikj'áha ra aniimaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. 22 Tunga ahán b'a tíxinnuu. Nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

23 'Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjúnnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kikie kjuankjún xi kama ajinnuu, ta tíjña ra santaha nd'ai tsakai. 24 Tunga an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Lc. 10:21-22)

25 Kui nistjiun b'i kitsú Jesu:
—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejña chjihi xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí xi ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjín. 26 Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'ín kama tsjohi.
27 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a behe Ntíu, tu nkuhú Na'miu xi behe. Ta ndaha najmi ch'a behe Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi behe. Ko xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihi Na'miu, kui xi skue Na'miu.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu xuta nga kj'uaísehe

28 'Nibáhasenú ngatentoo xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'áha kjuatéxumoo, ko an tsjanuu nga n'ekj'áíyo. 29 Tjasuntjio nkú tsuhu ra kjuatéxuma xi tíbakuyá, at'aha ts'inkjáíhin xuta ko nimakjua tjíyana. Sakúnuu xi má nga ts'iínkj'áíya aniманuu. 30 At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá ko kijna ch'á xi tsjanuu.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 Nku xuatu j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñu. Kama bjoho já ni'yakuyáha ko incha kikje'yún tuniñu. Kits'íntjiya ntsja nga kikjine. 2 Tunga kikiehé já fariseo ni xi tíincha ts'ín jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:
—Chase ma ri. Ni xi tíjña nkjúhun kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tíincha ts'ín já ni'yakuyáhi.
3 B'i kitsú Jesu:
—¿A najmi kjehé n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? 4 Jas'en ante nkjúhun Ntianá ko kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi najmi tjíhin nga kui kjine ko ta ndaha já xi tjenko, ninkuan xi tu já na'miu ma kjinehé. 5 ¿Ko a najmi kjehé n'eyo kui nii xi tjít'a xujun kjuatéxumoo? Já na'mi xi ts'ínxá aya ninku nga nistjin nkjúun najmi chumi jéhe b'anji. 6 An b'a tíxinnuu. Ei tíjñajinnuu nku xi 'yún chánka sa nga ninku.
7 'Tunga najmi kjehé mankjinnuu éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjít'a: "Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjíntjainuu mjena." Tsa mankjinnuu éen, najmi chuba n'enijéhe ruu xuta xi najmi tjíhin jé. 8 At'aha Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha ko nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

9 Ngjikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. 10 Yo ta kab'ejña nku nda xi
ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingjásjaiyaha Jesu, tu xi
b'a ts'ín sakúhu ra má tíndyjajihin Jesu:
—¿A ma n'enki nga nistjin nkjún?
11 As'ai b'a kitsú Jesu:
—Tsa nku xi kabasinjña ei tíjñaha nku chutsanka, tsa tu nkuhú
tixa kuijnengiya chu nga nistjin nkjúun, ¿a najmi kuakj'áhá chu
ko k'uasjeya tixo? 12 Kui b'a maha, ¡'yún chjí sa nku xuta nga nku
chutsanka! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nistjin nkjún.
13 As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:
—Tjentei ntsai.
Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu.
14 As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín kama
ts'iínk'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

15 As'ai ngji t'axín Jesu, at'aha ja be ni xi mjehe ts'iín jóo. Nkjin
nkjún xuta kitsjennkíhi. Kits'ínnkihi ngatentee xi uhun 16 ko b'a
kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yáha Jesu. 17 B'a kama tu xi
tsitjusuhun éhen Ntianá xi kinchja nda profeta Isaia nk'ie nga b'a
kitsú:

18 Ei tíjña nda musuna xi j'ajián,
xi tjona ko xi tsjo maha animan a.
Tsjaha Espirituna,
ko kuitsuyaha xuta xi tjín asunntee ni xi naxu nginkán.
19 Najmi kjan kuinchja ko najmi kjintáya,
najmi niyátée kuinú'yá ntaha.
20 Najmi kjét'okjá nku yáxá xi ja títs'okjá.
Najmi ts'iínk'ien nd'í xi tu nintihí títju saha,
santa nkúhu nga ts'iínndjuú ni xi naxu nginkán.
21 Ko xuta xi tjín asunntee kama 'yún tak'un nda musuna.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 J'aisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tíjñajihin ndanindoo. Kui
xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'asjehe ndanindoo ndo. Kama
chjihi ko kama kinchja. 23 Tu ni xí kama nkjúhun ra ngayjee xuta. B'a
incha kitsúhu xinkjín:
—¿Kutsa kuihí xu'bi xi ntjehe David?

24 Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tíincha tsu xuta, b'a incha kitsú:
—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo
tím'osjekoho ndai jánindoo.
25 Tunga behé Jesu ni xi títs'ínnkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:
—Tsa xuta xi tjíntu má batéxuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha
xinkjín, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihi. Ngatentee nanki ko ni'ya
xi ta kuihi fi kontraha xinkjín, najmi tse maha. 26 B'a ta tjín ts'e
ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tífi kontra subaha
yjoho. Tsa b'a ts'iín, ¿nkú ts'ín tse kuichúkjuaha ra nga kuatéxumaha?
27 'Ko tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo
tíbixíún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a
ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi kixi tjíntuyánuu. 28 Tunga tsa
Espirituhu Ntianá tím'osjékohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga
ja j'ai nistjin nga ja tíbatéxuma Ntianá.
29 '¿Nkú ts'ín nku nda kama kjuas'ehen ni'yaha nku nda xi 'yún
tjíhin nga'yún ko kjé'aha ra ni xi tjíhín? Tjín níhi nga tjun k'ué'yún
ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjíhin ndo ni'yaha. 30 Xi najmi an
makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tíf'áyakona, kui xi tíbaténdzjo.
31 'Kui nga b'a tíxihinnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee
ngatitsuhun ko ngatentee én ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on
kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. 32 Xi nkú
kuitsuhu Ntíhi Ndax'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi nkú kuitsuhu
Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ai ko
ta ndaha ndyjun nkini.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha ra xuta

(Lc. 6:43-45)

33 'Tsa tuhu yóo xi nda, nda yóo. Ko tsa tuu xi najmi nda, najmi nda
yóo. At'aha tuu bakúchji nkú k'un yóo. 34 ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un!
¿Nkú ts'ín kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un?
At'aha ni xi kitsejíhin aniimaha xuta, kui nihi xi bitju ts'a. 35 Nku nda xi
nda b'asjejin ni xi nda ajihin ngayjee ni nda xi tjítjoho. Ko nku nda xi
ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjítjoho.
36 'Ko an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi
kits'ín nga nkúnkú xuta, nk'ie ts'iínkjas'en kuenta xuta nga nkúnkú
én xi najmi chumi ni chjíhi ra xi kinchja ei. 37 At'aha ta kuihi én xi
kichubai n'e kjuaha ri, tsa tjíhin jé ko tsa najmi tjíhin jé.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 As'ai k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo b'a incha
kitsúhu Jesu:

—Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjún xi n'ei, xi kuakúchji nga Ntianá kits'ín nibáhi.

39 B'i kitsú Jesu:

—Xuta xi tjín nd'ai tíincha banki nga skue nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tíincha nginkun Ntianá. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihi xuta xi tjín nd'ai. 40 At'aha xi nkú ts'ín y'ejña Jona jan nistjin ko jan nistjen aya kats'a ti chánkoo, b'a ta ts'ín k'úéjña Ntíhi Ndax'iun jan nistjin ko jan nistjen kinte t'anankiu.

41 'Xuta xi y'entu nanki Ninive kuisíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'iínkokjuahа xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjikj'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntianá. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona. 42 Ko na reina xi tsatéxuma nanki Saba kuisíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'iínkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Lc. 11:24-26)

43 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjujíhin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'iínkj'áíya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, 44 as'ai b'a tsu: "Tu sahá kfin ngáhana ni'yana má tsitja." Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kjitiya ni'yoo nga f'aise ngáha ra. Kichjuchá ko ja tjínda. 45 As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'ín b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun. B'a ta kamaha xuta ch'onk'un xi tjín nd'ai.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Nk'ie nga tínchjako sa Jesu xuta nkjiun, tu naaha ní ko já nts'e j'aincha natsiun xi má nga mjehe kuinchjakoho.

47 As'ai tjín xi b'i kitsúhu Jesu:

—Naahi ko já nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

48 B'i kitsú Jesu nga kinchjako nda xi j'aikoho éen:

—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

49 As'ai tsakú xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. 50 Tu yáhá ni xi ts'iíntjusun xi nkú ts'ín mjehe Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 Kui nistjiun tsitju Jesu ni'yaha ko ngjik'iejña andai
ntáchak'uun. 2 Nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha. Kui nga
nku tsutsu ngjik'iejñayaha Jesu, ko ngayjee xuta tsincha andai ntóo
má kixiu. 3 Nkjin tíkjá ni xi tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:
—Nku nda tsitju nga ngjiténdzjo xujmá. 4 Nk'ie nga tíbaténdzjo
xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine
xujmá xu'boo. 5 K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín
ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjain ninteee. 6 Tunga
nk'iehé nga tsitju ts'íu, kits'ínchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún
ngjiyanji kjamaha. 7 K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko
najmi kitsjántehe nga nda saá xujmá xu'boo. 8 Tunga k'uahá ngá xi
tsixuntu má nga nda nankiu. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi
kitsjá unchan tjíhin, tjín xi kitsjá cháte ko te tjíhin, ko tjín xi kitsjá
katé tjíhin. 9 Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:
—¿Á tu subahá b'ejña chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?
11 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tíjña ts'e xi
nkú ts'ín batéxuma Ntianá. Tunga xuta xu'boo najmi kik'aihi nga
kamankjihin niu. 12 At'aha xi kamankjihin, k'uai saha ko 'yún nda
kamankjihin. Tunga xi najmi ts'iínsihin nga kamankjihin, chjú'aha
santaha ni xi tíjñaha nga kamankjihin kai. 13 Kui kjuaha tu tíb'ejñá
chubayahá ra xuta xu'boo. At'aha tíbase tunga najmi tíbehé, ko tínt'é
tunga najmi tíbasínñjuhú ko najmi tímankjihin.
14 'Ni xi tíincha ts'ín xuta xu'boo títs'íntjusun éhen Ntianá xi kitsúya
nda profeta Isaia nk'ie nga b'a kitsú:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihínnuu,
ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.
15 At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'ín staya yjoho ko kik'íéchja tunkun,
tu xi najmi skuehe ko najmi kuint'éhe,
ko najmi kamankjihin ra,
tsa ts'iínk'óntjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.
16 'Tunga máha jun, á b'a nda tjíhin ts'ajun xi tíyo ko tínu'yó,
at'aha tíbe tunkun ko tínt'é tjabaxínñju. 17 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nkjin

já profeta ko xuta xi naxu y'entu xi kis'e nistjin nk'ie incha kama mjehe nga skue ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin xuta éhen Ntianá

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 'Kui b'a maha, tjenñjuhúnu nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejñá chubaya
ts'e nda xi tsaténdzjo xujmóo. 19 Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntianá
xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoo ko kjexín én xi ja
kis'entjejin aninmaha. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai niyóo.
20 'Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún
tsjohó ts'ín ts'ínkjáíhin. 21 Tunga najmi 'yúhún tjíhin kjama ajin
aninmaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga
n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axíhin yjoho éen.
22 'Xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo, kui xutaha xi ta nt'é éen, tunga
ni xi tjíhín asunntei s'entaha ra ko kjuanchinóo b'anachaha. B'a ts'ín
najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin aninmaha xuta xu'bo ko
najmi tsjá chan.
23 'Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen
ko mankjihin. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan
tjíhin, ko tsa xi tsjá cháte ko te tjíhin, ko tsa xi tsjá katé tjíhin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

24 Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:
—Má batéxuma Ntianá b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'éntjejin
jñáha. 25 Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraha ndo. Y'éntjejihin
tuniñu jñá ch'onk'un ko as'ai ngji. 26 Nk'ie nga jasu tuniñu ko kis'ehe tu, ta
kama chji jñá ch'onk'uun. 27 As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tuniñu
ko b'a kitsúhu: "Ji nda ntia, ¿a najmi xujmá ndahá xi y'entjejin jñáhi? ¿Nkú
ts'ín nga tu sa jñá ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjehi?" 28 B'a kitsú ndo:
"Nku nda kontra b'a kits'ín." B'a kitsú já musu: "¿A mjehé ri nga kuankín
chjúneyai jñá ch'onk'uun?" 29 Tunga b'ahá kitsú ndo: "Najmi, at'aha tsa
chjúneyo jñá ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanjiu. 30 Tu sahá katuma chá
suba nga joo santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kama chá. Kui nistjiun
b'a xíhin já xi kuate tuu nga títjun kjéneya jñá ch'onk'uun, kj'uách'á ko
k'uéti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'uátjo antehe."

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku k'un mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku nda ko y'éntje jñáha. 32 Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oo. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'éntje xuta. Santaha nku yá tu bichú ma, ko f'ai ts'ínnda'á nisee nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu sahan ninkuan

(Lc. 13:20-21)

33 As'ai ta y'éjña chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'á nku tachjuún ko kits'íntjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

Kui kjuai nga tu nku y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúya

(Mr. 4:33-34)

34 B'a ts'ín kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjña chubayaha ngayjee ni xu'bi nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjña chubayaha. 35 B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntianá xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú:

K'uejñá chubaya,
xínya ni xi tjíntu'má santaha nkúhu nga kamanda asunntee.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'ínchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

36 Nk'ie nga ja kits'ínkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyáha j'aik'úhun ko b'a incha kitsúhu:

—T'inyani nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubayai ts'e jñá ch'onk'un xi tjín ajihin tuniñu.

37 B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhi Ndax'iun. 38 Ante xi má nga y'éntje, kui xi asunntei. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntianá. Jñá ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. 39 Nda kontra xi y'éntje jñá ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsíntjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asunntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

40 'Xi nkú ts'ín f'áíya jñá ch'onk'uun ko s'etí ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asunntee. 41 Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhi Ndax'iun, ts'iínkji ntítsjehe nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'oo ko ngayjee xuta xi ch'on ts'ín. 42 Kui xi kjaníkj'ajin má tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun. 43 Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íu nga k'úéntu má batéxuma Na'mihi. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chjí

44 ’Má batéxuma Ntianá b'a joyaha xi nkúhu nku nisa toon xi tíjña
'ma nku ante. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'aha najmi
kui ts'e anteе. Tsjo maha ndo niu. Kui nga fitéñayjehe ni xi tjíhin ra
ko b'atse anteе.
45 ’Má batéxuma Ntianá ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi
ts'ínxáko ndjio tsjo k'un. 46 Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjíhi, as'ai
fitéñayje ni xi tjíhin ko b'atse ndjio tsjo tjín xu'bo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku na'ya tjio

47 ’Má batéxuma Ntianá ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi
kikjaníkj'ajin jóo ntáchak'uun. Kixinchá ha ngayjee tíkjá tjio xi tjín.
48 Nk'ie nga kitsehe tjio na'yoo, as'ai kikje'yún jóo andai ntóo. Yo
y'entu nga j'ájin tjio xi ndoo. Tsinchá nisin xi ndoo ko kikjaníya xi
najmi ndoo. 49 B'a ta kama nk'ie nga kfe asunntee. Kuitju ntítsjee
ko ts'iínkj'a t'axín xuta xi ch'onk'un ko xi je. 50 As'ai kjaníkj'ajin xi
ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun.
51 As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:
—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bi?
—Johon —incha kitsú jóo.
52 B'i kitsú Jesu:
—Nk'ie nga nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo bangiya nkú tsuhu
ra nga Ntianá batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tíjñaha nku
ni'ya chánka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tjíntutjóho, ni xi cháha ko ni xi
tseetsehe.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáíhin Jesu

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

53 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éjña chubaya, as'ai tsitju yo.
54 Ngji ngáha nankihi ko tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjín yo. Kama
nkjúhun xuto ko b'a incha kitsúhu xinkjín:
—¿Má ngjikj'áha kjuankjink'un nanka xi y'aha ndai? ¿Nkú
ts'ín maha ra ts'íhin kjuankjún? 55 ¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi nda
chjineyóo? ¿A najmi kuihí naaha xi 'mi Maria? ¿A najmi já nts'ehé
maha Santiago, Kuse, Simon ko Juda? 56 ¿A najmi eihí ta tjíntujínná
ngatentee jminchjín nichja ndai? Kui b'a maha, ¿má ngjikj'áha ni xi
maha?
57 Kui nga najmi incha kits'ínkjáíhin ra. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu
xuta nkiun:
—Tu má xi tjehén ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihi ko
ni'yaha najmi b'a n'ehe.

58 Najmi 'yún kits'ín kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihin
xuta nga Ntianá kits'ín nibáha.

B'i ts'ín k'ien Jua Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 Kui nistjiun Herode Antipa tjíhin xá ante Galilea. Kint'é ni xi
títs'ín Jesu ko b'a kitsúhu já xi ts'ínxát'aha:
2 —Jua Bautista niu. Ja j'áíya ngáha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga
tjíhin ra nga'yún nga títs'íhin kjuankjún.
3 At'aha Herode kits'ínkji já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko
kits'ínkjas'en nubayóo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'íhin. At'aha
chjuúhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode.
4 B'a kits'ín ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsúhu:
—Tíjña nkjúhun kjuatéxumoo ni xi tín'ei, nga ta jihi tinchunkoi
chjuúhun nda nts'ei.
5 Kama mjehe Herode nga ts'iínk'ien Jua, tunga tsankjúhún nga
b'a ts'iín, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista.
6 Tunga nk'iehé nga tsichu nú Herode, ts'asje s'íhi ko kitenki takjíhin
na Herodia nginkun xuta xi j'ai s'íu, ko tsjo nkjún kamaha Herode.
7 As'ai ixí Ntianáhá kits'ínkie nga tsjáha takjíun tu mí nihí ni xi
kuankihi. 8 Tunga jahá kabinchá'a títjuhun naaha takjíun, ko b'i
kitsúhu Herode:
—T'eya tabaní nintaku Jua Bautista nga k'uainí.
9 As'ai kik'ie babaha nda rei Herode, tunga ngat'aha ní nga
ja kats'ínkie Ntianá nga ts'iíntjusun éhen ko ngat'aha já xi
kab'entut'ákoho yámixo, kui nga b'a kitsúhu nga k'uaihi ra takjíun ni
xi tíbankihi. 10 Kitsjá kjua nga stíkjá nintaku Jua aya nubayóo. 11 Nku
taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihi takjíun, ko kui xi ngjitsjá ngáha
ra naaha niu.
12 Ja kamoo, já ni'yakuyáha Jua j'aikj'á yjoninte k'ien ko
kingjáyanji. As'ai ngji tsúyaha Jesu ni xi kamoo.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mii

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Nk'ie nga kint'é Jesu éin, y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba
nku ante má najmi ch'a tjín. Tunga nk'iehé nga kint'é xuta nkjiun
nga ja tífi Jesu, as'ai tsuku ngji títjuhun ra Jesu nga ngjitjennki.
14 Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi
tíkuyáha. Kama nimaha ko kits'ínnkihi xi uhun. 15 Nk'ie nga ja kama
ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:
—T'axínt'a nkjún ei ko ja 'yún kama ngixun. Tu sahá b'a t'ihin
xuto nga katji nanki xi tjíndai ei má nga kama k'uatse ni xi kjine.
16 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi machjéhen nga ngjuai xuto. Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine.
17 B'a kitsú jóo:
—Un ichí maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichí tjio.
18 —Nibákonú ei —kitsú Jesu.
19 As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntujin jñóo. Jakj'á ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'iínndzjo ngáha ra xuta nkjiun.
20 Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihin. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisin kama. 21 Ma ra un mii jáx'in ko kj'aí jminchjíun ko jántí xi incha kikjine nichinee.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuai títjuhun ngabantá ntáchak'uun, at'aha Jesu tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. 23 Nk'ie nga ja kits'ínkji xuta, as'ai ngji nchjako t'axín suba Ntianá asunntu tjenkiu. Yo tíjña suba nk'ie nga ja kama jyun.
24 Kui chubo ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. T'éhen ntóo títs'ínstihi, at'aha ntjo 'yún nkjún tísatéjihin tsutsuu.
25 Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjennki tiña Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. 26 Nk'ie nga kikie já ni'yakuyóo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikjintáya nkjún:
—¡Nku sen nibá yo!
27 Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:
—¡Jyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!
28 As'ai b'i kitsú Pedro:
—Ji nda maestru, tsa kjuaxi nga ji niu, tjein kjua nga kfínsehe yo má tjenjin ntóo.
29 —Nibáí —kitsú Jesu.
As'ai tsitjujen Pedro tsutsuu ko ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu.
30 Tunga nk'iehé nga kikie nga 'yún tíma ntjo, kitsankjún ko nk'ie nga ja tífijintí, kikjintáya:
—¡Ji nda maestru, n'ek'ankiní!
31 Ta kuihi chubo jakj'á Jesu ntsja Pedro ko b'a kitsúhu:
—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihin ri an! ¿Á jo jan kamaha ri?
32 Nk'ie nga incha jas'en tsutsuu, kitsjenjyú ntjo. 33 As'ai já xi tíincha tsutsuu kits'íntsjoho Jesu nga b'i kitsúhu:
—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntianá.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu xuta un xi tjín nanki Genesaret

(Mr. 6:53-56)

34 Nk'ie nga ja j'atikjáko Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai
tsichu nanki Genesaret. 35 Nk'ie nga kamankjihin xuta xi tjín yo nga
Jesu niu, kits'ínkint'é xuta xi tjín xki ante xi tjíndai yo. As'ai incha
j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xuta xi uhun. 36 Incha tsankihi
tsa tsjántehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'iínko, ko kamanda
ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu mí nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntianá

(Mr. 7:1-23)

15 As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko já chjine'éhen
kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu:
2 —¿Á najmi ts'íntjusuhun já ni'yakuyáhi sihin xi y'éjñaná ntje
cháná? Najmi títjun bané ntsja nk'ie nga kjine niñu.
3 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Ko máha jun, ¿á najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éjña Ntianá, nga tu
sahá sinnuu n'etjusuhunnu? 4 Tjít'a má nga b'a kitsú Ntianá: "Chankjúín
na'mihi ko naahi", ko "Xi ch'on kuitsuhu na'mihi ko tsa naaha, kui xi
tjíhin nga n'ek'ien." 5 Tunga juhún b'a bixíún nga tsa tjín xi b'i kuitsuhu
na'mihi ko tsa naaha: "Ngayjee ni xi tjínna nga kúásinkoho kai, ja
chje kitsjaha Ntianá", 6 tsa tjín xi b'a kuitsu, kui xi najmi ta tjíhin tsa
skuenkjún na'mihi ko tsa naaha. Kui nihi xi bixíún. B'a ts'ín najmi ta
n'echjíhinu éhen Ntianá tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu.
7 '¡Tu tsjohónuu nga bakuchíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Kjuaxi
kjáíhin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'ín y'ét'a:
8 Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,
tunga animaha kjin tíjñaha an.
9 Najmi chumi ni chjíhi ra chje xi tsjána,
at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.
10 As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:
—Tjenñju ko katumankjinnuu. 11 Ni xi fas'en ts'a xuta, najmi kui xi
ts'ín sihi nginkun Ntianá. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihi xi ts'ín sihi.
12 As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:
—¿A yai nga já fariseo najmi kuasasíhin én xi kuachubai?
13 B'i kitsú Jesu:
—N'esjenji santaha ko kjamaha ngayjee yá xi najmi y'éntje
Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján. 14 Najmi tu nkjún manuu jóo. Já kahá
niu xi bakú niyáha xuta ka. Tsa nku nda ka kuakú niyáha kj'aí nda
ka, ¿a najmi kuixuntuyáhá nga joo nku tixa?

15 As'ai b'a kitsú Pedro:
—T'inyani nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejña chubayai.
16 B'i kitsú Jesu:
—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? 17 ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xuta, fi aya kats'a ko bitju ngáha? 18 Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní xi nibáha ajin animaha ko kui xi ts'ín sihi nginkun Ntianá. 19 At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'ínnkjink'un, nga ts'ínk'ien xinkjín, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, nga ndyjé ts'ín, nga nchja én tsank'á, ko nga ch'on tsuhu xinkjín. 20 Kuihí ni xu'bi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntianá. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi títjun kuané ntsja, najmi kui nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntianá.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjehen ra tsankihi nku kjuanda Jesu

(Mr. 7:24-30)

21 As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro ko nanki Sidon. 22 Ko tu kikjintáya tjennkihí ra nku tachjuún xi najmi ntje judio tjehen ra xi yo tíjña. B'a kitsúhu:
—¡Ji chá maestru, ji xi ntjehe David, chase nimaní ichí an! ¡Takjín ichína tíjñajihin chánindoo, kui nga tu xí uhún tíbehe ra!
23 Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tiñaha já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:
—Tu sahá b'a t'ihin tachjúun nga katji, at'aha tíkjintáya tjennkiná.
24 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Kits'ín nibána Ntianá nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjehen ra kfínsehe, xuta xi kindyja xi nkú joyaha chutsankа xi ngji t'axín suba.
25 As'ai j'ai tachjúun, tsasinkúnch'int'aha Jesu ko b'a kitsúhu:
—¡Ji chá maestru, tisinkoní ichí an!
26 B'i kitsú Jesu:
—Najmi nda tjín tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañóo.
27 As'ai b'a kitsú tachjúun:
—Johon, chá maestru, tunga santahá ni ko nañóo kjine xihi ninkuan xi bixunntunkí yámixaha ntiaha.
28 B'i kitsú Jesu:
—Ji tachjuún, ¡á b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntianá kits'ín nibána! Katuma xi nkú ts'ín mjehi.
Ta kuihi chubo kamanda takjíhin tachjúun.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin nkjún xuta un

29 Tsitju Jesu yo nga ngji andai ntáchak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. 30 Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjún xuta nga j'aiko xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi ma nchja, xi kutu ntsja,

ko nkjin sa xi uhun. Kui xi j'aik'iéntut'áha Jesu ko Jesu kits'ínnkihi ngayjee. 31 Kui nga kama nkjúhun ra xuta nkjiun nk'ie nga kikie nga tínchja xuta xi najmi ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjíma xuta xi najmi ma fi, ko kama chjihi xuta xi ka. As'ai incha kits'íntsjoho Ntiaha xuta Israel.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ñju mii

(Mr. 8:1-10)

32 As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjíhin jan nistjin nga tjíntukoná ei. Ja najmi ta tjíhin ra nichine. Najmi mjena ts'inkjí kjintíá, at'aha tsa kuayáya aya niyóo.

33 As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—¿Tunga má xi tjehen sakúná ei ante t'axín xu'bi ninkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi b'i nkjún ts'ín nkjin maha?

34 B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha ko k'ua tjio xixi.

35 As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úéntu xuta nkjiun t'anankiu. 36 Jakj'á ninkuan xi yatuu ko tjio ko kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjoho ninkuon ko tjio xuta nkjiun.

37 Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisin kama. 38 Ñju mii jáx'in ko kj'aí jminchjíun ko jántí xi kikjine nichinee. 39 Nk'ie nga kits'ínkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki Magadan.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihi nku kjuankjún

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 Incha j'ai já fariseo ko já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihi nga ts'iín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntianá kits'ín nibáha. 2 Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngixuun b'a bixíún: "Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján." 3 Ko nga ta jyuun b'a bixín ngó: "Ch'on chun kama nd'ai, at'aha ninti tíincha." Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu ni xi tís'ejña chjihi nistjin nd'ai? 4 Xuta xi tjín nd'ai tíincha banki nga skue nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tíincha nginkun Ntianá. Tunga tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nistjin nk'ie, kui kjuankjúhun xi s'ejña chjihi xuta xi tjín nd'ai.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axíhin xuto.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san

(Mr. 8:14-21)

5 Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantóo, tu kichayahá ra nga
kik'a ninkuan. 6 As'ai b'a kitsú Jesu:
—Nda chasoo. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko já
saduseo.
7 As'ai b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga
najmi incha y'a ninkuan. 8 Kamankjihin Jesu ni xi tíincha tsu jóo ko
b'a kitsúhu:
—¿Á tíchubanijmíyakohonu xinkiu nga najmi kich'ahanu ninkuan?
¡Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu nga Ntianá kits'ín nibána! 9 ¿A tu yje
najmi kjehé mankjinnuu? ¿A najmi ta f'áítsjehénnuu ninkuan xi
uun xi tsakjanyáha já xi un mii maha ko nkú tjín nisin kin'etso
ninkuan xi y'ekú? 10 ¿Ko a najmi ta f'áítsjehénnuu ninkuan xi yatuu xi
tsakjanyáha já xi ñju mii maha ko nkú tjín nisin kin'etso ninkuan xi
y'ekú? 11 ¿Nkú tjíhin ra nga najmi tímankjihinnuu nga najmi ninkuan
tínchjanijmíyahana? Tunga chúhún ruu yjonuu na'yu sahan já fariseo
ko já saduseo.
12 As'ai kamankjihin já ni'yakuyóo ni xi tínchja Jesu, nga najmi
na'yu sahan ninkuan xi tjíhin nga kúhun yjoho. Ngat'aha ní ni xi
bakúya já fariseo ko já saduseo tjíhin nga kúhun yjoho.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntianá kits'ín nibáha

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Nk'ie nga tsichu Jesu tiña nanki Cesarea, má nga batéxuma nda
Felipe, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:
—¿Yáhá ni Ntíhi Ndax'iun tsu xuta?
14 B'a kitsú já ni'yakuyóo:
—Tjín xi b'a tíincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a
tíincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga ji xi
Jeremia ko a ra kj'aí nda profeta.
15 B'i kitsú Jesu:
—Ko jun, ¿yá xi bixíún nga an?
16 As'ai b'a kitsú Simon Pedro:
—Ji xi Cristo.[b] Ji xi Ntíhi Ntianá xi tíjña tík'uun.
17 B'i kitsú Jesu:
—Nda tjín ngat'a ts'i, Simon, ntíhi Jona. At'aha ndaha nku xuta
asunntei najmi y'éjña chjihi nii. Na'mina ní xi tíjña ndjiojmi ján
y'éjña chjihi nii. 18 Ko an b'a tíxihin nga ji xi k'úíhin Pedro. Ts'inndá

---

[b] **16:16** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

ninkuna asuhun ndjio xu'bi ko nga'yúhun ngabayoo najmi kamaha ts'iín nganaha xuta xi ts'an. 19 An tsjaha yubihi má batéxuma Ntianá. Ni xi k'úét'a'yín ei asunntei, ta s'et'a'yún ndjiojmi ján. Ko ni xi chjúndáyai ei asunntei, ta kuindáya ndjiojmi ján.

20 As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga najmi tu ch'a kuitsuyaha nga kui xi kits'ín nibáha Ntianá ngajoho.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

21 Kui nistjiun kik'atuts'ihin Jesu nga kitsúya kixihi já ni'yakuyáha nga tjíhin nga ngjuai nanki Jerusalen, ko nga un nkjún skuehe aya ntsja jáchá xi tjíhin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

22 As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. B'a kitsú Pedro:

—¡Ji nda maestru, Ntianá kakjexíhin ngayjee ni xu'bo! ¡Najmi tu chumi nihi xi katumahi!

23 Tunga kits'ínk'ótjiyak'uhún Jesu Pedro ko b'i kitsúhu:

—¡Tiyú xinní, Satana! Ji xi tín'endyjajinní. At'aha najmi ni xi ts'e Ntianá tín'enkjíntak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntei tín'enkjíntak'uin.

24 As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkína. 25 At'aha xi mjehe ts'iínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéjña tík'un. 26 At'aha, ¿mí xi chjíhi ra tsa ts'iín nganа xuta ngayjee ni xi tjín asunntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjíntjai animaha? 27 At'aha Ntíhi Ndax'iun kj'uaíko kjuachánkaha Na'mihi ko kj'uaíko ntítsjehe. Nk'ie k'uéchjíhi nga nkúnkú xuta ni xi kits'ín. 28 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. K'ua xi tíincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga kj'uaítéxuma Ntíhi Ndax'iun.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axín jóo nku asunntu tjenki nk'a. 2 Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjín xi nkú joyaha ts'íu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. 3 Ta kikie jóo Moise ko Elia nga tiíncha nchjanijmíko Jesu. 4 As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, ¡á b'a nda tjíhin nga ei kuintsubahaná! Tsa mjehi, ts'inndá ei jan ni'ya yántsu, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Elia.

5 Nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tu nkuhú ninti xi tíbat'ai j'ai
ts'ínnk'íéhen jóo ko kinu'yá ajin nintiu nku nta xi b'a kitsú:
—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana. Tasinñjuhuu.
6 Nk'ie nga kint'é nto já ni'yakuyóo tu ni xí incha kitsankjúhún.
Kui nga xí t'anankiuhú y'ét'aha nintaku nga incha tsinchakúnch'in.
7 As'ai j'aik'úhun Jesu ko kits'ínkohoo nga b'i kitsúhu:
—Tisíntjoon. Najmi tu binkjun.
8 Nk'ie nga kingjénnk'a ngáha ankjín jóo, najmi ta ch'a xi kikiehe.
Tu Jesu síjña subahá. 9 Nk'ie nga ja tíincha nibájen ngáha asunntu
tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:
—Najmi tu ch'a xi 'miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga
kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'iun.
10 As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:
—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjíhin nga kj'uaí
títjuhun Elia?
11 B'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi nga kj'uaí títjun Elia ko k'uénda ngayjee ni xi tjín.
12 Tunga an b'a tíxinnuu nga ja j'ai Elia, tunga najmi kamankjihín ra
xuta tsa Elia niu. Tu ni xi kama mjehé ra jóo kits'íhin. B'a ta ts'ín un
skuehe Ntíhi Ndax'iun aya ntsja jóo.
13 As'ai kamankjihin já ni'yakuyóo nga Jua Bautista
kinchjanijmíyaha Jesu.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda chí xi tíjñajihin ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tíincha xuta nkjiun, as'ai nku
nda j'aisehe Jesu ko tsasinkúnch'int'aha nga b'a kitsúhu:
15 —Ji nda maestru, chase nimahi ichí nda chína. Tjín nistjin nga
jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjín nga nkjin niyá jnejin nd'íu ko
tsa ntánijuo. 16 Kjúáikohoo já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá ra
kuats'ínnkihi.
17 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihin ra Ntianá xuta xi tjíhin nd'ai ko
ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjíhin nga kúátejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tjíhin
nga ts'in chúkjuanuu? Nibákonú nda chíu ei.
18 As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihin nda chíu.
Ta kuihi chubo kamanda nda chíu. 19 Askahan já ni'yakuyáha
j'aingjásjaiya t'axíhin. B'a incha kitsúhu:
—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjehení ndanindoo?
20 B'i kitsú Jesu:
—At'aha 'yún ichí s'ejinnuu Ntianá. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa
tu ichí s'ejinnuu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a

k'úíhuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'in t'axín.” As'ai ngjuai t'axín. Ko tu mí nihí ni xi kamanuu, tsa b'a ts'ín s'ejinnuu Ntianá. 21 Tunga jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaáhá Ntianá ko nga bintsuba kjintíaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'ín ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Nk'ie nga tsú'bako Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:
—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta 23 ko incha ts'iínk'iehen. Tunga nistjin xi ma jahán ni kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.
Kik'ie nusin nusihin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'ín y'échjí Jesu toon xi masúhun ninku

24 Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi f'ásuhun toon ninku xi síjña nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu Pedro:
—¿A najmi b'échjíntjaihí nda maestruhi ninku?
25 —Johon —kitsú Pedro.
As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tíjña Jesu, tu Jesuhú tjun kinchjakohо:
—Ji Simon, ¿nkú bixín? Já rei xi tjín asunntei, ¿yá xi ts'ínk'iéchjíntjai? ¿A ntíhi, a ra xuta xi kj'aíhí?
26 —Xuta xi kj'aí —kitsú Pedro.
As'ai b'i kitsú Jesu:
—Johon, najmi b'échjí ntíhi jóo. 27 Tunga tu xi najmi ch'on kamaha ra jóo, tu sahá t'in andai ntáchak'uun ko ndjein nintu. Tjio xi tjun ngjuait'ahi chjúx'á'ai ts'a. Yo sakúhi toon xi kama k'úéchjíntjaihini jo xuta. Chjúbéí tooon ko t'ink'iechjí xi ts'i ko xi ts'an.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka má batéxuma Ntianá

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 Ta kui nistjin xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha. B'a incha kitsúhu nga kingjásjaiyaha:
—¿Yá xi 'yún chánka sa má batéxuma Ntianá?
2 As'ai kinchjaha Jesu nku nda chí, tsasíjñajin masehen jóo 3 ko b'a kitsú:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi kuankínchj'aha ruu aniманuu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú joyaha ntí xi ntí ntí, najmi kuitjás'enjiun nga Ntianá xi kuatéxumanuu. 4 Kui nga tu yáha ni xi ts'iín nimakjuaha yjoho xi nkú joyaha nda chí xu'bi, kui xi 'yún chánka kama má batéxuma Ntianá. 5 Ko xi ngajona ts'iínkjáíhin ra nku nda chí xi nkúhu xu'bi, kui xi an títs'ínkjáínna.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 ’Tu yáha ni xi ts'iínkijnejin ngatitsun nku nda chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejihin an, tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'iíun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanikj'ajin má nankaha ntáchak'uun. **7** ¡Nima rú ts'íhin xuta xi tjín asunntei, at'aha tjín ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun! Tjíhin nga s'e ni xi ts'iínkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, ¡nima rú ts'íhin xuta xi ts'iínkijnejin ngatitsun xuta xi kj'aí!

8 ’Kui b'a maha, tsa ntsai ko tsa tsukui xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjáí ko kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en nimai ko tsa kutui má nga k'úéntu tík'un xuta, ko najmi tsa tjít'a nga joo tsukui ko nga joo ntsai tunga tu sa ajin nd'í xi najmi mahá ra 'meya chjanikj'ajin ngáhi. **9** Ko tsa tunkuin xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei ko kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en kat'ai má nga k'úéntu tík'un xuta, ko najmi tsa tíincha nga joo tunkuin tunga tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanikj'ajin ngáhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku chutsankа xi kindyja

(Lc. 15:3-7)

10 ’T'ejin tak'un. Najmi tu tohón manuu nku nda chí xi nkúhu xu'bi. At'aha an b'a tíxinnuu nga ntítsjehe jántíu xi tjín ndjiojmi ján, tjíntu tehente ngink un Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján. **11** At'aha Ntíhi Ndax'iun j'ai ts'ínk'anki xuta xi ja kindyja kai.

12 ’¿Nkú bixíún? Tsa nku nda tíinchaha unchan chutsankа, tsa ndyjaha nku, ¿a najmi kuinchá xi cháte ko yachán ñjoo ajin jñóo ko ngjuaingisjáí xi kandyjoo? **13** Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa sakúsjaihi chu xi kandyjoo, 'yún tsjo kama saha chu xi nku xi kuasakú ngáha ra, nga xi cháte ko yachán ñja xi najmi kandyjoo. **14** B'a ta ts'ín najmi mjehe Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján tsa ndyja ndaha nku jántí ntí xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuan'endyjat'oo

(Lc. 17:3)

15 ’Tsa ch'on títs'íhin nda nts'ei, t'ihinseihi ko chubanijmíko subai nga b'a t'ihin nga najmi nda tjín ni xi títs'ín. Tsa kuint'é éhin, ja kuijnehi nda nts'ei. **16** Tunga tsa najmi kuint'é éhin, t'inkoi tsa nku ko tsa jo xuta, tu xi b'a ts'ín s'ehe tsa jo ko tsa jan testiyu xi kuitsuya ni xi kamoo. **17** Tunga tsa najmi kuint'é éhen jóo, t'inyaihi xuta ninku ni xi títs'ín. Ko tsa najmi kuint'é éhen xuta ninku, katumahi ndo xi nkú joyaha já xi najmi be Ntianá ko tsa xi nkúhu já xi f'áchjíntai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma.

18 ’Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi k'úét'a'yún ei asunntei, ta s'et'a'yún
ndjiojmi ján. Ko ni xi chjúndáyo ei asunntei, ta kuindáya ndjiojmi ján.
19 Ko b'ahá ta tíxin ngáhanuu. Tsa jo kamo nga k'úéndo ei asunntei
ni xi mjenuu nga kuinchíhuu Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján, kui xi
tsjánuu ni xi kuinchíú. 20 At'aha má nga kama ñjakú tsa jo ko tsa jan
xuta xi s'ejihin an, an ta tíijñajin masehen xuta xu'bo.
21 As'ai j'ai tiña Pedro ko kingjásjaiya:
—Ji nda maestru, ¿nkú tjín niyá ts'inndyjat'aha nda nts'é nga
ch'on títs'ínna? ¿A santaha yatu niyá?
22 B'i kitsú Jesu:
—Najmi tu yatu niyá tíxihin. Cháte ko kan ní niyá nga yatu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi najmi kits'ínndyjat'aha nda musu xinkjín

23 B'i kitsú Jesu:
—Kui b'a maha, má batéxuma Ntianá b'a joyaha nku nda rei xi
kama mjehe ts'iínko kuenta já musuhu. 24 Nk'ie nga tíb'atuts'ihin
nga títs'ínxki, as'ai j'ai kin'ekasínjña nginkun nku nda musu xi 'yún
tse tjehen ts'e. 25 Tunga najmi tjíhín ra ndo toon xi k'uéchjíhi ni xi
tjehen. As'ai kitsjá kjua nda ntiaha nga satéña ndo, chjuúhun, ntíhi
ko ngayjee ni xi tjíhin, tu xi b'a ts'ín kuitju chjíhi ra toon xi tjehen.
26 As'ai tsasinkúnch'in nda musu nginkun nda ntiaha ko b'a kitsú: “Ji
nda ntia, n'e chúkjua saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin.” 27 Kama
nimaha ndo nda musuhu. Kits'ín ndaí ngáha ra ko kits'ínndyjat'a
tentehe toon xi tjehen.
28 ’Tunga nk'iehé nga tsitju nda musu yo, kisatékjá kj'aí nda musu
xinkjín xi ichí tjehen ts'e. Kui xi jakj'á nga kitsubantu ko b'a kitsúhu:
“¡T'echjíná toonna xi tjehin!” 29 As'ai tsasinkúnch'int'aha nda musu
xinkjín ko b'i kitsú nga tsankihi: “N'e chúkjua saní ichí. K'uechjí
tentehé ra toohin.” 30 Tunga najmi kits'ín yuhú nda musu. Tu sahá
ngjingjáya'yún nda musu xinkjín ndo. Yo rú ngjuáya santaha nkú
rúhu k'uéchjí ni xi tjehen.
31 ’Nk'ie nga kikie já musu xingisoo ni xu'bi, un nkjún kama k'un ko
ngji tsúyaha nda ntiaha ngayjee ni xi kamoo. 32 As'ai kinchja ngáha
ra ndantiaha nda musu xu'bo ko b'a kitsúhu: “¡Ji nda musu ch'onk'un!
An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjehin tu ngat'aha nga b'a
kuak'inní. 33 ¿A najmi kohó ji tjíhin nga kama nimahi nda musu
xinki xi nkú ts'ín kama nimana ji?” 34 Kama kjahan nda ntiaha. As'ai
kits'ínkjas'en nda musu aya ntsja já xi basehe nubayóo tu xi tsjáha ra
kjuanima. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uéchjí toon xi tjehen.
35 ’B'a ta ts'iínnuu Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján tsa najmi ngayjehe
animanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsitju ante
Galilea nga ngji ante xi tjín Judea xi tíjña ngabantá ntáje
Jordan. 2 Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi ko yo kits'ínnkihi xuta xi uhun.
3 As'ai j'aisehe Jesu k'ua já fariseo tu xi kikjut'ayák'uhun ra. B'i
ts'ín kingjásjaiyaha:
—¿A kama nku nda chuba ts'iínkjehé kjuabixahan nga k'uéjña
chjuúhun?
4 B'i kitsú Jesu:
—¿A najmi kjehé n'eyo éhen Ntianá má nga tjít'a xi nkú ts'ín
kits'ínnda Ntianá xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'ín tjít'a: "Nku chjuún nku
x'in kits'ínnda." 5 Ko tjít'a ya má nga b'a ta kitsú: "Kui kjuaha nga nku
nda k'uéjñaha na'mihi ko naaha nga k'úéjñako chjuúhun, ko nga joo
nkuhú kuichú ma." 6 Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha
maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntianá, najmi xuta kjéndáya.
7 B'a incha kitsú jóo:
—Tunga tsa b'a ts'ín tíjña, ¿á b'a ts'ín y'éjñaha Moise nga nku nda
kama kjésíntjehen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a
ts'ín kama k'uéjñaha chjuúhun?
8 As'ai b'i kitsú Jesu:
—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga kits'ínj'oho Moise nga
kama k'úéjñahanu chjuúnnuu. Tunga najmi b'ahá ts'ín kis'ejña nga
tuts'ihin ni. 9 An b'a tíxinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa
chjuúhun najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixanko kj'aí tachjuún, kui xi
tíbangane kjuabixan tjuhun. Ko tsa kj'aí nda kuixanko ngáha tachjuún
xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta tíbangane ni xi 'mihi kjuabixan.
10 As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu Jesu:
—Tsa b'a ts'ín tíjña ngat'aha nda xi tíjñaha chjuún, tu sahá nda
tjín nga najmi kuixaán.
11 B'i kitsú Jesu:
—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bi, nku tutuhú xi Ntianá
kitsjáha nga kamankjihin. 12 At'aha tjín xuta xi b'a ts'ín kitsin nga najmi
kama kuixan, ko tjín ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Ko
tjín ngá kj'aí xi ja y'éch'oho yjoho nga kuixan tu xi tu nku Ntianáhá
ts'iínxát'aha ra. Xi kama ts'iínkjáíhin ni xu'bi, kats'ínkjáíhin.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja ko
kuinchjantjaihi nginkun Ntianá. Tunga já ni'yakuyóohó b'a kitsúhu
xuta nga najmi b'a incha ts'iín. 14 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntoho jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjíntuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjehen ra nga Ntianá kuatéxumaha.

15 Kingjénne ntsja Jesu jántíu. As'ai tsitju yo nga ngji t'axín.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 J'aisehe Jesu nku nda ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi tjíhin nga ts'ian tu xi kama ts'inkjáíhin ra nga kúátejña tík'un síán?

17 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda tíchasjaiyahaní? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuitjás'ein má nga kuinchun tík'uin, n'etjusuin ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

18 —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéí kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. 19 Chankjúín na'mihi ko naahi. Ko n'etjóí xuta xinki xi nkú ts'ín tjohi yjohi.

20 B'a kitsú ndatiu:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

21 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi tjíhin nga kuichú mai, t'ihinteñai ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibáí nga tsjénnkiní.

22 Tunga nk'iehé nga kint'é ndatiu éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

23 As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. 'Ni tjín tsa nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha. 24 B'ahá ta tíxin ngáhanuu nga tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha.

25 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tu ni xí kama nkjúhún ra ko b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

26 As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'iínk'anki yjoho, tunga Ntianá maha ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí nihí ni xi maha ts'ín Ntianá.

27 As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentei ni xi tjínni ko tjennkihi nd'ai. Kui kjuaha, ¿mí nihi xi sakúhúni jin?

28 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjín ko nk'ie nga kuakúchji Ntíhi Ndax'iun kjuachánkaha nga k'úéjñasun ante má nga kuatéxuma, kui nistjiun jun xi tjenkonú nd'ai ta kuintsuboo ante xi te jo maha nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo tíkjá maha. 29 Tu yáhá ni xi ngat'ana y'éjñaha ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjín nichja, tsa na'mihi, tsa naaha, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjíhin, kui xutai k'uai ngáha ra unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña ko ts'iínkjáíhin nga k'úéntu tík'un sín. 30 Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénnki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi kits'ínxájin tuntsjajée

20 ’Xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá b'a joyaha nku nda xi tíjñaha nku jñá. Kui xi ta jyun tsitju nga ngjik'íéndako já musu tu xi ngjuai ts'ínxájihin ante tuntsjajéhe. 2 Nk'ie nga kits'ínj'o já musu nga kama chjíhi nku toon denario nga nku nistjin, as'ai kits'ínkji jóo ajin tuntsjajéhe. 3 As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba ñja, ko kikie kj'aí já xi tíincha ajin nantio xi najmi tjíhin xá. 4 B'a kitsúhu jóo: “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna ko nda tjín k'uechjínuu.” As'ai ngji jóo.

5 ’As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba te jo ko nkú ma nga chuba jan, ko b'ahá ta kits'ín ngáha. 6 Ko xi nkú ma nga chuba un nga ngixuun ta ngjihí ngáha ndo ko kisakú saha kj'aí já xi najmi tjíhin xá. “Jun, ¿á nku nistjin kab'ahanuu ei nga najmi tín'exáhanu?”, kitsúhu. 7 “At'aha najmi tjín xi títsjá xáni”, kitsú jóo. “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjajéna”, kitsú ndo.

8 ’Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako nda xi ts'e tuntsjajée nda xi basehe já musu ko b'a kitsúhu: “Chubañjaihi já musu ko t'echjíhi nistjin xi kats'ínxá. Xi askahan kafas'een ch'atuts'ihin ri, santaha nkúhu nga kuichuk'uin xi tjun kafas'een.”

9 ’Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chuba un ko kits'ínkjáíhin nku toon denario nga nkúnkú. 10 As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een ko b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihi, tunga ta nkuhú toon denario kits'ínkjáíhin nga nkúnkú. 11 Nk'ie nga kits'ínkjáíhin niu, y'ésiko nda xi ts'e tuntsjajée. 12 B'a kitsúhu: “Já xi askahan kafas'een tu nkuhú ora kuats'ínxá sa. Tunga tu ngúsuhún kuan'ei nga kuak'iechjíhi jóo ko jin xi kan'e chúkjuai xóo ko nubóo nga nku nistjin tantoo.”

13 ’Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títsuhu: “Ji nda xinkjían, najmi ch'on títs'inkoho. ¿A najmi nkuhú toon denario kab'endakoní? 14 Chjúbéí toohin ko t'in. Tunga mjehéna tsjaha já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjín ta títsjaha. 15 ¿A najmi kamahá ts'inka ni xi tjínna xi nkú ts'ín mjena? ¿A ra tíma xin tak'unní at'aha nda animana?”

16 ’B'a ts'ín xi yjanki nd'ai tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'ai, kui
xi tsjénnki.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Nk'ie nga tjenya Jesu niyá xi fi nanki Jerusalen, kinchja t'axín
subaha já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:
18 —Tjenñju. Ja tíbankíaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi
Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo.
Kui xi incha tsjá kjua nga n'ek'ien 19 ko as'ai ts'iínkjas'ehen xuta
xi najmi ntje Israel tjehen ra, tu xi incha kuajnukiehe ra ko k'uéhe
ko ngjuát'a kruuhu. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra
ngabayoo.

B'i ts'ín naaha Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kjuanda

(Mr. 10:35-45)

20 As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'íhin jáha.
Tsasinkúnch'int'aha Jesu nga tsankihi nku kjuanda. 21 B'a kitsú
Jesu:
—¿Mí nihi xi mjehi?
B'i kitsú tachjúun:
—Tjenntei nga nku ntína kat'ejña kixihi ko nku xi kat'ejña skjúhin
nk'ie nga kuatexumai.
22 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi yo ni xi tíbinchu. ¿A kuichúkjuanuu nga un skuenuu xi
nkú ts'ín un skuena?
—Kuichúkjuani —kitsú jóo.
23 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsuboo nga
kixina ko tsa skjúnna, najmi an tíjñana nga tsja niu. Ja tjíntuhu
Na'mina xi tíjña ndaha kui anteе.
24 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjanko
já ni'yakuyá xi joo. 25 Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo ko b'i
kitsúhu:
—Yo xi nkú ts'ín xuta xi tjíhin xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínko
xuta xingisoo, ko xi tjíhin nga'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. 26 Tunga
ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu,
kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. 27 Xi mjehe nga tjun kama
ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. 28 At'aha ta ndaha Ntíhi
Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni
xi ngandaha xuta j'ai ts'íhin ko tu xi ts'iínkjas'ehen yjoho nga
k'uéchjíntjai nkjin xuta.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu jo já ka

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Nk'ie nga tíincha bitju nanki Jerico Jesu ko já ni'yakuyáha,
nkjin nkjún xuta xi kitsjennkíhi. 30 Jo já ka kab'entu andai niyóo.
Nk'ie nga kint'é nga yo tíf'a Jesu, incha kikjintáya:
—¡Ji xi ntjehe David, katuma nimahi jin!
31 As'ai xuta xi tjín yo kinchjatikohо tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga
tu sahá 'yún incha kikjintáya sa:
—¡Ji nda maestru, ntjehe David, katuma nimahi jin!
32 As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjaha jóo ko b'a kitsúhu:
—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?
33 B'a kitsú jóo:
—Ji nda maestru, mjeni nga kuix'ánki tunkuin.
34 As'ai Jesu kama nimaha jóo ko kits'ínko tunkun. Ta kuihi chubo
kama chjihi ko kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 Nk'ie nga ja tíincha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai
Betfage, nanki xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo,
as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha 2 nga b'i kitsúhu:
—Tankíún nanki ichí xi tíjña tiña ján. Yo sakúnuu nku búrrú xi
tjít'a'yúnko ntí búrrúhu. Chjúndáyo ko nibákonú ei. 3 Tsa tjín xi nkú
kuitsunuu, b'a t'ihuun: "Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú
ts'iínk'óya ngáha."
4 B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntianá xi kinchja nda profeta
nga b'a kitsú:
5 B'a t'ihuun xuta xi tjín Sion:
"Chasoo, ja nibásenuu Nda reinuu.
Kui xi nimakjua, nku búrrú tjísun,
nku ntí búrrú, ntíhi chu xi b'anji ch'á."
6 As'ai ngji ts'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. 7 Incha j'aiko
búrrúu ko ntí búrrúu. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhun
chu. 8 Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya niyóo, ko kj'aí
ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya niyóo. 9 'Yún incha
kikjintáya xuta nkjin xi yja títjuun ko xi yjankiu nga b'i incha kitsú:
—¡Kats'ínk'ankiná xi ntjehe David! ¡Ntianá nda kats'ínko xi kits'ín
nibá ngajoho! ¡Kats'ínk'ankiná xi tíjña nk'a ján!
10 Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalen, kama nkjúhun ngayjee
xuta nantio ko b'a incha kitsú:
—¿Yá ndaha xu'bi?
11 B'a incha kitsú xuta xi tjenko Jesu:

—Ndą profetą Jesuuhú niu xi nibáha Nazaret, nanki xi tíjñąjihin ąnte Galileą.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tíincha batéña chu má ma nątsihin ninku

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Ąs'ąi jas'en Jesu má ma nątsihin ninku. Kik'onsje ngayjee já xi
tíincha batéña ko xi tíincha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixąhą
já xi tíincha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxilehe já xi tíincha batéña
chutuju. 13 B'i kitsúhu:
—B'ą ts'ín tjít'a éhen Ntiąná: "B'ą k'úíhin ni'yaną nga kui xi kąma
ni'ya xi má nga xutą kuinchjąko Ntiąná." Tunga jun ąntehe já ndyjé
tín'e mo.
14 Ąs'ąi incha j'ai xutą ką ko xi nąjmi ma fi nga j'aisehe Jesu
má ma nątsihin ninku ko Jesu kits'ínnkihi. 15 Tunga já nąʼmi k'aku
ko já chjine'éhen kjuątéxumoo incha kama kjahąn, nk'ie nga kikie
kjuąnkjún xi títs'ín Jesu ko nga kint'é ntąhą jántí xi xi tíincha nchją
nątsihin ninku nga b'ą tíincha tsu: "¡Kas'ehe kjuąchánka xi ntjehe
David!" 16 B'ą incha kitsúhu Jesu:
—¿A tínu'yáí ni xi tíincha tsu jántí xiu?
B'i kitsú Jesu:
—Johon, tínt'e. ¿A nąjmi kjehé n'eyo xujun éhen Ntiąná má nga
tjít'a niu? B'i ts'ín tjít'a:
Ts'a jántí xiu ko xi baki
kin'echjéín nga 'yún nda kin'etsjohi.
17 Ąs'ąi Jesu ngji t'axíhin xuto. Nanki Betanią ngji. Yo kits'ínkj'a nistjen.

B'i ts'ín ndjá kinchjąko Jesu yá higuerą xi nąjmi tjíhin tu

(Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Nk'ie nga tą jyuun nga tífi ngáha Jesu nanki Jerusalen, kama
bjoho. 19 Ngjisehe nku yá higuerą xi kikie ąndai niyóo, tunga ndahá
nku tu nąjmi kisakúhu, tu subahá xką. B'i kitsúhu yóo:
—Ndahąchí nąjmi tą kas'ehe ri tu.
Tu tjen'yún kixíhí yóo. 20 Nk'ie nga kikie já ni'yakuyóo ni xi
kamoo, kama nkjúhun ko b'ą kitsúhu Jesu:
—¿Nkú tjíhin rą nga tjen'yún kuaxíhí ni yá higuerą?
21 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa s'ejinnuu Ntiąná ko nąjmi jo jan
kąmanuu, nąjmi tu suba ni xi kuats'ihin yá higuerą kąmanuu
n'oo. Tą kąma b'ą kuixíhuun ąsunntu tjenki xu'bi: "Tiyú xin yo ko
chjąníkj'ąjin yjohi ąjin ntáchak'uun", ko b'ą kąma. 22 Ko ngatentee ni
xi kuinchíhuu Ntiąná nga chubakoo, n'ekjóhoon tsa s'ejinnuu Ntiąná.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. As'ai
j'aik'úhun já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá ko b'a incha
kitsúhu:
—¿Mí xá xi tjíhin nga b'a tín'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?
24 B'i kitsú Jesu:
—Ko an ta kuasjáíyanuu nku ni. Tsa k'úínyanú, xínyanuu mí xáha
xi tjínna nga b'a títs'ian. 25 ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga
j'aiténtá xuta? ¿A Ntianá, a ra xuta asunnteihí?
As'ai b'i kitsúhu xinkjín jóo nga kinchjanijmíyaha niu:
—Tsa: "Ntianá kits'ín nibáha Jua", kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná:
"¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?" 26 Ta najmi kama tsa:
"Xuta asunntei kits'ín nibáha", kuixíaán, at'aha ngayjee xuta b'a
tsu nga nku nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kuixíaán at'aha
binkjaán xuta nantio.
27 Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:
—Najmi yai.
As'ai b'i kitsú Jesu:
—Ko ta ndaha an najmi xínyanuu yá xi kitsjána nga b'i
títs'ian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tjíntuhu jo já

28 As'ai b'a kitsú sa Jesu:
—Nkú ma ni xínyanuu. ¿Nkú bixíún? Nku nda tjíntuhu
jo já. Ngjisehe nda xi tjuun ko b'a kitsúhu: "Ji ntína, t'in
n'exájin tuntsjajéna nd'ai." 29 "Najmi mjena kfían", kitsú ntíhi
ndo, tunga askahán ni kits'ínnkjink'un ko ngji ts'ínxá. 30 As'ai
ngjisehe nda xinkuu ko b'a ta kitsúhu. "Jo'oho, na'mi", kitsú
nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. 31 ¿Má xi kui já xi joo kits'ín ni
xi mjehe na'mihi?
—Nda xi tjuun —kitsú jóo.
As'ai b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha
já Roma ko jminchjín skóo títjun kjuas'enjin nga Ntianá xi
kuatéxumaha. 32 At'aha j'aisenuu Jua ko tsakúyanuu ni xi naxu
nginkun Ntianá, tunga najmi kin'e s'ejinnú ni xi kitsú. Tu sahá já
xi f'áchjíntjai ch'á ko jminchjín skóo xi kis'ejihin. Ko máha jun,
ndaha tsa kiyo niu, tunga najmi tsankinchj'ahá ruu aniманuu tsa
kis'ejinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 ’Tjenñju ma ngó. K'uejñá chubaya manuu. Nku nda nchiná
y'éntje tuntsjajé, y'éngi nch'á ko kits'ínnda nku ante má nga ts'íónnki
tuntsjajée. Kits'ínnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha anteе. Kitsjá
sáha anteе já xi maha ts'ínxáko tuntsjajée, as'ai ngji kjin. 34 Nk'ie
nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo já musuhu já xi títs'ínxáko
tuntsjajée tu xi kuankihi ra tu xi kanéhe. 35 Tunga jakj'áhá jóo já
musuhu ndo. Nku xi kits'ín'uhun, nku xi kits'ínk'ien, ko nku xi y'éhe
ndjio. 36 As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo nkjin já musu, tunga b'ahá ta
kits'ín ngáha ra jóo.

37 ’Tu chahán kits'ínkji ntíhi ndo nga b'i kitsú: “Skuenkjún ntína
jóo.” 38 Tunga nk'iehé nga kikie já xi ts'ínxáko tuntsjajée nga nibá
ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'iínkjáíhin ngayjee
ni xi tjíhin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi
ts'iínkjáíhin.” 39 As'ai jakj'á jóo ntíhi ndo, kik'onsje natsin má nga
tjíntje tuntsjajée ko kits'ínk'ien. 40 Kui b'a maha, nk'ie nga kj'uaí nda
xi ts'e tuntsjajée, ¿mí nihi xi kj'uaí ts'íhin já musu xu'bo?

41 B'a incha kitsú jóo:

—Ts'iínkje nga najmi kama nimaha já ch'onk'un xu'bo ko kj'aí já
tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajée, já xi k'uéchjíhi tuhu nk'ie nga kuichú
chahan.

42 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntianá? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.
Ntianá xi b'a kits'ín ko ma nkjúnná nga chasehee.

43 Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Chjú'anuu nga kuintsubajiun
nga Ntianá xi kuatéxumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntianá xi
batéxumaha, kui xi kj'uaihi nga kjuas'enjin yo. 44 Ndjio xi títsu éhen
Ntianá nga kikjaníya já chjinexjóo, tu yáhá ni xi kuijnesun ndjio
kama xixi. Ko xi kuijnenehe ndjio kama nkuan nkuan.

45 Nk'ie nga kint'é já na'mi k'aku ko já fariseo éin, incha
kamankjihin nga kui tínchjanijmíyaha Jesu. 46 Mjehe nga kuakj'ánijé
tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga
nku nda profeta Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku s'í kjuabixan

22 As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'éjña chubaya. B'i kitsú:
2 —Xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá b'a joyaha nku nda
rei xi ts'asje nku s'í nk'ie nga tsixan ntíhi. 3 Kits'ínkji já musuhu nga

kuinchjaha xuta xi kitsúya títjuhun. Tunga najmi kits'ín yuhú xuto nga kj'uaí s'íu. 4 As'ai ta kits'ínkjihí ngáha kj'aí já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihuun xuta xi ja kixinyaha nga ja kab'endá nichinee. Ja kats'ink'ién turu. Ja tjínda ngatentee niu. T'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.”

5 ’Tunga najmi nkjún kamaha xuta xi kik'inyaha. Nku xi ngjisehe jñáha, kj'aí xi ngjik'atseya ni. 6 Tjín ngá xi jakj'ánijé já musuhu nda rei, kits'ín'uhun ko kits'ínk'ien. 7 Nk'ie nga kint'é nda rei ni xi kamoo, kama kjahan. Kits'ínkji já juhun nga kits'ínk'ien xuta xi b'a kits'íun ko y'éti nankihi.

8 ’As'ai b'a kitsú nda rei nga kinchjako já musuhu: “Ja tjínda s'í kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chjíhí ra xuta xi tjun kixinyaha nga kj'uaí. 9 Kui b'a maha, tankíhinnu niyátée ko tu yáhá ni xi sakúnuu t'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.” 10 As'ai tsitju já musu nga ngji niyátée. Kinchja ñja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhun ko ndaha tsa xi nda tjíntuyáha. Kitsehe xuta má tjen s'í kjuabixoon.

11 ’Nk'ie nga jas'en nda rei nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixo, kikie yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'í kjuabixan. 12 As'ai b'i kitsúhu: “Ji nda xinkjián, ¿nkú ts'ín kabitjas'ehenni ei nga najmi tjíhin ri najyun xi ts'e s'í kjuabixan?” Tunga najmi kinchjahá ndo. 13 As'ai kinchjaha nda rei já xi títsjá nichinee ko b'a kitsúhu: “T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanikj'o natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuate ni'yun.” 14 At'aha nkjin maha xi tíchubaha, tunga tu chubahá maha xi kj'uaíjin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 As'ai ngjik'iéndako xinkjín já fariseo tu xi ts'iínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. 16 Incha kits'ínkjisehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yjankihi nda rei Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyáí sisin ni xi ts'e Ntianá. Najmi ni xi sasíhin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihi. 17 Kui nga t'inyahani. ¿A ma b'echjíhií nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

18 Tunga behé Jesu nga tu xi títsuhu jóo ko b'i kitsúhu:

—¡Jun xi tu tsjohónuu nga bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! ¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? 19 Takúnnú nku toon xi ma chjíntjaihi ch'á.

J'aiko jóo nku toon denario. 20 Ko b'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áín xi tjít'aha tooin?

21 As'ai b'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon ndą títjun Cesąr ni xi ts'ę ndą títjun Cesąr, ko tjohoon Ntiąná ni xi ts'ę Ntiąná.
22 Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xí kama nkjúhún rą ko incha ngji t'axín.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uąíya ngáhą rą xutą

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Já saduseo bakúya nga najmi kj'uąíya ngáhą rą xutą ngabayoo. Kui nistjin xu'bo k'uą xi incha j'aisehe Jesu nga b'i incha kitsúhu:
24 —Ji ndą maestru, b'ą kitsú Moise nk'ie: "Tsa tjín xi kuąyá nga najmi s'ehe ntí, ndą nts'ę tjíhin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'ą ts'ín s'ehe rą ntí ndą nts'ę xi k'ien." 25 Y'entujinni yatu já xi nts'ę maha xinkjín. Tsixan ndą xi tjuun tunga b'ąhá tjíun k'ien. Najmi kis'ehe ntí. K'ien x'ihin tachjúun. Ąs'ąi ndą nts'ę y'ejñako ngáha tąchjúun. 26 Tunga tą k'iehén ngáha ndą nts'ę xi ma joho, ąs'ąi xi ma jahan, ko santaha ndą xi yatuu. 27 Ąskahan tą k'ien tąchjúun.
28 'Kui b'ą maha, nistjin nga kj'uąíya ngáhą rą xutą ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatuu kąma ts'ę tąchjúun, ąt'ahą ngatentee y'entuko?
29 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—Najmi b'ą tjín ni xi chubo, ąt'ahą najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntiąná ko tą ndaha nga'yúhun Ntiąná. 30 Ąt'ahą nk'ie nga kj'uąíya ngáhą rą xutą ngabayoo, najmi tą kuixahan ko tą ndaha najmi ts'iínkixan ntíhí. B'ą ní ts'ín k'úéntu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi ján. 31 Tunga nga kj'uąíya ngáhą rą xutą, ¿a najmi kjehé n'eyo ni xi títsunuu éhen Ntiąná? B'ą kitsú Ntiąná: 32 "An xi Ntiąhą Abraham, Ntiąhą Isaac ko Ntiąhą Jacob." Ntiąná najmi Ntiąhą animą. Ntiąhą ní xutą tík'un.
33 Nk'ie nga kint'é xutą niu, tu ni xí kama nkjúhún rą ngąt'a ts'ę ni xi bakúya Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu má kjuątéxumaha xi 'yún chjíhi rą

(Mr. 12:28-34)

34 Kama ñjakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'ínkinchá jyujyu já saduseo. 35 Ąs'ąi nku ndą chjine'én xi ts'ę, nku ndą maestruhu kjuątéxumoo, kingjásjaiyahą Jesu nga kikjut'ayák'un:
36 —Ji ndą maestru, ąjihin ngayjee kjuątéxumoo, ¿má kjuątéxumaha xi 'yún chjíhi rą?
37 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—"N'etjói Ntiąná xi Ntiąhi maha ngayjee aniąhi. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin ko xi nkú ts'ín n'enkjíntak'uin." 38 Kui kjuątéxuma xu'bi xi 'yún chjíhi rą ko kui xi tjun. 39 Ko b'ąhá tą tjín ngáha kjuątéxuma xi ma joho: "N'etjói xutąhi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi." 40 Nga joo

kjuatéxuma xu'bi y'aha ra ngatentee ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo ko xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Nk'ie nga kabincha sa yo já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:
42 —¿Nkú bixíún ngat'a ts'e xi Cristo?[c] ¿Má nibáha ntjehe?
B'a kitsú jóo:
—Ntjehe David.
43 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿Nkú tjíhin ra nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntiaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santoho Ntianá kits'ínkinchjaha:
44 Ntianá b'a kitsúhu Nda Ntiana:
"Tinchint'áni má batexuma,
k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui."
45 Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntiaha, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?
46 Ndaha nku najmi kamaha kits'ínk'óyaha Jesu tsa tu nku én. Kui nistjiun kich'atuts'ihin nga najmi ta ch'a kama k'un kingjásjaiyaha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 As'ai kinchjako Jesu xuta ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:
2 —Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tíjñaha nga kuitsuya nkú tjíhin ra kjuatéxumaha Moise. 3 Kui b'a maha, n'etjusuhunnu ngatentee ni xi kuitsuhunuu ko chj'atjó. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'ín, at'aha najmi ts'íntjusun ni xi nchja.
4 Kui xi b'énehe ni xi áí xuta, tunga máha kui, ndahachí najmi incha ts'ín nga'yún nga ts'iíntjusun niu.
5 'Yún mjehe nga skuehe xuta xi nkú ts'ín benkjún Ntianá. Kui nga 'yún i ts'íhin kaxa tíntí xi b'entut'áá stjeén ko tjianá, xi tíinchaha éhen Ntianá, ko 'yún ts'ín ndju nachjún xi yjandáíhi najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntianá. 6 Tsjoho nga b'entu ante k'aku xi tjín nku s'í ko nga b'entusún yáxile xi tíincha títjun ni'ya sinagoga.
7 Tsjoho nga tsjo ts'ín súniñaha niyátée ko nga maestru k'úíhin.
8 'Najmi tu n'ej'oo tsa maestru kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma nda maestrunuu ko ngatentoo jun nts'o mahanu xinkiu. 9 Najmi tu ch'a na'mi 'mihuu ei asunntei, at'aha nkuhú ma Na'minuu, kui xi

---

[c] **22:42** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

tíjña ndjiojmi ján. **10** Najmi tu n'ej'oo tsa já ntia kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma xi ts'enuu, kui xi Cristo. **11** Xi mjehe chankjún ajinnuu tjíhin nga nda ts'iín ngandaha xingisoo. **12** Xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichí kama nginkun Ntianá. Xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

13 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntianá kuatéxumaha. Ta ndaha jun najmi bitjas'oon ko ta ndaha najmi 'baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

14 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Chju'óhoo ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yúhún tse chubakoo Ntianá tu xi b'é'mat'aihinnu yjonuu. Kui nga 'yún un skuehenuu.

15 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Fenuu nga binimo nga ngúsuhun asunntee ko ntáchak'uun nga binchisjó xuta xi n'e mo nga ts'iín s'ejin xi nkú ts'ín s'ejinnuu. Ko nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi 'yún ts'ín sa ni xi ts'e ndanindoo nga jun.

16 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixíún: “Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai ninku tsúngijin, najmi tjíhin kjua'yún nga ts'iíntjusun. Tunga xi tsúngijin toonsine xi tíjñaya ninku, kuihí xi tjíhin nga ts'iíntjusun ni xi kuitsu.” **17** Jun xi já chini ko já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a ra ninkuhú xi títs'ín nga je toonsinee nginkun Ntianá?

18 ’Ko b'a bixíún yo: “Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi najmi tjíhin kjua'yún nga ts'iíntjusun. Tunga xi tsúngijin chje xi tíjñasun nachan chje, kuihí xi tjíhin nga ts'iíntjusun ni xi kuitsu.” **19** Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a ra nachan chjehé xi títs'ín nga je chje nginkun Ntianá? **20** Kui b'a maha, tsa tjín xi nkú kuitsuhu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi ja títsungijin nachan chje ko ngayjee ni xi tjíntusún yo. **21** Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai ninku tsúngijin, ja títsungijin ninku ko Ntianá xi tíjña yo. **22** Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai ndjiojmi ján tsúngijin, ja títsungijin Ntianá xi tíjña yo nga tíbatéxuma.

23 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! 'Bohoo Ntianá nku tíkjá najún chinko ko xka sinjne xingisoo xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi ta bakúya kjuatéxumoo. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntianá ko nga tjíhin nga kama nimanuu xuta xi kj'aí ko nga tjíhin nga naxu s'ejinnuu éhen Ntianá. Kuihí ni xi joon xi tjíhin nga n'oo, ko najmi tjíhin nga n'echayo

nga n'oo ni xingisoo xi tjít'a. 24 ¡Jun já ka xi baku niyóhoo xuta!
N'etjusun ni xi tu tjent'ahá ko ni xi 'yún chjíhi ra najmi n'esiuhun.
25 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo!
¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Jun xi nkú
joyaha tasa ko taba xi tu natsihin ní kin'echuhun, tunga kitsejíhín
ni animanuu ndyjé ko ni xi najmi naxu. 26 Ji nda fariseo ka, títjun
n'echihin ayaha taso ko b'a ts'ín kama jehe natsihin.
27 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo!
¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Jun xi
b'a joyaha tsjó xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'ín bakú sunnk'a, tunga
ayaha kitsehe nintaha anima ko ngatentee ni chuntí. 28 Jun xi b'a ta
k'un sunnk'o, at'aha nginkun xuta 'yún je bakuchíú yjonuu, tunga
ajin animanuu kitsejíhin ni xi tu b'anachaha ko ngatitsun.
29 ’¡Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo!
¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! N'endo
tsjóho já profeta ko n'enaxú ndjio tsjóho xuta je xi kis'e nistjin nk'ie.
30 Ko b'a bixíún: “Tsa tu ñá ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje cháná,
najmi tsisinko raá nga kits'ínk'ien já profeta.” 31 Nk'ie nga b'a bixíún,
ta juhun n'ek'io yjonuu nga ntjehe xuta xi kits'ínk'ien já profeta jun.
32 ¡Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'in ntje chánuu!
33 ’¡Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenuu! ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú
ts'ín kuitjunkihinu nga najmi kuankíún ngak'ien? 34 Kui b'a maha, an
ts'inkjísenuu já profeta ko já nkjink'un ko já chjine'én. K'ua xi n'ek'ion ko
kjúát'a kruu ko k'ua xi ngjúóhoo aya ni'ya sinagoganuu ko tsjénnkí'uncho
xki nanki. 35 B'a ts'ín ch'anjihinu ngayjee jníhi xuta je xi kin'ek'ien.
Ch'atuts'ihin ra jníhi Abel, nda je xi y'ejña nk'ie, nga santaha jníhi
Zacaria ntíhi Berekia xi kin'ek'ient'ó nachan chje xi kjijña ankjín ninku.
36 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjín nd'ai.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalen

(Lc. 13:34-35)

37 ’¡Jun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta
xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnuu
xi nkú ts'ín xanto nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunú!
38 Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. 39 An b'a tíxinnuu nga
najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixíún:
“Kakjanínk'a Ntianá xi nibáha ngajoho.”

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 Tsitjusje Jesu má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tífi,
j'aik'úhun já ni'yakuyáha. Tíincha ma nkjúhun nga
tíbasenkjúhun xjóho ninku. 2 B'i kitsú Jesu:

—¿A tíyo ngayjee ni xi tjín ei? Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asunntee

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, já
ni'yakuyáha j'ai nchjako t'axíhin. B'a incha kitsúhu:
—T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí ni xi kuakúchji títjun nk'ie nga
kjúái ngáhani ko nga kfe asunntee?
4 As'ai kinchja Jesu:
—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanuu. 5 At'aha
nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'iín ma yjoho. "An xi kits'ín nibána
Ntianá",[d] kuitsu ko nkjin xuta k'uanachaha.
6 'Kuinú'yó nga s'e kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha xuta
kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'aha tjíhin ni nga b'a
kama, tunga najmi kjehé kfe asunntee. 7 At'aha xuta xi tjín nku nanki
kjaánko xuta xi kj'aí nanki. Nku nda rei kjaánko kj'aí nda rei. S'e
kjintíá ko chón kama kj'aí kj'aí nanki. 8 Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí
tíb'atuts'ihin kjuanima xi s'e.
9 'Ts'iínkjas'ennuu xuta xi má nga ts'iín'unnuu ko ts'iínk'iennuu.
Ngat'ana ts'iín unkiehenuu ngayjee xuta asunntee. 10 Kui nistjiun
nkjin xi ts'iínndyjaha yjoho nga najmi ta s'ejihin ra an. Ts'iínkjas'en
xinkjín ko ts'iín unkie xinkjín. 11 S'e nkjún já profeta tsank'á xi nkjin
xuta k'uanachaha. 12 Tu xí s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjún
xi najmi ta ts'iíntjoho xinkjín. 13 Tunga xi ndjá kuasinjña santa
nkúhu nga kuayá, kui xi k'uanki. 14 S'enijmí én nda tsuhu Ntianá nga
ngúsuhun asunntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá.
Ngayjehe asunntee kuint'é nga Ntianá xi batéxuma. Nk'iehé nga kfe
asunntee.
15 'Y'ét'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe
ninku. Choo xi b'a ts'iíun.
B'i kitsú Jesu ko xi títs'ínya xujuin katumankjihin. B'i ta kitsú ya:
16 —Kui nistjiun katanka xuta xi tjíntu ante Judea xi tjehen
asunntu tjennki. 17 Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjujen nga
kj'uaík'asje ni xi tjíntu aya ni'yaha. 18 Xi kafi jñá najmi tu k'ooya nga
kj'uaíkj'á najyuhun.
19 '¡Nima rú ts'íhin jminchjín xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui
nistjiun! 20 Tinchíhuu Ntianá tu xi najmi nistjin chunch'án kuiyúhunu
ko tsa nistjin nkjún. 21 At'aha 'yún s'e kjuanima kui nistjiun, kjuanima
xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asunntee.

---

[d] **24:5** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. 22 Tsa najmi
kuatekjá Ntianá chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai.
Tunga kuatekjáhá Ntianá chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.
23 'Kui nistjiun tsa tjín xi b'a kuitsunuu: "Chasoo, ei tíjña xi kits'ín
nibá Ntianá", ko tsa b'a kuitsunuu: "Ján tíjña", najmi tu n'e s'ejiun.
24 At'aha incha kj'uaí xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi j'ai ngajoho
Ntianá ko xi já profeta ts'iín ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'iín
nkjin tíkjá kjuankjún ko ni xi chánka, tu xi k'uanachaha ra xuta, xí
kohó ra xuta xi j'ájin Ntianá kamaha ra k'uanachaha. 25 Jahá tíxinya
títjunnuu ni xi kama.
26 'Kui b'a maha, tsa b'a kuitsunuu jóo: "Ante kixi ján tíjña xi
j'ai ngajoho Ntianá", najmi tu bankíún yo. Tsa b'a kuitsunuu: "Aya
'ma ján tíjña", najmi tu n'e s'ejiun. 27 At'aha xi nkú ma nga bat'ai
nd'ích'on má tju ts'íu ko ma chji santaha má fintjai, b'a ta kama nk'ie
nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun. 28 Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yo
ma ñjakú chálíkíe. B'a ta ts'ín chaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 'Askahan nga ja kj'ua kjuanima xi kama kui nistjiun, tjen'yún
kama jyuhún ts'íu, ko sóo najmi ta ts'iín ndzjehen. Niñu xi tjín nk'a
ján kuixuntu, ko k'uatsé ni xi tjín nk'a ján. 30 As'ai kama chji nk'a
ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntíhi Ndax'iun. Nk'iehé kjinta nkjún
ngayje tíkjá xuta xi tjín asunntei ko skue Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin
ninti nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachánkaha. 31 Ts'iínkji
ntítsjehe nk'ie nga 'yún kjuane tjio. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi
tjíntu tu má xi tjehén ni, b'aha ra má tju ts'íu santaha má fintjai.
32 'Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja
tju nts'én tjiaha yóo ko tjuhu xka, yo nga ja tíbichú tiña chunubóo.
33 B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga
ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo síjña. 34 Kjuaxi ni
xi tíxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáyje xuta
xi tjín nd'ai. 35 Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga énna najmi
kj'ua tiya.
36 'Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamoo, najmi ch'a xi behe,
ta ndaha ntítsje xi tjín ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntianá. Nku
tutuhú Ntia Na'miná xi be. 37 Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a
ta kama nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun. 38 Kui nistjin xu'bo,
nk'ie nga najmi kjee fejin ntá xuta, tu tíincha kjinehé ko tíincha
'bi. Tíincha bixan ko tíincha ts'ínkixan ntíhí. B'a tíincha ts'ín santa
nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo. 39 Najmi
kamankjihin xuta santaha nkúhu nga tu ni xí kik'ahá ts'í ko kits'ínkje
tentehe. B'ahá ta kama ngáha nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun. 40 Kui

nistjiun jo já xi tíincha ts'ínxájin jñáha, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña.
41 Jo jminchjín xi tíincha o, nku xi chjúbé ko xinkuu xi s'ejña.
42 'Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí chubaha
kj'uaí Nda Ntianuu. 43 Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be títjun nda xi
ts'e ni'yoo mí chubaha nga jyuun kj'uaí nda ndyjée, ta k'úéjña nda.
Najmi tsjánte tsa nda ndyjée kjuas'en kjua'yún ni'yaha. 44 Kui kjuaha,
b'a ts'ín tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tíchuyóhoo
kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha

(Lc. 12:41-48)

45 '¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xáha ko xi nkjink'un, xi nda
ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie
nga kuichú chuba? 46 ¡Á b'a nda tjíhin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a
títs'ín nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha! 47 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nda ntiaha
ts'iín kunntáha ngayjee ni xi tjíhin.
48 'Tunga tsa ch'onk'un nda musu ko tsa b'i ts'ín ts'iínnkjink'un:
"K'uandaya saha nda ntiana nga kj'uaí." 49 As'ai k'uéhe já musu
xinkjín ko nga kjine ko k'úíko já ch'iu. 50 Tsa tu kj'uaíhí nda ntiaha
nda musu xu'bi nistjin xi najmi tíkuyáha ko chuba xi najmi be, 51 'yún
ndjá ts'iínnijéhe nda ntiaha xi nkú ts'ín n'enijéhe já xi b'anachaha já
ntia, yo má nga kjintá ko kuate ni'yun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén istinchjín xi ngji nku s'í

25 'Kui nistjiun b'a kama ajihin xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá xi
nkú kamat'ain te istinchjín xi ngji nku s'í kjuabixan. Incha
jakj'á nd'í setihi ko incha ngji ts'ínkjáíhin nda bixoon. 2 Un maha xi
chinihi ko un maha xi kitikjuaha. 3 Xi chiniu najmi kik'a sa seti nk'ie
nga jakj'á nd'íhi nga incha ngji. 4 Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhi ko ta
kik'a nisa seti xi kuinchá saha nd'íhi.
5 'As'ai ts'andayaha nda bixoon ko kama nijñáha istinchjíun,
kui nga incha kikjantuféhe. 6 Nkú ra ma nga masen nistjen, tjín xi
kikjintáya: "¡Ja nibá nda bixoon! ¡Titjusjoo ko tankín n'ekjóhoon!"
7 'Tsisitjen istinchjíun ko y'énda nd'í setihi. 8 B'a kitsúhu xi chiniu xi
kitikjuo: "K'uainí ichí chuba setinuu, at'aha ja tí'me nd'íni." 9 Tunga b'ahá
kitsú xi kitikjuo: "Najmi, at'aha tsa b'a n'ei, najmi kuichú mahani jin ko
ta ndaha jun. Tu sahá tankín ch'atso xi ts'ajun má satéña." 10 Nk'ie nga
tíincha fik'atse seti xi chiniu, tu j'ai sahá nda bixoon. Xi tjíndaha yjoho
incha jas'enko má tíma s'í kjuabixoon ko kis'echjá ankjuo. 11 As'ai j'ai
istinchjín xingisoo ko b'a kitsú: "¡Ji chá ntia, chá ntia, chúx'áni ankjuo!"
12 Tunga b'ahá kitsú nda bixoon: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi benuu."

13 ’Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí nistjin ko
mí chubaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'iínxáko

(Lc. 19:11-27)

14 ’Xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá b'a joyaha nku nda xi ngjitsube
kj'aí nanki. Kintehe ni nga ngjuai, tjun kinchjaha já musuhu ko
kitsjáha ni xi tjíhin. 15 Nku xi kitsjáha un mii toonsine, nku xi kitsjáha
jo mii, ko nku xi kitsjáha nku mii. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'ín
kamaha nga ts'iínxáko tooon. As'ai ngji kjin.
16 ’Nda musu xi kits'ínkjáíhin un mii toonsine, ngji ts'ínxáko ko
kits'ín nganasun sa un mii. 17 Xi kits'ínkjáíhin jo mii, b'a ta kits'ín ko
kits'ín nganasun sa jo mii. 18 Tunga máha xi kits'ínkjáíhin nku mii,
kui xi ngji kján t'anankiu ko y'éyanji toohon nda ntiaha.
19 ’Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, j'ai ngáha nda ntiaha já musu xu'bo ko
kits'ínkoho kuenta. 20 Tjun j'ai xi kits'ínkjáíhin un mii toonsine. Kui xi y'a sa
un mii. B'a kitsú: “Ji nda ntia, un mii toonsine kik'ainí. Ei tíjña sahi un mii
xi kits'in nganasan.” 21 As'ai b'a kitsú nda ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, nda
musu. Naxu 'mikoi xáhi. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai
'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi.”
22 ’As'ai j'ai xi kits'ínkjáíhin jo mii toonsine. Kui xi y'a sa jo mii. B'a
kitsú: “Ji nda ntia, jo mii toonsine kik'ainí. Ei tíjña sahi jo mii xi kits'in
nganasan.” 23 As'ai b'a kitsú nda ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, nda musu.
Naxu 'mikoi xáhi. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún
tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi.”
24 ’As'ai j'ai xi kits'ínkjáíhin nku mii toonsine ko b'a kitsú: “Ji nda
ntia, be nga kjain. Chjusíntjein chan xi najmi ji y'entjei. Ni xi kj'aí xi
y'entje ji chubéí. 25 Kui nga kitsankjuhunna ko ngjik'iejñá 'ma tohin
t'anankiu. Ei tíjña ngáha ri tohin.” 26 As'ai kinchja nda ntiaha nga
b'a kitsúhu: “Ji nda musu ch'onk'un ko ts'e. Tsa yai nga kjesíntjen
chan xi najmi an y'entje ko bakj'á ni xi kj'aí xi y'entje, 27 tsa kik'aihi
toonna já xi maha ts'ínxáko. Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'inkjáín ngáha ra
nd'ai nga kjúa toonna ko santaha ntíhi kai.”
28 ’As'ai b'a kitsúhu ndo já xi kabincha yo: “Chjú'ohoo ndo tooon ko
tjohoon xi tíjñaha te mii. 29 At'aha ngatentee xi tjíhin ni, kui xi k'uai
saha ko 'yún s'ehe. Tunga xi najmi tjíhin, kui xi chjú'aha santaha ni
xi ichí xi tíjñaha. 30 Chjanikj'o natsin ján má jyuun nda musu xu'bi xi
najmi chumi ni chjíhi ra, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun.”

B'i ts'ín kitsúya Jesu xi nkú n'ehe xuta ndyun nkini

31 ’Nk'ie nga kj'uaihí Ntíhi Ndax'iun, kj'uaíko kjuachánkaha
ko ngatentee ntítsjehe ko k'úéjñasun ante má nga kuakúchji

kjuachánkaha. 32 Ngayjee xuta xi tjín asunntee kama ñjakú nginkun.
As'ai kuakjánya xuta xi nkú joyaha nku nda bastu xi ts'ínkj'a t'axín
chutsanko ko xin ts'ínkj'a chutentsu. 33 Kixihi k'uéntu chutsanko ko
skjúhun k'uéntu chutentsu.

34 'As'ai kuinchja Nda Rei nga b'a kuitsuhu xi tíincha nga kixihi:
"Nibó jun xi nda kits'ínkonuu Na'mina. N'ekjóhoon nd'ai nga
titjás'enjiun xi nkú ts'ín batéxuma Na'mina, kui niu xi kis'endanuu
nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asunntee. 35 At'aha nk'ie
nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú
ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. 36 Nga
najmi tjínna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an,
tsankintsubek'unnú. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

37 'As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'ín nginkun Ntianá nga b'a
kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko
tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá? 38 ¿Nkjé kiyai nga nankini kitsutjasúín
ko kik'ainteihi ni'yani, ko tsa najmi tjíhin najyun ko kik'aihi najyun
xi kindyjai? 39 ¿Nkjé kiyai nga kisaté ch'in ko tsa kisuya'yín ko
tsankintsubek'úíhin?" 40 As'ai kuinchja ngáha Nda Rei nga b'a kuitsu:
"Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi nkú ts'ín nda kin'ohoo tu má xi kuihí ni já
nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

41 'As'ai b'a kuitsu ngáha xuta xi tíincha skjúhun: "Tiyú xinnú jun
xi najmi nda nginkán. Tankíún ajin nd'í xi najmi ta maha ra 'meyaha,
xi kis'endaha ndanindoo ko ntítsje xi tjíhin. 42 At'aha nk'ie nga kama
bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú
ntá. 43 Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenú ni'yanuu. Nga
najmi tjínna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiseté
ch'an ko kikjáaya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

44 'As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia,
¿nkjé kiyai nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankini
kitsutjasúín, ko tsa najmi tjíhin najyun, ko tsa kisete ch'in, ko tsa
kisuya'yúín, ko najmi tsisinkoihi?" 45 As'ai kuinchja ngáha Nda Rei
nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi nkú ts'ín najmi nda kin'ohoo
tu má xi kuihí ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi
'yún kinte tjen nga chasehe."

46 'Ko xuta xu'bo ngjuai má nga un skue síhin. Tunga xuta xi naxu
nginkun Ntianá ngjuai má nga k'úéntu tík'un sín.

B'i ts'ín y'énda já tjíxóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)

26 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bi, as'ai
b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

2 —Yo nga jo nistjin ndyjaha nga kuitju S'í Pascua, nk'ie nga
n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun xi má nga s'et'a kruu.

3 Ias'ai kama ñjakú já nai'mi k'akui koi jáchá xi tai tjíhin xá ni'yahai
ndai naı'mi títjun Caifa. 4 Y'éndakoi xinkjín xi nkú ts'ín k'uanachaha rai
Jesu nga kuakj'ánijé koi ts'iínk'ien. 5 Tunga b'ahá kitsúhui xinkjín:
—Najmi tui ajihin s'íui chjubéé ndoi tui xi najmi k'uésihi xutai nkjin
xi kj'uaí.

B'i ts'ín nku tachjuún tsaténdzjojnúhui ntá sinjnei Jesu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Nk'ie nga tíjña Jesu nanki Betaniai, ni'yahai Simon, ndai xi k'uhun
ch'in fentujnu kai, 7 as'ai nku tachjuún j'aikoi ntá sinjnei xi chjí nkjún,
xi tíinchahai nku lubatai ndjioi chjí. Kui xi tsaténdzjojnú nintakui Jesu
nk'ie nga kab'ejñat'a yámixoi. 8 Nk'ie nga kikie já ni'yakuyóoi niui,
kama kjahan koi b'ai incha kitsú:
—¿Á b'ai ts'ín kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjnei? 9 Kamahá 'yún chjí
kuach'a ntóoi nga kuasatéña kai, tui xi kui tooon k'uaihi rai xutai x'an.
10 Kint'é Jesu ni xi tíincha tsu jóoi koi b'ai kitsúhui:
—¿Á jun tín'estihi ruu tachjíin? Nda tjín ni xi kuats'ínna. 11 Xutai
x'an bi tehente k'úéntujínnuu, tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu.
12 Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tachjíin ntá sinjnei, ja kuak'íénda
yjonintenai tui xi s'eyanjihinna. 13 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tui má xi
tjehén ni nga s'enijmí én nda tsuhui Ntianá nga ngúsuhun asunnteei,
tai chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tachjíin. B'ai ts'ín n'ekj'áítsjehen.

B'i ts'ín y'énda Judai Iscarioteei nga ts'iínkjas'en Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Ias'ai nku ndai ni'yakuyá xi te jooi xi 'mi Judai Iscarioteei ngjisehei
já nai'mi k'akui 15 koi b'ai kitsúhui:
—¿Mí nihi xi k'uainú tsa ts'inkjas'ennuu ndoi?
Ias'ai y'énda jóoi nga tsjáhai katé tooontaba. 16 Kui nistjiun
kik'atuts'ihin Judai nga tsangisjáí niyá xi nkú ts'ín kama
ts'iínkjas'ehen Jesu.

B'i ts'ín ts'asjekoi S'í Pascuai já ni'yakuyáhai Jesu

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

17 Nistjin nga b'atuts'ihin rai S'í Pascuai, nk'ie nga chine ninkuan
xi najmi kamandakoho nai'yui san, asai incha j'aisehei Jesu já
ni'yakuyáhai koi b'ai incha kitsúhui:
—¿Má xi tjehen mjehi nga k'úéndai tui xi chineheni nichinehei S'í
Pascuai?
18 B'i kitsú Jesu:
—Tankíún ajin nantioi. Tankíhinsoo nda xi ja yaá koi b'ai t'ihuun:
"B'ai títsu ndai maestrui: Ja tíbichú tiña chubanai. Ni'yahi kfínkai já
ni'yakuyánai nga ts'inkj'a S'í Pascuai."

19 As'ai kits'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'énda
nichinehe S'í Pascua. 20 Nk'ie nga ja kama jyuun, y'ejñat'ako Jesu
yámixo já ni'yakuyá xi te joo 21 ko nk'ie nga ja tíincha kjine nichinee,
b'i kitsúhu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'iínkjas'enna.
22 As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú
kingjásjaiyaha:
—¿A an, nda maestru?
23 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Xi ta tíbakj'á nichine xi tjíya taba má nga tíbakj'a, kui xi
ts'iínkjas'enna. 24 B'a n'ehe Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá, tunga, ¡nima rú ts'íhin nda xi ts'iínkjas'ehen! Tu sahá ra
ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.
25 As'ai kinchja Juda, nda xi ts'iínkjas'en Jesu, nga b'a kitsú:
—¿A an, nda maestru?
B'i kitsú Jesu:
—Ji xi ja b'a kuixín.
26 Nk'ie nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu ninkuon
ko kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyóo
nga b'a kitsúhu:
—Chjúbó ko chinoo. Kui xu'bi xi yjonintena.
27 Ko ta jakj'á chutsíun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntianá,
as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:
—S'iuyo ngatentoo chutsíin. 28 Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai
ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha ra jéhe.
Jnína tíb'éndako tsetse Ntianá nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'iínko xuta.
29 An b'a tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu
nga kuichú nistjin nga k'uiko ngáhanuu xi tsetsehe má batéxuma
Na'mina.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntianá, as'ai incha ngji
asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. 31 B'i kitsú Jesu:
—Kui nistjen xu'bi ngatentohoo n'endyjajihuun yjonuu yáha an.
At'aha b'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya
chutsanko." 32 Tunga nk'iehé nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, kfín
títjunnuu ante Galilea.
33 As'ai kinchja Pedro:
—Ndaha tsa ngatentee ts'iínndyjajihin yjoho ngat'a ts'ii, tunga an
ndahachí najmi ndyja kamana.
34 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

35 B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa tjíhin nga kuayákoho, tu nku nga ts'inkíéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntianá

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu:

—Tintsubahanu ei. Kfín nchjako maná Ntianá ján.

37 Ngjiko Pedro ko nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha ko kis'entaha ra. 38 B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejíhin aninana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'iínk'ienna. Tintsubakonú ei ko ta tintsuba ndo.

39 As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjín. B'i kitsú nga kinchjako Ntianá:

—Ji Na'mi, tsa kama kj'ua t'axínna kjuanima xu'bi, n'ekj'a t'axínní. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

40 As'ai ngjise ngáha ra já ni'yakuyóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanuu nga kuakintsubakonú? 41 Tintsuba ndo ko chubakoo Ntianá tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animinuu tunga yjonintenuuhú xi najmi tíchúkjuaha.

42 As'ai ta ngji nchjakohó ngáha Ntianá niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa tjíhin nga un skuena ko najmi kama kj'ua t'axínna kjuanima xu'bi, tu sahá katuma xi nkú ts'ín mjehi.

43 Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjíntu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhé ngáha nga j'aisehe at'aha nijñóo tíb'échja suba tunkun jóo. 44 Ta ngji nchjako t'axíhín ngáha Ntianá niyá xi ma jahan Jesu nga ta kuihí én kitsú ngáha.

45 As'ai j'aisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A tu nku kisuntuféhé so ko tín'ekj'áíyo? Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. 46 Tisíntjoon ko tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'ín nibá já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá. Incha y'a kicha ndju ko yá nga incha j'ai. 48 Ko nda xi títs'ínkjas'en Jesu ja kabinchá'a títjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjúbó.
49 Tjen'yún ngjik'úhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:
—Antahi, nda maestru.
50 B'i kitsú Jesu:
—Ji nda xinkjían, n'endjuí xá xi kjúáihini.
As'ai j'aik'úhun Jesu já xingisoo ko jakj'ánijéhe. 51 Tunga nkuhú kicha ndju ts'asje nku nda xi tjenko Jesu. Kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi títjuun. Tsatet'a tjabaxínñju. 52 Tunga b'ahá kitsú Jesu:
—Chj'atjó ngáhani kichahi antehe. At'aha ngatentee xi ts'ínchjén kicha nga kján, ta kicha kuayáha. 53 ¿A najmi yaní nga kama kuankihi Na'mina ko tjen'yún ts'iín nibáhána mii ní ntítsje? 54 Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nkú ts'ín kuitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntianá? At'aha b'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga b'a kama.
55 As'ai b'i kitsúhu já xi tsichukj'áha:
—¿A nda ndyjéná? ¿Á ixí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? Xki nistjin tsásinjña nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. 56 Tunga b'ahá tíma ngatenteе ni xu'bi tu xi tíbitjusuhun éhen Ntianá xi y'ét'a já profeta.
As'ai incha tsanka ngatenteе já ni'yakuyóo nga tsasínjña suba Jesu.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Já xi j'aikj'áha Jesu ni'yaha nda na'mi títjun Caifa incha ngjikoho. Ja kab'entu yo já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. 58 Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu santaha nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun. Jas'en ko y'ejñajihin já jun xi kunntá yo, tu xi skuehe ni xi kama.
59 As'ai já na'mi k'aku ko ngayjeе já tjíxóo tsangisjai ni xi kama kjaníť'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen. 60 Tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjún já testiyu tsank'á xi incha ngji kontraha Jesu. Tunga tu chahán j'ai jo 61 xi kitsúya én xi kinchja Jesu:
—B'a kitsú ndai nga kinchja: "An kamana ts'inkatsúnya ninkuhu Ntianá ko jan nistjin kjesíntjen ngáhana."
62 As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga kingjásjaiyaha Jesu:
—¿A najmi chumi nihi xi kuixínní? ¿Á b'a tíincha tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?
63 Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá ta kitsú ngáha nda na'mi títjuun:
—Nginkun Ntianá xi tíjña tík'un an tíbjasjáíyaha. Tixínyani tsa ji xi kits'ín nibá Ntianá,[e] xi Ntíhi Ntianá.

---

[e] **26:63** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

64 B'i kitsú Jesu:
—B'a tjín ni xi tíbixín. Ko ta xínyanuu nga choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntianá xi tjíhin nga'yún ko nga nibajin ninti xi tjín nk'a ján.
65 As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasíhin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:
—¡Najmi tíbenkjún Ntianá ndai nga b'a títsu! ¿A machjén saná já testiyu? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntianá. 66 ¿Nkú manuu?
B'a incha kitsú jóo:
—Ngabaya tjehen ra ndo.
67 As'ai tjín xi tsatétéjin ankjín Jesu nga kik'aya ko kik'íéhe. K'ua xi kik'onjihin 68 nga b'a kitsúhu:
—Ji xi jáini ngajoho Ntianá, tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Nk'ie nga kab'ejña Pedro natsin ni'yaha nda na'mi títjuun, as'ai j'aik'úhun nku na musu ko b'a kitsúhu:
—Ji xi ta tjenkoi Jesu xi nibáha Galilea.
70 Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro nginkun ngatentee xuta xi tjín yo. B'a kitsú:
—Najmi be ni xi tíbixín.
71 As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankjua natsiun. Yo ta kikiehé ngáha ra kj'aí na musu ko b'a kitsúhu já xi kabincha yo:
—Kui chái xi ta tjenko Jesu xi nibáha Nazaret.
72 Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjoho Pedro. Santaha Ntianá kits'ínkie nga b'a kitsú:
—¡Najmi be ndo!
73 Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro ko b'a kitsúhu:
—Kjuaxi kjáíhin nga ta ji xi tsjenkoi jóo. At'aha xi nkú n'e chubai tíb'échjit'aihin.
74 As'ai ndjá kinchja Pedro ko ixí Ntianáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:
—¡Najmi be ndo!
Kui chubo tjen'yún kikjintáhá nku xanta 75 ko j'áítsjehen Pedro ni xi kitsú Jesu: "Kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin." As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá un kikjintá nte.

B'i ts'ín kin'ekjas'ehen nda títjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín ngatentee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá xi nkú ts'ín kama ts'iínk'iehen Jesu. 2 As'ai tjí'yúhún ts'íhin ra nga incha ngji ts'ínkjas'ehen nda títjun Pilato.

B'i ts'ín kits'ínk'ien suba yjoho Juda

3 Máha Juda, nda xi kits'ínkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá
kjua já tjíxóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjikj'áha ra animaha ngat'a
ts'e ni xi kits'ín ko kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku ko jáchá xi ta
tjíhin xá toontaba xi katée. B'a kitsúhu:
4 —Jé tjenna. Nku nda xi najmi tjíhin jé kits'inkjas'en nga n'ek'ien.
B'a incha kitsú jóo:
—¿Mí xi nusinni jin? Kuentahi ní ni xu'bo.
5 As'ai kikjaníya Juda tooon aya ninku ko tsitju yo nga ngji
kjenntu n'ú suba yjoho.
6 J'áya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:
—Najmi ma tsa kaxaha toon chje k'úéyaá toon xu'bi, at'aha chjíhi
nda xi n'ek'ien niu.
7 Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atsekoho tooon xu'baha nda xi
ts'ínnda ndjií tu xi yo kama s'eyanjihi xuta xi xin nanki nibáha. 8 Kui
kjuaha nga Ante Jní 'mihi ante xu'bo santaha nistjin nd'ai. 9 B'a ts'ín
tsitjusuhun éhen Ntianá xi kinchja nda profeta Jeremia: "Jakj'á jóo
toontaba xi katée, chjí xi y'énda já xi ntje Israel tjehen ra nga b'a
tjín chjíhi ndo. 10 Kui xi ts'atsekoho xu'baha nda xi ts'ínnda ndjií. B'a
kitsúna Ntianá."

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda títjun Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Ngjinijé Jesu nginkun nda títjun Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga
kingjásjaiyaha:
—¿A ji xi nda reihi xuta judio?
B'i kitsú Jesu:
—B'a tjín ni xi tíbixín.
12 Nk'ie nga nkjin ni xi kikjaníneheé já na'mi k'aku ko jáchá xi ta
tjíhin xá, ndahachí najmi kinchja Jesu. 13 As'ai b'a kitsú Pilato:
—¿A najmi tínu'yání ngayjee ni xi tíkjaníneehi jóo?
14 Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama
nkjúhun ra nda títjuun.

B'i ts'ín kitsjá kjua Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

15 Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'ín tíjñaha nda títjuun. B'éjña
ndaí nku nda nubayá xi f'ájin xuta nantia. 16 Kui nistjiun kjiya'yún
nku nda xi be tentehe xuta, xi 'mi Barraba. 17 Nk'ie nga kama ñjakú
xuta, as'ai b'a kitsú Pilato:
—¿Má xi mjenuu nga k'uejñá ndaínuu? ¿A Barraba a ra Jesu xi
'mihi Cristo?

18 B'a kitsú Pilato at'aha kamankjihin nga tíma xin k'un jóo ngat'aha
ni xi títs'ín Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'ehen ra. 19 Nga
kab'ejña Pilato ante má nga ts'ín kjua, b'i tsu én xi kits'ín nibáha
chjuúhun: "Najmi chumi ni tjehen xuto. Najmi tu ji nungijin yjohi. At'aha
ch'on ts'ín ka'bai chinina nkui jyún tu ngat'aha ni xi tímat'ain xuto."
20 Tunga já na'mi k'akuhú ko jáchá xi ta tjíhin xá tsinchá'a xuta xi
kama ñjakú yo tu xi incha kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndaíhi
ra ko nga Jesu xi n'ek'ien. 21 As'ai ta kingjásjaiyahá ngáha nda títjuun:
—¿Má xi kui já xi joo mjenuu nga k'uejñá ndaínuu?
B'a incha kitsú xuta nkjiun:
—Barraba.
22 B'a kitsú Pilato:
—¿Ko mí xi ts'ihin Jesu xi 'mi Cristo?
B'a incha kitsú tente xuta:
—¡Kas'et'a kruu!
23 B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:
—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhin xi kits'ín ndo?
Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:
—¡Kas'et'a kruu!
24 As'ai najmi ta be nkú ts'iíhin Pilato, at'aha tu sahá 'yún tíincha
kjintáya sa xuta nkjiun nga tíma kjahan. Kui nga jakj'áha ntánijua,
tsanéjnu ntsja nginkun xuta ko b'a kitsúhu:
—Najmi an tjínna jé nga kuayá ndai. Jun yo ni xi n'oo.
25 B'a incha kitsú ngatentee xuta:
—Jin ko ntíni ch'anjii ngabayaha ndo.
26 As'ai y'éjña ndaí Pilato Barraba ko kitsjá kjua nga s'ehe Jesu ko
nga s'et'a kruu.
27 As'ai já juhun Pilato jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya
pretorio. Kinchja ñjaha ngayjee já jun xinkjín nga y'étjindaihi Jesu.
28 Incha ts'asje najyuhun Jesu ko kits'ínngja nku najyun ndju kuan
nga incha kik'aya. 29 Ko incha kits'ínnda nku corona na'yá xi y'é'a
nintaku ko ntsja kixi kits'ínk'a nku yáxá. As'ai tsinchakúnch'int'a
mañaha ko tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:
—Antahi, nda reihi xuta judio.
30 Tsatétéjnu ko jakj'á yáxóo nga kik'onntjai nintaku Jesu.
31 Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun
ndju kuon ko kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha
tsitjuko tu xi ngjuát'a kruuhu.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Nk'ie nga tíincha bitju yo, kisatékjá nku nda nanki Cirene
xi Simon 'mi. Kui xi kits'ín kjua'yúhun ra já juun nga k'uanji

kruuhu Jesu. 33 As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi
tsuhu ra: Antehe Nintaku Anima. 34 Kik'aihi Jesu nga k'úí binu xi
kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga kikjut'a Jesu ntóo, najmi kits'ín
yu nga kik'i.
35 Nk'ie nga kingját'a kruu, já juun tsakjánya xihi xinkjín
najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. 36 As'ai y'entu yo nga kikunntá.
37 Kis'et'a xi tjehen antsjáku Jesu nku yáte xi títsuya mí kjuaha nga
tín'ek'iehen. "Kui xu'bi xi Jesu xi nda reihi xuta judio", kis'et'a yátee.
38 Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihi ko
nku nga skjúhun. 39 Xuta xi tíincha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga
kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku 40 nga b'a incha kitsúhu:
—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsíntjen ngáhani, tsixín,
n'ek'anki yjohi. Tsa ji xi Ntíhi Ntianá, titjujent'ai kruu.
41 B'a ta ts'ín kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen
kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. B'a incha kitsúhu xinkjín:
42 —Kamaha ndai nga kj'aí xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi
mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. Katitjujent'a kruu nd'ai tsa kui xi nda
reihi xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejinná. 43 Kui xi 'yún kis'ejihin Ntianá,
kui nga Ntianá kats'ínk'ankihi ra nd'ai tsa tjo kjuaxihi. ¿A najmi
b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntianá?
44 Ko já ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asunntee santa
nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. 46 Nkú ma nga chuba jan
'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:
—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji
Ntiana, ¿á kan'e nga mahaní?
47 K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha
kitsúhu ra xinkjín:
—Nda profeta Elia tínchjaha ndo.
48 As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku nda xi síjña yo ko nku
tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxá
nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úíhi. 49 Tunga b'ahá kitsú xuta xi
kabincha yo:
—Chúya mai. Chase ma raá tsa nibá Elia nga ts'iínk'ankihi.
50 As'ai ta 'yúhún kikjintáya ngáha Jesu ko k'ien. 51 Nk'ie nga b'a
kamoo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo
tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee. Ko chón kama ko tsakjan
naxiu. 52 Tsix'á tsjóho anima ko j'áíya ngáha ra nkjin xuta k'ien xi
kis'ejihin Ntianá. 53 Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áíya ngáha ra Jesu
ko jas'en nanki je Jerusalen nga tsakúchjihi yjoho nkjin xuta.

54 Nda jun k'aku ko já jun xi tíincha kunntá Jesu, nk'ie nga kikie
chóon ko ngayjee ni xi tímoo, tu xí incha kitsankjúhún ko b'a incha
kitsú:
—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntianá.
55 Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjín xi tíincha base. Kitsjennkíhi
Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkoho. 56 Ajihin jminchjíun tjenjin
Maria Magdalena, Maria xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha
jáha Zebedeo.

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda
nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. 58 As'ai
ngjisehe Pilato ko tsankihi yjonintehe Jesu. Kitsjá kjua Pilato nga
k'uaihi ndo yjonintee.
59 Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjájnu 60 ko
ngjingjájñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'ínndat'á naxiu. As'ai
kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjua tsjóo ko ngji.
61 Y'entu ankjín tsjóo Maria Magdalena ko Maria xinkuu.

B'i ts'in kin'e kunntá já juun tsjóo

62 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga j'a nistjin nk'ie nga s'enda ni
xi machjén S'í Pascua, as'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko já fariseo
nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:
63 —Ji nda ntia, f'áítsjenni nga b'a kitsú nda tsank'óo nk'ie nga
tíjña sa: "Nk'ie nga kj'ua jan nistjin, kj'uaíya ngáhana ngabayoo."
64 Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga
kj'ua nistjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa kj'uaíhí já
ni'yakuyáha ndo nga jyuun ko ngjuaiko ndyjé yjonintehe. As'ai: "Ja
j'áíya ngáha ra ngabayoo", kuitsuhu xuta. Tsa b'a ts'iín jóo, 'yún s'e
sa én tsank'á xi kuitju askahan nga xi tjuun.
65 B'a kitsú Pilato:
—Tankínkoo já juun. Tankíún n'e kunntó tsjóo xi nkú ts'ín mjenuu.
66 As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekoho. Y'échjane
sisin ko y'éntu já jun xi kikunntá yo.

B'i kama nk'ie nga j'áíyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 Nk'ie nga j'a xuatu, ja tífi ma sen ngáha nistjin xi
b'atuts'ihin ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Maria Magdalena
ko Maria xinkuu. 2 As'ai tu nkuhú chón xi tu xí 'yúhún kama.
Nku ntítsjehe Ntianá nibajen nk'a ján. J'aikjexín ndjio xi tjíchjane
ankjuaha tsjóo ko yo y'ejñasun. 3 Xi nkú joyaha nd'ích'on tjín

sénnistjihin ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. 4Nk'ie nga incha kikie ntítsjee já jun xi tíincha kunntá tsjóo, tu xí incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

5As'ai kinchjako ntítsjee jminchjíun nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu tíbinchisjó. 6Najmi ta ei tíjñaha. Ja kaf'áíya ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibáhasoo ante má nga kis'ejña. 7Kitsa tankínk'inyohoo já ni'yakuyáha nga ja kaf'áíya ngáha ra ngabayoo Jesu ko ngjuai títjuhun ante Galilea. Yo skue. Ja kuaxinyanuu ni xi tjíhin nga xínnuu.

8As'ai tsitju kitsa kitsa jminchjíun aya tsjóo. Títsankjún ko tsjo nkjún tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha já ni'yakuyóo éen. 9Ko nga tíincha fi, tu yohó kisatéjin Jesu ko janiñaha. As'ai incha ngjik'úhun ko kitsubakjá sjai nga kits'íntsjoho. 10B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankínk'inyohoo já nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'ín kitsúya já juun ni xi kamoo

11Nk'ie nga tíincha fi jminchjíun, as'ai ngji k'ua já juun ajin naxinantóo. Ngji tsúyaha já na'mi k'aku ngatentee ni xi kamoo. 12As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá nga y'éndako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhun toon já juun ko b'a kitsúhu:

13—B'i tixíún: "Kaf'aijyún já ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi." 14Tsa kuint'é nda títjuun niu, jin yai xi nkú n'e chubanijmíkoi. Najmi tu jun fantoho yjonuu.

15As'ai jakj'á já juun tooon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihin. Kui én xu'bi xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. 17Nk'ie nga incha kikie Jesu, kits'íntsjoho, tunga tjíhín xi jo jan kamaha. 18As'ai Jesu ngjisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'aina nga kuatexumaha ndjiojmi ján ko asunntei. 19Kui nga tankíhinnu ko n'e mo xuta ni'yakuyána ngayjee xuta naxinantá xi tjín asunntee. Tatentó xuta tu xi Ntia Na'miu, Ntíu ko Espiritu Santo kamats'ehe. 20Takúyohoo nga kats'íntjusun ngayjee kjuatéxumana. An kúátejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asunntee.

Xu̱ju̱n xi y'ét'a Marco̱
én nda tsuhu̱ Jesucristo̱

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Jua Bautista̱

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 B'i̱ ts'ín b'atuts'i̱hi̱n ra̱ én nda tsuhu̱ Jesu, kui xi Cristo̱[a] xi Ntíhi̱
Nti̱a̱ná maha.
2 Nda̱ profeta̱ Isaia̱ b'i̱ ts'ín y'ét'a nk'ie:
Títs'inkjíá nda̱ chji̱ne̱'énna̱ tu̱ xi ngju̱a̱i̱ títjuhun ri.
K'u̱énda títjun ni̱yáhi̱.
3 Tínu'yá nta̱ha̱ nku nda̱ xi tíkjintáya a̱nte kixiu̱:
"T'endo ni̱yáha̱ Nti̱a̱ná. Tjen na̱xu̱u ni̱yáha̱."
4 Xi nkú ts'ín y'ét'a Isaia̱ nk'ie, b'a̱ ts'ín j'aiténtá xu̱ta̱ Jua a̱nte kixiu̱. Y'éni̱jmí nga tjíhin nga ngju̱a̱i̱kj'áha̱ ra̱ ani̱ma̱ha̱ xu̱ta̱ ko̱ nga sa̱ténta̱ tu̱ xi ka̱ma ndyjat'aha̱ ra̱ ngatitsuhu̱n. 5 Tsitju ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjín a̱nte Judea̱ ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjín nanki Jerusalen nga j'aisehe̱ Jua. I̱ncha kisaténtájin ntáje̱ Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho̱ nga tjíhi̱n ngatitsun.
6 Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandako̱ho ntsja̱ha̱ chu̱ camello̱ bja ko̱ nku tja̱ba̱xín b'ékjá. Chju̱ba̱ ko̱ ntsjényá kjine. 7 B'i̱ kitsú nga y'éni̱jmí:
—A̱skahan an kj'u̱a̱í nku xi 'yún nk'a tje̱n sa, xi má nga ndaha̱chí najmi tsuhuna tsa kjendáya n'úhu̱ ntéhe̱. 8 An ntánijua tíbatentáko̱ho̱nu̱u tu̱nga máha kui, Espiri̱tu̱ Santo̱ ku̱a̱ténta̱ko̱ho̱nu̱u.

B'i̱ ts'ín kisaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Ni̱stjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi tíjñajihi̱n a̱nte Galilea̱, ko̱ ntáje̱ Jordan tsaténtájihi̱n Jua. 10 Nk'ie nga tíbitjujín ntánijuo̱, kikie nga tsix'á nk'a ján ko̱ nga Espiri̱tu̱ Santo̱ nibajennehe̱ xi nkú joyaha nku chu̱tuju. 11 Kinu'yá nk'a ján nku nta̱ xi b'a̱ kitsú:
—Ji Ntína̱, tjona ji. Tsjo ṉkjún mana ji.

---

[a] **1:1** "Xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná" tsuhu̱ ra̱ "Cristo̱".

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 As'ai tjen'yún ngjikohó ra Espiritu Santo ante kixiu. 13 Yo y'ejña
yachán nistjin tjíhin, ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Y'ejñajihin chu
xi tjín ngijñóo ko ntítsjehe Ntianá j'aisinkoho.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga
y'énijmí én nda tsuhu Ntianá. B'i kitsúhu xuta:
15 —Ja kuichu chuba. Ja 'yún tiña tíjñanuu Ntianá nga
tíbatéxumanuu nd'ai. Tankínchj'aha ruu aniманuu ko n'e s'ejiun én
nda tsuhu Ntianá.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kikie Simon ko
Andre xi nts'e maha xinkjín. Kui xi tíincha kjaníkj'a na'ya tjioho ajin
ntóo, at'aha tjio incha tsuba jóo. 17 B'i kitsú Jesu:
—Jun já, tsjénnkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.
18 Ta kuihi chubo y'éntu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu.
19 As'ai ngjindju sa ko kikie Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín.
Kui jóo xi jáha Zebedeo. Ayaha tsutsuhu jóo incha kabincha nga tíincha
b'énda na'yaha. 20 As'ai tjen'yún kinchjahá ra, ko y'éntu jóo Zebedeo xi
na'mihi maha ko já xi basinkoho aya tsutsuu nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi tíjñajihin nku ndaninda

(Lc. 4:31-37)

21 As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga nistjin nkjúun
jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. 22 Kama nkjúhun xuta xi nkú
ts'ín tsakúya, at'aha tsakúya xi nkúhu tsa xá tjíhín, najmi xi nkú ts'ín
bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoo.
23 Tíjña sinagogaha xuta Capernaum nku nda xi tíjñajihin nku
ndaninda. Kui xi 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:
24 —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjúái
n'ekjehení? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntianá.
25 Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo:
—¡Xu sin n'ei ko titjusjejihin ndo!
26 Ixí y'étsujnehé ra ndo ndanindoo ko tu xí 'yúhún kikjintáya nga
tsitjujíhin. 27 Ngatentee xuta tu ni xí kama nkjúhún ra ko b'i ngján
kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí nihi xu'bi? Kj'aí ts'ín bakúya ndai. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tjíhin. Santaha jánindoo batéxumaha ko nt'é'éhen.
28 Ngayjee nanki xi tjín ante Galilea tu xí kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu na nchí'yaha Pedro

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago ko Jua ni'yaha Simon ko Andre. 30 Kui chubo ch'in kjijñako na nchí'yaha Simon. Tjen'yún kik'inyahá ra Jesu ni xi tímaha tachjúun. 31 As'ai ngjik'úhun Jesu ko jakj'á ntsja nga kikjesíntjen. Ta kuihi chubo kindyjajihin ch'ihin tachjúun ko kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta un

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Nk'ie nga ja kama'ña, askahan nga ja ngjintjai ts'íu, j'aich'áha Jesu ngayjee xuta un ko xi tjíntujíhin jánindoo. 33 Ngayjee xuta nantio kama ñjakú asti ankjuo. 34 Kits'ínnkihi Jesu nkjin nkjún xuta un xi k'uhun nkjin tíkjá ch'in. Kik'onsje nkjin nkjún jáninda. Najmi kitsjántehe tsa kuinchja jánindoo, at'aha jánindoo be yáha Jesu.

B'i ts'ín tsitju Jesu nga y'énijmí éhen Ntianá

(Lc. 4:42-44)

35 Nk'ie nga jyunya xa sa, tsisintjen Jesu ko ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntianá. 36 As'ai Simon ko já xi tjíntukoho yo incha tsangisjáí Jesu. 37 Nk'ie nga kisakúhu, b'a incha kitsúhu:
—Ngayjee xuta tíbangisjaihi.
38 B'i kitsú Jesu:
—Tjián kj'aí ante xi tjín tiña ei tu xi ko ta yo k'uenijmíhina. At'aha kui xá jáíhina.
39 Ngji nga y'énijmí xki ni'ya sinagoga xi tjín ngayjee ante Galilea ko kik'onsje jánindа xi tjíntujíhin xuta.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu j'aisehe Jesu ko tsasinkúnch'int'aha nga tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:
—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.
41 As'ai kama nimaha Jesu nda uun. Kingjénne ntsja nga kits'ínko ko b'i kitsúhu:
—Mjena. Katuma jei.
42 Ta kuihi chubo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngáha. 43 As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

44—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchjihi
yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'ín y'éjña Moise ngat'aha nga
ja kama jei, tu xi skue kixihi xuta nga ja kamanda ngáhani.
45Tunga nk'iehé nga ngji ndo, kitsúya tentehe xuta ni xi
kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chjihi Jesu nanki xi tjíhin
yo. Tu andai nantiohó kikjatsú'ba má nga najmi tjín xuta. Tunga
tsitjuhú xuta xi tjín tu má nankihí ni nga j'aisehe.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 As'ai ta j'aihí ngáha Jesu nanki Capernaum ko kint'é xuta nga
ja tíjña ngáha Jesu ni'yaha. 2Kui nga kama ñjakú nkjúhun xuta,
nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankjuo, ko Jesu y'énijmíhi
éhen Ntianá xuto.
3As'ai incha j'ai ñju já xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu
j'aich'áha ndo. 4Tunga najmi mahá incha bichúko nda uun má síjña Jesu tu
ngat'aha xuta nkjin xi kama ñjakú yo. Kui nga incha kikjexíhin nku te ni xi
kjinehe ra ni'yoo ko yo incha kits'ínkjihi nda uun santaha má síjña Jesu.
5Nk'ie nga kikie Jesu nga s'ejihin jóo nga Ntianá kits'ín nibáha,
as'ai kinchjako nda uun:
—Ji ntína, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.
6Tunga ta kab'entuhú yo k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi b'i
ts'ín incha kits'ínnkjink'un: 7"¿Á b'a ts'ín tínchjaha ndai? Najmi
tíbenkjún Ntianá nga b'a ts'ín tínchja. At'aha nku tutuhú Ntianá xi
maha ts'ínndyjat'aha xuta ngatitsuhun."
8Tunga tjen'yún kamankjihín ra Jesu ni xi tíincha ts'ínnkjink'un
jóo. As'ai b'i kitsúhu:
—¿Á b'a ts'ín tín'enkjínk'uhunnu? 9¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama
xíhin nda xi najmi ma fii? ¿A: "Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin"? ¿A ra:
"Tisíntjein, chjúbéí nachan xi kisujñasuin ko titsutjai"? 10Tunga mjehéna
kuakuchjínuu nga Ntíhi Ndax'iun tíjña ngajoho Ntianá asunntei xi má nga
kama ts'iínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.
As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:
11—Ji tínchjakoho. Tisíntjein, chjúbéí nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.
12As'ai tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'á nachahan, ko ngayjee
xuta kikiehe nga tsitjusje. Tu ni xí kama nkjúhún ra ngatentee xuta
ko kits'íntsjoho Ntianá. B'i incha kitsúhu xinkjín:
—Ndahachí najmi kjee yaá nku ni xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin
nkjún xuta j'aisehe, ko Jesu tsakúyaha xuto. 14Nk'ie nga títs'ín

niyá, kikie ndá xi 'mi Levi xi ntíhi Alfeo nga kab'ejña ánte má nga f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Levi ko kitsjennkíhi Jesu.

15 Nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise ta incha j'aik'ientut'áha Jesu ko já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhi. 16 Kikie já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga Jesu tíkjineko niñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'i kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjíntjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun kjuatéxumaha Moise tínekoho niñu nda maestrunuu?

17 Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nkjé tjíhin nga k'úéntu kjintíá xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Nku niyá nk'ie nga tjíntu kjintíá já ni'yakuyáha Jua Bautista ko já fariseo, as'ai tjín xi incha j'aisehe Jesu ko b'i kitsúhu:

—¿Nkú tjíhin ra nga najmi b'entu kjintíáha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'ín b'entu kjintíá já ni'yakuyáha Jua ko já ni'yakuyáni?

19 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintíá xuta xi tjíntujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíjñajin saha nda bixoon? Nk'ie nga tíjñajin saha nda bixoon, najmi kama k'úéntu kjintíá. 20 Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úéntu kjintíá.

21 'Najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'ín fi tsehe má kitiyá. 22 Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxíun. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Nku xuatu tíf'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai incha kikje'yún tuniñu já ni'yakuyáha ko kits'íntjiya ntsja nga kikjine. 24 As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma ri. ¿Á ni xi tíjña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tíincha ts'íhin já ni'yakuyáhi?

25 B'i kitsú Jesu:
—¿A ndahachí najmi kjee n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David
nk'ie nga un kikiehe ko kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? 26 Kui
nistjiun Abiatar tjíhin nda na'mi títjun. Jas'en David ante nkjúhun
Ntianá ko kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi tu já na'miu ma
kjinehé. Ta kitsjá yaha ninkuon já xi tjenkoho.
27 'Nistjin nkjúun kis'ejña ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin
nkjúun kamandaha xuta. 28 Kui nga Ntíhi Ndax'iun batéxumaha ra
santaha ko nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 Nku niyá jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko yo ta kab'ejña nku
nda xi ch'ihin ntsja. 2 Kikunntá 'maha jóo tu xi incha skuehe
tsa ts'iínnkihi ndo nga nistjin nkjúun, tu xi b'a ts'ín sakúhu ra má
tíndyjajihin Jesu.
3 As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ihin ntsja:
—Tisíntjein ko tisinjñai kamaseen.
4 As'ai b'i kitsúhu jóo:
—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda,
a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?
Tunga najmi kinchjahá jóo.
5 As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi ko kikie babaha
at'aha ndjá tjíntuyá animaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:
—Tjentei ntsai.
Kingjénte ntsja ndo ko kamanda.
6 Tunga nk'iehé nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi
yjanki nda rei Herode Antipa nga tsangisjai niyáko xi nkú ts'ín kama
ts'iínk'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

7 As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta
kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. 8 Ko ta incha
kint'é ngayjee ni xi títs'ín Jesu xuta xi tjín ante Judea, xi tjín nanki
Jerusalen, xi tjín ante Idumea, xi tjín ngabantá ntáje Jordan, ko xi tjín
andaihi nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehe ra.
9 As'ai y'éxá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu,
tu xi najmi kuasinne'yúhun ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo.
10 At'aha ngatentee xuta xi uhun ixí tíincha basinne'yúhún ra nga
mjehe ts'iínkoho, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'ínnkihi.
11 Ko máha jánindoo, nk'ie nga incha kikie Jesu,
tsinchakúnch'int'aha ko b'i incha kitsú nga kikjintáya:

—¡Ji xi Ntíhi Ntianá!

12 Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindoo tu xi najmi incha kuitsuyaha yáha Jesu.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 As'ai ngjinji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjaha já xi j'ájin nga kj'uaísehe ko incha j'ai jóo. 14 Te jo maha já xi j'ájin tu xi tsjénkoho ra ko tu xi ts'iínkjihi nga k'uénijmí éhen Ntianá. Já postru kitsúhu jóo.[b] 15 Kitsjáha jóo nga ngajoho ts'iínnkihi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi tjíntujíhin xuta.

16 Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áíhin nga kui xi ta Pedro k'úín; 17 Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo maha. Jesu ta kitsjá j'áíhin já xi joo nga ta k'úín Boanerge, kui j'áín xi tsuhu ra: Ntíhi Ch'on. 18 J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Tadeo, Simon xi mako já cananista, 19 ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 As'ai kik'óya ngáha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta, nga santaha najmi kama incha kikjine niñu. 21 Nk'ie nga kint'é xuta xinkjín Jesu niu, incha j'aingisjaihi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

22 Máha já chjine'éhen kjuatéxumoo xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú:

—Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindoo tíjñajihin ndai. Kui nga nga'yúhun ndaninda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho jánindoo.

23 As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayaha nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'ín kamaha tsa ndanindoo ta kuihi k'onsje suba yjoho? 24 Xuta xi tjín má nga batéxuma nku nda rei, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi tse maha má nga batéxuma nda rei xu'bo. 25 Ko tsa xuta xi tjíntu nku ni'ya fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi ta s'ehe ra nga'yún. 26 B'a ta ts'ín tíjña ts'e ndanindoo. Tsa Satana kuakjánya yjoho nga ta kuihi ngjuai kontra yjoho, ndahachí najmi tse kamaha nga k'úéjña. Tu sa ní kuichúkje nistjihin.

27 'Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún ko kjé'aha ni xi tjíhín. Tjín níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjíhin ndo ni'yaha.

28 'Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhun xuta ko ngatentee tu mí én ch'on tsuhú ni xi kitsú. 29 Tunga xi ch'on

---

[b] **3:14** "Xi kis'exá" tsuhu ra "nda postru" ko a ra "já postru".

kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku jé xi najmi ta kamaha ra ndyjaha ts'iín.
30 B'a kitsú Jesu at'aha: “Ndanindoo tíjñajihin”, incha kitsú jóo.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Ja kamoo. J'ai naaha ko já nts'e Jesu. Natsiun tsincha nga
kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu. 32 As'ai xuta xi kab'entut'áha b'a
kitsúhu:
—Naahi, já nts'ei ko jminchjín nichjai kabincha natsin ján. Mje
rúhu kuinchjakohi.
33 B'i kitsú Jesu:
—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?
34 As'ai tsasehe xuta xi kab'entut'áha ko b'i kitsú:
—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. 35 Tu yáhá ni xi ts'iíntjusun xi
nkú ts'ín mjehe Ntianá, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 Nku niyá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntianá andai ntáchak'uun,
ko tu ni xí nkjihín xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu
ngjik'iejñayaha ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha. 2 Nkjin tíkjá ni
tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:
3 —Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. 4 Nk'ie nga tíbaténdzjo
xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine
xujmá xu'bo. 5 K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín
ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjain nintee. 6 Tunga
nk'iehé nga tsitju ts'íu, kits'ínchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún
ngjiyanji kjamaha. 7 K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko
najmi kitsjántehe nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá.
8 Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Jasu xujmá xu'bo
ko kisá. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi kitsjá katé tjíhin, tjín xi
kitsjá cháte ko te tjíhin, ko tjín ngá xi kitsjá unchan tjíhin.
9 Ko b'i kitsú sa:
—Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10 Askahan nk'ie nga y'ejña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha ko já
ni'yakuyá xi te joo incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña
chubaya.

11 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tíjña ts'e xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, 12 tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuehé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra. B'a ts'ín najmi ngjuaikj'áha ra animaha ko najmi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin xuta éhen Ntianá

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 B'i kitsú ya Jesu:
—¿A najmi mankjinnuu nkú tsuhu ra én xi kuak'iejñá chubaya? Tsa najmi kamankjinnuu, ¿nkú ts'ín kamankjin tentehenuu én xi bakuyá nga b'ejñá chubaya?
14 'Nda xi tsaténdzjo xujmóo, kui xi nkú joyaha xi b'énijmí éhen Ntianá. 15 Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai niyóo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha.
16 'Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'ín ts'ínkjáíhin. 17 Tunga najmi 'yúhún tjíhin kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axíhin yjoho éen.
18 'Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kui xutaha xi ta nt'é éen, 19 tunga ni xi tjíhín asunntei s'entaha ra, kjuanchinóo b'anachaha, ko ma mje tentehe ni xi tjín. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.
20 'Tunga tjíhín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen ko ts'ínkjáíhin. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjíhin, ko tsa cháte ko te tjíhin, ko tsa unchan tjíhin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen

(Lc. 8:16-18)

21 B'i ta kitsú sa Jesu:
—¿A tjín xi b'éti nku nd'í tu xi k'uéjñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'éjña nk'ahá? 22 At'aha ngayjee ni xi 'ma tíjña nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Ko ngayjee ni xi najmi tíjña chji nd'ai, kuichú nistjin nga kuitju chji. 23 Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.
24 B'i ta kitsú sa Jesu:
—'Yún nda tasinñjuhuu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'ín nda kuasinñju, b'a ts'ín nda kamankjinnuu, ko 'yún k'uai sanuu nga kamankjinnuu

ni xi tínu'yó. 25 At'aha xi basínñju ni xi bakuyá, kui xi k'uai saha nga kamankjihin. Tunga xi najmi basínñju, chjú'aha santaha ni xi ichí mankjihin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku xujmá xi sá suba

26 B'i ta kitsú sa Jesu:
—Má batéxuma Ntianá, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. 27 Tsa kjife ndo ko tsa tíjña tík'un, ndaha tsa nga nistjiun ko ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmóo ko sá. Najmi be ndo á b'a maha. 28 At'aha t'anankiu ts'ín nga sá kui ni ján. Títjun tjuhu nts'én, as'ai tjuhu xka, askahan xu, ko ja kamoo s'ehe xujmá. 29 Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndo niu, at'aha ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 B'i ta kitsú sa Jesu:
—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejñá chubayahana? 31 Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oo xi tjín asunntee. 32 Tunga nk'iehé nga ja s'entje, as'ai sá ko 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi k'oo. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'ínnda'á nubaha má nk'íéhen tjiaha yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

33 Jesu y'éjña chubayaha xuta nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayaha ra xuta, kui nihi xi kits'ínchjén. 34 Najmi tsakúya tsa najmi y'éjña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'éjña chubayaha nga tsakúyaha.

B'i ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 Ta kuihi nistjin xu'bo nkú ma nga ja tíma jyun, b'i kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:
—Tjián ngabantá ján.
36 As'ai kits'ínkji xuta nkjiun ko tsutsu xi tu b'a ts'ín jahá kab'eya incha ngjiko. Ta incha kitsjennkíhi kj'aí sa tsutsu. 37 Tu ni xi kamahá, tu incha kamanehé nku ntjo xi tu xí 'yúhún, ko t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'íhin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífas'ehen.

38 Tunga máha Jesu, kjife astun tsutsuu nga kab'énki nku ni
nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínkj'áha ko b'a kitsúhu:
—Ji nda maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáá ei ni!
39 As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga
b'i kitsúhu:
—¡Tjenjyúí! ¡Tjent'íáhi!
Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyujyu.
40 As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:
—¿Á b'a nkjún ts'ín binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnuu Ntianá?
41 Tu xí incha kitsankjúhún jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:
—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi tíjñajihin ndanindoo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 As'ai incha tsichu nankihi xuta Gerasa, nanki xi tíjña ngabantá
ntáchak'uun. 2 Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, tjen'yún
j'aik'úhún ra nku nda xi tsitjujin tsjóo. Ndanindoo tíjñajihin ndo.
3 Ajin tsjóo b'ejña ko najmi ch'a ta ma ts'ínk'íéjña'yúhun ra, ndaha tsa
n'úkicha s'e'yúnkoho. 4 At'aha nkjin nkjún niyá kis'e'yúnkoho n'úkicha
sjai ko ntsja, tunga kikjetiyahá n'úkicha ntsja ko kits'ín xixi n'úkicha
sjai. Najmi tjín xi ma ts'ínk'íéjña jyuhu ndo. 5 Nistjin nistjen fatsú'bajín
tsjóo ko jñóo nga kjintáya ko nga ndjio ts'ín'unkoho ra yjoho.
6 Nk'ie nga kjin tjen sa Jesu, kikiehe ndo ko tsangatsanka nga
j'aisinkúnch'int'aha. 7 'Yún kikjintáya nga b'i kitsúhu:
—Ji Jesu, Ntíhi Ntia nku tutu xi tíjña nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkohi
an? Ntia nku tutuu tíbená. Tíbankihi nga najmi tu 'bainí kjuanima.
8 B'a ts'ín kinchja ndo at'aha Jesu b'a kitsúhu:
—¡Ji ndaninda, titjusjejihin ndo!
9 As'ai Jesu kingjásjaiyaha:
—¿Nkú 'mihi?
B'a kitsú jánindoo:
—Legion 'mini at'aha tu xí nkjihín mahani.
10 As'ai 'yún nkjún incha tsankihi Jesu nga najmi tu ts'iínkji
t'axíhin. 11 Xi tjehen nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka tíincha
kjine jñá. 12 As'ai jánindoo incha tsankihi Jesu:
—N'ekjíni má tjíma chinko tu xi kuitjás'enjihin ri.
13 As'ai Jesu kitsjántehe jánindoo. Incha tsitjujíhin ndo nga
incha ngjikjas'enjihin chinko. Jo ra mii maha chinko. Tsangatsanka
chinko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín
ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.
14 As'ai incha tsanka já xi tíincha kunntá chinko. Ngji tsúyaha
xuta xi tjín ajin nantio ko andai nantio. As'ai incha j'aisehe xuta ni xi

kamoo. 15 J'ai má tíjña Jesu ko kikie nga kab'ejña yo nda xi tsitjujíhin
jáninda xi tu xí nkjihín maha. Ja yja ngáha najyun ko ja nda je je
ngáha. Incha kitsankjún jóo.
16 Já xi kikie ni xi kamoo incha kitsúyaha xuta xingisoo ni xi
kamaha ndo ko ni xi incha kamaha chinko. 17 As'ai xuta nantio
tsankihi Jesu nga kuitju nankihi. 18 Nk'ie nga tífas'en ngáha Jesu
tsutsuu, nda xi tsitjujíhin jánindoo mjehe nga tsjénnkihi ko tsankihi
kjua. 19 Tunga najmi kitsjántehé ra Jesu. B'i kitsúhu:
—T'in ni'yahi ko t'ihinseihi xuta xinki. T'inyaihi ngayjee ni xi
kuats'ínkohi Ntianá ko xi nkú ts'ín kama nimaha ji.
20 As'ai ngji ndo ko kik'atuts'ihin nga kitsúya ante Decapoli
ngayjee ni xi kits'ínkoho Jesu. Ngatentee xuta xi tjín yo incha kama
nkjúhun niu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Nk'ie nga ja kik'óyako ngáha Jesu tsutsuu ngabantá
ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha ko y'ejña Jesu
andai ntáchak'uun. 22 As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda
k'akuhu ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkúnch'int'aha
23 ko tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:
—Takjín ichína ja tí'me. Nibángjennéí ntsai ntína tu xi
kamandaha ko kj'uaíya ngáha ra.
24 As'ai ngjiko Jesu ndo, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi nga ixí
tsinchane'yúhún ra.
25 Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuún xi tjíhin te jo nú nga jní
títs'ínk'iehen. 26 Kui xi nkjin kjuanima kikie aya ntsja já chjinenkiu.
Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjíhín, tunga ndahá ichí najmi
kamanda. Tu sa ní 'yún ngjitse ch'ihin.
27 Nk'ie nga kint'é tachjúun ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjennki
Jesu ajihin xuta nkjiun. J'aik'úhun ko kits'ínko najyun xi yja Jesu.
28 At'aha b'i ts'ín kits'ínnkjink'un: "Tsa tu najyuhun ts'inko sa,
kamanda ngáhana." 29 Nk'ie nga b'a kits'ín, tjen'yún kitikjáyahá ra
jníu ko ndzjen kamaha yjonintehe tachjúun nga kama nkihi ch'in xi
k'uhun.
30 Tunga kikiehé Jesu nga tsitjujíhin nga'yún. Kits'ínk'ótjiya nga
tsasehe xuta nkjiun ko b'i kitsúhu:
—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?
31 As'ai b'a kitsú já ni'yakuyáha:
—Tíyai nga xuta nkjiun tíbasinne'yíhin. Á: "¿Yá xi kuats'ínko
najyunna?", tíbixíhinni. 32 Tunga tu nku nga tsasehé ra Jesu xuta xi
kabinchandaihi tu xi skuehe yá xi b'a kits'íun.

33 Máha tachjúun, nk'ie nga kikie ni xi kamat'ain, as'ai ixí ts'atsé
nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'aha Jesu ko kitsúya kixi kixihi mí
kjuaha nga b'a kits'íhin. 34 As'ai b'i kitsúhu Jesu:
—Ji ntína, at'aha kuas'ejihin nga Ntianá kits'ín nibána, kui nga
kama nkihi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in ko katumandaihi ch'in xi
k'uhin.
35 Nk'ie nga b'a ta títsuhu Jesu, tu incha j'aihí k'ua já xi nibaha
ni'yaha nda k'akuhu ni'ya sinagoga ko b'a incha kitsúhu:
—Ja k'uen takjíhin. Najmi ta n'estihi ri nda maestru.
36 Tunga najmi kits'ínsihín ra Jesu ni xi kitsú jóo. As'ai b'i kitsúhu
ndo:
—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an.
37 Najmi kitsjánte Jesu tsa kj'aí xuta tsjénnkihi, tu Pedro sahá,
Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. 38 Nk'ie nga incha tsichu
ni'yaha nda k'aku, kikie Jesu nga xaáhan tíma ko nga tíincha kjintá
xuta nga 'yún tíincha kjintáya. 39 As'ai jas'en Jesu ko b'i kitsú:
—¿Á xaáhan tín'ehenu ko tích'íhinu? Najmi ka'me takjíun. Tu
kjifehé.
40 Tsajnukiehe xuta xi kama ñjakú yo, tunga kik'onsjehé
Jesu ngatentee xuto. As'ai tu na'mihi ní ko naaha takjíun ko já
ni'yakuyáha xi tjenko, kui xi jas'enko má xi tjehen kjijña takjíun.
41 Jakj'á ntsja ko b'i kitsúhu:
—Talita, kuum —kui éin xi tsuhu ra: Takjín, ji tínchjakoho,
tisíntjein.
42 Tjen'yún tsisintjehén takjíun ko kikjatsú'ba ngáha. Tu ni xí
kama nkjúhun ra xuta xi tjíntu yo ni xi kamoo. 43 Tunga b'ahá kitsú
Jesu nga najmi tu ch'a xi k'úínyaha niu. Ko b'a kitsú nga k'uaihi
nichine takjíun. Te jo nú tjíhin takjíun nga b'a kamoo.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáíhin Jesu

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankihi ko kitsjennkíhi já
ni'yakuyáha. 2 Nk'ie nga tsichu xuatu tsakúya ni'ya sinagoga.
Kama nkjúhun xuta xi tjín yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín tíbakúya.
B'a incha kitsúhu xinkjín:
—¿Má ngjikj'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un
nankaha xi kik'aihi ko á maha ra ts'íhin kjuankjún? 3 ¿A najmi kuihí
ndai xi nda chjineyóo, xi ntíhi Maria ko já nts'e maha Santiago, Kuse,
Juda ko Simon? ¿A najmi eihí ta tjíntujínná jminchjín nichja ndai?
Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáíhin ra. 4 Tunga b'ahá kitsúhu
Jesu xuta nkjiun:
—Tu má xi tjehén ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihi ko
ajihin xuta xinkjín ko ni'yaha najmi b'a n'ehe.

5 Ndaha nku kjuankjún najmi kamaha kits'ín yo. Tu chubahá xuta
un xi kingjénne ntsja nga kits'ínnkihi. 6 Kama nkjúhun Jesu, at'aha
najmi s'ejihin xuta nga Ntianá kits'ín nibáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'iín nga k'uénijmí

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi tjíndai yo. 7 As'ai kinchjaha
já ni'yakuyá xi te joo ko kik'atuts'ihin nga jo jo kits'ínk'a xinkjín nga
kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi
tjíntujíhin xuta. 8 B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha
ts'iín niyá, tu yánisehé xi kama k'ua. Najmi tjíhin nga k'ua ninkuan,
ta ndaha tsa, ta ndaha toon. 9 Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tunga
najmi kamahá k'ua tsa jo 'yún najyun. B'i kitsúhu jóo:

10 —Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsuboo santa nkúhu nga kuitju
ngáhanu ante xu'bo. 11 Tsa tjín má najmi n'ekjáínnuu, ko tsa najmi
ngjuénñjunuu xuta xi tjín yo, tu sahá titjusjoo ante xu'bo ko t'etsujno
ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga tjehen jé xuta xu'bo.

12 As'ai incha tsitju jóo ko y'énijmíhi xuta nga tjíhin nga incha
ngjuaikj'áha ra animaha. 13 Nkjin nkjún jáninda incha kik'onsjejihin
xuta, ko nkjin nkjún xuta un incha kits'ínnkihi nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'ín k'ien Jua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Nda rei Herode Antipa ta kint'é ni xi títs'ín Jesu, at'aha tu má
kichubanijmíyahá ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áíya ngáha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjíhin
ra nga'yún nga títs'íhin kjuankjún.

15 K'ua xuta xi b'a incha kitsú:

—Nda profeta Elia niu.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku nda profeta niu xi nkúhu já profeta xi kis'e nú chá ján.

16 Tunga máha Herode, nk'ie nga kint'é ni xi tíincha tsu xuta, as'ai
b'a kitsú:

—Jua niu. Nda xi an kitsja kjua nga kitikjá nintaku. Ja j'áíya
ngáha ra ngabayoo.

17 B'a kitsú Herode at'aha kits'ínkji já juhun nga jakj'ánijé Jua.
Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayóo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'íhin
at'aha chjuúhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha
Herode tunga Herode y'ejñako no. 18 B'i kitsú Jua nga kinchjako
Herode nk'ie:

—Tíjña nkjúhun kjuatéxumoo ni xi tín'ei, nga ta jihi tinchunkoi
chjuúhun nda nts'ei.

19 Kui nga na Herodia kits'ín unkiehe Jua ko kama mjehe nga
ts'iínk'ien, tunga najmi tjíhín nkú ts'iíhin ra. 20 At'aha be Herode nga
Ntianá ts'ehe ndo ko naxu ts'ín. Kui nga tsankjúhun ko kuhun ra.
Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhu Jua, najmi be mí nihi xi ts'iín tunga tsjohó
maha nga mjéñjuhu.
21 Tunga tu chahán tsichu nistjin nga kisakú niyáha na Herodia
nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui nistjiun ts'asje Herode nku s'í ko
kitsúyaha já k'akuhu ko já jun k'akuhu ko já títjun xi tjín ante
Galilea. 22 As'ai jas'en takjíhin na Herodia nga kitenki. Tsjo nkjún
kamaha Herode ko já xi kab'entut'ákoho yámixo ko b'i kitsúhu
takjíun:
—Tinchíní tu mí ni xi mjehé ri. Tsjaha.
23 Xí Ntianáhá kits'ínkie nda rei nga b'a kitsú:
—Tsjaha tu mí nihí ni xi kuinchíní santaha masen ni xi
batexumaha.
24 As'ai tsitju takjíun nga ngjingjásjaiyaha naaha:
—¿Mí nihi xi kuankia?
B'i kitsú na Herodia:
—Nintaku Jua Bautista tinchíhi.
25 As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjíun má xi tjehen kab'ejña nda rei
ko tsankihi niu:
—Mjena nga k'uainí nd'ai mamai nga k'úéya taba ní nintaku Jua
Bautista.
26 As'ai 'yún kik'ie babaha nda rei, tunga ngat'aha ní nga
ja kats'ínkie Ntianá nga ts'iíntjusun éhen ko ngat'aha já xi
kab'entut'ákoho yámixo, kui nga najmi tjín nkú ts'ín najmi kuitsuhu
ra takjíun. 27 Tjen'yún kits'ínkjihí nda rei nku nda jun nga kitsjáha
kjua nga kj'uaíko nintaku Jua. As'ai ngji nda juun ko tsatekjá nintaku
Jua aya nubayóo. 28 Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjíun,
ko naaha takjíun kits'ínkjas'ehen nintaku Jua.
29 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyáha Jua ni xi kamoo, incha j'aikj'á
yjoninte k'ien ko incha ngjingjáyanji.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mii

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Ta incha kama ñjakú ngáha já postru má tíjña Jesu ko incha
kitsúya tentehe ni xi kits'ín ko ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:
31 —Nibá subóo. Tankíaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áíyahaná.
At'aha nkjin nkjún xuta xi tíincha fi ko xi tíincha f'ai, nga santaha
najmi ta tíincha sakúntehe ra tsa incha kjine niñu.
32 As'ai incha y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má
najmi ch'a tjín. 33 Tunga nkjihín xuta xi kikiehe nga incha ngji ko
incha kamankjihin nga Jesu niu ko já ni'yakuyáha. As'ai incha tsitju

xuta xi tjíntu ngayjee nanki xi tjín yo nga tsuku ngjihi má nga tífi Jesu. Incha tsichu títjun xuto.

34 Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi tíkuyáha. Kama nimaha, at'aha tjíma xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjíhin nda bastu. As'ai kik'atuts'ihin nga tsakúyaha nkjin tíkjá ni. 35 Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axínt'a nkjún ei ko ja kama ngixun nkjún. 36 Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjíndai ei má nga kama k'uatse ni xi kjine.

37 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuankín ch'atse níi jo unchan denario tjíhin ninkuan ko k'uaihi nga kjine xuta?

38 B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿Nkú tjín maha ninkuan xi kich'o? Tankínk'iexkiu.

Nk'ie nga ja b'a kits'ín jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un ninkuan ko jo tjio.

39 As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntu stín ajin naxichu xkjúen. 40 Tjín xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, ko tjín xi cháte kik'a stín yjoho.

41 As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'iínndzjoho ninkuon. Ta tsakjánya tjio xi joo nga kitsjáha ngatentee xuto.

42 Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihin. 43 As'ai j'áíya ninkuon ko tjio xi tsankiu. Te jo nisin kamaha. 44 Un mii maha já xi incha kikjine ninkuon kui chubo.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuai títjuhun ngabantá ntáchak'uun xi tjehen nanki Betsaida, ko tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. 46 Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngji nchjako t'axín Ntianá asunntu tjenkiu.

47 Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'ejña. 48 As'ai kikie nga 'ni nkjún tíkjenntá já ni'yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tísatéjihin tsutsuu. Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjennki Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

49 Nk'ie nga kikie já ni'yakuyóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun, sen kits'ín maha ko incha kikjintáya nkjún. 50 At'aha ngatentee incha kikiehe ko incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—¡Jyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!
51 As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyúya ntjo. Tu ni xí kama
nkjúhún ra jóo, 52 at'aha najmi kjee mankjihin nkú tsuhu ra
kjuankjúhun ninkuan xi incha kikjine, at'aha ndjá tjíntuyá aniماha.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu xuta un xi tjín nanki Genesaret

(Mt. 14:34-36)

53 Nk'ie nga ja j'atikjáko Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai
tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntáchak'uun y'ét'a'yún tsutsuu.
54 Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tjen'yún incha kamankjihín ra
xuta xi tjín yo nga Jesu niu. 55 As'ai xuto incha ngji ngayjee ante xi
tjín yo nga ngji ts'ínkint'é xinkjín. Incha ngjiko xuta un xi tjíhin má xi
tjehen incha kint'é nga tsú'ba Jesu nga kjintusún nachahan. 56 Tu má
antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihi, ko
ndaha tsa andai nantia, incha kikjántu aya niyátée xuta un xi tjíhin
ko tsankihi tsa tsjántehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'iínko. Ko
kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu mí nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntianá

(Mt. 15:1-20)

7 As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko k'ua já chjine'éhen
kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. 2 Kinchjayane k'ua já
ni'yakuyáha Jesu nk'ie nga incha kikie nga tíincha kjine niñu nga
najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhu ra nga najmi incha ts'íntjusun
sihin ntje cháha.
3 At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjehen ra ts'íntjusun sihin ntje
cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi títjun bané ntsja xi nkú
ts'ín tíjñaha. 'Yún sa b'a ts'ín já fariseo. 4 Xuta judio nk'ie nga incha
f'aihi niyátée, títjun bané sisin ntsja ko as'ai incha kjine niñu. B'a
ts'ín incha ts'íntjusuhun sihin ntje cháha. Ko tjíntu saha kj'aihí sin
xi nkúhu ts'e chutsíhin, ndjií ntánijuaha, stañaha ko kamaha. 5 Kui
kjuaha nga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo kingjásjaiyaha
ra Jesu:
—¿Á najmi ts'íntjusuhun já ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná,
nga tu b'ahá tjíun kjinehe niñu? Najmi títjun bané ntsja.
6 As'a b'i kitsú Jesu:
—¡Tu tsjohónuu nga bakuchíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Kjuaxi
kjáíhin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'ín y'ét'a:

Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,
tunga aniماha kjin tíjñaha an.
7 Najmi chumi ni chjíhi ra chje xi tsjána,

at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.
8 At'aha jun n'e t'axíún ni xi y'éjña Ntianá nga tu sahá sin xi y'éjña
xuta n'etjusun.
9 B'i kitsú ya Jesu:
—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'ín n'e t'axíún ni xi y'éjña Ntianá tu xi
sinnuu n'etjusuhunnu. 10 B'i ts'ín y'ét'a Moise éhen Ntianá: "Chankjúín
na'mihi ko naahi." Ko ta y'ét'a ya: "Xi ch'on kuitsuhu na'mihi ko tsa
naaha, kui xi tjíhin nga n'ek'ien."
11 'Tunga juhún b'a bixíún nga tsa tjín xi b'i kuitsuhu na'mihi ko tsa
naaha: "Ngayjee ni xi tjínna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntianá",
12 tsa tjín xi b'a kuitsu, kui xi najmi ta tjíhín ra kjua'yún tsa kuasinko
na'mihi ko tsa naaha. 13 Nk'ie nga b'a bixíún najmi ta n'echjíhinu éhen
Ntianá tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu ko xi b'i ngján n'ek'atiya ngáha
ruu xinkiu. Ko nkjin sa ni xi nkúhu xu'bi n'etjusun yo.
14 As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:
—Tjenñju tentenú ko katumankjinnuu. 15 Ndaha nku ni xi nibáha
natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi nginkun Ntianá. Ni xi
bitjujín níhi xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi. 16 Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.
17 Nk'ie nga ngji t'axíhin xuta ko jas'en ni'yoo, as'ai já ni'yakuyáha
kingjásjaiyaha nkú tsuhu ra én xi yéjña chubaya nga tsakúya. 18 B'i
kitsú Jesu:
—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee
ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi
nginkun Ntianá? 19 At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya
kats'ahá fas'en ko f'aya, as'ai bitju ngáha.
B'a ts'ín kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjín najmi ma ts'ín
sihi xuta nginkun Ntianá.
20 B'a ta kitsú ya:
—Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi nginkun Ntianá.
21 At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'ínnkjink'un,
nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee
bixan, nga ts'ínk'ien xinkjín, 22 nga ndyjé ts'ín, nga 'yún ts'ín mje ni xi
tjín, nga ch'on ts'ín, nga b'anacha, nga ts'ínkjas'ehen yjoho ni xi mjehe
yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tsuhu xinkjín, nga nk'a b'asje
yjoho ko nga najmi nda ts'ínnkjink'un. 23 Ngayjee ni ch'onk'un xu'bi ajin
animaha xuta bitju. Kui ní nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntianá.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjehen ra tsankihi nku kjuanda Jesu

(Mt. 15:21-28)

24 As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro ko
nanki Sidon ko jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhu tsa tjín xi skue
nga yo tíjña. Tunga tu nkú kiyahá. 25 As'ai nku tachjuún xi tíjñajihin

nku ndaninda takjíhin, nk'ie nga kint'é nga Jesu tíjña yo, j'aisehe
ko tsasinkúnch'int'aha. 26 Tunga najmi ntjehe xuta judioho tjehen
ra tachjúun, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkihi Jesu nga
k'onsje ndaninda xi tíjñajihin takjíhín.
27 Tunga b'ahá kitsú Jesu:
—Katse sisin ma ra tjun jántíu. At'aha najmi nda tjín tsa chjú'aha
ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañóo.
28 As'ai b'a kitsú tachjúun:
—Johon, Chá Ntia, tunga santahá ni ko nañá xi b'entunkí kinte
yámixo kjine xihi ninkuan xi bixuntuhu ntí xiu.
29 B'i kitsú Jesu:
—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjujíhin takjíhin
ndanindoo.
30 Nk'ie nga tsichu ngáha tachjúun ni'yaha, kikie nga kjijña ndju
takjíhin ko nga ja najmi ta tíjñajihin ra ndanindoo.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda staya tsakján'a

31 As'ai tsitju Jesu ante xi tiña maha nanki Tiro nga j'a nanki Sidon.
Tsichu ntáchak'un Galilea nga j'ajin ts'íhin nanki xi tjín ante Decapoli.
32 Yo j'aikoho xuta nku nda xi staya ko tsakján'a. Incha tsankihi Jesu
nga ngjuénne ntsja ndo. 33 As'ai ngjiko t'axín Jesu ndo. Kitsungis'en
najnú ntsja tjabaxínñju ndo ko ntá natéhe kik'onjnukoho ra njai ndo.
34 As'ai tsasenjinki nk'a ján nga nanka tsakj'á ntaha ko b'i kitsúhu
ndo:
—¡Efata! —Kui éin xi tsuhu ra: ¡Katix'áí!
35 Ta kuihi chubo kint'é ndo ko kama ndaíhi njai. Kinchja sisin.
36 As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyaha niu.
Tunga ndahá tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuya niu, tu
sahá tu nku incha kitsúyahá xuta ni xi kamoo. 37 Tu ni xí incha kama
nkjúhún ra nga b'a incha kitsúhu xinkjín:
—Ts'ín sisin tu mí nihí ni. Santaha maha ts'ín nga nt'é xuta xi
staya ko ts'ín nga nchja xuta xi nima.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ñju mii

(Mt. 15:32-39)

8 Nku niyá nk'ie nga ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta ko
nga najmi tjíhin ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já
ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:
2 —Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjíhin jan nistjin nga
tjíntukona ei. Ja najmi ta tjíhin ra nichine. 3 Tsa b'ahá tjíun ts'inkjí
kjintíá ni'yaha, kutsa incha kuayáyahá aya niyóo. At'aha tjín xi kjin
nkjún nibáha.
4 As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga ante t'axín xu'bi. ¿Má xi tjehen kuankínchj'ahaná ninkuan xi kamaha ra xuta nkjiin?

5 B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

6 As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úéntu xuta nkjiun t'anankiu. Jakj'á ninkuan xi yatuu ko kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi n'endzjoho ra xuta. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjoho ninkuon xuta nkjiun.

7 Ko ta y'a ya jóo k'ua tjio xixi. As'ai kitsjáha Jesu máb'achjíhi Ntianá ngat'a ts'e tjio ko b'a ta kitsúhu já ni'yakuyáha nga ts'iínndzjoho xuta nkjiun niu. 8 Kikjine xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisin kama. 9 Ma ra ñju mii xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'ínkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha 10 ko jas'enko já ni'yakuyáha tsutsuu nga ngji ante Dalmanuta.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihi nku kjuankjún

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihin nga ngji kontraha ni xi tsakúya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihi nga ts'iín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntianá kits'ín nibáha.

12 Najmi kisasíhin Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á tíbankihi xuta xi tjíhin nd'ai nga skuehe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi s'ejña chjihi xuta xi tjín nd'ai ndaha nku kjuankjún.

13 As'ai ngji t'axíhin jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san

(Mt. 16:5-12)

14 Já ni'yakuyóo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichíhí ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. 15 As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chasoo. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

16 As'ai b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. 17 Kamankjihin Jesu ni xi tíincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tíchubanijmíyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehé ma chjinuu ko mankjinnuu? ¡Á b'a nkjún ts'ín ndjáha aninmanuu! 18 Tíincha tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihínuu?

Ko tjínnuu tjabaxínñju, tunga, ¿a najmi nu'yánú? ¿A najmi ta f'áítsjehénnuu? 19 Nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi uun já xi un mii maha, ¿nkú tjín nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?
B'a incha kitsú jóo:
—Te jo nisin.
20 B'i kitsú Jesu:
—Ko nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi yatuu já xi ñju mii maha, ¿nkú tjín nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?
B'a kitsú jóo:
—Yatu nisin.
21 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿Á tu yje najmi kjehé mankjihinnuu ma?

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda ka nanki Betsaida

22 Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikoho xuta nku nda ka ko incha tsankihi nga ngjuáne ntsja nda ko. 23 Jakj'á ntsja ndo nga tsitjuko natsihin nantio. As'ai tsátatéjnu tunkun ndo ko kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:
—¿A tjín ni xi tíma chjihi?
24 B'a kitsú ndo nga tsase:
—Tíma chjina xuta. B'a k'un yá tu xi tjíma k'un.
25 As'ai ta kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndo. Tsase sisin ndo nga kamanda. Kama chji tentehe ngayjee ni xi tjín.
26 As'ai kits'ínkji ni'yaha ndo nga b'i kitsúhu:
—Najmi ta bitjas'ehenni ajin nantio tsa kuixínyai ni xi kamahi.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntianá kits'ín nibáha

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 As'ai ngji Jesu ko já ni'yakuyáha ante xi tjín nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga tjen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:
—¿Yá xi títsu xuta nga an?
28 B'a kitsú já ni'yakuyóo:
—Tjín xi b'a tíincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga nku nda profeta ji.
29 B'i kitsú Jesu:
—Ko jun, ¿yá xi bixíún nga an?
As'ai b'a kitsú Pedro:
—Ji xi Cristo.[c]
30 As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha kui éin.

---

[c] **8:29** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Kik'atuts'ihin Jesu nga tsakúyaha já ni'yakuyáha nga tjíhin nga
un nkjún skuehe Ntíhi Ndax'iun, ko nga jáchá xi tjíhin xá ko já na'mi
k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'iínkjáíhin, ko nga
n'ek'ien, ko nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo nga ja kj'ua jan nistjin.
32 Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro ngjiko t'axín
Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. 33 Tunga
kits'ínk'ótjiyak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:
—¡Tiyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Ntianá
tín'enkjíntak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntei tín'enkjíntak'uin.
34 As'ai kinchjaha xuta nkjiun ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:
—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe
ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkína. 35 At'aha
xi mjehe ts'iínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tík'un, kui xi tu sahá
kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntianá, kui
xi tu sahá n'ek'anki. 36 At'aha, ¿mí xi chjíhi ra tsa ts'iín ngana xuta
ngayjee ni xi tjín asunntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? 37 ¿Mí
nihi xi tsjá nga k'uéchjíntjai animaha?
38 'Kui nga tsa tjín xi kama subaha ra an ko énna ajihin xuta
ngatitsun xi tjín nd'ai xi najmi naxu tíincha nginkun Ntianá, b'a
ta ts'ín ta kama subaha Ntíhi Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga
kj'uaíko kjuachánkaha Na'mihi ko nga kj'uaíko ntítsjehe.

9 B'i ta kitsú ya Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. K'ua xi tíincha ei najmi kuayá santa
nkúhu nga skue xi nkú ts'ín kuakúchji nga'yúhun Ntianá nga ja kuatéxuma.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro,
Santiago ko Jua. Ngjiko t'axín suba jóo nku asunntu naxi nk'a. Yo
kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. 3 Tsat'ai najyuhun. Taba
xúxú kama. Najmi tjín asunntei xi kamaha b'a ts'iínk'íé taba taba
najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. 4 Ta kikie jóo
Elia ko Moise nga tíincha nchjanijmíko Jesu. 5 As'ai b'i kitsú Pedro:
—Ji nda maestru, ¡á b'a nda tjíhin nga ei kuintsubahaná! Tu sahá
n'endai jan ni'ya yántsu, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise, ko
nku xi kama ts'e Elia.
6 B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuitsu, at'aha tu ni xí
kitsankjúhún jóo. 7 As'ai tu nkuhú ninti j'ai ts'ínnk'íéhen ko ajin nintiu
kinu'yá nku nta xi b'a kitsú:
—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona. Tasinñjuhuu.

8 Ko as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi jóo, tunga najmi ta ch'a
xi kikiehé ni. Tu Jesu síjñako subahá saha.
9 Nk'ie nga ja tíincha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu jóo nga
najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kikie santa nkúhu nga kj'uaíya
ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'iun. 10 Tu kui incha kikiehé niu ko
kinchjanijmíyakoho xinkjín nkú tsuhu ra nga kj'uaíya ngáha ra
ngabayoo Jesu. 11 As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:
—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjíhin nga kj'uaí
títjuhun Elia?
12 B'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi nga kj'uaí títjun Elia ko k'uénda ngayjee ni xi tjín. Tunga,
¿nkú tsuhu ra nga b'a ts'ín tjít'aha éhen Ntianá nga un nkjún skuehe
ra Ntíhi Ndax'iun ko nga xi najmi chumi ni chjíhi ra n'e maha?
13 Tunga an b'a tíxinnuu nga ja j'ai Elia, ko ni xi mjehe xuta kits'íhin
ndo. Kin'ehe xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda chí xi tíjñajihin nku ndaninda

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjíntu já ni'yakuyá xingisoo,
kikie nga nkjin nkjún xuta katsendáíhi ra jóo ko nga k'ua já chjine'éhen
kjuatéxumoo tíincha b'ésiko jóo. 15 Nk'ie nga kikie xuta nkjiun Jesu, tu ni xí
incha kama nkjúhún ra ko tsangatsanka nga ngjikjaniñaha.
16 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿Mí nihi xi tjínkohonuu jóo?
17 B'a kitsú nku nda xi síjñajihin xuto:
—Ji nda maestru, kjúáiko ho nda chína, at'aha nku ndaninda tíjñajihin xi
najmi tsjántehe nga kuinchja. 18 Tu má xi tjehén ni nga fakj'áha, ts'ínkijnehe
t'anankiu. Ixí b'éxúhú ts'a nda chína nga bate ni'yun ko bjá ndjáha. Ja b'a
kuaxihin já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.
19 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihin ra Ntianá xuta xi tjíhin nd'ai! ¿Nkjé kjin
tjíhin nga kúátejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tjíhin nga ts'in chúkjuanuu?
Nibákonú nda chíu ei.
20 As'ai j'aich'áha nda chíu. Tunga nk'ie nga kikie ndanindoo Jesu,
tjen'yún y'étsujneyáhá nda chíu ko tsijne t'anankiu nga ngjitikjá ko
y'éxú ts'íhin ts'a. 21 As'ai kingjásjaiyaha Jesu na'mihi nda chíu:
—¿Nkjé kjin b'a maha ra?
B'a kitsú ndo:
—Santa nkúhu nga ntí ichí. 22 Nkjin niyá ja sa kjaníkj'ajihin nd'íu
ko ntóo nga mjehe ts'iínk'ien ntína. Tsa tjín ni xi kamahi n'ei kai,
katuma nimani jin ko tisinkoni.
23 As'ai b'i kitsú Jesu:

—"Tsa kamahi", tíbixín. Xi s'ejihin Ntianá maha tu mí nihí ni.
24 Tjen'yún 'yúhún kinchja na'mihi nda chíu nga b'i kitsú:
—S'ejinna Ntianá. Tisinkoní tu xi najmi jo jan kamahana.
25 Nk'ie nga kikie Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ndjá kinchjako ndanindoo:
—Ji ndaninda xi tín'e stayai ko najmi tí'bainteihi nga kuinchja nda chíi, an b'a tíxihin: titjujíhin ko najmi ta bitjas'enjihin ri.
26 As'ai tsitju ndanindoo nga kikjintáya ts'íhin ko nga 'yún y'étsujneyá nda chíu. Kis'ejña nda chíu xi nkúhu tsa k'ien. Nkjin xuta xi b'a kitsú:
—Ja k'uen.
27 Tunga jakj'áhá Jesu ntsja nda chíu nga kikjesíntjen ko tsasinjña ngáha.
28 Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjaiya t'axíhin:
—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?
29 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaá Ntianá ko nk'ie nga bintsuba kjintíaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'ín ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 As'ai tsitju yo nga incha j'ajin ante Galilea. Najmi kama mjehe tsa tjín xi skuehe nga yo j'a, 31 at'aha b'i ts'ín tsakúyaha já ni'yakuyáha:
—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ko incha ts'iínk'iehen. Askahan nga ja kuayá, kj'uaíya ngáha ra nga ja kj'ua jan nistjin.
32 Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi ko najmi kama k'un kingjásjaiyaha.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 As'ai incha tsichu nanki Capernaum ko nk'ie nga ja tíjña aya ni'yoo, kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:
—¿Mí nihi xi tíchubanijmíyakohonu xinkiu aya niyóo?
34 Tunga najmi kinchjahá jóo, at'aha aya niyóo kinchjanijmíyakoho xinkjín yá xi 'yún nk'a tjen ajihin. 35 As'ai y'ejña Jesu, kinchjaha já ni'yakuyá xi te joo ko b'i kitsúhu:
—Tsa tjín xi nda k'aku mjehe kama ajinnuu, tu sahá nda musu kats'ín ma yjoho ko kats'ínxát'aha já xingisoo.
36 As'ai jakj'á nku nda chí ko tsasínjñajin masehen jóo. Kitsubakjá ts'íhin nda chíu nga b'i kitsú:

37 —Xi ngajona ts'iínkjáíhin ra nku nda chí xi nkúhu xu'bi, kui xi
an títs'ínkjáínna. Ko xi ts'iínkjáínna, najmi tu nku an títs'ínkjáínna.
Ko ta xi kits'ín nibána títs'ínkjáíhin.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 As'ai b'a kitsú Jua:
—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindoo.
Tunga kik'iech'ohó ri at'aha najmi ñá tjenkoná.
39 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha tsa tjín xi títs'ín nku kjuankjún
ngajona, kui xi najmi kama tsa tu sa a kui ch'ohón ts'ín kuinchjayane
ngáhana. 40 At'aha xi najmi tífi kontraná, kui xi ñá makoná. 41 Tu
yáhá ni xi tsjánuu tsa tu nku chutsín ntánijua at'aha an tjennkinú,
kjuaxi ni xi tíxinnuu nga k'uaihi chjíhi xuta xu'bo.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 'Tu yáhá ni xi ts'iínkijnejin ngatitsun nku nda chí xi nkúhu xu'bi
xi s'ejihin an, tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'iíun tsa s'et'a 'yúnt'a
kásin nku ndjio chánka ko chjanikj'ajin ntáchak'uun. 43 Tsa ntsai
títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjáí. Tu sahá ngandahi tsa
kuitjás'en nimai má nga k'úéntu tík'un xuta, nga najmi k'úínkoi nga
joo ntsai ngak'ien, má nga najmi maha 'meya nd'íu. 44 Yo najmi 'me
chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.
45 'Tsa tsukui títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjáí. Tu sahá
ngandahi tsa kuitjás'en nimai má nga k'úéntu tík'un xuta, nga tjít'a
nga joo tsukui nga ajin nd'í ngak'ien chjanikj'ajihin, má nga najmi
maha 'meya nd'íu. 46 Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.
47 'Tsa tunkuin títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei. Tu sahá
ngandahi tsa kuitjás'en kat'ai má nga batéxuma Ntianá, nga najmi
tsa tíincha nga joo tunkuin tsa tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanikj'ajin
ngáhi, 48 má nga najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.
49 'At'aha nd'í n'entiakoho ngayjee xuta. 50 Nda naxo, tunga tsa
ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Kas'e ajinnuu naxa xi
tíxinnuu ko b'i ngján jyu tintsubakoo xinkiu.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 Tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tjín Judea ko ante xi tjín
ngabantá ntáje Jordan. Ta kama ñjakút'a nkjúhún ngáha ra

xuta. Tsakúyaha éhen Ntianá xi nkú nga ts'ín tehente. 2As'ai k'ua já fariseo j'aisehe tu xi kjút'ayák'uhun ra. B'i ts'ín kingjásjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'iínkjehé kjuabixahan nga k'uéjña chjuúhun?

3B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú ts'ín y'éjñanuu Moise?

4B'a incha kitsú jóo:

—Moise kitsjá kjua nga nku nda kama kjésíntjen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a ts'ín kama k'uéjñaha chjuúhun.

5As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá aniманuu, kui kjuaha nga b'a ts'ín y'éjnahanuu Moise. 6Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'ínnda Ntianá asunnteе, "nku chjuún nku x'in kits'ínnda xuta" tjít'a. 7Ko ta tjít'a ya: "Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihi ko naaha nga k'úéjñako chjuúhun. 8Nga joo nkuhú kuichú ma." Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. 9Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntianá, najmi xuta kjéndáya.

10As'ai já ni'yakuyáha ta kuihí niu kingjásjaiya ngáha ra nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha. 11B'i kitsú Jesu:

—Tu yáhá ni xi k'uéjña chjuúhun ko kuixanko kj'aí tachjuún, kui xi tíbangane kjuabixahan. 12Ko tsa nku tachjuún k'uéjña x'ihin ko kuixanko kj'aí nda, kui xi ta tíbangane kjuabixahan.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

13As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga já ni'yakuyóohó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'iín. 14Nk'ie nga kikie Jesu ni xi tíincha ts'ín jóo, najmi kisasíhin niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehenntohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjíntuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjehen ra nga Ntianá kuatéxumaha. 15Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi najmi ts'iínkjáíhin nga Ntianá xi batéxuma xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin nku nda chí ni xi 'baihi, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha.

16As'ai jakj'á jántí xiu nga ts'ank'a ko kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17Nk'ie nga ja tíbitju Jesu yo nga ts'iín niyá, as'ai j'ai tsuntsu nku nda. Tsasinkúnch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'inkjáíhin ra nga kúátejña tík'un síán?

18 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—¿Á an xi nda tí'mihiní? Najmi tjín xi ndahą, nku tutuhú Ntiąná.
19 Yai xi nkú ts'ín tjít'a kjuątéxumoo: "Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéí kjuąbixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Najmi tu ch'anąch'ąihi xuta xingisoo. Chąnkjúín nąmihi ko nąahi."
20 B'ą kitsú ndo:
—Ji ndą maestru, ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.
21 Ąs'ąi Jesu kama nimąhą ndo nga tsase'a ko b'i kitsúhu:
—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihinteñai ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'ąn. B'ą ts'ín s'ehe ri kjuąnchiná ndjiojmi ján. Ąs'ąi nibáí nga tsjénnkiní.
22 Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babahą ko kik'ie nusin nusihin nga ngji, ąt'ahą 'yún nkjún nchiná.
23 Ąs'ąi tsase Jesu ąndaihi ko b'ą kitsúhu já ni'yakuyáhą:
—¡Á b'ą 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuąs'enjihin nga Ntiąná xi kuątéxumahą!
24 Kama nkjúhun já ni'yakuyóo én xi kitsú Jesu, tunga b'ąhá tą kitsú ngáhą Jesu:
—Jun ntíną, ¡á b'ą 'yún 'ni tjíhin nga kjuąs'enjihin xutą nga Ntiąná kuątéxumahą! 25 Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuąs'en tixąhą nku nintu nga nku ndą nchiná kjuąs'enjin nga Ntiąná xi kuątéxumahą.
26 Tu ni xí kama nkjúhún sahą jóo ko b'ą kitsúhu xinkjín:
—¿Yá xi kąma k'uąnki ni ma?
27 Ąs'ąi tsase'a Jesu jóo ko b'ą kitsúhu:
—Xutą ndahąchí najmi kąmahą ts'iínk'anki yjoho, tunga Ntiąná mahą ts'ínk'anki xutą. Ąt'ahą tu mí nihí ni xi mahą ts'ín Ntiąná.
28 Ąs'ąi b'ą kitsú Pedro:
—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentei ni xi tjínni ko tjennkihi nd'ąi.
29 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yahą, tsa já nts'e, tsa jminchjín nichja, tsa nąahą, tsa nąmihi, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjíhin ngąt'aną ko ngąt'ahą én nda tsuhu Ntiąná, 30 kui xutąi k'uąi ngáhą rą unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña. Nd'ąi ąsunnte xu'bi k'uąihi ni'ya, já nts'e, jminchjín nichja, nąahą, ntí ko jñá, ko tą tsjénnki uncha. Ko nistjin xi nibá ąskahan k'uąihi nga k'úéntu tík'un sín.
31 Nkjin xutą xi tjun nd'ąi tsjénnki, ko nkjin xi yjanki nd'ąi xi tsjén títjun kąma ngáha.

B'i ts'ín tą kitsúya ngáha Jesu nga kuąyá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Nk'ie nga tíincha ts'ín niyá nga tíincha fi nanki Jerusalen, Jesu tjen títjuhun xutą ni'yakuyáhą. Kama nkjúhun jóo ko tíincha tsankjún

nga tjennkihi. As'ai ta kinchja t'axíhín ngáha ra já ni'yakuyá xi te joo ko kik'atuts'ihin nga kitsúyaha ni xi kamat'ain. 33 B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja tíbankíaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjua nga n'ek'ien ko as'ai ts'iínkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra. 34 Kui xi kuajnukiehe ko kuatétéjnuhu. K'uéhe ko ts'iínk'ien. Tunga nk'iehé nga ja kj'ua jan nistjin, kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kjuanda

(Mt. 20:20-28)

35 As'ai Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tiñaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, mjeni nga k'uaini ni xi kuinchíhi.

36 B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'ian?

37 B'a incha kitsú jóo:

—K'uainteni nga nku xi k'úéjña kixihi ko nku xi k'úéjña skjúhin nistjin nga n'ekjáíhin kjuachákahi.

38 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tíbinchu. ¿A kuichúkjuanuu nga un skuenuu xi nkú ts'ín un skuena? ¿A kuichúkjuanuu nga n'ekjóhoon kjuanima xi ts'inkjáíhin?

39 B'a incha kitsú jóo:

—Kuichúkjuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an ko nga choo kjuanima xi ts'inkjáíhin. 40 Tunga tsa kuintsuboo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tíjñana nga tsja niu. Ja tjíntu xi tíjña ndaha kui ante.

41 Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjanko Santiago ko Jua. 42 Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'ín xuta xi tjíhin xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjíhin nga'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. 43 Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. 44 Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. 45 At'aha ta ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'íhin ko tu xi ts'iínkjas'ehen yjoho nga k'uéchjíntjai nkjin xuta.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda ka

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 As'ai incha tsichu nanki Jerico. Ko nk'ie nga tíbitju Jesu yo ko já ni'yakuyáha ko xuta nkjin xi tjenko, tu yohó andai niyóo kab'ejña nga

tíbanki chje nku nda ka xi 'mi Bartimeo, xi ntíhi Timeo maha. 47 Nk'ie nga kint'é nga nibá tiña Jesu nda Nazaret, as'ai kik'atuts'ihin nga kikjintáya:

—¡Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

48 Nkjin xuta kinchjatikohо tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—¡Ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

49 As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú:

—Chubohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihin nda ko:

—Tsjo katumahi. Tisíntjein, at'aha tínchjahi.

50 Kikjaníya najyun ndjuhu ndo ko xuúhun tsisintjen nga ngjik'úhun Jesu. 51 As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

52 B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'aha kuas'ejihin nga Ntianá kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri.

Ta kuihi chubo kama chjihi ndo ko kitsjennkíhi Jesu nga kits'ínko niyá.

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 Nk'ie nga ja tíincha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage ko Betania, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha 2 nga b'i kitsúhu:

—Tankíún nanki ichí xi tíjña tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjít'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjúndáyo ko nibákoo ei. 3 Ko tsa tjín xi b'a kuitsunuu nga ngjuásjaiyanuu: "¿Á b'a tín'ehenu?", b'a t'ihuun: "Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'iínk'óya ngáha."

4 As'ai incha ngji já ni'yakuyóo ko kisakúhu ntí búrrú xi tjít'a'yúnt'a nku ankjua xi tjen andai niyóo ko kikjendáya. 5 K'ua xuta xi tíincha yo kingjásjaiyaha:

—¿Mí nihi xi tín'o? ¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrúu?

6 Tunga b'ahá kitsú já ni'yakuyóo xi nkú nga kitsúhu Jesu ko kitsjántehe jóo nga ngjuaiko chu. 7 Incha j'aikohо Jesu ntí búrrúu. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhun chu. 8 Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya niyóo, ko kj'aí ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya niyóo.

9 'Yún kikjintáya xuta xi yja títjuun ko xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntianá! ¡Ntianá nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajoho! 10 ¡Ntianá nda kats'ínko xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'iínkjáíhin xáha ntje cháná David! ¡Kats'ínk'ankiná Ntianá xi tíjña nk'a ján!

11 Jas'en Jesu nanki Jerusalen ko ngji natsihin ninku má ma ñjakú xuta. Nk'ie nga ja kamaha nga tsasehe ngayjee ni xi tjín andaihi, as'ai tsitju nga ngjiko nanki Betania já ni'yakuyá xi te joo. At'aha ja kama ngixun.

B'i ts'ín ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjíhin tu

(Mt. 21:18-19)

12 Nistjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betania, tu kama bjohó ra Jesu. 13 Kjin tjen sa nga kikie nku yá higuera xi xkfén ko ngjisehe yóo tsa tu ahá ni sakúhu tu. Tunga nk'ie nga tsichuk'úhun yóo, tu ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. At'aha najmi nistjihin tu higo. 14 As'ai b'i kitsúhu yá higuera:

—Ndahachí najmi ta ch'a kjineehe tu xi s'ehi.

Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tíincha batéña chu má ma natsihin ninku

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Incha tsichu nanki Jerusalen ko jas'en má ma natsihin ninku. As'ai kik'atuts'ihin Jesu nga kik'onsje já xi tíincha batéña ko xi tíincha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tíincha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxileehe já xi tíincha batéña chutuju. 16 Ko ta ndaha nku najmi ch'a kitsjántehe tsa kj'uatikjáko natsihin ninku tsa mí nihi. 17 B'i kitsú nga y'éjña chji éhen Ntianá:

—B'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "B'a k'úíhin ni'yana nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta xi nibaha ngayjee naxinantá xi tjín asunntee incha kuinchjako Ntianá." Tunga jun antehe já ndyjé tín'e mo.

18 Kint'é én xu'bi já na'mi k'aku ko já chjineéhen kjuatéxumoo ko incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'iínk'iehen Jesu. Tunga incha tsankjúhún Jesu, at'aha ngayjee xuta nkjiun tíincha ma nkjúhun xi nkú ts'ín tíbakúya.

19 Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantio Jesu ko já ni'yakuyáha.

B'i ts'ín kixí yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu

(Mt. 21:20-22)

20 Nk'ie nga ta jyuhun nistjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjehen síjña yá higuera ko kikie nga santaha ko kjamaha yóo ja kixí. 21 J'áítsjehen Pedro niu, as'ai b'a kitsú:

—Ji ndą maestrụ, chąsẹ ma rị. Ja kixí yá higuerą xi ndjá kichubakọị.

22 Ąs'ąi b'ị kitsú Jesu:

—N'ẹ s'ejiun Ntiąná. 23 Kjụaxị ni xi tíxinnụu. Tụ yáhá ni xi b'ą kụitsụhụ ąsunntu tjẹnkị xu'bị: "Tiyú xin yọ kọ chjąnikj'ajin yjohị ntáchak'uụn", kąma xi nkú kụitsụ tsa najmi jo jan kąmahą nga s'ẹjihịn nga b'ą kąma xi nkú nga títsu. 24 Kui nga b'ą tíxihịnnụu. Ngayjeẹ ni xi kụinchíhụu Ntiąná nga chụbakọo, n'ẹ s'ejiun nga n'ẹkjóhọon kọ b'ą kąma.

25 'Nk'ie nga tíchubakọo Ntiąná, n'ẹndyjat'ohọo tsa tjín xi tjínkọkjụąnụu, tụ xi b'ą ts'ín tą Ną'minụu xi tíjñaha ndjiọjmi ján ts'iínndyjat'ahąnụu ngatitsunnụu. 26 Tụnga tsa najmi n'ẹndyjat'o, tą ndaha Ną'minụu xi tíjña ndjiọjmi ján najmi ts'iínndyjat'a ngatitsunnụu.

B'ị kama nk'ie nga kingjásjaiyahą já tjíxóọ Jesu yá xi kitsjá xáhą

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Ąs'ąi tą incha j'ai ngáha nanki Jerusalen. Nk'ie nga tsú'ba Jesu má ma nątsihịn nịnkụ, ąs'ąi j'aik'úhụn já ną'mi k'akụ, já chjịnẹ'éhẹn kjụątéxumoọ kọ jáchá xi tą tjíhịn xá. 28 B'ą incha kitsúhụ:

—¿Mí xá xi tjíhin nga b'ą tín'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'ą tín'ei?

29 B'ị kitsú Jesu:

—Kọ an tą kuasjáíyanụu nku ni. N'ẹk'óyanú, ąs'ąi xínyanụu mí xáha xi tjínna nga b'ą títs'ian. 30 ¿Yá xi kits'ín nibáhą Jua Bautistą nga j'aiténtá xụtą? ¿A Ntiąná, a rą xụtą ąsunnteịhí? N'ẹk'óyanú.

31 Ąs'ąi b'ị kitsúhụ xinkjín nga kinchjąnịjmíyaha nịụ:

—Tsa: "Ntiąná kits'ín nibáhą Jua", kụixíaán, ąs'ąi b'ą kụitsụná: "¿Á najmi kis'ejihịnnụu ni xi kitsúhu Jua?" 32 Tụnga najmi kąma tsa: "Xụtą ąsunnteị kits'ín nibáhą", kụixíaán.

B'ą incha kitsúhụ xinkjín ąt'ahą tsankjún xụtą nkjiụn, ąt'ahą ngayjeẹ xụtą b'ą tsu nga nku ndą profetą kama Jua. 33 Kui nga ąs'ąi b'ą incha kitsúhụ rą Jesu:

—Najmi yaị.

Ąs'ąi b'ị kitsú Jesu:

—Kọ tą ndaha an najmi xínyanụu yá xi kitsjána nga b'ą títs'ian.

B'ị ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi nąxụ fikọ xá xi kik'ąịhị

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 Ąs'ąi Jesu b'ị ts'ín tsakúyahą xụtą nga y'éjña chụbąyahą:

—Nku ndą y'éntjẹ tuntsjąjé. Y'éngi nch'á kọ kits'ínnda nku ąnte má nga ts'íónnki tuntsjąjéẹ. Kits'ínnda nku xjó nk'a tụ

xi kama chúnntaha ante. Kitsjá sáha ante já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin. 2 Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi títs'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihi ra tu xi kanéhe. 3 Tunga jakj'áhá jóo nda musu nga kik'íéhe ko kits'ínkji tiya tiya.

4 'As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo kj'aí nda musu. Tunga máha nda xu'bi, ni kik'onntjaihi jóo ko ch'on nkjún incha kitsúhu. 5 Ta kits'ínkjihí ngáha kj'aí nda musuhu ndo, tunga kits'ínk'iehén ra jóo nda xu'bi. Nkjin sa já musu xi kits'ínkji ndo. K'ua xi kis'ehe ko k'ua xi kits'ínk'iehen jóo.

6 'Tíjña saha ndo nku xi ts'iín nibá, kui ntí xi tjo nkjúhun. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: "Skuenkjún ntína jóo." 7 Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín já xi ts'ínxáko tuntsjajé: "Kui xu'bo xi ts'iínkjáíhin ngayjee ni xi tjíhin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'iínkjáíhin." 8 As'ai jakj'á jóo ntíhi ndo ko kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tjíntje tuntsjajé.

9 'Kui b'a maha, ¿nkú ts'iíhin nda xi ts'e tuntsjajé? Kj'uaí ko ts'iínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé ko kj'aí já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

10 '¿A najmi kjehé n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntianá? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

11 Ntianá xi b'a kits'ín ko ma nkjúnná nga chasehee.

12 As'ai mjehe já xi tjíhin xá nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihin nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun ko incha ngji t'axíhin Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 As'ai kin'e nibásehe Jesu k'ua já fariseo ko k'ua já xi yjankihi nda rei Herode Antipa, tu xi ts'iínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. 14 B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga najmi ni xi sasíhin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihi. Naxu bakuyáí sisin ni xi ts'e Ntianá. Kui nga, ¿a ma b'echjíhií nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi? ¿A k'uaíhi, a ra najmi k'uaíhí raá?

15 Tunga behé Jesu kjuajohonkjihin jóo ko b'i kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákonú ei nku toon denario tu xi kuasehe ra.

16 As'ai j'aiko jóo tooon ko b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áín xi tjít'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

17 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Tjohoon nda títjun Cesar ni xi ts'e nda títjun Cesar, ko tjohoon Ntianá ni xi ts'e Ntianá.
Tu ni xí kama nkjúhún ra jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingjásjaiyaha. 19 B'i incha kitsúhu:
—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: "Tsa nku nda xi tíjñaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhun, nda nts'e tjíhin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'ín s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien."
20 'Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjíun k'ien. Najmi kis'ehe ntí. 21 As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ko najmi kis'ehe ntí. B'a ta kamaha nda xi ma jahan. 22 B'a ta ts'ín tsixanko tachjúun já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehe ntí. Askahan ta k'ien tachjúun.
23 'Nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun, at'aha nga yatuu tsixanko?
24 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntianá ko ta ndaha nga'yúhun Ntianá. 25 At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'iínkixan ntíhi. B'a ní ts'ín k'úéntu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi ján.
26 'Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi kjehé n'eyo má y'ét'a Moise má nga tínchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títiu? B'a kitsú Ntianá nga kinchjako Moise: "An xi Ntiaha Abraham, Ntiaha Isaac ko Ntiaha Jacob." 27 Ntianá najmi Ntiaha anima. Ntiaha ní xuta tík'un. Tu xí najmi b'ahá tjín ni xi chubo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra

(Mt. 22:34-40)

28 Ta j'ai nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndai ni xi kichubanijmíyaha ko kamankjihin nga b'a tjín én xi kinchja Jesu. As'ai kingjásjaiyaha:
—Ajihin ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra?
29 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Kui xu'bi: "Tasinñju, xuta Israel. Ntia xi Ntianá maha, kui xi Ntia nku tutu. 30 N'etjói Ntianá xi Ntiahi maha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yíhin.

N'etjói xi nkú ts'ín tinchin ko xi nkú ts'ín n'enkjíntak'uin." 31 Kjuatéxuma
xu'bi xi ma joho: "N'etjói xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi." Najmi tjín kj'ai
kjuatéxuma xi 'yún chjí saha ra nga nga joo kjuatéxuma xu'bi.
32 As'ai b'a kitsú ndo:
—Johon, nda maestru, b'a tjín. Kjuaxi ni xi tíbixín, nga nku tutu
maha Ntianá ko nga najmi tjín sa kj'ai. 33 Ko nga n'etjáá Ntianá
ngayjee animan á ko ngayjee nga'yúnná ko xi nkú ts'ín n'enkjín
t'ak'aán, ko nga n'etjáá xutaná xi nkú nga ts'ín tjoná yjoná, kui xi
'yún chjí saha ra nga tu má chjehé ni xi s'etísun nachan chje.
34 Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a tjín én xi kinchja ndo, as'ai b'i kitsúhu:
—Najmi kjin tinchihin má batéxuma Ntianá.
Ndaha nku najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Nk'ie nga tíbakúya Jesu má ma natsihin ninku, as'ai b'i kitsú:
—¿Nkú tjíhin ra nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga
ntjehe David nibáha ra xi Cristo?[d] 36 At'aha ta kuihi David b'a kitsú
nk'ie nga Espiritu Santoho Ntianá kits'ínkinchjaha:
Ntianá b'a kitsúhu Nda Ntianá:
"Tinchint'ání má batexuma.
K'uentú maná já kontrahi kinte tsukui."
37 B'a ts'ín ta kuihi David kitsúhu nga Nda Ntiaha maha xi Cristo. Kui
nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?
Tsjo nkjún kamaha xuta nkjin xi tíincha mjéñjuhu ni xi tínchja Jesu.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 B'a kitsú sa Jesu nga tsakúya:
—Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho
nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'ín súniñaha niyátée.
39 Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tíincha títjun ni'ya sinagoga ko nga
b'entu ante k'aku xi tjín nku s'í. 40 Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi
ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yúhún tse nchjako mañá Ntianá, tu xi
b'é'mat'aihin yjoho. 'Yún un skuehe já xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Lc. 21:1-4)

41 Ankjín kaxa toon chje kab'ejña Jesu ko tíbase xi nkú ts'ín
tíbinchá xuta toon chjehe yo. Nkjin maha já nchiná xi 'yún tse toon

---

[d] **12:35** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

tíbinchá. 42 Tu j'aihí nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi jo toon xi
tíntí tsinchá kaxa chje.
43 As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga
ngayjee xuta xi k'oo xi tíincha b'éya toon kaxa chje. 44 At'aha ngayjee
xuta xi k'oo ni xi tíb'ankihi kuatsjá. Tunga máha tachjíin, ngayjee
toon xi tíjñaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 Nk'ie nga tíbitju Jesu má ma natsihin ninku, as'ai nku nda
ni'yakuyáha b'a kitsúhu:
—Ji nda maestru, chase ma ri. ¡Á b'a nkjún k'uhun ndjio! ¡Á b'a
tsjo ts'ín kin'endaha ni xi tjíhin ei!
2 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿A tíyai ninku ko xjóo ko ngayjee ni xi kin'enda ei? Ndaha nku
ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asunntee

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha
ninku, as'ai Pedro, Santiago, Jua ko Andre incha kingjásjaiya t'axíhin:
4 —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nk'ie nga
ja kuitjusun ngayjee niu?
5 As'ai kinchja Jesu:
—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanuu. 6 At'aha
nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'iín ma yjoho. "An xi kui", kuitsu ko
k'uanachaha nkjin xuta.
7 'Nk'ie nga kuinú'yó nga tjín kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha
xuta kjuachán xi tíma, najmi tu binkjun. At'aha tjíhin ni nga b'a
kama, tunga najmi kjehé kfe asunntee. 8 At'aha xuta xi tjín nku nanki
kjaánko xuta xi kj'aí nanki. Nku nda rei kjaánko kj'aí nda rei. Chón
kama kj'aí kj'aí nankihi ko s'e kjintíá. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí
tíb'atuts'ihin kjuanima xi s'e.
9 'Jun chúhuun yjonuu. At'aha já tjíxóo n'ekjas'ennuu ko s'enuu
aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana ngjuaikohonuu xuta nginkun já títjuun
ko nginkun já rei, tu xi k'úínyaha ruu jóo yáha an. 10 Kintehe ni
nga kfe asunntee tjíhin nga s'enijmíhi én nda tsuhu Ntianá ngayjee
naxinantá xi tjín asunntee. 11 Nk'ie nga ngjuaikonijénuu xuta nga
ts'iínkjas'ennuu nginkun já tjíxóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu mí
éhen xi kuixíún. Én xi k'uainuu kui chubo xi chubo, at'aha najmi jun
xi chubo. Espiritu Santo xi kuinchja.

12 ’Xi tí'mi ndá nts'é ts'iínkjas'en nga n'ek'ien ndá nts'é. Xi tí'mi
ná'mi ts'iínkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjáánko xi cháhá ko ts'iínk'ien.
13 Ngát'aná ts'iín unkiehénúu ngayjeé xúta. Túnga xi tú nku ndjáhá
kúásinjña, kui xi k'úánki.
14 ’Y'ét'a ndá profetá Daniel nk'ie nga najmi chánkjún ánte tsjehé
ninkú. Choo xi b'á ts'iíún.
B'i kitsú Jesu ko xi títs'ínya xújuin katumankjihin. B'i tá kitsú ya:
—Kui nistjiun katanka xúta xi tjíntu ánte Judeá xi tjehen ásunntu
tjennki. 15 Xi kab'ejñasun nk'a ni'yahá, najmi tú kuitjujen ko tá ndaha
najmi tú kjúás'en ni'yahá nga kj'úáíkj'ásje ni xi tjíhin. 16 Xi kafi jñá,
najmi tú k'óóya nga kj'úáíkj'á najyuhún.
17 ’¡Nimá rú ts'íhin jminchjín xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui
nistjiun! 18 Tinchíhúu Ntiáná tú xi najmi nistjin chúnch'án b'á
kámaha. 19 At'ahá 'yún s'é kjúánimá nistjin xu'bo, kjúánimá xi najmi
kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kits'ínnda Ntiáná ásunnteé.
Ko tá ndaha najmi s'é áskahan nku xi b'á joyaha. 20 Tsa najmi
kúátekjá Ntiáná chuba nistjin xu'bo, nda rá nku najmi k'úánki kai.
Túnga jahá tsatekjá Ntiáná chuba nistjin xu'bo ngandahá xúta xi
j'ájin.
21 ’Kui nistjiun tsa tjín xi b'á kuitsúnúu: “Cháso, ei tíjña xi kits'ín
nibá Ntiáná”,[e] ko tsa b'á kuitsúnúu: “Cháso, ján tíjña”, najmi tú n'e
s'ejiun. 22 At'ahá incha kj'úáí xi b'á kuitsú tsank'á nga kui xi kits'ín
nibáhá Ntiáná ko xi já profetá ts'iín ma tsank'á yjoho. Kui xi incha
ts'iín nkjin tíkjá kjúánkjún tú xi k'úánáchahá rá xúta, xi kohó rá xúta
xi j'ájin Ntiáná kámahá rá k'úánáchahá. 23 Túnga máha jun, chúhúun
yjonúu. Jahá tíxinya títjunnúu ngatenteé ni xu'bi.

B'i kama nistjin nga kj'úáí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 ’Túnga kui nistjiun, áskahan nga ja kj'úá kjúánimá xu'bo, kama
jyun ts'íú ko sóo najmi tá ts'iín ndzjehen. 25 Niñu xi tjín nk'a ján
kúixúntu ko k'úátsé ni xi tjín nk'a ján. 26 Nk'iehé chá Ntíhi Ndax'iun
nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjeé nga'yúhún ko kjúáchánkahá.
27 As'ái ts'iínkji ntítsjehé nga k'úéntukú xúta xi j'ájin xi tjíntu tú má xi
tjehén ni, b'ahá rá má b'atuts'ihin rá ásunnteé santaha má fekuhú rá.
28 ’Katumankjinnúu ni xi b'éjña chjinúu yá higuerá. Nk'ie nga ja tju
nts'én tjiahá yóo ko tjuhú xká, yo nga ja tíbichú tiña chúnubóo. 29 B'á tá
ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'á tíma, katumankjinnúu nga ja tjen tiña
Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa ásti ánkjuo síjña. 30 Kjúaxi ni xi tíxinnúu.
Kúitjusun ngayjeé ni xu'bi kintehé ni nga kúáyáyje xúta xi tjín nd'ái.
31 Kámahá ásunnteé ko nk'a ján ndyjá, túnga énná najmi kj'úá tiya.

---

[e] **13:21** “Xi kits'ín nibá Ntiáná” tsuhú rá “Cristo”.

32 'Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamoo, najmi ch'a xi behe,
ta ndaha ntítsje xi tjín ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntianá. Nku
tutuhú Ntia Na'miná xi be. 33 Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu ko
chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkjé b'a kamoo.
34 'Xi nkú joyaha nku nda xi tífi kjin. Kintehe ni nga kuitju
ni'yaha tsjá xáha nga kúnkú já musuhu nga ts'iín xá xi maha ts'ín.
Ko b'a tsuhu nda musu xi kunntá ankjuo nga kat'ejña nda. 35 Kui
nga tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo nkjé kj'uaí nda xi ts'e ni'yoo,
tsa nga ja tífi ma 'ña, a ra masen nistjen, a ra nga kjintá xanto, ko
a ra nga ja tífi ma sen. 36 Tintsuba ndo tu xi tsa kj'uaí tjen'yúhun,
najmi kisuntuféhenu nga kj'uaíkienuu. 37 Ni xi tíxinnuu, b'a ta tíxihin
ngayjee xuta xingisoo: ¡Tintsuba ndo!

B'i ts'ín y'énda já tjíxóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 Ndyja sa jo nistjin nga kuichú S'í Pascua, nk'ie nga chine
ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. Já na'mi k'aku
ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín
k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'iínk'ien. 2 Tunga b'ahá
incha kitsúhu xinkjín:
—Najmi tu ajihin s'íu chjubéé ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjiun.

B'i ts'ín nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Nk'ie nga tíjña Jesu nanki Betania, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun
ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'ejñat'a yámixo, as'ai nku tachjuún j'aiko
ntá sinjne xi chjí nkjún, xi naxú nardo kikjin kamandakoho. Kui xi
tíinchaha nku lubata ndjio chjí. Tsakján tachjúun lubata ndjio ko
tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. 4 As'ai k'ua já xi tíincha yo
kama kjahan ko b'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:
—¿Á b'a ts'ín kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? 5 At'aha kama ts'ati
jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui tooon k'uaihi ra xuta
x'an.
Ta incha kinchjayane tachjúun. 6 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Tjehenntohoo tachjúun. ¿Á jun tín'estihirun? Nda tjín ni xi
kuats'ínna. 7 Xuta x'an bi, tehente k'úéntujínnuu ko kama kuisinkoo
nk'ie nga kama mjenuu. Tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu. 8 Kui
tachjíin kuatsjá xi nkú tjín tíjñaha. Ja kuak'íénda títjun yjonintena
nga kuak'ojnuhu ntá sinjnei tu xi s'eyanjihinna. 9 Kjuaxi ni xi
tíxinnuu. Tu má xi tjehén ni nga s'enijmí én nda tsuhu Ntianá nga
ngúsuhun asunntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tachjíin. B'a
ts'ín n'ekj'áítsjehen.

B'i ts'ín y'énda Judá Iscariote nga ts'iínkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 Ás'ai Judá Iscariote, nku ndá ni'yakuyá xi te joo, ngjisehe já
ná'mi k'aku tu xi ts'iínkjas'ehen rá Jesu jóo. 11 Nk'ie nga kint'é jóo
éin, kama tsjoho ko b'a incha kitsúhu Judá nga tsjáhá toon. Ás'ai
tsangisjai niyá Judá xi nkú ts'ín kama ts'iínkjas'ehen Jesu.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascuá já ni'yakuyáhá Jesu

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

12 Nistjin nga b'atuts'ihin rá S'í Pascuá, nk'ie nga chine ninkuán xi
najmi kamandakoho ná'yu san ko nga n'ek'ien chutsánkáhá s'íu, ás'ai
já ni'yakuyáhá Jesu kingjásjaiyahá:
—¿Má xi tjehen mjehi nga kuankínk'iendai tu xi chineheni
nichinehe S'í Pascuá?
13 Ás'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáhá nga kits'ínkji:
—Tankíún ájin nántio. Yo sátékjó nku ndá xi y'a nku ndjií
ntánijua. Tsjénnkihuu 14 ko má nga kjuás'en b'a t'ihuun ndá xi ts'e
ni'yoo: "B'a títsu ndá maestru: ¿Má xi kui ánte má nga kjíneká
nichinehe S'í Pascuá já ni'yakuyána?" 15 Ás'ai kuákúnuu nku ánte
tayá chánka xi ja tjínda xi tjehen nk'a ni'yahá. Yo t'endo ni xi chineé.
16 Ás'ai tsitju já ni'yakuyóo. Incha tsichu ájin nántio ko b'a
kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'énda nichinehe S'í
Pascuá. 17 Nk'ie nga ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te
joo. 18 Nk'ie nga ja tjíntut'á yámixo nga tíincha kjine nichinehe S'í
Pascuá, ás'ai b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nku xi tjenjinnuu, xi tá ei tínekona,
ts'iínkjas'enna.
19 Ás'ai kik'ientu babahá já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú
kingjásjaiyahá:
—¿A an?
20 Ás'ai b'i kitsú Jesu:
—Nku xi te joo, xi tá tíbakj'á nichine xi tjíya tábá má nga
tíbakj'a. 21 At'ahá b'a n'ehe Ntíhi Ndáx'iun xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá, tunga, ¡nimá rú ts'íhin ndá xi ts'iínkjas'ehen! Tu sahá rá
ngandahá ndá xu'bo tsa najmi kitsin.
22 Nk'ie nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascuá, jakj'á Jesu ninkuon
ko kitsjáhá máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ko kitsjáhá jóo nga b'a
kitsúhu:
—Chjúbó. Kui xu'bi xi yjonintená.
23 Ko tá jakj'á chutsíun. Nk'ie nga ja kitsjáhá máb'achjíhi Ntianá,
ás'ai kitsjáhá já ni'yakuyáhá ko incha kik'iyá chutsíun ngatentee jóo.
24 B'i kitsúhu jóo:

—Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnína tíb'éndako tsetse Ntianá nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'iínko xuta. **25** Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Ntianá.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntianá, as'ai incha ngji asunntu tjennki xi 'mi Yá Olivo. **27** B'i kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihuun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko." **28** Tunga nk'iehé nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, kfín títjunnuu Galilea.

29 As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'iínndyjajihin yjoho, tunga an najmi.

30 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

31 Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa tjíhin nga kuayákoho, tu nku nga ts'inkíéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntianá

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

32 As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tintsubahanu ei. Kfínnchjako maná Ntianá ján.

33 Ngjiko Pedro, Santiago ko Jua. Kik'atuts'ihin nga kik'ie baba nkjúhun ko kis'entaha ra. **34** B'i kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejíhin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'iínk'ienna. Tintsuboo ei ko tintsuba ndo.

35 As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. Kinchjako Ntianá nga tsankihi tsa kama kj'ua t'axíhin chuba xi má nga un skuehe. **36** B'i kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí nihí ni. N'ekj'a t'axínní kjuanima xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

37 As'ai ngjise ngáha ra jóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuahi nga kuakinchin tík'uin? **38** Tintsuba ndo ko chubakoo Ntianá tu xi najmi

chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu, tunga yjonintenuuhú xi najmi tíchúkjuaha.

39 As'ai Jesu ta ngji nchjakohó ngáha Ntianá ko ta kuihí éen
kitsú ngáha. 40 Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjíntu já ni'yakuyóo, ta
kjintuféhé ngáha nga j'aisehe, at'aha tíb'échja suba nijñóo tunkun
jóo. Najmi ta be nkú incha kuitsuhu.

41 As'ai ta kik'óya ngáha Jesu niyá xi ma jahan ko b'a kitsúhu jóo:

—¿A tu nku kisuntuféhé so ko tín'ekj'áíyo? Ja kama. Ja kuichu
chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun.
42 Tisíntjoon ko tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

43 Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá
xi te joo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'ín nibá já na'mi k'aku ko já
chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. Incha y'a kicha ndju
ko yá nga incha j'ai. 44 Nda xi títs'ínkjas'en Jesu tsinchá'a títjun jóo
nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó ko t'e'yún sisiun
nga tankínkoo.

45 Nk'ie nga j'ai, tjen'yún ngjik'úhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga
kikjexu'ba:

—Ji nda maestru.

46 As'ai incha jakj'ánijéhe jóo Jesu. 47 Tunga nkuhú kicha ndju
ts'asje nku nda xi síjña yo. Kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi
títjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

48 As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—¿A nda ndyjéná? ¿Á ixí kichahá ko yá kich'ahanu nga
kjúáichj'anijéhenú? 49 Xki nistjin tsásinjñajinnuu nga tsakuyá má ma
natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjíhín ni nga kuitjusun
éhen Ntianá, kui nga b'a tímaha.

50 As'ai incha tsanka ngatenteе já ni'yakuyóo nga tsasínjña suba
Jesu. 51 Tunga nkuhú ndati xi tu najyun tjabehé kam'otikjájnuhu
yjoho nga tjennkihi Jesu, kui xi ta jakj'áha jóo. 52 Tunga tsinkféhén
najyun tjabehe ko tsanka kisti.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun nda na'mi títjuun. Yo kama
ñjakú ngayjee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá ko já chjine'éhen
kjuatéxumoo. 54 Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu santa nkúhu nga
tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun ko y'ejñajihin já jun xi kunntá
yo nga kits'ínsut'á ts'íhin yjoho t'a nd'íu.

55 As'ai já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxóo tsangisjai ni xi kama
kjaníť'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú ra
ni xi kjanínehe Jesu. 56 At'aha ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá
tsank'á éhen nga ngji kontraha Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú
ni xi incha kinchja. 57 Tjín xi incha tsisintjen ko tsatéjéne tsank'á Jesu
nga b'a incha kitsú:
58 —Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: "An ts'inxúya ninku xu'bi xi
xuta kits'ínnda. Jan nistjin kjesíntjen ngáhana kj'aí xi najmi maha
xuta ts'ínnda."
59 Tunga tu nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja.
60 As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga ngji sinjña kamasehen ayoo
ko kingjásjaiyaha Jesu:
—¿A najmi chumi nihi xi kuixínní? ¿Á b'a tíincha tsuhu jóo nga
tífi kontraha ri?
61 Tunga najmi chumi ni kitsúhú Jesu. Ndaha nku én najmi
kinchja. As'ai ta kingjásjaiyahá ngáha ra nda na'mi títjuun:
—¿A ji xi kits'ín nibá Ntianá,[f] xi Ntíhi Ntianá?
62 B'i kitsú Jesu:
—An xi tíbixín. Choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntianá xi
tjíhin nga'yún ko nga nibajin ninti xi tjín nk'a ján.
63 As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín
tsakúchji ndo nga najmi kisasíhin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:
—¿A machjén saná já testiyu? 64 Ja kuanu'yó nga najmi
kuakienkjún Ntianá nga kuanchja. ¿Nkú manuu?
Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjehen ra ngabaya Jesu. 65 As'ai
tjín xi tsatétéjnu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjín ko y'éhe ko b'a incha
kitsúhu:
—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?
Já jun xi kunntá yo ta incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Nga kab'ejña Pedro kintee xi tjehen natsin ni'yoo, tu j'aihí nku
na musuhu nda na'mi títjuun. 67 Nk'ie nga kikie nga títs'ínsut'á yjoho
Pedro t'a nd'íu, as'ai tu nku tsasehé ra ko b'a kitsúhu:
—Ji xi ta tjenkoi Jesu xi chá Nazaret.
68 Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:
—Najmi be ndo. Najmi be ni xi tíbixín.
Tsitju yo nga ngji má xi tjehen tjen ankjua natsiun. As'ai kikjintá
nku xanta. 69 Na musu ta kikiehé ngáha ra ko kik'atuts'ihin nga b'a
kitsúhu xuta xi tíincha yo:

---

[f] **14:61** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

—Kui chái ta makō jmi xu'bō.
70 Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjohō Pedrō. Sa kutju já xi tíincha
yō b'ahá ta incha kitsú ngáha ra:
—Kjuaxi kjáíhin nga ta ji makōi jóō. At'aha Galilea nibáhani.
71 As'ai ndjá kinchja Pedrō kō ixí Ntianáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:
—¡Najmi be nda xi tíbixíún!
72 Kui chubō tjen'yún kikjintáhá xantō niyá xi ma joho kō
j'áítsjehen Pedrō ni xi kitsúhu Jesu: "Kintehe ni nga kjintá xantō
niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin." Nk'ie nga
j'áítsjehen Pedrō én xu'bi, kikjintá.

B'i ts'ín kin'ekōkjua Jesu nginkun nda títjun Pilatō

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndakō xinkjín já na'mi
k'aku kō jáchá xi ta tjíhin xá kō já chjine'éhen kjuatéxumoō
kō ngayjee já tjíxá xingisoō. As'ai tjí'yúhún ts'íhin ra Jesu nga incha
ngji ts'ínkjas'ehen Pilatō. 2 B'a kitsú Pilatō nga kingjásjaiyaha:
—¿A ji xi nda reihi xuta judiō?
B'i kitsú Jesu:
—B'a tjín ni xi tíbixín.
3 Nkjin nkjún ni xi kikjaníneheē já na'mi k'aku. 4 Kui nga Pilatō ta
kingjásjaiyahá ngáha ra Jesu:
—¿A najmi chumi nihi xi k'úínní? Tasinñjú ma ri xi nkú ts'ín nkjin
maha ni xi tíkjaníneehi jóō.
5 Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama
nkjúhun ra Pilatō.

B'i ts'ín kitsjá kjua Pilatō nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Nk'ie nga xki S'í Pascua, b'éjña ndaí Pilatō nku nda nubayá xi
banki xuta nantia. 7 Kui nistjiun kjiya'yún nku nda xi 'mi Barraba kō
já xi kamakōhō nga kikjánkō já Roma. Kui xi incha kits'ínk'ien anima
nga b'a incha kits'ín. 8 As'ai incha j'ai xuta nkjiun kō kik'atuts'in nga
tsankihi Pilatō nga ts'iín xi nkú ts'ín xki s'í.
9 B'a kitsú Pilatō nga kingjásjaiyaha xuta nkjiun:
—¿A mjenuu nga k'uejñá ndaínuu nda reihi xuta judiō?
10 B'a kitsú at'aha kamankjihin nga tíma xin k'un já na'mi
k'aku ngat'aha ni xi títs'ín Jesu kō nga kui kjuaha nga incha
kits'ínkjas'ehen ra. 11 Tunga já na'mi k'akuhú tsinchá'a xuta nkjiun
tu xi kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndaíhi ra. 12 As'ai b'a kitsú
Pilatō:
—Nda xi nda reihi xuta judiō bixíún, ¿mí xi ts'ihin?
13 B'a incha kitsú xuta nkjiun nga kikjintáya:

—¡Tjat'a kruj ndo!
14 B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:
—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhin xi kits'ín ndo?
Tunga tu sahá 'yún jincha kikjintáya sa xuto:
—¡Tjat'a kruj ndo!
15 Pilato bi mjehe nga tsjo k'úéhe xuta nkjiun, kui nga kits'ín ndaíhj ra Barraba ko kitsjá kjua nga s'ehe Jesu ko nga s'et'a kruu.
16 As'aj já juun jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja ñjaha ngayjee já jun xinkjín. 17 Jncha kits'ínngja Jesu nku najyun ndju kuan nga jncha kik'aya. Ko jncha kits'ínnda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku. 18 As'aj jncha kik'atuts'in nga kik'aya:
—Antahi, nda rejhj xuta judio.
19 Jncha jakj'á nku yáxá nga kik'onntjai nintaku Jesu ko tsatétéjnu. Tsinchakúnch'int'aha nga kik'aya. 20 Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'aj jncha tsitjuko tu xi ngjuát'a kruuhu.

B'j ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro ko Rufo ntíhj. Jñá j'aihi ndo ko nk'ie nga tíf'a yo, kin'e kjua'yúhún ra nga k'uanji kruuhu Jesu. 22 As'aj jncha ngjiko Jesu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu ra: Antehe Nintaku Anima. 23 Kik'aihj nga k'úí binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga najmi kik'ihí Jesu niu.
24 As'aj jncha kingját'a kruu. Já juun jncha tsakjánya xihj xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin, tu xi b'a ts'ín skuehe má t'íáha xi sakúhu ra nga nkúnkú. 25 Chuba ñja nga ta jyuun kis'et'a kruu Jesu. 26 Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga tín'ek'iehen. B'j ts'ín kis'et'aha yátee: "Nda rejhj xuta judio."
27 Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihj ko nku nga skjúhun. 28 Yo tsitjusun ni xi y'ét'a Isaia nk'ie nga b'a kitsú: "Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntianá." 29 Xuta xi tíincha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a jncha kitsúhu:
—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsíntjen ngáhani, tsixín.
30 ¡N'ek'anki yjohj! ¡Titjujent'ai kruu!
31 B'a ta ts'ín kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. B'a jncha kitsúhu xinkjín:
—Kamaha ndaj nga kj'aí xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. 32 Katitjujent'a kruu nd'aj, tsa kui xi kits'ín nibáha Ntianá,[g] tsa kui xi nda rejhj xuta Israel. B'a ts'ín chahaná ko s'ejinná ma.

---

g **15:32** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

Ko já xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Nk'ie nga tsichu chuba te jo nga nistjiun, kis'e jyun ngayjee
asunntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. 34 Chuba
jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:
—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji
Ntiana, ¿á kan'e nga mahaní?
35 K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha
kitsúhu ra xinkjín:
—Tasinñju. Nda profeta Elia tínchjaha ndo.
36 As'ai tsangatsanka nku nda xi síjña yo ko nku tsanka
kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxá nga
kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úíhi ko b'i kitsú:
—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Elia nga kjéjehen t'a kruu.
37 As'ai 'yún kikjintáya Jesu ko k'ien. 38 Nk'ie nga b'a kamoo,
kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju.
Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.
39 Máha nda jun k'akuhu já juun xi kabasinjña ankjín Jesu, nk'ie
nga kint'é xi nkú ts'ín kikjintáya ko nga kikie xi nkú ts'ín k'ien Jesu,
as'ai b'a kitsú:
—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntianá.
40 Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi tíincha base. Ajihin
jminchjíun ta kabasinjñajin Maria Magdalena, Maria xi naaha maha
Kuse ko Santiago xi ntí kuts'i, ko na Salome. 41 Kui jminchjín xu'bi
xi kitsjennkíhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'ejña ante Galilea. Ta
tíincha ya yo kj'aí jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalen.

B'i ts'ín kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Kui nistjiun tís'enda ni xi ts'e s'íu, at'aha ja tíbichú tiña nistjin nkjúun.
Nk'ie nga ja tíma jyun, 43 j'ai nku nda xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea
nibáha, xi ta nda tjíxá k'aku. Ta tíkuyáha nistjin nk'ie nga kuatéxuma
Ntianá. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilato ko tsankihi yjonintehe Jesu.
44 Kama nkjúhun Pilato nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha
nda jun k'akuhu já juun ko kingjásjaiyaha tsa ja ka'me Jesu. 45 Nk'ie
nga kitsúyaha nda jun k'aku niu, as'ai kitsjáha Kuse yjonintehe Jesu.
46 As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi kik'ontikjájnu yjonintehe
Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjingjájñaya nku tixa tsjó
xi kin'endat'á naxiu ko kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane
ankjua tsjóo. 47 Maria Magdalena ko Maria xi naaha Kuse incha kikie
má xi tjehen kis'ejña yjonintehe Jesu.

B'i̱ kama nk'ie nga j'áíyaha̱ Jesu ngabayoo̱

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 Nk'ie nga j'a xua̱tu̱, a̱s'a̱i Maria̱ Magdalena̱, Maria̱ xi na̱aha̱ Santiago̱ maha ko̱ na̱ Salome ts'atse ni xi sinjne̱, tu̱ xi ngju̱a̱ingjájnuhu̱ ra̱ yjonintehe̱ Jesu. [2]Nk'ie nga ta̱ jyun ta̱ jyuhu̱n ni̱stjin xi b'atuts'i̱hi̱n ra̱ tuntjóo̱, i̱ncha ngji tsjóo̱ nga ja títju ts'íu̱. B'i̱ ngján kingjásjaiyaha̱ xinkjín:

[3]—¿Yá xi kjéxinná ndji̱o̱ xi tjíchjane tsjóo̱?

[4]Tu̱nga nk'iehé nga i̱ncha tsase, kikie nga ja kan'e t'axín ndji̱o̱ chánkantsú xi kis'echjáne a̱nkju̱a̱ha̱ tsjóo̱. [5]I̱ncha jas'en ti̱xa̱ tsjóo̱ ko̱ kikie yo̱ nku nda̱ti xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejña a̱ndai kixi̱hi̱ tsjóo̱. Kitsankjún jminchjíu̱n. [6]Tu̱nga b'a̱há kitsú nda̱tiu̱:

—Najmi tu̱ binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu̱ tíbinchisjó. Ja kaf'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱. Najmi ta̱ tjíhin e̱i̱. Cha̱so̱o e̱i̱ má nga kis'ejña. [7]Tu̱nga b'i̱hí tankínk'ihu̱un já ni'yakuyáha̱ ko̱ Pedro̱ nga a̱nte Galilea̱ ngju̱a̱i títjuhu̱n Jesu. Yo̱ sku̱e̱ xi nkú nga kitsúhu̱.

[8]A̱s'a̱i i̱xí tíi̱ncha b'atsé nkjúhún ts'íhin jminchjíu̱n nga tsitju a̱ya tsjóo̱ ko̱ 'yún i̱ncha ngji. Ndaha nku én najmi i̱ncha kinchja̱ a̱t'aha̱ tíi̱ncha tsankjún.

B'i̱ ts'ín kik'atuts'i̱hi̱n Jesu nga tsakúchjihi̱ yjoho̱ xu̱ta̱ ni'yakuyáha̱

(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

[9]Nk'ie nga j'áíyaha̱ Jesu ngabayoo̱ nga ta̱ jyuhu̱n ni̱stjin xi tíb'atuts'i̱hi̱n ra̱ tuntjóo̱, títjun tsakúchjihi̱ yjoho̱ Maria̱ Magdalena̱ xi kik'asjejihi̱n yatu jáninda. [10]Kui xi ngji tsúyaha̱ já xi kitsjenko̱ Jesu xi ta̱ tjíntu baba ko̱ tíi̱ncha kjintá. [11]Tu̱nga nk'iehé nga kint'é jóo̱ nga tíjña tík'un Jesu ko̱ nga Maria̱ Magdalena̱ kabakúchjihi̱ yjoho̱, najmi kis'ejihi̱n ni xi kitsú Maria̱.

[12]A̱skahan kj'a̱í ts'ín tsakúchjihi̱ yjoho̱ jo já ni'yakuyáha̱ Jesu xi tíi̱ncha ts'ín ni̱yá nga tíi̱ncha fi jñá. [13]A̱s'a̱i i̱ncha kik'óya ngáha já xi joo̱ nga ngji tsúyaha̱ já xingisoo̱, tu̱nga tu̱ nkú najmi kis'ejihín ra̱ ni xi kitsú já xi joo̱.

B'i̱ ts'ín kitsjá xáha̱ Jesu já ni'yakuyáha̱

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

[14]A̱s'a̱i tu̱ chahán tsakúchjihi̱ yjoho̱ Jesu já ni'yakuyá xi te nku̱u nk'ie nga kab'entut'á yámixo̱. Ndjá kinchja̱ko̱ a̱t'aha̱ najmi s'ejihi̱n ko̱ ndjá tjíntuyá ani̱ma̱ha̱, a̱t'aha̱ najmi kis'ejihi̱n ni xi kitsúyaha̱ xi kikie Jesu nk'ie nga ja j'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱. [15]B'i̱ kitsúhu̱ jóo̱:

—Tankíún nga ngúsuhu̱n a̱sunntee̱ ko̱ t'eni̱jmíhu̱u én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjín. [16]Xi s'e̱jihi̱n én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná ko̱

saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ndyja. 17 Xuta xi s'ejihin én nda tsuhu Ntianá ts'iín kui kjuankjúin: ngajona k'onsjehe jánindoo, kuinchja kj'aí kj'aí én xi tjín, 18 kuakj'áya ntsja ye, tsa tjín nki ch'onk'un xi k'úí, najmi chumi nihi xi ts'iíhin, ko ngjuénne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'ín ngjinji Jesu nk'a ján

(Lc. 24:50-53)

19 Nda Ntianá Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján ko y'ejñat'aha Ntianá. 20 As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énijmí éhen Ntianá ngayjee ante xi tjín. Nda Ntianá tsasinkoho ko kits'ín kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi én xi tíincha b'énijmí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'ét'a Lucą
én nda tsuhu Jesucristo

B'i tsʼín bʼatutsʼihin rą xujuin

1 Nkjin nkjún maha xutą xi kama mjehe nga kʼuétʼa chʼichʼin
xujun ni xi kama ąjinni, 2xi nkú tsʼín tsakúyani já xi tunkun
kikiehe niu santaha nga tutsʼihin ni ko xi kikʼąi xáhą nga yʼénijmí
éen. 3Kui nga ko tą an, ndą xinkjían Teofilo, kingjasjáíya sisihinna xi
nkú tsʼín niba tutsʼihin rą ngayjee niu, ko bʼą mana nga nda tjín nga
kʼuetʼá chʼichʼihin ni xuʼbi. 4Bʼą títs'ian tu xi bʼą tsʼín chą kixi sisihinni
ni xi tsinchiyáí.

Bʼi tsʼín kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jua Bautistą

5Nistjin nga tsatéxuma ndą rei Herode ąnte Judeą, tą yʼejña nku
ndą nąʼmi xi kikʼin Zacarią xi yʼahą rą ntjehe ndą nąʼmi Abią. Ko
Isabel xi chjuúhun maha, kui xi yʼahą rą ntjehe Aaron. 6Nga joo naxu
tsincha nginkun Ntianá. Najmi tjín xi kąma tsʼiínnijéhe rą tsa mí
nihi, ątʼahą incha tsʼíntjusun ngayjee éhen Ntianá ko kjuątéxumahą
Ntianá. 7Tunga najmi tjíhín rą ntí, ątʼahą nti Isabel ko ja chá nkjún
nga joo.

8Nkʼie nga tjíhin ndą nąʼmi Zacarią nginkun Ntianá xi nkú tsʼín
tjehen rą ntjehe 9xi nkú tsʼín tíjñahą já nąʼmiu, kui kikanéhe nga
kjuąsʼen ąnte nkjúhun ninku xi má nga kʼuéti ni xi sinjne. 10Ngayjee
xutą nąntio kabincha nątsin ninku nga tíincha nchjąko Ntianá nkʼie
nga títi ni xi sinjne.

11Tu kama chjihí rą Zacarią nku ntítsjehe Ntianá xi kabasinjñatʼa
nga kixihi nąchan xi má nga sʼetísun ni xi sinjne. 12Ixí bʼąhá kamahą
Zacarią nkʼie nga kikie ntítsjee ko tu ni xí kitsankjúhún. 13Tunga
bʼąhá kitsú ntítsjee:

—Ji Zacarią, najmi tu binkjuin. Ątʼahą Ntianá ja tsasínñjuhu ni
xi tsinchihi. Isabel xi chjiíhin maha tsjáhi nku ntíxʼin, ko Jua tʼetʼaihi
ntíu. 14ʼYún sʼehi kjuątsjo ko nkjin xutą xi tą sʼehe kjuątsjo nkʼie nga
tsín ntíhi, 15ątʼahą kui xi chánka kąma nginkun Ntianá. Najmi kʼúí
binu ko tą ndaha xán. Tséjihin rą Espiritu Santo kintehe ni nga tsín.

16 ’Ts'íín nga nkjin nkjún xuta xi ntje Israel tjehen ra
ts'íínk'ótjiyak'un ngáha Ntianá xi Ntiaha maha. 17 Kui xi tjun kj'uaí ko
s'ejñajihin Espirituhu ko nga'yúhun Ntianá xi nkúhu nda profeta Elia
nk'ie. Kui xi ts'íínk'óntjaiya animaha xi tí'mi na'mi tu xi ts'ííntjoho
ntíhi. Ko ts'íínk'óntjaiya animaha xuta xi ndjá tjíntuyáha tu xi naxu
kamankjihin ra xi nkú ts'ín naxu mankjihin xuta xi naxu tjíma
nginkun Ntianá. B'a ts'ín k'uéndaha nku naxinantá xi tjíndaha yjoho
nk'ie nga ts'íínkjáíhin Ntianá.
18 As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingjásjaiyaha ntítsjee:
—¿Nkú ts'ín skuehena nga kjuaxi ni xi tí'miní? At'aha ja chá
nkján ko tachjuúnna ja ta tjín nkjúhun nú.
19 B'a kitsú ntítsjee:
—An xi 'mina Gabriel. An xi tíijña nginkun Ntianá. Kan'e nibána
xi má nga kuinchjakoho ko nga xínyaha én nda tsu xu'bi. 20 Nd'ai
kama nimai ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun
én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin énna. Kui xi kuitjusun nistjin
xi tjíhin nga kuitjusun.
21 Máha xuta nantio, kabincha natsiun nga tíkuyáha Zacaria.
Kis'entaha ra at'aha tíb'andayaha Zacaria aya nkjúhun ninku.
22 Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakoho xuto. As'ai
incha kamankjihin xuto nga tjín ni xi kikie Zacaria aya nkjúhun
ninku, at'aha tu ntsjahá títs'ínchjén nga tínchja. J'a nistjiun ko tu nku
b'ahá ts'ín y'ejña nima. 23 Nk'ie nga ja kama ndjuú xáha, as'ai ngji
ngáha ni'yaha.
24 Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhun Zacaria. Un sá kamaha nga
najmi tsitju ni'yaha tachjúun. B'i kitsú: 25 “B'a kits'ínkona Ntianá tu xi
najmi ta ch'on ts'ín kuasehena xuta.”

B'i ts'ín kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jesu

26 Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'ínkji Ntianá ntítsje Gabriel nanki
Nazaret, nanki xi tíjñajihin ante Galilea. 27 Nku én ngjikoho ntítsjee
nku takjín xunkú xi 'mi Maria, xi ja tjíndakoho nga kuixanko nda xi
'mi Kuse, xi ntjehe nda rei David y'aha ra. 28 Jas'en ntítsjee má tíjña
takjíun ko b'i kitsúhu:
—Antahi. Tse nkjún kjuanda xi tí'baihi. Nda nkjún ts'ín basehi
Ntianá.
29 Nk'ie nga kikie Maria ntítsjee ko nga kint'é niu, ixí b'ahá
kamaha ko kingjásjaiyaha yjoho nkú tsuhu ra kjuasuniñoo. 30 As'ai
b'ahá ta kitsú ngáha ntítsjee:
—Ji Maria, najmi tu binkjuin. Kjuandaha Ntianá títsjáhi. 31 Nd'ai
nku ntí ch'ai, nku ntíx'in s'ejñahi. Jesu k'úét'aihi ntíu. 32 Kui xi nku
nda chánka kama ko Ntíhi Ntianá xi tíjña nk'a ján k'úíhin. Ntianá
ts'íín nga kui xi kama nda rei xi nkúhu nda rei David, at'aha kui

xi ntjehe David. 33 Kuątéxumahą nąxinantá xi y'ahą rą ntjehe
Jacob santaha tu nkjéhé ni ko najmi tjín xi kąma kjé'ahą xáhą nga
kuątéxuma.
34 B'ą kitsú Marią nga kingjásjaiyahą ntítsjee:
—¿Nkú ts'ín kuitjusuhun ni xu'bi? Ąt'ahą najmi kje tjínna x'in.
35 B'ą kitsú ntítsjee:
—Espiritu Santo nibajenk'úhin ko nga'yúhun Ntiąná xi tíjña nk'a
ján k'ué'makoho ri nk'íéhen. Kui kjuąha nga Ntíhi Ntiąná k'úíhin ntí
je xi tsíun. 36 Isabel xi ną xinki maha ja tą y'a nku ntí, ndaha tsa ja
chá. Ną xi nti kitsú xutą jun sá ja tjíhin nd'ąi. 37 Ntiąná bi najmi tjíhin
ni xi najmi mahą ts'ín.
38 Ąs'ąi b'ą kitsú Marią:
—An xi ną musuhu Ntiąná. B'ą katumana xi nkú nga kuakixínní.
Nk'ie nga b'ą kitsú Marią, ąs'ąi ngji ngáha ntítsjee.

B'i ts'ín ngjitsubek'ún Marią Isabel

39 Kui nistjiun y'énda yjoho Marią ko ngji kitsą kitsą nku nanki
ichí xi tíjñajihin ąsunntu tjenki xi tjín ąnte Judeą. 40 Ąs'ąi jas'en
ni'yahą Zacarią ko kikjaniñahą Isabel. 41 Nk'ie nga kint'é Isabel
kjuąsuniñahą Marią, kits'ín niyá ntí xi y'a ko j'aitsejíhin rą Isabel
Espiritu Santo. 42 Ąs'ąi 'yún kinchją Isabel nga b'ą kitsú:
—Ąjihin ngayjehe jmichjíun 'yún nda kits'ínko sahi Ntiąná ji ko
'yún nda kits'ínko ntí xi kich'ai. 43 Tunga, ¿yáhá ni an nga nąahą Chá
Ntiąną kj'uaisehena? 44 Ąt'ahą nk'ie nga kuant'e kjuąsuniñahi, ixí
kuats'ín niyá tsjoho ntíną ąya kąnts'á. 45 Á b'ą ndaha ri ji xi kis'ejihin
ri nga tjíhin nga kuitjusun én xi kitsúhi Ntiąná.
46 Ąs'ąi b'i kitsú Marią:
A b'ą 'yún chánkaha Ntiąná títsu animiną.
47 Títs'intsjoho Ntiąná xi kunna.
48 Ąt'ahą xi batéxumana kik'axkihina an xi kinte tjen.
Nd'ąi ko santaha tu nkjéhé ni:
"Á b'ą nda kits'ínkoho ri Ntiąná", kuitsuna xutą.
49 Ąt'ahą ni xi i ja kits'ínkona xi tjíhin nga'yún.
Nkjún j'áín xi ts'e.
50 Kui xi base nimąhą xutą xi benkjúhun,
xutą xi kis'e ko xi tjín ko xi s'e.
51 Tsakúchji nga'yúhun nga kits'ín ni xi i.
Kits'ínndzjoya xutą xi ngak'un b'asje yjoho.
52 Kikjexíhin xáhą jmirei,
ko ts'asjenk'a xutą x'ąn.
53 Kitsjáhą ni xi nda xutą xi najmi tjíhin nichine,
ko kits'ínkji tiya xutą nchinóo.
54 Tsasinko xutą Israel xi xutą musuhu maha,

j'áítsjehen ko tsase nimaha,
55 xi nkú kitsú títjuhun ntje cháná,
Abraham ko ntje xi s'ehe askahan.
56 Jan sá kamaha Maria nga y'ejñako Isabel. Askahan kik'óya
ni'yaha.

B'i kama nga kitsin Jua Bautista

57 Tsichu nistjin nga tsíhin ntí Isabel. Nku ntíx'in kitsihin. 58 Nk'ie
nga kint'é xuta xi tjíntut'á tiñaha ko xuta xinkjín nga Ntianá tsase
nimaha Isabel, ta tsjo nkjún incha kamaha ko kui. 59 Nk'ie nga
tsichu nistjin jihin ntíu, ngji ts'íhin ni circuncision ko mjehe xuta nga
Zacaria k'úín ntíu xi nkú 'mi na'mihi. 60 Tunga b'ahá kitsú naaha ntíu:
—Najmi. Jua tjíhin nga k'úín.
61 B'a incha kitsú xuta:
—Tunga najmi tjíhín xuta xinkiu xi b'a 'miu.
62 As'ai kingjásjaiyaha na'mihi ntíu mí j'áíhin xi mjehe k'uét'a.
63 Tsanki Zacaria nku yáte ichí ko b'i ts'ín y'ét'a: "Jua k'úín",
kitsú. Kama nkjúhun ngayjee xuta xi tíincha yo. 64 Ta kuihi chubo
kama kinchja ngáha Zacaria ko kik'atuts'in nga kits'íntsjoho
Ntianá. 65 Kitsankjún ngayjee xuta xi tjín tiña andai ni'yaha ko
kinchjanijmíyaha ni xi kamoo xuta xi tjíntu ngayjee asunntu tjenki xi
tjín ante Judea. 66 Ngayjee xuta xi kint'é niu y'éjintak'un ko b'i incha
kitsú animaha:
—¿Yá xi kama ntíu nga kama chá?
At'aha nga'yúhun Ntianá tíjñajihin.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Zacaria Jua

67 J'aitsejíhin ra Espiritu Santo Zacaria, na'mihi ntíu.
Kits'ínkinchjaha xi nkúhu nku nda profeta nga b'i kitsú:
68 ¡Kan'etsjoho Ntianá xi Ntiaha xuta Israel,
at'aha j'ai ts'ín ndaíhi xuta xi ts'e!
69 Ja kits'ín nibá nku xi tjíhin nga'yún, kui xi ts'iínk'ankiná,
nku xi y'aha ra ntjehe David, nda xi kint'é'éhen Ntianá.
70 Kui ni xi kinchja nistjin nk'ie,
nga kits'ínkinchja já profetaha.
71 Kitsú nga k'uasjejinná ajihin já kontraná,
ajihin nga'yúhun ngayjee já xi unkiená.
72 Kitsú nga kuase nimaha ntje cháná,
nga najmi ts'iínchaya ni nda xi y'énda nk'ie.
73 Kitsúya kixihi Abraham xi ntje cháná maha,
74 nga ts'iín ndaíná ajihin já kontraná,
tu xi najmi kuinkjúhunná nga kuinú'yá'éheén,
75 nga je ko naxu kuintsubaá nginkun ngayjee nistjinná.

76 Ko ji, ntí ichína,
ji xi k'úíhin nda profetąhą Ntiąná xi tíjña nk'a ján.
Ąt'ahą ji xi k'úín títjuihin Nda Ntiąná,
ji xi k'úéndai niyáhą.
77 Kuąkúchjihi xuta xi ts'e yá xi ts'iínk'ankihi,
nga kąma ndyjat'ahą ngatitsuhun.
78 Chánka kjuąnimą tak'uhun Ntiąná,
xi nkú ts'ín ma chji ts'íu nga nibá ma seen,
79 tu xi ts'iín ndzjehen rą xuta xi tjíntu má jyuun,
má tjen nk'íéhen ngabayoo,
tu xi tsjániyáhaná nkú ts'ín kuintsubąjián kjuąjyu.
80 Ntíu tu nku kisáhá ko kama nkjink'un. Ąnte kixiu y'ejña santa nkúhu nga tsichu nistjin nga tsakúchjihi yjoho xuta Israel.

B'i ts'ín kitsin Jesu

(Mt. 1:18-25)

2 Nistjin ján nda títjun Augusto Cesąr kitsjá kjuą nga ngjuąit'a xi nkú tjín maha xuta xi batéxumahą ndo. 2 Nk'ie nga j'ąísun títjun j'áíhin xuta, nda Cirenio tjíhin xá ąnte xi 'mihi Sirią. 3 Ngayjee xuta nankihi incha ngjik'íét'a yjoho. 4 Nazaret tsitju Kuse, nanki ichí xi tíjñajihin ąnte Galileą, nga ngji Belen, nanki ichí xi tíjñajihin ąnte Judeą. Yo má nga kitsin nda rei David, ko Kuse ta ntjehe David y'ahą rą. 5 Yo ngjik'íét'a yjoho nga tjenko ts'íhin Marią, tąchjuún xi tíjñako. Ntí ja y'a Marią kui chubo.

6 Ko ni xi kama, nk'ie nga ja tjíntu yo, tu tsichuhú nistjin nga tsín ntíhi Marią. 7 Kitsihin ntí tjuhun. Kik'ontikjájnu nusti ko kits'ínkjájñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu, ąt'ahą najmi tą tjíhin ąnte ąya ni'ya má nga ts'ínkj'a nistjen xuta xi ts'ín niyá.

B'i ts'ín incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

8 Tiña nanki Belen tjíntu ąjin jñóo já bastu xi tíincha kunntá jyun chutsąnkąhą. 9 Ąs'ąi tjen'yún nkuhú ntítsjehe Ntiąná tsakúchjihi yjoho, ko kjuąchánkahą Ntiąná kits'ín ndzjen chji chji má xi tjehen kab'entu jóo. Tu xí incha kitsankjúhún jóo. 10 Tunga b'ąhá kitsú ntítsjee:

—Najmi tu binkjun. Ąt'ahą én nda tsuhú kjúái xinyanuu, én xi ts'iín nga k'úétsjoho ngayjee xuta. 11 Ąt'ahą ngandanuu nankihi David kuatsin nd'ąi nku xi ts'iínk'ankinuu, kui xi Cristo[a] xi Nda Ntiąnuu. 12 B'i ts'ín chąhanu ntíu. Nusti kitikjájnu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu.

13 Tjen'yún j'ainchat'ahá rą ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. Kui xi kits'íntsjoho Ntiąná nga b'i incha kitsú:

---

[a] **2:11** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristo".

14 ¡Kas'ehe kjuachánka Ntianá nk'a ján,
ko t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tjíntuyáha!
15 Ko nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a ján, b'i ngján
kinchjako xinkjín já bastuu:
—Tjián Belen. Tjihinseé ni xi kamoo, ni xi kuatsúyaná Ntianá.
16 As'ai incha ngji kitsa kitsa yo ko kisakúhu Maria ko Kuse ko
ntíu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu. 17 Nk'ie nga incha
kikie ntíu, as'ai kitsúya ni xi kik'ihin nga kis'ejña chjihi ntíu. 18 Ko
ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúhun ni xi tíincha nchja já bastuu.
19 Tunga máha Maria, animaha y'éjñajin ngayjee ni xi kamoo. Tu
nku kits'ínnkjink'uhún niu. 20 As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha
kits'ínkie yjoho nga Ntianá xi tjíhin kjuachánka ko kits'íntsjoho
Ntianá tu ngat'aha ni xi kint'é ko kikie. At'aha tsitjusunyje ni xi
kik'ihin.

B'i ts'ín kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntianá

21 Nk'ie nga j'a jin nistjin, kin'ehe ni circuncision ntíu ko Jesu kik'in
nga kis'et'a, kui j'áin xi kitsjáha ntítsjee Maria kintehe ni nga tsín ntíu.
22 Xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nistjin
nga tjíhin nga ts'iín je yjoho Maria ko ntíu nginkun Ntianá, incha
ngji nanki Jerusalen tu xi s'ejña chjihi nginkun Ntianá. 23 At'aha b'a
ts'ín tjít'a kjuatéxumaha Ntianá: "Ngayjee ntíx'in xi tjun tsín, kui xi
kama ts'e Ntianá." 24 Ngjiko chje xi nkú nga ts'ín tjít'a kjuatéxumaha
Ntianá, at'aha b'a ts'ín tjít'a: "Jo chutuju ko tsa jo nise xi nkú joyaha
chutuju xi k'uai chje."
25 Tíjña nanki Jerusalen nku nda xi 'mi Simeon. Kui xi naxu síjña
nginkun Ntianá ko benkjún Ntianá ko tíkuyáha nistjin nga kama
ndaíhi xuta Israel. Espiritu Santo tíjñajihin 26 ko kitsúyaha nga najmi
kuayá tsa najmi skue Cristo xi ts'iín nibá Ntianá. 27 Tsasín niyáha
Espiritu Santo nga j'ai ninku, ko nk'ie nga j'aikohoo xi cháha ntí Jesu
ninku tu xi n'ehe ra xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo, 28 as'ai Simeon
kingjáya ntsja ntíu. Kitsjáha máb'achjíhi Ntianá nga b'i kitsú:
29 Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.
Ja kuitjusun ni xi kik'inya títjunní.
Kui nga tjennteheni nga kuayáhana an xi nda musuhi.
30 At'aha tunkán kuakiekohona xi nkú ts'ín ts'iínk'anki xuta,
31 xi y'endai nginkun ngayjee xuta.
32 Kui xi nkú joyaha nd'í,
kui xi ts'iín ndzjehen xuta asunntee,
ko tsjáha kjuachánka xuta xi ts'i, xuta Israel.
33 Kama nkjúhun na'mihi ko naaha ntíu ni xi kitsú Simeon nga
kinchayaha ntíu. 34 Nda kinchjane Simeon xi cháha ntíu. As'ai b'i
kitsúhu Maria:

—Kui ntíi xi tjíhin nga ts'iínkijne ko a ra kjésíntjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai kontraha. 35 B'a ts'ín s'ejña chjihi ni xi tjíntujín animaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bi xi nkú joyaha nku kicha xi kjuas'enjin santaha animahi.

36 Ko ta síjña yo nku tachjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjíhin Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehe Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan ko yatu nú kamaha nga y'ejñako x'ihin. 37 Ja tjíhin cháte ko katé ñju nú nga ja k'ien x'ihin. Ko tu nku natsin ninkuhú b'ejña. Nistjin nistjen ts'íntsjoho Ntianá nga b'ejña kjintíá ko nga nchjako Ntianá. 38 Kui chubo ta tsichu Ana yo ko kitsjáha máb'achjíhi Ntianá nga kikie ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tíincha kuyáha nistjin nga kama ndaí ngáha ra nanki Jerusalen yáha kui ntíu.

39 Ko nk'ie nga ja kamaha nga kits'íntjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumaha Ntianá, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki ichí xi tíjñajin ante Galilea, at'aha yo nankihi. 40 Kisá ntíu ko kis'ehe nga'yún ko 'yún kama nkjink'un sa. Ko kitsjáha kjuandaha Ntianá.

Nk'ie nga ndyjaha Jesu b'i ts'ín kinchjanijmíko já chjine'éhen kjuatéxumoo

41 Xki nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalen nk'ie nga bitju S'í Pascua. 42 Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngji yo at'aha b'a ts'ín tíjña niyáha. 43 Nk'ie nga ja je s'íu, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'ejñahá nda chí Jesu nanki Jerusalen. Najmi kikie xi cháha nga b'a kits'ín. 44 Xuta xingisoo ra tjenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'ín niyá, tunga nk'iehé nga tsangisjaijíhin xuta xinkjín ko xuta xi behe, 45 tu najmi kisakúsjaihí ra. As'ai kits'ínk'óya ngáha yjoho nanki Jerusalen nga tsangisjai.

46 Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihin ninku. Kab'ejñajihin já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tíbasínñjuhu ko tíbjásjaiyaha Jesu. 47 Ngayjee xuta xi tínt'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjíhin Jesu ko xi nkú ts'ín títsuya ni xi tíchasjaiyaha. 48 Kama nkjúhun xi cháha nk'ie nga kikiehe ko b'a kitsú naaha:

—Ji ntína, ¿á b'a kin'ekohoni? Na'mihi ko an ni xi nkjún tímani nga tíbinchisjáihi.

49 B'i kitsú Jesu:

—¿Á an tíbinchisjáíhinú? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'mina tjíhin nga kúátejña?

50 Tunga najmi kamankjihín ra ni xi kitsú Jesu. 51 As'ai kits'óyako ngáha xi cháha Nazaret ko kint'é'én tehentehe. Ko naaha y'éjñajin animaha ngayjee ni xu'bi. 52 Jesu tu nku kisáhá nga kama ng'ayá ko 'yún kama nkjink'un sa. Kisasíhin Ntianá Ntíu ko xuta ta kisasíhin.

B'i ts'ín y'énijmí Jua Bautistą

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 Nk'ie nga tjíhin tj'ion nú nga tíbatéxuma ndą títjun Tiberio
Cesąr, ko Ponciio Pilato tjíhin xá ąnte Judeą, ko Herode Atipą
tjíhin xá ąnte Galileą, ko Felipe xi ndą nts'e maha Herode tjíhin xá
ąnte Itureą ko ąnte Trakonite, ko Lisaniią tjíhin xá ąnte Abiliniią,
2ko Ana ko Caifa xi já nąmi k'akuhu xutą xi ntje Israel tjehen rą,
kui nistjiun Jua xi ntíhi Zacarią maha kint'é ntąhą Ntiąná nk'ie nga
tíjña ąnte kixiu. 3Ąs'ąi kikjatsú'ba Jua ngayjee ąndai ntáje Jordan ko
y'énijmíhi xutą nga tjíhin nga ngjuąikj'áhą rą aniąhą nga sąténtá,
tu xi kąma ndyjat'ahą rą ngatitsuhun.

4B'ą kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntiąná ndą profetą Isaią:

Tínu'yá ntąhą nku ndą xi tíkjintáya ąnte kixiu:
"T'endo niyáhą Ntiąná. Tjen nąxuu niyáhą.
5Ngayjee xunká xi tjín xincháhą ninte,
ko ngayjee ąnte ng'aya xi tjín n'e sunya.
N'e nąxu niyá tsitin xi tjín,
ko n'e sunya niyá xi nk'ajnu nk'at'a.
6Ko ngayjee xutą ąsunntee skuę
xi nkú ts'ín ts'iínk'ankiná Ntiąná."

7Kinchjąko Jua xutą xi nibak'úhun, xi mjehe nga sąténtá:

—¡Já ch'onk'un xi b'ą k'un! ¿Yá xi b'ą kitsúnuu nga kuiyúhuu
kjuąkjahąn Ntiąná xi ja tjen tiña? 8Tu sahá n'oo ni xi kuąkúchji
nga ja tsankinchj'ahą ruu aniąnuu. Najmi tu b'ą katsú
aniąnuu: "Ntjehe Abraham ñá", tsa kuixíún. Ąt'ahą an b'ą
tíxinnuu nga santaha kui ndjioi Ntiąná kąma ts'iín ma ntjehe
Abraham. 9Icho ja tíjña nda nd'ąi nga kuąte kjąmąhą yóo.
Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko
chjąnikj'ajin ąjin nd'íu.

10Ąs'ąi b'ą kitsú xutą nga kingjásjaiyahą Jua:

—¿Mí ni xi tjíhin nga n'ei jin?

11B'ą kitsú Jua:

—Xi tíjñahą jo chinka ndju, katsjáhą xi najmi tjíhin. Ko xi tjíhin
nichine, b'ą tą kats'ín.

12Tą j'ai k'uą já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'ahą já Romą tu xi
sąténtáha ko b'i incha kitsú:

—Ji ndą maestru, ¿mí nihi xi n'ei jin?

13B'i kitsú Jua:

—Najmi tu bitjatíúhuu nga chj'ąchjíú xi nkú nga ts'ín tíjña.

14Ko k'uą já jun tą kingjásjaiyahą:

—Ko jin, ¿mí nihi xi n'ei?

B'i kitsú Jua:

—Najmi tu ch'a chju'á kjuą'yúhuun ni xi tjíhin ko najmi tu chjaninóhoo tsa mí nihi, tsa tu xi b'ą ts'ín sąkúhunuu toon. Tsjo katumanuu xi nkú nga tjín tíma chjínuu.

15 Ngayjee xutą tu tíincha basehé ko b'i ngján incha kitsú nga kits'ínnkjink'un: "Kutsa kuihí Jua xi kits'ín nibá Ntiąná."*b* 16 Tunga b'ihí kitsú Jua nga kinchjąkoyje xutą:

—An ntánijua tíbatentákohonuu, tunga kj'uąíhí nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi ndahąchí najmi tsuhuna tsa kjenndáya n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuąténtákohonuu. 17 Kui xi nkú joyaha ndą xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkohoo rą tuniñuhu, tu xi ts'iínkj'a t'axíhin tuniñu ko xin ts'iínkj'a tjąbąhą. Ąs'ąi kj'uątjo tuniñu ni'ya njihi, ko k'uéti tjąbąhą ąjin nd'í xi najmi tą kąmahą rą kuąyáyaha.

18 B'ą ts'ín kinchją Jua, ko nkjin sa kj'ąí kjuątéxuma xi kitsjáhą xutą nga y'énijmí én nda tsuhu Ntiąná. 19 Ko tą kinchjątiko ndą rei Herode Antipą, ąt'ahą ną Herodią tíjñako, kui xi chjuúhun Felipe xi ndą nts'e maha Herode, ko ngąt'ahą ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode. 20 Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode y'ésun sahą xu'bi. Nubąyá kits'ínkjas'en Jua.

B'i ts'ín kisaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Ko ni xi kama nk'ie nga tísaténtá ngatentee xutą, tą kisaténtá Jesu. Nk'ie nga tínchjąko Ntiąná, tsix'á nk'a ján 22 ko nibajenne chji chjihi Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Ko kinu'yá nk'a ján nku ntą xi b'i kitsú:

—Ji Ntíną, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bi ntje xi y'ąhą rą Jesu

(Mt. 1:1-17)

23 Katé rą nú tjíhin Jesu nk'ie nga kik'atuts'ihin xáhą. Kui xi ntíhi Kuse kitsú xutą. Kuse, kui xi ntíhi Eli. 24 Eli, kui xi ntíhi Matat. Matat, kui xi ntíhi Levi. Levi, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Janą. Janą, kui xi ntíhi Kuse. 25 Kuse, kui xi ntíhi Matatią. Matatią, kui xi ntíhi Amos. Amos, kui xi ntíhi Nahum. Nahum, kui xi ntíhi Esli. Esli, kui xi ntíhi Nagai. 26 Nagai, kui xi ntíhi Mat. Mat, kui xi ntíhi Matatią. Matatią, kui xi ntíhi Semei. Semei, kui xi ntíhi Jose. Jose, kui xi ntíhi Judą. 27 Judą, kui xi ntíhi Joaną. Joaną, kui xi ntíhi Resą. Resą, kui xi ntíhi Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhi Salatiel. Salatiel, kui xi ntíhi Neri. 28 Neri, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Adi. Adi, kui xi ntíhi Cosam. Cosam, kui xi ntíhi Elmodam. Elmodam, kui

---

b 3:15 "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristo".

xi ntíhi Er. 29 Er, kui xi ntíhi Josue. Josue, kui xi ntíhi Eliezer. Eliezer,
kui xi ntíhi Jorim. Jorim, kui xi ntíhi Matat. 30 Matat, kui xi ntíhi
Levi. Levi, kui xi ntíhi Simeon. Simeon, kui xi ntíhi Juda. Juda, kui
xi ntíhi Kuse. Kuse, kui xi ntíhi Jonan. Jonan, kui xi ntíhi Eliakim.
31 Eliakim, kui xi ntíhi Melea. Melea, kui xi ntíhi Mainan. Mainan,
kui xi ntíhi Matata. Matata, kui xi ntíhi Natan. 32 Natan, kui xi ntíhi
David. David, kui xi ntíhi Isai. Isai, kui xi ntíhi Obed. Obed, kui xi
ntíhi Booz. Booz, kui xi ntíhi Salmon. Salmon, kui xi ntíhi Naason.
33 Naason, kui xi ntíhi Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhi Aram.
Aram, kui xi ntíhi Esrom. Esrom, kui xi ntíhi Fares. Fares, kui xi ntíhi
Juda. 34 Juda, kui ntíhi Jacob. Jacob, kui xi ntíhi Isaac. Isaac, kui xi
ntíhi Abraham. Abraham, kui xi ntíhi Tare. Tare, kui xi ntíhi Nakor.
35 Nakor, kui xi ntíhi Serug. Serug, kui xi ntíhi Ragau. Ragau, kui xi
ntíhi Peleg. Peleg, kui xi ntíhi Heber. Heber, kui xi ntíhi Sala. 36 Sala,
kui xi ntíhi Cainan. Cainan, kui xi ntíhi Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhi
Sem. Sem, kui xi ntíhi Noe. Noe, kui xi ntíhi Lamec. 37 Lamec, kui
xi ntíhi Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhi Enoc. Enoc, kui xi ntíhi
Jared. Jared, kui xi ntíhi Mahalalel. Mahalalel, kui xi ntíhi Cainan.
38 Cainan, kui ntíhi Enos. Enos, kui xi ntíhi Set. Set, kui xi ntíhi Adan.
Adan, kui xi ntíhi Ntianá.

B'i ts'in kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 Kitsejíhin ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan,
ko Espiritu Santo ngjikohoo ante kixiu. 2 Yo y'ejña yachán nistjin
ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee
nistjin xu'bo. Askahan kama bjoho. 3 As'ai b'i kitsú ndanindoo nga
kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntianá, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan
katuma.

4 B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá: "Najmi nku tutu ninkuon xi
ts'ín nga b'entu tík'un xuta."

5 As'ai ngjikohoo ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo
tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjín asunntee 6 ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bi ko
kjuachánka xi tjíhin. At'aha an kik'aina ko tsjaha xi kama mjena nga
tsjaha. 7 Tsa kuisinkúnch'int'aní nga chankjúnní, kama ts'i ngayjee niu.

8 B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Chankjúín Ntianá, kui xi Ntiahi
maha ko nkuhú kui kuinú'yá'éíhin."

9 As'ai ngjikohoo ndanindoo nanki Jerusalen. Kits'ín s'esun má 'yún
nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntianá, chjanikj'anki yjohi. 10 At'aha
b'a títsu xujun éhen Ntianá:
Ntianá k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin ko kuasehi.
11 Kjésíntjenya ntsjahi tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi
tsukui.
12 B'i kitsú Jesu:
—Ko b'a ta ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Najmi tu ji chjut'ayák'uin
Ntianá, kui xi Ntiahi maha."
13 Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unkoho
Jesu, as'ai ngji t'axíhin chuba nistjin.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejíhin ra Espiritu
Santo, ko ngayjee xuta xi tjín tiña yo nda ts'ín kinchjanijmíyaha ra.
15 Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjín yo, ko ngayjee xuta nda ts'ín
kikiehe.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáíhin Jesu

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

16 As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjíhin
jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'ín tíjña niyáha. Yo kits'ínya éhen
Ntianá. 17 Kik'aihi xujun éhen Ntianá xi y'ét'a nda profeta Isaia. As'ai
kikjexínka xujun ko kisakúhu má nga b'i ts'ín tjít'a:
18 Espirituhu Ntianá tíjñajinna at'aha Ntianá kitsjá xána,
tu xi k'uenijmíhi ra xuta x'an én tsetse xi nda tsu.
Ntianá kits'ín nibána,
tu xi xínyaha ra xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndaíhi,
nga kjex'ánkia tunkun xuta ka,
nga ts'in ndaíhi xuta xi un tíbehe,
19 ko nga k'uenijmíhi xuta nga nd'ai kuakúchji Ntianá kjuandaha.
20 As'ai kingjákjoya ngáha xujun ko kitsjáha nda xi basehe ni'ya
sinagoga. Y'ejña. Ngayjee xuta xi tjíntu yo tu nku tsasentáhá ra.
21 As'ai b'i kitsú nga kinchja:
—Nd'ai nginkun kuitjusun éhen Ntianá xi kuanu'yó ei.
22 Ngayjee xuta nda ts'ín kinchjayane Jesu ko incha kama nkjúhun
ra én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:
—¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi Kuse?
23 B'i ta kitsú Jesu:
—Be nga b'a kuixínnú xi nkú tsu én xi nchja xuta: "Ji nda
chjinenki, ji ma tjun n'enkihi yjohi", ko ta be nga b'a kuixíún: "Ni xi
kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi ta n'ei ei nankihi."
24 Ko b'i ta kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ndą profetą najmi nda ts'ín n'ekjáíhin nankihi. 25Kjuaxi nga nkjin maha jminchjín xi ja k'ien x'ihin xi tjín Israel nistjin nga y'ejña ndą profetą Elią, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi tą kik'aha ts'í jan nú masen tjíhin ko nk'ie nga tu xí chánkahá kjintíá xi kis'e ngayjee ąsunntee. 26Ndaha tsa b'ą kama, tunga najmi kin'ekjísehé rą ndaha nku jminchjín xi ja k'ien x'ihin xi tjín yo, nku tutuhú tąchjúún xi ja k'ien x'ihin xi y'ejña Sareptą, nanki xi tiña mahą nanki Sidon. 27Ko tą nkjin maha xutą xi k'uhun ch'in fentujnu xi tjín Israel nistjin nga y'ejña ndą profetą Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkihi, nku tutuhú Naman, ndą xi ąnte Sirią nibáha.

28Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bi, ngayjee xutą xi tjíntu ąya ni'ya sinagogą tu ni xí kama kjahán rą. 29Ąs'ąi incha tsisintjen ko kik'onsje Jesu nątsin nąntio. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi ąsunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tu xi yo kjąníkj'antjaihi. 30Tunga j'ajin masehén rą Jesu xuto nga ngji.

B'i ts'ín kits'ín ndąíhi Jesu nku ndą xi tíjñajihin nku ndąninda

(Mr. 1:21-28)

31Ąs'ąi ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tíjñajihin ąnte Galileą. Yo tsakúyahą xutą éhen Ntiąná nga nistjin nkjún. 32Kama nkjúhun xutą xi nkú ts'ín tsakúya, ąt'ahą kinchją xi nkúhu tsa xá tjíhin. 33Ko ąya ni'ya sinagogą xi tíjña yo kab'ejñajihin xutą nku ndą xi tíjñajihin nku ndąninda. Kui xi 'yún nkjún kikjintáya nga b'i kitsú:

34—Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjehenī? Benā yáha ji. Ji xi ntíhi Ntiąná.

35Tunga ndjáhá kinchjąko Jesu ndąnindoo:

—¡Xu sin n'ei ko titjusjejihin ndo!

Ąs'ąi ndąnindoo kikjaníkj'a ndo t'anankiu nginkun ngayjee xutą ko najmi kits'ín'uhun nga tsitjujíhin. 36Tu ni xí kama nkjúhún rą ngatentee xutą ko b'i ngján kingjásjaiyahą xinkjín:

—¿Mí én chánkaha xu'bi? Tjíhin nga'yún ndo nga batéxumahą jánindoo ko nt'é'éhen nga m'osje.

37Ngayjee ąnte xi tjín tiña yo tu xí kichubanijmíyahá ni Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu ną nchí'yahą Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

38Ąs'ąi tsisintjen Jesu ko tsitju ni'ya sinagogą nga ngji ni'yahą Simon. Kui chubo ch'in kjijñako ną nchí'yahą Simon. Tu xí tímahá rą ch'in ko b'ą kik'ihin Jesu tsa ts'iínnkihi tąchjúun. 39Ąs'ąi kingjénstenne Jesu tąchjúun ko tsanka tjennki ch'iun. Kindyjajihin ch'iun ko tjen'yún tsisintjehén nga kitsjáhą nichine xi tsichusehe.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta un

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

40 Nk'ie nga ja ngjintjai ts'íu, ngayjee xuta xi tjíhin xuta un xi kj'ąí
kj'ąí ch'in xi k'uhun, kui xi incha j'aikoho Jesu ko Jesu kingjenne
ntsja nga nkúnkú xuta uun ko kits'ínnkihi. 41 Ko nkjin ta maha xuta xi
tsitjujíhin jánindoo. B'ą kitsú jánindoo nga kikjintáya:

—¡Ji xi Ntíhi Ntiąná!

Tunga ndjáhá kinchjąko Jesu jánindoo. Najmi kitsjántehe tsa
kuinchją, ąt'ahą incha be nga Jesu xi kits'ín nibáhą Ntiąná.[c]

B'i ts'ín tsitju Jesu nga y'énijmí éhen Ntiąná

(Mr. 1:35-39)

42 Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ąnte t'axín tiya.
Tunga tsangisjaihí rą xuta, ko nk'ie nga incha tsichu má xi tjehen
síjña Jesu, kama mjehe nga ts'iínkasín'yún tu xi najmi ngjuąihi.
43 Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjíhin nga tą k'uenijmíhi xuta nąntią xingisoo én nda tsuhu
Ntiąná xi tsu nga Ntiąná tíbatéxuma. Ąt'ahą kui xá kin'e nibáhana.

44 Ja kamoo, ngjik'íénijmí Jesu éhen Ntiąná xki ni'ya sinagogą xi
tjín ąnte Judeą.

B'i ts'ín kinchjąhą Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 Nku niyá nk'ie nga síjña Jesu ąndai ntáchak'un xi 'mi
Genesaret, j'aitsenéhe rą xuta xi mjehe kuąsínñjuhu éhen
Ntiąná. 2 Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya ąndai ntáchak'uun, ąt'ahą
ja kabitjujen já tsuba tjio nga tíincha bané nąʼyahą. 3 Ąs'ąi jas'en Jesu
nku tsutsu, yá xi ts'e Simon, ko tsankihi nga ts'iín t'axín ichí tsutsuu
ąndai ntáchak'uun. Y'ejñaya Jesu yóo nga tsakúyahą xuta éhen
Ntiąná.

4 Nga ja kamahą nga kinchją, ąs'ąi kinchjąko Simon:

—T'inkoi tsutsuu má nąnkąhą ntáchak'uun. Yo chjąnikj'o
nąʼyanuu tu xi sąkúhunuu tjio.

5 B'ą kitsú Simon:

—Ji ndą maestru, nku nistjen kamjei nąʼyani. Ndaha nku tjio
najmi kafit'ani. Tunga jihí xi b'ą tíbixín, kui nga kfín kjanikj'áhana
nąʼyoo.

6 Nk'ie nga ja b'ą kits'ín jóo, tu ni xí nkjihín tjio kisakúhu nga
santaha xí mjehé stíya nąʼyahą. 7 Ąs'ąi kinchjąhą já xinkjín xi tíincha
tsutsu xinkuu tu xi kj'uąísinkohą rą. J'ai jóo ko kits'íntse susun nga

---

[c] **4:41** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristo".

joo tsutsuu ko ichí mahá ndyjaha nga ngjuaijinntí. 8 Nk'ie nga kikie
Simon Pedro niu, tsasinkúnch'in nginkun Jesu ko b'a kitsúhu:
—Ji Nda Ntia, t'ejñaní, at'aha xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.
9 B'a kitsú at'aha kitsankjún Simon ko ngayjee já xi tjenkoho tu
ngat'aha tjio nkjún xi kisakúhu. 10 B'a ta kamaha Santiago ko Jua xi
jáha Zebedeo maha, xi ta tjenko Simon. Tunga b'ihí kitsú Jesu nga
kinchjako Simon:
—Najmi tu binkjuin. Nd'ai ch'atuts'ihin ri nga xuta nubai.
11 Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi
tjíhin yo ko kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

12 Ni xi kama, nk'ie nga tíjña Jesu nku nanki ichí xi tjín yo,
tu j'aihí nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kikie Jesu,
tsasinkúnch'int'aha ko kinchjantjai yjoho:
—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in
xi k'unna.
13 As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun ko b'i kitsúhu nga kits'ínko:
—Mjena. Katuma jei.
Ta kuihi chubo tsitjuxíhin ch'ihin ndo. 14 As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:
—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi. T'ihinkúchjihi yjohi nda na'miu ko
tjein chje xi nkú ts'ín y'éjña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skue kixihi
xuta nga ja kamanda ngáhani.
15 Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjin nkjún
xuta xi f'aisehe tu xi kuasínñjuhu ra ko tu xi kama nkihi ra, at'aha
ch'in k'uhun. 16 Tunga máha Jesu, ante kixi xi tjín yo fi nga fi t'axín.
Yo kinchjako Ntianá.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Nku nistjin nk'ie nga tíbakúya Jesu, yo ta kab'entu já fariseo ko
já xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngúsuhun ante Galilea, ante
Judea ko nanki Jerusalen. Kis'ejña chji nga'yúhun Ntianá ajihin Jesu
nga kits'ínnkihi xuta un kui chubo. 18 Tu j'aihí k'ua já xi kab'anganki
nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehe jóo nga
kjuas'enko nda uun aya ni'yoo ko ngjuájña nginkun Jesu kai. 19 Tunga
najmi kisakú niyáhá ra xi nkú ts'ín kjuas'enkoho, at'aha katsehe xuta
yo. Kui nga incha ngjiyajnuhu nk'a ni'yoo ko incha kikjexín nku te ni
xi kjinehe ni'yoo. Yo kits'ín nibájen nda uun nga kjiya nachan ts'íhin
ra. Kits'ín nibájen santa nkúhu nga j'aingjájña kamasehen ayoo xi
tjehen nginkun Jesu.

20 Nk'ie nga kikie Jesu nga s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako
nda uun:
—Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.
21 As'ai kik'atuts'ihin já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo
nga b'i ts'ín kits'ínnkjink'un: "¿Yá ndaha xu'bi? Najmi tíbenkjún
Ntianá nga b'a ts'ín tínchja. At'aha nku tutuhú Ntianá xi maha
ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta."
22 Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tíincha ts'ínnkjink'un jóo. As'ai
b'i kitsúhu:
—¿Á b'a ts'ín tín'enkjínk'uhunnu? 23 ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi
kama xíhin ndo? ¿A: "Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin"? ¿A ra: "Tisíntjein
ko titsutjai"? 24 Tunga mjehéna nga choo nga Ntíhi Ndax'iun tíjña ngajoho
Ntianá asunntei xi má nga kama ts'iínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.
As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:
—Ji tínchjakoho. Tisíntjein, chjúbéí nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.
25 As'ai nginkun ngatentee xuta tjen'yún tsisintjehén nda uun,
jakj'á nachan xi kjijñasun ko títs'íntsjo ts'íhin ra Ntianá nga ngji
ngáha ni'yaha. 26 Kama nkjúhun ngayjee xuta ko kits'íntsjoho Ntianá.
Tu ni xí kitsankjúhún nga b'i incha kitsúhu xinkjín:
—Kjuankjún xi kjuaxihi kuayaá nd'ai.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kikie nku nda xi
f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma, xi Levi 'mi. Kui xi kab'ejña
ante má nga f'áchjíntjai ch'á. Jesu b'i kitsúhu:
—Tsjénnkiní.
28 As'ai tsisintjen Levi, y'éntuyje ni xi tjíhin yo ko kitsjennkíhi
Jesu. 29 Ni'yaha Levi kits'íhin Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún
já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko kj'aí sa xuta
kab'entut'ákoho yámixo. 30 Tunga já fariseo ko já chjine'éhen
kjuatéxumoo b'a incha kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu nga y'ésiko:
—¿Á já xi f'áchjíntjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun
kjuatéxumoo tíchinekohonu ko tí'yukohonu?
31 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. 32 Najmi
xuta xi naxu ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta
ngatitsun ní jái nchjaha tu xi ngjuaikj'áha ra animaha.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nkjé tjíhin nga k'úéntu kjintíá xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

33 As'ai b'i incha kitsúhu jóo Jesu:

—Nkjin niyá b'entu kjintíá ko nchjako Ntianá já ni'yakuyáha Jua Bautista, ko b'a ta ts'ín já ni'yakuyáha já fariseo. Tunga máha xi ts'i, incha kjine ko 'bi.

34 B'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintíá xuta xi tjíntujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíjñajin saha nda bixoon? 35 Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úéntu kjintíá.

36 Ko b'i ts'ín ta y'éjña chubayaha:

—Najmi tjín xi batet'a nku te najyun tsetse ko b'éstit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'iín, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjín najyuun nga s'estiya. 37 Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsún tsa tjabaxíun. 38 Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

39 'Ko najmi tjín xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'iín mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 Nku xuatu tíf'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kikje'yún tuniñu ko incha kits'íntjiya ntsja nga kikjine. 2 As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tíjña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tín'ehenu?

3 B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? 4 Jas'en ante nkjúhun Ntianá ko kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu ko ta kitsjáha já xi tjenkoho.

5 Ko b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha ko nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

6 Ni xi kama nga kj'aí xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko tsakúya. Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. 7 Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuehe tsa ts'iínnkihi ndo nga nistjin nkjúun ko b'a ts'ín sakúhu ra má tíndyjajihin Jesu. 8 Tunga behé Jesu ni xi tíincha ts'ínnkjink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisíntjein ko tisinjñai yo kamaseen.

Tsisintjen ndo ko tsasinjña kamaseen. 9 As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáíyanuu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

10 As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchandáíhi ko b'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'ín ndo ko kamanda ntsja. 11 Tunga máha já xu'bo, tu ni xí kama kjahán ra ko b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín mí nihi xi kama ts'iíhin Jesu.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

12 Kj'aí nistjin ngáha ngji nchjako Ntianá Jesu má tíjña nku asunntu tjenki. Nku nistjen kik'aha yo nga kinchjako Ntianá. 13 Nk'ie nga ja kama ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyáha. Te jo maha já xi j'ájin. Já postru kitsúhu jóo.[d]

14 Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon, xi kitsjá j'áíhin nga ta Pedro k'úín, ko Andre, xi nda nts'e Pedro maha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, 15 Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe ts'iín ndaíhi naxinantá Israel, 16 Juda xi ntíhi Santiago, ko Juda Iscariote ya xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'ín kama ñjakúnehe xuta Jesu

(Mt. 4:23-25)

17 As'ai nibajenko Jesu jóo ko j'ai sinjña'yún nku ante sunya. Yo kama ñjakú nkjin xuta ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tjín ante Judea ko xi tjín andaihi nanki Jerusalen ko ante xi tiña maha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisínñjuhu Jesu ko tu xi kama nki yaha ra xi k'uhun ch'in. 18 Ko xuta xi un tíbehe nga tjíntujíhin jánindoo ta kama ndaíhi. 19 Ngayjee xuta mjehe nga ts'iínko Jesu, at'aha nga'yún xi bitjujíhin. Kui nga'yún xi ts'ínnkikoho ra ngayjee xuta.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjín ts'e nginkun Ntianá

(Mt. 5:1-12)

20 As'ai tsasehe Jesu xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi najmi tjínnuu kjuanchíná xi kama 'yún k'un, at'aha jun xi tintsubajiun má batéxuma Ntianá.

21 'Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi tíma bjohonuu nd'ai, at'aha jun xi k'uanki kama ngáhanuu.

---

[d] **6:13** "Xi kis'exá" tsuhu ra "nda postru" ko a ra "já postru".

’Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi tích'íhinu nd'ai, at'aha jun xi chajnu ngáhanu.

22 ’Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi ts'iín unkieheenuu xuta, nk'ie nga najmi sasíhin jun xuta, nk'ie nga ch'on kuitsunuu ko nga kuinchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntíhi Ndax'iun yjankiu. 23 Tsjo katumanuu kui nistjiun ko katsejíhinnuu kjuatsjo, at'aha 'yún tse chjí xi n'ekjóhoon ndjiojmi ján. At'aha ntje cháha xuta xu'bo b'a ta ch'on kits'íhin já profeta xi kis'e nistjin nk'ie.

24 ’Tunga nima rú n'ehenu xi nchinó, at'aha ja tín'ekjóhoon kjuatsjonuu.

25 ’Nima rú n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ai, at'aha kama bjo ngáhanuu.

’Nima rú n'ehenu xi tíchajnu nd'ai, at'aha k'úé nusin nusinnuu ko ch'iú.

26 ’Nima rú n'ehenu nk'ie nga ngatenteе xuta nda ts'ín kuinchjayanenuu, at'aha b'a ta nda ts'ín kinchjayane ntje cháha xuta xu'bo já profeta tsank'á xi kis'e nistjin nk'ie.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nkú n'ekaá xi ch'on títs'ínná

(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 ’Tunga máha jun xi tíbasinñjúnú, b'a tíxinnuu. N'etjó xuta kontranuu. Nda n'oho xuta xi unkienuu. 28 Xi ch'on kuitsunuu, nda t'ihuun. Nk'ie nga chubakoo Ntianá, chubantjo xuta xi ch'on títs'ínnuu. 29 Tsa tjín xi k'onjihin nku tsahi, tjeihin ko xinkuu. Ko tsa tjín xi kjé'ahi chinkantsjahi, tjennteihi nga katjiko ko chinkahi. 30 Tu yáhá ni xi kuankihi tsa mí nihi, tjeihin. Ko tsa tjín xi ngjuaiko ni xi ts'i, najmi tu ji n'enisihi ri. 31 Xi nkú ts'ín mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'oho xuta xi kj'aí.

32 ’Tsa n'etjó xi tjoho jun, ¿mí kjuandaha xi tín'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta ts'ín tjoho xinkjín. 33 Ko tsa nda n'ohoo xi nda títs'ínnuu, ¿mí kjuandaha xi tín'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta incha ts'ín. 34 Ko tsa n'ekienyohoo xi behe k'un nga tsjá ngajoya ngáhanuu, ¿mí kjuandaha xi tín'o? Santaha ko xuta ngatitsuun ts'ínkienyaha xinkjín ko kuyá ngajoya ngáha.

35 ’Tunga máha jun, n'etjó xuta kontranuu, n'oho ni xi nda, ko n'ekienyo nga najmi tu chuyó tsa k'uai ngajoya ngáhanuu. B'a ts'ín tse chjí n'ekjáíhin ruu ko kuichúmo ntíhi Ntianá xi tíjña nk'a ján. At'aha kui xi nda ts'ínko ndaha tsa xi ch'onk'uun ko xi najmi tsjáha máb'achjíhi nga nda tín'eko. 36 Kui nga katuma nimahanuu xuta xingisoo xi nkú ts'ín Na'minuu ma nimaha xuta.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Mt. 7:1-5)

37 ’Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'aí. B'a ta ts'ín Ntianá najmi ts'iínnijénuu. Najmi tu n'ohoo kjua xuta xi kj'aí. B'a ta ts'ín Ntianá

najmi ts'íínnuu kjuá. N'endyjat'o ko Ntianá ta ts'íínndyjat'anuu.
38 Tjon ko Ntianá tsjá sisinnuu. Ts'íintse susun ko xí k'uétsujneyáhá
tsanuu. Xí ngjuai ndzjontjáíhí kama. Chuba xi n'e chjón nga k'uo, ta
kui xi k'uachubako ngáhanuu Ntianá nga tsjánuu.
39 Ko b'i ta ts'ín tsakúya Jesu nga y'éjña chubaya:
—¿A kamahá ra nku nda ka kuakú niyáha kj'aí nda ka? ¿A najmi
kuixuntuyáhá nku tixa nga joo? 40 Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún
yankjún sa nga nda maestruhu. Tunga nga ja kfet'aha ni xi tíbangiya,
b'a ta ts'ín kamaha xi nkúhu nda maestruhu.
41 '¿Nkú ts'ín ji tíchasehe ri stjé xi kjinkihi tunkun nda nts'ei nk'ie
nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? 42 Tsa najmi tíyai
yáxu'ba xi kjinki ts'i, ¿nkú ts'ín b'a k'úíhin ri nda nts'ei: "Nda nts'é,
k'uaintení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuin"? Tín'ei ni xi ts'ín xi
tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntianá ni xi n'ení ní. N'esje
mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga
n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha ra xuta

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

43 'Najmi yá tu xi nda bjaha tu xi najmi nda, ko ta ndaha yá tu xi
najmi nda bjaha tu xi nda. 44 Tu xi bjaha nga nkúnkú yá tu xi tjín, kui
xi bakúchji xi nkú k'un yá tuu. At'aha najmi ajin na'yóo s'e tu higo
ko ta ndaha najmi ajin na'yá ntsje s'e tuntsjajé. 45 Nku nda xi nda, ni
nda xi tíjñajin aniimaha b'asje. Nku nda xi ch'onk'un, ni ch'onk'un xi
tíjñajin aniimaha b'asje. At'aha ni xi kitsejíhin aniimaha xuta, kui ní
nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un

(Mt. 7:24-27)

46 '¿Á: "Nda maestru, nda maestru", tí'mihinú nga najmi tín'ehenu ni
xi tíbakuyánuu? 47 Xínyanuu yá xi nkú joyaha xi f'aisena ko nt'é énna
ko ts'íntjusun. 48 Kui xi b'a joyaha nku nda xi nanka tsakján ko naxi
y'éyanjikoho tuts'in ni'yaha nga kits'ínnda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje,
'yún j'aik'íéhe ni'yoo. Tunga najmi j'ajniyáhá ra, at'aha naxi kamandasún.
49 'Tunga máha xi nt'é énna ko najmi ts'íntjusun, kui xi b'a joyaha nku
nda xi tu asun t'anankiuhú kits'ínndasún ni'yaha nga najmi y'éyanji. Nk'ie
nga 'yún j'aisatéhe ntáje ni'yoo, tu tjen'yún tsijnehé ko tu xihi ní kis'ejña.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nda musuhu nku nda jun k'akú

(Mt. 8:5-13)

7 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchjako xuta, as'ai ngji nanki
Capernaum. 2 Yo tíjña nku nda jun k'akú Roma xi tíjñaha nku nda

musu xi tjo nkjúhun, xi kjijña un ko ja ma kuayáhá. 3 Nk'ie nga kint'é nda
jun k'aku ni xi títs'ín Jesu, kits'ínkjisehe k'ua jáchá xi tjíhin xá ajihin xuta
judio, tu xi kuankihi ra Jesu nga kj'uaí ts'ínnkihi nda musuhu. 4 As'ai
incha j'aisehe Jesu ko tsankintjáí nda juun nga b'a incha kitsú:
—Nda animaha ndo. Machjéhen nga kuisinkoi. 5 At'aha tjoho
xutaná ko santaha nku ni'ya sinagoga kits'ínndani.
6 As'ai ngjiko Jesu jóo. Tunga nk'iehé nga ja incha tsichu tiña
ni'yaha nda juun, k'ua já xi nda nchjakoho nda juun kits'ínkjisehe
Jesu tu xi b'a kuitsuhu ra:
—B'i títsuhi nda jun k'aku: Ji nda ntia, najmi tu n'estihi yjohi,
at'aha najmi an tsuhuna tsa ni'yana kuitjás'ein. 7 Kui kjuaha nga
ta najmi kama tak'an kjúáisehera. Tu b'a tixín ní nga katumanda
nda musuna, ko kamanda ndo ma. 8 At'aha xi nkúhu an, tíjñana xi
batéxumana ko ta tjínna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: "T'in",
xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: "Nibái", xíhin kj'aí, as'ai nibá. Ko tsa nku
nda musuna: "N'ei kui nii", xíhin, as'ai ts'ín.
9 Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'ín nibá nda juun, kama nkjúhun
ko kits'ínk'ótjiya nga kinchjako xuta nkjin xi tjenko:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjehen ra
najmi kjee sakújinna xi b'i ts'ín s'ejihin an xi nkú ts'ín s'ejihin ndai.
10 Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'ínkji nda jun k'aku, ja nda
ngáha nda musu nga incha j'ai.

B'i ts'ín kits'ínkj'áíyaha Jesu ntíhi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin

11 Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki ichí xi 'mi Nain nga
tjenko ts'íhin já ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta. 12 Nk'ie nga ja
tsichu tiña Jesu má nga bitjas'ehen raá nankiu, kikie nga ntí nku
tutuhu nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin tíincha fingjáyanji xuta. Nkjin
nkjún xuta nantia xi tjín yo xi tjenkoho tachjúun. 13 Nk'ie nga kikie
Nda Ntianá tachjúun, kama nimaha ko b'a kitsúhu:
—Najmi tu ch'í.
14 As'ai ngjise tiñaha kaxo ko kits'ínko. Tsincha'yún já xi y'anganki
kaxo. As'ai b'i kitsú Jesu:
—Ndati, ji tínchjakoho. ¡Tisíntjein!
15 As'ai y'ejña kutu nda xi ja ka'mee kai ko kinchja. Kits'ínkjas'en
ngáha Jesu ndo aya ntsja naaha. 16 Kitsankjún ngayjee xuta ko
kits'íntsjoho Ntianá nga b'i kitsúhu xinkjín:
—Nku nda profeta chánka ja kuitjujinná.
Ko b'a ta kitsú ya:
—Ntianá ja kj'uaisinko xutaha.
17 Kinu'yá ni xi kits'ín Jesu ngayjee ante Judea ko ngayjee ante xi
tjíndai yo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjakó já ni'yakuyáha Jua Bautista

(Mt. 11:2-6)

18 Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha já ni'yakuyáha
kitsúyaha. As'ai kinchjaha jo já ni'yakuyáha 19 ko kits'ínkjisehe Jesu
tu xi ngjuaingjásjaiyaha ra nga b'i kuitsuhu: "¿A ji nda xi tjíhin nga
kj'uaí? ¿A ra chúyahá ri kj'aí ndaha?" 20 Nk'ie nga j'ai jóo má tíjña
Jesu, b'i incha kitsúhu:

—Jua Bautista kuats'ín nibáni nga chasjaiyaihi: "¿A ji rú nda xi
tjíhin nga kj'uaí? ¿A ra chúya rú ri kj'aí ndaha?"

21 Ta kuihi chubo kits'ínnkihi Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un
tíbehe ko xi tjíntujíhin jánindoo, ko kits'ín nga kama chjihi nkjin xuta
ka. 22 As'ai b'a kitsúhu jóo:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yó ei. Tíma chjihi
xi kaha. Xi najmi ma fi tíincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda.
Tínt'é xi stayaha. Tíf'áíyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhu Ntianá
xi x'ahan. 23 ¡Nda tjín ts'e xi najmi tjín ni xi ts'iínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Mt. 11:7-19)

24 Nk'ie nga ja ngji já ni'yakuyáha Jua Bautista, as'ai b'i kitsú Jesu
nga kinchjanijmíyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxá xi
títs'ínk'ajnihi ntjo? 25 Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsohoo? ¿A nku
nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un
ko xi nda ts'ín tjíntu, ni'yaha ní já rei tjíntu. 26 Tunga, ¿mí nihi xi
tsankinsenkjúhuun? ¿A nku nda profeta? Johon, kui. An b'a tíxinnuu
nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta.

27 'Jua tínchjanijmíyaha ni xi tjít'a xujun éhen Ntianá:

Títs'inkjíá nda chjine'énna tu xi ngjuai títjuhun ri.
K'uénda títjun niyáhi.

28 An b'a tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi tjín asunntei najmi 'yún chánka
sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntianá, kui xi
'yún chánka sa nga Jua.

29 Ngayjee xuta ko santaha já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha
já Roma, nk'ie nga kint'é éhen Jesu, b'a incha kitsú nga naxu ts'ín
Ntianá. At'aha kui xi kits'ín yu nga kisaténtá nk'ie nga tsaténtá Jua
xuta. 30 Tunga já fariseohó ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi
kisaténtá. B'a ts'ín ta kuihi y'éch'oho ra yjoho ni xi y'énda Ntianá nga
tsjáha. 31 B'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjín
nd'ai? ¿Yá xi b'a joyaha xuta xu'bi? 32 Kui xi b'a joyaha já asti xi

b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjín nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanei yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisei suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?”

33 ’At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, y'ejña kjintíá ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tíjñajihin”, tsixíún. 34 Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá bixín ngó: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumoo.” 35 Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntianá nk'ie nga tíyaha ni xi títs'ín.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

36 As'ai nku nda fariseo b'a kitsúhu Jesu nga ngjuai kjinekoho niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixo. 37 As'ai nku tachjuún ngatitsun xi ta tíjña nanki xu'bo kint'é nga niñu tíkjine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai j'aiko nku lubata ndjio chjí xi tíinchaha ntá sinjne. 38 Tíkjintáhá ts'íhin nga j'aik'iejñat'a tsuku Jesu ko ntánkun tsanéjnukoho. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho sjai Jesu ko kikjexu'ba ko kik'onjnuhu ntá sinjne.

39 Nk'ie nga kikie ni xu'bi nda fariseo xi tsankihi Jesu nga kj'uaí kjinekoho niñu, b'i ts'ín kits'ínnkjink'un: “Tsa kjuaxi nga nku nda profeta ndai, skue ra yá naaha xi títs'ínkoho ko mí xutaha niu, at'aha ngatitsuhún ts'ín tachjúun.”

40 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xínyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, nda maestru.

41 B'i kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen toohon nku nda xi ts'ínkienya toon. Nku xi kitsjehen un unchan toontaba ko nku xi kitsjehen cháte. 42 Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'ín k'uéchjíhi ndo at'aha najmi tjíhin toon, as'ai kin'endyjat'aha nga joo ni xi tjehen. Kui nga t'inyahaní, ¿má xi kui já xi joo 'yún tjo saha nda xi ts'ínkienya toon?

43 B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyjat'aha, xian.

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi kuakixín.

44 As'ai tsase Jesu má síjña tachjúun ko b'a ta kitsúhu Simon:

—¿A tíyai tachjíin? An kjúáikjas'en ni'yahi ko najmi kuak'ainí ntánijua xi kuanejnúhuna tsuká. Tunga máha tachjíin, ntánkun kuakanéjnukoho tsuká ko ntsjaku kuats'ínxijnukoho. 45 Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñaní nk'ie nga kjúa ni'yahi, tunga tachjíin santa nkúhu nga kuas'en najmi tíchú maha nga tíkjexu'ba

tsuká. 46 Najmi kuich'onjnuihi seti nintaká, tunga tąchjíin ntá sinjne
kuak'onjnuhu tsuká. 47 Kui nga b'ą tíxihin ra. Ja kama ndyjat'ahą
ngayjee ngatitsun nkjún xi tjíhin, ąt'ahą 'yún tse kjuątjo kuakakúchji.
Tunga xutą xi ichí n'endyjat'ahą, kui xi ichí kjuątjo bakúchji.
48 Ąs'ąi b'ą kitsúhu tąchjúun:
—Ja kama ndyjat'ahi jéhi.
49 Ąs'ąi já xi kab'entut'ákoho yámixo b'ą incha kitsúhu xinkjín:
—¿Yá ndąha xu'bi nga santaha ngatitsun mahą rą ts'ínndyjat'aha?
50 Jesu b'i kitsú yahą tąchjúun:
—Ąt'ahą kuas'ejihin nga Ntiąná kits'ín nibána, kui nga
kuan'ek'ankihi ri. T'inndai ko kas'ehi kjuąjyu.

Kui jminchjíin xi tą kitsjennkíhi Jesu

8 Ja kamoo, ąs'ąi ngji Jesu nga kikjatsú'ba xki nanki i xi tjín
yo ko xi xixihi. Y'énijmí ko kitsúya nga Ntiąná xi batéxuma.
Kitsjenkohо já postru xi te joo 2 ko k'uą jminchjín xi kits'ínnkihi ko xi
kik'onsje jáninda xi tjíntujíhin. Tjenjihin jminchjíun Marią xi tą 'mi
Magdaleną, xi tsitjujíhin yatu jáninda, 3 ko Juaną chjuúhun Chuzą,
ndą xi ts'ínxát'ahą ndą rei Herode Antipą, ko Susaną ko nkjin sa
jminchjín xi tsasinko Jesu nga kitsjáhą ni xi tjíhin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndą xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Kama ñjakú nkjún xutą xi incha tsitju nankihi nga j'aisehe Jesu.
Ąs'ąi tsakúyahą nga y'éjña chubąyahą. B'i kitsú:
5 —Nku ndą ngjiténdzjo xujmáhą. Nk'ie nga tíbaténdzjo xujmóo,
k'uą xi tsixuntu ąndai niyóo. Ąs'ąi tsisinne ko nisee incha kikjine
xujmá xu'bo. 6 K'uą xi tsixuntu ąjin ndjio. Nk'ie nga jasu, ąs'ąi kixí
ąt'ahą kindyjat'ahą ntánijua. 7 K'uą ngá xi tsixuntu ąjin na'yóo. Kisá
na'yóo ko najmi kitsjántehe nga nda sąá xujmá xu'bo. 8 Tunga k'uąhá
ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Kui xi jasu ko tu xí tsehé kitsjá.
Nkúnkú xujmóo kitsjá santaha unchan niyá sa.
Ko 'yún kinchją Jesu nga b'i kitsú sa:
—Xi tjen tjąbąxínñju katasínñju.

B'i ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubąyaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

9 Ąs'ąi já ni'yakuyáhą incha kingjásjaiyahą mí nihi xi tsakúya nga
y'éjña chubąyoo. 10 Ąs'ąi b'i kitsú Jesu:
—Jun ja kik'ąinuu nga kąmankjinnuu ni xi 'ma tíjña ts'e xi nkú
ts'ín batéxuma Ntiąná. Tunga xutą xi k'oo tu s'ejña chubąyahá rą,

tu xi ndaha tsa kuase he tunga najmi skuehé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin xuta éhen Ntianá

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

11 ’B'i tsuhu ra én xi kuak'iejñá chubaya. Xujmóo, kui xi nkú joyaha éhen Ntianá. **12** Xujmá xi tsixuntu andai niyóo, kui xutaha xi nt'é éen, as'ai nibá ndanindoo ko kjexín én xi ja tíjñajin aniimaha xuta xu'boo tu xi najmi s'ejihin ra éen ko b'a ts'ín najmi n'ek'ankihi.

13 ’Xujmá xi tsixuntu ajin ndjioo, kui xutaha xi nt'é éen ko tsjo ts'ín ts'ínkjáíhin tunga najmi 'yúhún tjíhin kjama. Kutjuhú s'ejihin Ntianá ko nk'ie nga chjut'ayák'un, ts'ín t'axíhin yjohoo éen.

14 ’Xujmá xi tsixuntu ngá ajin na'yóo, kui xutaha xi nt'é éen tunga ni xi tjíhín asunntee s'entaha ra, ko mjehe kjuanchinóo ko kjuatsjo xi tjín asunntee. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin aniimaha xuta xu'boo ko najmi tsjá chan.

15 ’Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nda aniimaha ko kixi tjíntuyáha. Basínñjuhu éen ko b'a joyaha xujmá xi tsjá chan xi nda, at'aha ndjá tíincha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen

(Mr. 4:21-25)

16 ’Najmi tjín xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'é'makoho nku ni ko tsa b'éjñanki kinte nachan kamoo. B'éjña nk'a ní, tu xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'ehen ayoo. **17** At'aha ngayjee ni xi 'ma tíjña nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Ko ngayjee ni xi najmi tíjña chji nd'ai, kuichú nistjin nga cha ko kuitju chji. **18** Kui nga 'yún nda tasinñjuhunu ni xi tínu'yó. At'aha xi mjehe nga kamankjihin, k'uai saha. Tunga xi najmi ts'iínsihin nga kamankjihin, chjú'aha santaha ni xi títsu nga kamankjihin kai.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 As'ai naaha ko já nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'aha katsehe xuta yoo. **20** As'ai tjín xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahi ko já nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu skuehi.

21 B'i kitsú Jesu:

—Xi basínñjuhu éhen Ntianá ko ts'íntjusun, kui xutaha xi nána ko já nts'é.

B'i ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Nku niyá jas'enko Jesu já ni'yakuyáha nku tsutsu ko b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhu ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. 23 Tunga nk'iehé nga tíincha f'atikjá ntóo, tu kis'efehé Jesu. As'ai kamajín ntáchak'uun nku ntjo xi tu xí 'yúhún ko jas'ehen ntánijua tsutsuu. B'a kama xi ja ngjuaijinntí yóo kama. 24 As'ai já ni'yakuyóo incha ngji ts'ínkj'áha Jesu ko b'i kitsúhu:

—¡Ji nda maestru, nda maestru! ¡Ja kuayáá ei ni!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyujyu. 25 B'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á najmi s'ejihinnuu Ntianá?

Kitsankjún ko kama nkjúhun jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ko ntjo ko ntáchak'uun batéxumaha ko nt'é'éhen?

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi tjíntujíhin jánindoo

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 As'ai incha tsichu nankihi xuta Gerasa, nanki xi tíjña ngabantá ntáchak'uun, xi tjehen ankjín ante Galilea. 27 Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, as'ai j'aik'úhun nku nda xi yo nankihi. Ndaninda tíjñajihin ndo. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi ta bjaha najyun ko ta ndaha najmi b'ejñaya ni'ya. Tu ajin tsjóohó b'ejña. 28 Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkúnch'int'aha ko kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntia nku tutu xi tíjña nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkohi an? Tíbankihi nga najmi tu 'bainí kjuanima.

29 B'a ts'ín kinchja ndo, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindoo nga kuitjujihin. Ja tu xí nd'aihí ko yaha nga tíjñajihin ndo ndanindoo. Ta nda tsa n'úkicha s'e'yúnkoho ndo. Tu nkú kjetiyahá ni xi s'e'yúnkoho. As'ai ndanindoo fikoho má nga najmi ch'a tjín.

30 As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú ndanindoo:

—Legion 'mini.

B'a kitsú at'aha miihí jánindoo tjíntujíhin. 31 As'ai incha tsankihi Jesu nga najmi tu ts'iínkjihi ante ch'on chuun má nga un skuehe. 32 Xi tjehen nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka tíincha kjine jñá. As'ai jánindoo tsankihi Jesu nga tsjántehe nga ngjuaikjas'enjihin chinko, ko kitsjá kjua Jesu. 33 Incha tsitjujíhin ndo jánindoo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Tsangatsanka chinko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

34 Máha já xi tíincha kunntá chinko, nk'ie nga kikie ni xi kamoo, incha tsanka. Ngji tsúyaha xuta xi tjín ajin nantio ko andai nantio. 35 As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoo. J'ai má tíjña Jesu ko kikie nga kab'ejñat'a sjai Jesu nda xi tsitjujíhin jánindoo. Ja yja ngáha

najyun ko ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún jóo. 36 Já xi kikie ni xi
kamoo incha kitsúyaha xuta xingisoo xi nkú ts'ín kamandaha nda xi
tsitjujíhin jánindoo. 37 As'ai ngayjee xuta nantia xi tjín nanki Gerasa
tsankihi Jesu nga kuitju ngáha yo, at'aha tu ni xí incha kitsankjúhún.
As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko kik'óya ngáha.
38 Máha nda xi tsitjujíhin jánindoo, mjehe nga tsjénnkihi Jesu ko
tsankihi kjua. Tunga tsasín niyáhá ra Jesu. B'i kitsúhu:
39 —T'in ngáhani ni'yahi ko tixínyai ngayjee ni xi kuats'ínkohi
Ntianá.
As'ai ngji ndo ko kitsúya ngayjee ajin nantio ngatentee ni xi
kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

40 Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'ín
kits'ínkjáíhin xuta nkjiun, at'aha ngatentee tíincha kuyáha. 41 As'ai
j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Kui
xi tsasinkúnch'int'aha Jesu ko tsankihi nga ngjuai ni'yaha, 42 at'aha
takjín nku tutuhu xi tjíhin te jo nú ja tí'me.
Nk'ie nga tífi Jesu yo, ixí tíbasinne'yúhún ra xuta nkjin xi
tjennkihi. 43 Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuún xi tjíhin te jo nú
nga jní títs'ínk'iehen. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi tjíhin.
Ndaha nku najmi kamaha kits'ínnkihi. 44 Kui tachjúun xi nibaha
astun Jesu ko kits'ínko tuts'in najyuhun. Ta kuihi chubo tjen'yún
kitikjáyahá ra jníu. 45 As'ai b'ahá kitsú Jesu:
—¿Yá xi kuats'ínkona?
Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yjoho. As'ai b'a kitsú Pedro:
—Ji nda maestru, xuta nkjiun tíbasinne'yíhin ko b'i ngján tíincha
tsuniñaihi.
46 Tunga b'ihí kitsú Jesu:
—Tjín xi kuats'ínkona, at'aha ndzjen kamana nga kuitjujin
nga'yúnna.
47 Máha tachjúun, nk'ie nga kikie nga najmi kama tsanka 'ma,
as'ai ixí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'aha Jesu. Nginkun
ngatentee xuta kitsúya mí kjuaha nga kits'ínkoho najyuhun Jesu ko xi
nkú ts'ín ta kuihi chubo kama nkihi. 48 B'i kitsúhu Jesu tachjúun:
—Ji ntína, at'aha kuas'ejihin nga Ntianá kits'ín nibána, kui nga
kama nkihi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.
49 Nk'ie nga b'a ta títsuhu Jesu, tu j'aihí nku nda xi nibaha ni'yaha
nda k'akuhu ni'ya sinagoga ko b'a kitsúhu:
—Ja k'uen takjíhin. Najmi ta n'estihi ri nda maestru.
50 Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niu, as'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an ko kąma nkihi tąkjíhin.

51 Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yahą ndo, najmi kitsjánte tsa kj'ąí xi kjuąs'enko ąyoo, tu Pedro sahá, Jua, Santiago, ko nąmihi ko nąahą tąkjíun. 52 Kui chubo ngayjee xutą xi kama ñjakú yo tíincha kjintá ko tíincha ts'ínbat'a tąkjíun, tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Najmi tu ch'íú. Najmi ka'me tąkjíun. Tu kjifehé.

53 Tsajnukiehe xutą, ąt'ahą incha be nga ja ka'me tąkjíun. 54 Tunga Jesu jakj'á ntsja tąkjíun ko b'i kitsúhu:

—Tąkjín, tisíntjein.

55 Ąs'ąi j'áíya ngáhą rą tąkjíun ko tjen'yún tsisintjehén. B'ą kitsú Jesu nga k'uąihi nichine tąkjíun. 56 Tu ni xí kama nkjúhún rą xi cháhą tąkjíun, tunga b'ąhá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi kuitsuyahą ni xi kamoo.

B'i ts'ín kitsúyahą Jesu já postru xi nkú incha ts'iín nga k'uénijmí

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 Kinchją ñjahą Jesu já ni'yakuyá xi te johо ko kitsjáhą nga'yún nga ngajohо Jesu kąmahą jóo k'onsje jáninda xi tjíntujíhin xutą ko nga ts'iínnkihi ch'in xi k'uhun xutą. 2 Kits'ínkji tu xi incha k'uénijmíhi nga Ntiąná ja tíbatéxuma ko nga ts'iínnkihi xutą xi uhun. 3 B'i kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi ch'o nga n'oo niyá. Najmi tu ch'o yánise, tą ndaha tsa, tą ndaha ninkuąn, tą ndaha toon, ko tą ndaha najmi tu ch'o jo 'yún najyun. 4 Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ąnte xu'bo. 5 Tsa tjín má najmi n'ekjáínnuu, tu sahá titjusjoo nanki xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'ą ts'ín kuąkúchjihinu nga tjehen jé xutą xu'bo.

6 Ąs'ąi tsitju jóo nga incha ngji ngayjee nanki xi tjín yo. Y'énijmí én nda tsuhu Ntiąná ko kits'ínnkihi xutą un xi tjín tu má xi tjehén ni.

B'i ts'ín kits'ínnkjink'un Herode Antipą ngąt'a ts'e Jesu

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Ndą rei Herode Antipą kint'é ngayjee ni xi títs'ín Jesu ko ndaha najmi be nkú ts'ín ts'iínnkjink'un ngąt'a ts'e yáha Jesu. Ąt'ahą tjín xi b'ą kitsú nga Jua Bautistą xi ja j'áíya ngáhą rą ngabayoo, 8 ko tjín ngá xi b'ą kitsú nga ndą profetą Elią ja j'ai ngáha, ko kj'ąí ngá xi b'ą kitsú nga ja j'áíya ngáhą rą ngabayoo nku ndą profetą xi y'ejña nistjin nk'ie. 9 Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjuą nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, ¿yá ndąha xu'bi yo ni ma, xi b'i ts'ín tínt'e éhen?

Kui nga mjehe ra Herode skuehe Jesu.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mii

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehe Jesu
ni xi kits'ín. As'ai Jesu ngjiko t'axín suba jóo nku ante má najmi ch'a
tjín, xi tiña maha nanki xi 'mi Betsaida. 11 Tunga incha kikiehé ra xuta
ko kitsjennkíhi. Jesu nda ts'ín kits'ínkjáíhin xuto ko kinchjanijmíyaha
Ntianá, xi nkú ts'ín batéxuma, ko kits'ínnkihi xi uhun. 12 Nk'ie nga ja
tíma ngixun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjíndai ei nga ts'ínkj'a
nistjen ko katangisjáí nichine, at'aha ante kixihí ei.

13 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine xuta.

B'a kitsú jóo:

—Un ichí maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichí tjio. ¿A ra kuankín
ch'atse níi nichine xi kjine ngayjee xuta nkjiun?

14 At'aha ma ra un mii já xi kabincha yo. Tunga b'ihí kitsúhu Jesu
já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stíún xinkjín xuto nga n'ek'íéntu.

15 B'a incha kits'ín já ni'yakuyóo ko ngayjee xuta incha y'entu.
16 As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a
ján nga kitsjáha máb'achjíhi Ntianá. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha
já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'iínndzjo ngáha ra xuta nkjiun.
17 Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse
sisihin. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisin kamaha.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntianá kits'ín nibáha

(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

18 Nku niyá ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha ko nk'ie nga
tínchjako Ntianá, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

19 B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tíincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a
tíincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga ja j'áíya
ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie.

20 B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixíún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.[e]

---

[e] **9:20** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

21 As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xí najmi ch'ahá xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

22 B'i kitsú ya:

—Tjíhin nga un nkjún skuehe Ntíhi Ndax'iun. Jáchá xi tjíhin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'iínkjáíhin. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

23 As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkína. 24 At'aha xi mjehe ts'iínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi tu sahá n'ek'anki. 25 ¿At'aha mí xi chjíhi ra tsa ts'iín ngana xuta ngayjee ni xi tjín asunntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha?

26 'Kui nga tsa tjín xi kama subaha ra an ko énna, b'a ta ts'ín ta kama subaha Ntíhi Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga kj'uaíko kjuachánkaha ko kjuachánkaha Na'mihi ko kjuachánkaha ntítsjehe. 27 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. K'ua xi tíincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga batéxuma Ntianá.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

28 Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axíhin Pedro, Jua ko Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntianá. 29 Nk'ie nga tínchjako Ntianá, tu kik'óntjaiyahá sénnistjihin Jesu ko taba xúxú kama najyuhun ko tsat'ai. 30 Ko tu kama chjihí jo já xi tínchjanijmíko Jesu, kui xi Moise ko Elia. 31 Katsendaihi ra kjuachánkaha Ntianá ko tíincha nchjanijmíyaha ngabaya xi as'ai sakúhú ra Jesu nanki Jerusalen.

32 Máha Pedro ko já xi kab'entukoho, tu ni xí tíincha ma nijñáhá ra, tunga y'entu tík'uhún ko incha kikie kjuachánkaha Jesu ko já xi jo kabinchakoho. 33 Nk'ie nga ja tíincha fi t'axín ngáha ra Jesu já xi joo, as'ai kinchja Pedro:

—Ji nda maestru, ¡á b'a nda tjíhin nga ei kuintsubahaná! Tu sahá n'endai jan ni'ya yántsu, nku xi kama ts'i ko nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Elia.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. 34 Nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tu nkuhú ninti j'ai ts'ínnk'iéhen jóo ko incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe nintiu. 35 Kinu'yá ajin nintiu nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína xi j'ajían. Tasinñjuhuu.
36 Nk'ie nga ja kinu'yá nto, incha kikie nga síjña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanijmíyaha jóo niu. Ndaha nku najmi kitsúyaha kui nistjin xu'bo ni xi incha kikie.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda chí xi tíjñajihin ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

37 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta j'aikj'á niyáha Jesu. 38 As'ai 'yún kinchja nku nda xi tjenjihin xuta nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:
—Ji nda maestru, tíbankihi nga chaseihi ichí nda chína. At'aha ntí nku tutuna maha. 39 Kui xi fas'enjihin nku ndaninda ko tjen'yún ts'ínkjintáyahá ra. B'étsujneyáha ko xú b'asje ts'a. Ja títs'ín'un nkjúhun ko tu 'yaha fi t'axíhin. 40 Ja kuakankihi já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.
41 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¡Á b'a 'yún ichí s'ejihin ra Ntianá xuta xi tjíhin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjíhin nga kúátejñajinnuu ko ts'in chúkjuanuu? Nibákoi nda chíhi ei.
42 Nk'ie nga ja tífi nda chíu má síjña Jesu, as'ai ndanindoo kikjaníkj'aha t'anankiu ko tu xí y'étsujneyáhá ra. Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo. Kits'ín ndaíhi nda chíu ko kits'ínkjas'en ngáha ra na'mihi. 43 Ngayjee xuta tu ni xí kama nkjúhún ra kjuachánkaha Ntianá.

B'i ts'ín ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga tíincha ma nkjúhun ngayjee xuta ni xi títs'ín Jesu,
44 as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:
—'Yún nda tasinñju ni xi xínnuu. Ntíhi Ndax'iun n'ekjas'en aya ntsja xuta.
45 Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi, at'aha najmi kik'aintehe nga kamankjihin. Najmi kama ya k'un kingjásjaiyaha Jesu nkú tsuhu ra éen.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 As'ai já ni'yakuyóo kinchjanijmíyaha yá xi 'yún nk'a tjen ajihin.
47 Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tínchja aniímaha jóo. As'ai jakj'á nku nda chí, tsasínjñat'aha yjoho 48 ko b'a kitsú:
—Xi ngajona ts'iínkjáíhin ra nda chíi, kui xi an títs'ínkjáínna. Ko xi ts'iínkjáínna, kui xi ta títs'ínkjáíhin xi kits'ín nibána. At'aha xi 'yún kinte tjen ajinnuu, kui xi 'yún nk'a tjen.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Mr. 9:38-40)

49 As'ai b'a kitsú Jua:
—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindoo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'aha najmi ñá tjenkoná.
50 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xi najmi tífi kontraná, kui xi ñá makoná.

B'i ts'ín ndjá kinchjakoo Jesu Santiago ko Jua

51 Nk'ie nga ja tsichu tiña nistjin nga tjíhin nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin niyá nga ngji nanki Jerusalen. 52 Kits'ínkji títjuhun yjoho k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngji nku nanki ichí xi tíjñajihin ante Samaria tu xi k'uéndaha ra ante Jesu. 53 Tunga xuta Samaria xi tjíhín yo najmi kits'ínkjáíhin, at'aha incha kikie nga tu ni xí mjehé ra Jesu ngjuai nanki Jerusalen.
54 Nk'ie kikie nii já ni'yakuyá Santiago ko Jua, as'ai b'i incha kitsú:
—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga kuinchíi nga nibájen nd'í nk'a ján tu xi ts'iínkjehe xuta xu'bi?
55 Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'aha ni xi incha kitsú.
56 As'ai incha ngji kj'aí nanki.

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénnkihi

(Mt. 8:18-22)

57 Nk'ie nga tíincha ts'ín niyá, as'ai nku nda b'a kitsúhu Jesu:
—Tsjénnkihi tu má xi tjehén ni nga k'úín.
58 B'i kitsú Jesu:
—Chu xi tjín ngijñóo tjíhin tixa ngijo ko nisee tjíhin nuba, tunga Ntíhi Ndax'iun najmi tjíhin má nga kama kjuájñasun nintaku.
59 As'ai kinchjako kj'aí nda:
—Tsjénnkiní ji.
B'a kitsú ndo:
—Ji nda maestru, k'uaintení nga tjun kfínngjayánjia na'mina.
60 B'i kitsú Jesu:
—T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjáyanji suba xuta k'ien xinkjín. Tunga máha ji, t'ink'ienijmí nga ja tíbatéxuma Ntianá.
61 B'a kitsú ya kj'aí nda:
—Ji nda maestru, tsjénnkihi, tunga tjenntehéní nga tjun ma kfín xinyaha xuta xi tjín ni'yana nga ja tífia.
62 B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehe tsénnkina ko as'ai kuasenji astun nga ts'iín ni xi nkaha, kui xi najmi tsuhu ra má batéxuma Ntianá.

B'i ts'ín kits'ínkji Jesu já xi cháte ko kan joo

10 Askahan ta j'ájin Nda Ntianá cháte ko kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji títjuhun yjoho ngayjee nanki ko ante xi má nga tjíhin nga kj'ua askahan. 2 B'i kitsúhu jóo:

—Xuta xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'iínxájin nii. Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. 3 Tankíún. Títs'inkjínuu xi nkú joyaha chutsankа ajihin nañá kjan. 4 Najmi tu ch'o tsa, ko ta ndaha toon, ko ta ndaha tjabaxínnté. Ko najmi tu bincha'yún nga súniñoho xuta aya niyóo.

5 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku ni'ya, tjun súniño. "Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bi", tixíún. 6 Tsa tjíntu yo xuta xi tjíhin kjuajyu, kjuajyu xi tí'boo s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'oóyak'un ngáhanuu kjuajyu xi tí'boo. 7 Najmi tu xki ni'ya binimo. Nkuhú ni'ya tintsuboo nga chinoo ko s'iu ni xi k'uainuu. At'aha já xi ts'ínxá tjíhin kixi nga kama chjíhi.

8 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki, tsa nda ts'ín ts'iínkjáínnuu xuta xi tjín yo, chinoo ni xi k'uéjñat'anuu. 9 N'enkihuu xuta un xi tjín yo ko: "Ja 'yún tiña tíjñanuu Ntianá nga tíbatéxumanuu nd'ai", tixíhuun. 10 Tunga tsa kuitjás'oon nku nanki ko tsa najmi nda ts'ín ts'iínkjáínnuu xuta xi tjín yo, tankíún ajin nantio ko b'a tixíún: 11 "Santaha ndyjoho nankinuu xi kafajnu tsukui tíb'etsujnei. Tunga tjíhín ni nga choo ni xu'bi. Ja 'yún tiña tíjñanuu Ntianá nga tíbatéxumanuu nd'ai", tixíún. 12 An b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skue saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáíhin éhen

(Mt. 11:20-24)

13 '¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kikie kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjikj'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. 14 Tunga nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

15 'Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjúnnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon.

16 As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi títs'ínkji:

—Xuta xi tíbasínñjunuu, kui xi an tíbasínñjuna. Xi títs'ín t'axínnuu, kui xi an títs'ín t'axínna. Ko xi títs'ín t'axínna, kui xi títs'ín t'axín xi kits'ín nibána.

B'i tsʼín kikʼóya ngáha já xi cháte ko kan joo

17 Tsjo nkjún tíincha maha já xi cháte ko kan joo nga kikʼóya
ngáha. Bʼa incha kitsú:
—Ji nda maestru, ngajohi kichubai ko santaha jánindoo kintʼéʼénni.
18 Asʼai bʼi kitsú Jesu:
—Johon, kikie nga tsijne ndanindoo xi nkú joyaha nku ndʼíchʼon nga
nibaha nkʼa ján. 19 An ja kitsjanuu ngaʼyún xi má nga kuisinno ye ko
chándayá, ko nga nʼe nganohо ngayje ngaʼyún xi tjíhin nda kontra. Najmi
tjín ni xi tsʼíínʼunnuu. 20 Tunga najmi tu tsjohó manuu at'aha tsa jánindoo
ntʼéʼénnuu. Tsjo ní katumanuu at'aha ja tjíntutʼá jʼáínnuu ndjiojmi ján.

Bʼi tsʼín tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

21 Ta kuihi chubo jʼaijíhin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo.
Bʼi kitsú:
—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha
y'ejña chjihi xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí ni xi kik'iejña 'maihi
já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'aha b'a
ts'ín kama tsjohi.
22 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a
be yáha ntíu, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu
nkuhú Ntíu xi be. Ko xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihi Na'miu, kui
xi skue Na'miu.
23 Asʼai kitsʼínkʼótjiya Jesu nga tsasehe já niʼyakuyáha ko bʼi kitsú
tʼaxíhin:
—Á bʼa nda tjíhin tsʼe xi tíbe ni xi tíyo. 24 Atʼaha an bʼa tíxinnuu
nga nkjin já profeta ko já rei xi kisʼe nistjin nkʼie incha kama mjehe
nga skue ni xi tíyo ndʼai, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga
kuintʼé ni xi tínuʼyó ndʼai, tunga najmi kintʼéhé.

Bʼi tsʼín tsakúya Jesu nga kitsʼínchjén nku ndа xi nibá Samaria xi nda tjíyaha

25 Nku niyá nku nda maestruhu kjuatéxumoo ngjikjutʼayákʼun
Jesu. Bʼa kitsú nga kingjásjaiyaha:
—Ji nda maestru, ¿mí ni xi tjíhin nga tsʼian tu xi sakúhuna nga
kúátejña tíkʼun síán?
26 Bʼi kitsú Jesu:
—¿Mí nihi xi tjítʼa kjuatéxumoo? ¿Nkú nʼe nʼeyai?
27 Bʼa kitsú ndo:
—"Nʼetjói Ntianá xi Ntiahi maha ngayjee animahi ko ngayjee
ngaʼyíhin. Nʼetjói xi nkú tsʼín tinchin ko xi nkú tsʼín nʼenkjíntakʼuin.
Ko nʼetjói xutahi xi nkú nga tsʼín tjohi yjohi."

28 B'i kitsú Jesu:
—B'a tjín ni xi kuachubai. B'a n'ei ko kuinchun tík'uin.
29 Tunga mjehé ra ndo kjuakúchji nga naxu síjña nginkun Ntianá.
Kui nga b'a kitsúhu:
—¿Yá xi xutana ma?
30 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Nku nda tsitju nanki Jerusalen nga tífijen niyá xi fi nanki Jerico ko tu já ndyjéhé kisatéjin. Kui xi kikje'áha santaha najyun xi yja, kik'íéhe nga ixí kits'ínk'ienyahá ko incha ngji jóo. 31 Tu yohó ta nibájen nku nda na'mi, tunga nk'iehé nga kikie nda uun, j'at'a niyáha. 32 Ta j'ai ante xu'bo nku nda xi ta ts'ínxát'a ninku. Nk'ie nga kikie nda uun, ta j'at'a niyáha.
33 'Tunga nkuhú nda xi nibá Samaria xi títs'ín niyá ta j'ai má kjijña nda uun. Nk'ie nga kikie ndo, kama nimaha. 34 J'aise tiñaha ko kits'ínnkihi má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti ko binu ko kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. As'ai ta kuihi chu xi tjenko kits'ínk'íésun nda uun. Ngjiko ni'ya má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'ín niyá ko yo kikuhun. 35 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi nda xi nabá Samaria, ts'asje jo toon denario ko kitsjáha nda xi ts'e ni'yoo nga b'a kitsúhu: "Chaseihi ichí ndai. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjíhi nk'ie nga kjúái ngáhana."
36 'Nda tjín. Nk'ie nga nga jaan jái xi kikie nda xi kisatéjin já ndyjée, ¿yá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'ín ma yjoho?
37 B'a kitsú ndo:
—Nda xi tsase nimaha ndo.
As'ai b'i kitsú Jesu:
—T'in, b'a ta n'ei ko ji.

B'i ts'ín tsichutsubek'ún Jesu Marta ko Maria

38 As'ai kits'ínndjuú niyáha Jesu ko tsichu nku nanki ichí. Xi tjehen yo nku tachjuún xi 'mi Marta kits'ínkjáíhin ni'yaha. 39 Maria 'mi na nichja Marta. Kui xi y'ejñat'a sjai Jesu nga tíbasínñjuhu ni xi tínchja. 40 Tunga kas'entahá ra Marta xá nkjún xi títs'ín. As'ai j'aik'úhun Jesu ko b'a kitsúhu:
—Ji chá maestru, ¿a najmi nkjún mahi nga takjín nichja kab'éne subana ngatentee xóo? B'a t'ihin nga katasinkona.
41 B'i kitsú Jesu:
—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri ko tífa nusihin yjohi ni nkjún xi tín'ei. 42 Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Maria kaf'ájin ni xi ndoo ko najmi ch'a xi kjé'aha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín chubakaá Ntianá

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 Nku niyá nk'ie nga Jesu tínchjako Ntianá, b'a kitsúhu nku nda já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntianá:

—Ji nda maestru, takúyani xi nkú ts'ín tjíhin nga chubakaá Ntianá, xi nkú ts'ín ta Jua tsakúyaha já ni'yakuyáha.
2 B'i kitsú Jesu:
—Nk'ie nga chubakoo Ntianá, b'i tixíún:
Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.
Tatexumani.
3 Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.
4 N'endyjat'ani ngatitsunni,
xi nkú ts'ín jin ta n'endyjat'aihi xi ch'on ts'ínni.
Najmi tu 'baintei nga kuijneji in nga chjút'ayák'unni.
5 B'i ta kitsú ya Jesu:
—K'úéjñaha raá tsa tjín xi tíjñaha nku nda amigo xi kuichúsehe masen nistjen nga b'a kuitsuhu: "Ji nda, n'ek'ieyaní ichí ni xi ts'inkjén xi kj'uaisena. 6 At'aha nku nda amigona kj'uaisena xi kjin kanibáha ko najmi tjínna ni xi tsjaha." 7 Tsa b'a ts'iín, nda xinkuu xi tíjña aya ján najmi b'a kuitsuhu: "Najmi tu n'estiní. Ja tjíchja ankjuo ko ntína ja kjintusúnkona kamo. Najmi ta ma bisíntjehenna nga tsjaha ni xi tíbinchi." 8 An b'a tíxinnuu. Ndaha tsa najmi kuisíntjen nga tsjáha ni xi tíbanki ndo at'aha nda amigoho maha, tunga kuisíntjehén at'aha kjuasti títsjá ndo ko tsjáha ngayjee ni xi machjéhen.
9 'Ko an b'a ta tíxinnuu. Tinchíú, ko Ntianá tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjúx'ánuu. 10 At'aha ngatentee xi banki ts'ínkjáíhin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'ínkjane ankjuo chjux'áha. 11 ¿A tjín ajinnuu xi tí'mi na'mi xi tu yehé tsjáha ntíhi nk'ie nga tjio kuankihi? 12 Tsa chj'oó kuanki ntíhi, ¿a tu chándayáhá tsjáha? 13 Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha Espiritu Santo xuta xi kuankihi?

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

14 Nk'ie nga tím'osje Jesu nku ndaninda xi kits'ín nima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xí kama nkjúhún ra xuta. 15 Tunga tjíhín xi b'a incha kitsú:
—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.
16 Tjín ngá xi kikjut'ayák'un Jesu ko tsankihi nga ts'iín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntianá kits'ín nibáha. 17 Tunga behé Jesu ni xi títs'ínnkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:
—Tsa xuta xi tjíntu má batéxuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihi. Ndzjoya xi nkuhú ni'ya tjíntu tsa ts'ínstiko xinkjín. 18 B'a ta ts'ín tíjña ts'e ndanindoo.

Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, ¿nkú ts'ín tse kuichúkjuaha ra nga kuatéxuma? B'a tíxian at'aha b'a tíbixíún nga nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjékohona jánindoo. **19** Ko tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjékohona jánindoo, tíbixíún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi naxu tjíntuyánuu. **20** Tunga tsa nga'yúhun Ntianá tím'osjékohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tíbatéxuma Ntianá.

21 'Nk'ie nga nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún tjíndaha yjoho nga kjaán ko tíkunntá ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'iínko ni xi tjíntuhu. **22** Tunga tsa f'ai nku xi 'yún tjín saha nga'yún nga kui, ts'iín nganaha ko kje'áha ngayjee ni xi ts'ínchjén nga kján. As'ai bakj'á ni xi tjíntu ayoo. **23** Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tíf'áyakona, kui xi tíbaténdzjo.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Mt. 12:43-45)

24 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjujíhin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'iínkj'áíya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, as'ai b'a tsu: "Tu sahá kfin ngáhana ni'yana má tsitja." **25** Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kichjuchá ko ja tjínda ni'yoo nga f'aise ngáha ra. **26** As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'ín b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun.

27 Nk'ie nga b'a títsu Jesu, as'ai kikjintáya nku tachjuún xi síjñajihin xuta nkjiun:

—¡Á b'a nda tjíhin ts'e tachjuún xi kitsihin ji ko kits'íncháha ri!

28 B'i kitsú Jesu:

—¡Á ní b'a nda tjíhin ts'e xuta xi basínñjuhu ra éhen Ntianá ko ts'íntjusun!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Nk'ie nga ja kama ñjakú nkjún sa xuta, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjín nd'ai. Kjuankjún incha mjehe skue, tunga najmi sakúhú ra kjuankjún. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihi xuta xi tjín nd'ai. **30** At'aha xi nkú ts'ín kits'ínchjén Ntianá Jona nga kitsjáha éhen xuta nanki Ninive, b'a ta ts'ín ts'iínchjén Ntíhi Ndax'iun nga tsjáha éhen xuta xi tjín nd'ai.

31 'Nareina xi tsatéxuma nanki Saba kuisíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta.

Kui xi ts'iínkokjuahá xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon. 32 Ko xuta xi y'entu nanki Niniveé kuisíntjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chaseehé ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'iínkokjuahá xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjikj'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntianá. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ni xi ma chjiná

(Mt. 5:15; 6:22-23)

33 'Najmi tjín xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'éjña 'ma ko tsa b'éjñanki kintehé nku kaxa. B'éjña nk'a ní tu xi s'é ndzjehen ra xuta xi kjuas'ehen ayoo. 34 Tunkuin, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuin fas'en ni xi nda, ngayjeé yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuin, ngayjeé yjonintehi s'e jyuhun. 35 Chíhin nga najmi tu kama jyun nd'í nda xi tíjñajihin. 36 Tsa ngayjeé yjonintehi tjíhin nd'í ko tsa najmi tjín má jyunt'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tíbat'ai nku nd'í xi títs'ín ndzjehin.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjineé'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

37 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihi nga ngjuai kjinekoho niñu ni'yaha. Kui nga jas'ehen Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixo. 38 Kama nkjúhun nda fariseo nk'ie nga kikie nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehé ni nga kikjine niñu xi nkú ts'ín tíjñaha sinchóo. 39 As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi 'minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu natsihin kin'echuhún ra, tunga kitsejíhín kjuankjintak'unnuu kjuandyjé ko kjuach'onk'un. 40 ¡Jun já chini! Ntianá kits'ínnda natsiun ko ta kits'ínnda ayoo. 41 Tu sa ní ni xi tjínnuu, yo tjehen ruu xuta x'an toon chjé. B'a ts'ín je kamahanu ma nginkun Ntianá.

42 '¡Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Bohó Ntianá nku tíkjá najún chinko ko xka ruda ko ngayjeé xka sinjné xi nkú nga ts'ín tjít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntianá ko kjuatjoho Ntianá. Kuihí ni xu'bi xi tjíhin nga n'oo, ko najmi tjíhin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjít'a. 43 ¡Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuintsubasun yáxilé xi tíincha títjun aya ni'ya sinagoga ko nga tsjo ts'ín súniñanuu niyátéé. 44 ¡Nima rú n'ehenu, já maestruhu kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡At'aha tu tsjohónuu bakuchíú xi nkú ts'ín yankjún Ntianá! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

45 Ás'ái b'á kitsú nku ndá maestrúhú kjuátéxumoó:
—Ji ndá maestrú, nk'ie nga b'á tíbixín, kó jin tá ch'on tí'mini.
46 B'i kitsú Jesu:
—¡Nimá rú n'ehenu kó jun, já maestrúhú kjuátéxumoó! At'ahá ch'á xi najmi chúkjuáhá xutá n'ek'anjiu, tunga máha jun, ndahachí najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu. 47 ¡Nimá rú n'ehenu! At'ahá n'endo tsjóhó já profetá xi kits'ínk'ien ntjé chánuu. 48 B'á ts'ín bakuchjí kixihinu nga tjínkuhú k'un ni xi kits'ín ntjé chánuu. At'ahá kui xi incha kits'ínk'ien já profetá kó jun n'endohóo tsjó.
49 'Kui nga b'á kitsúhu Ntianá xi be tú mí nihí ni: "Ts'inkjísehé já profetá kó já postrú xutá xu'bó. K'uá xi ts'iínk'ien kó k'uá xi tsjénnki unkie." 50 B'á ts'ín n'enijéhé rá xutá xi tjín nd'ái jní xi tsaténdzjo ngayjeé já profetá santa nkúhu nga kamanda ásunnteé kó santaha nd'ái. 51 Ch'átuts'ihin rá jníhi Abel santaha jníhi Zacariá xi kin'ek'ient'á náchan chjé xi kjijña ánkjín ninkú. Kui nga b'á tíxihinnuu nga n'enijéhé rá xutá xi tjín nd'ái ngayjeé ni xu'bó.
52 ¡Nimá rú n'ehenu jun, já maestrúhú kjuátéxumoó! Ja kichju'óhóo xutá yubi xi bix'ákóho ánkjuá má nga tíjña kjuánkjink'uun. Jun najmi bitjas'óon kó tá b'ech'óhóo xutá xi mjehé kjuás'en yó.
53 Nk'ie nga b'á kitsú Jesu, já chjiné'éhen kjuátéxumoó kó já fariseó tú ni xí najmi kisasíhín rá ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tíkjá ni xi kingjásjaiyahá rá 54 tú xi ts'iínkijnejihin Jesu nga kuinchjá nku én xi najmi b'á tjín. Incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama kjuátéjénehe.

B'i ts'ín kinchjánijmíyaha Jesu xutá xi tsjohó bakúchji nga benkjún Ntianá

12 Tú ni xí kama ñjakú nkjúhún xutá nga tá kui tá maha tíincha basinne'yún xinkjín. Ás'ái já ni'yakuyáhá Jesu kinchjákó títjun:
—Chúhuun yjonuu xi nkú ts'ín nkahá já fariseó. Kui xi bakúchji nga 'yún benkjún Ntianá tú xi b'á ts'ín b'é'maha ni ch'onk'un xi tjíntujíhin. 2 At'ahá najmi tjín ni xi 'ma tjítjo xi najmi chá, kó najmi tjín ni xi tíjña 'ma xi najmi s'éjña chji. 3 Kui b'á maha, ngayjeé ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kuinú'yá ngáha má ndzjeén. Kó én sén xi kik'inyohóo xinkiu áya 'manuu, kui xi ch'iíyakó ngáha ásun nk'a ni'yoó.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga kuinkjún

(Mt. 10:28-33)

4 'Jun, já amigoná, b'á tíxinnuu. Najmi tú binkjun xi tú yjoninteehé mahá ts'ínk'ien kó áskahan najmi tá tjín nkú ts'iín saha. 5 Xínyanuu yá xi tjíhin nga kuinkjún. Tinkjún xi áskahan nga ts'iínk'ien yjoninteé,

tjíhin nga'yún nga ts'iínkji ngak'ien. Johon, kuihí xu'bo xi tinkjún. 6 ¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjíhí ch'a nga satéña un nise xi tíntí? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'ínchayahá Ntianá ndaha nku nisee. 7 Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkihi Na'minuu. Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjí so nga nkjin nise.

8 'Ko b'a tíxinnuu. Ngayjee xi ts'iínkie yjoho nga bena nginkun xuta, Ntíhi Ndax'iun ta ts'iínkie yjoho nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntianá. 9 Tunga xi najmi ts'iínkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'inkíé yjona nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntianá. 10 Ko ngayjee xuta xi nkú kuitsuhu Ntíhi Ndax'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, najmi ta kama ndyjat'aha ra. 11 Nk'ie nga ngjuaikonuu xuta ni'ya sinagoga ko tsa nginkun já jue ko tsa nginkun já tjíxóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'ín n'ek'óyo ni xi k'úínnuu ko mí éhen xi kuixíún. 12 At'aha kui chuba xu'bo Espiritu Santo kuitsuyanuu mí ni xi tjíhin nga kuixíún.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchiná

13 As'ai kinchja nku nda xi síjñajihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin nda nts'é nga katakjányakona ni xi y'éjña na'mini.

14 B'i kitsú Jesu:

—Ji nda, ¿yá xi y'ét'a xána nga nda jue kamanuu ko a ra nku nda xi kuakjánya ni xi tjíhin xuta?

15 B'i kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo ko chúhuun yjonuu. Najmi tu n'e mjo ni xi tjíhin xuta xingisoo. Najmi tsa tu ngat'aha nga tse ni xi tjíhin xuta nga 'yún nda ts'ín k'úéntu.

16 As'ai y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jñáha nku nda nchiná tu ni xí ndahá kitsjá nintje. 17 As'ai b'i kitsú animaha: "¿Mí nihi xi ts'ian? Najmi tjínna má k'uetjá ni xi kama chána." 18 Ko b'a kitsú ya animaha: "Kui nii xi ts'ian. Ts'inxúnta ni'ya xi tíinchana má nga f'atjá ni xi kama chána ko kj'aí xi 'yún i sa ts'inndá ngáhana. Yo kj'uatjá niu ko ngayjee ni xi tjínna. 19 As'ai b'a xíhin yjona: Ji nda, nkjin nkjún maha ni xi tjítjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tu sahá n'ekj'áíyai, chinei, s'i ko tsjo kat'ehi." 20 Tunga b'ahá kitsú Ntianá: "Ji nda chini, kui nistjen xu'bi kuayáí. Ni xi tjítjohi, ¿yá xi kama ts'e?"

21 'B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjoho kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga Ntianá kuhun ntíhi

(Mt. 6:25-34)

22 As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantahá ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjoo. 23 Nk'ie ní nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra nga nichinee, ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuun. 24 Chasoho nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi tjíhin ni'ya xi má nga f'átjo nichinehe. Tunga tsjáhá ra Ntianá nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yúhún chjí so nga nisee? 25 Ko ndaha tsa 'yún kjúántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi nkú ts'ín sáhanu masen metru. 26 Tsa najmi manuu n'o ni xi ichí, ¿á jun tífantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

27 'Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxúu. Najmi ts'ínxá ko najmi ts'ínnda nachjún. Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rei Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxúu. 28 Tsa Ntianá b'a tsjo ts'ínk'iéntu jñá xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunni kuiti, ¿a najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjoo jun xi 'yún chjí so nga jñóo? ¡Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntianá! 29 Kui b'a maha, najmi tu b'ejña títjun nga ni xi chinoo ko ni xi s'iu kuinchísjo. Najmi tu kui kjuabaha niu kas'enuu. 30 At'aha ngayjee ni xu'bi bangisjai xuta xi tjín asunntee, tunga jahá be Na'minuu nga machjénnuu ni xu'bi. 31 Tjehennto nga katatéxumanuu Ntianá ko b'a ts'ín tu k'uaisuhúnnuu ni xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuanchinóo

(Mt. 6:19-21)

32 'Najmi tu binkjun, chutsankа tíntína. At'aha tsjo tjíhin Na'minuu nga tsjánuu nga kuitjás'enjiun xi nkú ts'ín batéxuma. 33 Tateño ni xi tjínnuu ko tjohoon xuta x'an. T'ekú ni xi najmi maha batsun. Ch'atjó ndjiojmi ján ni xi ts'iín nchiná sínnuu, má najmi ma fas'en já ndyjé ko ta ndaha xubíu najmi maha bate. 34 B'a tíxinnuu at'aha má nga tíjña kjuanchinánuu, yo ta tíjña aniманuu.

35 'T'endo yjonuu ko t'etíú nd'ínuu. 36 B'a n'oo xi nkú ts'ín já musu xi incha kuyá nga kj'uaí nda ntiaha xi kafí kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tu tjen'yún chjux'áhá ra ankjuo. 37 Á b'a nda tjíhin ts'e já musu xi tjíntujíhin nk'ie nga kj'uaíhi nda ntiaha. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi ts'iín ndantio tu ngat'aha nga tíchuyáha, k'uénda yjoho nga ts'iínk'iéntut'á yámixo já musu ko tsjáha niñu. 38 Á b'a nda tjíhin ts'e já musu xu'bo tsa tjíntu tík'un nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha, ndaha tsa masen nistjen ko ndaha tsa ja tífi ma sen.

39 'Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be títjun nda xi ts'e ni'yoo mí chubaha kj'uaí nda ndyjée, ta k'úéjña nda. Najmi tsjánte tsa nda ndyjée kjuas'en kjua'yún ni'yaha. 40 B'a ts'ín ta tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tíchuyóhoo kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndą musu xi nąxu fiko xáhą

(Mt. 24:45-51)

41 Ąs'ąi b'ą kitsú Simon Pedro:
—Ji ndą maestru, ¿a jin ts'ąjin én xi kuachubai, a rą kohó xutą?
42 B'i kitsú Ndą Ntiąná:
—¿Yá ndą musuhu xi nąxu fiko xáhą ko xi nkjink'un, xi ndą ntiąhą kitsjá xáhą nga kui xi tsjáhą nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chubą? 43 ¡Á b'ą nda tjíhin ts'e ndą musu xu'bi tsa b'ą títs'ín nk'ie nga kj'uąí ndą ntiąhą! 44 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndą ntiąhą ts'iín kunntáhą ngayjee ni xi tjíhin. 45 Tunga tsa b'i ts'ín ts'iínnkjink'un ndą musu xu'bi: "K'uąndaya sahą ndą ntiąną nga kj'uąí." Ąs'ąi k'uéhe já musu ko jminchjín musu xingisoo ko nga kjine ko k'úí ko kąma ch'i. 46 Tsa tu kj'uąíhí ndą ntiąhą ndą musu xu'bi nistjin xi nąjmi tíkuyáhą ko chubą xi nąjmi be, 'yún ndjá ts'iínnijéhe ndą ntiąhą xi nkú ts'ín n'enijéhe xutą xi nąjmi mjehe s'ejihin Ntiąná.
47 'Ndą musu xi be ni xi mjehe ndą ntiąhą ko nąjmi b'énda yjoho ko tą ndaha nąjmi ts'íntjusun ni xi mjehe ndą ntiąhą, kui xi nkjin niyá s'ehe. 48 Tunga ndą musu xi nąjmi be ni xi mjehe ndą ntiąhą ko títs'ín ni xi tjíhin nga n'e kjuąhą rą, kui xi chuba niyá s'ehe. Ąt'ahą ngayjee xi ts'ati ni xi kits'ínkjáíhin, kui xi tą ts'ati ni xi kuinchí ngáhą rą. Ko xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi tą 'yún tse ni xi n'enisi ngáhą rą.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngąt'ahą kuąkjányaha yjoho xutą

(Mt. 10:34-36)

49 'An jáik'iet'á nd'íá ąsunntei ko mangimjena nga kuiti kai.
50 Tunga tjíhin ni nga nku kjuąnimą xi tu xí chánkahá kj'uąjian.
Un nkjún tíbena ko b'ą kąmana santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kuitjusun niu. 51 ¿A b'ą manuu nga kjuąjyu jái tsja ąsunntei? An b'ą tíxinnuu nga nąjmi. Tu xi kjuąkjánya níhi yjoho xutą jáihina.
52 Ąt'ahą nd'ąi ch'ątuts'ihin rą nga kuąkjánya yjoho má nga tjíntu un xutą. Jan ngjuąi kontrąhą jo, ko xi joo ngjuąi kontrąhą xi joon.
53 Xi tí'mi nąmi ngjuąi kontrąhą ntíhi, ko xi tí'mi ntí ngjuąi kontrąhą nąmihi. Xi tí'mi nąa ngjuąi kontrąhą tąkjíhin, ko xi tí'mi tąkjín ngjuąi kontrąhą nąahą. Xi tí'mi nąą nchí'ya ngjuąi kontrąhą nąą ąntahą, ko xi tí'mi nąą ąnta ngjuąi kontrąhą nąą nchí'yahą.

B'i kitsúhu Jesu xutą nk'ie nga nąjmi tímankjihin nistjin xi y'a

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 B'ą tą kitsú ya Jesu nga kinchjąko xutą nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá ninti xi tjehen má fintjai ts'íu, ąs'ąi: “Tsí k'uą” bixíún, ko b'ą ma. 55Ko nk'ie nga tsjen ntjo sje, ąs'ąi: “Kąma sje” bixíún, ko b'ą ma. 56¡Xuta xi tu tsjohó rą bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntiąná! Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján ko t'anankiu, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu nistjin xi kich'ahanu nd'ąi?

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga k'úéndakąá xinkiá

(Mt. 5:25-26)

57’¿Á najmi n'enkjíntak'un subąhanu ni xi nda tjín nginkun Ntiąná? 58Tsa tjín xi tíbatéjénehi ko tjenkoi nga tí'mikoi nginkun ndą tjíxóo, chubakondai nga tjenko sai ąya niyóo, tu xi najmi ngjuąikoho ri nginkun ndą jue. At'ahą tsa nginkun ndą jue ngjuąikohi, ąs'ąi ndą jue ts'iínkjas'ehin ąya ntsja ndą xi kunntá nubąyóo ko kui xi ngjuáya'yíhin. 59B'ą tíxihin nga najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'úéchjíyjei toon xi tjehin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga tjíhin nga ngjuąikj'áhą rą animąhą xutą

13 Kui nistjin xu'bo kabincha yo k'uą xi kitsúyahą Jesu ni xi kamat'ain k'uą já xi nibáha ąnte Galileą. Pilato kits'ínk'ien jóo ko tą kuihi jníhi jakj'á nga kits'íntjijinkoho jníhi chu xi incha tsichuko nga kitsjá chje. 2Ąs'ąi kinchją Jesu:

—¿A b'ą manuu nga b'ą kamat'ain já Galileą xu'bi ąt'ahą 'yún tjín sahą ngatitsun nga ngayjee xutą xi tjín ąnte Galileą? 3An b'ą tíxinnuu nga najmi. Ko tą jun, tsa najmi kuankínchj'ąhą ruu animinuu, ngatentoo b'ą tą ts'ín kuąyó. 4Ko máha já tj'ion jan xi k'ien nga tsijnenehe xjó nk'a xi kisasín ntá tixą Siloe, ¿a b'ą manuu nga kui xi 'yún tjín sahą ngatitsun nga xutą xi tjín nanki Jerusalen? 5An b'ą tíxinnuu nga najmi. Ko tą jun, tsa najmi kuankínchj'ąhą ruu animinuu, ngatentoo b'ą tą ts'ín kuąyó.

6Ko b'i tą ts'ín y'éjña chubąya Jesu nga tsakúya:

—Nku ndą kisasíhin nku yá higuerą ąjin yá tuntsjąjéhe ko ngjisehe tsa ja yjahą tu higo yóo, tunga ndahá nku najmi kisakúhu. 7Ąs'ąi kinchjąko ndą xi kunntá yá tuntsjąjée: “Ja tjínna jan nú nd'ąi nga tíf'áingisja tuhu yá higuerą xu'bi. Ndaha nku najmi tísakúna. Tichásuin, ąt'ahą tu títs'ínkjenki tiyahá nga'yúhun t'anankiu”, kitsú. 8Ąs'ąi b'ą kitsú ndą xi kunntá yá tuntsjąjée: “Ji ndą ntią, tjennteihi nga katasinjña sa nú xu'bi. Kuakjanndáíhi tuts'in ko kuinchankíhi abono. 9Tsa tsjá tu núni, nda tjín. Tunga tsa najmi, kąma stísun.”

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku tąchjuún nga nistjin nkjún

10Nku niyá nk'ie nistjin nkjún, ni'ya sinagogą tíbakúya Jesu éhen Ntiąná. 11Yo kab'ejña nku tąchjuún xi tjíhin tj'ion jan nú nga uhun.

Nku ndąninda kits'ínchitjuhu kǫ ndahąchí najmi tą ma basin nąxuhu.
12 Nk'ie nga kikie Jesu tąchjúun, ąs'ąi kinchjąhą kǫ b'ą kitsúhu:
—Ji tąchjúún, ja kama ndąíhi ch'in xi k'uhin.
13 Ąs'ąi kingjénne ntsja Jesu tąchjúun. Tą kuihi chubǫ tsasin nąxu ngáha kǫ kits'íntsjohǫ Ntiąná. 14 Tunga kama kjahán rą ndą k'akuhu ni'ya sinagogą, ąt'ahą nistjin nkjún nga kits'ínnkihi Jesu tąchjúun. Ąs'ąi b'ą kitsúhu xutǫ:
—Jun nistjin tíjña nga ma n'exá. Kui nistjiun nibó nga n'enkinuu, najmi tu nistjin nkjúun.
15 Tunga b'ihí kitsú Jesu:
—¡Tu tsjohónuu bakuchjíú xi nkú ts'ín yankjún Ntiąná! ¿A najmi chjunndáyanú chu xi tjínnuu nga nistjin nkjún nga bankín n'ek'iu ntá? 16 Tąchjíin tą ntjehe ntje cháná Abraham maha, xi ja tjíhin tj'ion jan nú nga Satana y'ét'a'yúhun nga kitsjá ch'ihin, ¿a najmi tjíhín ni nga chjúnndáya nga nistjin nkjún?
17 Nk'ie nga b'ą kitsú Jesu, kama subahą ngayjee já kontrąhą. Tunga máha xutą nkjiun, kama tsjohǫ ngayjee kjuąnkjún xi títs'ín Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku k'un mostasą

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Ąs'ąi b'i kitsú ya Jesu:
—¿Mí nihi xi b'ą joyaha xi nkú ts'ín batéxuma Ntiąná? ¿Mí nihi xi k'uejñá chubąyahana? 19 Kui xi b'ą joyaha nku k'un mostasą xi jakj'á nku ndą kǫ y'éntje jñáhą. Ąs'ąi kisá k'uun kǫ nku yá tu chánka kama, kǫ nisee j'ai ts'ínnda'á nubąhą tjiahą yóǫ.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nąʼyu sahąn ninkuąn

(Mt. 13:33)

20 Ąs'ąi tą kinchją ngáha Jesu:
—¿Mí nihi xi k'uejñá chubąyakǫhona xi nkú ts'ín batéxuma Ntiąná? 21 Kui xi b'ą joyaha nąʼyu sahąn ninkuąn xi jakj'á nku tąchjúún kǫ kits'íntjijinkǫ tse nkuąn ninkuąn. Ąs'ąi tsijin ngatentee nąʼyu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ąnkjuą

(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Nk'ie nga títs'ín niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, tsakúya ts'íhin éhen Ntiąná má xi tjehen nga tíf'a, nanki i kǫ nanki xixi.
23 Ąs'ąi b'ą kitsú nku xi kingjásjaiyahą Jesu:
—Ji Ndą maestru, ¿a chuba maha xi n'ek'anki?

24 B'i kitsú Jesu:
—N'e kjua'yúhun ruu yjonuu nga titjás'oon ankjua ntsjíyoo. At'aha tíxinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yo, tunga najmi kamahá ra. 25 Nk'ie nga kuisíntjen nda xi ts'e ni'yoo ko k'uéchja ankjuo, jun xi kabincho natsin ján n'ekjano ankjuo nga b'a kuixíún: "Ji nda ntia, chjúx'áni ankjuo." Tunga b'ahá kuitsunuu: "Najmi be yáha jun." 26 As'ai b'a kuixíún: "Yanáá xinkiá. Niyáténi tsakuyáí éhen Ntianá." 27 Tunga b'ahá kuitsunuu: "Ja b'a kuaxinnuu nga najmi be yáha jun. Tiyú t'axín tentenú, jun xi ch'on kin'o."
28 'Yo ch'iú ko kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob ko ngayjee já profeta tjíntu má batéxuma Ntianá. Ko máha jun, kuich'onsjenuu natsiun. 29 At'aha tu má xi tjehén ni nibaha xuta nga kj'uaí s'í xi kama má batéxuma Ntianá. 30 Tjín xuta xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, ko tjín xi tjun nd'ai, kui xi tsjénnki.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalen

(Mt. 23:37-39)

31 Ta kuihi chubo tjín já fariseo xi j'aisehe Jesu ko b'a kitsúhu:
—Xin t'in, at'aha Herode Antipa mjehe ts'iínk'iehin.
32 B'i kitsú Jesu:
—B'a tankínk'ihuun nda mañá xi b'a tjíun: "Chaseei. Nd'ai ko ndyjunni k'onsje jánindoo ko ts'innkíhi xuta, ko nistjin xi ma jahan kama ndjuúna xána." 33 Tunga tjíhín ni nga ts'inndjaá niyána nd'ai ko ndyjunni ko nkini nga kfían nanki Jerusalen. At'aha najmi kama xin nanki kuayá nku nda profeta.
34 '¡Jun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnuu xi nkú ts'ín xanto nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunú!
35 Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. An b'a tíxinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixíún: "¡Kakjanínk'a Ntianá xi nibáha ngajoho!"

B'i kama nk'ie nga ngji kjine niñu Jesu ni'yaha nku nda fariseo

14 Nku nistjin nkjún niñu ngji kjine Jesu ni'yaha nku nda k'aku fariseo. Kikuntá 'maha jóo kui chubo. 2 Ta kabasinjña yo nginkun Jesu nku nda xi xkaí tíinchaha. 3 As'ai kinchjako Jesu já maestruhu kjuatéxumoo ko já fariseo:
—¿A ma n'enkihi xuta xi uhun nga nistjin nkjún, a ra najmi?
4 Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'ínsihin nda uun, kits'ínnkihi ko kits'ínkji ngáha ni'yaha. 5 As'ai ta kinchjakohó ngáha jóo nga b'i kitsúhu:

—Tsa ntíhi ko tsa turuhu nku xi síjñajinnuu kuijneya nku ntá tixa nk'ie nga nistjin nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjejihín?

6 Najmi kinchja jóo, at'aha najmi be nkú kuitsu.

7 Ja kamoo, nk'ie nga kikie Jesu xi nkú ts'ín tíf'ájin xuta xi kama ñjakú yo ante xi tíincha títjuun nga tíb'entut'á yámixo, as'ai y'éjña chubayaha nga tsakúya. B'i kitsúhu:

8 —Tsa tjín xi kuitsuyahi nga k'úín nku s'í kjuabixan, najmi tu ante xi síjña títjuun binchin. At'aha tsa tu ahá ni kj'uaí nku xi ta kik'inyaha nga kj'uaí s'íu xi 'yún yankjún sa nga ji, 9 tsa as'ai b'a kj'uaí tsuhi nda xi tíb'asje s'íu: "Ndai tjehin má kabinchin", kui nga kama suba ts'íhin ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. 10 Ni xi n'ení tsa tjín xi kuitsuyahi nga k'úín nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tu xi b'a kj'uaí tsuhu ri nda xi kitsúyahi nga kjúái s'íu: "Ji nda amigo, t'ihinnchin nku ante xi tíjña k'aku." B'a ts'ín sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úéntut'ákohi yámixo. 11 At'aha tu yáhá ni xi k'uasje nk'a suba yjoho, kui xi chajnucha. Ko xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

12 Ko ta kinchjako Jesu nda xi kitsúyaha nga kj'uaí kjine niñu. B'i kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tu já xi nda nchjakohi chubaihi, ta ndaha já nts'ei, ta ndaha já xinki, ko ta ndaha já nchiná xi tjíntut'á tiñahi. At'aha tsa b'a n'ei, kui jóo kuinchja ngajoya ngáha ri ko b'a ts'ín kuitju chjíhi ni xi kik'aihi. 13 Ni xi n'ení nk'ie nga s'í n'esjei, xuta x'an chubaihi, xi nimaha, xi najmi ma fi ko xi ka. 14 B'a ts'ín nda kamat'aihinni. At'aha xuta xu'bi najmi kamaha tsjá ngajoya ngáha ri ni xi kj'uaihi, tunga kama chjíhí ri nistjin nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo xuta xi naxu y'entu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku s'í chánka xi ts'asje nku nda

15 Nk'ie nga kint'é ni xu'bi nku nda xi ta kab'ejñat'ako Jesu yámixo, as'ai b'a kitsú:

—¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi k'úéntujíhin s'í chánka xi kama má batéxuma Ntianá!

16 As'ai b'a kitsúhu Jesu ndo:

—Nku niyá nku nda ts'asje nku s'í chánka ko nkjin nkjún xuta kits'ínkint'é nga kj'uaísehe. 17 Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'ínkji nku nda musuhu ndo. "Nibó, at'aha ja tjínda ngayjee nichinee", kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga kj'uaí s'íu. 18 Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. "As'ai kuak'atsená nku jñá ko tjíhin nga kfínsehe. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unní", kitsú nda xi tjun kik'inyaha. 19 "As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chu. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unní", kitsú ngá kj'aí nda. 20 "As'ai

kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfíhinna”, kitsú ngá nda xi ma jahan.

21 ’Kik'óya ngáha nda musu ko kitsúyaha nda ntiaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahan nda xi ts'e ni'yoo. “Kitsa t'in ajin nantio ko niyáté xi tjín nanki xu'bi. Nibákoi ei xi x'ahan, xi nimaha, xi kaha, ko xi najmi ma fi”, kitsúhu nda musuhu. 22 Askahan b'a kitsú nda musu: “Ji nda ntia, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjíhín sa ante.” 23 As'ai b'a kitsú ndantio: “T'in aya niyóo ko ante xi xi tjíndai ei. N'e kjua'yúhun ri xuta nga kjuas'en ei, tu xi tséhe ni'yana. 24 At'aha an b'a tíxinuu nga ndaha nku xuta xu'bo xi kixinya títjuhun najmi kjine ni xi y'endá.”

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi tjíhin nga tjun ts'iínnkjink'un xuta xi mjehe tsjénnkihi

(Mt. 10:37-38)

25 Nkjin nkjún maha xuta xi tjennkihi Jesu. As'ai kits'ínk'ótjiyak'un ko b'a kitsúhu:

26 —Tsa tjín xi tsjénnkina, tjíhin nga 'yún ts'iín mjena nga na'mihi, naaha, chjuúhun, ntíhi, já nts'e, jminchjín nichja, ko santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'iín, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. 27 Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

28 ’Tsa nku xi tíjñajinnuu mjehe ts'iínnda nku torre, ¿a najmi tjuhún k'úéjña nga ts'iínxki nkú tjín ni xi kfet'aha, tu xi skuehe tsa tíjñaha ni xi machjéhen nga ts'iínndjuú niu? 29 At'aha tsa ts'iínnda tuts'in xjóo ko askahan najmi kuichúkjuaha nga ts'iínndjuú niu, as'ai ngayjee xuta xi skuehe nga b'a ts'iín kuajnukiehe. 30 B'i ngján b'a kuitsu: “Nku xá kik'atuts'ihin kui ndai, tunga najmi tsichukjuahá ra nga kits'ínndjuú.”

31 ’Ko tsa nku nda rei xi tíjñaha te mii já jun mjehe ngjuai kjánko kj'aí nda rei, ¿a najmi tjuhún k'úéjña nga ts'iínnkjink'un tsa kuichúkjuaha nga kjaánko nda rei xinkuu xi nibáko kan mii já jun xi ts'e? 32 Ko tsa behe k'un nga najmi kuichúkjuaha, as'ai ts'iínkji já chjine'én xi ts'e xi má nga kuankihi kjuajyu nda rei xinkuu nk'ie nga kjin tjen sa. 33 Kui b'a maha, tu yáhá ni xi tíjñajinnuu xi najmi k'uéjña ngayjee ni xi tjíhin, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén sihin naxo

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

34 ’Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? 35 Najmi ta chjíhi ra. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte ko ta ndaha tsa n'etjijihin abono. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku chutsąnką xi kindyja

(Mt. 18:10-14)

15 Nkjín já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'ahą já Romą ko xuta xi najmi naxu ts'íntjusun kjuątéxumahą Moise kama ñjakút'ahą Jesu nga j'aisínñjuhu. 2 Ąs'ąi kinchjąyanehe já fariseo ko já chjine'éhen kjuątéxumoo nga b'ą kitsúhu xinkjín:

—Kui ndąi ts'ínkjáíhin ko kjineko niñu xuta xi najmi naxu ts'íntjusun kjuątexumoo.

3 B'i kitsú Jesu nga y'éjña chubąyahą:

4 —Tsa tíjñajinnuu nku xi tíinchahą unchan chutsąnką, tsa ndyjąhą nku, ¿a najmi kuincháhá xi cháte ko yachán ñjoo ąjin jñóo ko ngjuąingisjai xi kandyjoo santa nkúhu nga sąkúhu? 5 Ko nk'ie nga sąkúhu chu, tsjo kąmahą nga ngjuásun tjia. 6 Nga kj'uąí ni'yahą, kuinchją ñjahą já xi nda nchjąkohо ko já xi tjíntut'á tiñahą. "N'etsjokonú, ąt'ahą ja kuasakú ngáhana chutsąnką xi kandyjana", kuitsuhu.

7 'B'ą tíxinnuu nga b'ą tą ts'ín 'yún s'e sa kjuątsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xutą ngatitsun fikj'áhą rą aniąhą nga cháte ko yachán ñja xutą xi naxu nginkun Ntiąná, xi najmi tjíhin nga ngjuąikj'áhą rą aniąhą.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku toon xi kindyja

8 'Ko tsa nku tąchjuún tíjñahą te toontaba, tsa ndyjąhą nku, ¿a najmi k'uétihí nku nd'í ko kjécha ni'yahą nga kuąngisjáí sisin santa nkúhu nga sąkú ngáhą rą toohon? 9 Ko nk'ie nga sąkúhu, ąs'ąi kuinchją ñjahą jminchjín xi nda nchjąkohо ko jminchjín xi tjíntut'á tiñahą. "N'etsjokonú, ąt'ahą ja kuasakú ngáhana toontaba xi kandyjana", kuitsuhu. 10 B'ą tíxinnuu nga b'ą tą ts'ín s'e kjuątsjo ąjihin ntítsjehe Ntiąná nk'ie nga nku xutą ngatitsun fikj'áhą rą aniąhą.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nąmi xi kits'ínkjáín ngáhą rą ntíhí

11 B'i kitsú sa Jesu:

—Nku ndą kis'ejñahą jo já. 12 Ndą xi kjintíu kinchjąko nąmihi: "Ji nąmi, k'uąiní ni xi kanéna", kitsúhu. Ąs'ąi tsakjánya ndo ni xi tjíhin nga kitsjáhą ntíhí. 13 Ąskahan nga ja j'a chuba nistjin, ąs'ąi tsatéña ndą xi kjintíu ngayjee ni xi kik'ąihi ko ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. Yo kits'ínkje tiya toohon nga kits'ínjnu kits'ínt'a. 14 Tunga nk'ie nga ja kits'ínkje ngayjee toohon, tu nkuhú

kjintíá xi tu xí 'yúhún kama nanki xu'bo ko kikie kjintíá ko kui.
15 As'ai ngjinki xáha nku nda xi tíjña nanki xu'bo, as'ai kits'ínkjihi
ndo má tíincha chinkaha tu xi ts'iínkjehen chu. 16 Mjehe kjine ni xi
tíincha kjine chinko, tunga najmi ch'a xi kitsjáhá ra niu.

17 'Tu chahán kama chubayaha ni xi kits'ín, kui nga b'i kitsúhu:
"Nkú tjín maha já xi ts'ín xánta ni'yaha na'mina xi tíb'anki tímaha
nichine. Ko máha an, ei tíbaya kjintíá. 18 Tu sahá kfínse ngáha ra
na'mina ko b'a xíhin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntianá ko nginkuin.
19 Najmi ta an tsuhuna tsa ntíhi k'úínní. Tu sahá katumahi an xi
nkú joyaha nku nda musu xi ts'íhin xánta." 20 As'ai kits'ín niyá
ndatiu nga nibase ngáha ra na'mihi. Kjin tjen sa nk'ie nga kikiehe
na'mihi ko kama nimaha. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhi ndo
ko kikjexu'ba. 21 As'ai b'a kitsú ndatiu: "Ji na'mi, tjenna jé nginkun
Ntianá ko nginkuin. Najmi ta an tsuhuna tsa ntíhi k'úíhinní."

22 'Tunga b'ahá kitsú na'mihi ndatiu nga kinchjako já musuhu:
"Kitsa nibákoo najyun xi 'yún nda ko n'engjo ntína, ko ta t'eyohoo
najnú ntsja nku stjink'un, ko tjayohoo tjabaxínnté. 23 Nku turu xunkú
xi 'yún chánka nibákoo ko n'ek'ion. Chineé ko n'esjeé s'í. 24 At'aha
ntína xu'bi nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'úáíya ngáha ra. Kui xi kindyja
ja kuasakusjáí ngáha." As'ai nku s'í incha kik'asje.

25 'Máha nda xi chóo, jñá kafí. Nk'ie nga kik'óya ko j'ai tiña ni'yoo,
kint'é nga suun tífane ko nga tíincha tenki xuta. 26 As'ai kinchjaha
nku nda musu ko kingjásjaiyaha mí nihi xi tíma. 27 B'a kik'ihin:
"Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha ko na'mihi katsjá kjua nga kan'ek'ien nku
turu xunkú xi 'yún chánka, at'aha nda tjíhin ndo nga kuats'ínkjáín
ngáha ra." 28 Kama kjan nkjúhun nda xi chóo nga santaha najmi ta
mjehe ra kjuas'ehen ayoo. Kui nga tsitjusjehe na'mihi ko tsankihi nga
kjuas'en. 29 Tunga b'ahá kitsú ndo: "Yai, té, xi nkú ts'ín nkjin nú tjíhin
nga títs'inxát'aha ko tehente tínt'e'éhen, tunga ndahachí nku niyá
najmi kje 'bainí nku chutentsu ichí xi k'uasjékohona s'í já xi tjoho an.
30 Tunga nk'ie nga kj'uai ntíhi xu'bi, xi kits'ínkjeko jminchjín skóo ni
xi kik'aihi, kan'ek'ieihin nku turu xunkú chánka."

31 'As'ai b'a kitsú na'mihi: "Ji ntína, tehente tinchunkoní ei, ko
ngayjee ni xi tjínna ji ts'i. 32 Tunga nd'ai tjíhin nga n'esjeé s'í ko
n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'úáíya ngáha
ra. Kui xi kindyja ko ja kuasakúsjáí ngáha", kitsú.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

16 B'i kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:
—Y'ejña nku nda nchiná xi kitsjá xáha nku nda musuhu tu
xi kuasehe ra ni xi tjíhin. Kik'inyaha nga nda musu títs'ínkje tiya ni xi
kits'ínkjas'ehen nga kuasehe. 2 As'ai kinchjaha nda musu ko b'a kitsúhu:

"¿Á b'a tsu én xi tínt'ehena? N'ekjas'enní kuentaha xá xi tín'ei, at'aha najmi ta ji chasehe ri ni xi tjínna." 3 As'ai kits'ínnkjink'un nda musu. B'i kitsú: "¿Mí nihi xi ts'ian ei ni, at'aha ja títs'ínkje xána nda ntiana? Najmi kuichúkjuana tsa xá ndjá ts'ian ko subana tsa chje kuankia. 4 Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'iínkjáíhinna xuta ni'yaha nk'ie nga ja kje xána."

5 'As'ai kinchjaha nga nkúnkú já xi tjehen ts'e nda ntiaha. "¿Nkú tjín tjehin ts'e nda ntiana?", kitsúhu nda xi tjun j'aisehe. 6 "Unchan ndjií seti", kitsú ndo. B'a kitsú nda musu: "Á xujun xi tjít'a xkihi ni xi tjehin ei. Kitsa tinchin, tu sahá tu chátehé t'et'ai." 7 As'ai b'a kitsú ngáha kj'aí: "Ko ji, ¿nkú tjín tjehin?" "Unchan kusta tuniñu", kitsú nda xu'bi. B'ahá ta kitsú ngáha nda musu: "Á xujun xi tjít'a xkihi ni xi tjehin ei. Tu sahá tu cháte ko katéhé t'et'ai."

8 'As'ai nda ntiaha nda musu ch'onk'un xu'bi kama nkjúhun nga 'yún nkjink'un ndo nga b'a kits'ín. At'aha xuta xi ts'e asunntee 'yún tjín saha kjuankjink'un xi nkú ts'ín b'éndako xinkjín nga xuta xi ts'e má ndzjeen. 9 Ko an b'a tíxinnuu. N'e chjón kjuanchiná xi tjín asunnte ngatitsuin nga kuisinko xuta, tu xi kas'ehenuu xuta xi nda kuinchjakonuu. B'a ts'ín nk'ie nga kfeko asunntei kjuanchináha, n'ekjáínnuu má nga kuintsuba síún.

10 'Xi kixi fiko nga ts'íntjusun ni xi ichí, kui xi ta naxu fiko nga ts'íntjusun ni xi tse. Ko xi najmi kixi fiko nga ts'íntjusun ni xi ichí, kui xi ta najmi naxu fiko nga ts'íntjusun ni xi tse. 11 Kui b'a maha, tsa najmi kixi kuankínkoo nga chasoho kjuanchiná xi tjín asunnte ngatitsuin, ¿yá xi tsjánuu nga chúnnto kjuanchiná xi ndoo? 12 Tsa najmi kixi kuankínkoo nga chasoho ni xi ts'e xi kj'aí, ¿yá xi tsjánuu ni xi ts'ajun? 13 Ndaha nku nda musu najmi ma ts'ínxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'iín unkie ko nku xi ts'iíntjo, ko a ra ts'iínxát'a sisihin nku ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntianá ko kjuanchinóo.

14 Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjoho toon. Kui nga tsajnukiehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bi. 15 As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntianáhá be xi nkú ts'ín tjíntuyá animanuu. At'aha ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntianá nga basehe. 16 Jet'a xáha ni xi kis'et'a kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta nistjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nistjiun kik'atuts'ihin ra nga tís'enijmí nga Ntianá xi batéxuma ko xuta títsjá nga'yúhun yjoho nga tífas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha. 17 Tunga ta chjíhi ra kjuatéxumoo. Najmi 'ni tjín tsa ndyjajihin sén nk'a ján ko t'anankiu nga nku ntu ichíhi kjuatéxumoo ndyjat'a.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 'Tu yáhá ni xi k'uéjña chjuúhun ko kuixanko kj'aí tachjuún, kui xi tíbangane kjuabixan tjuhun. Ko xi kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui xi ta tíbangane ni xi 'mihi kjuabixan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda nchiná ko nku nda x'an

19 ’Y'ejña nku nda nchiná xi bja najyun xi 'yún chjí ko najyun
xi tsjo k'un ko ngayje nistjin tsjo ts'ín b'asje s'í. 20 Ta y'ejña ya nku
nda x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnúhú ra tsé ko xi fajñastiu ankjua
ni'yaha nda nchinóo. 21 Kui nda x'on ni xi un b'éhe k'un nga kjine
t'íá xi xi bixuntunkí kinte yámixaha nda nchinóo. Ko santaha
nañóo f'aik'úhun nga kjinejnu tséhe. 22 Tu k'iehén nda x'on ko
ntítsjee ngjikohoo ante xi má nga tíjña ntje cháná Abraham, ko ta
k'ien nda nchinóo ko ngjiyanji. 23 Nk'ie nga un tíbehe nda nchinóo
ngak'ien, tsasenjinki ko kikie nga kjin tíjña Abraham ko nga Lazaro
kab'ejñat'aha.

24 ’As'ai kikjintáya nda nchinóo nga kinchja: “Ji na'mi Abraham,
katuma nimahi an. T'exáí Lazaro nga kats'ínk'anchiku najnú ntsja
ko kanibá ts'ínk'anchi njá. At'aha 'yún nkjún un tíbena ei ajin nd'íi”,
kitsú. 25 Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Ji ntína, n'ekj'áítsjein nga
tsjo ts'ín tsinchin asunntee ko Lazaro kjuanima j'anki. Tunga nd'ai
tjíhin kjuajyu ko ji un tíbehi. 26 Ko nku tíkjá ya. Nku tixa chánkantsú
tjenchja masen yaná. B'a ts'ín najmi ma f'atikjáha xi tjíntu ei xi mjehe
ngjuai ján ko ta ndaha xi tjíntu ján najmi ma f'atikjá nga kj'uaí ei.”

27 ’As'ai ta kinchjahá ngáha nda nchinóo: “Tíbankihi, na'mi,
nga n'ekjí Lazaro ni'yaha na'mina. 28 At'aha un maha já nts'é.
Katjitsúyaha tu xi najmi ko kui kj'uaíhi ante xu'bi má nga un tíbehe
xuta”, kitsú ndo. 29 Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Tíjñaha já nts'ei
kjuatéxumaha Moise ko xujun xi y'ét'a já profeta. Kui xi kant'é éhen”,
kitsú. 30 As'ai: “Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa tjín xi kj'uaíya
ngáha ra ngabayoo ko ngjuaisehe já nts'é, ngjuaikj'áha ra aniimaha”,
kitsú nda nchinóo. 31 Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Tsa najmi tínt'é
éhen ni xi y'ét'a Moise ko já profeta, ta najmi kama chubayaha ndaha
tsa tjín xi kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 B'i kitsú Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:
—Tjíhin nga s'e ni xi ts'iínkijnejihin ngatitsun xuta,
tunga, ¡nima rú ts'íhin xi ts'iínkijnejin ngatitsun xuta xi kj'aí! 2 Tu
sahá ra ngandaha xi b'a ts'iíun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio
chánka ko chjanikj'ajin ntáchak'uun, kintehe ni nga ts'iínkijnejin
ngatitsun nku ntí ichí xi nkúhu xu'bi. 3 Chúhuun yjonuu.

’Tsa nda nts'ei títs'ín ngatitsun, chubakoi nga najmi nda títs'ín.
Tsa ngjuaikj'áha ra aniimaha, n'endyjat'aihi. 4 Tsa yatu niyá ch'on

ts'iínkohi nga nku nistjin ko tsa yatu niyá: “Tífikj'aha ra animana, n'endyjat'aní”, tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

5 As'ai kinchja já postru:

—Tisinkoni tu xi 'yún s'ejin sahani Ntianá.

6 B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu ichí s'ejinnuu Ntianá xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a k'úíhuun yá tu xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'ihinsinjñajin ntáchak'uun.” Kuint'é'énnuu yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi ts'íntjusun xáha

7 ’Tsa nku xi tíjñajinnuu tíjñaha nku nda musu xi kafikján t'anankiu ko tsa chu kafikunntá, nk'ie nga ja k'óóyaha jñá nda musu, najmi b'a kuitsuhu: “Titjáhanchunt'áí yámixo.” 8 B'a ní kuitsuhu: “T'endaní ni xi kjíne ko n'esjei najyihin. T'eyání nichinena ko ntá xi k'uia, ko askahan kama chineei ko s'i ji.” 9 Ko ta ndaha najmi tsjáha máb'achjíhi nda musuhu nk'ie nga ja kuats'íntjusun xá xi kuatsjáha. 10 B'a ta ts'ín jun, nk'ie nga ja n'etjusun ngayjee xá xi kitsjánuu Ntianá, b'a ní tixíún: “Já musu níi. Ni xi kik'inni, kui nihi xi kin'ei.”

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

11 Nk'ie nga títs'ín niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, j'ajin masen ante Samaria ko ante Galilea. 12 Nk'ie nga tsichu nku nanki ichí, j'aik'úhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kjint'á tsincha 13 nga kikjintáya:

—Ji Jesu, nda maestru, katuma nimahi jin.

14 Nk'ie nga kikie Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhuu yjonuu já na'miu.

Nk'ie nga tíincha fi jóo, tsitjuxín ch'ihin. 15 As'ai nku nda xi tjenjihin já xi tee, nk'ie nga kikie nga kama nkihi, kik'óya ko kits'íntsjoho Ntianá nga 'yún kikjintáya. 16 J'aisinkúnch'int'aha Jesu nga ixí t'anankiuhú kingjénsten nintaku ko kitsjáha máb'achjíhi. Samaria nibáha nda xi b'a kits'íun. 17 As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nkihi? ¿Má kfihi já xi ñja xingisoo? 18 ¿Á tu nkuhú nda xu'bi xi najmi ntje Israel tjehen ra kuak'óyaha nga kj'uaits'íntsjoho ra Ntianá?

19 As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Tisíntjein ko t'in. At'aha kuas'ejihin nga Ntianá kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nkjé kuatéxuma Ntianá

(Mt. 24:23-28, 36-41)

20 As'ai já fariseo kingjásjaiyaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntianá. B'i kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihi nk'ie nga kuatéxuma Ntianá. 21 Ko ta ndaha najmi b'a kuitsu xuta: “Ei tíjña”, ko a ra: “Ján tíjña.” At'aha ja tíbatéxuma Ntianá ajinnuu.

22 As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyáha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuu nga choo ndaha tsa tu nku ichí nistjin xi s'e nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun, tunga najmi chanú. 23 Tjín xi b'a kuitsunuu: “Ei tíjña”, ko a ra: “Ján tíjña.” Tunga najmi tu bankínnú ko ta ndaha najmi tu tsjennkíhuu. 24 At'aha xi nkú ts'ín ma chji nd'ích'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei ko ma chji ján, b'a ta ts'ín kama chji Ntíhi Ndax'iun nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha. 25 Tunga títjuhún tjíhin nga un nkjún skuehe ko nga xuta xi tjín nd'ai najmi ts'iínkjáíhin.

26 ’Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a ta kama nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun. 27 Kui nistjiun tíincha kjine ko tíincha 'bi xuta. Tíincha bixan ko tíincha ts'ínkixan ntíhí. B'a tíincha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo, ko tu ni xí kik'ahá ts'í ko jesunjin ntá ngayjee xuta. 28 Ko b'a ta kama nistjin nga y'ejña Lot. Tíincha kjine ko tíincha 'bi xuta. Tíincha b'atse ni ko tíincha batéña ni. Tíincha b'éntje ko tíincha ts'ínnda ni'ya. 29 Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í ko sufri nga tsixuntu t'anankiu. Jesun ngayjee xuta. 30 B'a ta kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntíhi Ndax'iun.

31 ’Kui nistjin xu'bo, xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjujen nga kj'uaík'asje ni xi tjíntu aya ni'yaha. Ko xi kafi jñá najmi ta kats'óyaha ni'yaha. 32 N'ekj'áítsjohoon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhun Lot. 33 Tu yáhá ni xi mjehe ts'iínk'anki suba yjoho nga k'úéjña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tu sahá n'ek'anki. 34 An b'a tíxinnuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. 35 Jo jminchjín xi tíincha ot'áha xinkjín, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. 36 Jo já xi kafi jñá, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña.

37 B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjehen b'a kamoo?

B'i kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálíkíe. B'a ta ts'ín chaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén ni xi kits'ínko nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin

18 As'ai Jesu y'éjña chubayaha xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjíhin nga tehente kuinchja Ntianá ko nga najmi ts'iínkjehe k'un. 2 B'i kitsúhu:

—Nku nanki y'ejña nku nda jue xi najmi benkjún Ntianá ko ta ndaha najmi nusihin xuta. 3 Yo ta y'ejña nku tachjuún xi ja k'ien

x'ihin. Kui xi fisehe ndá jue nga b'á tsuhu: "Kixi n'ení kjuá xi tjínkona chá kontrána." 4 Nkjin nistjin j'a nga najmi kits'íhin kjuá tachjúun. Tunga askahán ni kits'ínnkjink'un: "Ndaha tsa najmi benkján Ntianá ko najmi nusinna xuta, 5 tunga tu nku títs'ínstihína tachjíin. Kui nga tu sahá kixi ts'ihin ra kjuá tu xi najmi ts'iínkjehe kjuátsentaná nga kj'uaíse tehentena."

6 B'i kitsú sa Ndá Ntianá Jesu:

—Nda tasinñju ni xi kitsú ndá jue ch'onk'un xu'bi. 7 Ntianá, ¿a najmi kixihí ts'iíhin kjuá xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjakoho? ¿A ts'iínk'andayahá nga kuásinko? 8 B'á tíxinnuu nga ntjuúhun ts'iíhin kjuá xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun, ¿a sakú saha asunntee xuta xi s'ejihin Ntianá?

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndá fariseo ko nku ndá xi f'áchjíntjai ch'á

9 Ta y'éjña chubayaha Jesu nga tsakúyaha xuta xi b'á maha nga naxu tíincha ts'ín nginkun Ntianá maha, tunga najmi ndahá ts'ín basehe xuta xingisoo. B'i kitsúhu:

10 —Jo já ngji nchjako Ntianá má ma natsihin ninku, nku xi ndá fariseo ko nku ndá xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. 11 Ndá fariseo b'i ts'ín kinchjako Ntianá nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinjña ndju: "Ji Na'mi, títsjaha máb'achjí at'aha najmi b'á k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndyjé ts'ín, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhun. Ko ta ndaha najmi b'á k'an xi nkúhu ndá xu'bi xi f'áchjíntjai ch'á. 12 Jo niyá nga tuntjóo báteejña kjintíá ko nku tíkjá ngayjee ni xi ts'in nganá tsja chje."

13 'Tunga ndá xi f'áchjíntjai ch'á kjin tsasinjña ko santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuásenjinki. Tu kik'onyahá 'mehe nga b'i kitsú: "Ji Na'mi, katuma nimahi an nga jé tjenna." 14 An b'á tíxinnuu. Nku ndá xi naxu kama ndái nginkun Ntianá nk'ie nga kik'óya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha ndá xinkuu. At'aha tu yáhá ni xi k'uásjenk'a suba yjoho, kui xi ichí kama nginkun Ntianá. Ko xi k'uásje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

15 As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga nk'iehé nga kikie já ni'yakuyóo nii, b'á kitsúhu xuta nga najmi b'á incha ts'iín. 16 Tunga kinchjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'á ts'ín tjíntuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjehen ra nga Ntianá kuatéxumaha. 17 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi najmi ts'iínkjáíhin nga Ntianá xi batéxumaha xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin nku

nda chí ni xi 'baihi, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyaha Jesu:
—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'inkjáíhin ra nga kúátejña tík'un síán?
19 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿Á an xi nda tí'mihiní? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntianá.
20 Yai xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: "Najmi tu biyunéí kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Chankjúín na'mihi ko naahi."
21 B'a kitsú ndo:
—Ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.
22 Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bi b'a kitsú:
—Nku ni ndyjat'á sahi. Tateñai ngayjee ni xi tjíhin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibáí nga tsjénnkiní.
23 Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie nusin nusihin, at'aha 'yún nkjún nchiná. 24 Nk'ie nga kikie Jesu nga kik'ie nusin nusihin ndo, b'i kitsú:
—¡Á b'a 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntianá kuatéxumaha! 25 Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha.
26 As'ai xuta xi kint'éhe b'a incha kitsú:
—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?
27 B'i kitsú Jesu:
—Ni xi ndahachí najmi maha ts'ín xuta, Ntianá maha ts'ín nii.
28 As'ai b'a kitsú Pedro:
—Xi nkúhu jin, ja y'entui ni xi tjínni ko tjennkihi nd'ai.
29 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuúhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha ko tsa ntíhi at'aha Ntianá batéxumaha,
30 kui xutai 'yún ts'ati k'uai ngáha ra asunnte xu'bi ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úéntu tík'un sín.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:
—Tjenñju. Ja tíbankíaán nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'ét'a já profeta nga kamaha Ntíhi Ndax'iun. 32 At'aha aya ntsja

xutą xi najmi ntję Israel tjęhęn rą n'ękjas'en. Kui xi kuąjnukiehę, ch'on ts'ííhin, ko kuątétéjnuhu. 33 K'uéhę ko ts'ínk'ien. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uąíya ngáhą rą ngabayoo.

34 Ndaha nku ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyóo. Najmi be ni xi tínchją Jesu, ąt'ahą kis'ejña 'mahą niu.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku ndą ką

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Nk'ie nga ja tíbichú tiña Jesu nanki Jerico, nku ndą ką kab'ejña ąndai niyóo nga tíbanki chję. 36 Nk'ie nga kint'é ndo nga tíf'a nkjún xutą, ąs'ąi kingjásjaiya mí nihi xi tíma. 37 Kik'inyahą nga Jesu, ndą xi nibáha Nazaret, tíf'a yo. 38 Ąs'ąi kikjintáya:

—¡Ji Jesu, ji xi ntjęhę David, katuma nimąhi an!

39 Xutą xi yja títjuun kinchjątikohą tu xi k'uéchja'aha ts'a, tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—¡Ji ntjęhę David, katuma nimąhi an!

40 Ąs'ąi tsasin'yún Jesu ko b'ą kitsú nga ngjuąichj'a ndą ko. Nk'ie nga ja j'ai, Jesu kingjásjaiyahą:

41 —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'ą kitsú ndą ko:

—Ji ndą maestru, mjena nga kąma chjina.

42 B'i kitsú Jesu:

—Katuma chjihi. Ąt'ahą kuas'ejihin nga Ntiąná kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri.

43 Tą kuihi chubo kama chjihi ndo ko kitsjennkíhi Jesu nga kits'íntsjoho Ntiąná. Ko tą kits'íntsjoho Ntiąná ngayjeę xutą xi kikie ni xu'bi.

B'i ts'ín tsichuk'úhun Zakeo Jesu

19 Ąs'ąi tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nankiu. 2 Yo tíjña nku ndą nchiná xi 'mi Zakeo, xi ndą k'akuhu já xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'ahą já Romą. 3 Kui xi mjehę skuę yáha Jesu, tunga najmi tímahá rą, ąt'ahą katsehe xutą ko ch'ę nkjún ya Zakeo. 4 Ąs'ąi tsangatsanka títjuhun xutą nkjiun ko tsiyajnu nku yá xi síjña yo, tu xi skuęhe Jesu, ąt'ahą yo tjíhin nga kj'uą.

5 Nk'ie nga ja tíf'a Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndo ko b'i kitsúhu:

—Ji Zakeo, kitsą titjujein, ąt'ahą ni'yahi tjíhin nga ts'inkj'áíya nd'ąi.

6 Ąs'ąi kitsą tsitjujen Zakeo ko tsjo kamahą nga kits'ínkjáíhin Jesu ni'yahą. 7 Tunga nk'ie nga kikie xutą ni xu'bi, ąs'ąi ngayjeę kinchjąyane Jesu nga b'ą kitsúhu xinkjín:

—Ni'yahą nku ndą xi najmi ts'íntjusun kjuątéxumahą Moise kfi ts'ínkj'áíya.

8 Ąs'ąi tsasinjña ndju Zakeo ko b'ą kitsúhu Jesu:
—Chąsei, ndą maestru. Tsjahą xutą x'ąn masen ni xi tjínna. Ko tsa tjín xi ndyjé kits'ihin nga ts'anąchąhą, ts'ink'óya ngáhą rą ñju niyá tjíhin ni xi jakj'ahą.
9 B'i kitsú Jesu:
—Ja k'uanki nd'ąi xutą xi tjíntu ni'ya xu'bi, ąt'ahą tą ntjehe ntje chjáná Abraham y'ahą rą ndą xu'bi. 10 Ąt'ahą Ntíhi Ndąx'iun j'aingisjáí ko j'ai ts'ínk'anki xutą xi ja kindyja.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndą xi kitsjáhą já musuhu toon xi ts'iínxáko

(Mt. 25:14-30)

11 Nk'ie nga tímjéñju xutą ni xi tínchją Jesu, ąs'ąi tą y'éjña chubąya ngáha nga tsakúya. Ąt'ahą ja tíbichú tiña nanki Jerusalen ko b'ą tímahą xutą nga ąkui kuątéxumahá Ntiąná. 12 Kui nga b'ą kitsúhu Jesu:
—Y'ejña nku ndą nchiná xi ngji kjin kj'ąí nanki tu xi ndą rei n'e maha ko ąskahan k'óóya ngáha. 13 Ąs'ąi kinchjąhą te já musuhu ko kitsjáhą toon nga nkúnkú jóo. "N'exákoo tooin santa nkúhu nga kjúái ngáhana", kitsúhu.
14 'Tunga unkiehé rą xutą nankihi ndo ko incha kits'ínkji tjennki ndo já chjine'én xi b'ą kuitsu: "Najmi mjeni tsa kui ndąi xi kąma ndą reini." 15 Tunga kin'e mahá ndą rei ndo ko kik'óya ngáha nankihi. Ąs'ąi kitsjá kjuą nga chubahą já musu xi kitsjáhą toon, tu xi skuehe xi nkú tjín kits'ín nganąsun nga nkúnkú jóo.
16 'Ąs'ąi j'ai ndą xi tjuun. "Ji ndą ntią, te tjíhin nga kits'ín nganąsun toohin", kitsú. 17 "Nda tjín. Nda ní ji, ndą musu. Nąxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha, kui nga tsjaha ra nga kuątexumahą ri te nanki", kitsú ndą rei. 18 Ąs'ąi j'ai ndą musu xi ma joho. "Ji ndą ntią, un tjíhin nga kits'ín nganąsun toohin", kitsú. 19 "Ji xi kuątexumaihi un nanki", tą kitsúhu ndą musu xu'bi.
20 'Ąs'ąi j'ai ngá kj'ąí ndą musu. "Ji ndą ntią, á toohin ngáha ei. Nku pañu kik'ontikjájian nga y'etjá, 21 ąt'ahą tsankjuhun. Ąt'ahą kjan ní ji. Chjubéí ni xi najmi ji y'ejñai ko chjusíntjein chąn xi najmi ji y'entjei", kitsú. 22 Ąs'ąi b'ą kitsú ndą rei: "Ji ndą musu ch'onk'un, tą kuihi én xi kuakixín ts'inkokjuąhara. Tsa an xi kjan ko fakj'a ni xi najmi an y'ejñá ko kjesíntjen chąn xi najmi an y'entje, 23 kui nga, ¿á najmi kin'ekjas'ehen ri toonną já xi be nkú ts'ín ts'ínxákoho toon? Tsa b'ą kin'ei, ja rą ts'inkjáín ngáhą rą nd'ąi toonną ko santaha ntíhi nga kjúą", kitsú.
24 'Ąs'ąi kinchjąko ndą rei já xi kabincha yo. "Chjú'ohoo tooon ndą xu'bi ko tjohoon ndą xi tíjñahą te", kitsúhu. 25 "Ji ndą ntią, ja tíjñahą te toon ndą xu'bo", kitsú jóo. 26 Tunga b'ąhá kitsú ndą rei: "An b'ą

tíxinnuu. Ngayjee xi tjíhin ni, kui xi k'uai saha. Tunga xi najmi tjíhin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tíjñaha. 27 Ko máha já kontrana xi najmi mjehe nga kuatexumaha, nibákoo ei ko nginkán tichákjó kásin."

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen títjun nga kits'ínndjuú ngáha niyáha nanki Jerusalen. 29 Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage ko Betania, nanki xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha 30 nga b'i kitsúhu:

—Tankíún nanki ichí xi tíjña tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjít'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjúnndáyo ko nibákoo ei. 31 Ko tsa tjín xi ngjuásjaiyanuu: "¿Á jun tíchjundáyahanu chu?", tsa kuitsunuu, b'a t'ihuun: "Nda maestru rú machjéhen chu."

32 As'ai ngji já xi kin'ekjíu ko kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. 33 Nk'ie nga ja tíincha kjendáya ntí búrrúu, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrúu?

34 B'a kitsú jóo:

—Nda maestru rú machjéhen chu.

35 Incha j'aikohoo Jesu chu. Najyuhun incha kingjásuhun chu ko kits'ínk'íésun Jesu. 36 Xi nkú nga ts'ín tífi Jesu, b'a ts'ín kingjántu najyuhun xuta aya niyóo. 37 Nk'ie nga ja tíincha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenki Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'íntsjohoo Ntianá ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kikie.

38 B'a incha kitsú xuto:

—¡Ntianá nda kats'ínko nda rei xi kits'ín nibá ngajohoo! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján ko kaya kjuachánkaha Ntianá nk'a ján!

39 As'ai kinchja k'ua já fariseo xi tjenjihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'ín.

40 B'i kitsú Jesu:

—B'a tíxinnuu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bi, ndjio incha kjintáya.

41 Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalen, kikjintántjai nankiu nk'ie nga kikie. 42 B'i kitsú:

—¡Tsa tu kui sa nistjin xu'bi kamankjinnuu ni xi tsjánuu kjuajyu! Tunga tíjña 'mahánuu niu nd'ai. 43 At'aha kuichú nistjin nga já kontranuu k'uétjindainuu xjó nga k'uéchjanuu tu xi ts'iínkjeheenuu. 44 Ts'iínkjenuu ko ts'iínk'ien xuta nankinuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasun saha ra xinkjín. At'aha najmi kamankjinnuu nk'ie nga y'éjña chjinuu Ntianá kjuandaha.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tíincha batéña chu má ma natsihin ninku

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

45 As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje já xi tíincha
batéña ko tíincha b'atse chu yo. 46 B'i kitsúhu:
—B'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta
Ntianá kama ni'yana." Tunga jun antehe já ndyjé tín'e mo.
47 Xki nistjin tsakúya Jesu natsihin ninku. Ko já na'mi k'aku, já
chjine'éhen kjuatéxumoo ko já xi yankjúhun incha tsangisjai niyá xi
nkú ts'ín kama ts'iínk'iehen Jesu. 48 Tunga najmi tísakú niyáhá ra nkú
ts'ín b'a incha ts'iín, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehe nga kuasínñjuhu
ni xi tínchja Jesu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 Nku niyá nk'ie nga tíbakúya Jesu má ma natsihin ninku
nga y'énijmíhi xuta én nda tsuhu Ntianá, as'ai j'aik'úhun já
na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. 2 B'a
incha kitsúhu:
—T'inyani, ¿mí xá xi tjíhin nga b'a tín'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?
3 B'i kitsú Jesu:
—Ko an ta kuasjáíyanuu nku ni. T'inyanú. 4 ¿Yá xi kits'ín nibáha
Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntianá, a ra xuta asunnteihí?
5 As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:
—Tsa: "Ntianá kits'ín nibáha Jua", kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná:
"¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?" 6 Ko tsa: "Xuta asunntei
kits'ín nibáha" kuixíaán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'iínk'iennná,
at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.
7 As'ai kinchjako ngáha Jesu:
—Najmi yai yá xi kits'ín nibáha.
8 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Ko ta ndaha an najmi xínyanuu yá xi kitsjána nga b'a títs'ian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

9 As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:
—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko
tuntsjajée, as'ai ngji kjin tse nkjún nistjin. 10 Nk'ie nga ja tíjne tuu,
as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi títs'ínxáko tuntsjajée
tu xi kuankihi ra tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé ra jóo nda musuhu ko

kits'ínkji tiya tiya. **11** As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo kj'aí nda musu, tunga ta kik'íéhé ngáha ra jóo nda musu xu'bi. Ch'on nkjún incha kitsúhu ko kits'ínkji tiya tiya. **12** Ta kits'ínkjihí ngáha kj'aí nda musuhu ndo, tunga ta kits'ín'uhún ngáha ra jóo nda xu'bi nga tsanka tjennki.

13 'Tu chahán b'i kitsú nda xi ts'e tuntsjajée: "¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahá ntína xi tjo nkjúnna ts'inkjíá. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo." **14** Tunga nk'iehé nga kikie já xi ts'ínxáko tuntsjajée nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: "Kui xu'bo xi ts'iínkjáíhin ngayjee ni xi tjíhin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'iínkjáíhin." **15** Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhi ndo natsin má nga tjíntje tuntsjajée ko kits'ínk'ien.

'Kui b'a maha, ¿nkú ts'iíhin ra nda xi ts'e tuntsjajée já xu'bo? **16** Kj'uaí ko ts'iínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajée ko kj'aí já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajée.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bi xuta xi tíincha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¡Najmi b'a tu katuma!

17 Tunga tsase'ahá Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhu ra ma ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntianá? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexóo,
ja j'ai ma ndjio k'aku.

18 Tu yáhá ni xi kuijnesun ndjio xu'bi kama xixi. Ko xi kuijnenehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Ta kuihi chubo mjehe já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihin nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun. **20** As'ai kits'ín nibásehe Jesu k'ua já xi kúnnta 'maha, xi xuta nda kits'ín ma mañá yjoho, tu xi ts'iínkijnejihin Jesu nku én xi najmi b'a tjín. B'a ts'ín kama ts'iínkjas'ehen ra nda tjíxá Roma. **21** B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyáí ko nga najmi ngabi n'ei kjua. Naxu bakuyáí éhen Ntianá. **22** Kui nga, ¿a ma b'echjíhií nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

23 Tunga kamankjihín ra Jesu kjuamañaha jóo ko b'a kitsúhu:

24 —Takúnú nku toon denario. ¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áín xi tjít'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

25 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda títjun Cesar ni xi ts'e nda títjun Cesar, ko tjohoon Ntianá ni xi ts'e Ntianá.

26 Najmi kamaha jóo kits'ínkijneya Jesu nga kuinchja nginkun
xuta nantio nku én xi najmi b'a tjín. Tu sahá kama nkjúhun én xi
kits'ínk'óya Jesu ko najmi ta kinchjaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.
As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga 28 kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:
—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: "Tsa nku nda xi tíjñaha chjuún
kjuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhun, nda nts'e tjíhin nga
kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'ín s'ehe ra ntí nda nts'e xi
k'ien." 29 Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun
tunga b'ahá tjíun k'ien. Najmi kis'ehe ntí. 30 As'ai nda xi ma joho
tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ngáha. 31 As'ai b'ahá ta
kits'ín ngáha nda xi ma jahan ko ta k'ien, ko b'a ta kamat'ain já
xingisoo. Ndaha nku xi yatuu najmi kis'ehe ntí. 32 Asakahan ta k'ien
tachjúun.
33 'Kui b'a maha, nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá
ndaha xi kama ts'e tachjúun? At'aha nga yatuu tsixanko.
34 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Bixan xuta xi tjín nistjin nd'ai ko ts'ínkixan ntíhi. 35 Tunga
xuta xi tjehen ra nga k'úéntu tík'un nistjin xi s'ejña askahan, xi
kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi ta kuixahan ko najmi ta
ts'iínkixahan ntíhi. 36 At'aha najmi ta kama kuayáha. B'a ní ts'ín
k'úéntu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsjee. Ntíhi Ntianá kama, at'aha j'áíya
ngáha ra ngabayoo.
37 'Ko santaha Moise ta y'éjña chji nga kj'uaíya ngáha ra xuta
ngabayoo, nk'ie nga kinchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títiu. At'aha b'a
ts'ín tjít'a nga Ntianá xi "Ntiaha Abraham, Ntiaha Isaac ko Ntiaha
Jacob." 38 Ntianá najmi Ntiaha anima. Ntiaha ní xuta tík'un. At'aha
nginkun Ntianá tjíntu tík'un ngayjee xuta.
39 As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:
—B'a tjín ni xi kuakixín, nda maestru.
40 Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿Nkú tjíhin ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibáha ra xi
Cristo?[f] 42 At'aha ta kuihi David b'a ts'ín y'ét'a xujun salmo:
Ntianá b'a kitsúhu Nda Ntiana:

---

[f] **20:41** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

"Tinchint'áni má batexuma,
43 k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui."
44 B'a ts'ín ta kuihi David b'a kitsúhu nga Nda Ntiaha maha xi Cristo.
Kui nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Nga tíincha basínñju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta
ni'yakuyáha:
46 —Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho
nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'ín súniñaha niyátée.
Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tíincha títjun ni'ya sinagoga ko nga
b'entu ante k'aku xi tjín nku s'í. 47 Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi
ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yúhún tse nchjako mañá Ntianá tu xi
b'é'mat'aihin yjoho. 'Yún un skuehe já xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Mr. 12:41-44)

21 Tsase Jesu ko kikie xuta nchiná xi tíbinchá toohon aya kaxa
toon chje. 2 Ko ta kikie nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi
jo toon xi tíntí tsinchá kaxa chje. 3 As'ai b'i kitsú:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee
xuta xi k'oo. 4 At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tíb'ankihi kuatsjá. Tunga
máha tachjíin, ngayjee toon xi tíjñaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asunntee

(Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)

5 K'ua xuta tínchjanijmíyaha ninku nga tsjo ts'ín kin'enaxúkoho
ndjio tsjo k'un ko ni xi kits'ínsuhun xuta. As'ai b'i kitsú Jesu:
6 —Máha ni xi tíyo ei, kuichú nistjin nga ndaha nku ndjio najmi ta
s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.
7 As'ai b'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:
—Ji nda maestru, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nga
b'a kama?
8 As'ai kinchja Jesu:
—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanuu. At'aha
nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'iín ma yjoho. "An xi kui", kuitsu. Ko
b'a kuitsu ya: "Ja kuichu nistjiun." Tunga najmi tu tsjennkíhí ruu jóo.
9 Nk'ie nga kuinú'yó nga tjín kjuachán ko nga najmi tjín kjuajyu ajihin
xuta naxinantá xi tjín, najmi tu binkjun. At'aha tjíhin ni nga tjun b'a
kama, tunga najmi kjehé kfe asunntee.

10 Ko b'i kitsú sa Jesu nga ngjindju:
—Xuta xi tjín nku nanki kjaánko xuta xi kj'aí nanki. Nku nda
rei kjaánko kj'aí nda rei. 11 Chón xi tu xí 'yúhún kama ko s'e kjintíá
kj'aí kj'aí nanki. Tsjén ch'in ch'onk'un, ko kama chji nk'a ján ni xi
kuinchánkjúhun xuta ko kjuankjún chánka.
12 ’Tunga kintehe ni nga kuitjusun ngayjee ni xu'bi, títjun
kuakj'ánijénuu xuta ko tsjénnki unkienuu. Ts'iínkjas'ennuu aya
ntsja já k'akuhu xuta sinagoga ko ts'iínkjas'ennuu nubayá. Ngat'ana
ngjuaikohonuu nginkun já rei ko nginkun já títjun. 13 B'a ts'ín
sakúntehenuu nga k'úínyaha ruu jóo yáha an. 14 B'i n'e n'enkjíntak'un
nga najmi tu b'enda títjun xi nkú ts'ín kuisinkoo yjonuu. 15 At'aha an
tsjanuu én xi chubo ko kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já
kontranuu, tu xi najmi kuichúkjuaha ra ni xi chubo ko tsa b'a kuitsu
nga najmi b'a tjín ni xi tíchubo.
16 ’Santaha xi chánuu, já nts'o, xuta xinkiu ko xuta xi nda
nchjakonuu ts'iínkjas'ennuu. K'ua xi tjín ajinnuu n'ek'ien. 17 Ngat'ana
ts'iín unkiehenuu ngayjee xuta. 18 Tunga ndahá nku ntsjaku najmi
ndyja. 19 Ndjá tincho, tu xi k'uankihinu.
20 ’Nk'ie nga choo nga k'uétjindaihi já jun nanki Jerusalen,
katumankjinnuu nga ja kuichu nistjin nga n'ekje. 21 Kui nistjiun
katanka xuta xi tjíntu ante Judea xi tjehen asunntu tjennki. Xi tjíntu
ajin nantia Jerusalen katitju. Xi kafi jñá najmi ta kak'óyaha ajin
nantio. 22 At'aha kui nistjin xu'bo ts'iínkjáíhin xuta chjíhi ni xi najmi
nda kits'ín, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tjít'a éhen Ntianá. 23 ¡Nima
rú ts'íhin jminchjín xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui nistjiun! At'aha tse
kjuanima xi s'e asunntee ko kjuakjahan Ntianá nibanehe xuta xu'bi.
24 K'ua xi kicha ndju n'ek'ienkoho ko kj'aí ngá xi ngjuainijé ngayjee
nanki xi tjín. Xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra kuasinne nanki
Jerusalen xi nkú tjín nú nga k'uaintehe nga kuatéxuma.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 ’As'ai ts'íu ko sóo ko niñuu kuakúchji kjuankjún xi kama.
Xuta naxinantá xi tjín t'anankiu ngjuántaha ra yjoho ko tsankjún,
at'aha 'yún kjuaneya ntáchak'uun ko 'yún ngjuainк'a t'éhen ntóo.
26 Xí kuayáyahá xuta nga tsankjún ko nga kúyaha ni xi kamaha
asunntee. At'aha Ntianá ts'iínk'atsé ni xi tjín nk'a ján. 27 Nk'iehé cha
Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko
kjuachánkaha. 28 Nk'ie nga k'uatuts'ihin nga b'i kama, tsjo katumanu,
at'aha ja tíbichú tiña nistjin nga ja kama ndaínuu.
29 Ko b'i ta ts'ín y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:
—Chasoho yá higuera ko ngayjee yá xi tjín. 30 Nk'ie nga yo nga
ja títjuhu nts'én, mankjinnuu nga ja tíbichú tiña chunubóo. 31 B'a ta

ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tíjña tiña nistjin nga kuatéxuma Ntianá. 32Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáyje xuta xi tjín nd'ai. 33Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga énna najmi kj'ua tiya.

34'Chúhuun yjonuu, tu xi najmi kama ndjáha aniманuu, tsa tséjihin ra ni xi mjehe yjonintenuu, tsa kama ch'iu, ko tsa kjúántaha ruu yjonuu ni xi tjín asunntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyjahánuu nk'ie nga kj'uaí nistjin xu'bo. 35At'aha kj'uaínehe nistjin xu'bo ngayjee xuta xi tjín tu má xi tjehén ni asunntee. Tu ndyjehé ra nga b'a kamoo. 36Kui nga tintsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntianá, tu xi kuichúkjuahanuu nga kuitjánkiu ngayjee ni xi kamoo ko kuichú nginkun Ntíhi Ndax'iun.

37Xki nistjin tsakúya Jesu natsin ninku ko nga ma ngixuun bitju nga fi ts'ínkj'a nistjen asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. 38Ko ngayjee xuta ta jyun ta jyun incha f'ai natsin ninku nga f'aisínñjuhu Jesu.

B'i ts'ín y'énda já tjíxóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Jn. 11:47-53)

22 Ja tíbichú tiña S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. 2Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha tsangisjai niyá xi nkú nga ts'ín ts'iínk'iehen Jesu, at'aha tsankjún jóo xuta nkjiun.

B'i ts'ín y'énda Juda Iscariote xi nkú ts'ín ts'iínkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

3As'ai jas'enjihin Satana Juda xi ta 'mi Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo. 4Kui xi ngjisehe já na'mi k'aku ko já jun k'aku nga kinchjanijmíyako xi nkú ts'ín kama ts'iínkjas'ehen Jesu. 5Tsjo kamaha jóo ko y'éndako Juda nga tsjáha toon. 6Kits'ín yu Juda ko tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'iínkjas'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjín xuta.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7Tsichu nistjin nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, nk'ie nga n'ek'ien chutsankaha S'í Pascua. 8As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínkji Pedro ko Jua:

—Tankínk'iendo ni xi chineé S'í Pascua.

9B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjehen mjehi nga k'úéndai nichineé?

10B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga kuitjás'oon ajin nantio, satékjó nku nda xi y'a nku ndjií ntánijua. Tsjénnkihuu santaha má nga kjuas'en 11ko b'a t'ihuun

nda xi ts'e ni'yoo: “B'a títsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjíneka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” 12 As'ai kuakúnuu nku ante tayá chánka xi ja tjínda xi tjehen nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

13 As'ai ngji jóo ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'énda nichinehe S'í Pascua. 14 Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejñat'ako Jesu yámixo já postruhu 15 ko b'i kitsúhu:

—Mangimjena nga kjuasjékonuu S'í Pascua xu'bi kintehe ni ngabayana. 16 At'aha b'a tíxinnuu nga najmi ta kjíne sahana nichinei santaha nkúhu nga kuitjusun xi nkú tsuhu ra kui s'íi má batéxuma Ntianá.

17 As'ai jakj'á chutsíun ko nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntianá, b'i kitsú:

—Chjúbó niu ko n'endzjohoo xinkiu. 18 At'aha b'a tíxinnuu nga najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntianá.

19 As'ai jakj'á ninkuon ko nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntianá, tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'a n'oo tu xi kj'uaítsjennuu an.

20 Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee, ta jakj'á chutsíun nga b'a kitsú:

—Kui chutsíin tíbakúchji jnína xi ngjuai ndzjo ngandanuu. Jnína tíb'éndako tsetsehe Ntianá nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'iínko xuta. 21 Tunga máha nd'ai, nda xi títs'ínkjas'enna ta tíjñat'akona yámixai. 22 At'aha b'a n'ehe Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'ín kis'endaha. Tunga, ¡nima rú ts'íhin nda xi ts'iínkjas'ehen!

23 As'ai b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín jóo nga yá xi b'a ts'iíun.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

24 As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjín nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. 25 Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rei xi batéxuma naxinantá xi tjín asunntee ndjá ts'ínko xuta xi ts'e. Ko já xi tjíhin xá, kui xi nda incha ts'ín, tsu xuta. 26 Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnuu kats'ín ma yjoho xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte tjen. Ko xi batéxuma kats'ín ma yjoho xi nkú joyaha tsa kui xi nda musuhu já xingisoo. 27 At'aha, ¿yá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejñat'a yámixo nga kjine, a ra nda musu xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejñat'ahá yámixo? Tunga máha an, tíijñajinnuu ei xi nkú joyaha nda musunuu.

28 ’Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. 29 Kui nga k'uendáhanuu nga kuatexumo, xi nkú ts'ín y'éndana Na'mina. 30 Kuintsubat'o yámixana nga chinoo ko s'iu nk'ie nga kuatexuma,

kǫ kuintsuboo ąnte má nga kuątexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo tíkjá maha.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'ą kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 'Simon, Simon, tąsinñjui. Satana tsanki nga k'uétsujneyánuu xi
nkú n'ehe tuniñu nga kjút'ayák'unnuu. 32 Tunga an ja tsankintjáíhi
nginkun Nąmiu tu xi tu nku s'ejihín ri an. Kǫ ji, nk'ie nga sąkú
nga'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tisinkoi já nts'ei tu xi tu nku ndjáhá
kuinchaha.
33 B'ą kitsú Simon:
—Ji ndą maestru, tjínkuhu k'an nga kfínkǫho nubąyá kǫ santaha
nga kuąyákǫho.
34 B'i kitsú Jesu:
—Ji Pedro, an b'ą tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xąntǫ nd'ąi, b'ą
kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.
35 Ąs'ąi b'i kitsúhu já ni'yakuyáhą:
—Nk'ie nga kits'inkjínuu nga najmi tu ch'o tsa kixinnuu, kǫ tą
ndaha tǫon kǫ tą ndaha tjąbąxínnté, ¿a tjín ni xi kindyjat'anuu?
B'ą kitsú jóǫ:
—Najmi chumi nihi xi kindyjat'ani.
36 Ąs'ąi b'ą kitsú Jesu:
—Tunga nd'ąi, xi tíjñahą tsa, kat'a kǫ tą kat'a tǫohǫn. Kǫ xi najmi
tíjñahą kichą, katatéña najyun ndjuhu kǫ kat'atse nku. 37 Ąt'ahą b'ą
tíxinnuu. Tjíhin nga kuitjusuhun ni xu'bi xi tjít'a éhen Ntiąná: "Kui xi
tą kich'axkihi rą ąjihin já ch'onk'uun." Ąt'ahą ngayjee ni xi tjít'a nga
tínchjąnijmíyahana tjíhin nga kuitjusun.
38 B'ą kitsú jóǫ:
—Ji ndą maestru, ¡á jo kichą ei!
B'i kitsú Jesu:
—Ja kama.

B'i ts'ín kinchjąkǫ Jesu Ntiąná

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

39 Ąs'ąi tsitju Jesu nga ngji ąsunntu tjenki xi 'mi Yá Olivǫ xi nkú
ts'ín tehente, kǫ tą kitsjennkíhi já ni'yakuyáhą. 40 Nk'ie nga tsichu yǫ,
b'ą kitsúhu:
—Chubakǫo Ntiąná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.
41 Ąs'ąi b'ą ts'ín kjin ngji t'axín suba xi nkúhu má bichúkijne nku
ndjiǫ nga s'e. Yǫ tsasinkúnch'in kǫ kinchjąkǫ Ntiąná. 42 B'i kitsú:
—Ji Nąmi, tsa kąma kai, n'ekj'a t'axínní kjuąnimą xu'bi. Tunga
katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

43 Ás'ai kama chjihi nku ntítsje xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá
nga'yúhun. 44 Ko nk'ie nga 'yún nkjún un tíbehe Jesu, tu sahá 'yún
kinchjako sa Ntianá ko tsixuntu t'anankiu ntánubáha xi b'a k'un xi
nkú joyaha stubá jní i.
45 Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntianá, as'ai tsisintjen ko
j'aise ngáha ra já ni'yakuyáha. Kjintufé jóo nk'ie nga j'aisehe at'aha
kjuaboo xi kats'ín nganaha. 46 Ás'ai b'i kitsú:
—¿Á kisunntuféhenu? Tisíntjoon ko chubakoo Ntianá tu xi najmi
chjút'ayák'uhunnuu.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

47 Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí nkjin nkjún xuta. Tjen
títjuhun xuto nda xi 'mi Juda, xi nku nda ni'yakuyá xi te joo. Kui xi
j'aik'úhun Jesu ko kikjexu'ba. 48 B'i kitsú Jesu:
—Ji Juda, ¿a tíchjuxu'bai Ntíhi Ndax'iun nga tín'ekjas'ein?
49 Nk'ie nga kikie já xi kabinchandaihi Jesu ni xi tímoo, as'ai b'a
kitsú:
—Ji nda maestru, ¿a kicha kuixkjahanni?
50 Nku nda xi síjñajihin jóo kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi
títjuun. Tsatet'a tjabaxínñju kixi. 51 Tunga b'ahá kitsú Jesu:
—Najmi b'a tu n'o. Jyu tincho.
Kits'ínko tjabaxínñju nda musu nga kits'ínnkihi. 52 Ás'ai kinchjako
já xi j'aikj'ánijéhe, kui xi já na'mi k'aku ko já jun k'akuhu ninku ko
jáchá xi ta tjíhin xá. B'i kitsúhu:
—¿A nda ndyjéná? ¿Á ixí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjúáihinu?
53 Xki nistjin tsásinjñajinnuu má ma natsihin ninku. Ndahachí najmi
kin'ekonú. Tunga kuihí chubanuu xu'bi, chuba nga batéxuma má
jyuun.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

54 Ás'ai jakj'ánijéhe jóo Jesu ko ngjikohoo ni'yaha nda na'mi títjuun.
Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu. 55 Nk'ie nga kíts'ín'yún nd'í jóo
kamasehen natsiun, y'entut'á ko Pedro ta y'ejñajihin. 56 Ás'ai nku na
musu kikiehe nk'ie nga kab'ejñat'a nd'íu. Tsase'a sisihin ko b'a kitsú:
—Kui chái xi ta tsjenko chá ján.
57 Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:
—Ji tachjuún, najmi be ndo.
58 Sa kutju tu sa kj'aíhí xi kikie ngáha ko b'a kitsúhu:
—Ji xi ta makoi jóo.
Tunga b'ahá kitsú Pedro:
—Ji nda, najmi an niu.

59 J'a rą xi nkú maha tsa nku orą. Ąs'ąi tu sa kj'ąí ngá xi tą b'ąhá
kitsú ngáhą rą:
—Kjuaxi kjáíhin nga ko kui ndąi makō ndą xu'bą ján, ąt'ahą tą
Galileą nabáha.
60 B'ąhá tą kitsú ngáha Pedrō:
—Ji ndą, najmi be ni xi tíchubai.
Tą kuihi chubō, nk'ie nga b'ą tą títsuhu Pedrō, tjen'yún kikjintáhá
nku xąntą. 61 Kits'ínk'ótjiya Ndą Ntiąná nga tsase'a Pedrō, kō
j'áítsjehen Pedrō ni xi kitsúhu Ndą Ntiąná: "Kintehe ni nga kjintá
xąntō nd'ąi, b'ą kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin." 62 Ąs'ąi
tsitjusje Pedrō kō kikjintá'un kikjintánte.

B'i ts'ín kichajnucha Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

63 Máha já xi tíincha kunntáhą Jesu, kik'aya kō kik'íéhe. 64 Y'é'ma
tunkun kō b'ą incha kitsúhu:
—Tixínyai xi nkúhu ndą profetą, ¿yá xi kuak'íéhi?
65 Nkjin tíkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'ín kin'ekōkjuą Jesu nginkun já tjíxá judiō

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tjíhin xá kō já nąmi
k'akū kō já chjine'éhen kjuątéxumoō. Incha ngjikō Jesu má ma ñjakú
já tjíxá judiō kō b'ą incha kitsúhu:
67 —T'inyani, ¿a ji xi kits'ín nibá Ntiąná?[g]
B'i kitsú Jesu:
—Tsa xínyanuu, najmi s'ejinnuu. 68 Kō tsa kuasjáíyanuu,
najmi n'ek'óyanú. 69 Tunga nd'ąi k'ąątuts'ihin Ntíhi Ndąx'iun nga
k'úéjñat'ahą Ntiąná xi tjíhin nga'yún.
70 Ąs'ąi ngatentee kingjásjaiyahą:
—¿A xúhu jihí xi Ntíhi Ntiąná?
B'i kitsú Jesu:
—An xi tíbixíún.
71 B'ą incha kitsú jóō:
—¿A machjén saná já testiyu? Ñá kikjin ja kuanu'yáá ni xi kuatsú.

B'i ts'ín kin'ekōkjuą Jesu nginkun ndą títjun Pilatō kō ndą rei Herodē Antipą

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 Ąs'ąi tsisintjen ngayjee já tjíxóō kō ngjikō Jesu nginkun
Pilatō. 2 Nkjin ni xi kikjanínehe yō nga b'i incha kitsú:

---

g **22:67** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristō".

—Xuta nankini tíbinchákjahan ndai nk'ie kuasakúni. Tíb'éjña nkjún nga s'echjíhi nda títjun Cesar ni xi f'áchjíntjai, ko b'a títsu nga kui xi nku nda rei xi kits'ín nibáha Ntianá.

3 B'a kitsúhu Pilato Jesu:

—¿A ji xi nda reihi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi tíbixín.

4 As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku ko xuta nkjiun nga b'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

5 Tunga tu nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankini tíbinchákjahan. Tíbakúya xki ante xi tjín Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihin ra ko santaha ei ja j'ai nga b'a títs'ín.

6 Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bi, kingjásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu, 7 at'aha yo batéxuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'ínkji Jesu má tíjña Herode, at'aha nanki Jerusalen tíjña Herode kui chubo.

8 Tu ni xí tsjohó kamaha Herode nk'ie nga kikie Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe ra skuehe. Nkjin tíkjá ni xi kik'inyaha nga títs'ín Jesu ko mjehe skue nga ts'iín Jesu nku kjuankjún. 9 Nkjin nkjún ni xi kingjásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. 10 Ta kabincha ya yo já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga nihi xi nkjún ts'ín nkjin ni xi tíkjaníneheé Jesu.

11 As'ai Herode ko já juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjíhi ra kits'ín ma Jesu ko tsajnukie. Kits'ínngja nku najyun tsjo tjín xi nkúhu xi bja já rei nga incha kik'aya. As'ai kits'ínk'óya ngáha ra Pilato. 12 Kui nistjin xu'bo Herode ko Pilato kik'atuts'ihin nga kinchjako nda ngáha xinkjín, at'aha unkie xinkjín kintehe ni ni xu'bi.

B'i ts'ín kitsjá kjua Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

13 As'ai Pilato kinchja ñjaha já na'mi k'aku ko já tjíxóo ko xuta nkjiun. 14 B'a kitsúhu:

—Jun kafáikonú ndai. B'a tíbixíún nga xuta nankinuu tíbinchákjahan. Nginkun kuangjasjáíyaha ndo. Ajihin ngayjee ni xi tíchjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa tjíhin jé. 15 Ta ndaha Herode najmi kuasakújihin tsa mí nihi. Kui nga kuats'ínk'óya ngáhana ndai. Ja tíyo. Najmi chumi nihi xi kits'ín ndai xi tjehen ra ngabaya. 16 Kui b'a maha, tsjahana kjua nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndaíhi.

18 Tunga nkuhú kits'ín ntaha xuta nga kikjintáya:

—¡Kan'ek'ien nda xu'bo! ¡N'e ndaíhi Barraba!

19 Kjiya'yún nda Barraba at'aha já Roma ngji kontraha ko nku nda kits'ínk'ien. 20 Pilato mjehe nga ts'iín ndaíhi Jesu kai, kui nga ta kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. 21 Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—¡Tjat'a krui ndo! ¡Tjat'a krui ndo!
22 As'ai ta kinchjahá ngáha Pilato niyá xi ma jahan:
—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhin xi kits'ín ndo? Ndaha nku ni najmi tísakújinna tsa tjehen ra ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjua nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndaíhi.
23 Tunga tu ni xí 'yúhún kikjintáya sa xuta. Tsankihi Pilato nga ngjuát'a kruu Jesu. B'a incha kits'ín santaha nkúhu nga incha kin'esihin. 24 Kui nga kitsjáha kjua Pilato nga n'etjusuhun ni xi tíincha banki. 25 Kits'ín ndaíhi nda xi j'ájin xuta nga n'e ndaíhi, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha já Roma ngji kontraha ko at'aha anima tjehen. As'ai kitsjá kjua nga n'ehe Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Nk'ie nga tífi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sirene xi Simon 'mi. Jñá kaf'aihi ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkíhi Jesu. 27 Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta ko jminchjín xi tíincha kjintá nga títs'ínbat'a Jesu. 28 Tunga kits'ínk'ótjiyahá Jesu, tsasehe jminchjíun ko b'i kitsúhu:
—Jun jminchjín Jerusalen, najmi tu an ch'ít'anú. Yjonuu ko ntínuu xi ch'iít'o. 29 At'aha kuichú nistjin nga b'a kuitsu xuta: "Á b'a nda tjíhin ts'e jminchjín xi ntihi, xi najmi kik'a ntí ko xi najmi kits'ínki ntí." 30 As'ai b'a incha kuitsuhu tjenkiu: "Tixuntunéni." Ko: "T'e'mani", kuitsuhu tjenkiu. 31 At'aha tsa b'i tíincha ts'íhin yá xi xkféen, kui nga, ¿nkú sa ts'iíhin ra yá xi kixiu?
32 Ta tjenko jóo jo já ch'onk'un xi ta ngjuát'a kruuko Jesu. 33 Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Anima, yo kingját'a kruu Jesu ko nga joo já ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixihi Jesu ko nku skjúhun. 34 B'i kitsú Jesu:
—Ji Na'mi, n'endyjat'aihi, at'aha najmi be ni xi tíincha ts'ín.
Já juun kits'ínndzjoho xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. 35 Xuta nkjiun kabincha yo nga tíincha basenkjún. Ko já tjíxóo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:
—Kamaha ndai nga kj'aí xi kits'ínk'anki. Kats'ínk'anki yjoho nd'ai tsa kui xi kits'ín nibáha Ntianá,[h] tsa kui xi j'ájihin Ntianá.
36 Já juun ta kik'ayaha Jesu. J'aik'úhun ko kitsjáha nga k'úí binu san. 37 B'a incha kitsúhu:
—Tsa ji xi nda reihi xuta judio, n'ek'anki yjohi.
38 Ta kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'i kitsú: "Kui xu'bi xi nda reihi xuta judio." 39 Nku nda ch'onk'un xi ta kjit'a kruu ta najmi kikienkjún Jesu nga b'i kitsúhu:

---

[h] **23:35, 39** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntianá, n'ek'anki subai yjohi ko ta n'ek'ankini ko jin.
40 Tunga b'ahá kitsú nda xinkuu nga kinchjatiko nda xu'bi:
—Najmi binkjuin Ntianá ji, ta ndaha tsa ta kui kjuanimaha tíyai.
41 Máha ñá, tjíhin kixi nga un tíbená, at'aha tín'ekjáíhiín chjíhi ni xi kin'eé. Tunga kui ndai ndahachí najmi ch'on kits'ín.
42 As'ai b'a kitsúhu Jesu:
—Ji Jesu, katj'áítsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'ihin nga kuatexumai.
43 B'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'ai kuinchunkoní ndjiojmi ján.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Xi nkú ra ma nga chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asunntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. 45 Najmi ta kits'ín ndzjehen ts'íu. Ko jo tsitju nga kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. 46 As'ai 'yún kikjintáya Jesu:
—Ji Na'mi, aya ntsai títs'inkjas'en animan a.
Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. 47 Nk'ie nga kikie nda jun k'aku ni xi kamoo, kits'íntsjoho Ntianá nga b'a kitsú:
—Kjuaxi kjáíhin nga naxu ndai nginkun Ntiaha.
48 Ngayjee xuta nantia xi incha kikie ni xi kamoo, incha kamankjihin nga najmi nda tjín ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu.
49 Tunga máha ngayjee xuta xi behe Jesu ko jminchjín xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjehen ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga tíincha basehe ni xi tímoo.

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 Tíjñajihin já tjíxóo nku nda xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tíjñajihin Judea. Nda tjíya animan ha ndo ko naxu fiko yjoho nginkun Ntianá. 51 Ta tíkuyaha nistjin nga kuatéxuma Ntianá ko najmi kits'ín yu ni xi y'énda ko ni xi kits'ín já tjíxá xingisoo.
52 Kui xi ngjisehe Pilato ko tsankihi yjonintehe Jesu. 53 Nk'ie nga ja kikjejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjikjájnu ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. 54 Kui nistjiun tís'enda nichinehe S'í Pascua ko ja tíb'atuts'ihin nistjin nkjúun.
55 Jminchjín xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngji ko kikie tsjóo ko xi nkú ts'ín kis'ejña yjonintehe Jesu.
56 As'ai kik'óya ngáha ni'yaha ko y'énda ntá sinjne ko ni xi sinjne. Kits'ínkj'áíya jminchjíun nistjin nkjúun xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumoo.

B'i kama nk'ie nga j'áíyahą Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 Nga tą jyun tą jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin rą tuntjóo,
j'aisehe jminchjíun tsjóo nga y'a ts'íhin ni xi sinjne xi y'énda.
2 Nk'ie nga incha j'ai, kikie nga ja kachjuxín ndjio chákantsú xi
tjíchjane tsjóo. 3 Incha jas'en tunga najmi kisakúhú rą yjonintehe Ndą
Ntiąná Jesu. 4 Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'iín,
tu incha kikiehé nga kabinchat'ahą jo já xi yja najyun xi tíbat'ai. 5 Tu
ni xí kitsankjúhún jminchjíun ko kingjénsten ąnkjín t'anankiu. Tunga
b'ąhá kitsú jóo:

—¿Á ąjihin xutą k'ien tíbinchisjáíhinu xi tíjña tík'un? 6 Najmi tą
ei tíjñaha. Ja kaf'áíya ngáhą rą ngabayoo. N'ekj'áítsjohoon yjonuu
nga b'i kitsúnuu nk'ie nga y'ejña ąnte Galileą: 7 "Tjíhin nga n'ekjas'en
Ntíhi Ndąx'iun ąya ntsja já ngatitsuun ko s'et'a kruu. Nistjin xi ma
jahan kj'uąíya ngáhą rą ngabayoo."

8 Ąs'ąi j'áítsjehen jminchjíun ni xi kitsú Jesu 9 ko nk'ie nga incha
j'aihi tsjóo kitsúyahą ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nkuu ko
ngayjee xutą xingisoo. 10 Marią Magdaleną ko Juaną ko Marią xi
nąahą Santiago ko jminchjín xingisoo xi tjenkohoo, kui xi j'ai tsúyahą
já postru ni xu'bi.

11 Tunga najmi kis'ejihín rą já postru, ąt'ahą én xi najmi tjíhin
sin kamahą ni xi títsuya jminchjíun. 12 Tunga tsisintjehén Pedro ko
tsangatsanka nga ngji tsjóo. Nk'ie nga tsaseya tsjóo, kikie nga tu
najyun xi tsich'ontikjájnuhú yjonintee kjijña yo. Ąs'ąi kik'óya ngáha
ni'yahą nga tíma nkjúhun ni xi kamoo.

B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho Jesu jo já ni'yakuyáhą

(Mr. 16:12-13)

13 Tą kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyáhą Jesu yja nga tíincha
fi nanki ichí xi 'mi Emau, nanki xi te nku rą kilometro mahą nanki
Jerusalen. 14 Tínchjąnijmíyakoho xinkjín ngayjee ni xi kamoo nga
tíincha fi. 15 Ni xi kama, nk'ie nga tínchjąnijmíyakoho xinkjín niu,
j'aise tiñahą Jesu ko kitsjent'áhą. 16 Tunga b'ą kama xi kis'echjahá
tunkun jóo kama. Najmi kamankjihin tsa Jesu niu. 17 Ąs'ąi b'i kitsú
Jesu:

—¿Mí nihi xi tíchubanijmíyakohonu xinkiu nk'ie nga tín'o niyá?

Ąs'ąi tsincha'yún baba jóo 18 ko b'ą kitsú ndą xi 'mi Cleofą:

—¿A nku tutu rą ji xi tinchin nanki Jerusalen xi najmi be ni xi
kama nistjin xi nibahaná yo?

19 B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'ą incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehę Jesu, ndą xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku
ndą profetą kǫ chánka ni xi kits'ín. Kis'ehę nga'yún én xi kinchją
nginkun Ntiąná kǫ nginkun ngayjeę xutą. 20 Tunga já nąmi k'akuhú
kǫ já tjíxáná kits'ínkjas'en tu xi kin'ek'iehen, kǫ kis'et'a kruu. 21 Jin
kichuyái tsakai nga kui xi ts'iín ndąíhi nąxinantá Israel. Tunga ja
tjíhin jan nistjin nd'ąi nga b'ą kamoǫ.
22 'K'uą jminchjín xi tjínjinni kabinchánkjúnni. Tą jyun tą jyun
kafisehę tsjóǫ, 23 tunga najmi kasakúhú rą yjonintęę. Ntítsje rú incha
kama chjihi katsúni kǫ nga kui xi b'ą katsúhu nga tíjña tík'un Jesu.
24 Askahan tą kafisehę tsjóǫ k'uą já xi tjínjinni kǫ b'ą ts'ín kasakúhu
xi nkú nga katsú jminchjíun, tunga najmi kabehé Jesu.
25 B'i kitsú Jesu:
—¡Á b'ą nkjún ts'ín ichí mankjihinnuu kǫ 'ni s'ejihinnuu ngayjeę
ni xi kitsúhu já profetą! 26 ¿A najmi tjíhin ni nga un skuęhę xi kits'ín
nibá Ntiąná[i] kintehę ni nga sąkúhu kjuąchánka xi ts'ę?
27 As'ąi Jesu y'éjña chjihi jóǫ nkú tsuhu rą ngayjeę xujun éhęn
Ntiąná má tjít'a ni xi kąmahą. Kik'atuts'ihin rą xujun xi y'ét'a Moise
kǫ ngjindjukǫ ngayjeę xujun xi y'ét'a já profetą. 28 Nk'ie nga tsichu
nanki ichí xi má nga tíincha fi jóǫ, b'ą kits'ín xi kj'uą niyá Jesu
kits'ín. 29 Tunga kits'ínkasín'yún kjuą'yúhún rą jóǫ nga b'ą kitsúhu
Jesu:
—Tinchinkǫni ęi, ąt'ahą ja ngixun kǫ ja tíma'ñą.
Kui nga kits'ín yuhu Jesu nga y'ejñakǫ jóǫ. 30 Ni xi kama, nk'ie nga
kab'entut'ákǫ yámixǫ jóǫ, jakj'á Jesu ninkuǫn kǫ kitsjáhą máb'ąchjíhi
Ntiąná. As'ąi tsakjánya kǫ kitsjáhą jóǫ. 31 Kui chubǫ tsix'ánki nkun
jóǫ kǫ kamankjihin nga Jesu niu. As'ąi Jesu kits'ínndyjajihinsén yjohǫ
nginkun jóǫ. 32 B'i ngján b'ą kitsúhu xinkjín jóǫ:
—¿A najmi tíf'ajin nd'íhí tíma animąná nk'ie nga tínchjąkǫná ąya
niyóǫ kǫ nk'ie nga títsuyaná nkú tsuhu rą ni xi tjít'a éhęn Ntianá?
33 Tą kuihi chubǫ incha tsisintjęn kǫ kik'óya ngáha nanki
Jerusalen. Incha kikie nga nku stíhín kats'ín yjohǫ já ni'yakuyá xi te
nkuu kǫ já xi tjíntukǫhǫ. 34 Kui xi b'ą tíincha tsu:
—Kjuaxi kjáíhin nga ja kaf'áíya ngáhą rą ngabayoǫ Ndą Ntiąná
kǫ ja kuakakúchjihi yjohǫ Simon.
35 As'ąi kitsúya já xi joǫ ni xi kamat'ain ąya niyóǫ kǫ xi nkú ts'ín
kamankjihin nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuǫn.

B'i ts'ín tsakúchjihi yjohǫ Jesu já ni'yakuyáhą

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Tą tíincha nchjąha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehęn Jesu kǫ b'i
kitsú nga kikjaniña:

---

[i] **24:26 kǫ 24:46** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristǫ".

—Kas'enuu kjuajyu.
37 Tu ni xí kitsankjúhún já ni'yakuyóo ko kits'ínnkjink'un nga nku
sen xi tíma chjihi. 38 B'i kitsú Jesu:
—¿Á tíbinkjuhunnu? ¿Á tín'entjihi ruu yjonuu nga b'a ts'ín
tín'enkjíntak'uhunnu? 39 Ahán niu. Chasoo ntsa ko tsuká. N'ekonú ko
chasenú. Nku sen najmi tjíhin yjo ko ninta xi nkú ts'ín tíyo nga tjínna.
40 Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja ko tsuku. 41 Tunga najmi
kjehé s'ejin sisihin jóo, at'aha tsjo nkjún tíincha maha ko tíincha ma
nkjúhun. As'ai b'i kitsú Jesu:
—¿A tíjñanuu ichí nichine ei?
42 As'ai kitsjáha nku te tjio xi kab'échjan. 43 Jakj'á Jesu niu ko
kikjine nginkun jóo. 44 As'ai b'a kitsú:
—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnuu nk'ie nga tsátejñajin sanuu.
B'a kixinnuu nga tjíhin nga kuitjusun ngayjee ni xi tjít'a nga
kinchjanijmíyahana xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta
ko xujun salmo.
45 Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhun jóo tu xi kamankjihin ra ni xi
tjít'a éhen Ntianá 46 ko b'i kitsúhu:
—B'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntianá,
nga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ajihin xuta k'ien, 47 ko nga
ngajoho s'enijmí nga ngúsuhun asunntee. Jerusalen ch'atuts'ihin ra
nga b'a k'úíhin xuta nga tjíhin nga ngjuaikj'áha ra animaha tu xi
kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. 48 Jun xi kuixínyo ni xi kiyo. 49 An
ts'in nibánuu xi kitsúya títjun Na'mina nga tsjánuu. Tunga tintsubanú
ei Jesu Jerusalen santa nkúhu nga n'ekjóhoon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'ín ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

50 As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki
Betania. Kingjénnk'a ntsja ko nda kinchjane jóo. 51 Nk'ie nga nda
tínchjane jóo, nk'a ján ngji t'axíhin. 52 Nk'ie nga ja incha kamaha nga
kits'íntsjoho Jesu, tu ni xí tsjohó tíincha maha jóo nga incha kik'óya
ngáha nanki Jerusalen. 53 Tehente incha kits'íntsjoho Ntianá má ma
natsihin ninku.

Xujun xi y'ét'a Jua
én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'ín kitsúya nda xi kits'ínntu xujuin yáha Jesu

1 Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'ín jahá tíjña Éen. Kui Éen xi y'ejñakoho
Ntianá. Kui Éen xi Ntianá. 2 Kui xi y'ejñako Ntianá nkúhu nga
tuts'ihin ni. 3 Éen kits'ínndakoho Ntianá ngayjee ni xi tjín. Ndaha nku
ni xi tjín najmi kin'enda tsa najmi tjín Éen. 4 Yo nibáha ra kjuatík'un.
Kui kjuatík'uun, kui nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta. 5 Ndíi tíb'at'ai má
jyuun ko má jyuun najmi tíchúkjuaha nga títs'ínk'ien.

6 J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntianá kits'ín nibáha. 7 J'ai tsúya ni xi kikie
tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'ejihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai
nchjanijmíyaha. 8 Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáhá tu xi kuitsuyaha yáha
nd'íu. 9 Nd'í xi ndoo xi ts'ín ndzjehen ngayjee xuta ja ma kj'uaíhí asunntee.

10 Éen j'aik'iejña asunntee, Én xi Ntianá kits'ínndakoho asunntee.
Tunga xuta asunntee najmi kamankjihin yáha kui. 11 J'ai ante xi ts'e, tunga
xuta xi ts'e najmi kits'ínkjáíhin. 12 Tunga xi kits'ínkjáíhin ko kis'ejihin, kui
xutaha xi kitsjáha nga kama ntíhi Ntianá. 13 Kui xi kitsin xi nkú ts'ín kama
mjehe Ntianá. Najmi kitsin xi nkú ts'ín tsin xuta xi tjín, ko ta ndaha najmi
xi nkú ts'ín tíjñaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'ín mjehe xuta.

14 Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'ejñajinni ko kiyai kjuachánkaha,
at'aha kui xi Ntí nku tutuhu Ntia Na'miu. Tsakúchji kjuanda
chánkaha ko én xi b'a tjíun. 15 Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanijmíyahana nga b'a kixian: "Xi askahan nibá nga
an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'ín jahá tíjña."

16 Xki kjuanda xi kik'ainá kjuanchiná chánka xi ts'e tsitjujihin.
17 At'aha Ntianá kits'ínchjén Moise nga kitsjá kjuatéxumoo, tunga
j'aihí Jesucristo nga y'éjña kjuandoo ko én xi naxu tjín. 18 Najmi tjín
xi ja be nkú tjín Ntianá. Nku tutuhú Ntí nku tutuu xi tíjñako Ntia
Na'miu, kui xi j'aikúchjiná Ntianá.

B'i ts'ín kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 B'i ts'ín kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tjín nanki
Jerusalen kits'ínkji já na'mi ko já xi ta ts'ínxát'a ninku xi má nga

ngjuásjaiyaha Jua yáha kui. 20 Kinchja kixi kixi Jua ko najmi
ts'anachа. B'i kitsú:
—Najmi an nda xi xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá.[a]
21 B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:
—¿Yáhá ni ji? ¿A jihí xi Elia?
—Najmi an —kitsú Jua.
—¿A jihí xi nda profeta xi tjíhin nga kj'uaí? —kitsú jóo.
—Najmi —kitsú Jua.
22 —¿Yáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tjíhin nga kuankínko
ngáha ri én kixi já xi kits'ín nibáni. ¿Nkú bixín?
23 As'ai b'i kitsú Jua:
—An xi nku nda xi tínchja ante kixiu nga b'a títsu: "Tjen kixiu
niyá má nga nibá Ntianá." Kui niu xi y'ét'a nda profeta Isaia xujun
éhen Ntianá.
24 Ko já xi kits'ínkji já fariseo 25 ta kingjásjaiyaha Jua:
—Tsa najmi ji xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá ko ta ndaha Elia ko
ta ndaha nda profeta xi tjíhin nga kj'uaí, ¿á xuta tíbatentáhani?
26 B'i kitsú Jua:
—An ntánijua tíbatentákohona xuta, tunga síjñajihínnuu nku xi
najmi yo, 27 xi kj'uaí askahan nga an. Najmi tjehenna tsa kjendáya
n'úhu tjabaxín ntéhe.
28 B'a kama ni xu'bi nanki xi 'mi Betania, nanki xi tíjña ngabantá
ntáje Jordan, má tsaténtá xuta Jua.

B'i ts'ín kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntianá

29 Nistjin xi ma ndyjuun ngáha kikie Jua nga Jesu nibák'un tiñaha
ko b'i kitsú:
—Kui xu'bi xi chutsankaha Ntianá xi kjexín ngatitsuhun
xuta asunntee. 30 Kui xi kinchjanijmíyahana nga b'i kixian: "Xi
askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a
ts'ín jahá tíjña." 31 Nk'ie ta ndaha an najmi be yá níhi, tunga
ntánijuahá jáitentá xuta tu xi s'ejña chjihi ra xuta Israel yáha
kui.
32 B'i ta kitsúya Jua ni xi kikie:
—Kikie nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku
chutuju ko nga j'aik'iejñantjai nintaku. 33 Ta ndaha an najmi kjee
be yá níhi, tunga xi kits'ín nibáhána nga ntánijua kuatentáhana
xuta, kui xi b'a kitsúna: "Xi chai nga nibajenk'uhun Espiritu ko
k'úéjñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtákoho xuta." 34 An kikie
nga tsitjusun kui éen ko tíxinya nga kui xi Ntíhi Ntianá.

---

[a] **1:20, 25, 41** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Mesia" nga én hebreo ko "Cristo" nga én griego.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

35 Nk'ie nga kama ndyjuun, ta yohó tíinchako ngáha Jua jo já
ni'yakuyáha. Kikie nga j'a Jesu yo ko b'i kitsú:
36 —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntianá.
37 Kint'é nga joo já ni'yakuyáha ni xi kinchja ko kitsjennkíhi Jesu.
38 As'ai tsasenji astun Jesu ko kikie nga tjennkihi jóo. B'i kitsúhu:
—¿Mí xi tíbinchisjó?
—Ji nda maestru[b] —kitsú jóo—, ¿má tinchin?
39 —Nibáasohoo —kitsú Jesu.
As'ai ngji jóo ko kikie má tíjña Jesu. Yo kits'ínkj'a nistjin xu'bo,
at'aha ja ngixun. Nkú ra ma nga chuba ñju niu. 40 Já xi joo xi kint'é
ni xi kinchja Jua ko kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi nda nts'e
maha Simon Pedro. 41 Kui xi títjun ngjingisjai Simon ko b'a kitsúhu:
—Ja kuasakúni nda xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá.
42 As'ai j'aiko Andre nda nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe
Simon ko b'i kitsúhu:
—Ji xi Simon, ntíhi Jona. Ji xi k'úín ngáha ri Pedro.[c]
43 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai
ngjisehe Felipe ko b'i kitsúhu:
—Tsjénnkiní.
44 Nanki Betsaida nibáha Felipe, má nga ta nankihi Andre ko
Pedro. 45 As'ai Felipe ngjisehe Natanael ko b'a kitsúhu:
—Ja kuasakúni nda xi kinchjanijmíyaha Moise nga y'ét'a xujun
kjuatéxumoo ko xi ta y'ét'a já profeta. Kui xi Jesu ntíhi Kuse, nda xi
nibáha nanki Nazaret.
46 B'a kitsú Natanael:
—¿A kamahá stjújin Nazaret nku ni xi nda?
—Nibáaseihi —kitsú Felipe.
47 Nk'ie nga kikie Jesu nga nibá tiña Natanael, b'a kitsú:
—Kuihí nda xu'bi xi xuta Israel tjehen ra, nku nda xi najmi b'anacha.
48 —¿Nkú ts'ín yahaní? —kitsú Natanael.
B'i kitsú Jesu:
—Kuakiehe kintehe ni nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga
kabinchunnkí yá higuera.
49 —Ji nda maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhi Ntianá.
Ji xi nda reihi xuta Israel.
50 B'i kitsú Jesu:
—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha
nga kuas'ejihin ri nga Ntianá kits'ín nibáhana? 'Yún chánka ni xi cha
sai nga xu'bi.

---

[b] **1:38, 49** "Maestru" tsuhu ra "rabi" nga én hebreo.
[c] **1:42** "Pedro" tsuhu ra "Cefa" nga én hebreo.

51 Ko b'i ta kitsú ya Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján ko nga ntítsjehe Ntianá kuiyájnu ko kuitjujen nga kj'uaísehe Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín kits'ín Jesu nku kjuankjún ajihin nku s'í kjuabixan

2 Nistjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tíjñajihin ante Galilea, ko yo ngji naaha Jesu. 2 Ta ngji Jesu ko já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. 3 Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjakoho:
—Ja najmi ta tjíhin ra binu.
4 —Ji tachjuún —kitsú Jesu—, ¿á an tí'miyahaní niu? Najmi kjee bichú chubana.
5 As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tíincha basehe yámixo nga b'a kitsúhu:
—N'etjusun ngayjee ni xi kuitsunuu.
6 Yo tíincha jun ndjií nisa xi kamandakoho ndjio. Kui xi ts'ínchjén xuta xi ntje judio tjehen ra nk'ie nga ts'ín je yjoho nginkun Ntianá, xi nkú ts'ín tíjña niyáha. Nkúnkú ndjiíu s'en ra tsa cháte ko tsa cháte ko kan litru ntánijua. 7 B'i kitsúhu Jesu já xi tíincha basehe yámixo:
—N'etso ntánijua ndjiíi.
Kits'íntse susun jóo ndjiíu.
8 As'ai Jesu b'i kitsúhu jóo:
—Chjúbó chuba ko tankínkoho nda xi tíbasehe s'íu.
B'a incha kits'ín jóo. 9 As'ai kikjut'a nda xi tíbasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha ra ntóo. Tu já xi tíincha basehé ra yámixo xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga nda xi tíbasehe ra s'íu kinchjaha ra nda bixoon ko b'a kitsúhu:
10 —Ngayjee xuta títjun tsjá binu xi nda ko nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi tjítjoihi nd'ai tí'bai.
11 Kui kjuankjún xu'bi xi títjun kits'ín Jesu nanki Cana, nanki xi tíjñajihin ante Galilea. B'a ts'ín tsakúchjihi kjuachánkaha, ko kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntianá kits'ín nibáha.
12 Ja kamoo. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenko naaha ko já nts'e ko já ni'yakuyáha. Yo y'entu chuba nistjin.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu chu xi tíincha batéña jóo má ma natsihin ninku

(Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)

13 Nk'ie nga ja tíbichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjehen ra, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalen. 14 Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tíincha batéña turu ko chutsanka ko chutuju ko já xi

tjíntu yo nga tíincha ts'ínk'óntjaiya toon. 15 As'ai jách'á n'ú'ya, kui
xi kik'onsjekoho ngayjee chutsanko ko turu. Kikjaní ndzjo toohon
já xi tíincha ts'ínk'óntjaiya toon yo ko kits'ínk'ótsjá yámixaha. 16 B'i
kitsúhu já xi tíincha batéña chutuju:

—Tich'onsjoo chunuu ei. Najmi tu tiyanta n'e mo ni'yaha Na'mina.

17 J'áítsjehen já ni'yakuyáha nga b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Tjo
ts'atina ni'yahi, kui nga tíb'enkíhina kjuanima."

18 As'ai já judio k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi tín'ei?

19 B'i ts'ín kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku ko jan nistjin kjesíntjen ngáhana.

20 B'i kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'ín jan nistjin
chjúsíntjehenni ji?

21 Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanijmíyaha nga kits'ínkjó ninku.
22 Kui kjuaha, nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo, j'áítsjehen ra já
ni'yakuyáha ni xi kitsú ko kis'ejihin én xi tjít'a xujun éhen Ntianá ko
én xi kinchjako já judio k'aku.

23 Nk'ie nga tíjña Jesu nanki Jerusalen ajihin S'í Pascua, nkjin
nkjún xuta kis'ejihin nk'ie nga kikie kjuankjún xi kits'ín. 24 Tunga Jesu
najmi kits'ínkjáíhin xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un xuto, at'aha be xi nkú
k'un. 25 Najmi kamachjén tsa tjín xi kitsúyaha nkú k'un, at'aha be xi
nkú ts'ín tjíntuyá aniماha.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu Nicodemo

3 Nku nda fariseo xi 'mi Nicodemo xi ta nda k'akuhu xuta judio
2 j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, yaníi nga ji xi nku nda maestru xi Ntianá kits'ín
nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'iín kjuankjún xi tín'ei tsa najmi
tíjñajihin Ntianá.

3 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjihi
xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá.

4 B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'ín tsín tsetse ngáha nku nda nk'ie nga ja chá? ¿A
kamahá ta kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a naaha ko tsín
ngáha?

5 B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsínjin ntánijua ko Espiritu
najmi kama kjuas'enjin nga Ntianá xi kuatéxumaha. 6 Xi xuta
tsjáha kjuatík'un, kui xi kjuatík'uhun xuta tjíhin. Xi Espiritu tsjáha
kjuatík'un, kui xi kjuatík'uhun Espiritu tjíhin. 7 Najmi tu ma nkjúhin
ni xi kuaxihin, nga tjíhin nga tsín tsetse ngáhanu. 8 Fi ntjo tu má nga

mjehé ra̱ ko̱ ta̱ nu'yáí nga xu. Tu̱nga najmi yaní má nibáha ko̱ má tífi. B'a̱ joyaha ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tsinjín Espiri̱tu̱.

9 B'a̱ kitsú Nicodemo̱:

—¿Nkú tjíhi̱n ra̱ ni xi tíbixín?

10 B'i̱ ts'ín kinchja̱ Jesu:

—Ji xi nda̱ maestru̱hu̱ xu̱ta̱ Israel. ¿A najmi yaní niu̱? 11 Kju̱axi̱ ni xi tíxihin. Ji̱n chubai̱ ni xi yai̱ ko̱ bixínyai̱ ni xi kiyai̱, tu̱nga jun najmi n'e s'ejiun én xi bixínyai̱. 12 Tsa najmi s'ejinnu̱u énna̱ nk'ie nga ni xi ts'e̱ a̱sunntei̱ tínchjani̱jmíyaha̱nu̱u, ¿nkú ts'ín s'e̱jihi̱nnu̱u énna̱ tsa ni xi ts'e̱ ndji̱o̱jmi ján kuinchjani̱jmíyaha̱nu̱u? 13 Ndaha nku najmi kje̱e fi ndji̱o̱jmi ján. Nkuhú Ntíhi̱ Nda̱x'i̱u̱n xi nibajehen yo̱.

14 ’Xi nkú ts'ín kikjesíntje̱n Moise ye̱ a̱nte kixiu̱ nk'ie, b'a̱ ta̱ ts'ín tjíhin nga chjúsíntje̱n Ntíhi̱ Nda̱x'i̱u̱n, 15 tu̱ xi najmi ndyja̱ha xi s'e̱jihi̱n ra̱ kui nga tu̱ sahá k'úéntu tík'un sín.

16 ’Kits'íntjo Nti̱a̱ná xu̱ta̱ a̱sunntee̱ nga kitsjá Ntí nku tutuhu̱ tu̱ xi najmi ndyja̱ha xi s'e̱jihi̱n ra̱ kui, nga tu̱ sahá k'úéntu tík'un sín. 17 Nti̱a̱ná najmi kits'ín nibá Ntíhi̱ a̱sunntee̱ tsa tu̱ xi k'u̱éjñanehe̱ ra̱ xu̱ta̱ ni xi kanéhe̱ nga̱t'aha̱ ngatitsun xi kits'ín. Kits'ín nibá ní tu̱ xi ts'i̱ínk'ankihi.

18 ’Xi s'ejihi̱n Ntíhi̱ Nti̱a̱ná najmi tjín ni xi ngju̱a̱inéhe̱. Tu̱nga xi najmi s'ejihi̱n, kui xi ja tje̱n jé a̱t'aha̱ najmi kis'ejihi̱n Ntí nku tutuhu̱ Nti̱a̱ná. 19 Kui nga̱t'ai̱ tje̱he̱n ra̱ jé xu̱ta̱. J'ai a̱sunntee̱ nd'í xi ts'ín ndzjehe̱n xu̱ta̱, tu̱nga 'yúhún kama mjehe̱ xu̱ta̱ má jyuu̱n nga má ndzjee̱n, a̱t'aha̱ najmi nda tjín ni xi tíi̱ncha ts'ín. 20 Ngayjee̱ xi ch'on ts'ín, kui xi ch'oho̱n nd'í xi ts'ín ndzjehe̱n. Najmi fik'úhu̱n tu̱ xi najmi cha̱ha ni xi tíi̱ncha ts'ín. 21 Tu̱nga xi na̱xu̱ ts'ín, kui xi fik'úhu̱n nd'íu̱ tu̱ xi cha̱ha nga tíi̱ncha ts'ín xi nkú ts'ín mjehe̱ Nti̱a̱ná.

B'i̱ ts'ín ta̱ kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

22 A̱skahan nga b'a̱ kamoo̱ ngjiko̱ Jesu já ni'yakuyáha̱ a̱nte Judea̱. Yo̱ y'ejñako̱ já ni'yakuyáha̱ chuba ni̱stjin nga tsaténtá xu̱ta̱ xi tjín yo̱. 23 Jua ta̱ tsaténtá xu̱ta̱ nanki Enon, yo̱ má tiña maha̱ nanki Salim, a̱t'aha̱ 'yún tjín ntánijua yo̱. I̱ncha j'ai xu̱ta̱ nga kisaténtá yo̱. 24 B'a̱ kama nk'ie nga najmi kje̱e s'eya'yún Jua.

25 A̱s'a̱i já ni'yakuyáha̱ Jua ko̱ nku nda̱ judio̱ kinchja̱ni̱jmíyaha xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'i̱ín je yjoho̱ xu̱ta̱ judio̱ nginku̱n Nti̱a̱ná. 26 I̱ncha ngjisehe̱ Jua ko̱ b'a̱ kitsúhu̱:

—Ji nda̱ maestru̱, nda̱ xi j'aisehi ngabantá ntáje̱ Jordan, xi tsixínyai yáha kui, kui xi ta̱ tíbaténtá ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ tíi̱ncha fisehe̱.

27 A̱s'a̱i b'i̱ ts'ín kinchja̱ Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáíhi̱n xu̱ta̱ tsa najmi ndji̱o̱jmi ján kik'a̱i̱hi̱ ra̱. 28 Jun kinu'yó ni xi kinchja, nga najmi an nda̱ xi ts'i̱ín nibá Nti̱a̱ná ngajoho̱. Tu̱ kin'e nibá títjuhúnna. 29 Xi nkúhu tsa nku

kjuabixan, nkuhú nda xi tíbixan. Nda xinkjín nda bixoon tu síjñat'ahá ra. Tímjéñjuhu ni xi tínchja ko tsjo tímaha nga tínt'é ntaha nda bixoon. B'a ts'ín an nd'ai. Ja tsichu ma ndjuú kjuatsjona. 30 Kui ndo xi tjíhin nga nk'a ngjuai, an kinte kfían.

31 'Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáhá ni. Xi tjehen ra asunntee, kui xi xuta asunnte ko ni xi ts'e asunntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáhá ni. 32 Títsuya ni xi kikie ko ni xi kint'é, tunga najmi ch'a tís'ejihín ra én xi tínchja. 33 Tunga xi tís'ejihin én xi tínchja, kui títs'ínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntianá. 34 At'aha xi kits'ín nibá Ntianá, kui xi nchja éhen Ntianá, at'aha Ntianá kitsjáyjehe Espiritu. 35 Ntia Na'miu 'yún tjoho Ntíhi ko ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsja. 36 Xi tís'ejihin Ntíu, kui xi tíjña tík'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuint'é éhen Ntíu, kui xi najmi k'úéjña tík'un. Kjuakjahan Ntianá tíjñanehe.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku na Samaria

4 Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjín saha xuta ni'yakuyá nga Jua ko nga 'yún nkjin xuta tíbaténtá. 2 Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'ín. 3 Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'óya ngáha ante Galilea.

4 Tjíhin nga kj'ua ante Samaria. 5 Kui nga j'aihi Sicar, nanki xi tíjñajihin ante Samaria. Tíjñakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhi maha. 6 Yo tíjña ntá tixa xi kits'ínnda Jacob. As'ai ngjik'iejñat'a Jesu ntá tixo, at'aha ja kafentaha nga títs'ín niyá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. 7 As'ai j'ai nku tachjuún Samaria nga j'aik'asje ntánijua. B'i kitsú Jesu:

—K'uainí ichí ntánijua xi k'uia.

8 Kui chubo najmi tjíntukoho já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kafík'atse ajin nantio. 9 As'ai b'i kitsú tachjúun:

—¿Nkú tjíhin ra nga an tíbinchihiní ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio ko an xi na Samaria?

B'a kitsú tachjúun at'aha najmi nda incha y'a xinkjín xuta judio xuta Samaria. 10 B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsjá Ntianá ko tsa yai yá xi tíbankihi ntánijua, ji kuinchíhi ko kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta.

11 —Ji chá ntia —ta kitsú ngáha tachjúun—, najmi tjíhin ni xi n'esjekohoni ntánijuo ko 'yún nanka ntá tixo. ¿Má k'úínchj'ahani ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta? 12 Ntje cháná Jacob y'éjñaná ntá tixai. Kui xi ta kits'i ntánijuaha ko ta kits'i ntíhi ko chu xi kis'ehe. ¿A jihí xi 'yún chánka sai nga kui?

13 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'úí ntánijua xu'bi ta kama xintá ngáha ra. 14 Tunga xi k'úí ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachí najmi ta kama xintáha ra.

At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihin xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tixa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'ín k'úéntu tík'un síhin.

15—Ji chá ntia —kitsú tachjúun—, k'uainí ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana ko najmi ta kj'úáik'asjéhena ntánijua ei.

16—T'in chubaihi x'ihin ko nibákoi —kitsú Jesu.

17—Najmi tjínna x'in —kitsú tachjúun.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíbixín, nga najmi tjíhin x'in. 18 At'aha ja ma un x'in binchunkoi ko nda xi tinchunkoi nd'ai najmi x'ihin maha. Kjuaxi ni xi kuakixín.

19—Ji chá ntia —kitsú tachjúun—, tímankjinna nga chá profeta ní. 20 Ntje chání kits'íntsjoho Ntianá naxi xu'bi. Tunga máha jun, b'a bixíún nga Jerusalen tíjña ante má nga tjíhin nga n'etsjoho Ntianá.

21—Ji tachjuún —kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi tíxihin. Kuichú chuba nk'ie nga najmi ta kjúáihinu naxi xu'bi ko najmi ta kuankíhinnu Jerusalen nga n'etsjohoo Ntia Na'miu. 22 Jun najmi yo xi n'etsjohoo. Tunga jin yai xi n'etsjoihi, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra stjújin xi ts'iínk'anki xuta.

23 'Tunga jahá tíbichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoho Ntia Na'miu. Xi nkú ts'ín kuakúyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'ín ts'iíntsjoho Ntia Na'miu. At'aha Ntia Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'ín tjíntuyáha ts'iíntsjoho. 24 Xi ts'iíntsjoho, tjíhin nga kjuaxi b'a ts'iín xi nkú ts'ín kuakúya Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntianá.

25 B'a kitsú tachjúun:

—Be nga kj'uaí Mesia,[d] chá xi ts'iín nibá Ntianá. Nk'ie nga kj'uaí, kuitsuyaná nkú tjíhin ra ni xi tjín.

26—An ní niu, an xi tínchjakohi —kitsú Jesu.

27 Kui chubo j'ai ngáha já ni'yakuyáha ko kama nkjúhun nga nku tachjuún tínchjanijmíko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama k'un kingjásjaiyaha mí nihi xi mjehe ko a ra mí nihi xi tínchjanijmíyakoho tachjúun. 28 As'ai tsasínjña nisaha tachjúun ko ngji ajin nantio. Ngji tsúyaha xuta ni xi kamat'ain. 29 B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihí xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá.

30 As'ai tsitju xuta nantio nga j'aisehe Jesu. 31 Nk'ie nga ngji tachjúun ajin nantio, já ni'yakuyáha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chinei ichí nichinei.

32—Tíjñana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

33 Kui nga b'i ngján kingjásjaiyaha ra xinkjín já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

---

[d] **4.25, 29** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Mesia" nga én hebreo ko "Cristo" nga én griego.

—Tjín ra xi kj'uaikoho nichine.

34 Ás'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'ín mjehe xi kits'ín nibána ko nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. 35 Tíbixíún: "Ndyja sa ñju sá nga kuichú chon." Tunga an b'a tíxinnuu: Chjúx'ánkiu tunkun ko chasoo. Xuta xi nibá ján, kui xi nkú joyaha chan. Ja tíbichú chubaha. Ja kama kj'uaíya chon. 36 Xi tíf'áya chan xi nibá yo kama chjíhi. At'aha k'úéntu tík'un sín xuto. B'a ts'ín nkuhú tsjo kamaha ra xi ts'ínxájin ko xi f'áya chon. 37 At'aha kjuaxi kjáíhin én xi b'a tsuu: "Nku xi b'éntje ko kj'aí xi f'áya." 38 An kits'inkjínuu nga chj'ayo chan xi najmi jun kis'enkinuu kjuanima. Kj'aí xi kuak'íéntje nga nibá xutai, ko jun ta sakút'anuu chjíhi xóo.

39 Nkjin xuta Samaria xi tjíntu ante xu'bo kis'ejihin Jesu nk'ie nga kint'é nga b'i kitsú tachjúun: "Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian." 40 Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe ra xuta Samaria Jesu, tsankihi nga k'úéjña yo. Y'ejña Jesu jo nistjin tjíhin 41 ko 'yún nkjin sa xi kis'ejihin én xi kinchja. 42 Ás'ai b'a incha kitsúhu tachjúun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixín. S'ejin níni at'aha ko jin kuanu'yái ko mankjinni nga kjuaxi nga kui xi ts'ínk'anki xuta xi tu má tjíntuhú.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda chí

43 Nk'ie nga j'a jo nistjin, as'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante Galilea. 44 At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e. 45 Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjín yo kits'ínkjáíhin, at'aha kikie ngayjee ni xi kits'ín Jesu nanki Jerusalen ajihin s'íu. At'aha ko kui incha ngji s'íu.

46 Ás'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tíjñajihin ante Galilea má nga kits'ín ma binu ntánijuo. Yo tíjña nku nda xi ts'ínxát'aha nda rei, kui xi tíjñaha nku nda chí xi kjijña un nanki Capernaum. 47 Nk'ie nga kint'é nga tsitju Jesu ante Judea ko j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe ko tsankihi nga ngjuai ni'yaha tu xi ts'iínnkihi ra nda chíhi, at'aha ja tí'me. 48 B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún ko ni xi tíbakúchji nga'yúhun Ntianá, najmi s'ejinnuu nga Ntianá kits'ín nibána.

49 Ás'ai b'a kitsú nda xi ts'ínxát'aha nda rei:

—Ji nda ntia, nibá mai ichí kintehe ni nga kuayá nda chína.

50 B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihin ndo én xi kitsú Jesu ko ngji. 51 Nk'ie nga tjen masen niyóo, kisatéjin já musuhu ko b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

52 Kingjásjaiyaha ndo já musuhu mí chubaha kik'atuts'ihin nga kis'e nda ngáha ra ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chuba nku tsitjujihin ch'iun nda chíu.

53 J'áítsjehen na'mihi nda chíu nga kui chubo: "Ja nda ngáha nda chíhi", kitsúhu Jesu. Kui ko ngayjee xuta xi tjín ni'yaha kis'ejihin Jesu. 54 Kui kjuankjún xu'bi xi ma joho xi kits'ín Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea ko j'ai ngáha ante Galilea.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda xi kjijña un

5 Kj'aí nistjin ngáha, nk'ie nga tíincha b'asje s'íhi xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalen. 2 Yo tíjña nku ntá tixa chánkantsú xi tiña maha ankjuaha naxinantóo xi 'mi Ankjua Chutsanka. Kui ntá tixo xi 'mi Betesda nga én hebreo. Un ante nk'ién kis'entuhu. 3 Yo fantu nkjún xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyáha nga ts'ín niyá ntánijuo. 4 At'aha tu nkjé tu nkjéhé ni nku ntítsjehe Ntianá f'aijénjin ntá tixo ko ts'ín niyánkihi ntánijuo. Ko xi tjun tsungijin yjoho ntóo nk'ie nga ja kuan'e niyáha, kui xi ma nda tu mí ch'in xi k'uhún ra.

5 Yo kjijñajihin xuta uun nku nda xi tjíhin kan tj'ion jan nú nga uhun. 6 Nk'ie nga kikie Jesu nga kjijña ndo yo, kamankjihin nga ja nkjin nú tjíhin nga uhun ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

7 —Ji nda ntia —kitsú nda uun—, najmi ch'a tjínna xi kuasinkona, tsa tsúngijinna ntá tixo nk'ie nga n'e niyáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tu kj'aíhí xi tjun tsungijin yjoho.

8 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tisíntjein, chjúbéí nijña xi kisujñasuin ko t'in.

9 Ta kuihi chubo kama nda ngáha ndo. Jakj'á nijña xi kjijñasun ko ngji. Tunga xuatuhú kui nistjiun, nistjin nkjúhun xuta judio. 10 Kui nga b'a kitsúhu ra já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatu nd'ai. Tíjña nkjúhun kjuatéxumoo nga ch'ai nijñahi.

11 B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'ínnkina, kui xi b'a kuatsúna: "Chjúbéí nijña xi kisujñasuin ko t'in."

12 B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: "Chjúbéí nijña xi kisujñasuin ko t'in"?

13 Tunga najmi behé nda xi kama nkihi yá xi kits'ínnkihi, at'aha ngji t'axín Jesu ajihin xuta xi tíincha yo. 14 Askahan Jesu kisatéjin ngáha ndo má ma natsihin ninku ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi ta n'eheni ngatitsun tu xi najmi satéhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

15 As'ai ngji tsúyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'ínnkihi. 16 Kui kjuaha nga kits'ín unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'ín nga nistjin nkjúun. 17 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na'mina títs'ínxá santaha nd'ai ko an ta títs'inxá.

18 Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai niyáha já judio k'aku
nga mjehe ts'iínk'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa nistjin nkjúun
xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Ntianá xi Na'mihi. B'a
ts'ín ta kuihi kits'ín ma yjoho xi nkúhu Ntianá.

B'i ts'ín tsakúchji Jesu xáha

19 As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ni najmi ma ts'ín Ntíhi Ntianá
kuenta subaha. Tu nkuhú ni xi tíbe nga títs'ín Na'mihi, kui xi ts'ín. At'aha
ngatentee ni xi ts'ín Na'miu, ta kui nihi xi ts'ín Ntíu. 20 At'aha Na'miu 'yún
tjoho Ntíu ko bakúchjihi ngayjee ni xi ts'ín. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún
chánka. Xí kama nkjúhúnnuu. 21 At'aha xi nkú ts'ín Na'miu ts'ínkj'áíyaha
xuta ngabayoo ko ts'ínk'íéntu tík'un ngáha, b'a ta ts'ín Ntíu ts'ínk'íéntu
tík'un xi mjehe. 22 Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi
kits'ín xuta. Ntíu ní kitsjáha nga kui xi kuaseyjehe kui niu, 23 tu xi ngayjee
xuta skuenkjúhun Ntíu xi nkú ta ts'ín benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún
Ntíu, b'a ta ts'ín najmi benkjún Na'mi xi kits'ín nibáha.
24 'Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi basínñjuhu énna ko s'ejihin xi kits'ín
nibána, kui xi ja tjíntu tík'un sín. Najmi tjín ni xi ngjuainéhe at'aha ja
tsitjujin ngabayoo ko tjíntu tík'un sín. 25 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kuichú
chuba ko ja kuichu chuboo nd'ai nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha
Ntíhi Ntianá, ko xi tínt'é'éhen k'úéntu tík'un. 26 At'aha xi nkú ts'ín
Ntia Na'miu kuentaha tíjña tík'uhun, b'a ta ts'ín kitsjáha Ntíu nga
kuentaha tíjña tík'uhun. 27 Na'miu kitsjáha Ntíu tu xi kuasehe ra tsa
nda ko tsa najmi nda ni xi kits'ín xuta, at'aha kui xi Ntíhi Ndax'iun.
28 'Najmi tu ma nkjúnnuu niu. At'aha kuichú chuba nk'ie nga
kuint'é ntaha Ntíu ngayjee xuta xi kjintuyánji 29 ko kuisíntjen ngáha.
Xi nda kits'ín kuisíntjen nga k'úéntu tík'un. Xi najmi nda kits'ín
kuisíntjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'aha ni xi incha kits'ín.
30 Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuentana. Xi nkú ts'ín nt'e, b'a ts'ín
ts'ian kjua. Ko kixi ts'ian kjua, at'aha najmi bangisjai suba ni xi
mjena. Ni xi mje níhi Na'mi xi kits'ín nibána bangisja.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'ai xáha

31 'Tsa ta ahan xínya yáha an, najmi chjíhi ra én xi kuinchja.
32 Tunga tíjñahá kj'aí xi tífina kjuanda, ko be nga chjíhi ra ni xi ts'ín
nga b'éjña chji yáha an. 33 Jun kin'ekjíú já xi ngjingjásjaiyaha Jua
nga yáha kui ko kui xi kitsúya yáha an. 34 An najmi machjénna tsa
xuta yjoninte ngjuaina kjuanda, tunga tíxihínnuu nga n'echjíhi ruu
Jua tu xi k'uankihinu. 35 Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai ko kits'ín
ndzjen, ko jun kin'e tsjojiun kutju nd'íhi.
36 'Tunga 'yún chánka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja
Jua. At'aha xá xi kitsjána Ntia Na'miu nga ts'intjusan ko xi títs'ian

nd'ai, kui xi ta tífina kjuanda. Tíbakúchji nga Ntia Na'miu kits'ín nibána. 37 Ko Na'miu ya xi kits'ín nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha ko ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tjín. 38 Ta ndaha najmi tíjñajinnuu éhen ajin animanuu, at'aha najmi s'ejinnuu xi kits'ín nibá. 39 'Yún nkjún n'eyo xujun éhen Ntianá at'aha b'a manuu nga b'a ts'ín sakúhunuu nga kuintsuba tík'un síún. Tunga an ní tínchjanijmíyahana xujun nga tífina kjuanda. 40 Tunga najmi mjehénuu nibasenú tu xi kuintsuba tík'uhunnu.

41 'Najmi tíbangisja tsa xuta tsjána kjuachánka. 42 Tunga behénuu. Be nga najmi n'etjó Ntianá. 43 Ngajoho Na'mina jáihina ko jun najmi n'ekjáínnú. Tunga tsa kj'aí xi kuaté xá subaha yjoho, tu sahá kui xi n'ekjóhoon. 44 B'i ngján 'boho kjuachánka yjonuu. Najmi binchisjó nga Ntianá xi nku tutuu tsjánuu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ¿nkú ts'ín s'ejihinnuu énna?

45 'Najmi tu b'a bixíún tsa an xínyat'ainnuu nginkun Ntia Na'miu. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi títsuyat'ainnuu. 46 Tsa kjuaxi nga s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ta s'ejinnuu an, at'aha an kinchjanijmíyahana Moise. 47 Tunga tsa najmi s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ¿nkú ts'ín s'ejihinnuu én xi tínchja?

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mii

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 Kj'aí nistjin ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberia. 2 Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi, at'aha kikie kjuankjún xi kits'ín nga kits'ínnkihi xuta un. 3 As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenki ko yo y'ejñako já ni'yakuyáha. 4 Kui nistjiun ja tíbichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjehen ra. 5 Nk'ie nga tsase Jesu ko kikie nga nkjin nkjún xuta xi tíincha nibák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—¿Má xi tjehen ch'atseé ninkuan xi kjine xuta nkiun?

6 Tunga tu xi kikjut'ayák'uhún ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'aha be ni xi ts'iín. 7 As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan toon denario ninkuan ch'atseé, tsa as'ai ichí ichí k'uaihi nga nkúnkú, najmi kuichú maha ra.

8 As'ai b'i kitsú nda ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

9 —Ei síjña nku nda chí xi y'a un ninkuan xi kamandakoho tu cebada ko jo tjio. Tunga, ¿mí skan kamaha ra xuta nkjiun niu?

10 B'i kitsú Jesu:

—B'a t'ihuun nga kat'entu ngayjee xuta.

Tjín nkjún naxi chu kui ante xu'bo ko y'entu ajin naxi chu nkú ra ma un mii jáx'in. 11 As'ai jakj'á Jesu ninkuon, kitsjáha máb'achjíhi Ntianá ko kits'ínndzjoho xuta xi kab'entu yo. B'a ta kits'íhin tjio nga

kitsjáha xi nkú tjín mjehe xuta. 12 Nk'ie nga kik'ie sisihin xuta, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Chj'ayo ninkuan xi k'uankiu tu xi najmi kuatsúhun.

13 As'ai j'áya jóo ninkuan xi ts'ankiu, kui xi nibaha ra ninkuan cebada xi uun. Te jo nisin kama ninkuan xi ts'ankihi xuta. 14 Nk'ie nga kikie xuta nkjiun kjuankjún xi kits'ín Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai xi nda profeta xi tjíhin nga kj'uaí asunntei.

15 Tunga kamankjihín ra Jesu nga mjehe jóo ngjuaiko kjua'yúhun nga nda rei ts'iín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiu.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'aijen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. 17 Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuai nanki Capernaum. As'ai tu kama jyunt'aihín nk'ie nga najmi kjee bichú tjennkihi Jesu. 18 Ko tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun. 19 Nk'ie nga tsichu nkú ma tsa un ko tsa jun kilometru tjíhin, kikie jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tiñaha yábarku. Incha kitsankjún jóo, 20 tunga b'ihí kitsú Jesu:

—An ní niu. Najmi tu binkjun.

21 Tsjo kamaha jóo nga jas'en Jesu yábarku ko tu tsichu sahá yábarku nanki xi má nga tíincha fi.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui xi ts'ínk'iéntu tík'un xuta

22 Nistjin xi ma ndyjuun kamankjihin xuta xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tu nkuhú maha yábarku xi tsitju yo ko nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'aha tu já ni'yakuyáha ngji subahá. 23 As'ai incha j'ai kj'aí yábarku xi tsitjuhu nanki Tiberia nga j'ai tiña má xi tjehen kikjine ninkuan xuta nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjíhi Ntianá.

24 Kui b'a maha, nk'ie nga kikiehe xuta nga najmi ta tjíhin Jesu yo ko ta ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarku nga ngjingisjai nanki Capernaum. 25 Ngabantá xinkuu kisakúhu ko b'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿nkú n'e jáihini ei?

26 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kiyo kjuankjún xi kits'ian, tunga najmi kuihí kjuaha tíbinchisjáíhinú. Tu ngat'aha ní ninkuan xi kichinehenu nga kitse susunnuu, kui kjuaha nga tíbinchisjáíhinú. 27 Najmi tu

n'exántjaihinu ninkuan xi maha fe. Ninkuan xi najmi ma níhi fe n'exántjaihinu. Kui xi ts'iínk'íéntu tík'unnuu. Ntíhi Ndax'iun tsjánuu ninkuan xu'bo. Ntia Na'miu tsakúnuu nga kui xi kits'ín nibá.

28 B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjíhin nga n'ei jin tu xi n'etjusuhunni ni xi mjehe ra Ntianá?

29 B'i kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjehe Ntianá nga n'etjusun. Kas'ejinnuu nda xi kits'ín nibá.

30 As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchjini nga Ntianá kits'ín nibáhi tu xi chahani ko s'ejinni ji? ¿Mí xáha Ntianá xi mahi? 31 At'aha ntje cháná kikjine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi tjít'a éhen Ntianá nga b'a títsu: "Ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha ra kitsjáha nga kikjine."

32 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Na'minahá xi kitsjánuu ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Ko nd'ai títsjánuu ninkuan xi nda kjikjin. Kui xi ndjiojmi ján nibáha. 33 At'aha ninkuan xi tsjá Ntianá, kui xi nibajehen ndjiojmi ján ko ts'ínk'íéntu tík'un xuta asunntei.

34 —Ji nda ntia —kitsú jóo—, k'uai tehenteni ninkuan xu'bo.

35 As'ai b'i kitsú Jesu:

—An ninkuan xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. Xi kj'uaísena najmi ta kama bjoho ra ko xi s'ejihin an najmi ta kama xintáha ra. 36 Tunga jahá b'a kuaxinnuu, ndaha tsa tíyanú tunga najmi tís'ejihínnuu. 37 Kj'uaísena ngayjee xuta xi tsjána Na'mina, ko xi kj'uaísena najmi k'onsje natsin ján.

38 'At'aha ndjiojmi ján nibajehenna tu xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'ín mjehe Na'mi xi kits'ín nibána ko najmi xi nkú ts'ín mjena. 39 Ko ni xi mjehe xi kits'ín nibána, najmi mjehe tsa ts'inndyja ndaha nku xi kitsjána. Mje níhi nga ts'inkj'áíya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu. 40 At'aha ni xi mjehe Na'mina, mjehe nga k'úéntu tík'un sín ngayjee xi kj'uaísehe Ntíu ko s'ejihin. Ko an ts'inkj'áíya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

41 Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ai já judio kinchjayanehe. 42 B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi Jesu, ntíhi Kuse? Yaá na'mihi ko naaha. ¿Nkú tjíhin ra nga b'a títsuhu nga ndjiojmi ján nibajehen?

43 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu chubayanenú. 44 Ndaha nku najmi kama kj'uaísena tsa najmi kj'uaíkoho Na'mi xi kits'ín nibána. Ko xi kj'uaísena an ts'inkj'áíya ngáha ra ngabayoo nistjin xi fekuu. 45 B'a ts'ín y'ét'a já profeta: "Ntianá kuakúyaha ngayjee xuta." Kui b'a maha, ngayjee

xi mjéñjuhu ra ko bangiya ni xi bakúyaha Ntia Na'miu, kui xi kj'uaísena.

46 ’Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntia Na'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tíjña Ntianá, kui xi ja be Ntia Na'miu. 47 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihin an, kui xi k'úéntu tík'un sín. 48 An ninkuan xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. 49 Ntje chánuu kikjine mana ante kixiu, tunga tu nkú jesuhún. 50 Tunga ninkuan xu'bi ndjiojmi ján nibajehen tu xi kjinehe xuta ko najmi ta kuayáha. 51 An xi ninkuan tík'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tjín xi kjine ninkuan xu'bi, kui xi k'úéjña tík'un sín. Ko ninkuan xi tsja, kui xi yjonintena xi tsjantjáíhina xuta asunntei.

52 As'ai tu y'ésikohó xinkjín já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín tsjáhaná yjonintehe ndai nga chinéé?

53 B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi chinoo yjonintehe Ntíhi Ndax'iun ko s'iu jníhi, najmi kuintsuba tík'un. 54 Xi kjine yjonintena ko k'úí jnína, kui xi k'úéntu tík'un sín, ko an ts'inkj'áíya ngáha ra xuta xu'bo nistjin xi fekuu. 55 At'aha yjonintena xi nichine xi ndoo ko jnína xi ntá xi ndoo. 56 Xi kjine yjonintena ko k'úí jnína, kui xi k'úéntujínna ko an kúátejñajihin.

57 ’Na'miu kits'ín nibána. At'aha tíjña, kui nga tíijñahana. B'a ta ts'ín at'aha tíijña tík'an, kui nga k'úéntu tík'uhun xuta xi ts'iín mana nichinehe. 58 Kui xu'bi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kikjine ntje chánuu ko tu nkú jesuhún. At'aha xi kjine ninkuan xu'bi, k'úéntu tík'un sín.

59 B'a ts'ín kinchja Jesu nga tsakúya ayaha nku ni'ya sinagoga xi tíjña nanki Capernaum. 60 Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ai nkjin xi b'a kitsú:

—'Ni tjín tsa n'esihin én xi tínchja. ¿Yá xi ts'iínkjáíhin ni xi kuatsú?

61 Kamankjihin Jesu nga kinchjayanehe xuta ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tín'endyjajihín ruu yjonuu én xi kuanchja? 62 ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntíhi Ndax'iun nk'ie nga ngjuainji ngáha ante má nga nibaha? 63 Espiritu Santo ts'ínk'íéntu tík'un xuta. Xuta bi, najmi maha ts'ínk'íéntu tík'un xuta xinkjín. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha ra ko kui éen ts'iínk'íéntu tík'unnuu. 64 Tunga tjín ajinnuu xi najmi s'ejihin an.

B'a kitsú Jesu at'aha be santaha nga tuts'ihin ni yá xi najmi s'ejihin ko yá xi ts'iínkjas'ehen. 65 Ko b'i ta kitsú ya:

—Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nga ndaha nku najmi kama kj'uaísehena tsa najmi Ntia Na'miu kitsjáha nga kj'uaísena.

66 Yo kik'atuts'ihin ra nga nkjin xuta ni'yakuyáha y'éjñaha. Najmi ta kitsjenkoho ra. 67 As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenuu kuankíún ko jun?
68—Ji Nda Ntia —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénnkihi
jin? Jihí xi chubai én xi ts'ínk'iéntu tík'un síhin xuta. 69S'ejinni ko ja
kamankjinni nga ji Cristo,[e] xi Ntíhi Ntianá xi tíjña tík'uun.
70B'i kitsú Jesu:
—An j'ajínnuu jun xi te joo, tunga tjenjihínnuu nku ndaninda.
71B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Juda Iscariote, ntíhi Simon.
At'aha kui xi ts'iínkjas'ehen ko kui xi nku nda ni'yakuyá xi te joo.

B'i ts'ín ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kichoo

7 Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga
kikjatsú'ba chji ante Judea, at'aha já judio k'aku tsangisjai niyá xi
nkú ts'ín ts'iínk'iehen. 2Tunga jahá tíbichú tiña s'í xi b'asje xuta xi ntje
judio tjehen ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kichoo, 3ko b'a kitsú já nts'e Jesu:
—Najmi tu ei binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuehe xuta
ni'yakuyáhi ni xi n'ei. 4At'aha najmi tjín xi b'éjña 'ma ni xi ts'ín tsa
mjehe cha. Tu sahá takúchjihi yjohi xuta asunntei nga n'ei ni xi tín'ei.
5B'a kitsú já nts'e at'aha ta ndaha kui najmi incha kis'ejihin yáha
Jesu. 6As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi kjee bichú chubana nga ts'ian ni xi tjíhin nga ts'ian.
Jun bi, tu mí chubahá ni ma n'o ni xi tjíhin nga n'oo. 7Najmi títs'ín
unkienuu xuta asunntei. An bi, títs'ín unkiena at'aha tíb'ejñá chja
nga ch'on tjín ni xi tíincha ts'ín. 8Tankíún s'íu. Najmi kfián an at'aha
najmi kjee bichú chubana.
9B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejña ante Galilea. 10Tunga nk'iehé nga
incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji ko kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa
jóo tjenjihin. Ngji suba. 11As'ai ajin s'íu já judio k'aku tsangisjaihi. B'a
incha kitsúhu xinkjín:
—¿A najmi kj'uaíhí ndo?
12Ko xuta nkjiun ta kinchjanijmíyaha Jesu. Tjín xi b'a kitsú:
"Ndahá ndo." K'ua ngá xi b'a kitsú: "Najmi nda ndo. Xutahá
b'anachaha ndo." 13Tunga najmi kama tak'uhún xuta kinchjanijmíya
chji chjihi Jesu at'aha tsankjún já judio k'aku.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ajin s'íu

14Nk'ie nga ajihin s'íu, jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko
tsakúya. 15Kama nkjúhun já judio k'aku ko b'a kitsúhu xinkjín:
—¿Nkú ts'ín behe ni xi ts'e Ntianá ndai nga najmi tsangiyaha?
16As'ai b'i kitsú Jesu:
—Najmi an ts'an ni xi tíbakuyá. Xi kits'ín nibá nína ts'e éen.
17Xi mjehe ts'iín xi nkú ts'ín mjehe Ntianá, kui xi skue tsa Ntianá

---

[e] **6:69** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

ts'e ni xi tíbakuyá ko tsa an ts'an. 18 Nku xuta xi nchja ni xi ts'e, kui
xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkaha
xi kits'ín nibáha, kui xi kjuaxi ni xi tsu ko naxu ts'ín. 19 ¿A najmi
kitsjáhánuu Moise kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi
títs'íntjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjehenuu n'ek'iehennú?
20 As'ai b'a incha kitsú xuto:
—¡Kutsa ndanindahá tíjñajihin! ¿Yá xi mjehe ts'iínk'iehin?
21 B'i kitsú Jesu:
—Nku ni kits'ian ko ngatentoo kama nkjúnnuu. 22 Tsakúyanuu
Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ihin
ra niu. Ntje chánuu ní kik'atuts'ihin ra niu. Kui nga n'etjusuhun niu
ndaha tsa nistjin nkjún. 23 B'a n'ohoo ntíx'innuu ndaha tsa nistjin
nkjún tu xi najmi ndyjaha kjuatéxumaha Moise. Tunga tsa b'a n'o nga
nistjin nkjúun, ¿á tín'ekjankohonú nga nistjin nkjún kits'innkíhi ra
nku nda? 24 Najmi tu kjua sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjua.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha xuta yáha Jesu

25 As'ai b'a kitsú k'ua xuta nanki Jerusalen:
—¿A najmi kuihí ndai xi mjehe ts'iínk'iehen jóo? 26 Tunga, á
tínchja chji chjihi ko najmi ch'a nkú títsuhu ra. ¿A kjuaxihí nga ja
kamankjihin já tjíxóo nga kui ndai xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá?[f]
27 Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga kj'uaí xi Cristo, najmi ch'a
skue má nibaha.
28 As'ai 'yún kinchja Jesu nga b'i ts'ín tsakúya má ma natsihin
ninku:
—B'a tíbixíún nga yanú ko yo má nibáhana. Tunga najmi
kuentanahá jáihina. Tjín xi kits'ín nibána. Ko xi kits'ín nibána ma n'e
s'ejián ni xi tsu. Kui xi najmi yo. 29 Tunga an be yáha, at'aha má tíjña
nibahana ko kui xi kits'ín nibána.
30 As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku
najmi kits'ínkoho, at'aha najmi kjee bichú chubaha. 31 Tunga nkjin
xuta xi tíinchajihin xuta nkjiun kis'ejihin Jesu. B'a kitsúhu xinkjín:
—Nk'ie nga kj'uaí xi Cristo, ¿a 'yún ts'iín sa kjuankjún nga nda
xu'bi?
32 Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanijmíyaha Jesu.
As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kits'ínkji já xi kunntá ninku tu xi
kuakj'ánijéhe Jesu. 33 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Tu chuba nistjihín kúátejñajin sanuu ko kfín ngáhana má tíjña
xi kits'ín nibána. 34 Kuinchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an. Má
nga kfíntejña najmi kama kuankíún.
35 B'a kitsúhu xinkjín já judio k'aku:

---

[f] **7:26, 27, 31, 41, 42** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

—¿Má ngjuaihi ndai nga najmi ta sakúhuná? ¿A xuta judio xinkiá xi tjíntujíhin xuta xi nchja griego ngjuaisehe? ¿A ta kuakúyaha xi nchja én griego? 36 Ni xi kuanchja: "Kuinchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an", ko: "Má nga kfíntejña najmi kama kuankíún", ¿nkú tsuhu ra ni xi kuatsú?

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kamaha xuta xi s'ejihin kui

37 Nistjin xi fekuhu s'íu, kui xi 'yún b'asje xuta, as'ai tsasinjña ndju Jesu ko 'yún kinchja:

—Tsa tjín xi tíma xintáha, kanibásena ko kat'i. 38 B'a kamaha xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá. Xi s'ejihin an animaha stjújin ntáje, ntá xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta.

39 B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Espiritu xi askahan ts'iínkjáíhin xuta xi s'ejihin Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui nistjiun, at'aha najmi kjee s'ejña chji kjuachánkaha Jesu.

40 Nk'ie nga kint'é xuto éin, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai nda profeta xi tjíhin nga kj'uaí.

41 B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Ntianá nga ts'iín nibá.

Tunga tjín ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín Galilea nibaha xi Cristo? 42 ¿A najmi b'ahá ts'ín tjít'a éhen Ntianá, nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo, ko nga Belen nibaha, má nga nankihi David?

43 B'a ts'ín tsakjányaha yjoho xuta nantio nga incha kinchjanijmíyaha Jesu. 44 Tjín xi kama mjehe nga kuakj'ánijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkohо.

B'i ts'ín najmi kis'ejihin já judio k'aku nga Ntianá kits'ín nibáha Jesu

45 As'ai já xi kunntá ninku j'ai ngáha má tjíntu já na'mi k'aku ko já fariseo ko b'i kik'ihin:

—¿Á najmi kjúáikohonu ndo?

46 B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'ín nchja xi nkú ts'ín nchja ndo.

47 B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanuu ndo? 48 ¿A tjíhín ajihin já tjíxóo ko a ra ajihin já fariseo xi s'ejihin Jesu? 49 Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankjihin kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntianá.

50 As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

51 —Xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumaná, títjun tjíhin nga kuasinñjuhuú xuta tu xi chahaná ni xi kits'ín ko askahan n'e raá kjua.

52 B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntianá ko chai nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tjujín Galilea.
53 As'ai b'i ngján incha ngji ngáha ni'yaha.

B'i ts'ín kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'áha nku tachjúún

8 As'ai ngji Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. 2 Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihin ninku. Yo j'aise nkjúhun xuta ko yo y'ejña nga tsakúya. 3 As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nku tachjúún xi kiya nga kj'aí nda kjijñakohо. J'aisínjña nginkun Jesu ko nginkun xuto 4 ko b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjíin nga kj'aí nda kjijñakohо. 5 B'a ts'ín y'ét'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'iíun. Ji bi, ¿nkú bixín?

6 Tu xi kikjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuatéjéne. As'ai y'ejñantu Jesu ko najnú ntsja kits'ínntukoho t'anankiu. 7 Nk'ie nga tu nku tíincha bjásjaiyahá ra jóo, tsasinjña ngáha ko b'i kitsú:

—Xi najmi tjíhin ngatitsun, kui xi tjun kat'éhe ndjio tachjúun.

8 As'ai ta y'ejñantuhú ngáha nga tu nku kits'ínntuhú t'anankiu. 9 Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnkú b'i ngján incha ngji. Xi 'yún cháha tjun ngji. As'ai tu Jesu ko tachjúun tsinchajin subaha xuta. 10 Ta tsasinjña ngáha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji tachjúún, ¿má kfihi jóo? ¿A ndaha nku najmi ta tíbatéjénehe ri?

11 —Najmi, Chá Ntia. Ndaha nku —kitsú tachjúun.

B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani ko najmi ta n'eheni ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nd'íhi xuta

12 As'ai kinchjako ngáha xuto:

—An nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntei. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'úéma. S'ehe nd'í xi ts'iínk'iéntu tík'uhun.

13 As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji tí'mi subai kjuanda yjohi. Kui nga najmi chjíhi ra én xi tíchubahani.

14 B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Ta ndaha tsa an tífi subaha ra kjuanda yjona, tunga chjíhi ra én xi tínchja, at'aha be má nibahana ko má kfín ngáhana. Jun najmi yo má nibáhana ko najmi yo má kfín ngáhana. 15 Jun bi, xi nkú ts'ín tíjñaha asunntei, b'a ts'ín chasohoo ni xi nda ko ni xi najmi nda, tunga

an najmi basjehe ni xi nda ko ni xi najmi nda ts'ín xuta. 16 Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixi ts'ian, at'aha najmi kuentana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'ín nibá nína b'a ts'inka. 17 Santaha kjuatéxumanuu b'a ts'ín tjít'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjíhi ra ni xi kuitsu jóo. 18 An tífihi ra kjuanda yjona ko Na'mina xi kits'ín nibána ta tífina kjuanda.

19 B'a kitsú jóo:

—¿Má tíjña Na'mihi?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi yanú ko ta ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina.

20 B'a ts'ín kinchja nga tsakúya má ma natsihin ninku, má tíjña kaxaha toon chje. Ndaha nku najmi jakj'ánijéhe, at'aha najmi kjee bichú chubaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi asunntee tjehen ra

21 As'ai ta kinchjahá ngáha:

—An kfían ko kuinchísjainú. Ajihin ngatitsunnuu kuayájiun nga najmi ta tíijñahana. Má nga kfían najmi kama kuankíún.

22 B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'iínk'ien subahá yjoho? ¿Á: "má nga kfían najmi kama kuankíún", títsuhu?

23 B'i kitsú Jesu:

—Kintei ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asunntei tjehennuu, nk'a ján tjehenna. 24 Tsa najmi s'ejinnuu nga an xi tíijña, ngatitsunnuu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nand'ai nga ngatitsunnuu kuayájiun.

25 —¿Yáha ji? —kitsú jóo.

B'i kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihin ni. 26 Benuu. Kama xínya xi nkú ts'ín tjíntuyánuu. Kama xínya má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda tín'o. Tunga xi kits'ín nibána, kui xi ma n'e s'ejián ni xi tsu. Ko ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tínchja ngáhana asunntei.

27 Tunga najmi kamankjihín ra jóo nga Ntia Na'miu kinchjanijmíyaha. 28 Kui nga b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsíntjennk'o Ntíhi Ndax'iun, nk'iehé nga kamankjinnuu nga an xi tíijña ko nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuentana. Xi nkú ts'ín tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tínchja. 29 Xi kits'ín nibána tíjñakona. Najmi b'éjña subana, at'aha ts'intjusun tehente ni xi sasíhin.

30 Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihin Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi ntíhi Ntianá

31 As'ai kinchjako xuta judio xi kis'ejihin:

—Tsa kuintsubajiun énna, kjuaxi nga kamo xuta ni'yakuyána 32 ko
choo ni xi naxu tjín ko kui niu xi ts'iín ndaínuu.
33 B'a kitsú jóo:
—Ntjehe Abraham jin. Ndaha nku najmi kjee ts'ín mani xuta
musu, tsa ts'atseni. ¿Nkú ts'ín b'a tíbixíhinni nga kama ndaíhini?
34 B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ngayjee xi títs'ín ngatitsun, nga'yúhun
ngatitsuun tíjñajin. Najmi ndaíhi yjoho. 35 Nku nda musu xi kich'atse
najmi ndaíhi yjoho, ndaha tsa ni'yaha nda ntiaha ts'ínxá. Tunga
ntíhi ní nda ntiaha kama ts'e ni'yoo. 36 Kui nga tsa Ntíhi Ntianá
ts'iín ndaínuu, kjuaxi nga kama ndaínuu. 37 Be nga ntjehe Abraham
nibáhanu, tunga mjehénuu n'ek'iennú at'aha najmi mjenuu
n'ekjóhoon énna. 38 An nchja ni xi bakúchjina Na'mina. Jun bi, n'o ni
xi bakúyanuu na'minuu.
39 B'a kitsú jóo:
—Abraham na'mini.
B'i kitsú Jesu:
—Tsa ntíhi Abraham jun, b'a ra n'oo xi nkú kits'ín Abraham.
40 Tunga nd'ai mjenuu n'ek'iennú, ndaha tsa tíxinyanuu ni xi naxu tjín
xi tsakúyana Ntianá. Ndahachí najmi b'a kits'ín Abraham. 41 Jun bi,
ni xi ts'íhín na'minuu n'o.
B'a kitsú jóo:
—Ntí nda níi. Tíjñaháni nku na'mi nku tutu. Kui xi Ntianá.
42 B'i kitsú Jesu:
—Tsa Ntianá xi na'minuu, jun ra xi n'etjónú, at'aha má tíjña
Ntianá nibahana. Najmi kuentana jáihina. Kui ní xi kits'ín nibána.
43 Najmi mankjinnuu ni xi tínchja at'aha najmi mjenuu kuasinñjuhuu
énna. 44 Ndanindoo ní na'minuu. Kui ts'enuu ko mjenuu n'oo xi nkú
ts'ín mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihin ni kits'ínk'ien xuta. Najmi
y'ejñajin ni xi naxu tjín, at'aha najmi tíjñajihin ni xi naxu. Nkú ts'ín
tjíyaha, b'a ts'ín nchja. Én tsank'á nchja. Kui xi tsank'á ko na'mihi én
tsank'óo.
45 'An bi, ni xi naxu tínchja. Kui kjuaha nga najmi tís'ejihinnuu
an. 46 ¿A tjín ajinnuu xi kama kuakúchji nga tjínna ngatitsun? Tunga
tsa naxu tjín ni xi tínchja, ¿á najmi s'ejihinnuu an? 47 Xi Ntianá ts'ehe
mjéñjuhu én xi ts'e Ntianá. Tunga najmi Ntianáhá ts'enuu. Kui kjuaha
nga najmi mjeñjúhunú.
48 B'a kitsú já judio:
—Kjuaxihí ni xi tíbixíin. Samaria nibáhani. Ndanindoo tíjñajihin.
49 B'i kitsú Jesu:
—Najmi ndanindoo tíjñajinna. Benkján Na'mina tunga jun najmi
tíyankjúnnú. 50 Najmi kjuachánka tíbangisja nginkun xuta, tunga
tíjñahá xi tíbangisjai kjuachánkana. Kui xi kuitsuya yá xi naxu

títs'ín. 51 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi k'úéjñajin énna, najmi ts'iínkjáíhin
ngabayoo.
52 B'ahá ta kitsú ngáha já judio:
—Kjuaxihí nga ndanindoo tíjñajihin. Abraham ko já profeta
ta k'ien. Tunga ji b'a tíbixín nga najmi ts'iínkjáíhin ngabayoo xi
k'úéjñajin éhin. 53 ¿A 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje cháná? Kui
xi ta k'ien ko já profeta. ¿Yá xi tín'e mai yjohi?
54 B'i kitsú Jesu:
—Tsa an subá chánka tíb'asje yjona, najmi chumi ni chjíhi ra
kjuachánka xi tísakúna. Tunga Na'minahá xi chánka tíb'asjena, kui
xi ta Ntia 'mihuu. 55 Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a
xínnuu nga najmi be, ta nda tsank'á kama xi nkúhu jun. Tunga bená
ko tíijñajian éhen. 56 Tsjo kamaha Abraham xi ntje chánuu nga skue
nistjin nga kjúa. Kikie kjáíhin ko tsjo kamaha.
57 B'a kitsú já judio:
—Ndaha najmi kjee tjíhin cháte nú nga b'a tíbixín. ¿Nkú ts'ín nga
kiyahani Abraham?
58 B'i kitsú Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'ín
jahá tíijña.
59 As'ai jakj'á ndjio jóo xi má nga mjehe ts'iínk'iehen, tunga Jesu
ngji t'axíhin jóo ko tsitju má ma natsihin ninku.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Jesu nku nda ka

9 Má xi tjehen j'a Jesu, kikie nku nda xi tu b'a ts'ín kahá nkúhu
nga kitsin. 2 As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:
—Ji nda maestru, ¿yá xi kits'ín ngatitsun tu xi b'a ts'ín ka kitsihin
ndai? ¿A kui, a ra xi cháha ní?
3 B'i kitsú Jesu:
—Ta ndaha kui ko ta ndaha xi cháha najmi kits'ín ngatitsun nga
b'a kamoo. B'a ts'ín kitsin tu xi sakúchjihi ni xi maha ts'ín Ntianá.
4 Tjíhin nga n'eé xá xi ts'e xi kits'ín nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'aha
nga kama jyun, najmi ta ch'a kama ts'iínxá saha. 5 Nk'ie nga tíijña
asunntei, an xi nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntei.
6 B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu ko ntá natéhe
kits'ínndakoho si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo ko b'i kitsúhu:
7 —T'ihinnejnui tunkuin ntá tixa Siloe.[g]
Kui nga ngjinéjnuhu tunkun ndo. Ja chjihi nk'ie nga kik'óya
ngáha. 8 As'ai já xi nda nchjakoho ko já xi kikiehe nga banki toon
kinchjanijmíyaha ndo. B'a kitsú k'ua:
—¿A najmi kuihí ndai xi b'ejña nga banki toon?

---

g 9:7 "Xi kin'e nibá" tsuhu ra "Siloe".

9—Johon, kui —kitsú k'ua.
—Najmi kui, tunga b'a tjín xi kuihí tjín —kitsú ngá kj'aí.
—Ahán niu —kitsú ndo.
10—¿Nkú ts'ín tsix'ánkihi tunkuin? —kitsú jóo.
11 B'a kitsú ndo:
—Nda xi 'mi Jesu kuats'ínnda si ko kuangjájnuhu tunkán ko b'i kuatsúna: "T'in ntá tixa Siloe ko tanejnui tunkuin." Kui nga kfihina ko nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.
12—¿Má tíjña ndo? —kitsú jóo.
—Najmi be —kitsú ndo.
13 As'ai ngjikohó jóo nda xi kama chjihi nginkun já fariseo.
14 Nistjin nga kits'ínnda siu Jesu ko tsix'ánki tunkun ndo, kui xi nistjin nkjún. Xuatu niu. 15 Kui nga já fariseo kingjásjaiyaha ra nkú ts'ín kama chjihi ra ko b'a kitsú ndo:
—Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejná, ko kama chjina.
16 As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:
—Najmi Ntianá kits'ín nibáha nda xi b'a kuats'íun, at'aha najmi benkjún nistjin nkjúun.
B'a kitsú ngá k'ua:
—¿Nkú ts'ín nku nda ngatitsun kama ts'iíhin kjuankjún xi nkúhu xu'bi?
B'a ts'ín tsakjányaha yjoho já fariseo ngat'aha Jesu. 17 As'ai ta incha kingjásjaiyahá ngáha ra nda xi kama chjihi:
—Ko ji xi kuix'ánki tunkuin, ¿yáha ndo? ¿Nkú bixín?
—Nda profeta niu —kitsú.
18 Tunga najmi kis'ejihín ra já judio k'aku tsa kui ndo xi ka nk'ie ko tsa kui xi ja chji ngáha ra. Kui nga kinchjaha ra xi cháha 19 ko kingjásjaiyaha:
—¿A kui ntínuu xu'bi xi bixíún nga ka nga kitsin? ¿Nkú ts'ín kama chjihi ra?
20 B'a kitsú xi cháha ndo:
—Yai nga kui xi ntíni ko ka nga kitsin. 21 Tunga najmi yaníi nkú ts'ín kama chjihi ra. Najmi yai yá xi kuakjex'ánki tunkun. Tu sahá kui chasjaiyohoo. Ja chá. Kama kuitsuya subanuu ni xi kamat'ain.
22 B'a kitsú xi cháha ndo at'aha tsankjún já judio k'aku. At'aha y'éndako xinkjín já judio k'aku tsa tjín xi ts'iínkie yjoho nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá,[h] kui xi kuich'onsje ajihin xuta sinagoga. 23 Kui kjuaha nga: "Chasjaiyohoo, ja chá", kitsúhu xi cháha ndo.
24 As'ai ta kinchjahá ngáha ra niyá xi ma joho já judio k'aku nda xi kama chjihi ko b'a kitsúhu:
—Yai nga nda ngatitsuhún xi kuats'ínnkihi. N'ekiei yjohi nginkun Ntianá xi tjíhin kjuachánka nga kjuaxi ni xi tíbixín.

---

[h] 9.22 "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Mesia" nga én hebreo ko "Cristo" nga én griego.

25 B'a kitsú ndo:
—Tsa nku nda ngatitsun niu najmi be. Tu nkuhú ni xi be. Kaná nistjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.
26 B'a kitsú jóo:
—¿Mí xi kuats'íhin? ¿Nkú ts'ín kuakjex'ánkihi tunkuin?
27 As'ai b'a kitsú ndo:
—Ja kuaxinyanuu tunga najmi tín'esihínnú. ¿Á mjehenuu nga b'ahá ta xín ngáhanuu? ¿A kohó jun mjenuu kamo já ni'yakuyáha ndo?
28 B'a kitsú jóo nga kinchjatiko:
—Nda ni'yakuyáha ní ndo ji. Tunga jin já ni'yakuyáha ní Moise jin. 29 Yai nga Moise kinchja én xi Ntianá kitsúyaha, tunga najmi ya níi má j'aihi ra nda xu'bo.
30 As'ai b'i kitsú ndo:
—Ma nkjúnna nga najmi yo má j'aihi ra nda xi kamaha kuakjex'ánki tunkán. 31 Yaá nga Ntianá najmi basínñjuhu xuta ngatitsuun. Tsa tjín xi skuenkjún Ntianá ko ts'iín ni xi mjehe, kuihí xi basínñjuhu. 32 Ndahachí najmi kjee nu'yá tsa tjín xi kjex'ánki tunkun xuta xi ka nga kitsin. 33 Tsa najmi Ntianá kits'ín nibáha nda xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha ra ts'iín.
34 B'i kitsú jóo nga tsich'onsje ndo ajihin xuta sinagoga:
—Ngatitsun kitsinjín. ¿A jihí xi kuakúyani?
35 Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsúhu nk'ie nga kisatéjin ngáha:
—¿A s'ejihin Ntíhi Ndax'iun?
36 —Ji Nda Ntia —kitsú ndo—, ¿yáha xu'bo, tu xi s'ejihinna?
37 B'i kitsú Jesu:
—Ja kuayai. An ní niu, an xi tínchjakohi.
38 —S'ejinna ji, Nda Ntia —kitsú ndo ko tsasinkúnch'int'aha Jesu.
39 As'ai b'i kitsú Jesu:
—An jáa asunntei tu xi n'ekokjuaha, tu xi kama chjihi ra xi ka ko kama ka xi chjihi.
40 Ta kint'é éin k'ua já fariseo xi tíinchako Jesu ko b'a kitsúhu:
—¿A kohó jin xi ta kai?
41 B'i kitsú Jesu:
—Tsa ni xi kahanu, najmi tjínnuu jé kai. Tunga b'ahá tíbixínnú nga chjinuu. Kuihí kjuaha nga tjíhinnuu jé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda bastu ko chutsankaha

10 B'i ts'ín kinchja Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi najmi kjuas'en ankjua ni'yaha chutsanko nga tu sahá xin kjuas'enntjai, kui xi nda

ndyjé xi mjehe ngjuaiko chutsanko. 2Tunga xi kjuas'en má tjen
ankjuo, kui xi nda bastuhu chutsanko. 3Kjex'á nda xi basehe ankjuo
nk'ie nga be nda bastuu. Chutsanka xi ts'e nt'é ntaha, ko nga nkúnkú
chutsankaha j'áíhin nchjaha ra nga bitjuko ni'yoo. 4Nk'ie nga bitjuko
ngayjee chutsanka xi ts'e, as'ai tsjen títjuhun ko chutsanko tsjennkíhi
at'aha be ntaha. 5Chu xi ts'e najmi tsjennkíhi xuta xi kj'aí. Tu sahá
banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi kj'aí.
6B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bi. Tunga najmi
kamankjihín ra xuta ni xi kinchja.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nda bastu xi ndoo

7As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. An xi nkú joyaha ankjua má nga fas'en
chutsanko. 8Ngayjee já xi j'ai títjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama
mjehe nga ngjuaiko chutsanko. Tunga najmi kint'éhé chutsanko ntaha
jóo. 9An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi
kama xi nkú joyaha chutsanka xi fas'en ko bitju ni'yaha nga fi kjine
jñá.
10'Nda ndyjée f'ai tu xi fikoho ko ts'ínk'ien ko ts'ínkje chutsanko.
Tunga ahán jáa tu xi kama k'úéntu tík'uhun xuta, tu xi sakúhu
ra kjuatík'un xi ndoo. 11An xi nda bastu xi ndoo, ko nda bastu xi
ndoo tsjá yjoho nga kuayántjaihi chutsankaha. 12Nda xi tu toohón
ts'ínxántjaihi, xi najmi kui ts'e xóo ko najmi kui ts'e chutsanko, kui
xi binchá masen chutsanko ko banka nk'ie nga be nga nibá chu
kjoon. As'ai chu kjoon kjine chutsanko ko ts'ínndzjoya. 13B'a ts'ín
bankaha ndo at'aha tu toohón ts'ínxántjaihi ko najmi nkjún maha
chutsanko.
14'An xi nda bastu xi ndoo. Be chutsankana ko ta bena, 15xi
nkú ts'ín bena Ntia Na'miu ko an be Ntia Na'miu. Tsja yjona nga
kuayántjaihina chutsanko. 16Tíincha sana kj'aí chutsanka xi najmi
tíincha nch'á xu'bi. Kui xi ta tjíhin nga kjúáika. Kuint'é ntana. B'a
ts'ín nku stíhín kamaha ko nkuhú nda bastu xi kuasehe.
17'Kui kjuai nga tjoho ra an Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayá tu
xi kj'uaíya ngáhana. 18Najmi ch'a kama kjé'ana nga tíijña tík'an. An
ní tsja suba yjona nga kuayá. Tjínna nga'yún xi má nga tsja yjona ko
ta tjínna nga'yún nga kúátejña tík'un ngáhana. Kui xái xi kitsjána
Na'mina nga ts'ian.
19Nk'ie nga kint'é jóo éin, as'ai ta tsakjányahá ngáha yjoho. Nkjin
xi b'a kitsú:
20—Ndanindahá tíjñajihin ndo ko luku. ¿Á jun tíbasinñjuhuruu?
21B'a kitsú ngá k'ua:
—Najmi b'a ts'ín kuinchja xi tíjñajihin ndanindoo. ¿A kamahá ra
ndanindoo kjéx'ánki tunkun xuta ka?

B'i ts'ín najmi kis'ejihin já judio k'aku yáha Jesu

22 Nk'ie nga nistjin chunch'óon, nanki Jerusalen tíincha b'asje s'í
xuta nga tíincha ts'ínkj'áítsjen nistjin nk'ie nga kis'ejña chji ninku
nginkun Ntianá. 23 Kikjatsú'ba Jesu má ma natsihin ninku xi tjehen
má nga 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. 24 As'ai y'étjindaihi jóo ko b'a
kitsúhu:
—¿Nkú tjín nistjin n'esti sani? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'ín nibá
Ntianá, t'inya kixi kixini nd'ai.
25 B'i kitsú Jesu:
—Ja b'a kixinnuu tunga najmi kis'ejihínnuu. Ni xi títs'ian ngajoho
Na'mina, tíbakúchji yáha an. 26 Tunga najmi s'ejihínnuu at'aha najmi
chutsankana jun. 27 Chutsankana nt'é ntana. An be chutsankana ko
tsjennkína. 28 An ts'ink'íéntu tík'un síán. Najmi kama ndyja ko najmi
ch'a xi kjé'ana aya ntsa. 29 Na'mina kitsjána chutsanko ko kui xi 'yún
chánka nga tu yáhá ni. Ndaha nku najmi kamaha kjé'aha chutsanka
xi tjíntu aya ntsja. 30 Na'miu ko an nkuhú mahani.
31 Nk'ie nga kint'é éin já judio k'aku, as'ai ta jakj'á ngáha ndjio
nga mjehe ts'iínk'ien Jesu. 32 B'i kitsú Jesu nga kinchja:
—Nkjin nkjún ni xi nda kits'ian ajinnuu, xá xi kitsjána Na'mina.
¿Má ngat'aha mjehenuu k'úéhenú ndjio?
33 As'ai b'i kitsú jóo:
—Najmi ngat'aha ni nda xi kin'ei. Tu ngat'aha ní nga najmi
tíyankjúín Ntianá nga b'a tíbixín. Kui kjuaha nga ndjio s'ehe ri. Nda
asunnte ní, tunga Ntianáhá tín'e mai yjohi.
34 B'i kitsú Jesu:
—Kjuatéxumanuu tjít'a má nga b'a kitsú Ntianá nga kinchjako
xuta: "Ntianú kixinnuu." 35 B'a ts'ín Ntianá b'a kitsúhu nga ntia
xuta xi tsichuk'úhun éhen. Ko yaá nga chjíhi ra ngayjee ni xi tjít'a
éhen Ntianá. 36 An bi, Ntia Na'miu kitsjána xá xi tjíhin nga ts'ian ko
kits'ín nibána asunntei. Kui nga, ¿nkú tjíhin ra nga b'a tíbixíhinnu
nga najmi tíbenkjúhunna Ntianá nk'ie nga b'a tíxian nga an xi Ntíhi
Ntianá? 37 Tsa najmi títs'ian xá xi ts'e Na'mina, najmi tu n'e s'ejinnú.
38 Tunga tsa títs'ian xáha, ndaha tsa najmi s'ejinnuu an, tunga n'e
s'ejinnú xóo. B'a ts'ín chahanu ko kamankjinnuu nga Ntia Na'miu
tíjñajinna ko nga an tíijñajihin Ntia Na'miu.
39 As'ai ta kama mjehé ngáha ra jóo nga kuakj'ánijéhe, tunga
tsitjuhú Jesu yo nga ngji t'axín. 40 As'ai tsichu ngáha ngabantá ntáje
Jordan. Ngjik'iejña ante má nga tsaténtá Jua xuta nga tjuhun. 41 Nkjin
xuta xi j'aisehe Jesu yo ko b'a incha kitsú:
—Ndaha nku kjuankjún najmi kits'ín Jua, tunga kjuaxihí ngayjee
ni xi kinchjanijmíyaha ndai.
42 Nkjin xuta kis'ejihin Jesu ante xu'bo.

B'i ts'ín kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesu Lazaro

11 Kjijña un nku nda xi 'mi Lazaro xi nda Betania, má nga ta
nankihi Maria ko Marta xi nichja maha xinkjín. 2 Kui Maria
xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Nda Ntianá Jesu ko ta kuihi ntsjaku
kits'ínxijnukoho. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjijña uun. 3 As'ai incha
kits'ínkjihi én Jesu nga joo jminchjíun. B'a kitsúhu:
—Ji Chá Ntia, xi tjohi kjijña un.
4 Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:
—Najmi ts'iínk'ien kjihin ch'in xi k'uhun. Tu sahá kuakúchji ch'iun
kjuachánkaha Ntianá. B'a ts'ín s'ejña chjihi kjuachánkaha Ntíhi
Ntianá.
5 Ndaha tsa Jesu 'yún tjoho Marta ko na nichja ko Lazaro, 6 tunga
nk'ie nga kint'é nga kjijña un Lazaro, tu sahá y'ejña sa jo nistjin ante
má nga tíjña. 7 Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:
—Ta tjihín ngáhaná Judea.
8 B'a kitsú já ni'yakuyóo:
—Ji nda maestru, najmi kjee tjíhin nistjin nga já judio k'aku ndjio
mjehe ts'iínk'iehen ri. ¿Á ta yohó mje ngáha ri k'úín?
9 B'i kitsú Jesu:
—¿A najmi te johó ora tjíhin nku nistjin? Tsa tjín xi tsú'ba nga
nistjiun, najmi saténki, at'aha tíbe nd'íhi asunntei. 10 Tunga tsa tjín xi
tsú'ba nga nistjen, kui xi saténki, at'aha najmi tjíhin nd'í.
11 As'ai b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:
—Kjifehé nda xinkiá Lazaro, tunga kfín ts'inkj'áhá ra.
12 B'a kitsú já ni'yakuyóo:
—Ji Nda Ntia, tsa kjife, kj'uá ngáha ra.
13 Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaro kinchjanijmíyaha
tunga nijñóo ní kamankjihin já ni'yakuyáha. 14 Kui nga kinchjako kixi
kixihi jóo:
—Ja ka'me Lazaro. 15 Ko tsjo mana nga najmi tíijña yo, at'aha tu
sahá ngandanuu, tu xi s'ejihinnuu Ntianá. Tunga tjihinsehé raá.
16 As'ai kinchja Toma xi ta 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já
ni'yakuyá xingisoo:
—Tjián ko ñá tu xi kuayákohoná.
17 Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betania, kik'inyaha nga ja tjíhin ñju
nistjin nga ngjiyanji Lazaro. 18 Betania tiña maha nanki Jerusalen,
tjíhin ra tsa jan kilometro. 19 Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko
Maria ngat'aha nda nts'e xi k'ien. 20 Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai
tiña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngjikj'á niyá ko Maria y'ejñantaha ni'yoo.
21 B'a kitsú Marta:
—Ji Chá Ntia, tsa tu eihi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.
22 Tunga benáá nga tsjáhi Ntianá tu mí nihí ni xi kuinchíhi.

23 B'i kitsú Jesu:
—Kj'uaíya ngáha ra ndá nts'ei.
24 B'a kitsú Marta:
—Be nga kj'uaíya ngáha ra chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaíya tente ngáha ra xuta k'ien.
25 B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:
—An xi ts'inkj'áíyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'íéntu tík'an. Xi s'ejihin an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úéntu tík'uhún. 26 Ko ngayjee xi tjíntu tík'un ko s'ejihin an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihin ni xi tíxihin?
27 B'a kitsú Marta:
—Johon, Chá Ntia. S'ejinna nga ji xi kits'ín nibá Ntianá,[i] nga ji xi Ntíhi Ntianá xi tjíhin nga kj'uaí asunntei.
28 Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngji nchjako sen Maria xi na nichja maha. B'a kitsúhu:
—Ja kj'uai Chá Maestru ko tínchjahi.
29 Nk'ie nga kint'é Maria éin, kitsa tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síjña. 30 Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantio. Yo síjña má kisatékjá Marta. 31 Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga kikie nga tsisintjen ntsu ntsu Maria ko tsitjusje, as'ai ta incha kitsjennkíhi. B'a incha kitsú nga má tíjña tsjóo ngjuai kjintá.
32 Nk'ie nga tsichu Maria má síjña Jesu, tsasinkúnch'int'aha ko b'a kitsúhu:
—Ji Chá Ntia, tsa tu eihi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.
33 Nk'ie nga kikie Jesu nga tíkjintá Maria ko nga tíincha kjintá xuta xi tjenkoho, kik'ie nusin nusihin ko kama nimaha. 34 B'i kitsú:
—¿Má kikjayanjiu?
B'a incha kitsú jóo:
—Nibáaseihi, Nda Ntia.
35 As'ai kikjintá Jesu. 36 B'a kitsú xuto:
—Chase maruu. Tu xí kits'íntjohó ra.
37 Tunga b'ahá kitsú k'ua:
—Kui ndai xi kikjex'ánki tunkun nku nda ka. Kutsa kamahá ra kits'ínnkihi Lazaro ko najmi k'ien ra.
38 Ta kik'ie nusin nusihín ngáha ra Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku tixa ngijo. Nku ndjio tjíchjanekoho ankjuaha. B'i kitsú Jesu:
39 —Chjúxiun ndjio.
B'a kitsú Marta, na nichja nda xi k'ien:
—Ji Chá Ntia, ja ra ch'on jne, at'aha ja tjíhin ñju nistjin nd'ai nga k'ien.
40 B'i kitsú Jesu:

---

[i] **11:27** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

—¿A najmi b'ahá kuaxihin nga tsa s'ejihin an, chai kjuachánkaha Ntianá?

41 As'ai kikjexín jóo ndjio. Tsasenjinki Jesu nk'a ján ko b'i kitsú:

—Na'mi, máb'achjíhi nga tímjeñjuní. 42 Be nga mjeñju tehentení, tunga tínchjakohó ra ngandaha xuta xi tíincha ei tu xi s'ejihin ra nga ji kin'e nibání.

43 Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—¡Lazaro, titjusjei yo!

44 As'ai tsitju nda k'ien nga najyun tjí'yúnko ts'íhin ntsja ko sjai, ko ankjín tjí'makoho kj'aí najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chjúxihiun najyuun. N'endohóo.

B'i ts'ín y'énda já tjíxóo nga mjehe ts'iínk'ien Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Máha xuta xi j'aisehe Maria ko kikie ni xi kits'ín Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin. 46 Tunga tjíhín xi ngjisehe já fariseo ko kitsúyaha ni xi kits'ín Jesu. 47 As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kinchja ñjaha ngayjee já tjíxóo ko b'a kitsúhu:

—¿Nkú n'eé ei ni? At'aha ja 'yún títs'ín kjuankjún ndo. 48 Tsa tu nku k'uaintehé raá nga b'a ts'iín, as'ai ngayjee xuta tsjénnkihi ndo ko incha kj'uaí já Roma nga ts'iínkje ninkuná ko xuta nankiná.

49 As'ai b'i kitsú Caifa xi tjíhin nda na'mi títjun nú xu'bo:

—¿Á najmi mankjihinnuu? 50 ¿A najmi ma chubayahánuu nga tu sahá nda tjín tsa nku nda kuayántjaihi ngandaha ngayjee xuta, tu xi b'a ts'ín najmi n'ekjehe xuta nankiná?

51 Tunga najmi kuentaha ní Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi nda na'mi títjun nú xu'bo ko xi nkúhu nku nda profeta kinchja éhen Ntianá nga kuayá Jesu ngandaha naxinantóo. 52 Ko najmi tu suba ngandaha xuta xi ntje judio tjehen ra kuayáha Jesu. Ta kuayá ní tu xi k'uékúhu ngayjee ntíhi Ntianá xi tjímasún. 53 Kui b'a maha, nistjin xu'bo kik'atuts'ihin ra já tjíxóo nga y'éndakoho xinkjín xi má nga mjehe ts'iínk'ien Jesu. 54 Kui nga najmi ta kikjatsú'ba chjihi Jesu ajihin xuta judio. Ngji t'axín nanki xi 'mi Efrain xi tiña maha ante kixiu. Yo y'ejñako já ni'yakuyáha.

55 Nk'ie nga ja tíbichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta judio, nkjin nkjún xuta incha ngji nanki Jerusalen tu xi ts'iín jehe yjoho nginkun Ntianá kintehe ni nga kuichú s'íu. 56 Yo tsangisjai Jesu ko kingjásjaiyaha xinkjín nga kabincha má ma natsihin ninku. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú manuu? ¿A nibá ndo s'íu? ¿A ra najmi nibáhá?

57 Kui chubo ja kitsjá kjua já na'mi k'aku ko já fariseo, tsa tjín xi be má tíjña Jesu tjíhin nga kuitsuya tu xi kama kuakj'ánijéhe.

B'i ts'ín nku tachjúún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 Nk'ie nga ndyja sa jun nistjin nga kuichú S'í Pascua, as'ai
j'ai Jesu nanki Betania, má síjña ni'yaha Lazaro, nda xi
kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. 2 Yo kis'endaha nku nichine. Marta
y'éya nichinee ko Lazaro ta y'ejñajihin xuta xi y'entut'áko Jesu yámixo.
3 As'ai j'aiko Maria nkú ra ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi
'yún nda ko xi 'yún chjí. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu ko ta kuihi
ntsjaku kits'ínxijnukoho. Ixí kitsjehén nta sinjne ayoo. 4 As'ai b'i kitsú
Juda Iscariote, xi nda ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'iínkjas'ehen:

5 —Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjnei kai. Tsa jan unchan toon
denario kuach'a, tu xi kama kuisinkoho xuta x'an.

6 Tunga najmi xuta x'ahán kits'ínnkjink'un nga b'a kitsú. Tu
ngat'aha ní tooon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo tooon ko bakjá
ndyjé. 7 B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áíhi tachjúun. At'aha nistjin nga s'eyanjia
j'átjona ntá sinjnei. 8 Xuta x'an bi tehente k'úéntujínnuu, tunga an
najmi tehente kúátejñajinnuu.

9 Nkjin nkjún xuta kint'é nga nanki Betania tíjña Jesu ko incha
ngjisehe. Tunga najmi tu nkuhú Jesu ngjisehe. Ta incha ngji ní at'aha
ta mjehe nga skue Lazaro xi kin'ekj'áíya ngáha ra ngabayoo. 10 As'ai
kama ñjakú já na'mi k'aku ko y'éndako xinkjín xi má nga ko Lazaro
tjíhin nga n'ek'ien. 11 At'aha ngat'aha Lazaro nkjin nkjún xuta ts'asje
t'axíhin yjoho jóo. Tu sahá Jesu kis'ejihin.

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Nistjin xi ma ndyjuun ngáha nkjin nkjún xuta kint'é nga Jesu
kj'uaí nanki Jerusalen, at'aha nkjin maha xi j'aik'asje S'í Pascua.
13 As'ai incha jakj'á tjiaha yá xkajén ko tsitju nga incha ngjikj'á niyá.
B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntianá! ¡Ntianá nda kats'ínko xi nibáha
ngajoho, xi Nda Reihi xuta Israel!

14 Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu ko y'esún, xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá:

15 Xuta Sion, najmi tu binkjun.
Chasoo, ja nibá Nda Reinuu nga tjísun nku ntí búrrú.

16 Kui ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyáha nga tjuhun.
Tunga askahán ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé
j'áítsjehen já ni'yakuyáha nga b'a ts'ín tjít'a éhen Ntianá nga
kinchjanijmíyaha Jesu ko nga b'a kin'ehe.

17 Xuta xi tíinchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazaro aya tsjóo nga
kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kikie.
18 Kui kjuaha nga nkjin nkjún xuta tsitjuhu nga ngjikj'á niyáha Jesu,
at'aha kint'é kjuankjún xi kits'ín. 19 As'ai kinchjanijmíyaha já fariseo
niu. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:
—¿A tíyo? Najmi chumi nihi xi kama n'eé. Chase maruu. Ngayjee
xuta títsjennkíhi ndo.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga kuayá

20 Ta tjenjihin xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki
Jerusalen nga j'ai ts'íntsjoho Ntianá ajihin s'íu. 21 Kui xi j'aisehe Felipe
xi nda Betsaida, nanki xi tíjñajihin ante Galilea, ko b'a kitsúhu:
—Ji nda ntia, mjeni nga chai Jesu.
22 As'ai Felipe ngji tsúyaha Andre ko nga joo ngji tsúya ngáha
Jesu. 23 As'ai b'i kitsú Jesu:
—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'iun.
24 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi kuijne t'anankiu nku xujmá
tuniñu ko kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa kuayá, nk'iehé nga
tsjá chan xi 'yún tse. 25 Xi tjoho yjoho, kui xi tu sahá ndyja. Tunga
xi najmi tjoho yjoho asunntei, kui xi tu sahá kj'uátjo ko k'úéjña
tík'un sín. 26 Tsa tjín xi títs'ínkjáínna nga an xi kama Nda Ntiaha,
katsjennkína. Má kúátejña, ta yo k'úéjña xi ts'iínkjáínna, ko Ntia
Na'miu k'uasjenk'aha xuta xu'bo.
27 'Yún un tíbehe animana nd'ai. ¿Nkú xíán? ¿A b'i xíán: Ji Na'mi,
n'ekj'a t'axínní kjuanima xu'bi nd'ai? Tunga kuihí xá jáihina. 28 Tu
sahá takúchji kjuachánkahi, Na'mi.
Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'i kitsú nku nta xi nibaha nk'a ján:
—Ja tsakuchjá kjuachánkana ko ta kuakuchjíhí ngáhana.
29 Nk'ie nga kint'é nto xuta xi tíincha yo, tjín xi b'a kitsú:
—Nku ch'on kjuaneya.
Ko k'ua xi b'a kitsú:
—Nku ntítsje kuanchjakoho.
30 As'ai b'a kitsú Jesu:
—Najmi ngandana kuanu'yáha nto. Ngandanu ní b'a kamaha.
31 Nd'ai n'ekokjua asunntei ko nd'ai kuich'onsje natsin ján xi
tíbatéxumaha asunntei. 32 Ko nga chjúsíntjen nk'ana t'anankiu, ts'ian
nga nibak'únna ngayjee xuta xi tjín asunntee.
33 B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'ín kuayáha. 34 As'ai b'a kitsú
xuta:
—Tunga yaníi ni xi tjít'a kjuatéxumoo, nga xi ts'iín nibá Ntianá
ngajoho k'úéjña sín. ¿Nkú ts'ín b'a tíbixíhinni nga tjíhin nga
chjúsíntjen nk'aha Ntíhi Ndax'iun? ¿Yá xi Ntíhi Ndax'in xi tíbixín?
35 B'i kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tu chuba nistjihín tíijñajin sanuu. Tinimo nga tíjña sanuu nd'íu tu xi najmi kama jyunt'aihinnu. At'aha xi tsú'ba má jyuun najmi be má fi. 36 Nk'ie nga tíijñajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tu xi kuinimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu ko as'ai ngji t'axíhin xuto.

Kui ngat'ai xuta najmi kis'ejihin ra Jesu

37 Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun xuta, tunga najmi kis'ejihín ra yáha kui. 38 B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kitsú nda profeta Isaia má nga b'a ts'ín y'ét'a:

Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihin én xi kichubai?
¿Yá xi kis'ejña chjihi nga'yúhun Ntianá?

39 Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihin ra xuta, at'aha b'i ta ts'ín y'ét'a ya Isaia éhen Ntianá:

40 Ntianá y'échja tunkun xuta xu'bi ko kits'ín ndjá animaha,
tu xi najmi skuehe ko tu xi najmi kamankjihin ra,
tsa ts'iínk'óntjaiya animaha xi má nga ts'innkíhi xuta xu'bi.

41 B'a kitsú Isaia at'aha kikie kjuachánkaha Jesu ko kinchjanijmíyaha.

42 Ko ta nkjin maha já tjíxá xi kis'ejihin Jesu, tunga najmi kits'ínkiehé yjoho at'aha tsankjún já fariseo ko najmi mjehe nga kuich'onsje ajihin xuta sinagoga. 43 B'a kits'ín at'aha 'yún kama tsjo saha nga s'ehe kjuachánka ajihin xuta nga nginkun Ntianá.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha yjoho Jesu

44 'Yún kinchja Jesu nga b'i kitsú:

—Xi s'ejihin an, najmi tu nku an tís'ejihin. Ta tís'ejihin xi kits'ín nibána. 45 Xi tíbena, tíbe xi kits'ín nibána. 46 An nd'í xi j'ai ts'ín ndzjehen xuta asunntei, tu xi ngayjee xi s'ejihin ra an najmi k'úéntuhu má jyuun.

47 'Tsa tjín xi kuint'é én xi tínchja tunga najmi ts'iíntjusuhún, najmi an kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'ín xuta xu'bo. At'aha najmi kui xóo jáihina. Jái ts'ink'anki níná xuta. 48 Xi ts'iín t'axínna ko najmi ts'iínkjáíhin én xi tínchja, tíjña xi kuasehe má ni xi nda ko má ni xi najmi nda xi kits'ín. Én xi tínchja, kui xi k'uéjñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

49 'At'aha najmi kuentana tínchjahana. Kuentaha ní Na'mi xi kits'ín nibána tínchjahana. Kui xi kitsjána kjua má nihi xi tjíhin nga kuinchja ko kuakuyá. 50 Ko be nga kjuatéxumaha ts'iínk'iéntu tík'un síhin xuta. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntia Na'miu, b'a ts'ín tínchja.

B'i ts'ín tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

13 Chubahá ndyjaha nistjihin S'í Pascua ko be Jesu nga ja tíbichú chuba nga k'uéjña asunntee nga ngjuai ngáha má

tíjña Ntia Na'miu. Tehente kits'íntjo xuta xi ts'e xi tjíntu asunntee ko ngayjehe k'un kits'íntjo. 2Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'íu, ko kui chubo ndanindoo ja kab'éjñajin animaha Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'iínkjas'en Jesu. 3Be Jesu nga Ntia Na'miu kits'ínkjas'en aya ntsja ngayjee ni xi tjín. Be nga má tíjña Ntianá nibaha ko nga yo ngjuaise ngáha ra.

4Kui b'a maha, nk'ie nga tjíntut'áha yámixo, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja ko jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. 5Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha ko kits'ínxijnukoho najyunxú xi y'ékjá ndayáha. 6Nk'ie nga tsichuk'úhun Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú ts'ín ji kuanejnuhuni tsuká?

7B'i kitsú Jesu:

—Nd'ai najmi yai ni xi títs'ian tunga askahán ni kamankjihin.

8B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yjehe najmi kuanejnui tsuká.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejná tsukui, najmi ta xuta xi ts'an kamahani.

9As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, najmi tu suba tsuká xi tanejnui ma. Ta tanejnui ntsa ko nintaká.

10B'i kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tu tsukuhú machjéhen nga kfejnú, at'aha je yje. Jun bi ja jo, tunga najmi ngatentenú.

11At'aha be Jesu yá xi ts'iínkjas'ehen, kui nga: "Najmi ngatentoo xi jo", kitsúhu.

12Nk'ie nga ja kamaha nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhu, y'ejñat'a yámixo ko b'i kitsú:

—¿A mankjinnuu ni xi kuats'inkonuu? 13Jun xi 'minú Nda Maestru ko Nda Ntia. Ko tjínnuu kixi nga b'a bixínnú, at'aha b'a tjín kjáíhin. 14Kui b'a maha, tsa an xi kuakanejnúhuna tsuku, nga an xi Nda Maestrunuu ko Nda Ntianuu, kui nga ko jun tjíhin nga kuanejnuhunu tsukuu xinkiu. 15Ja kuak'iejñá chubayanuu tu xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innuu. 16Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Ko nku nda xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'éxáha. 17Tsa tímankjinnuu ni xi tíxian ko ta n'etjusun, á b'a nda tjíhin ts'ajun.

18'Najmi nga tentoo b'a tíxinnuu. An be yá xi j'ajián. Tunga tjíhín ni nga kuitjusun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjít'a: "Xi kjinekona niñu, kui xi ja kama nda kontrana." 19Nd'ai b'a tíxinnuu kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjíhin nga kama, tu xi nk'ie nga b'a kamoo s'ejihinnuu nga an xi tu b'a ts'ín tíijñaná. 20Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi ts'iínkjáíhin xuta xi ts'inkjíá, kui xi an títs'ínkjáínna. Ko xi ts'iínkjáínna, kui xi títs'ínkjáíhin xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga Juda Iscariote ts'iínkjas'ehen

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 As'ai xí ts'atséhé animaha Jesu ko b'i kitsú:
—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tíjñajinnuu nku xi ts'iínkjas'enna.
22 As'ai b'i ngján incha tsase'a xinkjín já ni'yakuyóo, at'aha
najmi be yá xi títsu Jesu. 23 Yo tíjñat'a tiñaha Jesu nda ni'yakuyá xi
'yún tjoho nga tíjñat'akoho yámixo. 24 Kui nga jyukj'i Simon Pedro
kingjásjaiya sehen ra nda ni'yakuyá xu'bo nga ngjuásjaiyaha Jesu yá
xi títsu. 25 As'ai nda ni'yakuyóo 'yún ngjik'ún saha Jesu ko b'i kitsú:
—Ji Nda Ntia, ¿yá xi b'a ts'iíun?
26 B'i kitsú Jesu:
—Xi ts'ink'anchihi ninkuan ko tsjaha, kui xi b'a ts'iíun.
As'ai kits'ínk'anchi ninkuon ko Juda Iscariote kitsjáha, kui xi ntíhi
Simon. 27 Nk'ie nga kik'aihi Juda ninkuon, jas'enjihin ndanindoo.
As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:
—Kitsa n'ei ni xi n'ei.
28 Tunga ndahá nku xi tjíntut'á yámixo najmi kamankjihin á b'a
kitsúhu ra. 29 Tjín xi kits'ínnkjink'un nga b'a kitsú nga tjíhin nga
k'uatse Juda ni xi machjén s'íu ko a ra nga tsjáha toon xuta x'an,
at'aha Juda f'átjo tooon. 30 Nk'ie nga kik'aihi ninkuon Juda, tjen'yún
tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubo.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi y'éjña Jesu

31 Nk'ie nga ja ngji Juda, b'a kitsú Jesu:
—Nd'ai sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'iun, ko ni xi ts'iín Ntíhi
Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntianá. 32 Ko tsa Ntíhi Ndax'iun
kuakúchji kjuachánkaha Ntianá, b'a ta ts'ín Ntianá kuakúchji
kjuachánkaha Ntíu. Ja ma ma b'a kamoo. 33 Jun ntína, tu kutjuhú
tíijñajin sanuu. Kuinchísjainú tunga má nga kfían najmi kama
kuankíún. B'a ta tíxinnuu nd'ai xi nkú nga ta kixihin xuta xingisoo.
34 'Tsjanuu nku kjuatéxuma tsetse: N'etjó xinkiu. Xi nkú nga ts'ín
tjona jun, b'a ta ts'ín n'etjó xinkiu. 35 B'a ts'ín skuehe ngayjee xuta
nga jun xi já ni'yakuyána, tsa n'etjó xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 B'a kitsú Simon Pedro:
—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjehen k'úín?
B'i kitsú Jesu:
—Najmi kama tsjénnkiní nd'ai má nga kfían, tunga askahán ni
tsjénnkiní.

37 B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:
—Ji Nda Ntia, ¿á najmi kama tsjénnkihi ra nd'ai? Tjínkuhu k'an
nga kuayántjaihi ra.
38 B'i kitsú Jesu:
—¿A tjínkuhu k'uin nga kuayántjaihiní? Kjuaxi ni xi tíxihin.
Kintehe ni nga kjintá xanto b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ngjuaise ngáha ra Ntia Na'miu

14 B'i ta kitsú ya Jesu:
—Najmi tu fantaha ruu yjonuu. N'e s'ejiun Ntianá ko
kas'ejinnuu an. 2 Ni'yaha Na'mina tjín nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi,
ja ra nd'ai kixinyahanuu kai. Kfín k'uendánuu ante. 3 Tsa kfín
k'uendánuu ante, as'ai kjúáikj'a ngáhanuu tu xi ta yo kuintsubahanu
má nga kúátejña. 4 Yo niyá xi fi má nga kfían.
5 B'a kitsú Toma:
—Ji Nda Ntia, najmi yai má k'úín. ¿Nkú n'e chahani niyóo?
6 B'i kitsú Jesu:
—An niyá xi fi má tíjña Ntia Na'miu, an bakuyá én xi naxu ko an
tsja kjuatík'un. Ndaha nku najmi kuichúsehe Ntia Na'miu tsa najmi
an. 7 Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina. Ko nd'ai tích'atuts'ihin ruu nga
tíyo ko tunkun tíyakohonu.
8 B'a kitsú Felipe:
—Ji Nda Ntia, takúchjini Ntia Na'miu ko s'enkuni.
9 B'i kitsú Jesu:
—Ji Felipe, ja nd'ai tíijñajihinnuu. ¿A tu yje najmi kjehé yaní? Xi
tíbena ta tíbe Ntia Na'miu. ¿Á: "takúchjini Ntia Na'miu" tíbixíhinni?
10 ¿A najmi s'ejihín ri nga an xi tíijñajihin Ntia Na'miu ko Ntia Na'miu
tíjñajinna? Én xi tínchjakonuu najmi kuentana tínchjahana. Na'mi xi
tíjñajinna, kui xi títs'ín ni xi ts'e. 11 N'e s'ejiun nga an tíijñajihin Ntia
Na'miu ko nga kui tíjñajinna. Tsa najmi s'ejinnuu énna, ndaha tsa tu
ni xi kits'ian n'e s'ejiun.
12 'Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihin an ta kui nihi xi ts'iín xi nkúhu
xi títs'ian. Ko 'yún chánka sa ni xi ts'iín xuta xu'bo, at'aha an tífia
má tíjña Ntia Na'miu. 13 Ngayjee ni xi kuinchíhuu Na'miu ngajona,
tsjanuu. B'a ts'ín an xi Ntíu kuakuchjíhina kjuachánkaha Ntia
Na'miu. 14 Ts'ian ni xi kuinchúhuu ngajona.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ts'iín nibá Espiritu Ntianá

15 'Tsa tjonuu an, n'etjusun kjuatéxumana. 16 Kuankihi Ntia
Na'miu, ko tsjánuu kj'aí xi ta kuasinkonuu ko xi k'úéjñajin sínnuu.
17 Kui xi Espiritu xi kuakúchji ni xi naxu. Xuta xi najmi be Ntianá

najmi kama ts'iínkjáíhin, at'aha najmi ma chjihi ko najmi be yáha. Tunga máha jun, ja yo yáha, at'aha kui xi tíjñajinnuu ko k'úéjñajinnuu.

18 ’Najmi k'uentú masennuu. Kjúáise ngáhanuu. 19 Sa kutju najmi ta skuehena xuta, tunga máha jun, chanú. At'aha tíijña tík'an, kui nga ta kuintsuba tík'uhunnu. 20 Nk'ie nga b'a kamoo, choo nga an tíijñajihin Na'mina ko jun tintsubajinnú ko an tíijñajinnuu. 21 Xi kj'uátjo kjuatéxumana ko ts'iíntjusun, kui xi tjoho an. Ko xi ts'iíntjona, Na'mina ta ts'iíntjoho ko an ts'intjá ko kuakuchjíhi yjona.

22 As'ai kinchja Juda, tunga najmi Juda Iscariotehé:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú tjíhin ra nga tu jin kuakúchjihíni yjohi ko nga najmi kuakúchjihi yjohi xuta xi k'oo?

23 B'i kitsú Jesu:

—Xi tjoho an, kui xi ts'iíntjusun énna. Na'mina ts'iíntjoho xuta xu'bo, ko Na'mina ko an kjúáiseihi nga kuintsubako tehentei. 24 Tunga xi najmi tjoho an, najmi ts'iíntjusun énna. Én xi tínu'yó, najmi an ts'an. Ts'e Na'mi xi kits'ín nibána.

25 ’B'i tíxinnuu nk'ie nga tíijñajin sanuu. 26 Tunga Ntia Na'miu ts'iín nibá Espiritu Santo ngajona. Kui xi kuasinkonuu. Kuakúya yjenuu ko ts'iínkj'áítsjen yjenuu ni xi kixinnuu.

27 ’Tíb'ejñánuu kjuajyu. Kjuajyuna títsjanuu. Najmi b'a ts'ín tsja xi nkú ts'ín tsjá asunntei. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ko najmi tu binkjun. 28 Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnuu nga kfían ko kjúáise ngáhanuu. Tsa kjuaxi nga tjonuu an, ta tsjo kamanuu nga kfían má tíjña Ntia Na'miu, at'aha 'yún chánka sa Ntia Na'miu nga an. 29 Nd'ai b'a tíxinnuu kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjíhin nga kama tu xi s'ejihinnuu nk'ie nga b'a kamoo.

30 ’Najmi ta tse kuinchjako sahanuu, at'aha kj'uaí xi tíbatéxumaha asunntei. Najmi tjíhin nga'yún tsa kui xi ts'iín nganana. 31 Tunga tjíhín ni nga b'a kama, tu xi kamankjihin ra asunntei nga tjona Ntia Na'miu ko nga títs'intjusan xi nkú kitsúna. Tisíntjoon ko tjián.

B'i ts'ín kits'ínchjén Jesu yá tuntsjajée ko tjiaha nga tsakúya

15 21 ’An tuts'in yá tuntsjajé xi nda, ko Na'mina xi ts'e yá tuntsjajée. 2 Ngayjee tjia xi tjínna xi najmi tsjá tu, batet'a. Ko ngayjee tjia xi tsjá tu, ts'ín chuhun tu xi 'yún ngjua saha ra. 3 Ngat'a ts'ajun, én xi tsakuyánuu kits'ínchjén Na'mina nga kits'ín chunnuu. 4 Tintsubajinnú ko an kúátejñajinnuu. Nku tjia najmi ma tsjá suba tu tsa najmi tjít'a yáha. B'a ta ts'ín najmi k'uo tu tsa najmi kuintsubajinnú.

5 ’An tuts'in yá tuntsjajée ko jun tjiaha. Xi tíjñajinna ko an tíijñajihin, kui xi 'yún tsjá tu. At'aha tsa najmi tjían, najmi chumi nihi

xi kama n'oo. 6 Xi najmi k'úéjñajinna ngjuaiya natsin ján xi nkúhu tjia
xi tit'áha yá tuntsjajée. Yo xi ko s'entukú ko n'ekj'ajin ajin nd'íu nga
kuiti.
7 'Tsa kuintsubajinnú ko tsa énna k'úéjñajinnuu, tinchíú tu mí ni
xi mjehénuu ko k'uainuu. 8 Kui ni xu'bi xi kuakúchji kjuachánkaha
Na'mina, nga 'yún k'uo tu ko nga xuta ni'yakuyána kamo. 9 Xi nkú
ts'ín tjoho an Ntia Na'miu, b'a ta ts'ín tjona jun. Tintsubajin sahanu
kjuatjona. 10 Tsa n'etjusun kjuatéxumana, tu nkú kuitsubajinnú
kjuatjona, xi nkú ts'ín títs'intjusan kjuatéxumaha Na'mina ko tu nkú
tíijñajinná kjuatjoho.
11 'B'a tíxinnuu tu xi tsjo k'úéhenuu xi nkú ts'ín tsjo tjínna. Nk'ie
nga b'a n'oo, b'ihí ts'ín nga tsjo k'úénuu. 12 Kui kjuatéxumana xu'bi:
B'i ngján n'etjó xinkiu xi nkú ts'ín tjona jun. 13 Kui xu'bi kjuatjo xi
'yún chánka xi tíjña, tsa tjín xi kuayántjaihi xinkjín. 14 Jun xi xuta
xinkjían tsa n'etjusun kjuatéxuma xi títsjanuu. 15 Najmi ta já musu
tíxihinnuu, at'aha já musu najmi be ni xi ts'ín nda ntiaha. Tunga xuta
xinkjíáhán tíxinnuu, at'aha tíb'ejñá chjinuu ngayjee ni xi kitsúna
Na'mina.
16 'Najmi jun xi kichj'ajinnú. An ní xi j'ajínnuu ko kitsja xánuu nga
kuankíún ko k'uo tu. 'Yún tse kuichúkjuaha tunuu. Kui kjuaha nga
tsjáhanuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchíhuu ngajona. 17 Kui
kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjó xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'e uncha já ni'yakuyáha

18 'Tsa ts'iín unkienuu xuta asunntee, n'ekj'áítsjon nga an tjun kits'ín
unkiena. 19 Tsa asunntei ts'enuu, ts'iíntjonuu xuta asunntei xi nkú ts'ín
tjoho xinkjín. Tunga najmi asunnteihí ts'enuu, at'aha an j'ajínnuu
ajihin xuta xi tjín asunntei. Kui kjuaha nga ts'iín unkieheenuu.
20 'T'ejin tak'un én xi kuaxinnuu, nga nku nda musu najmi 'yún
nk'a tjen nga nda ntiaha. Tsa tjennki unkiena xuta, ko ta jun tsjénnki
unkienuu. Ko tsa títs'íntjusun énna, ta ts'iíntjusun énnuu. 21 Ngayjee
ni xu'bi ts'iínkonuu xuta tu ngat'ana, at'aha najmi incha be xi kits'ín
nibána.
22 'Tsa najmi jái nchjaka xuta xu'bo, najmi s'ehe ra jé. Tunga nd'ai
najmi ta tjín nkú ts'ín kuasinkoho yjoho ngat'aha ngatitsun xi tíincha
ts'ín. 23 Xi unkiena ta unkie Na'mina. 24 Ni xi ndaha nku najmi kjee
ch'aha ts'ín kits'ian ajihin xuta xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi
s'ehe ra jé. Tunga ndaha tsa incha kikie ni xi kits'ian, tu nkú incha
kits'ín unkiehéni Na'mina ko an. 25 B'a kama tu xi tsitjusuhun ni xi
tjít'a xujun kjuatéxumaha xuta xu'bo má nga b'a títsu: "Chuba incha
kits'ín unkiehéna."
26 'Tunga kj'uaíhí xi kuasinkonuu, xi ts'in nibásenuu nk'ie
nga tíijñaka Na'miu. Má tíjña Na'miu nibaha. Kui xi Espiritu

Santo xi kuakúchji ni xi naxu. Kui kuinchjanijmíyahana. 27 Jun
bi ta chubanijmíyahanú, at'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni
tintsubakonú.

16 ’Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi najmi n'endyjajihin ruu yjonuu.
2 At'aha kuich'onsjenuu ajihin xuta sinagoga. Kuichú chuba
nk'ie nga tu yáhá ni xi ts'iínk'iennuu, b'a kamaha nk'ie nga sasíhin
Ntianá nk'ie nga b'a ts'iínnuu. 3 B'a ts'iínnuu xuta at'aha najmi beni,
ta ndaha Na'miu ko ta ndaha an. 4 Tíxinyanuu nga b'a kama tu xi
nk'ie nga kuichúhu chubo kj'uaítsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi ts'iín Espiritu Santo

’Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihin ni at'aha an tíijñajin
sanuu. 5 Tunga nd'ai tífia má tíjña xi kits'ín nibána. Jun najmi
tíchasjaiyanú má kfían. 6 Tu sa ní tí'be nusin nusinnuu at'aha b'a
tíxinnuu. 7 Tunga kjuaxihí ni xi tíxinnuu. Tu sahá ngandanuu nga
kfían. At'aha tsa najmi kfían, najmi kj'uaí xi kuasinkonuu. Tunga tsa
kfían, kui xi ts'in nibásenuu.

8 ’Nk'ie nga kj'uaí, ts'iín nga kamankjihin xuta xi tjín asunntei
nga ngatitsun tjíhin, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntianá,
ko nga Ntianá kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta.
9 Kamankjihin xuta nga ngatitsun tjíhin, at'aha najmi s'ejihin an.
10 Kamankjihin nga naxu kits'ian, at'aha tífia má tíjña Na'miu. Najmi
ta chahanú. 11 Ko kamankjihin nga Ntianá kuasehe ni xi nda ko ni
xi najmi nda kits'ín, at'aha ja kis'enéhe ni xi kanéhe xi batéxumaha
asunntei.

12 ’Tjín nkjún sana ni xi xínyanuu tunga najmi kamakjinnuu
nd'ai. 13 Nk'ie ní kj'uaí Espiritu xi b'éjña chji ni xi naxu tjín, kui
xi kuakúyanuu ngayjee ni xi naxu tjín. At'aha najmi kuentaha
kuinchjaha. Ni xi kuint'é ní, kui ní nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsuyanuu
ni xi kama askahan.

14 ’Kui xi ts'iín nga kamankjinnuu ni xi títs'ian. B'a ts'ín k'uéjña
chjihi kjuachánkana. 15 Ngayjee ni xi y'aha ra Ntia Na'miu, ko ta
an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu nga Espiritu ts'iín nga
kamankjinnuu ni xi títs'ian.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga ngjuai

16 ’Sa kutju najmi ta chahanú, ko sa kutju cha ngáhanú. At'aha má
tíjña Na'miu kfían.

17 As'ai k'ua já ni'yakuyáha b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhu ra niu? B'a títsuná: “Sa kutju najmi ta chahanú
ko sa kutju cha ngáhanú.” Ko ta b'a títsu: “At'aha má tíjña Na'miu
kfían.” 18 ¿Nkú tsuhu ra én xi tsu: “sa kutju”? Najmi mankjinná ni xi
tínchjakoná.

19 Kamankjihin Jesu nga mjehe já ni'yakuyóo ngjuásjaiyaha nkú
tsuhu ra niu ko b'a kitsú:
—Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha
ngáhanú. ¿A kui nihi xi tíchubanijmíyakohonu xinkiu? 20 Kjuaxi ni xi
tíxinnuu. Ch'iú ko k'úé nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntianá
bi s'ehe kjuatsjo. Ndaha tsa k'úé nusin nusinnuu, tunga askahán ni
kjuatsjo kama ngáha kjuanusinnuu.
21 'Xi nkúhu nku tachjuún xi tsihin nku ntí, s'ehe kjuaba at'aha ja
kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin ntíu, najmi ta f'áítsjehen
ra kjuaniмo, at'aha tsjo maha nga nku ntí s'ejñaha. 22 B'a ta ts'ín
tíma nusinnuu nd'ai, tunga nibasehé ngáhanuu. Tsjo k'úé ngáha ra
animanuu ko najmi ch'a xi kama kjé'anuu kjuatsjonuu.
23 'Kui nistjiun ndaha nku ni najmi ta chasjaiyahanú. Kjuaxi ni xi
tíxinnuu. Tsjánuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchíhuu ngajona.
24 Santaha nd'ai ndaha nku ni najmi kjee binchiu ngajona, tunga
nd'ai tinchíú ko n'ekjóhoon tu xi 'yún s'ehenuu kjuatsjo.
25 'Tíb'ejñá chubayanuu nd'ai tunga kuichúhú chuba nk'ie nga
najmi ta k'uejñá chubayahanuu. K'uejñá chji sisinnuu Ntia Na'miu.
26 Kui nistjiun kuinchíú ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjén tsa
an kuankintjáínuu nginkun Ntia Na'miu. 27 Kui xi ta tjoho jun, at'aha
tjonuu an ko s'ejinnuu nga má tíjña Ntianá nibahana. 28 Má tíjña
Ntia Na'miu nibahana ko jáa asunntei. K'uejñá ngáhana asunntei ko
kfínse ngáha ra Ntia Na'miu.
29 B'a incha kitsú já ni'yakuyáha:
—Nd'ai tíchubako kixi kixini. Najmi tíb'ejña chubayani.
30 Tímankjinni nd'ai nga yai ngayjee ni xi tjín ko najmi machjén tsa
tjín xi ngjuásjaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga má tíjña Ntianá
nibahani.
31 B'i kitsú Jesu:
—¿A s'ejinnuu nd'ai? 32 Tunga kuichúhú chuba ko ja kuichu chubo
nd'ai nk'ie nga nkúnkú kuankín t'axíún nga sateндzjoyo ko k'úéjña
subanú. Tunga najmi tíijña subaná, at'aha Ntia Na'miu tíjñakona.
33 Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi s'ehenuu kjuajyuna. Un skuenuu asunntei,
tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunntei.

B'i ts'ín kinchjantjai Jesu já ni'yakuyáha

17 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a
ján ko kinchjako Ntianá nga b'i kitsú:
—Ji Na'mi, ja kuichu chuba. Takúchji kjuachánkaha Ntíhi tu xi
ko kui Ntíhi kuakúchjihi kjuachánkahi. 2 At'aha kik'ai xáhi xi má nga
kuatéxumaha ngayjee xuta, tu xi ts'iínk'iéntu tík'un síhin ngayjee xi
ji kik'aihi. 3 Nga k'úéntu tík'un sín xuta, kui xi tsuhu ra nga skuehi ji
xi Ntia nku tutuu ko nga skuena an Jesucristo xi kin'e nibáí.

4 ’Ja tsakuchjá kjuachánkahi asunntei nga kits'intjusan xá xi
kik'ainí. 5 Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka
xi tu b'a ts'ín jahá tíjñana nginkuin kintehe ni nga kis'ejña asunntei.
6 ’Ja y'ejñá chjihi xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihin xuta xi
tjín asunntei. Ji ts'i xuta xu'bi ko kik'ainí, ko kits'íntjusun éhin.
7 Mankjihin nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí má tinchin nibáha.
8 At'aha én xi kik'ainí, kixinyaha xuta xu'bi. Kits'ínkjáíhin ko
kamankjihin nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejihin nga ji
kin'e nibání.
9 ’Tíbankintjáíhi xutai. Najmi tíbankintjáíhi xuta asunntei.
Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'aha ji ts'i. 10 Ngayjee xuta xi ts'an ji ta
ts'i, ko xi ts'i an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihin xuta xu'bi.
11 ’An kfían má tinchin, tunga kui k'úéntu sa asunntei. Tsje ní ji,
Na'mi. Nga'yíhin chúnkoho ri xuta xu'bi xi kik'ainí tu xi nkuhú incha
kamaha xi nkúhu ñá. 12 Nk'ie nga tsátejñajihin xuta xu'bi asunntei,
kikunkoho ra nga'yíhin ko tsasehe. Ndaha nku najmi kindyja. Tu nku
sahá xi tjehen ra nga ndyja, kui xi kindyja tu xi kuitjusuhun ni xi
tjít'a xujun éhin.
13 ’Tunga nd'ai má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bi nk'ie nga tíijña
sa asunntei tu xi s'ejñajin kikjihin ra kjuatsjona xuta xu'bi. 14 An
kixinyaha éhin, ko xuta asunntei kits'ín unkiehe at'aha najmi
asunntei antehe xi nkú ts'ín najmi asunntei antena. 15 Najmi tíbankihi
nga kuich'onsjei asunntei, tunga chjúxin t'axíhín ri ni xi ch'onk'uun.
16 Najmi asunntei antehe xi nkú ts'ín najmi asunntei antena. 17 Éhin
bakúya ni xi naxu tjín. N'ei nga katumankjihin xuta xu'bi ni xi
naxu, tu xi kats'ínkjas'ehen ri yjoho nga ts'iín ni xi mjehi. 18 Xi nkú
ts'ín kin'e nibání asunntei, b'a ts'ín títs'inkjíá xuta xu'bi asunntei.
19 Ngandaha xuta xu'bi títsjaha yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tu xi ko
ta kui kamaha ra ts'iínkjas'ehen ri yjoho nk'ie nga kamankjihin ni xi
naxu tjín.
20 ’Najmi tu nku xuta xu'bi tíbankintja. Ta tíbankintjá xi s'ejihin
an nk'ie nga kuint'é én xi kuitsuya xuta xu'bi, 21 tu xi nkuhú kamaha
ngayjee. Xi nkú ts'ín tinchunjinní ko an tíijñajihin, Na'mi, b'a ta ts'ín
nkuhú katumajinná xuta xu'bi, tu xi s'ejihin ra xuta asunntei nga ji
kin'e nibání. 22 Kitsjaha xuta xu'bi kjuachánka xi kik'ainí tu xi nkuhú
kamaha xi nkú ts'ín nkuhú mahaná. 23 An tíijñajihin xuta xu'bi ko ji
tinchunjínní tu xi b'a ts'ín nkuhú kuichú maha. B'a ts'ín xuta asunntei
kamankjihin ra nga ji kin'e nibání ko nga tjohi xuta xu'bi xi nkú ts'ín
tjohi an.
24 ’Ji Na'mi, mjena nga k'úéntukona xuta xi kik'ainí má nga
kúátejña, tu xi skuehe kjuachánkana xi kik'ainí at'aha kin'etjóní
kintehe ni nga kamanda asunntei. 25 Ji Na'mi xi naxu n'ekoi xuta,
xuta asunntei najmi behi. Tunga máha an, behe ko ta xuta xu'bi be

nga ji kin'e nibání. 26 Y'ejñá chjihi xuta xu'bi yáha ji ko tu nku k'uejñá
chjihí saha, tu xi kamaha ra ts'iíntjoho xuta xinkjín xi nkú ts'ín tjohi
an. B'a ts'ín kúátejñajihin ra.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntianá Jesu, as'ai
tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká
Cedron ko jas'en nku ante má tjíntje yá tu. 2 Juda xi títs'ínkjas'ehen ta
be ante xu'bo, at'aha nkjin niyá kama ñjako Jesu já ni'yakuyáha yo.
3 Kui nga Juda j'aikoho já jun ko chuba já xi kunntá ninku xi kits'ín
nibá já na'mi k'aku ko já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í ko kicha. 4 Ja
be Jesu ngayjee ni xi kamaha ko tsasinjña títjun nga b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi tíbinchisjó?

5 B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

—Ahán niu —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihin jóo Juda xi títs'ínkjas'ehen. 6 Nk'ie nga b'a kitsú
Jesu: "Ahán niu", incha ngjinji astun jóo ko tsixuntu. 7 As'ai Jesu ta
kingjásjaiyahá ngáha ra:

—¿Yá xi tíbinchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

8 B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnuu nga ahán niu. Tsa an xi tíbinchisjáínú,
tjehennto nga katji já xu'bi.

9 B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako
Ntianá nk'ie nga b'a kitsú: "Na'mi, xuta xi kik'ainí, ndaha nku najmi
kits'inndyja." 10 As'ai ts'asje kicha xi y'a Simon Pedro ko kingjáha nga
tsatet'a tjabaxínñju kixi nda xi 'mi Malco, xi nda musuhu nda na'mi
títjuun. 11 Tunga b'ihí kitsúhu Jesu Pedro:

—Tjaya ngáhani kichahi tjabaxíhin. Tsa Ntia Na'miu títsjána
kjuanima xu'bi, ¿a najmi tjíhín ni nga un skuena?

12 As'ai já juun ko nda jun k'akuhu ko já xi kunntá ninku incha
jakj'ánijé Jesu nga y'ét'a'yún. 13 Títjun ngjiko ni'yaha Ana, na'mi
nchí'yaha Caifa, xi tjíhin nda na'mi títjun nú xu'bo. 14 Kui Caifa xi
tsinchá'a já judio k'aku nga b'a kitsú nga tu sahá nda tjín tsa nku nda
kuayántjai ngandaha ngayjee xuta.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Simon Pedro ko kj'aí sa nda ni'yakuyá incha kitsjennkíhi
Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bi behe nda na'mi títjuun ko jas'enko

Jesu natsin ni'yaha ndá na'mi títjuun. 16 Tunga máha Pedro,
tsasinjña natsiun má tjen ankjuo. Kui nga as'ai tsitjuhu ndá
ni'yakuyá xi behe ra ndá na'mi títjuun ko kinchjako na xi
tíkunntá ankjuo nga kits'ínkjas'en Pedro. 17 As'ai kingjásjaiya na
xi tíkunntá ankjuo:
—¿A najmi kohó ji xi ta chá ni'yakuyáha chá xu'bo?
—Najmi an —kitsú Pedro.
18 Nch'án kui nistjiun. Kui nga já musu ko já xi kunntáha ninku
tíincha ts'ínsut'áha yjoho t'a nd'í xi kats'ín'yún. Pedro ta síjñajihin
nga títs'ínsut'á yjoho.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun ndá na'mi títjuun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 As'ai ndá na'mi títjuun kingjásjaiyaha Jesu yáha já ni'yakuyáha
ko mí nihi xi bakúya. 20 B'i kitsú Jesu:
—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente
tsakuyá ni'ya sinagoga ko natsihin ninku má nga ma ñjakú
ngayjee xuta judio. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. 21 ¿Á an
tíchasjaiyahaní? Chasjaiyaihi xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi
be ni xi kinchja.
22 Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjihin nku ndá xi kunntá
ninku ko b'a kitsúhu:
—¿Á b'a n'e tíchubakohoni ndá na'mi títjuun?
23 B'i kitsú Jesu:
—Tsa ch'on kuaxian, t'inyaní má én ch'on tsuhu xi kuanchja.
Tunga tsa b'a tjín ni xi kuaxian, ¿á kuakich'onjihinní?
24 As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi ndá na'mi títjun nga
tjín'yún ts'íhin ra.

B'i ts'ín Pedro b'ahá ta kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Máha Simon Pedro, kabasinjña sa nga títs'ínsut'á yjoho t'a nd'íu.
As'ai kichasjaiyaha:
—¿A najmi kohó ji xi ta nku ndá ni'yakuyáha ndo?
Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:
—Najmi an niu.
26 Nku ndá musuhu ndá na'mi títjuun xi xinkjín maha ndá xi Pedro
tsatet'a tjabaxínñju, kui xi ta kingjásjaiyaha:
—¿A najmi kuakiehé ra nga ko ji kabisinjñakoi ndo ján má tjíntje
yá tuu?
27 Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro nga najmi be Jesu. Ko ta
kuihi chubo kikjintá nku xanta.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda títjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

28 As'ai tsitjukoho jóo Jesu ni'yaha Caifa nga ngjikoho ni'ya
pretorio, má nga ts'ín kjua nda títjun Roma. Ja tífi ma sen niu ko
najmi incha jas'en jóo ni'ya pretorio, at'aha tsa kjuas'en nku ni'ya xi
najmi xuta judio ts'e, tsuhu ra nga najmi ta jehe nginkun Ntianá ko
najmi ta ma kjinehe nichinehe S'í Pascua. **29** Kui nga tsitjusjehe Pilato
natsiun nga j'ai nchjakoho ra. B'a kitsúhu jóo:

—¿Mí kjuaha tíbatejénehenu ndai?

30 B'a kitsú jóo:

—Tsa najmi nda ch'onk'un niu, najmi aya ntsai ra n'ekjas'ein.

31 B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá tankínkoo ko n'ekokjuoo xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumanuu.

B'a kitsú já judio k'aku:

—Tíjña nkjúnni tsa n'ek'iein xuta.

32 B'a ts'ín tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kitsúya títjun nkú
ts'ín kuayáha. **33** As'ai jas'en ngáha Pilato ni'ya pretorio. Kinchjaha
Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A ji xi nda reihi xuta judio?

34 B'i kitsú Jesu:

—¿A kuentahi b'a tíbixíhinni, a ra tjíhín xi kuatsúyahi yáha an?

35 B'a kitsú Pilato:

—¿A nda judioná? Xuta nankihi ko já na'mi k'aku
kuats'ínkjas'enna ji. ¿Mí nihi xi kin'ei?

36 B'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a ts'ín batexuma xi nkú ts'ín batéxuma já rei xi tjín
asunntei. Tsa ni xi b'a ts'ín tíbatexumahana kai, kjaántjaina xi
tíincha ts'ínxát'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an já judio k'aku.
Tunga najmi b'ahá ts'ín tíbatexuma.

37 B'a kitsú Pilato:

—¿A xúhu nda rei ní?

B'i kitsú Jesu:

—Nda rei, xi nkú tíbixín. Tunga kitsinná ko jáa asunntei tu xi
kuakuyáhana ni xi naxu tjín. Ngayjee xuta xi ts'ínkjáíhin ni xi naxu
tjín nt'é ntana.

38 B'a ta kitsú ngáha Pilato:

—¿Mí nihi xi naxu?

Nk'ie nga b'a kitsú, as'ai tsitju nga ngjise ngáha ra xuta judio. B'a
kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe tísakújinna tsa tjehen ndo. **39** Tunga b'ahá
ts'ín tíjña niyánuu nga ts'in ndaíhi nku nda nubayá xi binchinú nga
S'í Pascua. ¿A mjenuu nga ts'in ndaíhi nda reihi xuta judio?

40 As'ai b'a incha kitsú jóo nga kikjintáya:
—¡Najmi tu kui ndo n'e ndaíhi! ¡Tu sahá Barraba n'e ndaíhi!
Máha nda Barraba, nda ndyjéhé niu.

19 As'ai kitsjá kjua Pilato nga s'ehe Jesu. 2 Já juun kits'ínnda nku corona na'yá ko y'é'aha nintaku. Kits'ínngja nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rei nga incha kik'aya. 3 J'aik'úhun ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:
—¡Antahi, nda reihi xuta judio!
4 As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato natsiun ko b'a kitsúhu jóo:
—Ts'ink'onsjenuu ndo natsiun tu xi chahanu nga najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.
5 As'ai tsitju Jesu natsiun nga tjí'a ts'íhin ra corona na'yóo ko nga yja ts'íhin najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:
—¡Á ndo ei!
6 Já na'mi k'aku ko já xi kunntá ninku, nk'ie nga incha kikie Jesu kikjintáya:
—¡Tjat'a krui ndo! ¡Tjat'a krui!
B'a kitsú Pilato:
—Tu sahá jun tankínkoo ko tjat'a kruu. An najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.
7 B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:
—Tíjñani kjuatéxuma ko xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumani tjíhin nga kuayá ndai, at'aha Ntíhi Ntianá títs'ín ma yjoho.
8 Nk'ie nga kint'é Pilato niu, 'yún kitsankjún sa. 9 Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretorio ko b'a kitsúhu Jesu:
—¿Má nibáhani?
Tunga najmi kinchjahá Jesu. 10 As'ai b'a kitsú Pilato:
—¿A najmi chubakohóní? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu ko tsa ts'in ndaí ngáhara?
11 B'i kitsú Jesu:
—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntianá kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tjen saha ra jé nga ji.
12 Kui chubo kik'atuts'ihin Pilato nga tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'iín ndaí ngáha ra Jesu. Tunga b'ihí ts'ín incha kikjintáya já judio k'aku:
—¡Tsa n'e ndaíhi ndo, najmi nda tín'ei nginkun nda títjun Cesar! ¡Xi nda rei ts'ín ma suba yjoho, kui xi tífi kontraha nda títjun Cesar!
13 Nk'ie nga kint'é Pilato én xu'bi, as'ai kik'onsje Jesu natsiun ko y'ejña ante xi má nga ts'ín kjua, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjio, én xi tsuhu ra Gabata nga én hebreo. 14 Nistjin xu'bi ja tíincha b'énda xuta ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja tíbichú tiña s'íu. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilato xuta judio:
—¡Á nda reinuu ei!

15 B'a incha kitsú xuto nga kikjintáya:
—¡Tich'onsjei ndo! ¡Tich'onsjei! ¡Tjat'a krui ndo!
B'a kitsú Pilato:
—¿A ngjuat'á kruuná nda reinuu?
B'a kitsú já na'mi k'aku:
—¡Najmi tjín sani kj'aí nda rei, tu nku sahá nda títjun Cesar!
16 As'ai Pilato kitsjá kjua nga s'et'a kruu Jesu ko incha ngjikoho jóo.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 As'ai tsitju Jesu nga y'anji kruuhu nga ngji ante xi 'mi Nintaku Anima, én xi tsuhu ra Golgota nga én hebreo. 18 Yo kis'et'a kruu kui ko jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihi ko nku nga skúhun. 19 Kitsjá kjua Pilato nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'ín kis'et'a: "Jesu, nda xi nibáha Nazaret, nda reihi xuta judio." 20 Nkjin xuta judio kits'ínya ntuu, at'aha tiña maha naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu ko at'aha kis'et'a yátee én hebreo ko én latin ko én griego. 21 As'ai j'aisehe Pilato já na'mi k'akuhu xuta judio ko b'a kitsúhu:
—Najmi nda tjín nga: "Nda reihi xuta judio", tjít'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: "Kui xi kitsú: An xi nda reihi xuta judio."
22 B'a kitsú Pilato:
—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.
23 Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jakj'á najyun xi yja nga kits'ínxi. Ñju ts'asje ko nkúnkú kikanéhe. Ko ta jakj'á najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi tjíhin niyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu ra xinkjín:
24 —Najmi tu chjuntiyaá xu'bi. Tu sahá tinútonyáhaná yá xi kama ts'e.
B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjít'a: "Kits'ínxihi xinkjín najyunna ko kitsutonyáha najyun ndjuna." Kui nga b'a kits'íhin já juun.
25 Tíinchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, Maria chjuúhun Kleofa ko Maria Magdalena. 26 Nk'ie nga kikie Jesu naaha ko nda ni'yakuyá xi 'yún tjoho nga síjña yo, b'a kitsúhu naaha:
—Ji tachjuún, á ntíhi yo.
27 Ko b'i kitsúhu nda ni'yakuyóo:
—Á naahi yo.
Ta kuihi chubo nda ni'yakuyá xu'bi kitsjántehe naaha Jesu ni'yaha.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjee ni xi tjíhin nga kuitjusun. Tu xi tsitjusuhun xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá, kui nga b'i kitsúhu:

—Xintá tímana.

29 Síjña yo nku nisa ninte xi tíincha binu san. Nku nixú
kits'ínk'anchikoho jóo binu soon. Kui xi y'éku k'akuhu nku yáxá nga
kitsungi'a ts'a Jesu. 30 Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunyje.

As'ai kingjénsten nintaku ko akui k'iehén.

31 Kui nistjiun tís'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe
ra já judio k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú nistjin
nkjúun, at'aha 'yún nkjún kui nistjin xu'bo. Kui nga tsankihi ra
kjua Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu ko nga chjúxin
yjonintehe t'a kruu. 32 As'ai j'ai já juun ko kikjet'okjá sjai nda xi tjun
kjit'a ko sjai nda xinkuu xi ta kjit'a kruuko Jesu. 33 Tunga nk'ie nga
incha tsichu má kjit'a Jesu, kikie nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha
sjai. 34 Tunga nkuhú nda juun kik'íénjinkihi kicha 'mehe Jesu ko
tjen'yún tsitjuhú jní ko ntánijua.

35 Nda xi kikie ni xi kamoo, kui xi kitsúya ni xi kama ko kjuaxi ni
xi tsuya. Be nga kjuaxi ni xi tsuya tu xi ta s'ejihinnuu ko jun. 36 At'aha
b'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjít'a: "Ndaha nku
nintaha najmi chjút'okjá." 37 Ko ta tjít'a ya éhen Ntianá má nga b'a
títsu: "Kuasehe jóo nda xi kis'enjinkihi kicha."

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Askahan nk'ie nga ja b'a kamoo, nku nda xi nibáha nanki
Arimatea xi 'mi Kuse tsankihi kjua Pilato nga ngjuaiko yjonintehe
Jesu. Kui Kuse xi ta nda ni'yakuyáha Jesu tunga tu kitsjennkí 'mahá
ra at'aha tsankjún já judio k'aku. As'ai kitsjá kjua Pilato ko ngjikj'á
ndo yjonintehe Jesu. 39 Ko ta Nicodemo, nda xi ngjisehe Jesu nga
jyuun, j'aiko nkú ra ma katé kilu ni xi sinjne xi 'mi mirra ko aloe
xi j'atjijinkohо xinkjín. 40 Incha jakj'á nga joo yjonintehe Jesu ko
kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'íhin ra ni xi sinjne, xi nkú
ts'ín tíjña niyáha xuta judio nga fáyanji xinkjín.

41 Má kis'et'a kruu Jesu, tiña maha nku ante má nga tjíntje yá tu.
Ante xu'bo tíjña nku tsjó tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. 42 Yo
kingjáya jóo yjonintehe Jesu, at'aha tíjña tiña tsjóo ko at'aha kui
nistjiun tíincha b'énda xuta judio ni xi ts'e s'íu.

B'i kama nk'ie nga j'áíyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 Tuminku ta jyun nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjóo Maria
Magdalena ko kikie nga kachjuxín ndjio xi kis'echjanehe
tixa tsjóo. 2 As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro ko nda
ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún tjoho. B'i kitsú:

—¡Ja kachjuxín yjonintehe Chá Ntianá aya tsjóo ko najmi yai má kas'ejña ngáha!

3 As'ai tsitjusje Pedro ko ndá ni'yakuyá xinkuu nga ngjisehe tsjóo. 4 Tsangatsanka nga joo, tunga ndá ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsá tsangatsanka sa nga Pedro ko tjun tsichu tsjóo. 5 Tunga tu tsasekjás'ehén ko kikie nga kjijña najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. 6 As'ai tsichu tjennkihi Pedro ko jas'en aya tsjóo. Kikie najyun ndju xi kjijña yo 7 ko najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjijñakjoko najyun ndjuu. T'axín kjijña nga tjíkjoya. 8 As'ai ta jas'en ndá ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichusehe tsjóo. Kikie ko kis'ejihin nga tíjña tík'un Jesu. 9 At'aha najmi kjee mankjihin jóo éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga kj'uaíya ngáha ra Jesu ngabayoo. 10 As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyóo ni'yaha.

B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho Jesu Maria Magdalena

(Mr. 16:9-11)

11 Tunga máha Maria, tsasinjña natsihin tsjóo nga tíkjintá. Ta tíkjintá ts'íhin nga tsasekjás'en tsjóo 12 ko kikie jo ntítsje xi yja najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejña yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejña má kis'ejña nintaku ko nku xi kab'ejña má kitsjen sjai. 13 B'a kitsú ntítsjee:

—Ji tachjuún, ¿á tích'íhini?

B'a kitsú Maria:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntianá. Najmi be má kafi s'ejña ngáha.

14 As'ai kits'ínk'ótjiya ko kikie nga yo kabasinjña Jesu, tunga najmi kamankjihín ra tsa Jesu niu. 15 B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, ¿á tích'íhini? ¿Yá xi tíbinchisjáí?

Tu ndá xi kunntáhá yá tu xi tjín yo kits'ín ma Maria ko b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyaní má kafajñai ko kfínkj'a ngáhana.

16 —Ji Maria —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjiya Maria ko b'a kitsúhu nga én hebreo:

—¡Raboni!

Kui éin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

17 —Najmi tu nuba'yúnní, at'aha najmi kjee finjia má tíjña Na'mina. Tunga t'inyahá ri já nts'é nga kfínnjia má tíjña Na'mina xi ta Na'minuu, Ntianá xi ta Ntianuu.

18 As'ai Maria Magdalena ngji tsúyaha já ni'yakuyóo nga kabe Ndá Ntianá ko kitsúyaha ni xi kitsúhu.

B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi nistjin tuminku, tjíchja ankjua
má nga kab'entu já ni'yakuyóo, at'aha tíincha tsankjún já judio
k'aku. As'ai Jesu j'ai sinjñajihin ko kikjaniñaha nga b'i kitsúhu:
—Kas'enuu kjuajyu.
20 Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja ko 'mehe. Tsjo kamaha já
ni'yakuyóo nga kikie ngáha Nda Ntianá. 21 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha
Jesu:
—Kas'enuu kjuajyu. Xi nkú ts'ín kits'ín nibána Ntia Na'miu, b'a ta
ts'ín ts'inkjínuu nd'ai.
22 Kikjenimajin jóo ko b'i kitsúhu:
—N'ekjóhoon Espiritu Santo. 23 Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama
ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho Jesu Toma

24 Toma xi ta 'mi nda'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joo, najmi
tíjña nk'ie nga j'ai Jesu. 25 As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:
—Kuayai Nda Ntianá.
B'a kitsú Toma:
—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú
ntsa má ngjihi xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa 'mehe, najmi s'ejinna.
26 Nk'ie nga j'a jin nistjin, ta tjíntuhú ngáha já ni'yakuyóo nku aya
ni'ya ko ta tíjña ñja Toma. As'ai ta j'ai sinjñajihín ngáha ra Jesu, nk'ie
nga tjíchja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaniñaha:
—Kas'enuu kjuajyu.
27 As'ai b'a kitsúhu Toma:
—Nibá mahi ei. Chaseihi ntsa ko tinúngis'ein najnú ntsai ko
tinúngis'ein ntsai 'mena. Najmi nda tín'ei nga najmi tís'ejihin. N'e s'ejinní.
28 B'a kitsú Toma:
—¡Ji Nda Ntia ko Ntianá!
29 B'i kitsú Jesu:
—¿A at'aha kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda tjíhin
ts'e xuta xi tís'ejihin an ndaha tsa najmi tíbena.

Kui ngat'ai kin'endaha xujuin

30 Nkjin ko kj'aí sa kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun já
ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'ayje xujun xu'bi. 31 Tunga ni xu'bi
kis'et'a tu xi s'ejihinnuu nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá,[j] nga kui xi
Ntíhi Ntianá, tu xi b'a ts'ín kuintsuba tík'uhunnu nga s'ejinnuu kui.

---

[j] **20:31** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

21 Askahan ta tsakúchjihí ngáha ra yjoho Jesu já ni'yakuyáha
andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'ín tsakúchjihi yjoho. [2]Nkuhú
incha kab'a xinkjín nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi
nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi tíjñajihin
ante Galilea, jáha Zebedeo ko kj'aí sa jo já ni'yakuyá. [3]As'ai b'a kitsú
Simon Pedro:

—Tjio kfín tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankíin.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nistjen xu'bo ndaha nku
tjio najmi kisakúhu. [4]Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, j'ai sinjña Jesu
andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo tsa
Jesu niu. [5]As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, ¿a najmi kjee sakúnuu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

[6]B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjehen nga kixihi tsutsuu chjanikj'o na'yanuu ko sakúnuu.

B'a kits'ín jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjihi na'yoo, at'aha
nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. [7]Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho b'a
kitsúhu Pedro:

—¡Nda Ntianáhá niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga "Nda Ntianá niu" kik'ihin,
kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjaníkj'ajin yjoho
ntáchak'uun. [8]Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga
tíb'éfe ts'íhin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tiña maha andai ntóo nkú
ra ma unchan metru. [9]Nk'ie nga tsitjujen jóo tsutsuu, kikie nku nd'í xi
tíma 'yún ko nku tjio xi kjijñajin x'íu ko ninkuan. [10]B'i kitsú Jesu:

—Nibákoo chuba tjio xi kuasakúnuu.

[11]Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu ko y'éfe má kixiu na'ya xi katsehe
tjio i. Unchan ko cháte ko jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'ín nkjin
kamaha tjio, najmi kitiyá na'yoo. [12]As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nibá chinoo.

Ndaha nku já ni'yakuyóo najmi kama k'un kingjásjaiyaha: "¿Yáha
ji?", tsa kitsúhu, at'aha be nga Nda Ntianá niu. [13]As'ai j'ai tiña Jesu,
jakj'á ninkuon ko kitsjáha jóo. B'a ta kits'íhin tjio.

[14]Kui xu'bi xi niyá xi ma jahan nga tsakúchjihi Jesu yjoho já
ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu Pedro

[15]Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásjaiyaha Simon
Pedro:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a 'yún tjo sahi an nga já xu'bi?
B'a kitsú Pedro:
—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.
B'i kitsú Jesu:
—Chúnntai chutsankana.
16 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma joho:
—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?
B'a kitsú Pedro:
—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.
B'i kitsú Jesu:
—Chaseihi chutsankana.
17 As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma jahan:
—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?
Kik'ie nusin nusihin Pedro nga kichasjaiyaha: "¿A tjohi an?", niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:
—Ji Nda Ntia, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.
B'i kitsú Jesu:
—Chúnntai chutsankana. 18 Kjuaxi ni xi tíxihin. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najyihin ko k'in tu má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama cháí, kféntei ntsai ko kj'aí xi ts'iínngja ngáha ri najyihin ko ngjuaikohi má nga najmi mjehi k'úín.
19 B'a ts'ín kitsúya títjuhun Jesu xi nkú ts'ín kuayá Pedro nga kuakúchji kjuachánkaha Ntianá. Ko b'i ta kitsú yaha:
—Tsjénnkiní.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndа ni'yakuyá xi 'yún tjoho

20 As'ai tsasenji astun Pedro ko kikie nga tjennkihi nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho, xi tíjñat'a tiñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehe S'í Pascua ko xi b'a kitsúhu: "Ji Nda Ntia, ¿yá xi ts'iínkjas'ehin?"
21 Nk'ie nga kikie Pedro nda ni'yakuyóo, kingjásjaiyaha Jesu:
—Ji Nda Ntia, kui ndai, ¿nkú kamaha?
22 B'i kitsú Jesu:
—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehen ri nga chai ni xu'bo. Ji tsjénnkiní.
23 Askahan kik'inyaha én xu'bi xuta ninku, nga najmi kuayá nda ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuayá ndo. B'i ní kitsú: "Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehen ri nga chai ni xu'bo."
24 Kui nda ni'yakuyóo tsuya kixi niu ko kui xi y'ét'a ni xu'bi. Ko yai nga kjuaxi én xi kinchja.
25 Nkjin sa ni xi kits'ín Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'ín, b'a mana nga najmi s'en ngayjee asunntee xujun xi s'et'a niu.

Xu̱ju̱n xi tjít'a ni xi kits'ín já postru̱

B'i̱ ts'ín kitsúyaha̱ Jesu já ni'yakuyáha̱ nga Espiri̱tu̱ Santo̱ i̱ncha ts'i̱ínkjáíhi̱n

1 Ji nda̱ xinkjían Teofi̱lo̱, xu̱ju̱n xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee̱ ni xi kik'atuts'i̱hi̱n nga kits'ín ko̱ tsakúya Jesu [2]santa nkúhu nga ngjinji nk'a ján. Kintehe̱ ni nga ngju̱a̱i, Espiri̱tu̱ Santo̱ho̱ Nti̱a̱ná tsakúyako̱ho̱ ra̱ já postru̱ xi j'ájin ni xi tjíhin nga ts'i̱ín.

[3]Nga k'ien Jesu ko̱ j'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱, nkjin ni̱yá j'aikúchjihi̱ yjoho̱ já postru̱hu̱ nga ja tíjña tík'un. Yachán ni̱stjin kamaha̱ nga tsakúchjihi̱ yjoho̱ ko̱ kinchja̱ni̱jmíyako̱ho jóo̱ Nti̱a̱ná ko̱ nkú tjíhi̱n ra̱ nga kui batéxuma. [4]Nk'ie nga tíjñajin saha̱ já postru̱, b'a̱ kitsúhu̱ nga najmi tu̱ ku̱i̱tju nanki Jerusalen. B'i̱ kitsúhu̱:

—Chúyo santaha nga ku̱i̱tjusun ni xi kitsúya títjun Na̱'mina̱. Kui niu̱ xi kinchjani̱jmíyako̱ho̱nu̱u. [5]Jua bi ntánijua tsaténtáha xu̱ta̱ tu̱nga jun tu̱ chuba ni̱stjihín ndyjaha̱ nga Espiri̱tu̱ Santo̱ sa̱ténták̨o̱ho̱nu̱u.

[6]A̱s'a̱i já xi kama ñjakúko̱ Jesu i̱ncha kingjásjaiyaha̱:

—Ji Nda̱ Nti̱a̱, ¿a nd'a̱i k'u̱a̱i̱hi̱ xu̱ta̱ Israel nga ku̱a̱téxuma ngáha̱ ra̱ nanki xi ts'e̱?

[7]A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Jesu:

—Najmi jun tjíhin nga cho̱o mí chu̱ba̱ha ko̱ mí ni̱stjihin ku̱i̱tjusun ni xi y'énda Nti̱a̱ Na̱'miu̱ nga ka̱ma. [8]Tu̱nga n'e̱kjáíhín ru̱u nga'yún nk'ie nga kj'u̱a̱íjinnu̱u Espiri̱tu̱ Santo̱. Ku̱i̱xínyo e̱i Jerusalen, ngayjee̱ a̱nte Judea̱ ko̱ a̱nte Samari̱a̱ ko̱ nga ngúsuhu̱n a̱sunntee̱ ni xi kits'ian.

B'i̱ ts'ín ngji Jesu nk'a ján

[9]A̱skahan nga ja b'a̱ kitsú Jesu ko̱ nga tíi̱ncha base ts'íhi̱n ra̱ já postru̱hu̱, a̱s'a̱i ngjinji nk'a ján. Nku ni̱nti̱ y'é'maha̱ ko̱ najmi ta̱ kikiehe̱ ra̱ jóo̱. [10]Nk'ie nga tíi̱ncha basenjinki nk'a ján jóo̱ nga tífi Jesu, tu̱ johó já xi yja najyun taba j'ainchat'aha̱. [11]B'i̱ kitsúhu̱:

—Jun xi nibáhanu Galilea̱, ¿á b'a̱ n'e tíchasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'ín kuitjujinnu̱u Jesu nga kfi nk'a ján, b'a̱há ta̱ ts'ín kj'u̱a̱í ngáha xi nkú ts'ín kuayo nga kfi.

B'i̱ ts'ín kichj'ajin nda̱ xi y'ejña a̱ntehe̱ Juda̱ Iscariote

12 A̱s'a̱i a̱sunntu tje̱nki̱ xi 'mi Yá Olivo̱ i̱ncha nibaha já postru̱ nga
j'ai ngáha nanki Jerusalen. Kui tje̱nki̱u̱ xi tiña maha̱ Jerusalen nkú
ra̱ ma tsa nku kilome̱tru̱. 13 Nk'ie nga i̱ncha jas'en a̱jin na̱nti̱o̱, i̱ncha
ngjinji ni'ya xi jo tjíxjó xi i̱ncha tjíntuyá. Kui xu'bi̱ já postru̱ xi tjíntu
yo̱: Pedro̱, Santiago̱, Jua, Andre, Felipe̱, Toma, Bartolome, Mateo̱,
Santiago̱ xi ntíhi̱ Alfeo̱, Simon xi mako̱ já xi mjehe̱ kjaánko̱ já Roma̱,
ko̱ Juda̱ xi nts'e̱ Santiago̱. 14 Nkuhú i̱ncha kits'ín kju̱a̱nkjintak'uhu̱n
nga tehe̱nte kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná ngayjee̱ já xu'bi̱ ko̱ já nts'e̱ Jesu, Maria̱
xi na̱aha̱ maha ko̱ kj'a̱í sa jminchjín.
15 Nku ni̱stjin nk'ie nga kama ñjakú xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Jesu, ma ra̱ tsa
unchan ko̱ kan, a̱s'a̱i Pedro̱ tsasinjñajin masehe̱n ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
16 —Jun já nts'e, tjíhin nga tsitjusun ni xi Espiri̱tu̱ Santo̱
kits'ínkinchja̱ha̱ David. Kui niu̱ xi tjít'a xu̱ju̱n éhe̱n Nti̱a̱ná.
Kinchja̱nijmíyaha Juda̱, nda̱ xi ngjiko̱ já xi j'aikj'ánijé Jesu. 17 Kui xi
ta̱ kama nku nda̱ postru̱ xi nkúhu ji̱n ko̱ ta̱ kik'a̱i̱hi̱ xá xu'bi̱. 18 Tu̱nga
najmi ndahá kits'ín. A̱s'a̱i to̱on xi kama chjíhi̱ ra̱ kju̱a̱ najmi ndaha̱
ts'atseko̱ho nku xu'ba. A̱s'a̱i nintaku̱ tsijnehe, i̱xí kits'ohón nga tsijne
ko̱ tsitju ngayjee̱ ts'ehe̱. 19 Kint'é ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjíntu Jerusalen ni
xi kamoo̱. Xu'baha̱ Jní 'mi a̱nte xu'bo̱, én xi tsuhu̱ ra̱ Aceldama̱ nga
éhe̱n. 20 A̱t'aha̱ b'i̱ ts'ín tjít'a xu̱ju̱n salmo̱:

Kas'e tiya ni'yaha̱ ndo̱,
najmi tu̱ ch'a xi kat'ejñaya.

Ko̱ b'a̱ ts'ín ta̱ tjít'a ya:

Kj'a̱í xi kats'ínkjáíhi̱n xáha̱.

21 'Kui nga a̱jihi̱n já xi kitsjenko̱ tehe̱ntehená nk'ie nga tíjñajin
saná Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu, 22 b'aha̱ ra̱ nk'ie nga tsaténtáha̱ Jua ko̱
santaha ni̱stjin nga ngji nk'a ján, a̱jihi̱n já xu'bi̱ kachj'ajin nku xi
ku̱i̱tsu̱yako̱ni̱ nga j'áíya ngáha̱ ra̱ Jesu ngabayoo̱.
23 A̱s'a̱i i̱ncha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi ta̱ 'mi ya Barsaba,
xi ta̱ Justo̱ chubaha̱, ko̱ nku xi 'mi Mati̱a̱. 24 A̱s'a̱i b'i̱ i̱ncha kitsú nga
kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná:
—Ji Nti̱a̱, yai xi nkú ts'ín tjíntuyá ani̱ma̱ha̱ ngayjee̱ xu̱ta̱.
Ta̱kúchjini̱ má xi kui já xi joi̱ xi kichj'ajin 25 tu̱ xi ka̱maha nku nda̱
postru̱ ko̱ ts'i̱ínko̱ni̱ xá xi najmi kits'ínndju̱ú Juda̱ Iscariote̱. A̱t'aha̱
ngatitsun kits'ín Juda̱ ko̱ a̱nte xi tje̱he̱n ra̱ ngji.
26 A̱s'a̱i tsasehe̱ jóo̱ yá xi ka̱ma ts'e̱ xóo̱. Tu̱ Mati̱a̱há kikanéhe̱. Kui
nga kik'a̱i̱ xáko̱ho̱ ra̱ já postru̱ xi te nkuu̱.

B'i̱ ts'ín j'ai Espiri̱tu̱ Santo̱

2 Nk'ie nga tsichu ni̱stjihi̱n S'í Pentecoste, nkuhú a̱nte kama ñjakú
ngayjee̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Jesu. 2 Tu̱ janeyahá nk'a ján. B'a̱ kama

xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo̱. Kinu'yá kui nii̱ ngayjee̱ a̱ya ni'yoo̱
xi má nga kab'entu jóo̱. 3 A̱s'a̱i kama chji a̱sun nintaku̱ jóo̱ ni xi b'a̱
k'un nja̱i̱ nd'í k'un nga kik'a̱i̱hi̱. 4 Ngayjee̱ kitsejíhi̱n ra̱ Espiri̱tu̱ Santo̱
ko̱ kik'atuts'i̱hi̱n nga kinchja̱ kj'a̱í kj'a̱í én xi nkú ts'ín kitsjáha̱ Espiri̱tu̱
nga ku̱i̱nchja̱.

5 Kui ni̱stjiu̱n tjíntu nanki Jerusalen xu̱ta̱ judio̱ xi benkjún Nti̱a̱ná
xi nibaha ngayje tíkjá nanki xi tjín a̱sunntee̱. 6 A̱s'a̱i kama ñjakú
xu̱ta̱ nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo̱. Ndaha najmi i̱ncha be ni xi i̱ncha
ku̱i̱tsu̱, a̱t'aha̱ tu̱ éhe̱n ní i̱ncha kint'é nga nkúnkú. 7 Tu̱ ni xí kama
nkjúhu̱n ra̱ ko̱ b'i̱ ngján b'i̱ kitsúhu̱ xinkjín:

—¿A najmi xu̱ta̱ Galilea̱há ngayjee̱ xi b'i̱ ts'ín tínchja̱? 8 ¿Nkú ts'ín
én xi mahaná nga nkúnkáá tínu'yáhaná nga tíi̱ncha nchja̱ha? 9 A̱t'aha̱
tjínjinná e̱i̱ xu̱ta̱ Parti̱a̱, xu̱ta̱ Medi̱a̱, xu̱ta̱ Elam, xu̱ta̱ xi nibáha a̱nte
Mesopotami̱a̱, xu̱ta̱ Judea̱, xu̱ta̱ Capadoci̱a̱, xu̱ta̱ Ponto̱, xu̱ta̱ Asi̱a̱,
10 xu̱ta̱ Frigi̱a̱, xu̱ta̱ Panfili̱a̱, xu̱ta̱ Egipto̱, xu̱ta̱ xi nibáha a̱nte Libi̱a̱ xi
tiña maha̱ nanki Cirene̱, ko̱ xu̱ta̱ Roma̱. Tjín xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ ko̱
tjín xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ tu̱nga s'ejihín ra̱ Nti̱a̱ná. 11 Tjín xu̱ta̱
Creta̱ ko̱ xu̱ta̱ Ara̱be̱. Ngatenteé tínu'yáá nga énná tíi̱ncha tsuyaha̱
xu̱ta̱ xu'bi̱ kju̱a̱chánka xi ts'ín Nti̱a̱ná.

12 Ngayjee̱ xu̱ta̱ kama nkjúhu̱n. Ndaha najmi be ni xi ku̱i̱tsu̱.
Kingjásjaiyaha̱ xinkjín:

—¿Nkú tsuhu̱ ra̱ ni xu'bi̱?

13 A̱s'a̱i k'u̱a̱ xi tu̱ tohón kamaha̱ ko̱ b'a̱ kitsú:

—Ch'i̱hí jóo̱.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmíhi̱ Pedro̱ xu̱ta̱ nga kitsúya nkú tsuhu̱ ra̱ ni xi kamoo̱

14 A̱s'a̱i tsasinjña ndju Pedro̱ ko̱ já postru̱ xi te nkuu̱. 'Yún kinchja̱
nga b'i̱ kitsúhu̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n:

—Jun xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱nnu̱u ko̱ ngatentoo̱ xi tintsu̱boo Jerusalen,
katumankjinnu̱u ko̱ ta̱sinñju ni xi xínnu̱u. 15 Najmi ch'i̱ jái̱ xi nkú nga
ts'ín tín'enkjíntak'un, a̱t'aha̱ a̱s'a̱ihí chu̱ba̱ ñja yo̱. 16 Ni xi tíyo, kui ni
xu'bi̱ xi kitsúya títjun nda̱ profeta̱ Joel má nga b'i̱ ts'ín y'ét'a:

17 B'i̱ títsu Nti̱a̱ná:
Kui nii̱ xi ka̱ma ni̱stjin xi fekuu̱, tsjaha̱ Espiri̱tu̱na̱ ngayjee̱ xu̱ta̱.
Ntíx'i̱nnu̱u ko̱ ntíchju̱únnu̱u ts'a k'ue'á énna̱ nga profeta̱ ka̱ma.
Já xu̱nkúnu̱u sku̱e̱ ni xi k'uejñá chjihi̱,
ko̱ jáchánu̱u ku̱i̱nt'é ni xi xíhi̱n nga nijñá ján.

18 Kui ni̱stjin xu'bo̱ tsjaha̱ Espiri̱tu̱na̱ já musu̱na̱ ko̱ jminchjín musu̱na̱,
tu̱ xi ku̱i̱nchja̱ha ngajona̱.

19 Ts'ian kju̱a̱nkjún nk'a ján,
ko̱ kuakuchjá kju̱a̱chánkana̱ t'anankiu̱.

S'e̱ jní ko̱ nd'í ko̱ ni̱nti̱ tjain.
20 Ka̱ma jyun ts'íu̱ ko̱ xi nkúhu jní ka̱ma sóo̱.
B'a̱ ka̱ma kintehe̱ ni nga ku̱i̱chú ni̱stjin xi y'énda Nti̱a̱ná,
kui ni̱stji̱u̱n xi chánka ko̱ nkjún tjín.
21 N'e̱k'anki ngayjee̱ xi k'u̱a̱nkihi̱ Nti̱a̱ná nga ts'i̱ínnkihi̱.
22 'Jun já Israel, ta̱sinñju ni xi xínnu̱u. Ya sisiun ni xi kits'ín Jesu, nda̱ xi nibáha Nazaret. Kits'ín kju̱a̱chánka ko̱ kju̱a̱nkjún ko̱ ni xi tsakúchji kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná. Nti̱a̱ná kitsjáha̱ nga b'a̱ kits'ín tu̱ xi y'éjña chjihi̱nu̱u nga kui kits'ín nibáha̱. 23 Y'énda títjun Nti̱a̱ná ko̱ be nkúhu nga tuts'ihi̱n ni nga já kontra̱ n'e̱kjas'ehe̱n Jesu. Jun kichjubénijó ko̱ kin'ek'ion. Já xi najmi ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱ kin'e chjón nga kikjat'a kruu̱. 24 Tu̱nga Nti̱a̱náhá kits'ín nda̱íhi̱ a̱jihi̱n kju̱a̱'uhu̱n ngabayoo̱. Kits'ínk'íéjña tík'un ngáha̱ ra̱. Ndaha̱chí najmi kamaha̱ ngabayoo̱ kits'ínk'íéjña'yúhu̱n.
25 'B'i̱ ts'ín yét'a xu̱ju̱n David nga kinchja̱ni̱jmíyaha Jesu:
Kikie tehe̱nte Nti̱a̱ná nginkán,
kixi̱na̱ síjñat'a tu̱ xi najmi tsankjuhunna.
26 Kui kju̱a̱ha nga tíma tsjoho̱ ra̱ ani̱ma̱na̱,
én tsjo tsu tíbitju tsu̱'bá,
ko̱ tjínkuhu̱ k'an nga chúhu̱n yjonintena̱.
27 A̱t'aha̱ najmi n'e̱ nga maní a̱ntehe̱ xu̱ta̱ k'ie̱n,
najmi k'u̱a̱i̱ntei tsa kfe̱ntu nda̱ xi na̱xu̱ nginkuin.
28 Tsakuchjíní ni̱yá xi fi má nga k'úéntu tík'un xu̱ta̱,
n'e̱tsehení kju̱a̱tsjo nga kúáte̱jña nginkuin.
29 'Jun já nts'e, xínya kixi̱ kixi̱nu̱u nga ntje̱ cháná David k'ien ko̱ kis'eyanji. Santaha ni̱stjin nd'a̱i̱ tíjñajin saná tsjóho̱. 30 Kui xi kama nku nda̱ profeta̱ ko̱ kikie nga Nti̱a̱ná kitsúya kixi̱ títjuhu̱n nga ntje̱ xi ts'e̱ stjújin xi k'úéjñasun a̱ntehe̱ nga ku̱a̱téxuma. 31 Kui nga kikie títjuhun David ni xi ka̱ma ko̱ kitsúya nga kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱ xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná,[a] nga najmi s'e̱jña a̱ntehe̱ xu̱ta̱ k'ie̱n ko̱ nga najmi ku̱a̱tsún yjonintehe̱.
32 'Jesu, kui xi Nti̱a̱ná kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱ ko̱ ji̱n kiyai̱ nga b'a̱ kama. 33 Kui xi tíyankjún nd'a̱i̱ nga tíjñat'a Nti̱a̱ná ko̱ kits'ínkjáíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱ xi kitsúya títjuhu̱n Na̱'miu̱ nga tsjáha̱. Kui xi títs'ín nibá ni xi tíyo ko̱ tínu'yó nd'a̱i̱. 34 A̱t'aha̱ najmi David xi ngjinji nk'a ján, tu̱nga b'a̱há kitsú:
Nti̱a̱ná b'a̱ kitsúhu̱ Nda̱ Nti̱a̱na̱:
"Ti̱nchint'aná má batexuma,
35 k'uentú maná xi fi kontra̱hi kinte tsu̱kui."
36 'Kui nga tjíhin nga sku̱e̱ kixi̱hi ngatentee̱ xu̱ta̱ Israel nga Jesu, xi jun kikjat'a kru̱u̱, kui xi Nti̱a̱ná kitsjá xáha̱ nga tíbatéxuma nd'a̱i̱. Kui xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná.

---

[a] **2:31, 36** "Xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná" tsuhu̱ ra̱ "Cristo̱".

37 Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, tu ni xí kik'ie nusin nusihín ra.
As'ai b'i incha kitsúhu Pedro ko já postru xingisoo:
—Jun já nts'e, ¿mí ni xi tjíhin nga n'ei?
38 B'i kitsú Pedro:
—Tankínchj'aha ruu animanuu. N'ekjóhoon Jesucristo ko sateントó nga nkúnkú tu xi kama ndyjat'ahanuu ngatitsunnuu. B'a ts'ín k'uaihinuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntianá. 39 At'aha k'uainuu ko kuaihi ntínuu ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha xuta xi ts'e, ko ta k'uaihi xuta xi kjin tjíntu, ngayjee xi Ntianá kuinchjaha nga kama ts'e.
40 Kui én xu'bi ko kj'aí sa xi kitsú Pedro nga kinchja ko nga kitsjániyáha xuta. B'i kitsúhu:
—Titjujihuun kjua'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntianá xi tjín nd'ai.
41 As'ai kisaténtá xuta xi kits'ínkjáíhin én xi y'énijmí Pedro. Kui nistjiun jan mii xuta j'aijín saha xuta xi ja s'ejihin Jesu. 42 Tehente tsasínñjuhu xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjín. Kama ñjakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntianá.

B'i ts'ín y'entu xuta xi tjun kis'ejihin Jesu

43 Kama nkjúhun ngayjee xuta, at'aha nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntianá kits'ín já postru. 44 Ngatentee xuta xi s'ejihin Jesu nkuhú kits'ín yjoho ko kits'ínchjénko ngujin xinkjín ngayjee ni xi tjíhin. 45 Tsatéña xu'baha ko ni xi tjíhin ko kits'ínndzjoho toohon ngayjee xuta xi nkú tjín machjéhen nga nkúnkú. 46 Xki nistjin kama ñjakú má ma natsihin ninku. Ni'yaha tsakjánya ninkuan nga kikjineko xinkjín, nga tjíntuyá tsjo ts'íhin ra ko nga nimakjua tjíntuyá animaha. 47 Incha ts'íntsjoho Ntianá, ko ngayjee xuta nantio nda kikiehe. Xki nistjin Ntianá kits'ín nibájin saha xuta ninku kj'aí sa xi tíincha b'anki.

B'i ts'ín kits'ínnkihi Pedro nku nda xi najmi ma fi

3 Nku nistjin Pedro ko Jua incha ngji má ma natsihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tíjñaha xuta xi ntje judio tjehen ra nga nchjako Ntianá. 2 Yo b'ejña nku nda xi tu b'a ts'ín najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xki nistjin n'ek'íéjña ndo ankjua má ma natsihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjín tu xi bankihi ra toon xuta xi fas'ehen natsihin ninku. 3 Nk'ie nga kikie ndo nga tífas'en Pedro ko Jua natsihin ninku, tsankihi toon. 4 As'ai Pedro ko Jua incha tsasehe ndo ko b'a kitsú Pedro:
—Chase'ani.
5 As'ai tsase ndo nga kikuyá nga k'uaihi toon. 6 Tunga b'ihí kitsú Pedro:

—Najmi tjínna to̱ontaba ko̱ ta̱ ndaha to̱onsine xi tsjaha tu̱nga ni xi tíjñahána tsjaha. Ngajoho̱ Jesucristo̱, nda̱ xi nibáha Nazaret, an b'a̱ tíxihin: Ti̱síntje̱in ko̱ ti̱tsutjai.

7 A̱s'a̱i jakj'á Pedro̱ ntsja kixi̱ ndo̱ nga kikjesíntje̱n. Tje̱n'yún kisakú nga'yúhún ra̱ sjai ndo̱. 8 Kikjennk'á ko̱ kikjatsú'ba. Sjai jas'enko̱ho Pedro̱ ko̱ Jua má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱. Tíkjennk'á ko̱ títs'íntsjohó ts'íhi̱n ra̱ Nti̱a̱ná nga tsú'ba. 9 Ngayje̱e xu̱ta̱ kikiehe̱ nga tsú'ba ndo̱ ko̱ nga títs'íntsjoho̱ Nti̱a̱ná. 10 Tu̱ ni xí kama nkjúhún ra̱ ko̱ kitsankjún nga̱t'aha̱ ni xi kamat'ain ndo̱. A̱t'aha̱ i̱ncha kamankjihi̱n nga kui ndo̱ xi b'ejña a̱nkju̱a̱ ni̱nku̱ xi 'mi A̱nkju̱a̱ Tsjo Tjín nga banki to̱on.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Pedro̱ má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱

11 Nda̱ xi kama nkihi̱ najmi ta̱ tíbinkféhen Pedro̱ ko̱ Jua. A̱s'a̱i ngayje̱e xu̱ta̱ kama nkjúhun nga kama ñjakú má 'mihi̱ Kinte Ni'yaha̱ Salomon, a̱t'aha̱ yo̱ tíi̱ncha jóo̱. 12 Nk'ie nga kikie Pedro̱ ni xu'bi̱, b'i̱ kitsú:

—Jun já Israel, ¿á tíma nkjúhu̱nnu̱u ni xu'bi̱? ¿Á tíchasehe̱ni̱ xi nkúhu tsa nga'yún ts'a̱ji̱n ko̱ tsa nga̱t'aha̱ tsa ji̱n su̱ba̱i̱ 'yún yankjúi̱n Nti̱a̱ná, tsa kui kju̱a̱ha nga kuan'ekjatsú'baha̱ni̱ nda̱i̱? 13 Nti̱a̱ha̱ ntje̱ cháná Abraham, Isaac ko̱ Jacob kitsjáha̱ kju̱a̱chánka Ntíhi̱. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on ko̱ najmi kin'ekjóho̱n nginku̱n Pilato̱ nk'ie nga Pilato̱ mjehe̱ ts'i̱ín nda̱íhi̱. 14 Najmi kin'ekjóho̱on nda̱ xi je nginku̱n Nti̱a̱ná, nda̱ xi na̱xu̱ nginku̱n Nti̱a̱ná. Tu̱ sa ní tsinchu nga n'e̱ nda̱íhi̱ nku nda̱ xi ani̱ma̱ ts'ínk'ien. 15 Jun kin'ek'ion nda̱ xi ts'ínk'iéntu tík'un xu̱ta̱, tu̱nga Nti̱a̱náhá kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱. Ji̱n kiyai̱ ko̱ tí'miyai̱hi̱ nga b'a̱ kama. 16 Nga̱t'aha̱ nga s'ejinni̱ Jesu, kui kju̱a̱ha nga Jesu kuats'ínchjénni̱ nga kuatsjá nga'yúhu̱n ra̱ nda̱i̱ xi yo ko̱ tíyo e̱i̱. Nga̱t'aha̱ nga s'ejinni̱ Jesu, kui kju̱a̱ha nga kamandaha nda̱i̱ nginkun.

17 'Be nd'a̱i̱, já nts'e, nga najmi yo ni xi kin'o ko̱ ta̱ ndaha já tjíxánu̱u najmi be ni xi kits'ín. 18 Tu̱nga b'a̱há ts'ín kits'íntjusuhun Nti̱a̱ná ni xi kitsúya títjun nk'ie nga kits'ínkinchja̱ ngayje̱e já profeta̱, nga tjíhin nga un sku̱e̱he̱ nda̱ xi kits'ín nibá.[b] 19 Kui nga tankínchj'a̱ha̱ ru̱u ani̱ma̱nu̱u ko̱ n'e̱k'óntjaiyo yjonu̱u tu̱ xi n'e̱ndyjajnuhu ngatitsunnu̱u. Tsa b'a̱ n'o̱o, Nti̱a̱ná tsjánu̱u ni̱stjin nga chjúnto̱o 20 ko̱ ts'i̱ín nibásenu̱u nda̱ xi y'énda títjun nga ts'i̱ín nibá. Kui xi Jesucristo̱. 21 Kui xi tjíhin nga k'úéjña nk'a ján nd'a̱i̱ santaha nkúhu nga ku̱i̱chú ni̱stjin nga s'e̱nda ngáha ngayje̱e ni xi tjín. Já profeta̱ha̱ Nti̱a̱ná kinchja̱ni̱jmíyaha ni̱u nk'ie.

22 'Xi nkú kitsú Moise nk'ie: "Nti̱a̱ná xi Nti̱a̱nu̱u, kui xi kjésíntje̱n nku nda̱ profeta̱ xi nkúhu an. A̱jinnu̱u ku̱i̱tjuhu. Ta̱sinñju ngatentee̱ ni xi ku̱i̱tsu̱nu̱u. 23 A̱t'aha̱ tu̱ yáha ni xi najmi ku̱a̱sínñjuhu̱ nda̱ profeta̱

---

[b] **3:18** "Xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná" tsuhu̱ ra̱ "Cristo̱".

xu'bo kuich'onsje ajihin xuta Israel." [24]Samuel ko ngayjee já profeta
xi kis'e askahan ta kinchjanijmíyaha ni xi tíma nistjin nd'ai.
[25]'Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntianá
y'éndakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: "Ngayjee
xuta naxinantá xi tjín asunntee nda kamat'ain ngat'aha ntje xi s'ehi."
[26]Títjun jun Ntianá kits'ín nibásenuu Ntíhi nk'ie nga kits'ínkj'áíya
ngáha ra ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'ín ko tu xi
k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

B'i ts'ín kin'ekokjua Pedro ko Jua

4 Pedro ko Jua tíincha nchjako sa xuta nantio nk'ie nga incha
j'ai já na'miu ko nda k'akuhu já xi kunntá ninku ko já saduseo.
[2]Kui xi kama kjahan at'aha Pedro ko Jua tíbakúyaha xuta nantio ko
tíb'énijmí nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, at'aha j'áíya ngáha
ra Jesu. [3]As'ai jakj'ánijé jóo ko kits'ínkjas'en nubayá santaha nistjin
xi ma ndyjuun, at'aha ja ngixun kui chubo. [4]Xuta xi kint'é ni xi
kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihin Jesu. Un ra mii tsichu
ma já xi kis'ejihin.
[5]Nistjin xi ma ndyjuun kama ñjakú nanki Jerusalen já k'aku,
jáchá xi ta tjíhin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. [6]J'ai Ana xi tjíhin
nda na'mi títjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatentee já xi y'aha
ra já na'mi k'aku. [7]As'ai ngjichj'a Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihin
jóo. B'a kitsú jóo:
—¿Mí xáha xi tjínnuu? ¿Yá xi tíb'éxánuu nga b'a tín'o?
[8]As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejíhin ra Espiritu Santo:
—Jun já tjíxá ko jáchá xi tjíhin xá, [9]tín'ekokjuani nd'ai ngat'aha
kjuanda xi kin'ehe nku nda un ko xi nkú ts'ín kama nkihi. [10]Kui nga
tjíhin nga chahanu ngatentoo ko ngayjee xuta Israel nga ngat'aha
nga'yúhun Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, kama nkihi ra nda xi
kabasinjña ei nginkun. Jun kingjat'a kruhuu Jesu tunga Ntianáhá
kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. [11]Jesu, kui ndjio xi najmi kits'ín mje
já chjinexjóo tunga nd'ai ja j'ai ma ndjio k'aku. [12]Najmi tjín sa kj'aí
xi maha ts'ínk'anki xuta. Ntianá najmi kits'ín nibá sa kj'aí asunntei xi
kama ts'iínk'ankiná.
[13]As'ai kama nkjúhun já tjíxóo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'ín ndjá
tínchja Pedro ko Jua ko incha kikie nga tu já tu k'un tu mahá niu xi
najmi 'yún maha xujun. Incha kamankjihin nga kui jóo xi y'emako
Jesu. [14]Tunga najmi behé mí nihi xi kjaníneheé, at'aha tíincha be
nga nda xi kama nkihi kabasinjñakoho jóo. [15]As'ai incha kitsjá kjua
nga kuitju jóo má tíma kjuo ko kinchjanijmíyakoho xinkjín niu. [16]B'i
incha kitsú:
—¿Nkú n'eéhe jóo? Ngayjee xuta xi tjíntu Jerusalen be kjuankjún
xi kits'ín jóo ko najmi ma b'e'máá. [17]Tunga tu xi najmi ta ngjuaindju

saha éen ąjihin xu̱tą, kui nga tu̱ sahá ku̱inchankjúhu̱n rąá tu̱ xi najmi tą ch'a k'u̱énijmíhi Jesu.

18 Ąs'ąi kinchją ngáhą rą jóo. Y'éch'oho nga najmi tą incha k'u̱énijmíhi ko tsa ku̱inchjąnijmíyaha Jesu. 19 Tunga b'ihí kitsú Pedro ko Jua nga kinchjąko já tjíxóo:

—N'enkjíntak'un má nihi xi b'ą tjín nginku̱n Ntiąná. ¿A nga jun xi ku̱inú'yá'éihin a rą Ntiąnáhá? 20 Ąt'ahą jin tjíhin nga ku̱ixínyai ni xi kiyai ko xi kinu'yái.

21 Ąs'ąi já tjíxóo tsinchánkjúhu̱n tunga kits'ín ndąíhí rą. Najmi kisakúhu̱ mí nihi xi ts'iínnijéhe rą, ąt'ahą ngayjee xu̱tą kits'íntsjoho Ntiąná ngąt'ahą ni xi kamoo. 22 Ts'ati yachán nú tjín ko yahą rą nga uhu̱n ndą xi kamat'ain kju̱ąnkjún xu'bi nga kama nkihi.

Já postru̱ ko jániy'akúyá xingisoo b'i ts'ín incha kinchjąko Ntiąná

23 Nk'ie nga ja kin'e ndąí ngáhą rą Pedro ko Jua, ąs'ąi ngjisehe xu̱tą xi ts'e ko kitsúyahą ngayjee ni xi kitsú já nąʼmi k'aku̱ ko jáchá xi tą tjíhin xá. 24 Nk'ie nga kint'é xu̱tą xingisoo éin, ngayjee nkuhú kits'ín kju̱ąnkjintak'uhu̱n nga incha kinchjąko Ntiąná. B'i incha kitsú:

—Ji Ntiąni, ji xi kin'endai nk'a ján ko ąsunntee, ntáchak'uu̱n ko ngayjee ni xi tjíhín. 25 Ntje chání David xi ndą musu̱hi kin'ekínchjąkohoni Espiritu Santo. B'i tsixín:

¿Á xąáhąn incha ts'íhin xu̱tą xi tjíhin ąsunntee?
¿Á ni xi najmi chumi ni chjíhi rą tíincha ts'ínnkjin k'uhun?
26 Y'énda yjoho já rei xi tjín ąsunntee ko kama ñjakú já tjíxóo.
Incha ngji kontrąhą Ntiąná ko ndą xi kits'ín nibá.[c]

27 'Ąt'ahą kju̱axi nga nanki xu'bi ndą rei Herode Antipą ko Ponciio Pilato kama ñjakúko xu̱tą xi ntje Israel tjehen rą ko xi najmi ntje Israel tjehen rą nga incha ngji kontrąhą Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exáí nga kin'e nibáí. Kui xi je. 28 B'ą ts'ín kits'íntjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda títjuin ko xi tsixínyai nga tjíhin nga kąma.

29 'Nd'ąi ji Ntiąni, chąseihi ni xi mjehe ts'iínni jóo. Tjeihin xu̱tą xi ts'i nga ndjá k'u̱énijmí én xi ts'i. 30 Ngąʼyíhin katuma nkihi rą xu̱tą un ko katuma kju̱ąnkjún ko ni xi ku̱ąkúchji kju̱ąchánkahi. N'echjénni nga n'ei kui niu̱ ngąjoho Jesu, kui xi Ntíhi ko tsje.

31 Nk'ie nga ja kamahą jóo nga kinchjąko Ntiąná, ts'ajniyá ąnte xi má nga kama ñjakú. Ngayjee j'aijíhin Espiritu Santo ko ndjá incha y'énijmí éhen Ntiąná.

---

[c] **4:26** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu̱ rą "Cristo".

B'i ts'ín nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihin Jesu

32 Nkuhú kits'ín aniṃaha ko kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihin
Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjíhin. Tu sa ní
ngujihín kits'ínchjénko xinkjín ni xi tjíhin. 33 'Yún kis'ehe nga'yún já postru
nga kitsúya nga j'áíya ngáha ra ngabayoo Nda Ntianá Jesu ko ngayjee
'yún nda kits'ínkoho Ntianá. 34 Ajihin xuto najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa
mí nihi, at'aha ngayjee xi tjíhin xu'ba ko tsa ni'ya tsatéña ko j'aiko toon xi
kik'aihi. 35 J'ai tsjáha já postru ko kui xi tsakjánya tooon nga kitsjáha xi
nkú tjín machjéhen nga nkúnkú xuta.

36 Y'ejña nku nda xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre
xi 'mi Kuse, xi já postru y'ét'a j'áíhin nga Bernabe k'úín. Kui j'áín
xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhun xuta. 37 Bernabe tsatéña nku xu'ba xi
tíjñaha ko j'ai tsjáha já postru toon xi kik'aihi.

B'i ts'ín kama mjehe Aniania ko Safira k'uanachaha já postru

5 Nku nda xi 'mi Aniania ko Safira 'mi chjuúhun incha tsatéña nku
xu'ba. 2 Jakj'á chuba toon xi kik'aihi xu'baha ndo ko tu nkuhú tíkjá
j'ai tsjáha já postru. Ta kikie chjuúhun ni xi kits'ín. 3 As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Aniania, ¿á ndanindoo jas'enjihin aniṃahi nga tích'anachaha
ri Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahi ko tí'baiyjeni tooon tíbixín.
4 Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihí ts'i? Nk'ie nga
tsateñai, ¿a najmi jihí kama ts'ihi tooon? ¿Á b'a kitsúhu aniṃahi nga
kichjubéheni chuba? Ntianá tích'anachaihi, najmi xuta.

5 Nk'ie nga kint'é Aniania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni
xí kitsankjúhún ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamoo. 6 As'ai j'ai k'ua já
asti, kik'otikjájnu najyun yjonintee ko tsitjusjeko nga ngjingjáyanji.

7 J'a ra tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhun Aniania nga najmi be ni xi
kamoo. 8 As'ai kingjásjaiya Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjín kich'o xu'banuu nga tsateño?

—Johon, b'a tjín tsateñai —kitsú Safira.

9 As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkiu nga mjehenuu chjút'ayák'uhunnu Espirituhu
Ntianá? Astiu ankjuo yja já xi kfingjáyanji x'ihin ko ji ta ngjuaikohi nd'ai.

10 Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúun nga k'ien. Nk'ie
nga jas'en já astiu, kikie nga kjijña k'ien tachjúun ko tsitjuko nga
ngjingjáyanjit'aha x'ihin. 11 Tu xí kitsankjúhún ngayjee xuta ninku ko
ngayjee xuta xi kint'é ni xu'bi.

B'i ts'ín y'entu já postru

12 Já postru kits'ín nkjún kjuankjún ko ni xi tsakúchji
kjuachánkaha Ntianá ajihin xuta, ko ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga

kama ñjakú ga̱nte xi 'mi Kinte Ni'yaha̱ Salomon. 13 Ndaha nku xu̱ta̱
xingisoo̱ najmi kama k'un nga ka̱ma ngujihi̱n xu̱ta̱ xi kama ñjakú yo̱,
tu̱nga xu̱ta̱ na̱nti̱o̱hó tjo ṉkjún kits'íhi̱n.
14 Nkjin ṉkjún já ko̱ jminchjín j'aijín saha̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Nda̱
Nti̱a̱ná Jesu. 15 Santaha a̱ya ni̱yátée̱ kik'onsje xu̱ta̱ xu̱ta̱ uhu̱n nga
kama̱ ko̱ na̱chan kingjántusún, tu̱ xi nk'ie nga kj'u̱a̱ha Pedro̱ ndaha
tsa tu̱ nk'íéhe̱n kj'u̱a̱nehe̱ xu̱ta̱ uu̱n, ka̱ma nkihi̱. 16 Ta̱ j'ai ṉkjún xu̱ta̱
xi tjíntu a̱ndai nanki Jerusalen nga j'aiko̱ xu̱ta̱ uhu̱n ko̱ xi tjíntujíhi̱n
jánindoo̱. Ngayjee̱ kama nkihi̱.

B'i̱ ts'ín ngji kontra̱ha̱ já tjíxóo̱ já postru̱

17 A̱s'a̱i tu̱ ni xí kama xintak'uhún nda̱ na̱'mi títjuu̱n ko̱ ngayjee̱
já xi mako̱ho̱, kui xi já saduseo̱. 18 Kits'ínkji já xi jakj'ánijé já postru̱
ko̱ kits'ínkjas'en nu̱ba̱yá. 19 Tu̱nga nk'iehé nga ni̱stje̱n nku ntítsjehe̱
Nti̱a̱ná kikjex'á nu̱ba̱yóo̱ ko̱ kik'onsje jóo̱ nga b'i̱ kitsúhu̱:
20 —Tankíún. Ti̱ncho má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱ ko̱ t'inyoho̱o xu̱ta̱
ngayjee̱ én xi tsjá kju̱a̱tík'un.
21 A̱s'a̱i kits'íntjusun já postru̱ én xi kik'ihi̱n. Ni̱stjin xi ma ndyju̱u̱n
jas'en má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱ ko̱ tsakúya. A̱s'a̱i j'ai nda̱ na̱'mi títjuu̱n
ko̱ já xi mako̱ho̱ a̱nte má nga ma ñjakúko̱ xinkjín ko̱ kinchja̱ ñjaha̱
ngayjee̱ já k'aku̱hu̱ xu̱ta̱ Israel. Kitsjá kju̱a̱ nga ngju̱a̱i̱chj'a já postru̱
a̱ya nu̱ba̱yóo̱. 22 Tu̱nga nk'iehé nga tsichu nu̱ba̱yóo̱ já xi kunntá ni̱nku̱,
najmi kisakúhu̱ já postru̱. A̱s'a̱i kik'óya ngáha nga j'aiko̱ én. 23 B'i̱
i̱ncha kitsú:
—Tjíchja tsjan tsjan a̱nkju̱a̱ nu̱ba̱yóo̱ nga kuichii̱ ko̱ tíi̱nchasti
a̱nkju̱o̱ já xi tíkunntá yo̱. Tu̱nga nk'iehé nga kuachjux'ái̱, ndaha nku
najmi kuayai̱ a̱yoo̱.
24 Nk'ie nga kint'é én xu'bi̱ nda̱ na̱'mi títjuu̱n ko̱ já na̱'mi k'aku̱ ko̱
nda̱ k'aku̱hu̱ já xi kunntá ni̱nku̱, ndaha najmi ta̱ be mí ni xi ku̱i̱tsu̱.
Kingjásjaiyaha̱ xinkjín má ku̱i̱chúkjet'a ni xi tímoo̱. 25 Tu̱nga b'a̱há j'ai
tsú nku nda̱:
—Jun, já xi kin'ekjas'on nu̱ba̱yá tíincha na̱tsihi̱n ni̱nku̱ ko̱
tíbakúyaha̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱.
26 A̱s'a̱i nda̱ k'aku̱hu̱ já xi kunntá ni̱nku̱ ko̱ já xi yjankihi̱ i̱ncha
ngjikj'á já postru̱. Najmi i̱ncha kits'ín'uhu̱n nga j'aiko̱, a̱t'aha̱ tsankjún
tsa ndji̱o̱ k'u̱éhe̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱. 27 Nk'ie nga j'aiko̱, tsinchá nginku̱n já
tjíxá xi kama ñjakú yo̱. A̱s'a̱i b'i̱ kitsúhu̱ nda̱ na̱'mi títjuu̱n:
28 —Ja b'a̱ kik'in sisinnu̱u nga ndaha̱chí najmi ka̱ma k'úéni̱jmíhu̱u
Jesu xu̱ta̱, tu̱nga tu̱ sahá b'a̱ tín'o. Ngayjee̱ xu̱ta̱ Jerusalen be ni xi
tíbakuyó, ko̱ mjenu̱u nga ji̱n ch'a̱nji̱i̱ ngabayaha̱ ndo̱.
29 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pedro̱ ko̱ já postru̱ xingisoo̱:
—Títjun tjíhin nga ku̱i̱nú'yá'éihi̱n Nti̱a̱ná nga xu̱ta̱. 30 Jun
kin'ek'ion Jesu nga kikjat'a kruu̱, tu̱nga Nti̱aha̱ ntje̱ cháháná

kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. 31 Ntianá kitsjáha kjuachánka nga
kits'ín nga y'ejñat'aha. Kui xi tíjña títjun nd'ai ko xi ts'ínk'anki xuta,
tu xi tsjáha ra xuta Israel nga ngjuaikj'áha ra animaha ko kama
ndyjat'aha jéhe. 32 Jin kiyai ko tíbixínyai ni xu'bi ko Espiritu Santo ya,
Espiritu Santo xi Ntianá tsjáha xuta xi nt'é'éhen.
33 Nk'ie nga kint'é já tjíxóo én xu'bi, tu ni xí 'yúhún kama kjahan,
santaha kama mjehe nga ts'iínk'ien já postru. 34 Tunga nkuhú nda
fariseo xi 'mi Gamaliel, xi nku nda chjine'én xi bakúya kjuatéxumoo
ko xi benkjúhun ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já
postru. 35 As'ai b'i kitsúhu já tjíxá xingisoo:
—Jun xi ntje Israel tjehennuu, nda nda chasoo tsa mí nihi xi n'ohoo
jóo. 36 At'aha xi nkú kama nd'ai ngáha, nda chánka kits'ín ma yjoho
nda Teuda ko ma ra ñju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehén
ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'ín tsichukjehe ni
xu'boo. 37 Ko askan ngáha, nistjin nga tís'exki ngayjee xuta, j'ai Juda,
nda xi nibáha ante Galilea, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga ta
kin'ek'iehén ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.
38 'Kui b'a maha, b'a tíxihinnuu nd'ai. Najmi tu nungijiun yjonuu
ni xi tíincha ts'ín já xu'bi. Najmi tu jun nkú n'ohoo. At'aha tsa ts'e
xuta asunntei ni xi tíincha ts'ín jóo, kuichúkje. 39 Tunga tsa Ntianáhá
ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni ko Ntianá tíbankíún
kontroo.
40 As'ai kits'ínkjáíhin já tjíxóo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjaha já
postru, kingjáha ko y'éjña nkjúhun nga k'uénijmíyaha Jesu. Incha
kits'ín ndaí ngáha ra. 41 Incha tsitju já postru nginkun já tjíxóo nga
tsjo tíincha ma ts'íhin ra, at'aha Ntianá kitsjántehe nga un skuehe
ngat'aha Jesu. 42 Ngayje nistjin tsakúya tehente ko y'énijmí má ma
natsihin ninku ko xki ni'ya nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá.[d]

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

6 Nistjin nk'ie nga ja tíincha ma nkjin xuta xi yjankihi Jesu, as'ai
xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda títs'ín xi nchja én
hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tíchasehe jminchjín xi nchja én
griego xi ja k'ien x'ihin nk'ie nga tímandzjo nichine xki nistjin. 2 As'ai
já postru xi te joo kinchja ñjaha ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu ko b'i
kitsúhu:
—Jin tjíhin nga k'úénijmíi éhen Ntianá. Najmi nda tjín tsa k'úéjñai
nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixo chasehe ri. 3 Kui nga jun, já nts'e,
tinchísjaihinu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejíhin ra Espiritu
Santo ko xi nanka ts'ínnkjink'un, tu xi k'uaihi ri xá xu'bi. 4 B'a ts'ín jin
n'ekjas'ehen ri yjoni nga chubakoi Ntianá ko nga k'úénijmíi éhen.

---

[d] **5:42** "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

5 Ngayjee̱ xu̱ta̱ kits'ínkjáíhi̱n ni xi kitsú já postru̱ ko̱ j'ájin já xu'bi̱:
Esteba̱n, nku nda̱ xi 'yún s'ejihi̱n Nti̱a̱ná ko̱ xi kitsejíhi̱n ra̱ Espiri̱tu̱
Santo̱, Felipe̱, Proco̱ro̱, Nicanor, Timon, Parmena̱, ko̱ Nicola, nda̱ xi
nibáha nanki Antiokia̱. Kui nda̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ tu̱nga
jahá nd'a̱i s'ejihi̱n ra̱ Nti̱a̱ná. 6 Já postru̱ jaich'áha̱ já xi yatui̱. A̱s'a̱i já
postru̱ kinchja̱ntjai jóo̱ nginku̱n Nti̱a̱ná ko̱ kingjénne ntsja.
7 'Yún ngjindju éhe̱n Nti̱a̱ná nanki Jerusalen ko̱ 'yún nkjin kama
xu̱ta̱ ni'yakuyáha̱ Jesu. Ta̱ nkjin já na̱'mi kis'ejihi̱n Jesu.

Kui nga̱t'ai̱ kichjubénijéhe Esteba̱n

8 Esteba̱n 'yún nda kits'ínko̱ho̱ Nti̱a̱ná ko̱ kitsjáha̱ nga'yún.
Kits'ín kju̱a̱nkjún ko̱ ni i xi tsakúchji kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná a̱jihi̱n
xu̱ta̱ na̱nti̱o̱. 9 A̱s'a̱i k'u̱a̱ xu̱ta̱ ni'ya sinagoga̱ xi 'mi Sinagoga̱ha̱ Xu̱ta̱
Nda̱í i̱ncha ngji kontra̱ha̱ Esteba̱n, ko̱ k'u̱a̱ xu̱ta̱ Cirene̱ ya, ko̱ xu̱ta̱
Alejandria̱, ko̱ k'u̱a̱ xi nibáha a̱nte Cilicia̱ ko̱ a̱nte Asia̱. Kui xi i̱ncha
y'ésiko̱ Esteba̱n. 10 Tu̱nga najmi kamahá ra̱ kits'ín ngana̱ha̱, a̱t'aha̱
Espiri̱tu̱ Santo̱ kitsjáha̱ Esteba̱n kju̱a̱nkjink'un na̱nka̱ nga kinchja̱.
11 A̱s'a̱i i̱ncha y'échjíhi̱ k'u̱a̱ já tu̱ xi b'a̱ ku̱i̱tsu̱hu nga kui xi kint'é
nga Esteba̱n ch'on kitsúhu̱ Moise ko̱ Nti̱a̱ná. 12 B'a̱ ts'ín tsinchákjaha̱n
ra̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱ ko̱ jáchá xi tjíhi̱n xá ko̱ já chji̱ne̱'éhe̱n kju̱a̱téxumoo̱.
A̱s'a̱i ngjikj'ánijé Esteba̱n ko̱ ngjiko̱ má nga ma ñja já tjíxóo̱. 13 Ta̱
i̱ncha j'aiko̱ já testiyu̱ tsank'á xi b'i̱ kitsú:
—Kui nda̱i̱ tu̱ nku én ch'on tsuhú títsuhu̱ ni̱nku̱hu̱ Nti̱a̱ná ko̱
kju̱a̱téxumoo̱. 14 Kinu'yái̱ nga b'a̱ kitsú nga Jesu, nda̱ xi nibáha
Nazaret, ts'i̱ínkatsúnya ni̱nku̱ xu'bi̱ ko̱ nga ts'i̱ínk'óntjaiya sin xi
kich'aá xi tsakúyaná Moise.
15 A̱s'a̱i ngayjee̱ já tjíxá xi kab'entu yo̱ tsasehe̱ Esteba̱n ko̱ kikie
nga b'a̱ tjín a̱nkjín ntítsje tjín a̱nkjín Esteba̱n.

B'i̱ ts'ín tsasinntjai yjoho̱ Esteba̱n nginku̱n já tjíxóo̱

7 A̱s'a̱i nda̱ na̱'mi títju̱u̱n kingjásjaiyaha̱ Esteba̱n:
—¿A kju̱axi̱ ni xi tíi̱ncha tsu jóo̱?
2 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Esteba̱n:
—Jun xi ntje̱ Israel tje̱he̱nnu̱u ko̱ jun xi tjínnu̱u xá, ta̱sinñju manú.
Nti̱a̱ chánkaná tsakúchjihi̱ yjoho̱ ntje̱ cháná Abraham nk'ie nga tíjña
sa a̱nte Mesopotami̱a̱, kintehe̱ ni nga ngju̱a̱i̱k'iejña nanki Haran.
3 B'a̱ kitsúhu̱: "Ti̱tjui nankihi̱ ko̱ t'entui xu̱ta̱ xinki̱. T'ihi̱nnchin a̱nte
xi kuakuhu." 4 A̱s'a̱i tsitju Abraham a̱ntehe̱ xu̱ta̱ Caldea̱ ko̱ ngjik'iejña
nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na̱'mihi̱ Abraham, Nti̱a̱ná kits'ín nibáha̱
má tintsu̱bo̱o nd'a̱i̱.
5 'E̱i̱ najmi kitsjáha̱ a̱nte xi ka̱ma ts'e̱, ndaha nku te má ka̱ma
ku̱a̱sín tsu̱ku̱. Tu̱nga kitsúya títjuhún ra̱ nga tsjáha̱ nga ka̱ma ts'e̱ e̱i̱
má tintsu̱bo̱o nd'a̱i̱ ko̱ nga ntje̱ xi s'e̱he̱ a̱skahan ta̱ ka̱ma ts'e̱, ndaha

tsa najmi tjíhi̱n ntí Abraham kui ni̱stjiu̱n. 6 Nti̱a̱ná b'a̱ kitsú yaha̱
Abraham nga ntje̱ xi s'e̱he̱ k'úéntu má nga najmi kui ts'e̱, ko̱ nga
xu̱ta̱ musu̱ n'e̱ ma, ko̱ nga ñju unchan nú tjíhin un sku̱e̱he̱. 7 B'a̱ kitsú
ya Nti̱a̱ná: "An ts'inko̱kju̱a̱ xu̱ta̱ xi musu̱ ts'i̱ín maha̱. A̱skahan i̱ncha
ku̱i̱tju yo̱ ko̱ ts'i̱íntsjona a̱nte xu'bi̱."

8 'Nti̱a̱ná b'a̱ kitsúhu̱ nga ts'i̱ín ni circuncision, tu̱ xi b'a̱ ts'ín
sa̱kúchji ni nda xi y'éndako̱.[e] Kui b'a̱ maha, nk'ie nga kitsihin Isaac
ko̱ nga ja tjíhi̱n jin ni̱stjin, Abraham kits'íhi̱n ni circuncision. Isaac b'a̱
ta̱ kits'íhi̱n Jacob, ko̱ Jacob b'a̱ ta̱ kits'íhi̱n ntí xi te joho̱, xi kama ntje̱
cháná.

9 'Kits'ínnchi̱ni̱hi̱ já nts'e̱ Kuse ko̱ tsatéñaha̱ xu̱ta̱ xí tjín a̱nte Egipto̱.
Tu̱nga Nti̱a̱náhá tsasinko̱ho̱ Kuse 10 ko̱ kits'ínkj'a t'axíhi̱n ngayjee̱
kju̱a̱'un xi kisatéjin. Kitsjáha̱ kju̱a̱nkjintak'un na̱nka̱ ko̱ kju̱a̱nda
nginku̱n nda̱ faraon, xi nda̱ rei̱hi̱ xu̱ta̱ Egipto̱. Nda̱ rei̱ kitsjá xáha̱
Kuse nga ka̱ma nda̱ títjuhu̱n xu̱ta̱ Egipto̱ ko̱ nda̱ k'aku̱hu̱ ngayjee̱ xu̱ta̱
xi tjín ni'yaha̱ nda̱ rei̱.

11 'A̱s'a̱i kis'e kjintíá ko̱ kju̱a̱'un chánka ngayjee̱ a̱nte Egipto̱
ko̱ a̱nte Canaan, má nga tjíntu ntje̱ cháná. Najmi ta̱ kisakúhu̱ ra̱
nichine. 12 Nk'ie nga kint'é én Jacob nga Egipto̱ tjín tuni̱ñu̱, kits'ínkji
ntíhi̱ xi ntje̱ cháná maha ni̱yá xi tjuhun. 13 Ko̱ ni̱yá xi ma joho Kuse
tsakúchjihi̱ yjoho̱ já nts'e̱. B'a̱ ts'ín kikiehe nda̱ faraon xu̱ta̱ xi ts'e̱
Kuse.

14 'A̱s'a̱i b'a̱ kitsú Kuse nga ngju̱a̱i̱chj'a Jacob xi na̱'mihi̱ maha
ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi y'aha̱ ra̱, xi cháte ko̱ kan ún maha. 15 B'a̱ ts'ín
j'aik'iejñaha Jacob Egipto̱ ko̱ yo̱ k'ien. Ta̱ yo̱ ya i̱ncha k'ien ntíhi̱ xi
kama ntje̱ cháná. 16 A̱skahan ngji s'eyanji Jacob nanki Sikem, má nga
tíjña tsjó xi ts'atse Abraham nga kitsjáha̱ to̱ontaba ntíhi̱ Hamor.

17 'Nk'ie nga tsichu tiña ni̱stjin nga ts'i̱íntjusun Nti̱a̱ná ni xi
kitsúya títjuhu̱n Abraham, 'yún nkjin kama sa xu̱ta̱ná xi kik'ientu
Egipto̱. 18 A̱s'a̱i tsatéxuma yo̱ kj'a̱í nda̱ rei̱ xi najmi be Kuse. 19 Kui xi
ts'ana̱cha̱ha̱ xu̱ta̱ná ko̱ kits'ín'uhu̱n ntje̱ cháná. Kits'ín kju̱a̱'yúhu̱n ra̱
nga k'u̱éntu masen ntíhi̱ tu̱ xi ku̱a̱yáha.

20 'Kui ni̱stjiu̱n kitsin Moise ko̱ Nti̱a̱ná kisasíhi̱n Moise. Jan sá
kamaha̱ xi cháha̱ nga kikuhu̱n. 21 Nk'ie nga kis'ejña masen, ta̱kjíhi̱n
nda̱ faraon jakj'áha̱ ko̱ kits'íncháha̱ xi nkúhu tsa ntíhi̱ maha. 22 B'a̱
ts'ín tsangiyaha Moise ngayjee̱ ni xi maha̱ xu̱ta̱ Egipto̱. Nku nda̱
chánka kama. Kinchja̱ ko̱ tse ni xi kits'ín.

23 'Nk'ie nga jehe̱ yachán nú Moise, ani̱ma̱ha̱ nibaha̱ ra̱ nga
ngjitsubek'ún xu̱ta̱ xinkjín, xi xu̱ta̱ Israel. 24 Nk'ie nga kikie nga
tín'e'uhu̱n nku nda̱ xi ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱, tsasinko̱. Kits'ínk'ien nda̱
Egipto̱ xi b'a̱ kits'íhi̱n. B'a̱ ts'ín kits'ín ngajoyaha ni xi tín'ehe̱ nda̱ xi

---

[e] **7:8** Cha̱se̱i̱hi̱ Génesis 17:9-14. Yo̱ tjít'a ni xi títsu Esteba̱n.

ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱. 25 A̱t'aha̱ b'i̱ kitsú Moise nga kits'ínnkjink'un:
"Ka̱mankjihi̱n xu̱ta̱ xinkjían nga an ts'i̱ínchjénna Nti̱a̱ná tu̱ xi ka̱ma
nda̱íhi̱ ra̱ xu̱ta̱na̱." Tu̱nga najmi b'a̱há ts'ín kits'ínnkjink'un xu̱to̱.
26 'Ni̱stjin xi ma ndyju̱u̱n kikie Moise nga jo já xi ntje̱ Israel
tje̱he̱n ra̱ tíi̱ncha kjánko̱ xinkjín ko̱ mjehe̱ nga ku̱a̱tekj'áíyaha̱ jóo̱.
B'i̱ kitsúhu̱: "Jun já, nts'o mahanu xinki̱u. ¿Á ta̱ jun tín'e'uhu̱n ru̱u
xinki̱u?" 27 A̱s'a̱i nda̱ xi títs'ín'uhu̱n nda̱ xinku̱u̱ kitsuniña Moise
nga b'a̱ kitsúhu̱: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi ka̱mai nda̱ k'aku̱ni̱ ko̱
nga cha̱se̱i̱hi̱ tsa nda ko̱ tsa najmi nda tín'ei̱? 28 ¿A ko̱hó an mjehi
n'e̱k'ienní xi nkú ts'ín kin'ek'iein nda̱ Egipto̱ kujña̱?" 29 Nk'ie nga kint'é
Moise éi̱n, tsanka ko̱ ngjik'iejña a̱nte Madian. Yo̱ y'ejñasún ko̱ yo̱
kis'entuhu̱ jo ntí.
30 'Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntítsje j'aisehe̱ Moise a̱nte kixiu̱
tiña a̱sunntu tje̱nki̱ Sinai. A̱jihi̱n nku na̱'yá ntsje̱ xi títi tsakúchjihi̱
yjoho̱. 31 Kama nkjúhu̱n Moise nk'ie nga kikie ni xi tíma chjihi̱ ko̱
ngjise tiñaha̱ tu̱ xi ku̱a̱se̱ sisihi̱n ra̱. Tu̱ kint'éhé nta̱ha̱ Nti̱a̱ná nga b'a̱
kitsúhu̱: 32 "An xi Nti̱a̱ha̱ ntje̱ cháhi̱, Nti̱a̱ha̱ Abraham, Isaac ko̱ Jacob."
Ts'atsé nkjún Moise ko̱ najmi kama k'un nga tsase. 33 B'a̱ kitsú Nti̱a̱ná:
"N'e̱sjei tja̱ba̱xín ntéhi̱, a̱t'aha̱ a̱nte nkjúhún má nga kabisinjñai.
34 Tíbe kju̱a̱ni̱ma̱ xi tíf'a xu̱ta̱ xi ts'a̱n xi tjíntu Egipto̱ ko̱ tínt'e nga
un tíi̱ncha maha̱. Kaf'ái̱je̱n tu̱ xi ts'in nda̱íhi̱ ra̱. T'endai yjohi̱. An
ts'inkjíhi Egipto̱."
35 'Najmi kits'ín mjehe̱ jóo̱ Moise nga b'i̱ kik'ihi̱n: "¿Yá xi kitsjá xáhi
nga ji xi ka̱mai nda̱ k'aku̱ni̱ ko̱ nga cha̱se̱i̱hi̱ tsa nda ko̱ tsa najmi nda
tín'ei̱?" Tu̱nga kuihí Moise xi kama chjihi̱ ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná a̱jin na'yá
ntsje̱ xi títiu̱. B'a̱ ts'ín Nti̱a̱ná kits'ínkjihi̱ ra̱ ko̱ kik'a̱i̱ xáha̱ nga kui
xi kama nda̱ k'aku̱hu̱ xu̱ta̱ná ko̱ nga ts'i̱ín nda̱íhi̱. 36 Kui xi kik'onsje
xu̱ta̱ná Egipto̱. Yachán nú tjíhin kits'ín kju̱a̱nkjún ko̱ ni xi tsakúchji
kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná Egipto̱ ko̱ a̱jihi̱n Ntáchak'un Niu̱ ko̱ a̱nte kixiu̱.
37 'Kui Moise xi b'a̱ kitsúhu̱ xu̱ta̱ Israel: "Nti̱a̱ná kjésíntje̱n nku nda̱
profeta̱ xi nkúhu an. A̱jinnu̱u ku̱i̱tjuhu." 38 Kui Moise xi y'ejña̱jihi̱n
xu̱ta̱ nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu a̱nte kixiu̱. Kinchja̱ko̱ ntítsjee̱
a̱sunntu tje̱nki̱ Sinai ko̱ ta̱ kinchja̱ko̱ ntje̱ cháná. Kik'a̱i̱hi̱ nga tsjáná
én xi ts'ínk'íéntu tík'unná.
39 'Tu̱nga ntje̱ cháná najmi kama mjehe̱ nga ku̱int'é'éhe̱n. Tu̱
sahá kits'ín t'axín ko̱ kama mjehe̱ nga k'o̱óya ngáha Egipto̱. 40 B'a̱
i̱ncha kitsúhu̱ Aaron: "N'e̱ndani̱ nti̱a̱ xi tsjén títjunni̱, a̱t'aha̱ najmi
yai̱ mí nihi xi kamaha̱ Moise, nda̱ xi kik'onsjeni̱ Egipto̱." 41 A̱s'a̱i
i̱ncha kits'ínnda nku turu̱ nti̱a̱ ko̱ kits'ínk'ien chu̱ nga kitsjáha̱ chje̱.
Kits'íntsjoho̱ ni xi ntsja kits'ínndako̱ho.
42 'A̱s'a̱i Nti̱a̱ná najmi ta̱ kits'ínsihi̱n ra̱ xu̱ta̱ xu'bo̱. Kitsjántehe̱ nga
ts'i̱íntsjoho̱ niñu xi tjín nk'a ján. B'a̱ kama xi nkú ts'ín tjít'a xu̱ju̱n
éhe̱n Nti̱a̱ná xi y'ét'a já profeta̱:

Jun xuta Israel, ¿a ahán kik'ainú chje,
nk'ie nga tintsuboo ante kixiu yachán nú tjíhin?
43 Ni'ya najyuntehe ní ntia Moloc
ko niñuhu ntia Renfan tsankinkoo.
Sénnistjin kin'endo tu xi n'etsjohoruu,
kui nga kjin ts'inkjíhinuu xi tjehen astun Babilonia.
44 'Kits'ínnda Moise ninku najyunte xi bakúchji nga Ntianá tíjñajihin
xuta xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'ín kisakúchjihi nga kamanda. B'a ts'ín
ante kixiu kis'ejñaha ra ntje cháná ninku najyuntee xi nkú nga kitsú
Ntianá. 45 Kik'aihi ntje cháná nga kama ts'e niu. Incha y'a nk'ie nga
incha jas'en ei má tintsuboo nd'ai, nistjin nk'ie nga tjíhin xá Josue ko
kikjánko xuta xi tjíntu ei, xi Ntianá kik'onsje ngandaha ntje cháná. B'a
ts'ín kis'ejña ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'ejña nda rei David.
46 'Ntianá kisasíhin David ko David kama mjehe nga ts'iíndaha
nku ante Ntianá, Ntiaha ntje cháná Jacob. 47 Tunga Salomon
kits'ínndaha ni'ya Ntianá. 48 B'a tjín kjáíhin nga nk'a ján tíjña Ntianá
ko nga najmi b'ejñaya ni'ya xi ts'ínnda xuta. At'aha b'a ts'ín y'ét'a
éhen Ntianá nda profeta:
49 Ndjiojmi ján bátejña nga batexuma,
ko t'anankiu basinjñásan tsuká.
¿Mí ni'yaha xi n'endanú, títsu Ntianá,
ko má antehe kama ts'inkj'áíya?
50 An ní kits'inndá ngayjee ni xu'bi.
51 B'a ta kitsú ya Esteban nga ngjindju:
—Tunga jun najmi mjenuu kuinú'yá'ón. B'a ts'ín nu'yó ko tjíya
aniманuu xi nkú joyaha xuta xi najmi be Ntianá. Nkuhú nga tintsuba
kontraha ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánuu.
52 ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennkí unkie ntje chánuu? Kits'ínk'ien
já xi kitsúya títjun nga kj'uaí nda xi naxu ts'iín. Ko nk'ie nga j'ai
ndo, jun kin'ekjas'on ko kin'ek'ion. 53 Jun bi ntítsje kits'ínkjas'ennuu
kjuatéxumaha Ntianá tunga najmi tín'etjusunnú.

B'i ts'ín kin'ek'ien Esteban

54 Nk'ie nga kint'é já tjíxóo ni xi kitsú Esteban, tu ni xí incha kama
kjahán ra ko ixí tsatehé ni'yun. 55 Tunga máha Esteban, kitsejíhin ra
Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján ko kikie kjuachánkaha Ntianá ko
nga Jesu kabasinjñat'aha Ntianá. 56 B'i kitsú:
—¡Chasoo! Tíbe nga tjen tixa ndjiojmi ján ko nga Ntíhi Ndax'iun
kabasinjñat'aha Ntianá.
57 Najmi ta tsasínñjuhu ra jóo Esteban. Xaáhan incha kits'ín.
Ngatentee nkuhú nga ngjikj'á. 58 Incha kik'onsje natsihin nantio ko
yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikunntá najyuhun já
testiyu tsank'óo.

59 Nk'ie nga tís'ehe̱ ndji̱o̱ Esteba̱n, b'i̱ kitsú nga kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná:
—Ji Nda̱ Nti̱a̱ Jesu, n'e̱kjáíhi̱n ani̱ma̱na̱.
60 A̱s'a̱i tsasinkúnch'in ko̱ 'yún kikjintáya nga b'i̱ kitsú:
—Ji Nda̱ Nti̱a̱, najmi tu̱ ch'axki̱hi̱ ri̱ jái̱ ngatitsun xu'bi̱.
Nk'ie nga ja b'a̱ kitsú, k'ien.

B'i̱ kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteba̱n

8 Kisasíhi̱n Saulo̱ nga kin'ek'ien Esteba̱n, ko̱ ta̱ kuihi ni̱stjin xu'bo̱ kich'atuts'i̱hi̱n nga tu̱ ni xí kitsjennkí unchahá xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Jerusalen. Kindzjoyayje nga ngji a̱nte xi tjín Judea̱ ko̱ Samari̱a̱. Tu̱ já postru̱ y'entu subahá sa Jerusalen. 2 K'u̱a̱ já xi nda tjíntuyáha̱ kingjáyanji Esteba̱n ko̱ kikjintát'a. 3 Tu̱nga tu̱ xí kitsjenkí unkiehé Saulo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱. Xki̱ ni'ya jas'en nga kikjebéfe jáx'i̱n ko̱ jminchjín ko̱ kits'ínkjas'en nu̱ba̱yá.

B'i̱ ts'ín kis'eni̱jmí éhe̱n Nti̱a̱ná a̱nte Samari̱a̱

4 Máha xu̱ta̱ xi kindzjoyoo̱, tu̱ má xi tje̱hén ni nga i̱ncha ngji, yo̱ i̱ncha y'éni̱jmí én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná. 5 A̱nte Samari̱a̱ ngji Felipe̱ nga y'éni̱jmíhi̱ xu̱ta̱ xi tjín yo̱ nga Jesu xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná.[f] 6 Kama ñja xu̱to̱ nga kingjénñjuhu̱ ni xi kinchja̱ Felipe̱ nk'ie nga i̱ncha kint'é ko̱ kikie ni xi kits'ín nga tsakúchji kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná. 7 A̱t'aha̱ nkjin jáninda xi tsitjujíhi̱n xu̱ta̱ nga 'yún kikjintáya nga tsitju, ko̱ nkjin xu̱ta̱ xi najmi ma fi ko̱ xi ni̱ma̱ sjai kama nkihi̱. 8 Kui nga tsjo ṉkjún kamaha̱ ra̱ xu̱to̱.

9 Tu̱nga ta̱ y'ejñahá yo̱ nku nda̱ xi 'mi Simon xi kits'ín tj'e ni̱stjin nk'ie. Kui xi ts'ana̱cha̱ha̱ xu̱ta̱ xi tjín a̱nte Samari̱a̱. B'a̱ kitsú nga kui xi nku nda̱ chánka. 10 Ngayje̱e xu̱ta̱ tsasínñjuhu̱ ndo̱, b'aha̱ ra̱ xi ndyjaha̱ ko̱ santaha xi cháha̱. B'a̱ i̱ncha kitsú:
—Kui nda̱ xu'bi̱ xi nga'yún chánkaha̱ Nti̱a̱ná.

11 I̱ncha ts'ínsihi̱n a̱t'aha̱ nkjin nú kits'ín tj'e ndo̱. B'a̱ ts'ín ts'ana̱cha̱ha̱ xu̱ta̱. 12 Tu̱nga nk'ie nga tsakúya Felipe̱ nga Nti̱a̱ná xi batéxuma ko̱ nga Jesu xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná, kis'ejihi̱n xu̱ta̱ ko̱ kisaténtá jmichjín ko̱ jáx'i̱n. 13 Santaha ko̱ Simon ta̱ kis'ejihi̱n ko̱ kisaténtá. A̱s'a̱i kitsjenko̱ tehe̱nte Felipe̱ ko̱ kama nkjúhu̱n nk'ie nga kikie ni xi tsakúchji kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná ko̱ kju̱a̱nkjún i xi kits'ín Felipe̱.

14 Nk'ie nga kint'é én já postru̱ xi tjíntu nanki Jerusalen nga xu̱ta̱ xi tjín a̱nte Samari̱a̱ kits'ínkjáíhi̱n éhe̱n Nti̱a̱ná, a̱s'a̱i kits'ínkji yo̱ Pedro̱ ko̱ Jua. 15 Nk'ie nga i̱ncha j'ai jóo̱ yo̱, kinchja̱ntjai xu̱ta̱ Samari̱a̱ nginku̱n Nti̱a̱ná tu̱ xi ts'i̱ínkjáíhi̱n ra̱ Espiri̱tu̱ Santo̱. 16 A̱t'aha̱ ndaha nku najmi kje̱e f'aijíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱ ko̱ tu̱ ntáhá kisaténtáhá xu̱ta̱

---

[f] **8:5, 12** "Xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná" tsuhu̱ ra̱ "Cristo̱".

nga kits'ínkjáíhi̱n Jesu. 17 A̱s'a̱i Pedro̱ ko̱ Jua kingjénne ntsja xu̱ta̱ ko̱
kits'ínkjáíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱.
18 Kikie Simon nga kits'ínkjáíhi̱n xu̱ta̱ Espiri̱tu̱ Santo̱ nk'ie nga
kingjénnehe̱ ntsja já postru̱. A̱s'a̱i kingjén'a to̱on já postru̱ 19 nga b'i̱
kitsúhu̱:
—K'u̱a̱inú ko̱ an nga'yún xu'bi̱, tu̱ xi nk'ie nga ngjuenné ntsa̱hana
tu̱ yáha ni ta̱ ts'i̱ínkjáíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱.
20 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pedro̱:
—Kandyjai ko̱ ta̱ kandyja tjo̱ohi̱n, a̱t'aha̱ b'a̱ n'e tín'enkjíntak'uin
nga to̱on ma ch'atseko̱ho ni xi tsjá Nti̱a̱ná. 21 Najmi ji tsuhu ri
ko̱ najmi ji tje̱hen ri xá xu'bi̱, a̱t'aha̱ najmi kixi̱ tjíya ani̱ma̱hi̱
nginku̱n Nti̱a̱ná. 22 T'inchj'a̱ha̱ ri̱ ani̱ma̱hi̱ nga̱t'aha̱ ngatitsun
xu'bi̱ ko̱ chu̱bani̱ma̱ko̱i̱ Nti̱a̱ná, tsa tu̱ 'yaha ts'i̱ínndyjat'ahi ni xi
kuan'enkjíntak'uin. 23 A̱t'aha̱ tíbe nga najmi je tjíya ani̱ma̱hi̱ ko̱ tíbe
nga ni ch'onk'uu̱n tjí'yíhi̱n ji.
24 B'i̱ kitsú Simon:
—Chu̱bani̱ma̱ko̱o Nti̱a̱ná tu̱ xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnú najmi
ni̱banehena.
25 Nk'ie nga ja i̱ncha y'éni̱jmí éhe̱n Nti̱a̱ná yo̱ Pedro̱ ko̱ Jua ko̱
y'éjña chjihi̱ xu̱ta̱ yáha Jesu, a̱s'a̱i kik'óya ngáha nanki Jerusalen. B'a̱
ts'ín i̱ncha j'aha nkjin a̱nte nanki xi tjín a̱nte Samari̱a̱ nga y'éni̱jmí
ts'íhin én nda tsuhu̱ Jesu.

B'i̱ ts'ín kinchja̱ni̱jmíko̱ Felipe̱ nku nda̱ xi nibáha a̱nte Etiopia̱

26 A̱s'a̱i nku ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná kinchja̱ko̱ho̱ Felipe̱. B'i̱ kitsúhu̱:
—Ti̱síntje̱i̱n ko̱ chjúbéí ni̱yá xi bitju Jerusalen nga t'in nanki Gaza̱.
A̱nte kixiu̱ f'a ni̱yá xu'bi̱. 27 A̱s'a̱i tsisintje̱n Felipe̱ ko̱ ngji, ko̱ a̱ya
ni̱yóo̱ kisatéjin nku nda̱ xi nibáha a̱nte Etiopia̱. Nku nda̱ eunuko̱
niu̱, nku nda̱ k'aku̱ xi ts'ínxát'aha̱ na̱ Candace̱ xi na̱ rei̱na̱ha̱ xu̱ta̱
Etiopia̱. Kui xi f'átjo ngayjee̱ to̱oho̱n na̱ rei̱na̱. Nti̱a̱ná ngji ts'íntsjoho̱
ndo̱ nanki Jerusalen 28 ko̱ ja tíb'óya ngáha nankihi̱. Yá xi tje̱nko̱
kab'ejñaya ko̱ títs'ínya xu̱ju̱n éhe̱n Nti̱a̱ná xi y'ét'a nda̱ profeta̱ Isaia̱.
29 A̱s'a̱i Espiri̱tu̱ b'i̱ kitsúhu̱ Felipe̱:
—T'ihi̱nse̱ tiñaihi̱ nda̱ xi kab'ejñaya yá ján.
30 Nk'ie nga tsichuk'úhu̱n, kint'é Felipe̱ nga xu̱ju̱n xi y'ét'a nda̱
profeta̱ Isaia̱ títs'ínya ndo̱. A̱s'a̱i b'i̱ kitsúhu̱:
—¿A tímankjihin ni xi tín'eyai?
31 —¿Nkú ts'ín ka̱mankjihinna nga najmi tjín xi ku̱i̱tsu̱ya sisinna?
—kitsú ndo̱ ko̱ tsankihi̱ Felipe̱ nga ku̱i̱yájnut'aha̱.
32 B'i̱ ts'ín tjít'a má nga títs'ínya ndo̱:
Ngji n'ek'ien xi nkúhu chu̱tsa̱nka̱, najmi kikjex'á ts'a,
xi nkúhu chu̱tsa̱nka̱ xi tíchj'ajnu tsa̱nka̱ha̱.

33 Kichajnucha ko̱ najmi na̱xu̱ kin'ehe̱ kju̱a̱.
Tsichakjá ntje̱he̱ a̱t'aha̱ kin'ek'ien.
34 A̱s'a̱i b'i̱ ts'ín kinchja̱ nda̱ k'aku̱ xi nibáha Etiopia̱ nga
kingjásjaiyaha̱ Felipe̱:
—T'inyaní, ¿yá xi tínchja̱ni̱jmíyaha nda̱ profeta̱ e̱i̱? ¿A kui
tínchja̱ni̱jmíyaha yjoho̱ a ra̱ kj'a̱íhí xi tínchja̱ni̱jmíyaha?
35 A̱s'a̱i kinchja̱ Felipe̱. Má nga títs'ínya ndo̱ kik'atuts'i̱hi̱n ra̱ nga
kitsúyaha̱ én nda tsuhu̱ Jesu. 36 Nk'ie nga tíi̱ncha ts'ín ni̱yá, tu̱ i̱ncha
tsichuhú má nga tjín ntánijua ko̱ b'i̱ kitsú nda̱ k'aku̱ Etiopia̱:
—Á ntánijua e̱i̱. ¿A najmi ka̱mahá sa̱téntá?
37 B'i̱ kitsú Felipe̱:
—Tsa ngayjee̱ ani̱ma̱hi̱ s'ejihin yáha Jesu, ka̱ma.
B'i̱ kitsú ndo̱:
—S'ejinna nga Jesucristo̱ xi Ntíhi̱ Nti̱a̱ná.
38 A̱s'a̱i b'a̱ kitsú nga s'e̱ja̱'yún yóo̱ ko̱ nga joo̱ tsitjujenya má tíjña
ntánijuo̱. A̱s'a̱i Felipe̱ tsaténtá ndo̱. 39 Nk'ie nga i̱ncha tsitjujin ntánijuo̱,
Espiri̱tu̱ Santo̱ ngjiko̱ t'axíhi̱n Felipe̱. Nda̱ k'aku̱ xi nabáha Etiopia̱ najmi
ta̱ kikiehe Felipe̱, tu̱nga tsjohó kik'iehe̱ nk'ie nga kits'ínndju̱ú ni̱yáha̱.
40 Tsichu Felipe̱ nanki Azoto̱ ko̱ xki̱ a̱nte ngji nga y'éni̱jmí én nda
tsuhu̱ Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea̱.

B'i̱ ts'ín jakj'á Jesucristo̱ nda̱ Pablo̱

9 Saulo̱ tu̱ nku tsinchánkjúhún ra̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu
nga mjehe̱ ts'i̱ínk'ien. Kui nga ngjisehe̱ ra̱ nda̱ na̱'mi títjuu̱n
2 ko̱ tsankihi̱ xu̱ju̱n xi má nga tí'ba̱i̱hi̱ kju̱a̱, tu̱ xi ka̱ma ngju̱a̱i̱hi ni'ya
sinagoga̱ xi tjín nanki Damasco̱ ko̱ ku̱a̱ngisjai yo̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Jesu ko̱
kj'u̱a̱íko̱nijé nanki Jerusalen, ndaha tsa jáx'i̱n ko̱ ndaha tsa jminchjín.
3 Tu̱nga nk'iehé nga títs'ín ni̱yá ko̱ ja tíbichú tiña nanki Damasco̱,
tje̱n'yún kits'ín ndzjehé ra̱ Saulo̱ nku nd'í xi nibaha nk'a ján. 4 A̱s'a̱i
tsijne t'anankiu̱ ko̱ kint'é nku nta̱ xi b'i̱ kitsúhu̱:
—Saulo̱, Saulo̱, ¿á an tje̱nnki unchahaní?
5 —¿Yáha ji, Nda̱ Nti̱a̱? —kitsú Saulo̱.
B'i̱ kitsú xi kinchja̱ko̱ho̱:
—An Jesu xi tje̱nnki unchai. 6 Ti̱síntje̱i̱n ko̱ t'in a̱jin na̱nti̱o̱. Yo̱
k'úínyahi ni xi tjíhin nga n'e̱i̱.
7 Kitsankjún já xi tje̱nko̱ Saulo̱, a̱t'aha̱ kint'é nto̱ tu̱nga najmi ch'a
xi kikiehé. 8 A̱s'a̱i tsisintje̱n Saulo̱, tu̱nga nk'ie nga kikjex'á tunku̱n
najmi ta̱ kama chjihi̱ ra̱. Kui nga tu̱ kichjubénkihí ni nga ngjiko̱ jóo̱
nanki Damasco̱. 9 Yo̱ kamaha̱ jan ni̱stjin nga y'ejña ka̱. Najmi chumi
nihi xi kikjine ko̱ najmi chumi ntáha xi kik'i.
10 Damasco̱ y'ejña nku nda̱ xi tje̱nnkihi̱ Jesu xi 'mi Anania̱. Kui
xi Nda̱ Nti̱a̱ná tsakúchjihi̱ yjoho̱ xi nkúhu tsa nchi̱ni kik'a̱i̱hi̱ ko̱ b'a̱
kitsúhu̱:

—¡Ji Ananiạ!

—Á an ẹi, Ndạ Ntiạ —kitsú Ananiạ.

11 B'i̱ kitsúhu̱ Ndạ Ntiạná:

—Ti̱síntjẹi̱n kọ t'in ni̱yáté xi 'mi Ni̱yá Kixi̱. Ni'yahạ Judạ chạsjaiyai nku ndạ xi nibáha nanki Tarsọ xi 'mi Saulọ. Ntiạná tínchjạkọ ndọ.
12 Ja kama chjihi̱ xi nkúhu tsa nchi̱ni kuak'ạihi̱ nga nku ndạ xi 'mi Ananiạ kafas'en má tíjña kọ nga kamjénehẹ ntsja tu̱ xi kạma chji ngáhạ rạ.

13 B'i̱ kitsú Ananiạ:

—Ji Ndạ Ntiạ, nkjin xu̱tạ títsuyana xi nkú k'uhu̱n ndọ kọ ni xi najmi nda xi kits'íhi̱n xu̱tạ xi ts'i̱ xi tjíntu Jerusalen. 14 Já nạ'mi k'aku̱ ja kitsjáhạ kju̱ạ xi má nga kạma ngju̱ại̱kọ kju̱ạ'yún ngayjẹẹ xi s'ejihi̱n ji.

15 Ạs'ại b'i̱ kitsú Ndạ Ntiạná:

—T'in, ạt'ahạ an ja j'ajián ndọ nga kui xi k'u̱éni̱jmíhi̱ an xu̱tạ xi najmi ntjẹ Israel tjẹhẹn rạ kọ já rei̱ kọ xu̱tạ xi ntjẹ Israel tjẹhẹn rạ.
16 An kuakuchjíhi̱ nk'ie nga nkjin kju̱ạni̱mạ kj'u̱ạjin ngạt'anạ.

17 Ạs'ại ngji Ananiạ. Jas'en ni'ya má nga tíjña Saulọ kọ kingjénne ntsja nga b'i̱ kitsúhu̱:

—Ji ndạ nts'é Saulọ, Ndạ Ntiạná Jesu xi tsakúchjihi yjohọ ạya ni̱yá má nga tínibáí, kui kuats'ín nibána tu̱ xi kạma chji ngáha ri kọ tu̱ xi tséjihin ri Espiri̱tu̱ Santọ.

18 Tjẹn'yún tsitjunkihí tunku̱n Saulọ ni xi b'ạ k'un tjạbạxkfi̱ k'un kọ kama chji ngáhạ rạ. Ạs'ại tsisintjẹn kọ kisaténtá. 19 Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisakú nga'yún ngáhạ rạ kọ chuba ni̱stjin y'ejñajihi̱n xu̱tạ xi yjankihi̱ Jesu xi tjín Damascọ.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí tjuhun éhẹn Ntiạná Saulọ nanki Damascọ

20 Ạs'ại y'éni̱jmí Saulọ éhẹn Ntiạná ni'ya sinagogạ xi tjín yọ nga b'ạ kitsú nga Jesu xi Ntíhi̱ Ntiạná. 21 Kama nkjúhu̱n ngayjẹẹ xu̱tạ xi kint'éhẹ. B'i̱ i̱ncha kitsúhu̱ xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndại̱ xi tjẹnnki unkie xu̱tạ xi s'ejihi̱n Jesu nanki Jerusalen? Kọ tạ kui xá j'aihi ẹi̱ tu̱ xi ngju̱ại̱kọnijéhe xu̱tạ nginku̱n já nạ'mi k'aku̱.

22 Tu̱nga tu̱ sahá 'yún y'éni̱jmí sa Saulọ kọ y'éjña chji nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiạná.[g] Kits'ínndyjạjihi̱n xu̱tạ xi ntjẹ judiọ tjẹhẹn rạ xi tjíntu Damascọ. 23 Nk'ie nga j'a nkjin ni̱stjin, ạs'ại y'éndakọ xinkjín já judiọ nga i̱ncha ts'i̱ínk'ien Saulọ. 24 Tu̱nga tjíhín xi kitsúyahạ Saulọ ni xi y'énda jóọ. Ni̱stjin ni̱stjẹn i̱ncha kikunntá ạnkju̱ạhạ nankiu̱ tu̱ xi ts'i̱ínk'iehen Saulọ. 25 Ạs'ại xu̱tạ xi yjankihi̱ Jesu tsasinkọhọ Saulọ. Y'éyahạ nku ni̱si̱n kọ kikjejẹnntjaihi̱ xjóhọ nankiu̱ nga jyuu̱n.

---

g **9:22** "Xi kits'ín nibá Ntiạná" tsuhu̱ rạ "Cristọ".

B'i̱ kama nk'ie nga j'ai tjúhun Saulo̱ nanki Jerusalen

26 Nk'ie nga tsichu Saulo̱ nanki Jerusalen, mjehe̱ nga
ka̱mangujinko̱ xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesu, tu̱nga kitsankjúhún ra̱ ngayjee̱
jóo̱, a̱t'aha̱ najmi kis'ejihi̱n tsa ja ta̱ nku nda̱ xi tje̱nnkihi̱ Jesu
Saulo̱. 27 A̱s'a̱i Bernabe ngjiko̱ Saulo̱ nginku̱n já postru̱ ko̱ kitsúyaha̱
xi nkú ts'ín a̱ya ni̱yóo̱ kikie Saulo̱ Nda̱ Nti̱a̱ná ko̱ nga Nda̱ Nti̱a̱ná
kinchja̱ko̱ho̱ ko̱ xi nkú ts'ín ndjá y'éni̱jmí éhe̱n Jesu nanki Damasco̱.
28 A̱s'a̱i y'ejña Saulo̱ nanki Jerusalen. Y'emako̱ já postru̱ ko̱ ndjá
y'éni̱jmí nga tsakúya yáha Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu. 29 Kinchja̱ni̱jmíko̱ ko̱ y'ésiko̱
xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi nchja̱ én griego̱. Tu̱nga já xu'bi̱ tsangisjai
ni̱yá xi nkú ts'ín ka̱ma ts'i̱ínk'ien Saulo̱. 30 Nk'ie nga kint'é já nts'eé ni
xu'bi̱, a̱s'a̱i ngjiko̱ Saulo̱ nanki Cesarea̱. Ja kamoo̱ kits'ínkji Tarso̱.
31 Kis'ehe̱ kju̱a̱jyu xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín ngayjee̱ a̱nte Judea̱, a̱nte
Galilea̱ ko̱ a̱nte Samari̱a̱. 'Yún kis'ejin saha̱ Nti̱a̱ná. Kikienkjún Nti̱a̱ná
nga y'entu ko̱ Espiri̱tu̱ Santo̱ tsasinko̱ho̱ nga 'yún kama nkjin sa.

B'i̱ ts'ín kits'ínnkihi̱ Pedro̱ nda̱ Enea̱

32 Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín xki̱ a̱nte, a̱s'a̱i ta̱
j'aisehe̱ xu̱ta̱ xi ts'e̱ Nti̱a̱ná xi tjín nanki Lida̱. 33 Yo̱ kikie nku nda̱ xi
'mi Enea̱ xi jin nú tjíhi̱n nga kjijñasun na̱chan, a̱t'aha̱ nta sjai. 34 A̱s'a̱i
b'a̱ kitsúhu̱:
—Ji Enea̱, Jesucristo̱ títs'ínnkihi. Ti̱síntje̱i̱n ko̱ t'endai kama̱hi̱.
Ta̱ kuihi chu̱bo̱ tsisintje̱n Enea̱. 35 Ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjíntu Lida̱ ko̱
Saron kikie nga tsisintje̱n Enea̱ ko̱ kits'ínkjáíhi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná.

B'i̱ ts'ín kits'ínkj'áíyaha̱ Pedro̱ ta̱chju̱ún Tabita̱

36 Nanki Jope̱ y'ejña nku ta̱chju̱ún xi tje̱nnkihi̱ Jesu xi 'mi Tabita̱,
j'áín xi tsuhu̱ ra̱ Dorca̱ nga én griego̱. Kui xi ngayje ni̱stjin kits'ín ni xi
nda ko̱ kitsjáha̱ xu̱ta̱ x'a̱n ni xi machjéhe̱n. 37 Kui ni̱stjiu̱n kisate ch'in
ko̱ k'ien. A̱skahan nga ja jejnú yjonintehe̱, kis'ejña nku a̱ya 'ma.
38 Nk'ie nga kint'é xu̱ta̱ ni'yakuyáha̱ Jesu xi tjíntu nanki Jope̱ nga
nanki Lida̱ tíjña Pedro̱, a̱s'a̱i kits'ínkjisehe̱ jo já, a̱t'aha̱ tiña maha̱
xinkjín nankiu̱. B'i̱ kitsú jóo̱ nga j'ai nchja̱ko̱ Pedro̱:
—Najmi tu̱ n'ek'andayai. Nibáa̱se̱ni̱.
39 A̱s'a̱i tsisintje̱n Pedro̱ ko̱ ngjiko̱ jóo̱. Nk'ie nga ja tsichu nanki
Jope̱, xu̱ta̱ xi tíi̱ncha yo̱ ngjiko̱ho̱ a̱ya 'ma xi má nga kjijña yjoninte
k'ie̱n. Ngayjee̱ jminchjín xi ja k'ien x'i̱hi̱n j'aitset'áha̱ Pedro̱ nga
tíi̱ncha kjintá ko̱ tíi̱ncha bakú x'ótji ko̱ kj'a̱í sa najyun xi ts'ínnda
Dorca̱ nk'ie nga y'ejña. 40 A̱s'a̱i kik'onsje Pedro̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tíi̱ncha
yo̱ ko̱ tsasinkúnch'in nga kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná. Tsase ts'íhi̱n ra̱ yjoninte
k'ie̱n nga b'i̱ kitsú:

—Ji Tabita̱, ti̱síntje̱i̱n.

A̱s'a̱i kikjex'ánki tunku̱n ta̱chjúu̱n. Nk'ie nga kikie nga yo̱ síjña Pedro̱, y'ejña kutu. 41 Pedro̱ jakj'á ntsja ta̱chjúu̱n ko̱ kikjesíntje̱n. Kinchja̱ha̱ xuta̱ ni̱nku̱ ko̱ jminchjín xi ja k'ien x'i̱hi̱n ko̱ kits'ínkjas'en tík'un ngáha̱ ra̱ ta̱chjúu̱n. 42 Ngayjee̱ xuta̱ xi tjín nanki Jope̱ kint'é ni xi kamoo̱ ko̱ nkjin xi kis'ejihi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu. 43 Nkjin ni̱stjin kamaha̱ Pedro̱ nga y'ejña nanki Jope̱ ni'yaha̱ nda̱ xi 'mi Simon xi f'áxi tja̱ba̱xín.

B'i̱ ts'ín ngjisehe̱ Pedro̱ nda̱ Cornelio̱

10 Nanki Cesarea̱ y'ejña nku nda̱ xi 'mi Cornelio̱ xi nda̱ jun k'aku̱hu̱ já jun xi 'mi Já jun Italiano̱. 2 Kui ko̱ ngayjee̱ xuta̱ xi tjíntu ni'yaha̱ tjoho̱ ko̱ benkjún Nti̱a̱ná. Tsjáha̱ xuta̱ x'a̱n ni xi machjéhe̱n ko̱ tehe̱nte nchja̱ko̱ Nti̱a̱ná. 3 Nku ni̱yá nkú ra̱ ma nga chuba̱ jan nga ngixuu̱n kama chjihi̱ nku ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná xi nkúhu tsa nchi̱ni kik'a̱i̱hi̱ kamaha̱. Kikie Cornelio̱ nga jas'en ntítsjee̱ má tíjña ko̱ b'a̱ kitsúhu̱:

—¡Ji Cornelio̱!

4 —¿Mí nihi, Nda̱ Nti̱a̱? —kitsú Cornelio̱ nga tsase ko̱ títsankjúhún ts'íhin.

B'i̱ kitsú ntítsjee̱:

—Tsasínñjuhu̱ Nti̱a̱ná ni xi tsinchihi̱ ko̱ tíbe nga tí'ba̱i̱hi̱ xuta̱ x'a̱n ni xi machjéhe̱n. 5 Kui nga n'e̱kjíhini nanki Jope̱ já xi ku̱inchja̱ha̱ ra̱ Simon, kui xi ta̱ 'mi Pedro̱. 6 Kui xi tíjña ni'yaha̱ nda̱ Simon xi f'áxi tja̱ba̱xín, nda̱ xi tiña a̱ndai ntáchak'uu̱n síjña ni'yaha̱.

7 Nk'ie nga ja ngji ntítsje xi tínchja̱ko̱ho̱, a̱s'a̱i kinchja̱ha̱ Cornelio̱ jo já musu̱hu̱ ko̱ j'ájin a̱jihi̱n já jun xi tjíhi̱n nku nda̱ jun xi tjoho̱ Nti̱a̱ná. 8 Kitsúyaha̱ ngayjee̱ ni xi kamoo̱, a̱s'a̱i kits'ínkji nanki Jope̱.

9 Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n, nk'ie nga títs'ín ni̱yá jóo̱ ko̱ nga ja tíbichú tiña a̱jin na̱nti̱o̱, Pedro̱ ngji nchja̱ko̱ Nti̱a̱ná nk'a ni'ya má nga tíjña, nkú ra̱ ma nga chuba̱ te jo. 10 A̱s'a̱i tu̱ kama bjohó ra̱ ko̱ mjehe̱ kji̱ne̱ ni. Nk'ie nga tís'echjáha̱n nichine, kama chjihi̱ nku ni xi nkú joyaha tsa nchi̱ni kik'a̱i̱hi̱ kamaha̱. 11 Kikie nga tsix'á nk'a ján ko̱ nga nibajen t'anankiu̱ nku ni xi b'a̱ tjín xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjít'a'yún nga ñjuu̱ nku̱n. 12 Tjíntuyá a̱yaha̱ niu̱ ngayje tíkjá chu̱ xi b'ema ko̱ xi b'éfe yjoho̱ t'anankiu̱ ko̱ ni̱se xi b'ematje̱n nk'a ján. 13 A̱s'a̱i kint'é Pedro̱ nku nta̱ xi b'i̱ kitsúhu̱:

—Pedro̱, ti̱síntje̱i̱n. N'e̱k'iein chu̱ ko̱ chi̱ne̱i̱.

14 B'i̱ kitsú Pedro̱:

—Najmi, Nda̱ Nti̱a̱. Ndaha̱chí najmi kje̱e kjíne̱ ni xi tíjña nkjúhu̱n kju̱a̱téxumoo̱ nga ka̱ma chi̱ne̱, ni xi najmi je nginku̱n Nti̱a̱ná.

15 A̱s'a̱i ta̱ kinchja̱ ngáha nto̱ ni̱yá xi ma joho. B'i̱ kitsú:

—Ni xi kits'ín Nti̱a̱ná nga ja je nginku̱n, najmi tu̱ ji 'mihi̱ nga najmi je.

16 Jan ni̱yá b'a̱ kama, a̱s'a̱i ngjinji ngáha niu̱ nk'a ján. 17 Nk'ie nga ta̱
títs'ínnkjink'uhun Pedro̱ nkú tsuhu̱ ra̱ ni xi kama chjihi̱, tu̱ tsichuhú a̱sti
a̱nkju̱o̱ já xi kits'ín nibá nda̱ Cornelio̱. Kisakúhu̱ jóo̱ ni'yaha̱ Simon, nda̱ xi
f'áxi tja̱ba̱xín. 18 A̱s'a̱i kingjásjaiya tsa yo̱ tíjña Simon xi ta̱ 'mi Pedro̱.
19 Nk'ie nga tu̱ nku títs'ínnkjink'uhún Pedro̱ ni xi kama chjihi̱,
Espiri̱tu̱ Santo̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—Cha̱se̱ mai. Jan já tíbangisjaihi. 20 Ti̱síntje̱i̱n ko̱ ti̱tjuje̱i̱n. Najmi
tu̱ n'ejó tak'uin nga t'inko̱i̱, a̱t'aha̱ an kats'in nibá jóo̱.
21 A̱s'a̱i tsitjujen Pedro̱ nga j'aisehe̱ jóo̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—An xi tíbinchisjó. ¿Mí xáha xi kj'úái̱hinu?
22 B'a̱ i̱ncha kitsú jóo̱:
—Nda̱ jun k'aku̱ Cornelio̱ kats'ín nibáni̱. Benkjún Nti̱a̱ná ndo̱ ko̱
na̱xu̱ ts'ín ni xi ts'ín. Nda ts'ín nchja̱ni̱jmíyaha̱ ra̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ judio̱
ndo̱. Nku ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná b'a̱ kitsúhu̱ nga kju̱a̱íchj'aihi nga k'úín
ni'yaha̱ ko̱ nga ku̱a̱sínñjuhu̱ ni xi k'úíhi̱n.
23 Kits'ínkjáíhi̱n Pedro̱ jóo̱ ko̱ yo̱ i̱ncha kits'ínkj'a ni̱stje̱n. Ni̱stjin xi ma
ndyjuu̱n ngjiko̱ jóo̱. Ta̱ ngjiko̱ k'u̱a̱ já ni̱nku̱ xi tjín nanki Jope̱. 24 Ni̱stjin
xi ma joho tsichu nanki Cesarea̱. Tíkuyá Cornelio̱ ko̱ ta̱ tíkuyá xu̱ta̱ xi
kits'ínkint'é, kui xi xu̱ta̱ xinkjín ko̱ xu̱ta̱ xi nda nchja̱ko̱ho̱. 25 Nk'ie nga ja
tífas'en Pedro̱ a̱yoo̱, Cornelio̱ j'ai ts'ínkjáíhi̱n ko̱ tsasinkúnch'int'aha̱ nga
kits'íntsjoho̱. 26 Tu̱nga kikjesíntje̱hén ra̱ Pedro̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—Ti̱síntje̱i̱n. Ta̱ xu̱ta̱ná xi nkúhu ji.
27 Tínchja̱ko̱ ts'íhin nga jas'en a̱yoo̱ ko̱ kikie nga nkjin xu̱ta̱ kama
ñjakú yo̱. 28 A̱s'a̱i b'i̱ kitsúhu̱:
—Jun yo nga nku nda̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ najmi tsjántehe̱
kju̱a̱téxumaha̱ tsa ka̱ma ñjako̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ ko̱
tsa kju̱a̱s'en ni'yaha̱. Tu̱nga Nti̱a̱náhá tsakúchjina nga najmi tjíhin
nga kj'uajían xu̱ta̱, tsa xi je ko̱ xi najmi je xi nkú títsu kju̱a̱téxumani̱.
29 Kui kju̱a̱ha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan tjíhinna nga
kjúái̱senu̱u. Kui b'a̱ maha, t'inyahanú mí kju̱a̱ha nga kichubahanú.
30 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Cornelio̱:
—Ma ñju ni̱stjin, nkú ra̱ ma chu̱ba̱ jan nga ngixuu̱n, ni'yana̱ tínchjaka̱
Nti̱a̱ná. Tu̱ j'ai sinjñahá nku nda̱ xi tíb'at'ai najyun xi yja. 31 Kui xi b'a̱
kitsúna: "Cornelio̱, Nti̱a̱ná tsasínñjuhu̱ ni xi tsinchihi̱ ko̱ tíbe nga tí'ba̱i̱hi̱
xu̱ta̱ x'a̱n ni xi machjéhe̱n. 32 Kui nga n'e̱kjíhini nanki Jope̱ já xi ku̱inchja̱ha̱
ra̱ Simon, kui xi ta̱ 'mi Pedro̱. Kui xi tíjña ni'yaha̱ Simon xi f'áxi tja̱ba̱xín, nda̱
xi tiña a̱ndai ntáchak'uu̱n síjña ni'yaha̱." 33 Kui nga tje̱n'yún ngjichj'ahána
ji, ko̱ nda kuan'ei nga kjúái̱. Kui kju̱a̱ha kabintsu̱ba̱ha̱ni̱ e̱i̱ ngayjei̱ nginku̱n
Nti̱a̱ná tu̱ xi k'u̱a̱sinñjuhu̱ ri̱ ngayjee̱ én xi kitsúhi Nti̱a̱ná nga ku̱i̱xínyani̱.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Pedro̱ éhe̱n Nti̱a̱ná ni'yaha̱ Cornelio̱

34 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pedro̱ nga kik'aha̱ éhe̱n:

—Mankjinna nd'a̱i̱ nga kju̱axi̱ kjáíhin nga najmi ngabi ts'ín
Nti̱a̱ná a̱jihi̱n xu̱ta̱. 35Ts'ínkjáín níhi̱ tu̱ má xu̱ta̱ na̱xi̱nantáha ni xi tjín
a̱sunnte̱e̱ xi benkjúhu̱n ko̱ xi na̱xu̱ ts'ín nginku̱n.
36'Nti̱a̱ná kits'ínkint'é xu̱ta̱ xi ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱ én nda tsuhu̱
Jesucristo̱. Kui xi Nda̱ Nti̱a̱ha̱ ngayje̱e̱ xu̱ta̱ ko̱ kui xi tsjáha̱ xu̱ta̱
kju̱a̱jyuhu̱ Nti̱a̱ná. 37Yo én xi kichuba ngayje̱e̱ a̱nte Judea̱, b'aha̱ ra̱
a̱nte Galilea̱ nk'ie nga ja kamaha̱ Jua nga tsaténtá ko̱ y'éni̱jmí éhe̱n
Nti̱a̱ná. 38Yo xi nkú ts'ín Nti̱a̱ná kits'ín nibájen Espiri̱tu̱ Santo̱ nga
j'aitsejíhi̱n ra̱ Jesu, nda̱ xi nibáha nanki Nazaret, ko̱ kitsjáha̱ nga'yún.
Kui xi kikjatsú'ba nga kits'ín ni xi nda ko̱ kits'ínnkihi̱ ngayje̱e̱ xi
tjíntujíhi̱n jánindoo̱. Nti̱a̱ná kits'ínxájihi̱n Jesu.
39'Ji̱n kiyai̱ ko̱ bixíyai̱ ngayje̱e̱ ni xi kits'ín Jesu a̱nte Judea̱ ko̱
nanki Jerusalen. Kis'et'a kru̱u̱ nga kin'ek'ien. 40Tu̱nga Nti̱a̱náhá
kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱ ni̱stjin xi ma jahan ko̱ tsakúchjini̱.
41Najmi ngayje̱e̱ xu̱ta̱ tsakúchjihi̱ yjoho̱, tu̱ nkuhú ji̱n xi j'ájin títjunni̱
Nti̱a̱ná nga ku̱i̱xínyai̱ xu̱ta̱ xingisoo̱. Ji̱n kichinekoi̱ ko̱ ki'yukoi̱ nk'ie
nga ja j'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱.
42'Y'éxáni̱ nga tjíhin nga k'úénijmíhi̱ xu̱ta̱ ko̱ ku̱i̱xínyai̱ nga Nti̱a̱ná
kitsjá xáha̱ nga kui ku̱a̱se̱he̱ ni xi nda ko̱ ni xi najmi nda kits'ín xu̱ta̱
xi tjíntu tík'un ko̱ xi k'ien. 43Ngayje̱e̱ já profeta̱ kinchja̱ni̱jmíyaha
Jesu. B'a̱ i̱ncha kitsú nga nga̱t'aha̱ Jesu ka̱ma ndyjat'aha̱ ra̱ jéhe̱
ngayje̱e̱ xu̱ta̱ xi s'e̱jihi̱n.

B'i̱ ts'ín kits'ínkjáíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱

44Nk'ie nga ta̱ tínchja̱ha Pedro̱, tu̱ nibajennehé ra̱ Espiri̱tu̱ Santo̱
ngayje̱e̱ xu̱ta̱ xi tíi̱ncha basínñjuhu̱ én xi tínchja̱. 45Kama nkjúhu̱n
já ni̱nku̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi tje̱nko̱ Pedro̱ nk'ie nga kikie nga
Nti̱a̱ná kitsjáha̱ Espiri̱tu̱ Santo̱ xu̱ta̱ xi najmi judio̱. 46A̱t'aha̱ kint'é nga
kj'a̱í kj'a̱í én kinchja̱ xu̱ta̱ ko̱ nga kits'ínkie yjoho̱ nga Nti̱a̱ná xi tjíhi̱n
kju̱a̱chánka. A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pedro̱:
47—¿A tjín xi najmi tsjánte nga sa̱ténta̱ xu̱ta̱ xu'bi̱ xi ja
kuats'ínkjáíhi̱n Espiri̱tu̱ Santo̱ xi nkúhu ñá?
48B'a̱ kitsú Pedro̱ nga sa̱ténta̱ xu̱to̱ a̱t'aha̱ ja kis'ejihi̱n Jesucristo̱.
Ja kamoo̱, tsinchihi̱ Pedro̱ nga k'úéjña sa yo̱.

Pedro̱ b'i̱ ts'ín kitsúyaha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Jerusalen ni xi kama ni'yaha̱ Cornelio̱

11 Kint'é já postru̱ ko̱ já nts'eé xi tjín a̱nte Judea̱ nga xu̱ta̱ xi
najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ ta̱ kits'ínkjáíhi̱n éhe̱n Nti̱a̱ná.
2Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro̱ nanki Jerusalen, y'ésiko̱ho̱ já judio̱
xi tíi̱ncha tsu nga tjíhin nga n'e̱ ni circuncision xi nkú nga títsu
kju̱a̱téxumoo̱. B'i̱ kik'ihi̱n:

3—¿Á ji tsitjas'e̱henni ni'yaha̱ ko̱ kichinekohoni já xi najmi kin'ehe̱ ra̱ ni circuncision?
4 A̱s'a̱i kik'atuts'i̱hi̱n Pedro̱ nga kitsúya chich'in ngayjee̱ ni xi kamoo̱. B'i̱ kitsú:
5—Nk'ie nga tínchjaka̱ Nti̱a̱ná nanki Jope̱, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchi̱ni kik'a̱i̱na. Kikie nku ni xi b'a̱ tjín xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjít'a'yún nga ñjuu̱ nku̱n. Nibajehen nk'a ján ko̱ j'aijén santaha má tíijña. 6 Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tíi̱nchaha̱, kikie chu̱ xi b'ema, chu̱ xi tjín ngijñóo̱, xi b'éfe yjoho̱ t'anankiu̱ ko̱ ni̱se xi b'ematje̱n nk'a ján.
7 'A̱s'a̱i kint'e nku nta̱ xi b'i̱ kitsúna: "Pedro̱, ti̱síntje̱i̱n. N'e̱k'iein chu̱ ko̱ chi̱ne̱i̱." 8 B'a̱ kixian: "Najmi, Nda̱ Nti̱a̱. Ndaha̱chí najmi kje̱e kjíne̱ ni xi tíjña nkjúhu̱n kjua̱téxumoo̱ nga ka̱ma chi̱ne̱, ni xi najmi je nginku̱n Nti̱a̱ná." 9 A̱s'a̱i ta̱ kinchja̱ko̱hó ngáhana nta̱ xi nibaha nk'a ján ni̱yá xi ma joho. "Ni xi kits'ín Nti̱a̱ná nga ja je nginku̱n, najmi tu̱ ji 'mihi̱ nga najmi je nginku̱n", kitsúna. 10 Jan ni̱yá b'a̱ kama, a̱s'a̱i ngjinji ngáha nk'a ján ngayjee̱ niu̱.
11 'Ta̱ kuihi chubo̱ tsichu ni'ya xi má nga tíijña jan já xi nibaha Cesarea̱ nga j'aikj'ána. 12 B'a̱ kitsúna Espiri̱tu̱ nga najmi jo jan ka̱mana nga kfínka̱ jóo̱. Ta̱ ngjiko̱na já nts'eé xi jun xu'bi̱ ko̱ tsitjas'e̱i̱n ni'yaha̱ ndo̱. 13 A̱s'a̱i kitsúyani̱ xi nkú ts'ín kikie nku ntítsje a̱ya ni'yaha̱ nga j'ai sinjñat'aha̱ ko̱ b'a̱ kitsúhu̱: "N'e̱kjí naki Jope̱ já xi ku̱i̱nchja̱ha̱ Simon, kui xi ta̱ 'mi Pedro̱. 14 Kui xi ku̱i̱nchja̱ko̱hi. Én xi ku̱i̱tsu̱hi, kui xi ts'i̱ínk'ankihi ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi ts'i̱."
15 'Nk'ie nga kik'atuts'i̱hi̱n nga kinchja, Espiri̱tu̱ Santo̱ nibajennehe̱ xu̱ta̱ xu'bo̱ xi nkú ts'ín nibajennená nga tjuhun. 16 A̱s'a̱i j'áítsjenna ni xi kitsúná Nda̱ Nti̱a̱ná: "Ntánijua tsaténtáha Jua tu̱nga máha jun, Espiri̱tu̱ Santo̱ sa̱téntáhanu." 17 Kui b'a̱ maha, tsa Nti̱a̱ná ta̱ títsjáha̱ ra̱ xu̱ta̱ xu'bo̱ ta̱ kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱, ¿yáha an tsa k'uechjáha̱ ra̱ Nti̱a̱ná?
18 Nk'ie nga kint'é jóo̱ ni xi kitsú Pedro̱, najmi ta̱ ngji kontra̱ha̱ ra̱. Tu̱ sahá kits'íntsjoho̱ Nti̱a̱ná. B'i̱ i̱ncha kitsú:
—A xúhu̱ ta̱ ko̱hó xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱ kitsjáha̱ Nti̱a̱ná nga ngju̱a̱i̱kj'áha̱ ra̱ ani̱ma̱ha̱ tu̱ xi ka̱ma k'úéntu tík'un síhin.

B'i̱ kama nga kis'eni̱jmí éhe̱n Nti̱a̱ná nanki Antiokia̱

19 Nk'ie nga kin'ek'ien Estebа̱n, ta̱ kin'e uncha xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi k'oo̱. Xi kindzjoya i̱ncha tsichu santaha a̱nte Fenici̱a̱, xjo̱ Chipre̱ ko̱ nanki Antiokia̱. Tu̱ nkuhú xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ y'éni̱jmíhi̱ éhe̱n Nti̱a̱ná. 20 Tu̱nga kis'ehé a̱jihi̱n jóo̱ k'u̱a̱ já xi nibáha xjo̱ Chipre̱ ko̱ já xi nibáha a̱nte Cirene̱ xi i̱ncha tsichu nanki Antiokia̱ ko̱ kinchja̱ko̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱, xi nchja̱ én griego̱. Y'éni̱jmíhi̱ xu̱to̱ én nda tsuhu̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu. 21 Nga'yúhu̱n Nti̱a̱ná tsasinko̱ho̱ ko̱ nkjin kama xi kis'ejihi̱n ko̱ kits'ínkjáíhi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná.

22 A̱s'a̱i kint'é xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Jerusalen ni xu'bi̱. Kui nga
kits'ínkjihi Bernabe nanki Antiokia̱. 23 Nk'ie nga tsichu Bernabe yo̱,
kikie xi nkú ts'ín Nti̱a̱ná títsjáha̱ kju̱a̱ndaha̱ xu̱ta̱ xi tjín yo̱ ko̱ kama
tsjoho̱. B'a̱ kitsúhu̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ nga ngayjehe k'un kas'ejin tehe̱ntehe̱
Nti̱a̱ná. 24 B'a̱ ts'ín kinchja̱ Bernabe a̱t'aha̱ nda ani̱ma̱ha̱. Kitsejíhi̱n ra̱
Espiri̱tu̱ Santo̱ ko̱ 'yún s'ejihi̱n Nti̱a̱ná. Nkjin ṉkjún sa xu̱ta̱ kis'ejihi̱n
Nda̱ Nti̱a̱ná yo̱.
25 A̱s'a̱i ngji Bernabe nanki Tarso̱ nga ngjingisjáí Saulo̱. 26 Nk'ie
nga kisakúhu̱, j'aiko̱ Antiokia̱. Yo̱ y'entujíhi̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱ nku nú tjíhin
ko̱ i̱ncha tsakúyaha̱ nkjin ṉkjún xu̱ta̱. Xu̱ta̱ ni'yakuyáha̱ Jesu xi kis'e
Antiokia̱, kui xi tjun kik'in xu̱ta̱ cristiano̱.[h]
27 A̱s'a̱i tsitju nanki Jerusalen k'u̱a̱ já profeta̱ nga ngji nanki
Antiokia̱. 28 Nku ndo̱ xi 'mi Aga̱bo̱ tsasinjña nk'ie nga Espiri̱tu̱
kits'ínkinchja̱ha̱ ko̱ kitsúya nga kjintíá s'e̱ ngayjee̱ a̱sunntee̱. B'a̱ kama
nk'ie nga tjíhi̱n xá nda̱ títjun Roma̱ xi 'mi Claudio̱.
29 Nk'ie nga kiyaha̱ nga b'a̱ ka̱ma, a̱s'a̱i y'éndako̱ xinkjín xu̱ta̱
ni'yakuyáha̱ Jesu xi tjín nanki Antiokia̱ xi má nga tsjá nga nkúnkú ni
xi tjíhi̱n xi nkú ts'ín behe̱ k'un, tu̱ xi ku̱a̱si̱nko̱ho já nts'eé xi tjín a̱nte
Judea̱. 30 B'a̱ i̱ncha kits'ín ko̱ kits'ínkji Bernabe ko̱ Saulo̱ nga kui xi
ts'i̱ínkjas'ehe̱n to̱on chje̱ jácháha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱.

B'í ts'ín kin'ek'ien Santiago̱ ko̱ b'i̱ ts'ín kin'ekjas'en nu̱ba̱yá Pedro̱

12 Kui ni̱stjin xu'bo̱ nda̱ rei̱ Herode̱ Agripa̱ jakj'ánijé k'u̱a̱ xu̱ta̱
ni̱nku̱ tu̱ xi kits'ín'uhu̱n ra̱. 2 B'a̱ kitsú nga ki̱cha̱ n'e̱k'iehen
Santiago̱ nda̱ nts'e̱ Jua. 3 Nk'ie nga kikie nga tsjo kamaha̱ já judio̱ ni
xi kits'ín, ta̱ jakj'ánijé Pedro̱. S'í Pascu̱a̱ b'a̱ kamoo̱, ni̱stjin nga chine
ni̱nku̱a̱n xi najmi tjíhi̱n na̱'yu̱ san.
4 Nk'ie nga jakj'ánijé Pedro̱, kits'ínkjas'en nu̱ba̱yá má nga ñju tjíhin
kits'ínk'a xinkjín já jun xi kúnntaha̱. A̱t'aha̱ mjehe̱ Herode̱ ts'i̱ínko̱kju̱a̱
Pedro̱ nginku̱n xu̱ta̱ nk'ie nga kj'u̱a̱ s'íu̱. 5 Kui nga kichunntáha Pedro̱
nga kjiyaha nu̱ba̱yóo̱, tu̱nga 'yúhún kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná xu̱ta̱ ni̱nku̱ nga
tíbankintjáí Pedro̱.

B'i̱ ts'ín tsitju nu̱ba̱yóo̱ Pedro̱

6 Ni xi kama nku ni̱stje̱n kintehe̱ ni nga ts'i̱ínko̱kju̱a̱ Herode̱ Pedro̱
nginku̱n xu̱ta̱, kjife Pedro̱ nga kjijñaya masehe̱n jo já jun. Jo n'úki̱cha̱
tjíkjáha̱. Ko̱ kj'a̱í já jun xi tíi̱ncha kunntá a̱nkju̱a̱ nu̱ba̱yóo̱. 7 A̱s'a̱i tu̱
nkuhú ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná j'ai sinjña yo̱ ko̱ kama ndzjen a̱ya nu̱ba̱yóo̱.
Kits'ínko̱ tjiaha̱ Pedro̱ nga kits'ínkj'áha̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—Ki̱tsa̱ ti̱síntje̱i̱n.

---

h **11:26** Xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesucristo̱ tsuhu̱ ra̱ "xu̱ta̱ cristiano̱".

A̱s'a̱i tsixuntu n'úki̱cha̱ xi tjíkjá ntsja Pedro̱. 8 B'i̱ kitsú ya ntítsjee̱:
—T'e'yúnkjáí tja̱ba̱xín ndayáhi̱ ko̱ tjayai tja̱ba̱xín ntéhi̱.
A̱s'a̱i b'a̱ kits'ín Pedro̱. B'i̱ kitsú yaha̱:
—Tjasuntjiai najyun ndjuhi̱ ko̱ tsjénnkiní.
9 A̱s'a̱i kitsjennkíhi̱ Pedro̱ ntítsjee̱ nga ndaha najmi be tsa kju̱axi̱ a ra̱ najmi kju̱axi̱ ni xi títs'ín ntítsjee̱. B'a̱ kamaha̱ xi nkúhu tsa chi̱ni tí'ba̱i̱hi̱. 10 I̱ncha j'a má tjíntu já jun xi tjun tíi̱ncha kunntá yo̱ ko̱ ta̱ j'a xi ma joho. I̱ncha tsichu a̱nkju̱a̱ ki̱cha̱ xi tje̱n ni̱yáté xi fi a̱jin na̱nti̱o̱. Tsix'á suba a̱nkju̱o̱. Nk'ie nga i̱ncha tsitju ko̱ j'a nku ni̱yáté tjíhin, tje̱n'yún kindyjahá ntítsjee̱ nga ngji t'axíhi̱n Pedro̱.
11 A̱s'a̱i kamankjihi̱n Pedro̱ xi nkúhu tsa j'a ngáha̱ ra̱ ko̱ b'a̱ kitsú:
—Kju̱axi̱ nga Nti̱a̱ná kuats'ín nibá ntítsjehe̱. K'uakasje'ana a̱ya ntsja Herode̱ Agripa̱ ko̱ ngayjee̱ ni xi tíkuyáha̱ xu̱ta̱ judio̱.
12 Nk'ie nga ja kamankjihi̱n ni xi kamoo̱, a̱s'a̱i ngji ni'yaha̱ Maria̱ na̱aha̱ Jua xi ta̱ 'mi ya Marco̱, má kama ñjakú nkjin xu̱ta̱ nga tínchja̱ko̱ Nti̱a̱ná. 13 Kits'ínkjane Pedro̱ a̱nkju̱o̱ ko̱ ta̱kjín xi 'mi Rode̱ j'aisehe̱. 14 Nk'ie nga kint'é ta̱kjíu̱n nta̱ha̱ Pedro̱, 'yún kama tsjoho̱ ko̱ tsangatsanka nga ngji tsúyaha̱ xu̱ta̱ xingisoo̱ nga a̱sti a̱nkju̱o̱ síjña Pedro̱. Ta̱ ndaha najmi kikjex'á a̱nkju̱o̱.
15 —¿A tíma luku̱ ní? —kik'ihi̱n.
Tu̱nga b'a̱há kitsú ta̱kjíu̱n nga kju̱axi̱ niu̱.
—Kutsa ntítsjehe̱ ní Pedro̱ niu̱ —kitsú jóo̱.
16 Máha Pedro̱, tu̱ nku títs'ínkjanehé a̱nkju̱o̱. Nk'ie nga kikjex'á a̱nkju̱o̱ jóo̱ ko̱ kikie nga Pedro̱ niu̱, tu̱ ni xí kitsankjúhún. 17 Tu̱nga kits'ínk'ajnihí ntsja Pedro̱ nga b'a̱ kitsú nga najmi ku̱i̱nchja̱ jóo̱. Kitsúyaha̱ xi nkú ts'ín Nti̱a̱ná kik'onsjehe̱ a̱ya nu̱ba̱yóo̱ ko̱ b'a̱ kitsúhu̱ jóo̱:
—T'inyoho̱o Santiago̱ ko̱ já nts'eé ni xi kamoo̱.
A̱s'a̱i tsitju nga ngji t'axín.
18 Nk'ie nga kama see̱n, ndaha najmi be nkú ts'i̱ín já juu̱n, a̱t'aha̱ najmi be má kafíhi̱ Pedro̱. 19 Kitsjá kju̱a̱ Herode̱ Antipa̱ nga ku̱i̱nchísjai, tu̱nga najmi kisakúhú ra̱. Kui nga kits'ínko̱kju̱a̱ha já jun xi tíi̱ncha kunntá nu̱ba̱yóo̱ ko̱ b'a̱ kitsú nga n'e̱k'ien. Kui ni̱stjiu̱n tsitju Herode̱ Agripa̱ a̱nte Judea̱ nga ngjik'iejña nanki Cesarea̱.

B'i̱ ts'ín k'ien Herode̱ Agripa̱

20 Herode̱ Agripa̱ tíjñachánko̱ xu̱ta̱ nanki Tiro̱ ko̱ xu̱ta̱ nanki Sidon. A̱s'a̱i nkuhú kits'ín yjoho̱ xu̱ta̱ xu'bo̱ nga j'aisehe̱ Herode̱. Títjun nda kinchja̱ko̱ nda̱ Blasto̱, kui xi nku nda̱ k'aku̱ a̱jihi̱n já xi ts'ínxát'aha̱ nda̱ rei̱. A̱skahan kinchja̱ko̱ nda̱ rei̱ nga tsankihi̱ kju̱a̱jyu, a̱t'aha̱ xu̱ta̱ nankihi̱ jóo̱ nankihi̱ nda̱ rei̱ b'atse nichine.
21 Ni̱stjin xi kitsú Herode̱ nga ku̱i̱nchja̱ni̱jmíko̱ jóo̱, kingja najyun tsjo tjíhi̱n ko̱ y'ejña a̱nte má nga ts'ín kju̱a̱ ko̱ kinchja̱ya. 22 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú xu̱ta̱ nga i̱ncha kikjintáya:

—Najmi nda xi tínchjai. Ntiahá niu.

23 Ta kuihi chubo nku ntítsjehe Ntianá kitsjá ch'ihin Herode, at'aha
najmi tjun y'éjña Ntianá tsa kits'ínkie yjoho nga Ntianáhá xi chánka.
Chjuntu kikjinehe ko k'ien.

24 Tunga ngjindjuhú éhen Ntianá ko kis'enijmí tu má xi tjehén ni.
25 Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'aihi nanki
Jerusalen, kik'óya ngáha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

B'i ts'ín kik'ai xáha Bernabe ko Saulo

13 Ajihin xuta ninku nanki Antiokia y'entu Bernabe, Simon
xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibáha ante Cirene, Manaen xi
kama cháko Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui
jái xi já profeta ko já maestru. 2 Nk'ie nga kama ñjakú nga tíincha
ts'íntsjoho Ntianá ko nga tjíntu kjintíá, as'ai Espiritu Santo b'i
kitsúhu:

—N'e t'axínnú Bernabe ko Saulo tu xi ts'iíhin xá xi tsjaha.

3 Y'entu kjintíá xuta ninku, kinchjako Ntianá ko kingjénne ntsja
Bernabe ko Saulo. As'ai kits'ínkji.

B'i ts'ín y'énijmí éhen Ntianá Saulo ko Bernabe xjo Chipre

4 Kui b'a maha, nk'ie nga kits'ínkjihi ra Espiritu Santo jóo, incha ngji
nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjikohо xjo Chipre. 5 Nk'ie
nga tsichu nanki Salamina, y'énijmí éhen Ntianá ni'ya sinagogaha xuta
judio xi tjín yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tíbasinkoho.

6 As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafo. Yo
kisatéjin nku ndatj'e judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'ín ma
yjoho 7 ko tjenko nda títjuhun Chipre. Nku nda kitikjua xi 'mi Sergio
Paulo nda títjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe
kuasínñjuhu éhen Ntianá. 8 Tunga ndatj'ee, xi ta Elima 'mi ya nga én
griego, ngji kontraha Bernabe ko Saulo. Y'éch'oho nda títjuun tu xi
najmi s'ejihin ra yáha Jesu.

9 As'ai j'aitsejíhin ra Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo.
Tsase'a ndatj'ee 10 ko b'i kitsú:

—¡Ji xi tu nku ch'anachahá ri xuta ko 'yún ch'onk'uin! ¡Ji xi ntíhi
ndanindoo, at'aha b'a tín'ei xi nkú ts'ín! ¡Ji xi tinchun kontraihi
ngayjee ni xi naxu nginkun Ntianá! ¿A tu nku n'etsitinní ni xi nda
tjíhin Ntianá? 11 Nd'ai ngjuai kontrahi nga'yúhun Ntianá. Kama kai.
Chuba nistjin najmi ta chahani ts'íu.

Ta kuihi chubo tjen'yún najmi ta kama chjihí ra ndatj'ee. Kama
jyuhun ko chuba kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihi.
12 Nk'ie nga kikie nda títjuun ni xi kamoo, kama nkjúhun ni xi
tsakúya Pablo nga yáha Nda Ntianá Jesu ko kis'ejihin Jesu.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Pablo̱ éhe̱n Nti̱a̱ná a̱nte Pisidi̱a̱

13 A̱s'a̱i Pablo̱ ko̱ já xi tje̱nko̱ jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafo̱
ko̱ tsichu Perge̱, nanki xi tíjñajihi̱n a̱nte Panfili̱a̱. Yo̱ y'éjña Jua jóo̱
ko̱ kik'óya ngáha nanki Jerusalen. 14 Pablo̱ ko̱ já xingisoo̱ tsitju nanki
Perge̱ ko̱ ngji nanki Antiokia̱, nanki xi tíjñajihi̱n a̱nte Pisidi̱a̱. Nku
xua̱tu̱ jas'en ni'ya sinagoga̱ xi síjña yo̱ ko̱ y'entu. 15 Nk'ie nga kin'eya
xu̱ju̱n kju̱a̱téxumoo̱ ko̱ xu̱ju̱n já profeta̱, b'i̱ kitsú já k'aku̱hu̱ xu̱ta̱ ni'ya
sinagoga̱ nga kinchja̱:

—Jun já nts'e, tsa tjínnu̱u én xi k'úéni̱jmíhu̱u xu̱ta̱, chu̱bo nd'a̱i̱.

16 A̱s'a̱i tsisintje̱n Pablo̱. Kingjénnk'a ntsja tu̱ xi ku̱a̱sínñjuhu xu̱ta̱
ko̱ b'i̱ kitsú:

—Jun xi ntje̱ Israel tje̱he̱nnu̱u ko̱ jun xi najmi ntje̱ Israel tje̱he̱nnu̱u
xi yankjún Nti̱a̱ná, ta̱sinñjunú. 17 Nti̱a̱ha̱ xu̱ta̱ Israel, kui xi j'ájihi̱n ntje̱
cháná ko̱ nku na̱xi̱nantá chánka kits'ín ma nk'ie nga tjíntu sa a̱nte
Egipto̱, má nga y'entut'á x'a̱n. A̱skahan nga'yúhu̱n kik'onsjeko̱ho ntje̱
cháná a̱nte Egipto̱. 18 Kits'íntsentaha̱ a̱nte kixiu̱ nkú ra̱ ma yachán nú.
19 Kits'ínkje yatu nanki i xi tjín a̱nte Canaan ko̱ kitsjáha̱ ntje̱ cháná
a̱ntehe̱ tu̱ xi ka̱ma ts'e̱he.

20 'A̱skahan, nkú ra̱ ma tsa ñju unchan ko̱ cháte nú, Nti̱a̱ná kitsjá
xáha̱ já jue tu̱ xi ku̱a̱téxumaha̱ ra̱ na̱xi̱nantáná santaha nga tsichu
ni̱stjihi̱n nda̱ profeta̱ Samuel. 21 A̱s'a̱i tsanki na̱xi̱nantáná nga nku nda̱
rei̱ ku̱a̱téxumaha̱. B'a̱ ts'ín Nti̱a̱ná kitsjáha̱ ra̱ nku nda̱ rei̱. Yachán nú
tjíhin tsatéxuma Saul xi ntíhi̱ Cis xi y'aha̱ ra̱ ntje̱he̱ Benjamin.

22 'A̱skahan Nti̱a̱ná kikje'áha̱ xóo̱ Saul ko̱ David kits'ín ma nda̱
rei̱hi̱ xu̱ta̱. Kitsúya Nti̱a̱ná yáha David: "Kuasakúna David ntíhi̱ Isai.
Kui xi nku nda̱ xi tsjo maha̱ ani̱ma̱na̱, xi ts'i̱íntjusunyje xi nkú nga
ts'ín mjena." 23 Ntje̱he̱ David nibaha nda̱ xi kitsúya títjun Nti̱a̱ná nga
ts'i̱ín nibásehe̱ xu̱ta̱ Israel tu̱ xi ts'i̱ínk'ankihi. Kui ndo̱ xi Jesu.

24 'Kintehe̱ ni nga j'ai Jesu, Jua y'éni̱jmíhi̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ Israel. B'a̱
kitsúhu̱ nga tjíhin nga ngju̱a̱ikj'áha̱ ra̱ ani̱ma̱ha̱ ko̱ sa̱téntá. 25 Nk'ie
nga ja tíbichúkjet'a xáha̱ Jua, b'a̱ kitsú: "¿Yá xi tíbixíún nga an?
Najmi an nda̱ xi tíchuyóho̱o. A̱skahan nibá nku xi 'yún nk'a tje̱n sa
nga an, nga santaha najmi an tsuhuna tsa an kjendáya n'úhu̱ ntéhe̱."

26 'Jun já nts'e, jun xi ntje̱he̱ Abraham ko̱ jun xi najmi Israel
tje̱he̱nnu̱u xi yankjún Nti̱a̱ná, ñá kin'e nibáná én xu'bi̱ xi ts'i̱ínk'ankiná.
27 A̱t'aha̱ xu̱ta̱ Jerusalen ko̱ já tjíxáha̱ najmi kamankjihi̱n yáha Jesu
ko̱ ta̱ ndaha ni xi tjít'a xu̱ju̱hu̱n já profeta̱ xi n'eya xki̱ xua̱tu̱. I̱ncha
kitsú nga ngabaya tje̱he̱n ra̱ Jesu. B'a̱ ts'ín i̱ncha kits'íntjusuhun ni xi
y'ét'a já profeta̱. 28 Ndaha tsa najmi kisakújihi̱n mí kju̱a̱ha nga ka̱ma
n'e̱k'iehen, tu̱nga tsinchihí ra̱ Pilato̱ nga n'e̱k'ien Jesu.

29 'Nk'ie nga ja kits'íntjusun jóo̱ ngayjee̱ ni xi tjít'a xu̱ju̱n éhe̱n
Nti̱a̱ná má nga tínchja̱ni̱jmíyaha Jesu, a̱s'a̱i kikjeje̱nt'a kru̱u ko̱

kingjáyanji. 30 Tu̱nga Ntia̱náhá kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱.
31 Jesu nkjin ni̱stjin tsakúchjihi̱ yjoho̱ já xi tsitjuko̱ho̱ a̱nte Galilea̱ nga
ngjiko̱ho̱ nanki Jerusalen. Nd'a̱i̱ kui já xu'bo̱ xi tíi̱ncha tsuyaha̱ xu̱ta̱
ni xi i̱ncha kikie.

32 'Ji̱n ta̱ tíbixínyai̱ én nda tsu xu'bi̱ xi tínchja̱ ni xi Ntia̱ná kitsúya
títjuhu̱n ntje̱ cháná nga tsjáha̱. 33 Kui niu̱ xi ja kits'íntjusun Ntia̱ná
ngandaná ñá xi y'ahaná ntje̱he̱ ntje̱ cháná, nk'ie nga kits'ínkj'áíyaha̱
Jesu ngabayoo̱. Xi nkú ts'ín tjít'a xu̱ju̱n salmo̱ xki̱ jo: "Ji xi Ntína̱, an
xi tsichu ma Na̱'mihi̱." 34 Ntia̱ná kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ Jesu ngabayoo̱
tu̱ xi najmi ta̱ ku̱a̱tsúhun yjonintehe̱. A̱t'aha̱ b'a̱ kitsú: "Tsjanu̱u
kju̱a̱ndana̱ xi kixihi̱n David."

35 'Kui nga b'a̱ ta̱ ts'ín tjít'a yaha kj'a̱í salmo̱: "Najmi k'u̱a̱i̱ntei nga
ku̱a̱tsún yjonintehe̱ nda̱ xi ts'i̱." 36 David, ni̱stjin nga y'ejña kits'ín ni xi
mjehe̱ Ntia̱ná, a̱s'a̱i k'ien. Kama ñjakúko̱ xi cháha̱ ko̱ jentu yjonintehe̱.
37 Tu̱nga máha nda̱ xi Ntia̱ná kits'ínkj'áíya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱, kui xi
najmi jentu yjonintehe̱.

38 'Kui b'a̱ maha, jun já nts'e, tjíhin nga cha̱hanu ni xu'bi̱. Jesu
kits'ín nga ka̱ma ndyjat'aha̱ xu̱ta̱ jéhe̱. Kui nihi xi tíb'eni̱jmíi̱ nd'a̱i̱.
39 Kju̱a̱téxumaha̱ Moise najmi kamaha̱ kits'ín nda̱ínu̱u ngayjee̱ jé xi
tjínnu̱u nginku̱n Ntia̱ná, tu̱nga Jesu ts'ín nda̱íhi̱ jéhe̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi
s'ejihi̱n.

40 'Kui nga chúhu̱n ru̱u yjonu̱u nga najmi tu̱ jun ni̱banenu̱u ni xi
y'ét'a já profeta̱. A̱t'aha̱ b'i̱ ts'ín tjít'a xu̱ju̱n éhe̱n Ntia̱ná:

41 Cha̱so̱o, jun xi chajnucho xu̱ta̱ xingisoo̱,
katuma nkjúnnu̱u ko̱ kandyjajihi̱nsón.
A̱t'aha̱ an ts'ian nku ni ni̱stjin nga tintsu̱boo̱,
nku ni xi najmi s'e̱jinnu̱u ndaha tsa tjín xi ku̱i̱tsu̱yanu̱u.

42 A̱s'a̱i tsitju ni'ya sinagoga̱ Pablo̱ ko̱ já xi tje̱nko̱. Xu̱ta̱ xi tjín
yo̱ i̱ncha tsanki nga k'úínya saha̱ ni xu'bi̱ xua̱tu̱ xinku̱u. 43 Nk'ie
nga tsitju xu̱to̱, nkjin xu̱ta̱ judio̱ ko̱ xi najmi judio̱ xi benkjún Ntia̱ná
kitsjennkíhi̱ Pablo̱ ko̱ Bernabe. Kui b'a̱ kitsúhu̱ xu̱to̱ nga tjíhin nga
k'úéntujín kju̱a̱ndaha̱ Ntia̱ná.

44 Xua̱tu̱ xinku̱u xi mjehé kama ñjakúyjee̱ xu̱ta̱ xi tjín yo̱ tu̱ xi
ku̱a̱sínñjuhu̱ ra̱ éhe̱n Ntia̱ná. 45 Tu̱nga nk'ie nga i̱ncha kikie já judio̱
xu̱ta̱ nkjiu̱n, 'yún kama nchi̱ni̱. Ngji kontra̱ha̱ ni xi tíb'éni̱jmí Pablo̱
ko̱ ch'on kitsúhu̱. 46 A̱s'a̱i 'yún ndjá kinchja̱ sa Pablo̱ ko̱ Bernabe. B'i̱
i̱ncha kitsú:

—Kamachjéhe̱n nk'ie nga jun títjun kis'eni̱jmínu̱u éhe̱n Ntia̱ná,
tu̱nga najmi tín'ekjáíhín ru̱u ée̱n. B'a̱ ts'ín tíbakuchjíhinu nga najmi
tje̱he̱nnu̱u nga ku̱i̱ntsu̱ba̱ tík'un síún. Kui kju̱a̱ha nga tu̱ sahá xu̱ta̱ xi
tjín a̱sunnte̱e̱ kuankínk'ieni̱jmíhi̱ ri̱ nd'a̱i̱. 47 A̱t'aha̱ b'i̱ kitsúni̱ Ntia̱ná
nga y'éxáni̱:

Ji xi nkú joyaha nku nd'í

xi tsjaha̱ xu̱ta̱ xi tjín a̱sunntee̱,
tu̱ xi k'úínko̱honi én xi ts'ínk'ankihi̱ xu̱ta̱
santaha má fekuhu̱ a̱sunntee̱.

48 Nk'ie nga kint'é én xu'bi̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱,
kama tsjoho̱ ko̱ b'a̱ i̱ncha kitsú nga tjíhi̱n kju̱achánka éhe̱n Nti̱aná.
Kis'ejihi̱n ni xi y'éni̱jmí Pablo̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi ja j'ájin Nti̱aná nga
tjíhin nga k'úéntu tík'un sín.

49 Ngjindju éhe̱n Nti̱aná nga kis'eni̱jmí ngayjee̱ a̱nte xu'bo̱. 50 Tu̱nga
já judio̱hó tsinchá'a jminchjín xi benkjún Nti̱aná ko̱ xi nda behe̱ xu̱ta̱,
ko̱ ta̱ tsinchá'a já k'aku̱hu̱ nankiu̱ xi má nga tsinchákjaha̱n. Kitsjennkí
unkie Pablo̱ ko̱ Bernabe ko̱ kik'onsje nankihi̱.

51 A̱s'a̱i y'étsujne ndyjo tsu̱ku̱ Pablo̱ ko̱ Bernabe tu̱ xi tsakúchjihi
nga najmi kui xi tjíhi̱n jé. A̱s'a̱i i̱ncha ngji nanki Iconio̱. 52 Xu̱ta̱ xi
yjankihi̱ Jesu xi y'entu Antiokia̱, nanki xi tíjñajihi̱n Panfilia̱, kis'e
ṉkjúhu̱n kju̱atsjo ko̱ kitsejíhi̱n ra̱ Espiri̱tu̱ Santo̱.

B'i̱ ts'ín ja ma kis'ehé ra̱ ndji̱o̱ Pablo̱ ko̱ Bernabe nanki Iconi̱o̱

14 Nk'ie nga jas'en Pablo̱ ko̱ Bernabe ni'ya sinagoga̱ha̱ xu̱ta̱
judio̱ xi tjín nanki Iconio̱, i̱ncha y'éni̱jmí éhe̱n Nti̱aná nga i̱xí
nkjihín xu̱ta̱ judio̱ ko̱ xi najmi judio̱ kis'ejihi̱n ni xi tíi̱ncha b'éni̱jmí.
2 Tu̱nga já judio̱ xi najmi s'ejihi̱n yáha Jesu tsinchákjaha̱n xu̱ta̱ xi
najmi judio̱ xi má nga ch'on ts'ín ku̱a̱se̱he̱ já nts'eé.

3 Nkjin ni̱stjin ts'andayaha̱ Pablo̱ ko̱ Bernabe yo̱. I̱ncha behe̱
k'un nga Nda̱ Nti̱aná Jesu tíbasinko̱ho̱ ko̱ ndjá kinchja̱ni̱jmíyaha
kju̱andaha̱ Nda̱ Nti̱aná. Kin'echjén jóo̱ nga kits'ín kju̱ankjún ko̱ kama
ni xi tsakúchji nga kju̱axi̱ én xi tínchja̱.

4 A̱s'a̱i tsakjánya yjoho̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱. Tjín xi kamako̱ xu̱ta̱ judio̱ ko̱
tjín xi kamako̱ já postru̱. 5 Já nankiu̱ ko̱ já judio̱ y'éndako̱ já tjíxóo̱
tu̱ xi ts'i̱ín'uhu̱n ra̱ ko̱ k'u̱éhe̱ ra̱ ndji̱o̱ já postru̱. 6 Nk'ie nga kint'é já
postru̱ niu̱, Listra̱ ko̱ Derbe̱ i̱ncha tsanka, nanki xi tjíntujíhi̱n a̱nte
Licaonia̱. Ko̱ ngji ya a̱nte xi tjíndai yo̱ 7 má nga ta̱ i̱ncha y'éni̱jmí én
nda tsuhu̱ Jesu.

B'i̱ kama nanki Listra̱ nk'ie nga nti̱a̱ tín'e ma Pablo̱ ko̱ Bernabe

8 Listra̱ y'ejña nku nda̱ ni̱ma̱ xi tu̱ b'a̱ ts'ín najmi mahá fi nkúhu
nga kitsin. Kui xi y'ejña 9 nga tsasínñjuhu̱ ni xi tínchja̱ Pablo̱. A̱s'a̱i
Pablo̱ tsase'a ndo̱ ko̱ kikie nga s'ejihi̱n xi má nga ka̱manda. 10 A̱s'a̱i b'i̱
kitsúhu̱ nga 'yún kinchja̱:

—Ti̱si̱njña kixi̱.

A̱s'a̱i i̱xí kikjennk'áhá ndo̱ ko̱ kikjatsú'ba. 11 Nk'ie nga kikie xu̱to̱ ni
xi kits'ín Pablo̱, b'i̱ i̱ncha kitsú nga i̱ncha kikjintáya nga én Licaonia̱:

—Ja kaf'aijénjinná jo ntia̱. Yjonintehe̱ xu̱ta̱ i̱ncha kab'a.
12 B'a̱ i̱ncha kitsú nga Bernabe xi ntia̱ Zeu̱s ko̱ nga Pablo̱ xi ntia̱
Hermes, a̱t'aha̱ Pablo̱ xi tínchja̱. 13 A̱s'a̱i nda̱ na̱'mi xi ts'ínxáha̱ ntia̱
Zeu̱s j'aiko̱ turu̱ ko̱ naxú tsjo k'un a̱nkjua̱ha̱ nankiu̱, má nga síjña
ni̱nku̱hu̱ ntia̱ Zeu̱s. Nda̱ na̱'miu̱ ko̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱ i̱ncha mjehe̱ tsjáha̱
chje̱ já postru̱. 14 Tu̱nga nk'ie nga kamankjihi̱n Bernabe ko̱ Pablo̱ ni xi
tímoo̱, kikjenti̱yajen najyuhu̱n ko̱ ki̱tsa̱ ngjijihi̱n xu̱ta̱ na̱nti̱o̱ nga i̱ncha
kikjintáya nga 15 b'i̱ i̱ncha kitsú:
—Jun já, ¿á b'a̱ tín'ehenu? Ta̱ xu̱ta̱ níi̱ xi nkúhu jun. Tíb'eni̱jmíi̱
a̱jinnu̱u nga tjíhin nga k'úéntu ni xu'bi̱ xi najmi chumi ni chjíhi̱ ra̱ ko̱
n'e̱kjóho̱on Nti̱a̱ xi tíjña tík'un. Kui xi kits'ínnda nk'a ján, t'anankiu̱,
ntáchak'uu̱n ko̱ ngayjee̱ ni xi tjíhi̱n. 16 Ni̱stjin nk'ie kitsjánte Nti̱a̱ná
nga xu̱ta̱ xi tjín a̱sunntee̱ ts'i̱ín sin chá xi be. 17 Tu̱nga tu̱ nkú kitsjáhá
ra̱ xu̱ta̱ ni xi nda tu̱ xi tsakúchjihi yjoho̱. A̱t'aha̱ kui xi ts'ín nibáná ts'í
ko̱ tsjáná cha̱n xi nda. Tsjáná nichine ko̱ ts'íntsehe ani̱ma̱ná kjua̱tsjo.
18 B'a̱ kitsú Pablo̱ ko̱ Bernabe. A̱s'a̱i tu̱ ni xí kis'enkihí ra̱ kjua̱ni̱ma̱
nga k'u̱éch'oho̱ xu̱ta̱ nga̱t'aha̱ chje̱ xi mjehe̱ tsjá.
19 A̱s'a̱i já judio̱ xi nibaha nanki Antiokia̱ ko̱ nanki Icono̱
j'ainchá'a xu̱ta̱ nkjiu̱n. I̱ncha y'éhe̱ ndjio̱ Pablo̱ ko̱ kikjebéfehe̱ na̱tsin
na̱nti̱o̱. Ja ka'me i̱ncha kitsú. 20 Tu̱nga nk'iehé nga kama ñjakúndaihi̱
Pablo̱ xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesu, tsisintje̱n Pablo̱ ko̱ jas'en a̱jin na̱nti̱o̱.
Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n ngjiko̱ Bernabe nanki Derbe̱.
21 Y'éni̱jmí Pablo̱ ko̱ Bernabe én nda tsuhu̱ Jesu nanki Derbe̱ ko̱
nkjin ṉkjún xu̱ta̱ xi tjín yo̱ kitsjennkíhi̱ Jesu. A̱s'a̱i kik'óya ngáha
jóo̱ nanki Listra̱, Icono̱ ko̱ Antiokia̱. 22 Nk'ie nga i̱ncha j'a yo̱, b'a̱
i̱ncha kitsúhu̱ xu̱ta̱ ni'yakuyóo̱ nga tjíhin nga k'úéntujín tehe̱nte ni xi
s'ejihi̱n. B'i̱ kitsú yaha̱:
—Nkjin tíkjá kjua̱ni̱ma̱ bitjajiáán tu̱ xi bitjas'e̱njihinná nga Nti̱a̱ná
xi batéxumaná.
23 Xki̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki xu'bo̱ i̱ncha kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná ko̱ y'entu
kjintíá, a̱s'a̱i y'ét'a xá já xi kua̱se̱he̱ ni̱nku̱. Kits'ínkjas'en jóo̱ a̱ya ntsja
Nti̱a̱ná a̱t'aha̱ kis'ejihi̱n Nti̱a̱ná.

B'i̱ ts'ín i̱ncha j'ai ngáha Pablo̱ ko̱ Bernabe nanki Antiokia̱ xi tíjñajihi̱n a̱nte Siria̱

24 A̱s'a̱i i̱ncha j'a Pablo̱ ko̱ Bernabe nanki xi tjín a̱nte Pisidia̱ ko̱
i̱ncha j'ai a̱nte Panfilia̱. 25 Nk'ie nga ja y'éni̱jmí éhe̱n Nti̱a̱ná nanki
Perge̱, i̱ncha ngji nanki Atalia̱. 26 Yo̱ jas'en nku tsutsu xi ngjiko̱ho̱
nanki Antiokia̱, yo̱ má nga kin'ekjas'en a̱ya ntsja Nti̱a̱ná nga tjuhu̱n
ni tu̱ xi ku̱asi̱nko̱ho̱ ra̱ xá xi ts'i̱ín. J'ai yo̱ a̱t'aha̱ ja kama ndju̱ú xóo̱.
27 Nk'ie nga j'ai nanki Antiokia̱, kinchja̱ ñjakúhu̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ ko̱
kitsúyaha̱ ngayjee̱ ni xi kits'ínko̱ho̱ Nti̱a̱ná ko̱ xi nkú ts'ín Nti̱a̱ná
kitsjántehe̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi má nga ko̱ kui s'e̱jihi̱n

éhe̱n Ntia̱ná. 28Nkjin ni̱stjin ts'andayaha̱ Pablo̱ ko̱ Bernabe yo̱ nga
y'entujíhi̱n xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesu.

B'i̱ ts'ín y'énda já postru̱ ko̱ jácháha̱ ni̱nku̱ kju̱a̱sti xi tjun kisakú

15 A̱s'a̱i tsichu nanki Antiokia̱ k'u̱a̱ já xi nibaha a̱nte Judea̱. Kui
xi b'i̱ ts'ín tsakúyaha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱:
—Tsa najmi n'e̱nu̱u ni circuncision xi nkú ts'ín tíjña sin chá xi
y'ét'aná Moise, najmi ka̱ma k'u̱a̱nkiu.
2Kui nga Pablo̱ ko̱ Bernabe y'ésiko̱ho jóo̱. 'Yún kinchja̱ni̱jmíyako̱ho
jóo̱ niu̱. Kui nga b'a̱ ts'ín i̱ncha y'éndako̱ho xinkjín xu̱ta̱ ni̱nku̱ nga
Pablo̱ ko̱ Bernabe ko̱ k'u̱a̱ já ni̱nku̱ nanki Antiokia̱ i̱ncha ngju̱a̱i̱ nanki
Jerusalen xi má nga ku̱i̱nchja̱ni̱jmíyako̱ho já postru̱ ko̱ jácháha̱ ni̱nku̱
nanki Jerusalen kju̱a̱sti xu'bi̱.
3A̱s'a̱i tsitju já xi kits'ínkji xu̱ta̱ ni̱nku̱. I̱ncha j'a a̱nte Fenicia̱ ko̱
a̱nte Samaria̱ nga tíi̱ncha tsuya xi nkú ts'ín kits'ínk'óntjaiya yjoho̱ ko̱
kis'ejihi̱n Ntia̱ná xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱. Ngayjee̱ já nts'eé
tu̱ xí tsjohó kamaha̱ nga kint'é én xu'bi̱.
4Nk'ie nga i̱ncha j'ai nanki Jerusalen, xu̱ta̱ ni̱nku̱, já postru̱
ko̱ jácháha̱ ni̱nku̱ kits'ínkjáíhi̱n. A̱s'a̱i kitsúya jóo̱ ngayjee̱ ni xi
kits'ínko̱ho̱ Ntia̱ná. 5Tu̱nga tsisintje̱hén k'u̱a̱ já fariseo̱ xi ja kis'ejihi̱n
Jesu ko̱ b'i̱ i̱ncha kitsú:
—Xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ tjíhin nga n'e̱he̱ ni circuncision
ko̱ tjíhin nga s'e̱ni̱jmíhi̱ nga ts'i̱íntjusun kju̱a̱téxumaha̱ Moise.
6A̱s'a̱i kama ñjakú já postru̱ ko̱ jácháha̱ ni̱nku̱ nga
kinchja̱ni̱jmíyako̱ho xinkjín ni xu'bi̱. 7Nk'ie nga ja 'yún tse
kinchja̱ni̱jmíyaha niu̱, a̱s'a̱i tsisintje̱n Pedro̱ ko̱ b'i̱ kitsú:
—Jun já nts'e, ja yo nga nd'a̱i j'ájihinna Ntia̱ná a̱jinnu̱u xi má nga
an xínyaha̱ xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ én nda tsuhu̱ Jesu tu̱ xi
s'e̱jihi̱n ra̱. 8Ntia̱ná be ani̱ma̱ha̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ ko̱ kui tsakúchji nga ta̱
kits'ínkjáíhi̱n xu̱ta̱ xu'bo̱ nk'ie nga kitsjáha̱ Espiri̱tu̱ Santo̱ xi nkú ts'ín
kitsjáná. 9Najmi ngabi kits'ín Ntia̱ná a̱jihi̱n xu̱ta̱ xu'bo̱ ko̱ a̱jinná. Tu̱
sahá ta̱ kits'ín je ani̱ma̱ha̱ tu̱ nga̱t'aha̱ nga kis'ejihi̱n Jesu.
10'Kui b'a̱ maha nd'a̱i, ¿á tíbankín kontra̱ha̱ ru̱u Ntia̱ná nga
mjehe̱nu̱u n'e̱k'anjihinu xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n ra̱ Jesu ch'á xi najmi
tsichukju̱a̱ha̱ ra̱ ntje̱ cháná ko̱ xi ta̱ ndaha ñá najmi chúkju̱a̱ná nga
ch'anjiá? 11S'ejin níná nga k'u̱a̱nkiá tu̱ nga̱t'aha̱ kju̱a̱ndaha̱ Nda̱
Ntia̱ná Jesu xi nkú ko̱ ta̱ ts'ín k'u̱a̱nki xu̱ta̱ xu'bo̱.
12A̱s'a̱i kindyjanta ngayjee̱ xu̱ta̱ ko̱ tsasínñjuhu̱ ni xi kitsú
Bernabe ko̱ Pablo̱, xi nkú ts'ín Ntia̱ná kitsjáha̱ nga'yún nga kits'ín
a̱jihi̱n xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ kju̱a̱nkjún ko̱ ni xi tsakúchji
kju̱achánkaha̱ Ntia̱ná. 13Nk'ie nga ja kamaha̱ nga i̱ncha kinchja̱
Bernabe ko̱ Pablo̱, b'i̱ kitsú Santiago̱ nga kinchja̱:

—Jun já nts'e, tasinñjunú. 14 Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'ín
Ntianá kik'atuts'ihin ra nga kama nimaha xuta xi najmi ntje Israel
tjehen ra ko j'ájin ajihin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e.
15 Ta kui nii xi kitsú já profeta má nga b'i ts'ín y'ét'a:

16 Askahan kjúái ngáhana
ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.
Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesíntjen ngáhana,
17 tu xi xuta xingisoo kuangisjaihina,
ngayjee xuta xi j'ajían.
18 B'a kitsú Ntianá, kui xi y'éjña chji ni xu'bi
santaha nkúhu nú chá ján.

19 'Kui nga b'a tíxihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi
najmi ntje Israel tjehen ra xi s'ejihin Ntianá. 20 Tu sahá n'ekjíhií xujun
nga b'a k'úíhiín nga najmi tu kjine nichine xi chje kik'aihi ra ntia
xi ts'ínnda xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee
bixan, nga najmi kjine yjoho chu xi nubantu, ko nga najmi kjine jní.
21 At'aha santaha nkúhu nk'ie tjín xi b'énijmí kjuatéxumaha Moise xki
nanki nk'ie nga n'eya kjuatéxumoo xki xuatu ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'ínkji já postru ko jácháha ninku Jerusalen

22 As'ai y'éndako xinkjín já postru ko jácháha ninku ko ngayjee
xuta ninku nga kj'uájin já xi ts'iínkjiko Pablo ko Bernabe nanki
Antiokia. Y'ét'a xá Juda xi ta 'mi Barsaba ko Sila. Já k'aku ajihin já
nts'eé já xu'bi. 23 B'i tsu xujun xi kamanda:

"Jin, já postru ko jácháha ninku Jerusalen, tín'ekjíihi kjuasuniña
já nts'eé xi najmi ntje judio tjehen ra xi tjíntu nanki Antiokia ko nanki
xi tjíntujín ante Siria ko ante Silicia.

24 'Kinu'yái nga tjín k'ua já xi ei tsitjujihinni, já xi najmi jin
y'exái. Kits'ín ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'ínndyjajinnuu xi nkú
ts'ín s'ejinnuu. 25 Kui nga tjínkuhuni nga y'ét'a xái já xi tín'ekjíkoi
Bernabe ko Pablo. Kui xi tjoni 26 ko kui xi ja kitsjáha yjoho nga tsa
kuayá ngat'aha Nda Ntianá Jesucristo. 27 Tín'ekjíi Juda ko Sila, kui xi
kuinchjakonuu nga kuitsuyanuu ni xi y'endai.

28 'At'aha Espiritu Santo ko jin b'a mani nga nda tjín nga tu nkuhú
ch'á xu'bi xi n'ek'anjiihi, xi tjíhin nga n'etjusun. 29 Najmi tu chino
nichine xi chje kik'aihi ra ntia xi ts'ínnda xuta, ta ndaha jní, ta ndaha
yjoho chu xi kinubantu, ko najmi tu suntuko jminchjín nga najmi kjee
bixon. Tsa k'úéntu t'axíún ni xu'bi, nda n'oo. Nda kat'enuu."

30 As'ai incha ngji já xi kis'et'a xóo ko incha tsichu nanki Antiokia.
Yo kinchja ñjakúhu ngayjee xuta ninku ko kits'ínkjas'ehen xujun.
31 Nk'ie nga kits'ínyaha xujun xuta ninku, tsjo incha kamaha at'aha
kichjuxíhin ni xi títs'ín ntjihi. 32 Juda ko Sila xi ta já profeta tse

kinchjanijmíko xuta ninku. B'a ts'ín kisakú nga'yúhun ra já nts'eé ko ndjá tsinchajin ni xi kis'ejihin.

33 Já xi incha tsichu nanki Antiokia ts'andaya jaha yo, as'ai incha kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Nda ts'ín incha kits'ínkjihi já nts'eé.
34 Tunga y'ejñahá Sila yo. 35 Pablo ko Bernabe ta y'entu Antiokia nga tsakúya éhen Ntianá ko y'énijmí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a ta incha kits'ín.

B'i ts'ín incha kits'ín ngabihi xinkjín Pablo ko Bernabe

36 J'a nistjiun, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:
—Tankíhintsubek'áán já nts'eé xi tjíntu má nga y'enijmíaá én nda tsuhu Nda Ntianá tu xi chahaná nkú ts'ín tjíntu.
37 Mjehe Bernabe nga ngjuaiko Jua xi ta 'mi ya Marco. 38 Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda tjín tsa ngjuaiko nda xi kits'ín nga maha ante Panfilia, nda xi najmi kits'ínndjuúkoho xáha nga tjuhun. 39 Kits'ín ngabihi xinkjín, at'aha kits'ínstiko. Kui nga Bernabe ngjikoho Marco xjo Chipre. Niyá ntá incha kits'ín. 40 Máha Pablo, Sila ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'ínkjas'ehen aya ntsja Ntianá. 41 As'ai incha j'a ante Siria ko ante Cilicia. Kitsjáha nga'yúhun xuta ninku xi tjín yo.

B'i ts'ín kitsjennkíhi Timoteo Pablo

16 As'ai tsichu Pablo nanki Derbe ko nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi tjennki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjehen ra ko s'ejihin Ntianá, tunga nda griegohó na'mihi.
2 Já nts'eé xi tjíntu Listra ko Iconio nda ts'ín incha kinchjanijmíyaha Timoteo. 3 As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénkohо ko kits'íhin ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha ra xuta judio xi tjíntu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjehen ra na'mihi Timoteo.
4 Xki ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'énda já postru ko jácháha ninku Jerusalen, tu xi ts'iíntjusuhun. 5 Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntianá ko xki nistjin 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'ín ngji Pablo ante Macedonia

6 J'a niyá Pablo ko já xi tjenko nanki xi tjíntujín ante Frigia ko ante Galacia, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjántehe nga k'uénijmí éhen Ntianá nanki xi tjín ante Asia. 7 Nk'ie nga tsichu tiña nanki Misia, mjehe jóo kjuas'en ante Bitinia, tunga najmi kitsjántehé ra Espirituhu Jesu. 8 Kui nga tu j'a niyáhá ni nanki Misia nga incha ngji nanki Troa.

9 Nk'ie nga jyuu̱n xi nkúhu tsa nchi̱ni kik'a̱i̱hi̱ Pablo̱ nga kama
chjihi̱ nku nda̱ xi nibáha Macedoni̱a̱ xi kabasinjña ndju. “Nibáí a̱nte
Macedoni̱a̱ ko̱ ti̱si̱nko̱ni̱”, kitsúhu̱. 10 Nk'ie nga kama chjihi̱ Pablo̱ niu̱,
tje̱n'yún y'enda níi̱ yjoni̱ tu̱ xi kuankíhi̱nni̱ a̱nte Macedoni̱a̱. A̱t'aha̱
b'a̱ tsixíi̱n nga Nti̱a̱ná tínchja̱ni̱ tu̱ xi k'úénijmíhi̱ ri̱ én nda tsuhu̱
Jesucristo̱ xu̱ta̱ xi tjín yo̱.

B'i̱ ts'ín i̱ncha tsichu Pablo̱ ko̱ Sila̱ nanki Filipo̱

11 Tsitjui̱ nanki Troa̱ ko̱ nkuhú nga tsankihi̱nni̱ xjo̱ xi 'mi
Samotraci̱a̱. Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n tsichii̱ nanki Neapo̱li̱. 12 Yo̱
tsitjuhu̱ni̱ nga tsankii̱n Filipo̱. Nanki k'aku̱hu̱ a̱nte Macedoni̱a̱ niu̱, má
nga tjíntu nkjin xu̱ta̱ Roma̱. Chuba ni̱stjin kamani̱ yo̱.
13 Nku xua̱tu̱ tsitjui̱ a̱jin na̱nti̱o̱ ko̱ tsankii̱n tiña má f'a ntáje̱ nga
tsankinnchisjái̱ a̱nte má ma ñjakú xu̱ta̱ nga nchja̱ko̱ Nti̱a̱ná. Tintsu̱ba̱i̱
yo̱ nga tsixínya̱i̱hi̱ éhe̱n Nti̱a̱ná jminchjín xi kama ñjakú. 14 A̱s'a̱i nku
ta̱chju̱ún xi benkjún Nti̱a̱ná xi 'mi Lidi̱a̱, xi nanki Tiatira̱ nibáha ko̱
najyun kuan batéña, nk'ie nga tíbasínñju, Nti̱a̱ná kits'ínko̱ ani̱ma̱ha̱
tu̱ xi 'yún nda ts'ín ts'i̱ínsihi̱n ra̱ ni xi tínchja̱ Pablo̱. 15 Kisatentá
ta̱chjúu̱n ko̱ xu̱ta̱ xi tjíntu ni'yaha̱. A̱s'a̱i b'i̱ kitsúni̱:
—Tsa b'a̱ tíbixíún nga s'ejin kju̱axi̱na Nti̱a̱ná, nibá n'e̱kj'áíyo
ni'yana̱.
Kits'ín kju̱a̱'yúhu̱nni̱ nga ku̱i̱ntsu̱ba̱i̱ ni'yaha̱.

B'i̱ ts'ín i̱ncha ngjihi nu̱ba̱yá Pablo̱ ko̱ Sila̱

16 Ni xi kama nk'ie nga tíbankíi̱n a̱nte má ma ñjakú xu̱ta̱ nga
nchja̱ko̱ Nti̱a̱ná, kisatéjii̱n nku ta̱kjín musu̱ xi tíjñajihi̱n ntjo̱ xi maha̱
basejin ni xi 'ma tíjña. Ts'ín ngana̱ ṉkjún to̱on já nti̱a̱ha̱ nga b'éjña
chji ni xi basejin. 17 B'i̱ kitsúni̱ nk'ie nga kitsjennkíni̱ ko̱ kikjintáya
tje̱nnkini̱:
—Kui jmii̱ xi ts'ínxát'aha̱ Nti̱a̱ná xi tíjña nk'a ján. Tíbakú ni̱yánu̱u
xi nkú ts'ín k'u̱a̱nkihinu.
18 Nkjin ni̱stjin tu̱ nku b'a̱há kits'ín. Tu̱ chahán kama stihi̱ Pablo̱,
kits'ínk'ótjiya ko̱ b'a̱ kitsúhu̱ nda̱ninda xi tíjña̱jihi̱n ta̱kjíu̱n:
—Ngajoho̱ Jesucristo̱ b'a̱ tíxihin nga ti̱tjujihi̱n ta̱kjíu̱n.
Ta̱ kuihi chu̱bo̱ tsitjujíhi̱n ta̱kjíu̱n nda̱nindoo̱. 19 Nk'ie nga kikie
já nti̱a̱ha̱ ta̱kjíu̱n nga najmi ta̱ ka̱ma ts'i̱ín ngana̱ha to̱on, jakj'ánijé
Pablo̱ ko̱ Sila̱. Ngjiko̱ kju̱a̱'yún a̱jin na̱nti̱o̱. Nginku̱n já tjíxóo̱ i̱ncha
ngjiko̱. 20 Nk'ie nga i̱ncha tsichuko̱ jóo̱ nginku̱n já jue, b'i̱ i̱ncha kitsú:
—Já xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ jái̱. Xu̱ta̱ná tíi̱ncha ts'ínndyjajihi̱n. 21 Ni
xi najmi ma ñá n'ekjáíhi̱ín ko̱ ta̱ ndaha najmi ma n'eé tíi̱ncha bakúya,
a̱t'aha̱ já Roma̱há ñá.
22 A̱s'a̱i ko̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n ngji kontra̱ha̱ Pablo̱ ko̱ Sila̱. B'a̱ i̱ncha kitsú
já jue nga n'e̱sje najyun ndjuhu̱ jóo̱ ko̱ nga yá s'e̱he̱ ra̱. 23 A̱skahan nga

ja kingjáha̱ nkjin ni̱yá, kits'ínkjas'en nu̱ba̱yóo̱ ko̱ b'a̱ kitsúhu̱ nda̱ xi basehe̱ nu̱ba̱yóo̱ nga 'yún kúnnta jóo̱. 24 Nk'ie nga b'a̱ kik'ihi̱n ndo̱, ngjiko̱ jóo̱. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha̱ nu̱ba̱yóo̱ ko̱ y'ékj'á'yún tsjantsjan sjai jóo̱.

B'i̱ ts'ín i̱ncha kama nda̱íhi̱ Pablo̱ ko̱ Sila̱ nu̱ba̱yóo̱

25 Tu̱nga nkú ra̱ ma nga masen ni̱stje̱n, Pablo̱ ko̱ Sila̱ tíi̱ncha nchja̱ko̱ Nti̱a̱ná ko̱ tíi̱ncha sehe̱ Nti̱a̱ná. Já nu̱ba̱yá xingisoo̱ tíi̱ncha basínñju nga b'a̱ tíi̱ncha ts'ín. 26 Tu̱ nkuhú chón xi tu̱ xí 'yúhún kama. Xí y'étsujneyáha santaha má tjíyanji nu̱ba̱yóo̱. Tje̱n'yún tsix'ahá ngayjee̱ a̱nkju̱a̱ nu̱ba̱yóo̱ ko̱ tsixuntu ngayjee̱ n'úki̱cha̱ xi tjíntukj'áha̱ já nu̱ba̱yóo̱.

27 Nk'ie nga j'áha̱ nda̱ xi basehe̱ nu̱ba̱yóo̱ ko̱ kikie nga tje̱n ti̱xa̱ a̱nkju̱a̱ nu̱ba̱yóo̱, a̱s'a̱i ts'asje ki̱cha̱ha̱ xi má nga mjehe̱ ts'i̱ínk'ien yjoho̱. A̱t'aha̱ b'a̱ kitsú nga kits'ínnkjink'un nk'ie nga ja kabitju já nu̱ba̱yóo̱. 28 Tu̱nga b'i̱hí kitsú Pablo̱ nga kikjintáya:

—Najmi tu̱ n'e'uihi̱n yjohi̱. Tintsu̱ba̱ tente níi̱ e̱i̱.

29 A̱s'a̱i tsanki nd'í ndo̱ ko̱ ki̱tsa̱ jas'en a̱yoo̱. I̱xí tíb'atsé nkjúhún nga tsasinkúnch'int'aha̱ Pablo̱ ko̱ Sila̱. 30 Kik'onsje ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—Jun já nti̱a̱, ¿mí ni xi tjíhin nga ts'ian tu̱ xi k'u̱a̱nkihina?

31 B'i̱ i̱ncha kitsú jóo̱:

—N'e̱ s'ejin Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱. B'a̱ ts'ín k'u̱a̱nkihini ji ko̱ xu̱ta̱ xi tjíntu ni'yahi̱.

32 Y'éni̱jmíhi̱ éhe̱n Nti̱a̱ná ndo̱ ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjíntu ni'yaha̱. 33 Ta̱ kuihi chu̱bo̱ nga jyuu̱n tsanéjnu ndo̱ má uhu̱n Pablo̱ ko̱ Sila̱. Ko̱ kisaténtá ndo̱ ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjíntu ni'yaha̱. 34 Ngjiko̱ ni'yaha̱ ko̱ kits'ínkjen ko̱ tsjo kik'ientuhu̱ ngayjee̱ nga kis'ejihi̱n Nti̱a̱ná.

35 Nk'ie nga ja kama see̱n, kits'ínkji já jue já xi b'a̱ ku̱i̱tsu̱hu̱ nda̱ xi basehe̱ nu̱ba̱yóo̱ nga ts'i̱ín nda̱íhi̱ Pablo̱ ko̱ Sila̱. 36 Kitsúyaha̱ ndo̱ Pablo̱ én xi j'aik'íhi̱n nga b'i̱ kitsúhu̱:

—Ja kuats'ín nibá én já jue nga k'uasjé'anu̱u. Kui nga ti̱tjusje̱henu nd'a̱i̱ ko̱ kas'enu̱u kju̱a̱jyu nga n'o̱o ni̱yá.

37 Tu̱nga b'a̱há kitsú Pablo̱ nga kinchja̱ko̱ já xi kits'ín nibá já jue:

—Ta̱ Roma̱ ní tje̱he̱nni̱. ¿Nkú ts'ín nga kis'ehe̱ni̱ nginku̱n xu̱ta̱ nga ndaha najmi títjun kin'eko̱kju̱a̱ni̱, a̱s'a̱i kin'ekjas'enni̱ nu̱ba̱yá? ¿Á nd'a̱i̱ mjehe̱ ra̱ k'o̱nsje 'maha̱ni̱? ¡Najmi ka̱ma ni xi tíi̱ncha tsu! Kui ní kanibák'osjeni̱.

38 Kik'óya ngáha jóo̱ ko̱ j'ai tsúyaha̱ já jue ni xi kitsú Pablo̱. A̱s'a̱i i̱ncha kitsankjún já jue nk'ie nga i̱ncha kint'é nga já Roma̱ niu̱. 39 Kui nga i̱ncha j'ainkihi̱ ra̱ kju̱a̱n'endyjat'a. Kik'onsje ko̱ tsankihi̱ nga i̱ncha ku̱i̱tjujin na̱nti̱o̱.

40 Nk'ie nga ja tsitju'a Pablo̱ ko̱ Sila̱ nu̱ba̱yóo̱, ngji ni'yaha̱ Lidi̱a̱. A̱skahan nga ja kamaha̱ nga kikie já nts'eé ko̱ kitsjáha̱ nga'yúhu̱n, i̱ncha ngji ngáha.

B'i̱ ts'ín ja ma kichjubéhe Pablo̱ ko̱ Sila̱ nanki Tesaloni̱ka̱

17 J'a Pablo̱ ko̱ já xi tje̱nko̱ nanki Amfipo̱li̱ ko̱ nanki Apoloni̱a̱.
A̱s'a̱i i̱ncha tsichu nanki Tesaloni̱ka̱ má tíjñaha̱ nku ni'ya
sinagoga̱ xu̱ta̱ judio̱. [2]Xi nkú ts'ín nkaha̱ Pablo̱ jas'en yo̱ jan xua̱tu̱
tjíhin nga kinchja̱ni̱jmíyako̱ho xu̱ta̱ ni xi tjít'a xu̱ju̱n éhe̱n Nti̱a̱ná.
[3]Kitsúyaha̱ xu̱ta̱ ko̱ y'éjña chjihi̱ nga tjíhin nga un sku̱e̱he̱ xi kits'ín
nibá Nti̱a̱ná[i] ko̱ nga kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱. B'i̱ kitsúhu̱ jóo̱:
—Jesu xi tíb'eni̱jmínu̱u nd'a̱i̱, kui xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná ngajoho̱.
[4]K'u̱a̱ xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ kis'ejihi̱n ko̱ i̱ncha kamako̱ Pablo̱
ko̱ Sila̱. Ko̱ b'a̱ ta̱ i̱ncha kits'ín nkjin ṉkjún xu̱ta̱ griego̱ xi benkjún
Nti̱a̱ná ko̱ nkjin jminchjín xi benkjúhu̱n na̱xi̱nantóo̱.
[5]A̱s'a̱i kama xintak'un xu̱ta̱ judio̱ xi najmi s'ejihi̱n. I̱ncha tsinchá'a
k'u̱a̱ já ts'e ch'onk'un ko̱ kinchja̱ ñjaha̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n. Xa̱áha̱n kits'ín
xu̱ta̱. A̱s'a̱i i̱ncha j'ai kján ni'yaha̱ Jason nga tsangisjai Pablo̱ ko̱ Sila̱
tu̱ xi k'o̱nsjehe ko̱ ts'i̱ínkjas'ehe̱n ra̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n. [6]Nk'ie nga najmi
kisakúhu̱ Pablo̱ ko̱ Sila̱, i̱ncha ngjiko̱ kju̱a̱'yún nginku̱n já tjíxóo̱ Jason
ko̱ k'u̱a̱ já nts'eé xi tjíntu yo̱. B'i̱ i̱ncha kitsú nga i̱ncha kikjintáya:
—Já xi títs'ínndyja̱jihi̱n ngayje̱e̱ xu̱ta̱ a̱sunnte̱e̱ ta̱ ko̱ e̱i̱ ja i̱ncha
j'ai. [7]Jason kits'ínkjáíhi̱n jóo̱ ni'yaha̱. Ngayje̱e̱ jóo̱ tífi kontra̱ha̱
kju̱a̱téxumaha̱ nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r ko̱ b'a̱ tíi̱ncha tsu nga tíjña sa
kj'a̱í nda̱ rei̱ xi 'mi Jesu.
[8]Nk'ie nga kint'é én xu'bi̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n ko̱ já tjíxóo̱, xa̱áha̱n i̱ncha
kits'ín. [9]A̱skahan nk'ie nga y'échjíntjai yjoho̱ Jason ko̱ já xingisoo̱,
kin'e nda̱í ngáha̱ ra̱.

B'i̱ i̱ncha kits'ín Pablo̱ ko̱ Sila̱ nanki Berea̱

[10]A̱s'a̱i já nts'eé tje̱n'yún kits'ínkjihí Pablo̱ ko̱ Sila̱ nga jyuu̱n nanki
Berea̱. Nk'ie nga tsichu yo̱, jas'en ni'ya sinagoga̱ha̱ xu̱ta̱ judio̱. [11]Xu̱ta̱
judio̱ xu'bi̱ 'yún nda sa ani̱ma̱ha̱ nga xi tjín nanki Tesaloni̱ka̱ ko̱ tsjo
ts'ín kits'ínkjáíhi̱n én xi kinchja̱ Pablo̱. Xki̱ ni̱stjin i̱ncha kits'ínya
xu̱ju̱n éhe̱n Nti̱a̱ná tu̱ xi i̱ncha sku̱e̱he tsa kju̱axi̱ ni xi tís'eni̱jmíhi̱.
[12]Kui b'a̱ maha, nkjin xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi kis'ejihi̱n én xi
y'a Pablo̱. A̱jihi̱n xu̱ta̱ xi nchja̱ griego̱ ta̱ kis'ejihi̱n nkjin jminchjín xi
benkjúhu̱n xu̱ta̱ ko̱ nkjin já.
[13]Tu̱nga nk'iehé nga kint'é xu̱ta̱ judio̱ xi tjín nanki Tesaloni̱ka̱
nga nanki Berea̱ ta̱ tíb'éni̱jmí Pablo̱ éhe̱n Nti̱a̱ná, i̱ncha j'ai yo̱ ko̱ ta̱
tsinchákjaha̱n xu̱ta̱. [14]A̱s'a̱i ki̱tsa̱ kits'ínkjihi̱ já nts'eé Pablo̱ a̱ndai
ntáchak'u̱u̱n. Tu̱nga y'entuhú sa Berea̱ Sila̱ ko̱ Timoteo̱. [15]Já xi tsasín
ni̱yáha̱ Pablo̱ ngjiko̱ho̱ santaha nanki Atena̱. A̱s'a̱i kik'óya ngáha

---

[i] **17:3** "Xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná" tsuhu̱ ra̱ "Cristo̱".

nga ja kits'ínkjáíhi̱n én xi kits'ínk'at'aha̱ Pablo̱, xi ku̱i̱tsu̱yaha̱ Sila̱ ko̱ Timoteo̱ nga tjíhin nga ki̱tsa̱ ngju̱a̱i̱ tje̱nnkihi̱.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Pablo̱ nanki Atena̱

16 Nk'ie nga tíkuyá Pablo̱ nanki Atena̱ nga ku̱i̱chú Sila̱ ko̱ Timoteo̱, kama stihi̱ nga kikie nga tjín ṉkjún nti̱a̱ xi ts'ínnda xu̱ta̱ yo̱. 17 Kui b'a̱ maha, a̱ya ni'ya sinagoga̱ kinchja̱ni̱jmíko̱ho xu̱ta̱ judio̱ ko̱ xi najmi judio̱ xi benkjún Nti̱a̱ná, ko̱ xki̱ ni̱stjin kinchja̱ni̱jmíko̱ xi kisatekjá ni̱yátée̱. 18 A̱s'a̱i kinchja̱ko̱ Pablo̱ k'u̱a̱ já nkjink'un xi 'mi já epicure̱o̱ ko̱ k'u̱a̱ xi 'mi já estoi̱co̱. K'u̱a̱ b'i̱ i̱ncha kitsú:

—¿Nkú títsu nda̱i̱ nk'ie nga b'a̱ nkjún ts'ín tínchja̱?

Kj'a̱í ngá b'i̱ i̱ncha kitsú:

—Kj'a̱í ra̱ nti̱a̱ha tíb'éjña chji.

B'a̱ i̱ncha kitsú jóo̱ a̱t'aha̱ én nda tsuhu̱ Jesu ko̱ nga kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ xu̱ta̱ ngabayoo̱ y'éni̱jmí Pablo̱. 19 A̱s'a̱i i̱ncha ngjiko̱ho̱ jóo̱ a̱nte xi 'mi Areopa̱go̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—¿A ka̱ma ko̱ ji̱n cha̱i̱ mí ni tse̱tse̱he xi tíb'eni̱jmí? 20 A̱t'aha̱ tíchubai ni xi najmi kje̱e nu'yái̱. Kui nga mjehe̱ni̱ cha̱ha̱ni̱ nkú tsuhu̱ ra̱ niu̱.

21 B'a̱ i̱ncha kitsú a̱t'aha̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ nanki Atena̱ ko̱ xu̱ta̱ xi xin nankihi̱ xi tjíntu yo̱ i̱ncha tsjoho̱ nga ku̱inchja̱ni̱jmíyaha ko̱ a ra̱ ku̱a̱sínñjuhu̱ nku kju̱a̱nkjink'un tse̱tse̱. 22 A̱s'a̱i tsasinjña ndju Pablo̱ kamasehe̱n já xi kama ñjakú Areopa̱go̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—Jun já Atena̱, mankjinna nga jun xi 'yún yankjún nti̱a̱ xi tjín a̱sunntee̱. 23 A̱t'aha̱ nk'ie nga tsú'ba̱ a̱jin nankinu̱u, kikie nga nkjin maha nti̱a̱ xi yankjún. Ko̱ ta̱ kikie nku na̱chan chje̱ má nga b'i̱ ts'ín tjít'a: "Nti̱a̱ xi najmi yaha̱." Kui b'a̱ maha, Nti̱a̱ xi yankjún nga najmi yo, kui xi tíb'eni̱jmínu̱u.

24 'Nti̱a̱ xi kits'ínnda a̱sunntee̱ ko̱ ngayjee̱ ni xi tjíhi̱n, xi batéxumaha̱ nk'a ján ko̱ t'anankiu̱, najmi ni̱nku̱ xi xu̱ta̱ ts'ínnda b'ejñaya. 25 Najmi machjéhe̱n tsa xu̱ta̱ ku̱a̱si̱nko̱ho̱. Najmi chumi nihi xi machjéhe̱n. A̱t'aha̱ kui xi tsjáná ni̱stjin ko̱ tsjáná ntjo̱ ko̱ ngayjee̱ ni xi tjínná. 26 Kui xi nkuhú ntje̱ kits'ínndaha ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjín nga ngúsuhu̱n a̱sunntee̱. Y'éjña nga nkjé ko̱ má nga k'úéntu nga nkúnkú.

27 'B'a̱ kits'ín tu̱ xi ngayjee̱ xu̱ta̱ ku̱a̱ngisjaihi Nti̱a̱ná, tsa tu̱ ahá ni sa̱kúhu̱ nga ku̱a̱ngisjai. B'a̱ tjín kjáíhin nga najmi kjin tíjñaná Nti̱a̱ná nga nkúnkáá. 28 A̱t'aha̱ Nti̱a̱ná tintsu̱ba̱ tík'uhunná, tinimaá ko̱ tjínná ni̱stjin, xi nkú nga ta̱ kitsú k'u̱a̱ já nkjink'un xi tjín a̱jinnu̱u: "Ntíhi̱ ní Nti̱a̱ná ñá."

29 'Kui b'a̱ maha, tsa ntíhi̱ Nti̱a̱ná ñá, najmi tjíhin nga n'e̱nkjíntak'aán tsa b'a̱ tjín Nti̱a̱ná xi nkú joyaha sénni̱stjin xi kamandako̱ho to̱onsine ko̱ tsa to̱ontaba ko̱ tsa ndji̱o̱. Kui niu̱ xi ts'ínnda xu̱ta̱. Xi nkú ts'ín maha̱ ko̱ xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un, b'a̱ i̱ncha ts'ínk'ié.

30 ’Ntianá najmi kits'ín kuenta ni xi kits'ín xuta nistjin nk'ie,
at'aha najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tjehén ni nga
tjíntu xuta Ntianá b'a títsuhu nga ngjuaikj'áha ra animaha ngayjee.
31 At'aha Ntianá ja tíjñaha nistjin nga naxu kuasehe ni xi nda ko ni
xi najmi nda kits'ín xuta. Nda xi Ntianá kitsjá xáha nga b'a ts'iín,
kui xi b'a ts'iín. Kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'ín
tsakúchjihi ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.
32 Nk'ie nga kint'é jóo nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjín xi
tsajnukiehe Pablo. Tunga k'uahá xi b'i kitsú:
—Mjeni kuinú'yái ni xu'bi kj'aí nistjin ngáha.
33 As'ai tsitju yo Pablo. 34 Tunga k'uahá xi kis'ejihin ko kamakohо.
Kis'ejihin nda xi 'mi Dionisio, xi ta ma ñjakúko jóo ante xi 'mi
Areopago, ko nku tachjuún xi 'mi Damari ko kj'aí sa.

B'i kits'ín Pablo nanki Corinto

18 As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. 2 Yo kisakúhu
nku nda judio xi 'mi Akila xi kitsinjín ante Ponto, ko Priscila
xi chjuúhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italia, at'aha
Claudio xi nda títjun k'aku Roma b'a kitsú nga tjíhin nga kuitju
nanki Roma ngayjee xuta xi ntje judio tjehen ra. As'ai Pablo ngjisehe
jóo 3 ko y'ejñajihin. Kits'ínxáko nga kits'ínnda ni'ya najyunte, at'aha
ta kuihi xá xi maha jóo. 4 Xki xuatu ngji nchjako Pablo xuta ni'ya
sinagoga. Y'éjña chjihi xuta xi ntje judio tjehen ra ko xi ante Grecia
y'aha ra nga kjuaxi ni xi tínchja.
5 Nk'ie nga tsitju Sila ko Timoteo ante Macedonia ko tsichu nanki
Corinto, tu nku y'énijmíhí Pablo éhen Ntianá ko y'éjña chjihi xuta xi
ntje judio tjehen ra nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá.[j] 6 Tunga xuta judio
ngji kontraha Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'étsujnehe najyuhun
Pablo ko b'i kitsúhu jóo:
—Jun katjinénuu ngabayanuu. Najmi an ngjuainéna. Nd'ai
k'uatuts'ihin nga kfínsehe xi najmi ntje Israel tjehen ra.
7 As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticio Justo xi
benkjún Ntianá. Kui xi tiña ni'yaha síjña ni'ya sinagoga. 8 As'ai nda
xi 'mi Crispo xi nda k'akuhu xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjín
kis'ejihin Nda Ntianá. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko kisaténtá
nk'ie nga kint'é ni xi tíb'énijmí Pablo.
9 As'ai Nda Ntianá kinchjakohо Pablo nga nistjen xi nkúhu tsa
nchini kik'aihi. B'i kik'ihin:
—Najmi tu binkjuin. T'enijmí sahani éen. Najmi tu b'echjáí
tsu'bai. 10 At'aha an tíijñakoho. Najmi ch'a kamaha ts'iín'uhin. At'aha
nkjin xuta tjínna nanki xu'bi xi s'ejihin an.

---

j **18:5, 28** “Xi kits'ín nibá Ntianá” tsuhu ra “Cristo”.

11 Yo̱ y'ejña Pablo̱ nku nú masen tjíhin nga tsakúya a̱jihi̱n xu̱ta̱
Corinto̱ éhe̱n Nti̱a̱ná.
12 Tu̱nga nk'ie nga tjíhi̱n xá nda̱ Galion a̱nte Akaya̱, nkuhú kits'ín
yjoho̱ xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ nga ngji kontra̱ha̱ Pablo̱. I̱ncha
ngjiko̱ho̱ má ts'ínko̱kju̱a̱ xu̱ta̱ Galion 13 ko̱ b'i̱ i̱ncha kitsú:
—Kui nda̱i̱ tífi kontra̱ha̱ kju̱a̱téxumani̱, a̱t'aha̱ kj'a̱í ts'ín
tíbakúyaha̱ xu̱ta̱ nga tjíhin nga cha̱nkjún Nti̱a̱ni̱.
14 Nk'ie nga ja ku̱i̱nchja̱ Pablo̱, tu̱ tjuhún Galion kinchja̱ko̱ xu̱ta̱
judio̱ nga b'i̱ kitsúhu̱:
—Jun xu̱ta̱ judio̱, tsa tjín má tsangane nda̱i̱ ko̱ tsa mí ni ch'on
tjíhin xi kits'ín, tjíhin nga ts'intsenta ko̱ kuasinñjúnu̱u. 15 Tu̱nga ni
xu'bi̱ kju̱a̱téxumanu̱u ko̱ kj'a̱í sa ni xi manu̱u y'aha̱ ra̱ ni̱i̱. Kui nga
t'enda su̱ba̱hanu ni̱u̱. Najmi mjena ts'ihi̱n kju̱a̱ ni xu'bi̱.
16 A̱s'a̱i kik'onsje jóo̱ na̱tsihi̱n a̱nte má nga ts'ínko̱kju̱a̱ xu̱ta̱ ndo̱.
17 A̱s'a̱i ngayjee̱ xu̱ta̱ jakj'á Sostene̱ xi nda̱ k'aku̱hu̱ xu̱ta̱ sinagoga̱
ko̱ ta̱ yo̱hó y'éhe̱ ndo̱. Tu̱nga ndaha najmi kits'ínsihi̱n Galion ni xi
kamoo̱.

B'i̱ ts'ín kik'óya ngáha Pablo̱ nanki Antiokia̱

18 Nkjin ni̱stjin ts'andaya yo̱ Pablo̱. A̱s'a̱i kitsubakjá já nts'eé a̱t'aha̱
ja tífi a̱nte Siri̱a̱. Nk'ie nga tsichu nanki Cencrea̱ nga kits'ín ni̱yá, j'ájnu
kaha̱ yjoho̱ a̱t'aha̱ ja títs'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Nti̱a̱ná. A̱s'a̱i
jakj'á nku tsutsu ko̱ ngji a̱nte Siri̱a̱ nga tje̱nko̱ ts'íhin Akila̱ ko̱ Priscila̱.
19 Nk'ie nga i̱ncha tsichu nanki Efeso̱, yo̱ i̱ncha kits'ín ngabihi̱
xinkjín. Kama kinchja̱ni̱jmíko̱ Pablo̱ xu̱ta̱ judio̱ ni'ya sinagoga̱. 20 A̱s'a̱i
tjín xi tsankihi̱ nga nkjin ni̱stjin k'úéjña yo̱, tu̱nga najmi kits'ín yuhú
Pablo̱. 21 B'i̱ kitsú:
—Tífia. Tsa Nti̱a̱ná b'a̱ ku̱i̱tsu̱, kjúái̱se ngáha̱nu̱u.
A̱s'a̱i jakj'á nku tsutsu xi tsitju Efeso̱. 22 Nk'ie nga tsichu nanki
Cesarea̱, ngjikjaniñaha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ ko̱ a̱s'a̱i ngji nanki Antiokia̱.
23 A̱skahan nga ja ts'andayaha̱ chuba ni̱stjin yo̱, tsitju nga j'a xki̱
nanki xi tjín a̱nte Galaci̱a̱ ko̱ a̱nte Frigi̱a̱. Kitsjá nga'yúhu̱n ngayjee̱
xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesu xi nkú ts'ín ndjá ku̱i̱ncha nginku̱n Nti̱a̱ná.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmí Apolo̱ éhe̱n Nti̱a̱ná

24 A̱s'a̱i tsichu nanki Efeso̱ nku nda̱ judio̱ xi 'mi Apolo̱ xi kitsin
nanki Alejandria̱. Tsjo ts'ín b'éni̱jmí ndo̱ ko̱ 'yún be xu̱ju̱n éhe̱n
Nti̱a̱ná. 25 Tsangiya ni xi tsakúya Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu ko̱ ngayjehe
k'un y'éni̱jmíhi̱ xu̱ta̱. Tsakúya sisin yáha Jesu, tu̱nga najmi 'yúhún
mankjihi̱n á saténtáha xu̱ta̱. Tu̱ xi nkúhú ts'ín tsaténtá xu̱ta̱ Jua be.
26 Ndjá y'éni̱jmí ndo̱ ni'ya sinagoga̱. Nk'ie nga kint'é Akila̱ ko̱ Priscila̱
ni xi y'éni̱jmí, ngjiko̱ t'axín ko̱ kitsúya sisihi̱n xi nkú ts'ín mjehe̱
Nti̱a̱ná nga k'úéntu xu̱ta̱.

27 Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuai ante Akaya, já nts'eé xi
tjín Efeso tsasinkoho. Kits'ínndaha nku xujun xuta ni'yakuyáha Jesu
xi tjín Akaya tu xi nda ts'ín ts'iínkjáíhin ra. Nk'ie nga tsichu Apolo yo,
tsasinko nkjún xuta xi ja s'ejihin Jesu tu ngat'aha kjuandaha Ntianá.
28 At'aha nginkun ngayjee xuta ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi
bakúya xuta judio. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntianá. B'a ts'ín
y'éjña chjihi nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá.

B'i kits'ín Pablo nanki Efeso

19 Nk'ie nga tíjña Apolo nanki Corinto, Pablo j'ajin asunntu
tjenki xi tjín ante Asia ko tsichu nanki Efeso. Yo kisakúhu
k'ua xuta xi yjankihi Jesu. As'ai b'i kitsúhu jóo:
2 —¿A kin'ekjóhoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnuu Jesu?
B'i incha kitsú jóo:
—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tjín Espiritu Santo.
3 —¿Nkú n'e kisatentó? —kitsú Pablo.
—Xi nkú ts'ín tsaténtá Jua —incha kitsú.
4 B'i kitsú Pablo:
—Xuta xi ngjikj'áha ra animaha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu
nga tjíhin nga s'ejihin xi kj'uaí askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan
j'ai.
5 Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, as'ai kisaténtá nga kits'ínkjáíhin
Jesu. 6 Nk'ie nga kingjénne ntsja Pablo jóo, j'aitsejíhin ra Espiritu
Santo ko kj'aí kj'aí éhen incha kinchja ko Ntianá kitsjáha én xi
kinchja. 7 Ma ra te jo jáx'in xi b'i incha kamat'ain.
8 Jan ra sá kamaha Pablo nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá
kinchjako xuta. Kitsúyaha ko y'éjña chjihi nkú tjíhin ra nga batéxuma
Ntianá. 9 Tunga k'uahá xi ndjá kits'ín animaha. Najmi kits'ínkjáíhin
nga s'ejihin ni xi títsu Pablo. Nginkun ngayjee xuta tu ch'ohón ts'ín
incha kinchjane xuta xi s'ejihin Jesu. Kui nga ngji t'axíhin Pablo.
Má nga bakúya nda xi 'mi Tirano ngjiko xuta xi yjankihi Jesu. Yo
tsakúyaha xuta xki nistjin. 10 Jo nú kamaha nga b'a kits'ín. Kint'é
éhen Ntianá ngayjee xuta xi tjín ante Asia, xi judio ko xi griego.
11 Ntianá kitsjáha nga'yún Pablo xi má nga kits'ín kjuankjún xi
i. 12 Santaha xuta ngjiko pañu ko najyun xi kits'ínko Pablo. Kui xi
j'aikoho xuta uhun. As'ai kamanda ko tsitjujíhin jánindoo.
13 Ta kikjatsú'ba yo k'ua já judio xi b'ema xki ante ko m'osje
jánindoo. Kui xi incha kama k'un kits'ínchjén nga'yúhun Nda Ntianá
Jesu. B'i incha kitsúhu jánindoo:
—Ngajoho Jesu xi tíb'énijmí Pablo b'a tí'miihi nga titjujiun yo.
14 Yatu jáha nda na'mi k'aku judio xi 'mi Escebа b'a incha kits'ín.
15 Tunga kinchjahá ndanindoo nga b'i kitsúhu jóo:
—Be Jesu ko ta be Pablo, tunga, ¿yáha jun?

16 A̱s'a̱i nda̱ xi tíjñajihi̱n nda̱nindoo̱ jakj'á já xi yatuu̱. Kikjánko̱
ko̱ kits'ín ngana̱ha̱. A̱s'a̱i tsanka jóo̱ nga kama uhu̱n. Xí kjintustíhí
nga i̱ncha tsitju ni'yaha̱ ndo̱. 17 Ngayjee̱ xu̱ta̱ xi tjín Efe̱so̱, xi judio̱ ko̱
xi griego̱, kint'é ni xi kamoo̱. I̱ncha kitsankjún ngayjee̱ ko̱ b'a̱ i̱ncha
kitsú nga tjíhi̱n kju̱a̱chánka Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu.
18 Nkjin xi kis'ejihi̱n Jesu i̱ncha j'ai tsúya nginku̱n xu̱ta̱ xingisoo̱
ni ch'onk'un xi i̱ncha kits'ín nk'ie. 19 Xi i̱ncha kits'ín tj'e j'aiko̱ xu̱ju̱n
tj'ehe̱ ko̱ kis'etí xu̱ju̱n nginku̱n ngayjee̱ xu̱ta̱. Nk'ie nga kin'esjehe̱ xki̱
xu̱ju̱n xi kis'etíu̱, cháte ra̱ mii̱ to̱ontaba kama chjíhi̱ xu̱ju̱n. 20 B'a̱ ts'ín
'yún ngji tse ko̱ ngji ndju éhe̱n Nti̱a̱ná.
21 A̱skahan b'a̱ kitsú kju̱a̱nkjintak'uhu̱n Pablo̱ nga ngju̱a̱i nanki
xi tjín a̱nte Macedoni̱a̱ ko̱ a̱nte Akaya̱ ko̱ a̱s'a̱i ts'i̱ín ni̱yá nga ngju̱a̱i
santaha nanki Jerusalen. B'i̱ kitsú:
—A̱skahan nga ku̱i̱cha yo̱, tjíhin nga ta̱ kfían nanki Roma̱.
22 A̱s'a̱i kits'ínkji Macedoni̱a̱ Timoteo̱ ko̱ Erasto̱, já xi i̱ncha
basinko̱ho̱. Ko̱ máha kui, y'ejña sa chuba ni̱stjin Asi̱a̱.

B'i̱ ts'ín ngji kontra̱ha̱ xu̱ta̱ Efe̱so̱ ni xi tsakúya Pablo̱

23 Kui ni̱stjiu̱n xu̱ta̱ xi yjankihi̱ Jesu nanki Efe̱so̱ nku kju̱a̱sti
j'ajin. 24 Nku nda̱ xi 'mi Demetri̱o̱ xi ts'ínnda ni̱nku̱ to̱ontaba xi̱. B'a̱
ts'ínk'íéntu ni̱nku̱ xi ts'ínnda xi nkúhu ni̱nku̱hu̱ nti̱a̱ Artemisa̱. Kui
ni̱stjiu̱n já xi kui xáha ts'ín 'yún ts'ín ngana̱ to̱on. 25 Demetri̱o̱ kinchja̱
ñjakúhu̱ já xi ts'ínxát'aha̱ ko̱ já xi ta̱ kui xáha ts'ín. B'i̱ kitsúhu̱ jóo̱:
—Jun já, yo nga b'éjñaná to̱on xá xu'bi̱. 26 Tu̱nga tíyanú ko̱ tínu'yó
ni xi títs'ín Pablo̱ e̱i Efe̱so̱ ko̱ santaha tu̱ má nankihí ni xi tjín a̱nte
Asi̱a̱. B'a̱ títsu nga nti̱a̱ xi ts'ínnda xu̱ta̱ najmi nti̱a̱. Nkjin xu̱ta̱ ja
i̱ncha kits'ínkjáíhi̱n ni xi tíbakúya ndo̱ ko̱ i̱ncha kits'ínk'óntjaiya
kju̱a̱nkjintak'uhu̱n. 27 Najmi tu̱ suba xáná títs'ínkji kinte. Ta̱ títs'ín
nga nku ni xi najmi ta̱ chumi ni chjíhi̱ ra̱ ka̱ma ni̱nku̱hu̱ nti̱a̱ chánka
Artemisa̱. Najmi ta̱ cha̱nkjúhun kju̱a̱chánkaha̱ nti̱a̱ xu'bi̱, nti̱a̱ xi
benkjúnyje xu̱ta̱ xi tjín a̱nte Asi̱a̱ ko̱ nga ngúsuhu̱n a̱sunntee̱.
28 Nk'ie nga i̱ncha kint'é jóo̱ niu̱, tu̱ xí i̱ncha kama kjahán ra̱. B'i̱
i̱ncha kitsú nga kikjintáya:
—¡Chánkahá Artemisa̱, nti̱a̱ha̱ xu̱ta̱ Efe̱so̱!
29 A̱s'a̱i xu̱ta̱ ndaha najmi be mí nihi xi ts'i̱ín. Nkuhú kik'a xinkjín
nga ngjikj'á Gayo̱ ko̱ Aristarko̱, kui xi já Macedoni̱a̱ xi tje̱nko̱ Pablo̱.
I̱ncha kikjebéfe nga ngjiko̱ a̱nte má ma ñjakú xu̱ta̱ na̱nti̱a̱. 30 Mjehe̱
Pablo̱ nga ngju̱a̱isehe̱ xu̱ta̱ xi kama ñjakú yo̱, tu̱nga najmi kitsjántehé
ra̱ xu̱ta̱ xi yjanki Jesu. 31 Ko̱ ta̱ já k'aku̱ xi tjín a̱nte Asi̱a̱ xi nda
nchja̱ko̱ Pablo̱ i̱ncha kits'ínkjihi̱ én nga tsankihi̱ nga najmi tu̱ ngju̱a̱i
a̱nte má nga kama ñjakú xu̱ta̱.
32 B'i̱ ngján i̱ncha kinchja̱ xu̱ta̱ nga xa̱áha̱n i̱ncha kits'ín. Ko̱
santaha nkjin ṉkjún xi najmi be á yo̱ kama ñjakúhu. 33 A̱s'a̱i tjín

xi jakj'áhą Alejandro. Xutą xi ntje judio tjehen rą kitsuniñahą ndo nginkun ngayjee xutą. Kingjén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga ngjuén jyu xutą tu xi kuinchjąntjaihi xutą judio. 34 Tunga nk'ie nga kikie xutą nga tą ndą judio niu, nkuhú kits'ín ntąhą nga b'i incha kitsú nga kikjintáya nkú rą ma tsa jo orą:

—¡Chánkahá Artemisą, ntiąhą xutą Efeso!

35 Ąs'ąi ndą xi ts'ínxát'ahą já k'aku kamahą kits'ínk'íéjyu xutą nkjiun. B'i kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xutą be nga nankiná Efeso kunntá ninkuhu ntią chánka Artemisą ko sénnistjihin xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne ei. 36 Tíjña chji chji ni xu'bi. Kui nga tjenjyúhunu ko n'enkjíntak'un ni xi n'oo. 37 Ąt'ahą já xi kaf'áikoo ei najmi ni xi tíincha ninku jakj'á ndyjé ko tą ndaha najmi ch'on títsuhu ntią ts'ąñá.

38 'Tsa Demetrio ko já xi ts'ínxáko tjínkoho kjuą xutą xi kj'ąí, tjín já jue ko tjín já tjíxá. Yo kats'ínkokjuą xinkjín. 39 Ko tsa tjín sa kj'ąí ni xi mjenuu, nk'ie nga ma ñja já tjíxóo s'enda niu. 40 Ąt'ahą kąma sątéjéneé ngąt'ahą ni xi kama nd'ąi, nga xąáhąn tín'eé. Tsa chąsjaiyaná ngąt'ahą niu, najmi yaá nkú kuixíaán.

41 Nk'ie nga ja kamahą nga b'ą kitsú, kits'ínkji ngáha ni'yahą xutą xi kama ñjakú yo.

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ąnte Macedonią ko ąnte Grecią

20 Ąskahan nga ja kis'ejyú xutą nkjiun, Pablo kinchją ñjahą xutą xi yjankihi Jesu ko kitsjá nga'yúhun. Ąs'ąi tsitju nga ngji Macedonią. 2 Xki nanki xi tjín ąnte Macedonią j'a ko 'yún kitsjá nga'yúhun xutą ninku nga kinchjąko. Ąskahan tsichu Grecią. 3 Jan sá kamahą nga y'ejña yo. Nk'ie nga ja kuąkj'á tsutsu xi ngjuąikohо ąnte Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'éndako xinkjín nga ts'iín'uhun. Kui nga tą ąnte Macedonią ngji ngáha.

4 Kui já xu'bi xi kitsjennkíhi Pablo: Sopąter xi Bereą nibáha xi ntíhi Pirro maha, Aristarco ko Segundo xi Tesaloniką incha nibáha, Gayo xi Derbe nibáha, Timoteo, Tikico ko Trofimo xi Asią incha nibáha. 5 Incha ngji títjun jái ko nanki Troą kikuyáni. 6 Jin bi ąskahan nga j'a s'í nk'ie nga chine ninkuąn xi najmi tjíhin nąʼyu san, tsitjas'ein nku tsutsu ko tsitjui Filipo. Nistjin xi ma uhun tsichu tjennkii jóo Troą. Yo ts'andayani yatu nistjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troą

7 Nk'ie nga tíb'atuts'ihin tuntjóo kama ñjakúi tu xi chineheni niñu. Ąs'ąi Pablo tsakúyahą xuto, ąt'ahą nistjin xi ma ndyjuun ngjuąi ngáha. Tu nku ngjindjukohó éen santaha nkúhu nga masen nistjen. 8 Chun ndzjen ndzjen yo, ąt'ahą nkjin maha nd'í seti xi tjín nk'a ni'ya xi má nga kama ñjakúi.

9 Tu̱ nkuhú ndạti xi 'mi Eutiko̱ xi ạnkju̱ạ nk'oo̱ kab'ejña stiu̱. Kui xi
kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko̱ Pablo̱ éẹn. 'Yún ṉkjún kis'efe tjain.
Ạs'ại tsijnenki. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijnenki. Ja ka'me nga
kichjusíntjẹn. 10 Ạs'ại tsitjujen Pablo̱ ko̱ ngjik'úhu̱n. Kitsubakj'á ndạtiu̱
ko̱ b'i̱ kitsú:
—Najmi tu̱ binkjun. Tíjñahá ndo̱.
11 Ạs'ại tạ ngji ts'ínndju̱ú ngáha éhẹn Pablo̱. Tsakjánya ni̱nku̱on,
i̱ncha kikjine ni̱ñu̱ ko̱ tạ ngjindjuhú ngáha nga tsakúyahạ xu̱to̱
santa nkúhu nga kama seẹn. Ạs'ại ngji. 12 Máha ndạtiu̱, i̱ncha ngjiko̱
tík'uhu̱n xu̱tạ ni'yahạ ko̱ i̱ncha kisakú nga'yúhu̱n ngạt'ahạ ni xi
kama.

B'i̱ ts'ín kits'ín ni̱yá Pablo̱ tu̱ xi kui̱chúhu nanki Mileto̱

13 Ja kamoo̱. Ji̱n tjẹn tsankinko̱ho̱ni̱ tsutsu nanki Ason, yo̱ má nga
chúyai̱hi̱ Pablo̱. B'ạ ts'ín y'éndako̱ni̱, ạt'ahạ mjehẹ nga ni̱yá t'ananki
ts'i̱ín. 14 Nk'ie nga kisakúni̱ Pablo̱ nanki Ason, ạs'ại jas'enko̱ni̱ tsutsu̱
ko̱ tsankii̱n nanki Mitilenẹ. 15 Tsitju̱i̱ nanki Mitilenẹ ko̱ ni̱stjin xi ma
ndyju̱un tsitjai̱ xjo̱ Kio̱. Nk'ie nga kama ndyju̱un tsitjandái̱ nanki
Samo̱, nku ạnte má bichú tsutsu. Kin'ekj'áíyai̱ nanki Trogili̱o ko̱
ni̱stjin ma ndyju̱un tsichii̱ nanki Mileto̱. 16 B'ạ kin'ei̱ ạt'ahạ Pablo̱
mjehẹ kj'u̱ạ ni̱yá nanki Efẹso̱ tu̱ xi najmi k'u̱ạndayahạ rạ nanki xi tjín
ạnte Asi̱ạ. Kits'ín xatíhi̱ yjoho̱ nga ku̱i̱chú nanki Jerusalen, tsa tu̱ ahá
ni sạkúhu̱ nga k'úéjña yo̱ nk'ie nga ku̱i̱tju S'í Pentecoste.

B'i̱ ts'ín kinchjạko̱ Pablo̱ jácháhạ xu̱tạ ni̱nku̱ Efẹso̱

17 Nk'ie nga tsichii̱ nanki Mileto̱, kits'ínkji én Pablo̱ nga kinchjạhạ
jácháhạ xu̱tạ ni̱nku̱ Efẹso̱. 18 Nk'ie nga i̱ncha j'ai jóo̱, b'i̱ kitsú Pablo̱:
—Yo xi nkú ts'ín tsátẹjñajin tehẹntenu̱u santa nkúhu nga tuts'ihi̱n
ni nga jáạ ẹi̱ ạnte Asi̱ạ. 19 Ni̱mạkju̱ạ ts'asjé yjonạ nga kits'inxát'ahạ
Nti̱ạná. Kikjíi̱nta nga un kikiena ni xi y'éndat'áínna já judio̱. 20 Tu̱nga
najmi kingjent'íáhá rạ nga y'eni̱jmínu̱u ni xi ts'ẹ ngandanu̱u.
Tsakuyánu̱u ni̱yátẹẹ ko̱ xki̱ ni'yanu̱u. 21 Y'ejñá chjihi̱ xu̱tạ xi ntjẹ
judio̱ tjẹhẹn rạ ko̱ xu̱tạ xi najmi ntjẹ judio̱ tjẹhẹn rạ nga tjíhin nga
ngju̱ại̱kj'áhạ rạ ani̱mạhạ nginku̱n Nti̱ạná ko̱ nga s'ẹjihi̱n Ndạ Nti̱ạná
Jesucristo̱.
22 'Nga tínt'e'éhẹn Espiri̱tu̱ Santo̱ nd'ại̱ tífia Jerusalen. Najmi be
mí nihi xi kạmat'an ján. 23 Tu̱nga xki̱ ạnte má nga fia tsuya títjunna
Espiri̱tu̱ Santo̱ tsa nu̱bạyá ko̱ tsa kju̱ạ'un tíkuyána. 24 Tu̱nga najmi
kjintạhána tsa ku̱ạyá. Ngạt'a ts'ạn najmi 'yún chjíhi̱ rạ ni xu'bo̱. Tu̱
nkuhú ni xi mjena. Mjena nga ku̱i̱chúkjet'a tsjo tsjo ni xi títs'ian ko̱
ts'inndjạá xá xi kitsjána Ndạ Nti̱ạná Jesu, nga xínya sisian én nda
tsuhu̱ Jesu xi b'éjña chji kju̱ạndahạ Nti̱ạná.

25 ’Be nd'ai nga najmi ta chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi
y'enijmínuu nkú ts'ín batéxuma Ntianá. 26 Kui b'a maha, nistjin nd'ai
tíxinyahanuu nga najmi an y'anjiá tsa tjín xi ndyja. 27 At'aha najmi
chumi nihi xi y'ejñá 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntianá y'enijmínuu.
28 ’Kui b'a maha, chúhun ruu yjonuu ko chúhuun ngayjee xuta
ninku. At'aha Espiritu Santo kitsjá xánuu nga jun xi chasoho xuta
ninkuhu Nda Ntianá xi jníhi ts'atsekoho. 29 At'aha be nga askahan
nga kfían kj'uaíjinnuu já xi mjehe ts'iínndyja xuta ninku xi nkú ts'ín
chu kjoon ajihin chutsanko. 30 Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni
xi najmi b'a tjín tu xi xuta ninku tsjénnkihi ra. 31 Kui nga tintsuba
ndahanu. N'ekj'áítsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áíya
nga ntánkán tsatendzjá nga kitsjaniyáhanuu nga nkúnkú.
32 ’Nd'ai já nts'e, títs'inkjas'ennuu aya ntsja Ntianá. Katasinkonuu
én xi tínchja kjuandaha Ntianá, kui éhen xi kamaha tsjánuu nga'yún
nginkun Ntianá ko tsjánuu ni xi ts'iínkjáíhin ngayjee xuta xi tsichu ma je
nginkun Ntianá. 33 Najmi kits'in mje toontabanuu ko tsa toonsinenuu ko
ta ndaha najyunnuu. 34 Jun yo xi nkú ts'ín kits'inxá tu xi kisakúhuna ni
xi kamachjénna ko ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkona. 35 Tehente y'ejñá
chubayanuu nga tjíhin nga n'exáá tu xi kuisinkohoná xuta xi najmi tjíhin ni
xi machjéhen. N'ekj'áítsjon éhen Nda Ntianá Jesu xi b'i títsu: “Xi tu tsjáhá ra
ni xuta xi kj'ai, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'ínkjáíhin niu.”
36 Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkúnch'in nga
kinchjako Ntianá ko b'a ta incha kits'ín jóo. 37 Incha kikjintá ko
kitsubakjá ko kikjexu'ba tsaha Pablo. 38 'Yún incha kik'ie babaha jóo
at'aha b'a kitsú nga najmi ta incha skuehe Pablo. As'ai incha ngjisín
niyá santaha má kjijña tsutsu xi ngjuaikoho.

B'i ts'ín kits'ín niyá Pablo nga ngji nanki Jerusalen

21 Nk'ie nga y'entui já nts'eé xi tjín nanki Efeso, tsitjas'ein nku
tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun
tsichii xjo Roda ko askahan tsichii nanki Pataraa. 2 Yo kisakúni kj'ai
tsutsu xi tífi ante Feniciia. Tsitjas'ein ko tsankinkoi. 3 Kiyai xjo Chipre.
Skjúhun tsitjai nga tsankiin ante Siria. As'ai tsichii nanki Tiro, at'aha
yo tjíhin nga chjújen ch'á xi y'a tsutsuu.
4 Kisakúni xuta xi yjankihi Jesu xi tjín yo. Yatu nistjin ts'andayani.
Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalen, at'aha
Espiritu Santo tsakúchjihi ni xi kama. 5 Nk'ie nga j'a nistjin xi yatuu,
tsitjui yo ko incha ngjisín niyáni ngayjee jáx'in ko jminchjíhin ko
ntíhi santaha natsin nantio. As'ai tsinchakúnch'iin andai ntáchak'uun
ko kichubakoi Ntianá. 6 As'ai b'i ngján kinubakjái xinki, jin tsitjas'ein
tsutsuu ko kui incha kik'óya ngáha ni'yaha.
7 Nku tsutsu tsitjukoi Tiro ko tsankiin nanki Tolemaida.
Kisuniñaihi já nts'eé xi tjín yo ko ts'andayani nku nistjin. 8 Nistjin xi

ma ndyjuu̱n tsitjui̱ ko̱ tsichii̱ nanki Cesarea̱. A̱s'a̱i tsankii̱n ni'yaha̱ Felipe̱ ko̱ tintsu̱ba̱ko̱i̱. Felipe̱ xi ta̱ b'éni̱jmí én nda tsuhu̱ Jesu ko̱ ta̱ tjíhi̱n xá a̱jihi̱n já yatu xi basinko̱ já postru̱. 9 Ta̱ tjíntuhu̱ ñju i̱stinchjín xu̱nkú xi Nti̱a̱ná tsjáha̱ éhe̱n.

10 Ja tjíhi̱n nkjin ni̱stjin nga tintsu̱ba̱i̱ yo̱ nk'ie nga j'ai nku nda̱ profeta̱ xi 'mi Aga̱bo̱ xi nibaha a̱nte Judea̱. 11 J'aitsubek'únni̱, jakj'á tja̱ba̱xín ndayáha̱ Pablo̱ ko̱ y'ét'a'yúnko̱ho ntsja ko̱ sjai. A̱s'a̱i b'i̱ kitsú:

—B'i̱ títsu Espiri̱tu̱ Santo̱ nga b'i̱ ts'ín k'u̱ét'a'yúhu̱n já judio̱ xi tjín Jerusalen nda̱ xi ts'e̱ tja̱ba̱xín ndayái̱. Ts'i̱ínkjas'en a̱ya ntsja já xi najmi ntje̱ Israel tje̱he̱n ra̱.

12 Nk'ie nga kinu'yái̱ niu̱, b'a̱ kik'i̱ihi̱n Pablo̱ ko̱ b'a̱ ta̱ kitsúhu̱ xu̱ta̱ xi tjín yo̱, nga najmi tu̱ ngju̱a̱i̱ nanki Jerusalen. 13 A̱s'a̱i b'a̱ kitsú Pablo̱:

—¿Á tích'íhinu ko̱ tín'e bahanú? Tjínkuhu̱ k'an nga najmi tu̱ nku nga s'e̱t'a'yán. Ta̱ tjínku níhi̱ k'an nga santaha ku̱a̱yá Jerusalen nga̱t'aha̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu.

14 Nk'ie nga najmi kits'ín yu Pablo̱ ni xi tí'mii̱hi̱, najmi b'a̱ ta̱ kik'in saha̱ ri̱.

—Katuma xi nkú ts'ín mjehe̱ Nti̱a̱ná —tu̱ tsixíhín sai̱.

15 A̱skahan y'endai̱ yjoni̱ ko̱ tsankii̱n nanki Jerusalen.
16 Kitsjennkíni̱ k'u̱a̱ já xi yjankihi̱ Jesu xi tjín nanki Cesarea̱ ko̱ ngjiko̱ni̱ ni'yaha̱ nku nda̱ xi nibáha xjo̱ Chipre̱ xi 'mi Mnason xi ja nd'a̱i tje̱nnkihi̱ ra̱ Jesu. Kui xi kitsjánteni̱ nga ku̱i̱ntsu̱ba̱i̱ ni'yaha̱.

B'i̱ ts'ín kik'inyaha̱ Pablo̱ ni xi ts'i̱ín nga tsichu nanki Jerusalen

17 Nk'ie nga tsichii̱ nanki Jerusalen, tsjo ts'ín kits'ínkjáínni̱ já nts'eé. 18 Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n Pablo̱ ko̱ ji̱n tsankintsubek'ui̱n Santiago̱. Yo̱ tjíntu ngayjee̱ jácháha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ nk'ie nga tsichii̱.
19 A̱s'a̱i Pablo̱ kikjaniñaha̱ jóo̱ ko̱ kitsúyaha̱ nga nkúnkú ni xi kits'ín Nti̱a̱ná a̱jihi̱n xu̱ta̱ xi najmi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ nga kits'ínchjén xáha̱ Pablo̱.

20 Nk'ie nga kint'é jóo̱ niu̱, i̱ncha kits'íntsjoho̱ Nti̱a̱ná. A̱s'a̱i b'i̱ i̱ncha kitsú jóo̱:

—Ji nda̱ nts'e, ja yai nga nkjin mii̱ maha xu̱ta̱ judio̱ xi s'ejihi̱n Jesu ko̱ ngayjee̱ 'yún benkjún kju̱a̱téxumoo̱. 21 Kik'inyaha̱ nga ji tíbakuyáí nga tjíhin nga ts'i̱ín t'axín kju̱a̱téxumaha̱ Moise ngayjee̱ xu̱ta̱ judio̱ xi tjíntujíhi̱n xi najmi judio̱, ko̱ nga b'a̱ tíbixín nga najmi ts'i̱íhi̱n ni circuncision ntíhi̱, ko̱ nga najmi ts'i̱íntjusun sin cháná.

22 'Kui b'a̱ maha, ¿nkú n'e̱hená? A̱t'aha̱ ku̱i̱nt'é xu̱ta̱ nga ja kaf'ái̱ e̱i̱. 23 Kui nga tu̱ sahá b'i̱ n'e̱heni. E̱i̱ tjíntujínni̱ ñju já xi ts'i̱íntjusun nku ni xi kits'ínkie Nti̱a̱ná. 24 T'inko̱i̱ jóo̱ ko̱ n'e̱ jeko̱i̱ yjohi̱ nginku̱n Nti̱a̱ná. T'echjíntjai tu̱ xi kj'u̱ájnu kaha̱ ra̱ yjoho̱ jóo̱. B'a̱ ts'ín sku̱e̱he

ngayjee̱ xu̱ta̱ nga ko̱ ji tín'etjusuin kju̱a̱téxumoo̱ ko̱ nga najmi kju̱axi̱ ni xi kint'é.

25 ’Xu̱ta̱ xi najmi judio̱ xi ja s'ejihi̱n Jesu, ji̱n ja kin'ekjíi̱hi̱ nku xu̱ju̱n má tjít'a ni xi y'endai̱. B'a̱ kik'ii̱hi̱n nga najmi tu̱ kji̱ne̱ yjoho̱ chu̱ xi chje̱ kik'a̱i̱hi̱ ra̱ nti̱a̱ xi ts'ínnda xu̱ta̱, ta̱ ndaha jní ko̱ ta̱ ndaha yjoho̱ chu̱ xi kinubantu, ko̱ nga najmi tu̱ katjantuko̱ jminchín xi najmi kje̱e bixan.

26 A̱s'a̱i ngjiko̱ Pablo̱ já xi ñju̱u̱. Ni̱stjin xi ma ndyju̱un kits'ín jeko̱ yjoho̱ nginku̱n Nti̱a̱ná. Jas'en na̱tsihi̱n ni̱nku̱ tu̱ xi ku̱i̱tsu̱yaha nkjé kfe̱ku nga ts'i̱ín je yjoho̱ ko̱ nkjé kj'u̱a̱íko̱ chje̱he̱ nga nkúnkú.

B'i̱ ts'ín kichjubénijé Pablo̱

27 Nk'ie nga ja tíbichúkje ni̱stjin yatu xi machjén nga ts'ín je yjoho̱ xu̱ta̱ nginku̱n Nti̱a̱ná, kikie k'u̱a̱ já judio̱ xi nibaha a̱nte Asi̱a̱ nga kabasinjña Pablo̱ má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱. A̱s'a̱i tsinchá'a ngayjee̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n ko̱ jakj'ánijé Pablo̱. 28 'Yún i̱ncha kikjintáya nga b'i̱ i̱ncha kitsú:

—¡Jun já Israel, ti̱si̱nko̱ni̱! Kui nda̱i̱ xi tíbakúyaha̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ tu̱ má xi tje̱hén ni nga tífi kontra̱ha̱ xu̱ta̱ná, kju̱a̱téxumoo̱ ko̱ a̱nte xu'bi̱. Santaha jas'enko̱ já griego̱ e̱i̱ na̱tsihi̱n ni̱nku̱ nga kits'ínsi nginku̱n Nti̱a̱ná a̱nte nkjún xu'bi̱.

29 B'a̱ i̱ncha kitsú jóo̱ a̱t'aha̱ kj'a̱í ni̱stjihin kikie Trofi̱mo̱, nda̱ xi nanki Efe̱so̱ nibáha, nk'ie nga tje̱nko̱ Pablo̱ a̱jin na̱nti̱o̱. B'a̱ i̱ncha kitsú kju̱a̱nkjink'uhu̱n jóo̱ nga Pablo̱ jas'enko̱ ndo̱ má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱.

30 A̱s'a̱i xa̱áha̱n i̱ncha kits'ín ngayjee̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n ko̱ i̱ncha tsangatsanka nga j'ai. I̱ncha jakj'ánijé Pablo̱, kikjebéfe nga kik'onsje na̱tsin ni̱nku̱ ko̱ tje̱n'yún y'échjahá a̱nkju̱a̱ na̱tsiu̱n. 31 Nk'ie nga ja mjehe̱ xu̱ta̱ na̱nti̱o̱ ts'i̱ínk'ien Pablo̱, tsichuhu̱ én nda̱ jun k'aku̱ Roma̱ nga xa̱áha̱n tíi̱ncha ts'ín ngayjee̱ xu̱ta̱ Jerusalen. 32 Ki̱tsa̱ kinchja̱ ñjaha̱ já juhu̱n ko̱ tsangatsanka má nga kama ñja xu̱ta̱ nkjiu̱n. Nk'ie nga kikie xu̱ta̱ nga nibá nda̱ jun k'aku̱ ko̱ já juhu̱n, najmi ta̱ kingjáha̱ ra̱ Pablo̱.

33 A̱s'a̱i j'ai tiña nda̱ jun k'aku̱, jakj'ánijé Pablo̱ ko̱ b'a̱ kitsú nga jo n'úki̱cha̱ s'e̱t'a'yúhun. Kingjásjaiya yá nda̱ha niu̱ ko̱ mí nihi xi kuats'ín. 34 Tu̱nga b'i̱ ngjáhán kinchja̱ xu̱ta̱ ko̱ ndaha najmi kamankjihi̱n nda̱ jun k'aku̱ ni xi tímoo̱, a̱t'aha̱ xa̱áha̱n tíi̱ncha ts'ín xu̱ta̱. Kui nga b'a̱ kitsúhu nga ngju̱a̱i̱nijéhe Pablo̱ má tjíntu já juu̱n. 35 Nk'ie nga tsichuko̱ho̱ já juu̱n a̱ntjío̱ xi tjín má i̱ncha tjíntu, santaha ts'agankihi̱ já juu̱n Pablo̱, a̱t'aha̱ 'yún kjan tíi̱ncha maha̱ xu̱ta̱ nkjiu̱n. 36 Nkjin ṉkjún i̱ncha maha xi b'i̱ tíi̱ncha tsu nga yjanki:

—¡Kat'en ndo̱!

B'i̱ ts'ín tsasinntjai yjoho̱ Pablo̱

37 Nk'ie nga ja tín'ekjas'en Pablo̱ má i̱ncha tjíntu já juu̱n, b'i̱ kitsúhu̱ nda̱ jun k'aku̱:

—¿A ka̱ma kuinchjako̱ho i̱chí?

B'i̱ kitsú nda̱ jun k'aku̱:

—¿A mahi én griego̱? 38 ¿A najmi jihí nda̱ Egipto̱ xi nd'a̱i ngáha k'in kontra̱ihi̱ nda̱ títjun Roma̱ ko̱ k'inko̱i a̱nte kixiu̱ ñju mii̱ já ts'ínk'ien ani̱ma̱?

39 B'i̱ kitsú Pablo̱:

—Nda̱ judio̱ná. Tarso̱ kitsian, nanki chánka xi tíjñajihi̱n a̱nte Cilicia̱. Tíbankihi. K'ua̱intení i̱chí nga kuinchjaka̱ xuto̱.

40 Nk'ie nga kik'a̱intehe̱, tsasinndjusún Pablo̱ a̱ntjío ko̱ kingjénnk'a ntsja tu̱ xi ngju̱én jyuhu xuta̱. Nk'ie nga kingjén jyu xuta̱, a̱s'a̱i én hebreo̱ kinchja̱ Pablo̱.

22 —Jun já nts'e ko̱ já xinkjían, ta̱sinñju mo ni xi xínnu̱u nd'a̱i nga kúási̱nka̱ yjona̱.

2 Nk'ie nga kint'é xuta̱ nga én hebreo̱ tínchja̱ Pablo̱, tu̱ sahá 'yún kindyjanta nch'ánch'án sa.

3 B'i̱ kitsú Pablo̱ nga ngjindju:

—Nda̱ judio̱ná. Tarso̱ kitsian, nanki xi tíjñajihi̱n Cilicia̱, tu̱nga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'ín tíjña kju̱a̱téxumaha̱ ntje̱ cháná. B'a̱ ta̱ ts'ín 'yún kitsenkján Nti̱a̱ná xi nkúhu jun ngatento. 4 Kitsjennkí unkie xuta̱ xi s'ejihi̱n Jesu nga mjena ts'ink'ién kai. Jakj'anijé ko̱ kits'inkjas'en nu̱ba̱yá jáx'i̱n ko̱ jminchjín. 5 Ka̱ma ku̱i̱tsu̱ya nga kju̱axi̱ ni xi tíxian nda̱ na̱'mi títjuu̱n ko̱ ngayjee̱ jáchá xi ta̱ tjíhi̱n xá. Ni̱stjin nk'ie kui i̱ncha kitsjána xu̱ju̱n xi ts'inkjas'ehe̱n xuta̱ná xi tjín nanki Damasco̱ má nga ka̱ma xá xi tífihina. Ngjingisja Damasco̱ xuta̱ xi yjankihi̱ Jesu tu̱ xi kjúái̱ko̱nijéhena Jerusalen, má nga n'e̱nijéhe̱ ra̱.

6 'Tu̱nga ni xi kamahá, nk'ie nga títs'ian ni̱yá ko̱ nga ja tíbichú tiña Damasco̱, nkú ra̱ ma masen ni̱stjin niu̱, tu̱ tje̱n'yún y'étjindaihína nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján. 7 Jái̱kijne t'anankiu̱ ko̱ kint'e nku nta̱ xi b'a̱ kitsúna: "Saulo̱, Saulo̱, ¿á unchahaní?" 8 A̱s'a̱i kingjasjáíyaha̱: "¿Yáha ji, Nda̱ Nti̱a̱?" Ko̱ b'a̱ kitsúna: "An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai." 9 Já xi tje̱nko̱na kikie nd'íu̱ ko̱ kitsankjún, tu̱nga najmi kint'éhé nta̱ha̱ xi kinchja̱ko̱na.

10 'A̱s'a̱i b'a̱ kixihin: "¿Mí nihi xi mjehi nga ts'ian, Nda̱ Nti̱a̱?" Ko̱ b'a̱ kitsúna Nda̱ Nti̱a̱ná: "Ti̱síntje̱in ko̱ t'in Damasco̱. Yo̱ k'úínyahi ngayjee̱ ni xi kis'enda nga tjíhin nga n'e̱i̱." 11 A̱s'a̱i i̱ncha kikjebénkina já xi tje̱nko̱na nga ngjiko̱na Damasco̱, a̱t'aha̱ kits'ín ka̱na nga'yúhu̱n nd'íu̱.

12 'Damasco̱ tíjña nku nda̱ xi 'mi Anania̱ xi 'yún benkjún Nti̱a̱ná, xi ts'íntjusun xi nkú ts'ín tjít'a kju̱a̱téxumaha̱ Moise. Nda nchja̱ni̱jmíyaha̱ ra̱ ndo̱ ngayjee̱ xuta̱ judio̱ xi tjín yo̱. 13 Kui xi j'aisena ko̱ b'a̱ kitsúna: "Nda̱ nts'e Saulo̱, katuma chji ngáha ri." Ta̱ kuihi chu̱bo̱ kama chjina ko̱ kikie xi nkú tjín. 14 B'a̱ kitsúyana: "Nti̱a̱ha̱ ntje̱ cháná j'ájihin,

nga ji xi ka̱mankjihin ni xi mjehe̱ ko̱ nga cha̱i̱ Nda̱ xi na̱xu̱ nginku̱n Nti̱a̱ná ko̱ nga ku̱i̱nú'yáí nta̱ha̱. 15 A̱t'aha̱ ji k'úínyaihi̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ yáha kui ko̱ ku̱i̱xínyaihi̱ xu̱ta̱ ni xi kiyai ko̱ kinu'yáí. 16 Nd'a̱i̱ najmi ta̱ chuyá sahani. Ti̱síntje̱in. B'a̱ t'ihi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná nga kats'ínndyjat'ahi jéhi̱ nga sa̱téntáí."

17 'A̱s'a̱i jáa̱ Jerusalen. Nk'ie nga tínchjaka̱ Nti̱a̱ná na̱tsihi̱n ni̱nku̱, kama chjina nku ni xi nkúhu nchi̱ni kik'a̱i̱na. 18 Kikie Nda̱ Nti̱a̱ná ko̱ b'a̱ kitsúna: "N'e̱ xatíhi̱ yjohi̱ nga ki̱tsa̱ ti̱tjui Jerusalen. A̱t'aha̱ najmi ts'i̱ínsihi̱n jóo̱ én xi ku̱i̱xínyaihi̱ nga k'úínyaihi̱ yáha an." 19 B'a̱ kixihi̱n: "Ji Nda̱ Nti̱a, be jóo̱ nga xki̱ ni'ya sinagoga̱ ngjikj'anijé ko̱ kingjaha̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n ji. 20 Ko̱ nk'ie nga tín'ek'ien Estebа̱n, xi kitsúyaha̱ xu̱ta̱ yáha ji, ta̱ síi̱jña yo̱ ko̱ kisasínna ni xi kamoo̱, ko̱ santaha kikunntá najyuhu̱n já xi kits'ínk'iehe̱n." 21 Tu̱nga b'a̱há kitsúna Nda̱ Nti̱a̱ná: "T'in. A̱t'aha̱ kjin ts'inkjíhi nga k'úínseihi̱ xu̱ta̱ na̱xi̱nantá xi tjín a̱sunntee̱."

B'i̱ kama nk'ie nga mjehe̱ xu̱ta̱ nga s'e̱he̱ Pablo̱

22 Tíbasínñjuhu̱ xu̱ta̱ Pablo̱, tu̱nga nk'ie nga b'a̱ kitsú, b'i̱ i̱ncha kitsú xu̱ta̱:

—¡Tu̱ sahá kat'en nda̱ xi b'a̱ tjíu̱n! ¡Najmi machjéhe̱n tsa k'úéjña tík'un!

23 Tu̱ nku xa̱áha̱n ní i̱ncha kits'ín ko̱ i̱ncha tsakúchji nga tu̱ ni xí najmi i̱ncha kisasíhín ra̱ ni xi kitsú Pablo.

24 Kui nga b'a̱ kitsúhu nda̱ jun k'aku̱ Roma̱ nga n'e̱kjas'en Pablo̱ má b'entu já juu̱n. B'a̱ kitsú nga s'e̱he̱ tu̱ xi ku̱i̱tsu̱yaha á b'a̱ ts'ín tíi̱ncha kjintáyanehe̱ ra̱ xu̱to̱. 25 Tu̱nga nk'iehé nga ja tjín'yúhu̱n já juu̱n nga ngju̱áha̱, b'i̱ kitsú Pablo̱ nga kingjásjaiyaha̱ nda̱ jun xi síjña yo̱:

—¿A ka̱ma s'ehe̱ nku nda̱ Roma̱ xi najmi kje̱e n'eko̱kju̱a̱?

26 Nk'iehé nga kint'é nda̱ juu̱n niu̱, a̱s'a̱i ngjisehe̱ nda̱ jun k'aku̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—¿Aha̱ yaní ni xi tín'ei? Nda̱ Roma̱há niu̱.

27 A̱s'a̱i nda̱ jun k'aku̱ j'aik'úhu̱n Pablo̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—T'inyaní, ¿a nda̱ Roma̱ ní?

—Johо̱n —kitsú Pablo̱.

28 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú nda̱ jun k'aku̱:

—Tse ṉkjún to̱on kis'enkina nga nku nda̱ Roma̱ kits'in ma yjona̱.

—Tu̱nga an b'a̱ ts'ín kitsinná —kitsú Pablo̱.

29 Kui nga tje̱n'yún i̱ncha ngji t'axíhín já xi tjíhin nga ngju̱áha̱ ra̱ Pablo̱, ko̱ santaha nda̱ jun k'aku̱ kitsankjún nk'ie nga kamankjihi̱n nga nku nda̱ Roma̱ xi y'ét'a'yún nga jakj'ánijé.

B'i̱ ts'ín tsasinko̱ yjoho̱ Pablo̱ nginku̱n já tjíxá judio̱

30 Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n mjehe̱ nda̱ jun k'aku̱ Roma̱ nga sku̱e̱ sisin á tíbatéjénehe̱ ra̱ já judio̱ Pablo̱. Kui nga kikjexíhi̱n ra̱ n'úki̱cha̱

xi tjít'a'yúnko̱ho̱ ra̱ ko̱ b'a̱ kitsú nga ka̱ma ñjakú já na̱'mi k'aku̱ ko̱ ngayjee̱ já tjíxá judio̱. A̱s'a̱i kik'onsje Pablo̱ ko̱ tsasínjña nginku̱n jóo̱.

23 A̱s'a̱i kinchja̱ Pablo̱ nga tsase ts'íhi̱n ra̱ já tjíxá xi kama ñjakú yo̱. B'i̱ kitsú:

—Jun já nts'e, santaha nd'a̱i je tjíya kju̱a̱nkjintak'unna̱ nginku̱n Nti̱a̱ná xi nkú nga ts'ín tífika̱ yjona̱.

2 A̱s'a̱i Anania̱ xi tjíhi̱n nda̱ na̱'mi títjun b'a̱ kitsúhu̱ já xi kabinchat'a tiñaha̱ Pablo̱ nga ku̱i̱ch'on'a. 3 B'i̱ kitsú Pablo̱:

—Nti̱a̱ná k'o̱n'ahi ji, nda̱ joho̱nkjin. Yo̱ tinchin nga tíchaseihi̱ tsa nda ko̱ tsa najmi nda títs'ian nga tíchaseihi̱ kju̱a̱téxumoo̱, tu̱nga tí'mi kontra̱há ri̱ ni xi tjít'a kju̱a̱téxumoo̱ nga tí'ba̱i̱hini kju̱a̱ nga ku̱i̱ch'on'ana.

4 A̱s'a̱i b'i̱ i̱ncha kitsú já xi kab'entu yo̱:

—¿Á ch'on tí'mihi̱ ri̱ nda̱ na̱'mi títjun xi Nti̱a̱ná kitsjá xáha̱ ra̱?

5 B'i̱ kitsú Pablo̱:

—Jun já nts'e, najmi be tsa nda̱ na̱'mi títjun niu̱. A̱t'aha̱ b'a̱ ts'ín tjít'a éhe̱n Nti̱a̱ná: "Najmi tu̱ ch'on ts'ín chubayanéí nda̱ tjíxáhi̱."

6 A̱s'a̱i kikie Pablo̱ nga tjín a̱jihi̱n já tjíxóo̱ k'u̱a̱ já saduseo̱ ko̱ k'u̱a̱ já fariseo̱. Kui nga 'yún kinchja̱ha nga b'i̱ kitsú:

—Jun já nts'e, nda̱ fariseo̱ná ko̱ ta̱ já fariseo̱ xi chána̱. Tín'eko̱kju̱a̱na a̱t'aha̱ tíkuyáha̱ nga kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ xu̱ta̱ ngabayoo̱.

7 Nk'ie nga b'a̱ kitsú Pablo̱, a̱s'a̱i i̱ncha y'ésiko̱ xinkjín já fariseo̱ ko̱ já saduseo̱. Tsakjánya yjoho̱ já xi kama ñjakú yo̱. 8 A̱t'aha̱ já saduseo̱ b'a̱ i̱ncha tsu nga najmi ta̱ kj'u̱a̱íyaha̱ ra̱ xu̱ta̱ ngabayoo̱, ko̱ nga najmi tjín ntítsje ko̱ tsa kj'a̱í sa xi ta̱ tjíntu. Tu̱nga já fariseo̱ s'ejihi̱n ngayjee̱ ni xu'bi̱. 9 B'i̱ ngján xa̱áha̱n kama. A̱s'a̱i tsisintje̱n k'u̱a̱ já chji̱ne̱'éhe̱n kju̱a̱téxumoo̱ xi mako̱ já fariseo̱. B'i̱ i̱ncha kitsú nga ndjá kinchja̱:

—Ndaha nku ni xi ch'on tjín najmi tísakújinni̱ tsa kits'ín nda̱i̱. Kutsa nkuhú ntítsje ko̱ tsa tjín xi kinchja̱ko̱ho̱.

10 Nk'ie nga ja 'yún tíi̱ncha b'ésiko̱ xinkjín jóo̱, kitsankjún nda̱ jun k'aku̱ Roma̱ a̱t'aha̱ tsa ts'i̱ín xi̱hi̱ jóo̱ Pablo̱. Kui nga y'éxáha já ju̱u̱n nga i̱ncha ngju̱a̱i̱k'asjejihin Pablo̱ a̱jihi̱n jóo̱ tu̱ xi ngju̱a̱i̱ko̱ho má i̱ncha b'entu jóo̱.

11 Ni̱stje̱n xi ma ndyju̱u̱n Nda̱ Nti̱a̱ná tsakúchjihi̱ yjoho̱ Pablo̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:

—Tjen nga'yíhi̱n yjohi̱. A̱t'aha̱ xi nkú ts'ín kuak'iejña chjiní e̱i Jerusalen, b'a̱ ta̱ ts'ín k'úéjña chjiní nanki Roma̱.

B'i̱ ts'ín kis'enda ko̱ kiya nga n'e̱k'ien'má Pablo̱

12 Ni̱stjin xi ma ndyju̱u̱n y'éndako̱ k'u̱a̱ xinkjín já judio̱ nga najmi kji̱ne̱ ko̱ ta̱ ndaha najmi k'úí santa nkúhu nga ts'i̱ínk'ien Pablo̱ ko̱ nga tsa najmi ku̱a̱yáha̱ Pablo̱ ch'on i̱ncha katumat'ain ma. 13 Ma ra̱ ts'ati yachán já xi b'a̱ ts'ín y'éndané Pablo̱. 14 A̱s'a̱i ngjisehe̱ já na̱'mi k'aku̱ ko̱ jáchá xi ta̱ tjíhi̱n xá. B'i̱ i̱ncha kitsúhu̱:

—Ja y'endakoi̱ xinki̱ nga najmi chi̱nei̱ ko̱ najmi s'i̱ santaha nga ku̱a̱yáni̱ Pablo̱. Ko̱ tsa najmi ku̱a̱yáni̱ ndo̱ ch'on katumat'ai̱n ma.
15 Kui nga nd'a̱i̱ jun ko̱ já tjíxá xingisoo̱ b'a̱ t'ihi̱n ru̱u nda̱ jun k'aku̱ nga kats'ín nibánu̱u Pablo̱ ndyjunni̱, xi má nga e̱i̱ cha̱se̱ sisihu̱un kju̱a̱ha̱. Ji̱n k'úéndai̱ yjoni̱ nga n'e̱k'iei̱n kintehe̱ ni nga kj'u̱a̱í e̱i̱.
16 Tu̱nga ntíhi̱ ní na̱ nichja Pablo̱ kint'é ni xi y'énda'má jóo̱. Kui nga ngjihi má b'entu já ju̱un ko̱ ngji tsúyaha̱ Pablo̱ niu̱. 17 A̱s'a̱i Pablo̱ kinchja̱ha̱ nku nda̱ jun xi kunntá yo̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—T'inko̱i̱ nda̱ti̱i̱ nginku̱n nda̱ jun k'aku̱, a̱t'aha̱ tjín ni xi ku̱i̱tsu̱yaha̱.
18 Kui nga nda̱ ju̱un ngjiko̱ho nda̱tiu̱ má tíjña nda̱ jun k'aku̱ ko̱ b'a̱ kitsúhu̱:
—Nda̱ nu̱ba̱yá xi 'mi Pablo̱ kuanchja̱na ko̱ kuakankina nga kjúái̱ka̱ nda̱ti̱i̱ e̱i̱. Tjín rú ni xi ku̱i̱tsu̱yahi.
19 A̱s'a̱i nda̱ jun k'aku̱ jakj'á ntsja nda̱tiu̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱ nga ngjingjásjaiya t'axíhi̱n:
—¿Mí ni xi tjíhin nga k'úínyaní?
20 B'i̱ kitsú nda̱tiu̱:
—Ja kab'éndako̱ xinkjín já judio̱ nga ku̱a̱nkihi nga ndyjunni̱ n'e̱kjí Pablo̱ nginku̱n já tjíxóo̱. B'a̱ ku̱i̱tsu̱hi nga ku̱a̱se̱ sisihi̱n kju̱a̱ha̱ Pablo̱.
21 Tu̱nga najmi tu̱ n'e s'ejinní niu̱, a̱t'aha̱ ts'ati yachán já tíi̱ncha kuyá 'ma nga mjehe̱ ts'i̱ínk'ien Pablo̱. Nti̱a̱ná kats'ínkie nga najmi chumi nihi xi i̱ncha kji̱ne̱ ko̱ k'úí santa nkúhu nga ts'i̱ínk'ien Pablo̱. Ja tjíntu nda nd'a̱i̱ nga tíi̱ncha kuyáha̱ nga n'e̱tjusuin ni xi i̱ncha k'u̱a̱nkihi.
22 A̱s'a̱i kits'ínkji ngáha nda̱ jun k'aku̱ nda̱tiu̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱:
—Najmi tu̱ ch'a 'miyaihi̱ ni xi kuak'inyaní.

B'i̱ ts'ín kin'ekjísehe̱ Pablo̱ nda̱ títjun Feli̱

23 A̱s'a̱i kinchja̱ha̱ nda̱ jun k'aku̱ jo já jun k'aku̱ ko̱ b'i̱ kitsúhu̱ nga y'éxá:
—T'endo jo unchan já jun xi tsu̱ku̱ i̱ncha ngju̱a̱i̱hi, cháte ko̱ kan já jun xi ndje̱ k'úéntusúhu̱n, ko̱ jo unchan xi k'u̱a̱ lasa̱, tu̱ xi i̱ncha ngju̱a̱i̱hi Cesarea̱ chu̱ba̱ ñja nga jyu̱un. 24 Ko̱ ta̱ t'endo ndje̱ xi k'úésun Pablo̱. Tankínko̱o tu̱ xi nda ts'ín ku̱i̱chúhu nginku̱n nda̱ títjun Feli̱.
25 A̱s'a̱i kits'ínnda nda̱ jun k'aku̱ nku xu̱ju̱n. B'i̱ ts'ín y'ét'a:
26 "Claudio̱ Lisia̱ títs'ínkjihi̱ kju̱a̱suniña nda̱ títjun Feli̱. 27 Nda̱ xi títs'inkjíhi e̱i̱, kui xi jakj'ánijéhe̱ já judio̱ ko̱ i̱ncha mjehe̱ ts'i̱ínk'ien. Tu̱nga nk'ie nga kint'e nga nda̱ Roma̱ niu̱, a̱s'a̱i ngjika̱ já junna̱ ko̱ kits'ink'ankia. 28 A̱s'a̱i kits'inkjíá ndo̱ nginku̱n já tjíxá judio̱, a̱t'aha̱ mjena nga skue mí kju̱a̱ha tísatéjénehe. 29 Kikie nga nga̱t'aha̱ ni xi tjít'a kju̱a̱téxumaha̱ jóo̱ tísatéjénehe. Ndaha̱chí najmi ngabaya ko̱ ta̱ ndaha nu̱ba̱yá tje̱he̱n ra̱ ndo̱. 30 Tu̱nga kint'ená nga já judio̱ y'éndako̱ xinkjín xi má nga mjehe̱ ts'i̱ínk'ien ndo̱. Kui nga títs'inkjíhina

nginkuin. Ko ta ja kixinyaha já xi tíbatéjénehe nga tjíhin nga nginkuin kuitsuya mí nihi xi tjínkoho ndo."

31 As'ai nga jyuun incha ngjiko já juun Pablo nanki Antipatri. Kits'ín xi nkú ts'ín incha kis'exá. 32 Nistjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'ínko niyá Pablo.

33 Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjáha nda títjuun xujun ko ta kits'ínkjas'ehen Pablo. 34 As'ai kits'ínya nda títjuun xujun ko kingjásjaiyaha Pablo má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'i kitsú:

35 —Kuasinñjúhu nk'ie nga incha kj'uaí já xi tíbatéjénehi.

As'ai y'éxá já xi kikuntáha Pablo ni'ya masehen Herode.

B'i ts'ín tsasinntjai yjoho Pablo nginkun nda títjun Feli

24 Nk'ie nga j'a un nistjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi títjun Anania ko tjenko k'ua jácháha xuta judio ko nku nda chjine'én xi 'mi Tertulo. Incha tsichutéjéne Pablo nginkun nda títjuun. 2 Nk'ie nga ngjichj'a Pablo, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsatéjénehe. B'i kitsú:

—Máb'achjíhi ra ji, nda títjun, tjínni kjuajyu nd'ai. Nda n'e tíbatexumakoi kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantáni. 3 Kui nii xi tehente ko tu má antehé ni tsjo mani ko 'baihi máb'achjíhi ji, nda títjun Feli. 4 Tunga najmi mjehéna tse ts'instihi. Kui nga tíbankihi ra nga tasinñjuhuni kutju.

5 'Yai nga nku nda ch'onk'un nda xu'bi. Tíbinchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjehen ra xi tjín asunntee. Ndai xi nda k'akuhu já xi yjankihi nku nda xi nibáha Nazaret. 6 Najmi benkjún ninkuni. Kui nga kichjubénijéhéni ko mjeni nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumani. 7 Tunga nda jun k'aku Lisiahá j'aikje'á kjua'yúnni ndo. 8 B'a kitsúni nga jin xi tíbatejénei ndai, nga ji xi tjíhin nga kjúáiseihi. Chasjaiyaihi tu xi chahani mí kjuaha tíbatejénehéni ndo.

9 Já judio xi kab'entu yo ta ngji kontraha Pablo. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. 10 As'ai nda títjuun tsakú Pablo tu xi kuinchjaha. B'i kitsú Pablo:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjíhin nga tíbatexumaihi nankini. 11 As'aihí tjíhin te jo nistjin nk'ie nga ngji ts'intsjoho Ntiani Jerusalen. Kama chasjaya nga kjuaxi ni xi tíxian. 12 Najmi ch'a y'esíka ko a ra tsincha'á xuta má ma natsihin ninku, ko ta ndaha ni'ya sinagoga, ta ndaha ajin nantio. 13 Najmi tjín xi nkú ts'ín kuakúchjihi jái ni xi títs'ínk'anjina.

14 'Tunga xínyahá ra kui nii. Benkján Ntiaha ntje cháni nga títs'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tíincha tsu nga najmi nda kui

niu̱. S'ejinna ngayjee̱ ni xi tjít'a kju̱atéxumani̱ ko̱ xu̱ju̱hu̱n já profeta̱.
15 An tíkuyáha̱ ni xi ko̱ ta̱ jái̱ tíi̱ncha kuyáha̱, nga Nti̱a̱ná ts'i̱ínkj'áíya
ngáha̱ ra̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ ngabayoo̱, xi nda kits'ín ko̱ xi najmi nda
kits'ín. 16 Kui xáha ts'in kju̱a̱'yún tehe̱ntehe̱ ra̱ yjona̱ nga je s'e̱yaha
kju̱a̱nkjintak'unna̱ nginku̱n Nti̱a̱ná ko̱ nginku̱n xu̱ta̱.
17 'Nkjin nú kamana nga najmi tsáte̱jña Jerusalen. Nk'ie nga
kik'óya ngáhana, jái̱tsja chje̱ ni̱nku̱. Kitsja to̱on ko̱ chu̱ ni̱nku̱. 18 B'a̱
kits'ian má ma na̱tsihi̱n ni̱nku̱ ko̱ nk'ie nga ja títs'in je yjona̱ nginku̱n
Nti̱a̱ná, kikiena k'u̱a̱ já judio̱ xi niba a̱nte Asi̱a̱. Najmi 'yún tjín xu̱ta̱
kui chu̱bo̱ ko̱ najmi ch'a xa̱áha̱n tíi̱ncha ts'ín. 19 Kuihí já judio̱ ts'e̱
Asi̱a̱ xi tjíhin nga kj'u̱a̱í ngikuin nga ku̱a̱téjénehena tsa tjín ni xi
tjínko̱ho̱ an.
20 'Tsa najmi tjín jóo̱, kui jái̱ katsúya mí ni ch'on tjíhin xi kis'ejña
chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginku̱n já tjíxá judio̱. 21 Tu̱ kuihí
ni i̱ xi kits'ian. Nk'ie nga tíijñajihi̱n, 'yún kinchja nga b'i̱ kixian:
"Tín'eko̱kju̱a̱nú nd'a̱i̱ a̱t'aha̱ tíkuyáha̱ nga kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ xu̱ta̱
ngabayoo̱."
22 Nda̱ títjun Feli̱ be sisin nkú tjíhi̱n ra̱ ni xi tsakúya Jesu, ko̱ nk'ie
nga kint'é ni xi títsu Pablo̱, y'éjñat'íá kju̱o̱ nga b'a̱ kitsúhu̱ jóo̱:
—Nk'ie nga kj'u̱a̱í nda̱ jun k'aku̱ Lisi̱a̱, kuasjáíyaha̱ kju̱a̱nu̱u.
23 A̱s'a̱i̱ y'éxá nda̱ jun k'aku̱hu̱ já xi tíkuntáha̱ Pablo̱ nga
ngju̱áya'yún tu̱nga ta̱ kitsjántehé ra̱ nga ka̱ma kjúátsú'ba nda̱í ko̱ nga
ka̱ma kj'u̱a̱íko̱ho̱ xu̱ta̱ xinkjín ni xi machjéhe̱n.
24 Nk'ie nga j'a chuba ni̱stjin, j'aiko̱ chju̱úhu̱n nda̱ Feli̱. Nku na̱
xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi 'mi Drusila̱ tíjñako̱ ndo̱. Y'éxá já xi i̱ncha
ngjikj'á Pablo̱ ko̱ kingjásjaiyaha̱ nkú tjíhi̱n ra̱ ni xi tsakúya Jesu
ko̱ á s'ejihi̱n ra̱ jóo̱. 25 Y'éjña chji Pablo̱ xi nkú ts'ín ka̱ma na̱xu̱
ku̱i̱ntsu̱ba̱haná nginku̱n Nti̱a̱ná, xi nkú ts'ín k'úéch'oho̱ ra̱á yjoná ni xi
mjehe̱ ani̱ma̱ná, ko̱ nga Nti̱a̱ná ku̱a̱se̱he̱ ni xi nda ko̱ ni xi najmi nda
tín'eé. Nk'ie nga kint'é nda̱ títjun Feli̱ ni xi kinchja̱ Pablo̱, kitsankjún
ko̱ b'i̱ kitsú:
—Katumaha ri, b'a̱ tjíu̱n. Nk'ie nga sa̱kúntena kuinchja ngáhara.
26 Kinchja̱ yaha̱ nda̱ títjun Feli̱ Pablo̱, a̱t'aha̱ b'a̱ kitsú tsa tu̱ ahá ni
Pablo̱ tsjáha̱ to̱on tu̱ xi ts'i̱ín nda̱íhi̱ ra̱. Kui nga nkjin ni̱yá kinchja̱ha̱
ra̱ ko̱ kinchja̱ni̱jmíko̱. 27 J'a jo nú, a̱s'a̱i̱ Porcio̱ Festo̱ y'ejña ngáha
nda̱ títjun a̱ntehe̱ nda̱ Feli̱. Nk'ie nga jet'ain xáha̱ nda̱ Feli̱, tu̱ nku
kingjáya'yúhún Pablo̱, a̱t'aha̱ mjehe̱ nga nda sku̱e̱he̱ xu̱ta̱ judio̱.

B'i̱ ts'ín tsasinntjai yjoho̱ Pablo̱ nginku̱n nda̱ títjun Festo̱

25 Nk'ie nga j'a jan ni̱stjin nga kits'ínkjáíhi̱n xáha̱ Festo̱,
a̱s'a̱i̱ tsitju nanki Cesarea̱ nga ngji Jerusalen. 2 Yo̱ i̱ncha
kinchja̱ko̱ho̱ já na̱'mi k'aku̱ ko̱ já tjíxáha̱ xu̱ta̱ judio̱ nga i̱ncha ngji

kontra̱ha̱ Pablo̱. 3 I̱ncha tsankihi̱ nda̱ títjun Festo̱ nku kju̱anda, nga
ts'i̱ín nibá Pablo̱ nanki Jerusalen. A̱t'aha̱ i̱ncha mjehe̱ ts'i̱índjú̱ú ni xi
y'énda, nga ts'i̱ínk'ien Pablo̱ a̱ya ni̱yóo̱. 4 Tu̱nga b'a̱há kitsú Festo̱ nga
tu̱ nku nanki Cesarea̱há s'e̱ya'yún Pablo̱ ko̱ nga yo̱ ja tífi. 5 B'i̱ kitsú
ya:

—Kats'ínko̱na ni̱yá jánu̱u xi tjíhi̱n xá. Tsa tjín ni ch'onk'uhun xi
kits'ín ndo̱, i̱ncha katatéjéne.

6 Ts'andayaha̱ Festo̱ yo̱ nkú ra̱ ma jin ko̱ tsa te ni̱stjin. A̱s'a̱i ngji
nanki Cesarea̱. Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n y'ejña a̱nte má nga ts'ín kju̱a̱ ko̱
y'éxá já xi i̱ncha ngjikj'á Pablo̱. 7 Nk'ie nga jas'en Pablo̱, j'aik'úhu̱n já
judio̱ xi nibaha Jerusalen ko̱ tsatéjénehe̱. Nkjin tíkjá ni ch'onk'un xi
i̱ncha kikjaníneẖe Pablo̱, ni xi najmi i̱ncha kamaha̱ y'éntuchji.

8 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pablo̱ nga tsasinntjai yjoho̱:

—Najmi chumi jéhe xi tje̱nna. Najmi ngji kontra̱ha̱ kju̱a̱téxumaha̱
xu̱ta̱ judio̱, ta̱ ndaha ni̱nku̱, ko̱ ta̱ ndaha nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r.

9 Tu̱nga mjehé ra̱ Festo̱ nga nda sku̱e̱he̱ já judio̱, kui nga b'i̱ kitsúhu̱
ra̱ Pablo̱:

—¿A mjehi k'úín Jerusalen tu̱ xi ján ts'ihinna kju̱a̱hi̱?

10 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pablo̱:

—Síijña nginku̱n nda̱ xi kitsjá xáha̱ nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r ko̱
má nga tjíhin nga n'e̱ko̱kju̱a̱na. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi
kits'ihi̱n xu̱ta̱ judio̱. 11 Tsa ch'on kits'ian ko̱ tsa tje̱he̱n ra̱ ngabaya ni
xi kits'ian, ta̱ tsjanté nga ku̱a̱yá. Tu̱nga najmi kju̱axi̱hí ngayje̱e̱ ni xi
tíchjaninéna. Kui nga najmi ma ts'inkjas'ehe̱n ra̱ yjona̱ jóo̱. Tíbankia
nga nginku̱n nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r n'e̱ko̱kju̱a̱na̱.

12 A̱s'a̱i Festo̱ ko̱ já xi basinko̱ho̱ i̱ncha kinchja̱ni̱jmíyaha niu̱ ko̱ b'i̱
kitsú nga kinchja̱ko̱ Pablo̱:

—Ji tíbinchi nga nginku̱n nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r n'e̱ko̱kju̱a̱hi. Nda̱
títjun Cesa̱r k'úínse̱i̱hi̱ ma.

B'i̱ ts'ín i̱ncha kinchja̱ni̱jmíyaha kju̱a̱ha̱ Pablo̱ nda̱ rei̱ Agripa̱ ko̱ nda̱ títjun Festo̱

13 Nk'ie nga j'a chuba ni̱stjin, tsichu Cesarea̱ nda̱ rei̱ Agripa̱ ko̱ na̱
Berenice̱ nga i̱ncha ngjikjaniñaha̱ nda̱ títjun Festo̱. 14 Nkjin ni̱stjin
i̱ncha ts'andayaha̱ yo̱ ko̱ Festo̱ kitsúyaha̱ nda̱ rei̱ kju̱a̱ha̱ Pablo̱. B'i̱
kitsúhu̱:

—E̱i̱ tíjña nku nda̱ xi tu̱ nku kikj'áíya'yúhún nda̱ Feli̱ nu̱ba̱yóo̱
nk'ie nga jet'ain xáha̱. 15 Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na̱'mi k'aku̱ ko̱
jáchá̱ha̱ xu̱ta̱ judio̱ i̱ncha tsatéjénehe̱ ndo̱ ko̱ tsankina nga tsja kju̱a̱
nga n'e̱k'ien. 16 Kixinyaha̱ jóo̱ nga najmi b'a̱ ts'ín nkaha̱ já tjíxá Roma̱,
tsa chu̱ba̱ tsjáhá kju̱a̱ nga n'e̱k'ien xu̱ta̱. A̱t'aha̱ tsa tjín xi tísatéjéne,
tjíhin nga ta̱ ku̱a̱si̱njña xi tíbatéjénehe̱ tu̱ xi ka̱ma ku̱a̱si̱nko̱ho yjoho̱
nga̱t'aha̱ ni xi tíchjaninéhe̱.

17 ’Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya.
Tjen'yún tsátejñaná nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjua
ko y'exá já xi ngjikj'á ndo. 18 Tunga nk'ie nga kinchja já xi tíincha
batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjín xi kits'innkjíhin k'an ngjinéhe.
19 Tu ni xi ts'e ninkuhu ní ko nku nda xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja
k'ien ndo, tunga b'ahá títsu Pablo nk'ie nga tíjña ndo.
20 ’An najmi be xi nkú ts'ín k'uendáhana nku kjua xi b'a tjín. Kui
nga kingjasjáíyaha ra Pablo tsa mjehe ngjuaihi Jerusalen tu xi yo
n'ekokjuaha. 21 Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún ko nga
nginkun nda títjun xi tíjña Roma n'ekokjua. Kui nga b'a kixihinna
nga s'eya'yúhun santa nkúhu nga kamana ts'inkjísehe nda títjun
k'aku Cesar.
22 As'ai b'i kitsú nda rei Agripa:
—Ko an mjena kuasinñjúhu ndo.
—Ndyjunni kuasinñjúhi —kitsú Festo.
23 Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa ko na Berenice.
Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjua. Incha tjenko já jun
k'aku ko já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'éxá Festo nga ngjuaichj'a
Pablo ko 24 b'i kitsúhu jóo:
—Ji nda rei Agripa ko ngayjee xuta xi kama ñjakújinná, á ndo ei.
Ngayjee xuta judio xi tjín Jerusalen ko xi tjín ei tíincha batéjénehe.
Tíincha kjintáya nga tíbankina nga tsja kjua nga n'ek'ien ndo. 25 An
najmi tísakújinna ni xi kits'ín ndo xi tjehen ra ngabaya. Tunga kuihí
tsanki nga nda títjun xi tíjña Roma ts'iínkokjuaha. Kui nga b'a
kixihinna nga ja ts'inkjíhina yo.
26 ’Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjíhi nda
títjun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo
nginkun ko ngikuin ji, nda rei Agripa, tu xi chasjaiyaha raá ko b'a
ts'ín sakúhuna én xi ts'inkjíhi nda títjuun. 27 At'aha b'a mana nga
najmi chumi ni chjíhi ra tsa chuba ts'inkjíná nku nda nubayá nga
najmi xínya mí kjuaha tísatéjénehe.

B'i ts'ín tsasinko yjoho Pablo nginkun nda rei Agripa

26 As'ai nda rei Agripa b'i kitsúhu Pablo:
—Kama chubai nga kuisinkoi yjohi.
As'ai kingjénnk'a ntsja Pablo ko kinchja nga tsasinko yjoho:
2 —Tsjo nkjún mana, nda rei Agripa, nga kama kúásinka yjona
nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tíbatéjénena já judio. 3 At'aha ji
ya sisin xi nkú ts'ín tíjña sin cháha xuta xi ntje judio tjehen ra ko ni xi
b'ésiyáha. Kui b'a maha, tíbankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuní.
4 ’Be ngayjee xuta xi ntje judio tjehen ra xi nkú ts'ín tsátejñajihin
nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihin xutana ko Jerusalen

tsátejña. 5Ko ta be ya jóo ko kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'ín tíjña niyáha já fariseo, já xi 'yún je fiko ni xi s'ejinni.

6 'Nd'ai síijña ei nga tín'ekokjuana at'aha tíkuyáha nga Ntianá ts'iíntjusun ni xi kitsúya títjuhun ntje chání. 7 Ta kui nihi xi tíincha kuyáha nga ts'iínkjáíhin xutani xi te jo maha ntje chá xi y'aha ra. Kui kjuaha nga tíincha ts'íntsjoho ra Ntianá nistjin nistjen. Nda rei Agripa, tíbatéjénena já judio ngat'aha ni xi an tíkuyáha. 8 ¿Á najmi s'ejihinnuu nga Ntianá ts'iínkj'áíya ngáha ra xuta ngabayoo?

9 'Nistjin nk'ie b'a kixian nga tjíhin nga kfín kontraha xuta xi s'ejihin Jesu, nda xi nabáha Nazaret. 10 B'a kits'ian Jesalen. Já na'mi k'aku kitsjána kjua xi má nga ts'inkjas'en nubayá xuta xi yjankihi Jesu. Ko nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. 11 Nkjin niyá ko xki ni'ya sinagoga kits'in'úhun tu xi najmi ta skuenkjúhun Jesu. Tu xí 'yúhún kits'in unkie xuta xu'bo ko kitsjennkí unkie santaha tu má nankihí ni.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín jakj'áha Jesucristo

12 'Kui nii kits'ian. As'ai y'éxána ko kitsjána kjua já na'mi k'aku nga kfían Damasco. 13 Tunga nk'ie nga títs'ian niyá, ji nda rei, nk'ie nga masen nistjiun kikie nku nd'í chánka xi nibaha nk'a ján. 'Yún tsat'ai sa nga nd'íhi ts'íu. Kits'ín ndzjenna ko ta kits'ín ndzjehen já xi tjenkona. 14 As'ai tsixuntui t'anankiu ko kint'e nku nta xi én hebreo kinchjakona. B'a kitsúna: "Saulo, Saulo, ¿á unchahaní? ¿Á ta ji tín'e'uhun ri yjohi?"

15 'As'ai b'a kixian: "¿Yáha ji, Nda Ntia?" B'a kitsúna Nda Ntianá: "An Jesu xi unchai. 16 Tunga tisíntjenní ko t'in. Kuakakuchjíhi ra yjona tu xi n'exát'ahaní ko tu xi kuixínyahani ni xi kuayai ko ni xi cha sai askahan. 17 Ts'inkjísehe xuta judio ko xi najmi judio. Najmi tsjanté tsa incha ts'iín'uhin. 18 Chjúx'ánki tunkun xuta tu xi kuitjuhu má jyuun nga kjuas'ehen má ndzjeen, tu xi kuitjujihin ajin nga'yúhun ndanindoo nga ts'iínkjáíhin Ntianá. Ntianá ts'iínndyjat'aha ngatitsuhun ko tsjáha ante ajihin xuta xi bichú ma je nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin an."

19 'Kui b'a maha, nda rei Agripa, kint'e'éhen ra xi tsakúchjina yjoho, xi nibaha nk'a ján. 20 Títjun y'enijmíhi éhen Ntianá xuta xi tjín nanki Damasco, ko askahan xi tjín nanki Jerusalen ko ngayjee nanki xi tjín ante Judea, ko santaha xuta naxinantá xi tjín asunntee. B'a kixihin nga ngjuaikj'áha ra animaha ko ts'iínkjáíhin Ntianá, ko nga ts'iín ni xi kuakúchji nga ja kits'ínk'óntjaiya animaha. 21 Kui kjuaha nga jakj'ánijéhena já judio natsihin ninku ko kama mjehe nga ts'iínk'ienna.

22 ’Tu̱nga Ntia̱náhá tíbasinko̱na santaha nd'a̱i. Kui nga síijñahana
e̱i nga tínchjaka̱ xu̱ta̱ x'a̱n ko̱ xi nchi̱ná. Tíxinya ni xi ta̱ kitsúya já
profeta̱ ko̱ Moise, ni xi tjíhin nga ku̱itjusun. 23 A̱t'aha̱ kui xi b'a̱ kitsú
nga tjíhin nga un sku̱ehe̱ xi kits'ín nibá Ntia̱ná[k] ko̱ nga kui xi tjun
kj'u̱a̱íya ngáha̱ ra̱ ngabayoo̱, tu̱ xi b'a̱ ts'ín ts'iín ndzjehe̱n ra̱ xu̱ta̱ni
ko̱ xu̱ta̱ na̱xi̱nantá xi tjín a̱sunntei̱ xi nkú ts'ín k'u̱a̱nkihi.
24 Nk'ie nga b'a̱ kitsú Pablo̱ nga tíbasinko̱ yjoho̱, a̱s'a̱i b'i̱ kitsú nda̱
títjun Festo̱ nga kikjintáya:
—¡Ja tíma luku̱i, nda̱ Pablo̱! A̱t'aha̱ 'yún mahi xu̱ju̱n, kui nga ja
tíma luku̱huni.
25 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pablo̱:
—Najmi luka̱, nda̱ títjun Festo̱. Kju̱axi̱ ko̱ b'a̱ tjín ni xi tínchja.
26 Nda̱ rei̱ Agripa̱ be ni xu'bi̱. Kui nga tínchja kixi̱ kixi̱hina nginku̱n.
A̱t'aha̱ behe̱ k'an nga beyje nda̱ rei̱ ngatentee̱ ni xu'bi̱. Najmi nku a̱nte
xi tíjña 'ma má nga b'a̱ kamoo̱. 27 Ji nda̱ rei̱ Agripa̱, ¿a s'ejihin ni xi
kitsú já profeta̱? Be nk'ie nga s'ejihin.
28 B'i̱ kitsú nda̱ rei̱ Agripa̱:
—Chuba mahá ndyjaha̱ nk'ie nga n'e̱ maní nku nda̱ xi s'ejihi̱n
Jesucristo̱.
29 A̱s'a̱i b'i̱ kitsú Pablo̱:
—Ndaha tsa chuba ndyjaha̱ ko̱ tsa tse ndyjaha̱, tu̱nga tíbankihí
ra̱ Ntia̱ná nga najmi tu̱ nku ji, ko̱ ní ngatentee̱ xi tíbasínñjuna nd'a̱i
ku̱i̱chú ma xi nkúhu an, tu̱nga najmi ko̱hó n'úki̱cha̱ xu'bi̱ s'e̱t'aha̱.
30 A̱s'a̱i tsisintje̱n nda̱ rei̱, nda̱ títju̱u̱n, na̱ Berenice̱ ko̱ ngayjee̱ xi
i̱ncha kab'entuko̱ho̱ yo̱. 31 I̱ncha ngji nchja̱ni̱jmíya t'axín kju̱o. B'i̱
i̱ncha kitsúhu̱ xinkjín:
—Najmi ngabaya ko̱ ta̱ ndaha nu̱ba̱yá tje̱he̱n ra̱ ni xi kits'ín ndo̱.
32 A̱s'a̱i nda̱ rei̱ Agripa̱ b'i̱ kitsúhu̱ nda̱ títjun Festo̱:
—Tsa najmi tsanki ndo̱ nga nginku̱n nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r
n'e̱ko̱kju̱a̱, ka̱ma n'e̱ nda̱íhi̱ kai.

B'i̱ ts'ín kin'ekjí Pablo̱ nanki Roma̱

27 Nk'ie nga j'ai kju̱a̱ nga tjíhin nga n'e̱kjíni̱ a̱nte Itali̱a̱, a̱s'a̱i
kin'ekjas'en Pablo̱ ko̱ kj'a̱í sa já nu̱ba̱yá a̱ya ntsja nku nda̱
jun k'aku̱ xi 'mi Juli̱o̱. Kui xi tíjñajihi̱n já jun xi 'mi Já juhu̱n Nda̱
títju̱u̱n. 2 Tsitjas'e̱i̱n nku tsutsu xi nibaha nanki Adramiti̱o̱ xi ja ma
ku̱itjuhú nga ngju̱a̱i̱ nanki xi tjín a̱nte Asi̱a̱. A̱s'a̱i kin'ei̱ ni̱yá ntá. Ta̱
ngjiko̱ni̱ Aristarco̱, kui xi nibáha Tesaloni̱ka̱, nanki xi tíjñajihi̱n a̱nte
Macedoni̱a̱. 3 Ni̱stjin xi ma ndyju̱u̱n tsichii̱ nanki Sidon, ko̱ nda̱ jun
Juli̱o̱ kits'íhi̱n nku kju̱a̱nda Pablo̱. Kitsjántehe̱ nga ngjitsubek'ún já xi
nda nchja̱ko̱ho̱ ko̱ nga kui jóo̱ tsjáha̱ ni xi machjéhe̱n.

---

[k] **26:23** “Xi kits'ín nibá Ntia̱ná” tsuhu̱ ra̱ “Cristo̱”.

4 A̱s'a̱i tsitjuko̱i̱ tsutsu yo̱ ko̱ tsitjandái̱ xjo̱ Chipre̱, a̱t'aha̱ tje̱n
kontra̱ni̱ ntjo̱. 5 Tsitjatíkjái̱ ntáchak'uu̱n a̱ndaihi̱ Cilicia̱ ko̱ Panfilia̱
ko̱ tsichii̱ nanki Mira̱, nanki xi tíjñajihi̱n Licia̱. 6 Yo̱ kisakúhu̱ nda̱
jun k'aku̱ nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandria̱ ko̱ a̱nte Italia̱ tífi.
Yo̱ kits'ínkjas'enni̱. 7 Nkjin ni̱stjin kin'e nda ndai̱ ni̱yá ntá ko̱ tu̱
'yaha tsichu tiñai̱ a̱nkjín nanki Gnido̱. Tje̱n kontra̱ sani̱ ntjo̱, kui nga
tsitjaha̱ni̱ a̱nkjín nanki Salmon ko̱ y'etjindaihi̱ xjo̱ Creta̱. 8 Tu̱ nku
b'a̱há ts'ín 'ni kin'ei̱ ni̱yá ntá a̱ndaihi̱ xjo̱ Creta̱. A̱skahan tsichii̱ nku
a̱nte xi 'mi A̱nte Tsjo K'un xi tíjña maha̱ nanki Lasea̱.
9 Nkjin ṉkjún ni̱stjin ts'ayani̱ nga̱t'aha̱ ntjo̱ ko̱ ja tíbichú tiña ni̱stjin
nga ch'on ma nga tsutsu bankínka̱á, a̱t'aha̱ ja tíbichú tiña ni̱stjin
chu̱nch'óo̱n. Kui nga b'a̱ kitsúhu Pablo̱:
10 —Jun já, ndzjen tímana. Tsa kuankínndjaá, ch'on ka̱mat'aán.
N'e̱ndyja tsutsuu̱ ko̱ ch'áha̱, ko̱ santaha kjui̱chúkjua̱ nga kua̱yáá ko̱
ñá.
11 Tu̱nga najmi kits'ínsihín ra̱ nda̱ jun k'aku̱ ni xi kitsú Pablo̱. Tu̱
ni xi kitsúhu nda̱ xi ts'ínko̱ tsutsuu̱ ko̱ nda̱ xi ts'e̱ yóo̱ tsasínñjuhu̱.
12 A̱nte xu'bo̱ ya najmi nda ma tsa yo̱ n'e̱kj'a ni̱stjin chu̱nch'óo̱n. Kui
nga nkjin i̱ncha kamaha xi b'a̱ i̱ncha kitsú nga tu̱ sahá nda tjín nga
i̱ncha kui̱tju yo̱, tsa tu̱ ahá ni b'a̱ ts'ín i̱ncha kui̱chú Fenice̱, nanki xi
tíjñajihi̱n xjo̱ Creta̱. Yo̱ má bichú tsutsu ko̱ nda ts'ín s'entu. B'a̱ ts'ín yo̱
ka̱ma i̱ncha ts'i̱ínkj'aha ni̱stjin chu̱nch'óo̱n.

B'i̱ ts'ín kamané ntjo̱ tsutsu xi tjíya Pablo̱

13 A̱s'a̱i kitsjen nku ntjo̱ xi najmi 'yún, xi nibaha a̱jin ntáchak'uu̱n.
B'a̱ kamaha̱ jóo̱ tsa nda ts'ín ngju̱a̱i̱ tímaha̱. Kui nga tsitjuko̱ho tsutsuu̱
ko̱ i̱ncha ngjiko̱ tiña a̱ndai xjo̱ Creta̱. 14 Tu̱nga najmi ts'andayahá ra̱
nga kama nku ntjo̱ xi tu̱ xí 'yúhún, xi nibaha a̱sun t'anankiu̱. Be jóo̱
nkú 'mi ntjo̱. 15 Kui xi kikjebéfe tsutsuu̱. Najmi ta̱ kama tsankinko̱ho̱ni̱
má nga mjeni̱. Kui nga kik'a̱i̱nteheni̱ nga ngju̱a̱i̱ko̱ho̱ni̱ ntjo̱.
16 A̱s'a̱i tsitjandái̱ nku xjo̱ i̱chí xi 'mi Cauda̱. Kui xi y'échjaha̱ i̱chí
ntjo̱, ko̱ tu̱ 'yaha kamani̱ kichju'yúi̱n tsutsu i̱chí xi y'a tsutsuu̱. 17 Nk'ie
nga kin'ekjas'ei̱n tsutsu i̱chíu̱, a̱s'a̱i n'ú'ya̱ y'é'yúnkjáha̱ jóo̱ tsutsu
chánka xi tje̱nko̱i̱ tu̱ xi najmi ku̱a̱kjahan. I̱ncha kitsankjún tsa tsumí
xi tjín a̱nte xi 'mi Sirte̱ kju̱a̱s'enjin. Kui nga i̱ncha kikjeje̱hen najyuhu̱n
tsutsuu̱, kui xi basinya'yún ntjo̱. A̱s'a̱i kitsjánte nga ngju̱a̱i̱ko̱ho̱ ntjo̱.
18 Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n 'yún kitsjen sa ntjo̱. Kui nga i̱ncha
kikjaníkj'ajin ntáchak'uu̱n ch'áha̱ tsutsuu̱. 19 Ni̱stjin xi ma jahan i̱ncha
kikj'aníkj'ajin santaha ko̱ ni xi ts'ínchjén nga fiko̱ tsutsuu̱. 20 J'a nkjin
ni̱stjin nga najmi kama sje ko̱ ta̱ ndaha najmi kama chji niñuu̱ ko̱ ntjo̱
xi 'yún tje̱nneni̱. B'a̱ tsixíi̱n nga najmi ta̱ ku̱i̱ntsu̱ba̱ha̱ni̱.
21 Nkjin ni̱stjin j'a nga najmi chumi nihi kichinei̱. A̱s'a̱i Pablo̱
tsasinjña ndju ko̱ b'i̱ kitsú:

—Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjuko̱o tsutsuu̱ xjo̱ Creta̱. Un tíbenu̱u nd'a̱i ko̱ tín'e ndyjo ni xi kich'o. 22 Tu̱nga nd'a̱i b'a̱ tíxinnu̱u nga tjen nga'yúhu̱un yjonu̱u, a̱t'aha̱ najmi ch'a ku̱a̱yá. Tu̱ tsutsuu̱hú xi ndyja̱. 23 A̱t'aha̱ nkui jyún kabakúchjina yjoho̱ nku ntítsjehe̱ Nti̱a̱ xi ts'e̱na ko̱ xi ts'inxát'aha̱. 24 B'a̱ katsúna: "Najmi tu̱ binkjuin, Pablo̱. Tjíhin nga k'úín nginku̱n nda̱ títjun k'aku̱ Cesa̱r. Nti̱a̱ná títsjáhi̱ kju̱a̱nda xu'bi̱ nga najmi ku̱a̱yá ngayjee̱ já xi tjíntuyáko̱hi tsutsuu̱." 25 Kui b'a̱ maha, jun já, tjen nga'yúhu̱un yjonu̱u. A̱t'aha̱ s'ejinna Nti̱a̱ná nga b'a̱ ka̱ma xi nkú nga ka'mina. 26 Tu̱nga tjíhín ni nga nku xjo̱ ku̱i̱chúko̱ná ntjo̱.

27 Nk'ie nga tsichu ni̱stje̱n nga ja tjínni̱ jo tuntjáí, ko̱ nga ja tífiko̱ni̱ ntjo̱ a̱jin ntáchak'un Adri̱a̱, nkú ra̱ ma masen ni̱stje̱n kikie já xi tíi̱ncha ts'ínko̱ tsutsuu̱ nga ja tíbichú tiñai̱ a̱nte kixiu̱. 28 Kui nga kik'achu̱ba̱ha nga na̱nka̱ha̱ ntóo̱. Kan tj'ion nku metru̱ kama. A̱s'a̱i ngjindju sa ko̱ ta̱ kik'achu̱ba̱há ngáha. Kui xi kama kan ún jo metru̱. 29 I̱ncha kitsankjún tsa na̱xi̱u sa̱tékjoko̱ho̱, kui nga i̱ncha kikjaníkj'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu̱. I̱ncha mangimjehe̱ nga ki̱tsa̱ ka̱ma sen.

30 A̱s'a̱i mjehe̱ ku̱a̱nka já xi tíncha ts'ínko̱ tsutsuu̱. Kui nga i̱ncha kikjaníkj'ajihin ntóo̱ tsutsu i̱chí xi kjit'aha̱ tsutsu chánkoo̱. B'a̱ i̱ncha kitsú nga i̱ncha kja̱níkj'a sa a̱nkjín tsutsuu̱ ni xi kju̱áya'yúhu̱n tsutsuu̱. 31 Tu̱nga b'a̱há kitsú Pablo̱ nga kinchja̱ko̱ nda̱ jun k'aku̱ ko̱ já juu̱n:

—Tsa najmi k'úéntu já xu'bi̱ a̱ya tsutsuu̱, jun najmi k'u̱a̱nkiu.

32 A̱s'a̱i i̱ncha tsatekjá já juu̱n n'ú'ya̱ xi tjít'a tsutsu i̱chíu̱. I̱ncha kikjanítja̱'ba niu̱.

33 Nk'ie nga ja tínibá ma sen, Pablo̱ b'a̱ kitsúhu̱ ngayjee̱ jóo̱ nga tjíhin nga i̱ncha kji̱ne̱ nichine. B'i̱ kitsúhu̱:

—Ja tjínnu̱u jo tuntjáí nd'a̱i nga 'yún tín'enkjíhu̱un tak'un ko̱ nga tintsu̱ba̱ kjintíó. Najmi tíchino ni̱ñu̱. 34 Tíbankihi̱nu̱u nga chi̱ne̱henu i̱chí nd'a̱i. Ku̱a̱si̱nko̱nu̱u tu̱ xi k'u̱a̱nkihinu. A̱t'aha̱ ndaha nku ntsja̱ku najmi ndyja̱.

35 Nk'ie nga b'a̱ kitsú Pablo̱, a̱s'a̱i jakj'á nku ni̱nku̱a̱n ko̱ kitsjáha̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná nginku̱n ngayjee̱ jóo̱. Tsakjánya ko̱ kikjine. 36 A̱s'a̱i kama 'yún tak'un ngayjee̱ já xingisoo̱ ko̱ ta̱ i̱ncha kikjine ni̱nku̱o̱n. 37 Jo unchan ko̱ cháte ko̱ kan ún nku maha̱ni̱ ngayjei̱ xi tintsu̱ba̱yai̱ tsutsuu̱. 38 Nk'ie nga ja i̱ncha kikjine ni̱ñu̱, a̱s'a̱i tu̱ xi ka̱ma kijnaha tsutsuu̱ i̱ncha kikjaníkj'ajin ntáchak'uu̱n tuni̱ñu̱ xi y'a yóo̱.

B'i̱ ts'ín tsakjan tsutsu xi tjíya Pablo̱

39 Nk'ie nga kama see̱n, najmi kamankjihi̱n jóo̱ má i̱ncha tsichu. Tu̱nga kikiehé nku a̱nte kixi má nga tjín tsumí ko̱ i̱ncha kama mjehe̱ nga ngju̱a̱i̱ko̱ tsutsuu̱ yo̱, tsa tu̱ ahá ni ku̱i̱chúko̱. 40 Kui nga i̱ncha tsate'yúhun n'ú'ya̱ xi y'aha̱ ra̱ ni xi fáya'yúhu̱n tsutsuu̱. I̱ncha kikjanítja̱b'a niu̱ ko̱ kits'ín nda̱íhi̱ ni xi bakú ni̱yáha̱ tsutsuu̱. A̱s'a̱i

kingjénnk'a najyuhu̱n tsutsuu̱ xi basinya'yún ntjo̱ tu̱ xi ngju̱a̱iko̱ho̱ ra̱ ntjo̱ a̱nte kixiu̱. 41 Tu̱nga nkuhú a̱nte má nga tjín tsumí tsichu yóo̱. Yo̱ kisasínkjá'yún a̱nkjín tsutsuu̱. Ndaha̱chí najmi ta̱ kama kits'ínni̱yáha niu̱. A̱s'a̱i t'éhe̱n ntóo̱ kikjexuba a̱stu̱n tsutsuu̱.

42 B'a̱ i̱ncha kitsúhu̱ xinkjín já juu̱n nga i̱ncha ts'i̱ínk'ien já nu̱ba̱yóo̱ tu̱ xi najmi i̱ncha ku̱a̱nkajin ntáha. 43 Tu̱nga mjehé ra̱ nda̱ jun k'aku̱ nga ts'i̱ínk'anki Pablo̱, kui nga najmi kitsjántehe nga b'a̱ i̱ncha ts'i̱íhin jóo̱. Tu̱ sa ní b'a̱ kitsú nga tjun kja̱níkj'ajin ntá yjoho̱ xi maha̱ ntá tu̱ xi ku̱i̱chúhu a̱nte kixiu̱, 44 ko̱ nga já xingisoo̱ ngju̱a̱iko̱ yáte ko̱ tsa t'íáha̱ tsutsuu̱. B'a̱ ts'ín i̱ncha tsichuhu̱ni̱ a̱nte kixiu̱ ko̱ i̱ncha ts'ankiyjei̱.

B'i̱ ts'ín kits'ín kju̱a̱nkjún Pablo̱ xjo̱ Malta̱

28 Nk'ie nga tsitjujin ntái̱, kik'inyani̱ nga Malta̱ 'mi yo̱. 2 Xu̱ta̱ xi tjín xjo̱ xu'bi̱ nda ani̱ma̱ha̱ ko̱ nda kits'ínkjáínni̱. I̱ncha kits'ín'yún nku nd'í chánka, a̱t'aha̱ nch'án ko̱ ts'í tíb'a kui ni̱stjiu̱n. 3 J'áya Pablo̱ chuba chikín ko̱ y'éntujín nd'íu̱. A̱s'a̱i tu̱ tsitjuhú nku ye̱ xi tíbankaha̱ nt'a̱i̱hi̱ nd'íu̱ ko̱ kikjinehe̱ ntsja Pablo̱. 4 Nk'ie nga kikie xu̱ta̱ xi tjín yo̱ nga tje̱nb'ankit'a ye̱ ntsja Pablo̱, b'i̱ ngján kinchja̱ko̱ xinkjín. B'i̱ i̱ncha kitsú:

—Kju̱axi̱ nk'ie nga ani̱ma̱ ts'ínk'ien nda̱i̱. Ndaha tsa kuitjujin ntáchak'uu̱n tu̱nga Nti̱a̱ná najmi mjehe̱ tsa k'úéjña tík'un sa.

5 Tu̱nga y'étsujnehé Pablo̱ ye̱ a̱jin nd'íu̱. Ndaha̱chí najmi chumi nihi xi kamaha̱. 6 I̱ncha kikuyá xu̱to̱ nga ku̱i̱jin Pablo̱ ko̱ a ra̱ tje̱n'yún ku̱a̱yáha. Tu̱nga b'a̱há ts'ín j'aha chu̱ba̱ nga tíi̱ncha kuya. Nk'ie nga i̱ncha kikie nga najmi chumi nihi xi kamaha̱, kits'ínk'óntjaiya kju̱a̱nkjintak'uhu̱n. B'a̱ i̱ncha kitsú nga nku nti̱a̱ Pablo̱.

7 Tiña a̱nte xu'bo̱ tjíhi̱n ni'ya nku nda̱ xi 'mi Publi̱o̱, xi nda̱ títjuhu̱n xjo̱ Malta̱. Kui xi kits'ínkjáínni̱. Nda ts'ín kits'ínsinni̱ jan ni̱stjin tjíhin. 8 Tu̱nga kjijña uhún na̱'mihi̱ Publi̱o̱. Ch'in tíi̱nchaha ko̱ tíf'aha̱. A̱s'a̱i jas'en Pablo̱ má kjijña. A̱skahan nk'ie nga kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná, kingjénne ntsja ko̱ kits'ínnkihi̱. 9 Nk'ie nga b'a̱ kamoo̱, ta̱ i̱ncha j'ai ya kj'a̱í xu̱ta̱ un xi tjín yo̱. Ta̱ i̱ncha kama nkihi̱.

10 Nkjin ni xi kitsjáni̱ xu̱to̱, ko̱ nk'ie nga kichjubé ngáha̱ni̱ kj'a̱í tsutsu ta̱ kitsjáni̱ ni xi machjén nga n'eé ni̱yá.

B'i̱ ts'ín tsichu Pablo̱ nanki Roma̱

11 Nk'ie nga j'a jan sá, a̱s'a̱i tsankinko̱i̱ nku tsutsu xi yo̱ kits'ínkj'a ni̱stjin chu̱nch'óo̱n. Alejandria̱ nibaha yóo̱ ko̱ tjít'a chjihi̱ sénni̱stjihi̱n nti̱a̱ Castor ko̱ Polux. 12 Tsichii̱ Siracusa̱ ko̱ jan ni̱stjin ts'andayani̱ yo̱. 13 Nk'ie nga tsitjui̱ yo̱, tsankint'á tiñai̱ nanki xi tjín yo̱ ko̱ tsichii̱ nanki Regi̱o̱. Ni̱stjin xi ma ndyjuu̱n kamanéi̱ nku ntjo̱, ko̱ ni̱stjin xi ma joho tsichuko̱ni̱ tsutsuu̱ nanki Puteoli̱. 14 Yo̱ kisakúni̱ k'u̱a̱ já nts'eé xi b'a̱

kitsúni̱ nga ku̱intsu̱ba̱ko̱i̱ nku tuntjáí tjíhin. Nk'ie nga ja kamoo̱ kin'ei̱ ni̱yá nga tsankii̱n nanki Roma̱.

15 Já nts'eé xi tjíntu nanki Roma̱, nk'ie nga kint'é nga tsichii̱ yo̱, a̱s'a̱i i̱ncha j'aikj'á ni̱yáni̱ má nga 'mi Na̱tsi̱n Apio̱ ko̱ má nga 'mi Jan Ni'ya, yo̱ má n'ekj'a ni̱stje̱n. Nk'ie nga kikie Pablo̱ jóo̱, kitsjáha̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná ko̱ tsjo kik'iehe̱ ani̱ma̱ha̱. 16 Nk'ie nga tsitjas'e̱i̱n nanki Roma̱, kik'a̱i̱ntehe̱ Pablo̱ nga t'axín k'úéjña ko̱ nku nda̱ jun kikunntáha̱.

B'i̱ ts'ín y'éni̱jmíhi̱ Pablo̱ xu̱ta̱ judio̱ xi tjín Roma̱

17 Nk'ie nga j'a jan ni̱stjin, a̱s'a̱i Pablo̱ kinchja̱ ñjakúhu̱ já k'aku̱hu̱ xu̱ta̱ xi ntje̱ judio̱ tje̱he̱n ra̱ xi tjín yo̱. Nk'ie nga kama ñja jóo̱, a̱s'a̱i b'a̱ kitsúhu̱:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihi̱n xu̱ta̱ná ko̱ ta̱ ndaha najmi ngji kontra̱ha̱ sin chá xi kits'ínkjas'ennná ntje̱ cháná. Tu̱nga xu̱ta̱ xi tjíntuhú Jerusalen kits'ínkjas'ennijéna a̱ya ntsja já Roma̱.
18 Kingjásjaiyana ko̱ kama mjehe̱ nga ts'i̱ín nda̱ína, a̱t'aha̱ najmi chumi nihi xi kits'ian xi tje̱he̱n ra̱ ngabaya. 19 Tu̱nga najmi kits'ín yuhú já judio̱ xi tíbatéjénena. Kui nga tsankihina nga nginku̱n ndatítjun k'aku̱ Cesa̱r n'e̱ko̱kju̱a̱hana, ndaha tsa najmi tjín ni xi kuatejénehena xu̱ta̱ná. 20 Kui kju̱a̱ha nga kinchjaha̱nu̱u. Mjena skuenu̱u ko̱ xínyanu̱u nga tjínkjá'yúnna n'úki̱cha̱ i tu̱ nga̱t'aha̱ nga tíkuyáha̱ ni xi tíchuyáá ngayjeé ñá xi xu̱ta̱ Israel.

21 A̱s'a̱i b'i̱ i̱ncha kitsú jóo̱:

—Ndaha nku xu̱ju̱n xi nibaha a̱nte Judea̱ xi tínchja̱ni̱jmíyaha ri najmi j'aini̱, ko̱ ta̱ ndaha já nts'eé xi i̱ncha nibáha ján najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja̱ nga̱t'a ts'i̱. 22 Tu̱nga mjehéni̱ ku̱a̱sinñjúi̱ xi nkú ts'ín n'enkjínk'uin, a̱t'aha̱ yai̱ nga tu̱ má a̱ntehé ni najmi nda tíchubani̱jmíyaha xu̱ta̱ xi yjankihi̱ én xi tíb'eni̱jmí.

23 Kui nga i̱ncha y'éhe̱ ra̱ nku ni̱stjin nga Pablo̱ ku̱a̱kúya ko̱ nkjin ṉkjún xu̱ta̱ i̱ncha j'ai kui ni̱stjiu̱n ni'yaha̱. Nku ni̱stjin kik'aha̱ Pablo̱ nga y'éjña chji ko̱ kitsúya nkú ts'ín batéxuma Nti̱a̱ná. Kits'ínchjén xu̱ju̱n kju̱a̱téxumaha̱ Moise ko̱ xu̱ju̱hu̱n já profeta̱ nga y'éjña chjihi̱ xu̱ta̱ yáha Jesu. 24 A̱s'a̱i tjín xi kits'ínkjáíhi̱n ni xi kitsú Pablo̱ ko̱ tjín xi najmi kis'ejihi̱n.

25 Najmi tsichu ma nkuko̱ xinkjín. Nk'ie nga i̱ncha kik'atuts'i̱hi̱n nga i̱ncha ngji ni'yaha̱, b'i̱ kitsú Pablo̱:

—Kju̱axi̱ ni xi kitsúhu̱ Espiri̱tu̱ Santo̱ ntje̱ chánu̱u nga kits'ínkinchja̱ nda̱ profeta̱ Isaia̱. B'i̱ kitsú:

26 T'ihi̱nse̱ihi̱ na̱xi̱nantá xu'bo̱ ko̱ b'a̱ t'ihi̱n:
'Yún ku̱a̱sinñju tu̱nga najmi ka̱mankjihínnu̱u,
ko̱ 'yún cha̱so̱o tu̱nga najmi cha̱nú.

27 A̱t'aha̱ ja kama ndjá ani̱ma̱ha̱ xu̱ta̱ xu'bi̱,

kits'ín staya yjoho̱ ko̱ kik'íéchja tunku̱n,
tu̱ xi najmi sku̱e̱he ko̱ najmi ku̱i̱nt'éhe,
ko̱ najmi ka̱mankjihi̱n ra̱,
tsa ts'i̱ínk'óntjaiya ani̱ma̱ha̱ ko̱ nga an ts'innkíhi̱.

28 ’Kui nga tjíhin nga cha̱hanu nd'a̱i̱ nga Nti̱a̱ná ts'i̱ínkjihi̱
ra̱ na̱xi̱nantá xi tjín a̱sunntei̱ én xi ts'i̱ínk'ankihi̱. Kuihí xu̱to̱ xi
ku̱a̱sínñjuhu̱ é̱en.

29 Nk'ie nga b'a̱ kitsú Pablo̱, 'yún i̱ncha kinchja̱tiko̱ xinkjín já judio̱.
A̱s'a̱i i̱ncha ngji.

30 Jo nú kamaha̱ Pablo̱ nga y'ejñaya ni'ya xi y'échjí sá.
Kits'ínkjáíhi̱n ngayje̱e̱ xi tsichusehe̱. **31** Y'éni̱jmí xi nkú ts'ín batéxuma
Nti̱a̱ná ko̱ tsakúya nga Jesucristo̱ xi Nda̱ Nti̱a̱ná. Kinchja̱ chji chji ko̱
najmi ch'a xi y'échjaha̱ nga b'a̱ kits'ín.

Xujun xi kits'ínkjihi ndą postru Pablo xutą ninku Romą

B'i ts'ín kikjaniñahą Pablo xutą ninku xi tjín nanki Romą

1 An Pablo, an ndą musu síhin Jesucristo. Ntiąná kits'ín mana nku
ndą postruhu[a] tu xi k'uenijmíhina én nda tsuhu, 2 én nda tsu xi
kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchją já profetąhą xi nkú ts'ín tjít'a
xujun éhen Ntiąná, kui xi tsje.
3 Én nda tsuu tínchjąnijmíyaha Ntíhi, kui xi Ndą Ntiąná Jesucristo.
Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe ndą rei David nibahą rą. 4 Ko nk'ie
nga j'áíyahą ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi
Ntiąná xi tjíhin nga'yún. 5 Kitsjána kjuąnda ko kits'ín mana nku ndą
postru ngajoho tu xi tu má k'uenijmíhi rą xutą nga tjíhin nga s'ejihin
ko kuint'é'éhen. 6 Jun tintsubąjiun xutą xi kis'enijmíhi, kui nga xutąhą
Jesucristo kąmahanu.
7 Ngayjoo xutą ninku xi tintsuboo nanki Romą títs'inkjínuu kui
xujuin. Tjoho Ntiąná jun ko j'ájinnuu nga kikjáts'enuu.
Kas'enuu kjuąnda ko kjuąjyu xi tsjáná Ntią Nąʼminá ko Ndą
Ntiąná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga mjehe ngjuąisehe xutą ninku Romą

8 Kui ni xu'bi xi tjun xínnuu. Tu ngąt'ahą nga Ndą Ntiąná
Jesucristo ts'ená, tsjahą máb'ąchjíhi Ntiąná ngąt'ahą nga ja
kichjubó éhen ko nga ngúsuhun ąsunntee tíchubanijmíyaha xi nkú
ts'ín s'ejinnuu Ntiąná. 9 Ngayjee animąną títs'inxát'ahą Ntiąná nga
tíb'enijmíá én nda tsuhu Ntíhi, ko kui xi be nga tehente ts'inkjónuu
nk'ie nga nchjaką.
10 Bankihi Ntiąná tsa kui xi mjehe katsjániyána nga kąma
kfínsenuu. 11 Ąt'ahą mje nkjúnna skuenuu tu xi kúásinkohonuu nga
sąkúnuu ni xi tsjáná Espiritu Santo, tu xi ndjá kuinchahanu. 12 Mjena
nga xi nkú ts'ín nkuhú s'ejinná k'uąi nga'yúnkoho rąá xinkiá.

---

[a] **1.1** "Xi kis'exá" tsuhu rą "ndą postru" ko a rą "já postru".

13 Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga
kfínsenuu tunga santahá ni nd'ai tjín ni xi tíb'échjana. Mjena ta
ts'ian xá xi kitsjána Jesucristo ajinnuu xi nkú nga ta títs'ian ajihin
xuta naxinantá xingisoo. 14 Tjíhin nga ts'ian ajihin tu mí xutahá
ni xá xi kitsjána, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'aí én, xi
nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. 15 Kui nga mangimjehena
nga k'uenijmíhinuu ko ta jun xi tintsuboo Roma én nda tsuhu
Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tjíhin nga'yún én nda tsuhu Jesucristo

16 Najmi ma subana nga én nda tsuhu Jesucristo b'enijmíá, at'aha
kui xi nga'yúhun Ntianá xi ts'ínk'ankikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje
judio tjehen ra ko xi najmi ntje judio tjehen ra. 17 Én nda tsuhu Ntianá
bakúchji xi nkú ts'ín Ntianá tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tu
ngat'aha nga s'ejihin. B'a ma at'aha s'ejihin, xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá nga b'i títsu: "Xi ja naxu nginkun Ntianá tu ngat'aha nga
s'ejihin k'úéjña tík'un."

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjíhin jé

18 Ntianá xi tíjña nk'a ján b'éjña chji kjuakjahan nga ts'ín
nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhun ko incha ts'ín ni xi najmi
naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjín. 19 At'aha
ni xi yaha Ntianá, kui ta incha be. Ntianá ta y'éjña chjihi. 20 Najmi
tjín xi nkú ts'ín b'a incha kuitsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga
kamanda asunntee tísakúchji nga'yúhun Ntianá xi najmi maha ndyja
ko nga nkuhú kui xi Ntianá. Kjuaxi kjáíhin nga najmi ma chji Ntianá,
tunga kamankjihínná tsa chaseéhe ni xi kin'enda.

21 Tunga ta ndahá ni tsa incha kikie jóo ni xi ts'e Ntianá, najmi
incha kits'ínkie yjoho nga Ntianá xi tjíhin kjuachánka ko ta ndaha
najmi incha kitsjáha máb'achjíhi. Tu sa ní ni xi najmi chumi ni chjíhi
ra incha kits'ínnkjink'un ko incha kama jyihin. 22 Já nkjink'un chuba
incha kits'ín mahá yjoho, tunga já sihí incha kama. 23 Incha kits'ín
t'axín kjuachánkaha Ntianá, kui xi najmi maha 'me. Kits'íntsjoho
sénnistjihin xuta xi maha 'me ko sénnistjihin nisee, chu ko ye.

24 Kui nga Ntianá kits'ín ndaíhi ra xuto nga ni xi najmi ndoo
incha ts'iíhin, ni xi nchjaha animaha. Ta kui ta maha najmi incha
kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'ínko. 25 Incha kits'ín t'axín éhen
Ntianá xi naxu tjín. Tu én tsank'óohó incha tsakj'á. Incha kikienkjún
ko incha kits'íntsjoho ni xi kin'enda antehe ni nga xi kits'ínnda niu
ts'iíntsjoho, xi tjíhin nga n'etsjoho tu nkjéhé ni. B'a tjín.

26 Kui nga Ntianá kits'ín ndaíhi ra xuto nga ni xi suba maná incha
ts'iín. Jminchjíhin jóo incha y'éntu xi nkú ts'ín tjehen ra nga incha

ts'iínko x'ihin. 27 Já x'in ya ta incha y'éntu xi nkú ts'ín tjehen ra nga incha ts'iínko jmichjíun. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'ín mje. Tjíhin kjuasuba ni xi incha kits'ín. Ta kuihi jáx'in incha kikjantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjáíhín ra chjí xi tjehen ra kjuangasten xi incha kits'ín.

28 Ąt'aha najmi incha kits'ínsihin Ntianá, kui nga Ntianá kits'ín ndaíhi ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhun, tu xi incha ts'íhin ni xi najmi ma n'e. 29 Kui nga kitsejíhin ra ngayje tíkjá ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'ín, fantuko jminchjín xi najmi kjee bixan, incha fásihin ni xi tjíhin xinkjín ko ch'on incha ts'ín. Kitsejíhin animaha kjuaxintak'un, incha ts'iínk'ien xinkjín, ko ta kitsejíhin kjuachán, kjuamaña ko kjuach'onk'un. 30 Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'ínne xinkjín, ts'ín unkie Ntianá, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjoho, kjuankjintak'uhun b'asjejin nkjin tíkjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, 31 si, najmi ts'íntjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'íntjo, najmi ma n'e jnenta ko najmi ma nimaha xinkjín.

32 Be xuta xu'bo nga xi b'a ts'íun ngabaya tjehen ra, ąt'aha b'a ts'ín y'éjña Ntianá. Tunga tu nku b'ąhá tíincha ts'ín ko santaha tsjo incha maha nga kj'aí xi b'a ta ts'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntianá ts'iínkokjua ngayjee xuta

2 Ji xi chaseihi yá xi nda ko yá xi najmi nda ko tín'ek'anji jé xuta xi kj'aí, najmi tjín nkú ts'ín n'esjenkihini yjohi. Nk'ie nga chaseihi yá xi nda ko yá xi najmi nda, ta ji ta maha n'ek'anji jé yjohi, ąt'aha ji b'a ta n'ei. 2 Yaá nga kixi ts'ínkokjua Ntianá xuta xi b'a ts'íun.

3 Ji nda, ji xi chaseihi yá xi najmi nda títs'ín ko nk'ie nga b'a ta n'ei, ¿a b'a bixín nga kuitjunkihi yjohi nga ts'iínkokjuahi Ntianá? 4 ¿Á tín'e t'axíhin ri yjohi kjuanda chánkaha Ntianá ko nk'ie nga tu xí ts'ín'yún tak'uhúnná ko nk'ie nga tu xí ndahá ts'ín? ¿A najmi mankjihín ri nk'ie nga kui kjuandaha Ntianá títsjániyáhi nga k'úínchj'ąha ri aniąhi?

5 Tunga tu ngąt'aha nga ndjá tjíyahi ko nk'ie nga najmi tí'michj'aihi aniąhi, tu sahá tín'etsenéí yjohi kjua'un xi nibanehe asunntee nistjin nk'ie nga ts'iín nibá Ntianá kjuakjahan ko ts'iín sisin kjua. 6 Nk'ie b'a kamoo, Ntianá tsjáha chjíhi nga nkúnkú xuta ngąt'aha xi nkú tjín ni xi kits'ín.

7 Xuta xi tu nku tíincha títs'íhín ni xi nda, xi b'a ts'ín tíbangisjáíhi nga sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntianá ko nga nda cha ko nga k'úéntu tík'un sín, kui xutaha xi Ntianá ts'iínk'iéntu tík'un síhin. 8 Tunga xuta xi sin kjua ko najmi nt'é'éhen ni xi naxu tjín, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'iínkjáíhin kjua'un xi ts'iín nibánehe Ntianá ko kjuakjahan.

9 Kjuanima ko kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'ín ni xi ch'onk'un,
b'aha ra xuta xi ntje judio tjehen ra ko xi najmi ntje judio tjehen
ra. 10 Tunga ngayjee xuta xi incha ts'ín ni xi ndoo, kui xi sakúhu
kjuachánka xi tsjá Ntianá, nda cha ko s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje
judio tjehen ra ko xi najmi ntje judio tjehen ra. 11 At'aha namji ngabi
ts'ín Ntianá.

12 Ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma
xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjahá ta ndaha tsa najmi
kits'ínkokjuaha kjuatéxumoo. Ko ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun
nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo
ts'iínkokjuaha. 13 Najmi xuta xi tu basínñjuhú ra kjuatéxumoo xi naxu
ma nginkun Ntianá. Xuta xi ts'íntjusun ní kjuatéxumoo xi naxu n'e
ma.

14 Xuta xi najmi ntje judio tjehen ra najmi kik'aihi kjuatéxuma
xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'íhín ni xi títsu kjuatéxumoo, at'aha
mankjihin ni xi nda ko ni xi najmi nda. B'a ts'ín kuenta ts'e suba
sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tíjñaha kjuatéxuma xi
kin'ekj'asehen Moise. 15 Incha bakúchji xuto nga ajin animaha tjít'a ni
xi bakúya kjuatéxumoo. Animaha tsuyaha tsa nda ko tsa najmi nda
ni xi tíincha ts'ín. Ko kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjehen jé ko tsa
najmi tjehen ngat'aha ni xi tíincha ts'ín. 16 B'a kama nistjin nk'ie nga
Ntianá k'uéxáha Jesucristo nga kuasehe ni xi tjíntu'máha xuta. B'a
kama xi nkú títsu én nda tsu xi tíb'enijmíá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjíhin jé xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo

17 Ji xi b'a tíbixín nga ji xi ntje judio tjehen ri, nga kjuatéxuma
xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntia nku tutuu
s'ejihin. 18 Yai ni xi mjehe Ntianá nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha
kjuatéxumoo kisakúyahi. 19 Behe tak'uin nga mahi baku niyáíhi xuta
ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta xi tjíma má
jyuun. 20 Ji xi bakuyáíhi xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntianá. Ji xi nda
maestruhu xuta xi najmi mankjihin, at'aha tíjñahi kjuatéxuma xi
bakúchji kjuankjintak'uun ko ni xi naxu tjín.

21 Ji xi bakuyáí, ¿a najmi bakuyáha ri yjohi? Ji xi b'enijmí nga
najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé? 22 Ji xi b'a bixín nga chankjáán
kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntia xi ntsja xuta ts'ínnda, ¿a
najmi n'ei ndyjé ninkuhu ntia xu'bo? 23 Ji xi tsjo mahi at'aha yai
kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi tíyankjúnní Ntianá
nk'ie nga tíbiyunéí kjuatéxumoo. 24 B'i títsu éhen Ntianá má nga tjít'a:
"Ngat'anuu najmi tíyankjún Ntianá ajihin xi najmi ntje judio tjehen ra."

25 Chjíhi ra nga kin'ehi circuncision tsa tín'etjusuin kjuatéxumoo.
Tunga tsa tíbiyunéí kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma

xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. 26 Kui nga tsa xi najmi kin'ehe ra
circuncision kj'uátjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ¿a najmi n'echjíhí ra
ni xi títs'ín nga chasehe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision? 27 Xi najmi
kin'ehe circuncision yjonintehe tunga títs'íntjusuhún kjuatéxumoo,
kui xi k'uéjñanehi ni xi kanéhi ji xi tíjñahi kjuatéxumoo ko kin'ehi
circuncision tunga tíbiyunéní.

28 Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, ko najmi ni xi n'ehe yjonintee
xi circuncision xi ndoo. 29 Judio ní xi b'a ts'ín tjíyaha ko circuncision
xi nda, kui ní xi ma ajin animaha xuta. Espirituhu Ntianá b'a ts'íun,
najmi ni xi tjít'a xujun. Xi b'a ts'ín tjíyaha, Ntianá nda nchjanehe xuta
xu'bo, najmi xuta.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'ín Ntianá

3 Kui b'a maha, ¿mí ni xi tjín saha xi ntje judio tjehen ra ni ma?
¿Ko má xi kui chjéhen circuncision? 2 Chjíhi ra niu, tu xi nkú
ts'ín chasehé raá. Títjun Ntianá kits'ínkjas'ehen xuta judio éhen.
3 Tjín xi najmi kis'ejihin éhen Ntianá, tunga, ¿a kuihí nihi xi ts'iín
nga Ntianá najmi ts'iíntjusuhun éhen? 4 ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe!
Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntianá tu nkú ts'íhín ni xi
naxu tjín. Xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá nga b'i títsu:

S'ejña chji nga ji xi naxui nk'ie nga chubai,
ko n'e nganai nk'ie nga n'ekokjuahi.

5 Tsa kjuach'onk'unná b'éjña chji nga Ntianá xi naxu ts'ín,
¿nkú kuixíaán ni ma? ¿A najmi naxu ts'ín Ntianá nk'ie nga ts'ín
nibájennená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tíxian,
tínchja xi nkúhu nku nda. 6 ¡Ndaha tsa mí yjehe najmi b'a tjín! At'aha
tsa najmi naxu ts'ín Ntianá, ¿nkú ts'ín ts'iínkokjuaha xuta?

7 Tunga tsa ngat'aha én tsank'á xi tínchja, ko tsa b'a ts'ín tís'ejña
chjihi nga b'a tjín ni xi ts'ín Ntianá ko sakú saha kjuachánka, ¿á b'a
tí'minaha ni ma nga ngatitsun títs'ian? 8 Ka ma ra b'i k'úíhiín xinkiá
kai: "Ch'on n'eé tu xi nda kamaha asunntei." B'a tíincha tsu xi tíincha
nchjayaneni nga kui niu xi tíincha bakuyái. Nda tjín nga s'ejñanehe
mí nihi xi kanéhe xi b'a tíincha tsuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjín xi bichú ma naxu nginkun Ntianá tu ngat'aha nga ts'íntjusun kuatéxumoo

9 ¿Nkú kuixíaán ni ma? ¿A 'yún nda sai jin xi ntje judio tjehenni
nga xuta xi najmi ntje judio tjehen ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe!
At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkuhú ngatitsuun
tjíntujín. 10 Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá nga b'i títsu:

Najmi tjín xi naxu nginkun Ntianá,

ndaha nku najmi tjín.
11 Najmi tjín xi mankjihin,
najmi tjín xi bangisjai nga skue yáha Ntianá.
12 Ngayjee kindyjajihin niyóo,
nkuhú nga tsatsuhun aniماha.
Najmi tjín xi nda ts'ín, ndaha nku najmi tjín.
13 Ngabaya y'aha ra ni xi tsu,
tu subahá én tsank'á nchja.
Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhan ye,
14 kitsehe ts'a én ch'on tsu ko én stinta.
15 Kitsa b'ema nga ts'ínk'ien anima,
16 ni xi incha ts'ín ts'ín x'ahan xuta ko kjuanima tsjáha.
17 Najmi incha be má tjín kjuajyu,
18 najmi incha tjínjin tak'un
nga Ntianá xi tjíhin nga chankjún.
19 Yaá nk'ie nga xuta xi tíjñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuatéxumoo tínchjakoho xuta xu'boo tu xi nk'ie nga kuasehe ra Ntianá mí nihi xi kits'ín xuta najmi ta incha kuinchjaha nga najmi ta kuitjunkihi ra yjoho. 20 At'aha ndaha nku najmi naxu chaha nginkun Ntianá tu ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha tu sa ní kjuatéxumoo b'éjña chjiná nga tjínná ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu ngat'aha nga s'ejihin xuta Jesucristo naxu bichú ma nginkun Ntianá

21 Tunga nd'ai ja y'éjña chji Ntianá xi nkú ts'ín naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'ín. Santa níhi ma n'eya nii ajihin xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise ko ni xi y'ét'a já profeta. 22 Ngat'aha ní nga s'ejihin xuta Jesucristo, b'a ts'ín naxu maha nginkun Ntianá. Ko b'a maha ngayjee xi s'ejihin, at'aha najmi ngabi ts'ín Ntianá. 23 Tu ngat'aha nga ngayjee xuta kits'ín ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntianá tsjá.
24 Tunga chánkahá kjuandaha Ntianá xi tu títsjáhá nga naxu kama xuta nginkun, at'aha Jesucristo y'échjíntjai xuta ko kits'ín ndaíhi jéhe. 25 Kui xi Ntianá kits'ín ma nku chje. Tsaténdzjo jníhi tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'ín tsakúchjihi Ntianá nga naxu ts'ín. Nistjin nk'ie, tu ngat'aha nga tsenta najmi kits'ínnijéhe ra xuta ngatitsun xi kits'ín. 26 Tunga nistjin nd'ai ja tsakúchji nga naxu ts'ín ko nga tu nku naxuhú títs'ín nk'ie nga títsjáha xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo.
27 Kui b'a maha, ¿a tjín nkú ts'ín kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntianá at'aha ngat'aha kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise

naxu kamahaná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axín ni xu'bo tu ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo. 28 At'aha mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntianá tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

29 ¿A tu nkuhú Ntiaha xuta xi ntje judio tjehen ra Ntianá? ¿A najmi koho Ntiaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tjín. Ntianá ta Ntiaha xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. 30 At'aha nkuhú maha Ntianá xi ts'ín nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'aha s'ejihin, ko ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu ngat'aha nga s'ejihin. 31 Kui nga, ¿a tín'endyjanáá chjíhi kjuatéxumoo tu ngat'aha nga s'ejinná? ¡Najmi b'a tjín! Tu sa ní b'a ts'ín tí'baihi raá chjí xi tjíhin kjuatéxumoo.

B'i ts'ín y'éjña chubayaha Pablo nga kits'ínchjén ntje cháha xuta judio xi 'mi Abraham

4 Chubanijmíyahaná ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhu? 2 Tsa Ntianá kits'ínkjáíhin Abraham nga kui xi naxu tu ngat'aha ni nda xi kits'ín, ka ma ra nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntianá. 3 ¿Nkú títsu éhen Ntianá ngat'a ts'e ni xu'bo? B'i títsu: "Kis'ejihin Abraham Ntianá ko kui niu xi kits'ínchjíhi ra Ntianá nga Abraham xi nku nda xi naxu."

4 Xi nkúhu xuta xi ts'ínxá, kui xi ch'axkihi ni xi ts'ín ko b'a ts'ín s'echjíhi ra. Najmi tu 'baihi ni xi ts'ínkjáíhin. 5 Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'ín, nga tu sahá s'ejihin Ntianá xi tsjáha xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntianá be nga xuto s'ejihin ko kui niu xi b'axkihi Ntianá nga naxu basehe.

6 B'i kitsú David nga: ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi Ntianá naxu basehe, najmi tu ngat'aha ni xi kits'ín tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! 7 B'i ts'ín y'ét'a:

¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta
xi kin'endyjat'aha ra jéhe,
ko kin'endyjajnuhu ngatitsuhun!
8 ¡Á b'a nda tjíhin ts'e nda
xi Ntianá najmi b'axkihi ra ngatitsuhun!

9 ¿A tu nkuhú xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi títsu David, a ra koho xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixíaán nga Abraham kis'ejihin Ntianá ko nga kui niu xi kin'echjíhi ra nga naxu kin'e ma. 10 Tunga, ¿nkjé kin'echjíhi ra Abraham nga kui xi nku nda xi naxu? ¿A nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

11 Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chuba xi kis'et'aha, chuba xi tsuhu ra nga naxu kama at'aha

kis'ejihin Ntianá nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'ín j'ai maha Abraham na'mihi ngayjee xuta xi s'ejihin Ntianá, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntianá b'axkihi xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. 12 Ko ta j'ai ma Abraham na'mihi xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tu nkú ni circuncision kin'ehé ra, ko ní ta s'ejihin Ntianá xi nkú ts'ín kis'ejihin ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'íntjusun Ntianá ni xi kitsúya títjuhun Abraham

13 Ntianá kitsúya títjuhun Abraham nga kui ko ntje xi s'ehe askahan ts'iínkjáíhin asunntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní tsa kits'íntjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in títjuhun ra. B'a ní kik'ihin at'aha kis'ejihin Ntianá ko kui niu xi kich'axkihi ra nga kui xi naxu. 14 At'aha tsa xi tíincha ts'íntjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'iínkjáíhin ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ni chjíhi ra nga s'ejihin xuta Ntianá ko najmi ta chumi ni chjí kamaha ra én xi kitsúya títjun Ntianá. 15 Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuakjahan Ntianá ts'ín nibánehe xuta. Tunga má najmi tjín kjuatéxumoo, najmi tjín xi nkú ts'ín kuiyúnehe ni xi títsu.

16 Kui b'a maha, at'aha ní nga s'ejihin xuta Ntianá, kui kjuaha nga sakúhu ra ni xi kichuba títjun, tu xi ngat'aha kjuandaha Ntianá sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ni xi kichuba títjun. Najmi tu nku xi y'aha ra kjuatéxumoo xi sakúhu niu. Ta sakúhu xi s'ejihin Ntianá xi nkú ts'ín kis'ejihin Abraham Ntianá. Kui xi na'miná ngatenteé 17 nginkun Ntianá xi nkú ts'ín tjít'a, má nga b'a kitsúhu Ntianá Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihi nkjin xuta naxinantá." Kis'ejihin Abraham Ntianá, kui xi ts'ínk'íéntu tík'un xuta k'ien ko tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee tjín, as'ai s'e.

18 Abraham kikuyá ni xi kik'ihin ko kama na'mihi nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'ejihin Ntianá, ndaha tsa najmi tjín xi nkú ts'ín kuitjusuhun niu. Kama xi nkú nga kik'ihin: "B'i ts'ín nkjin kama ntjehi." 19 Tu nkú kis'ejihín ra Abraham, ndaha tsa kamankjihin nga ja tu xí nibajehén ra yjonintehe at'aha ja ma kfehé ra unchan nú ko tsa ngat'aha nga nti Sara xi chjuúhun maha. 20 Najmi jo jan kamaha tsa najmi ta kis'ejihin ra ni xi kitsúya títjuhun Ntianá nga tsjáha. Tu sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejihin ko kits'ínkie yjoho nga chánka Ntianá. 21 Y'énku k'un nga tjíhin nga'yún Ntianá ko nga kamaha ts'iíntjusun ni xi kitsúya títjuhun. 22 Kis'ejihin Abraham Ntianá ko Ntianá kits'ínchjíhi ra niu nga Abraham xi nku nda xi naxu.

23 Má nga tjít'a nga Ntianá kits'ínchjíhi ra nga kis'ejihin Abraham, najmi tu nkuhú ngandaha Abraham kis'et'a niu. 24 Nganda níná

kis'et'aha niu. Ta n'echjíná ko ñá xi nkúhu xuta xi naxu at'aha s'ejinná Ntianá xi kits'ínkj'áíyaha ngabayoo Nda Ntianá Jesu. 25 Kui xi kin'ek'ienntjáíhi ngatitsunná ko kin'ekj'áíya ngáha ra ngabayoo tu xi ta kamahaná xuta xi naxu nginkun Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai tjínkoná kjuajyu Ntianá

5 Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Ntianá at'aha s'ejihinná Ntianá ko tjínkoná kjuajyu ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntianá Jesucristo. 2 At'aha s'ejinná Ntianá, kui nga Jesucristo kits'íhin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'bi. Ndjá tinchajián kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tíchuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntianá.

3 Ko najmi tu nku ni xu'bi xi tsjo maná. Ta tsjo maná kjua'un xi tíbitjajíaán, at'aha yaá nga kjua'uun tsjá nga'yúnná tu xi n'e chúkjuahaná ni xi tímat'aán. 4 Ko tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tímaná. Ko tsa kixi bitjukaá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntianá. 5 Ko najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyaá ni xi tíchuyáá. At'aha Espiritu Santo xi kik'ainá kits'íntsejíhin animaná kjuatjoho Ntianá.

6 Nk'ie najmi kama kin'ek'anki subaá yjoná, Cristo k'ienntjáíhi xuta ngatitsuun nistjin xi kitsú Ntianá. 7 'Ni tjín tsa tjín xi kuayántjai nku xuta xi naxu ts'ín, tunga kutsa tjíhín xi kama k'un kuayántjai nku xuta xi 'yún nda. 8 Tunga Cristohó k'ienntjáíhiná nk'ie nga xuta ngatitsun saá. B'a ts'ín tsakúchjihi Ntianá xi nkú ts'ín tjoho ñá.

9 Nk'ie nga ja xuta xi naxu kamaá nginkun Ntianá ngat'aha jní xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankihiná nistjin nga ts'iín nibájen kjuakjahan Ntianá? 10 At'aha nk'ie nga kamaá xuta kontraha Ntianá, ngat'aha ngabayaha Ntíhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankiná ngat'aha kjuatík'uhun Ntíhi, ñá xi ja nchjako ndaná nd'ai? 11 Ko najmi tu suba ni xu'bi tíchuyáá. Ta tsjo maná nga Ntianá kjuáts'ená, at'aha Nda Ntianá Jesucristo kits'ín nga tíbichúk'un ngáha raá Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'iéntu tík'unná

12 Ngat'aha ni xi kits'ín nku nda ngatitsuun jas'en asunntei ko ngatitsuun j'aiko ngabayoo. B'a ts'ín ngjindjuhu ngabayoo ajihin ngayjee xuta, at'aha ngayjee xuta kits'ín ngatitsun. 13 Kintehe ni nga Ntianá kits'ínkjas'ehen Moise kjuatéxumoo kis'e ngatitsun asunntei, tunga najmi ch'axkihí ra ngatitsun xi ts'ín xuta nk'ie nga najmi kjee tjín kjuatéxumoo. 14 Yaha nk'ie nga nistjihin Adan santaha nistjihin Moise tsatéxuma ngabayoo. Ta k'ien xi najmi kits'ín ngatitsun xi nkúhu xi kits'ín Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi kj'uaí askahan.

15 Kjuandaha Ntianá najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi
kits'ín Adan. At'aha ngat'aha ngatitsuhun nku nda nkjin xuta k'ien,
tunga ngat'aha kjuandaha nku nda, kui xi Jesucristo, nkjin xuta
'yún kisakúhu kjuandaha Ntianá ko ni xi tu kitsjáhá ra. 16 Ko ni xi tu
kitsjáhá Ntianá najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'aha ra ngatitsuhun
Adan. Ngat'aha nku ngatitsun xi kits'ín Adan, Ntianá kits'ínnijéhe ko
b'a ts'ín jé y'ejñajihin. Tunga askahán ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tu
kitsjáhá Ntianá nga naxu kama xuta ninkun. 17 Ngat'aha ngatitsun
xi kits'ín nku nda tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'aha ní nku
nda, kui xi Jesucristo, incha k'úéntu tík'un ko kuatéxuma xuta xi
ts'iínkjáíhin kjuanda chánkaha Ntianá ko k'uaihi nga naxu kama
ninkun.
18 Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tu ngat'aha nku ngatitsun xi kits'ín
nku nda jé y'entujíhin ngayjee xuta, b'a ta ts'ín tu ngat'aha nku ni
nda xi kits'ín nku nda naxu bichú ma ngayjee xuta ninkun Ntianá ko
k'úéntu tík'un. 19 Xi nkú kama nga najmi kint'é'én nku nda ko kui nga
nkjin xuta tsichu maha xuta ngatitsun, b'a ta kama nga kint'é'én nku
nda ko kui nga nkjin xuta naxu kuichú maha ninkun Ntianá.
20 Ko ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tu xi
sáha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, 'yún kisá sa
kjuandaha Ntianá. 21 At'aha xi nkú ts'ín kis'ehe nga'yún ngatitsuun ko
j'aiko kjuabayoo, b'a ta ts'ín tjíhin nga'yún kjuandaha Ntianá, kui xi
ts'ín nga naxu mahaná ninkun ko ts'ínk'íéntu tík'un sínná ngat'aha
ni xi kits'ín Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun ko nga tintsuba tík'unkaá Cristo

6 Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A tu nku n'enáhá ngatitsun
tu xi 'yún s'ejña chji saha kjuandaha Ntianá? 2 ¡Najmi! ¡Ndaha
tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'ín kuintsubajin sahaná
ngatitsuun? 3 ¿A najmi yanú ni xu'bi? Ngatenteé xi kisaténtájián
Jesucristo nkuhú ja makaá ko nkuhú ja tsichu majihiín ngabayaha.
4 Nk'ie nga kisaténtájián Cristo, b'a ts'ín tsayakohoná ko kis'eyanjikaá,
tu xi kuintsuba tík'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'ín Ntia Na'miná
kits'ínkj'áíyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.
5 At'aha tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'ín ta
nkuhú kuichú makaá nga kj'uaíya ngáhaná xi nkú ts'ín j'áíya ngáha
ra ngabayoo. 6 Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a ta
ts'ín tintsubahaná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun yjonintená xi tíjñajihin
ngatitsun tu xi najmi ta kuinú'yá'éhen raá ngatitsuun. 7 At'aha xi 'me,
najmi ta tjín xi nkú ts'iíhin ra ngatitsuun.
8 Tsa ja tsayakaá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tík'unkaá.
9 Yaá nga Cristo j'áíya ngáha ra ngabayoo ko najmi ta kuayá saha.

Najmi ta tjíhin ra nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'iín saha. 10 At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú niyá k'iehen tu xi kikjexíhin ra nga'yún xi tjíhin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tíjña tík'un, tíjña tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. 11 Ko máha jun, b'a ta ts'ín n'enkjíntak'un nga ja tsayoho ngatitsuun ko tintsuba tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntianá, nga nkuhú makoo Jesucristo.

12 Kui b'a maha, najmi tu 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuinú'yá'óhoon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. 13 Najmi tu ngatitsuun 'bohо yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntianá tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo ko j'áíya ngáhanuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntianá nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e. 14 Najmi ta kuatéxumahanuu ngatitsuun, at'aha najmi ta kjuatéxumoo tíjñaneheenuu. Kjuandaha ní Ntianá tintsubankiu nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

15 Ei ni ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi ta kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise tíjñanehená, at'aha kjuandaha Ntianá tintsubankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! 16 ¿A najmi yanú, tsa tjín xi n'ekjas'ohoon yjonuu nga kuinú'yá'óhoon xi nkúhu xuta musuhu, jun xi bichúmo xuta musuhu xi tínu'yá'óhoon? Tsa xuta musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuinú'yá'óhoon Ntianá, naxu kamo nginkun. 17 Jun xi kamo xuta musuhu ngatitsuun nistjin nk'ie, tunga nd'ai máb'achjíhi ra Ntianá nga tu sahá ngayjehe aniманuu tínu'yá'óhoon én xi tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu. 18 Ja kamandoóho ngatitsuun ko tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjín.

19 Tíb'ejñá chubayanuu ni xu'bi nga tínchjakonuu at'aha 'ni mankjinná nii. Nistjin nk'ie, ni xi chuntí nginkun Ntianá ko kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohoon yjonintenuu tu xi ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'ai n'ekjas'on yjonintenuu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjín tu xi xuta xi ts'e Ntianá kamahanu.

20 Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsuboho ni xi naxu tjín. 21 ¿Mí nihi xi kisakúnuu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'ai? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. 22 Tunga nd'ai ja kamandoóho ngatitsuun ko yjankihuu Ntianá. Tísakúnuu kjuaje xi tsjánuu Ntianá tu xi kuintsuba tík'un síhinnu. 23 At'aha ngabayoo, kui xi chjíhi ngatitsuun, tunga Ntianá tu tsjáhá nga k'úéntu tík'un sín xuta xi nkuhú mako Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatéxumoo

7 Jun já nts'e, tínchjakonuu jun xi yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjíntu tík'un sa xuta y'aha

kjuatéxumoo? 2 Xi nkúhu nku tachjuún xi tíjñaha x'in, tjít'a kjuatéxumoo nga najmi tjíhin nga k'uéjña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáha ra yjoho kjuatéxumaha kjuabixoon. 3 Kui nga tsa kj'aí nda k'úéjñakoho nk'ie nga tíjña sa x'ihin, tíbangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáha ra yjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo. Najmi tíbangane kjuabixoon tsa kj'aí nda k'úéjñako ngáha.

4 B'a ta kamanuu, já nts'ena. Xi ja k'ien najmi ta y'aha ra kjuatéxumoo, ko jun ja tsayakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kj'aí xi kama ts'e ngáhanuu. Xi j'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ai. B'a ts'ín kama n'ehená ni xi ts'e Ntianá. 5 Nk'ie nga kich'a saá asunntee, ngatitsuun kits'ínxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'ínchjén kjuatéxumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjehen ra ngabaya. 6 Tunga nd'ai ja najmi ta kjuatéxumoo tíjñanehená, at'aha ja tsayahaá kjuatéxuma xi kik'íét'a'yúnná nistjin nk'ie. Kui nga tín'ehená ni xi mjehe Ntianá nd'ai xi nkú ts'ín tíbakú niyá tsetsená Espirituhu Ntianá, najmi xi nkú ts'ín tsakú niyáná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjíhin kjuatéxumaha Ntianá

7 Ei ni ma, ¿nkú kuixíaán? ¿A kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatéxumoo, najmi kikie ra ni xi 'mihi ngatitsun. Najmi be tsa najmi nda tjín nk'ie nga ni xi tjíhin xuta kjuasíhin tsa najmi b'i títsu kjuatéxumoo: "Najmi tu fasihin ni xi tjíhin xuta." 8 Tunga ngatitsuuhún kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo ko b'a ts'ín kinchjahana nga jasíhin nkjin tíkjá ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjín kjuatéxuma, najmi tjíhin nga'yún ngatitsuun.

9 Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tík'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kisakú nga'yúhun ngatitsuun, as'ai tsaya. 10 Kikie nga kjuatéxuma xi tjíhin nga ts'iínk'íéjña tík'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo. 11 At'aha ngatitsuun kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'ín kits'ínk'ienkohona ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

12 Jehé kjuatéxumoo, ko ni xi tjít'a kjuatéxumoo je ko naxu tínchja ko nda. 13 Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjána ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'ínchjén ni xi ndoo nga kitsjána ngabaya tu xi chaha nga kui xi ngatitsun. Ni xi tjít'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tu xí 'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi ts'íhin ngatitsuun

14 Yaá nga kjuatéxumoo ajihin Espirituhu Ntianá tsitjuhu, tunga an asunntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda

musu̱hu̱. 15 Najmi mankjinna ni xi ts'ian. A̱t'aha̱ najmi ni xi mjena
ts'ian. Tu̱ sa ní ni xi najmi sasínna, kui nihi xi ts'ian. 16 Tu̱nga tsa
ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi títs'ian títs'inkíékọhona yjona̱
nga nda kju̱a̱téxumọọ. 17 Kui nga najmi ta̱ an xi b'a̱ ts'ihinna nga b'a̱
ts'ian. Ngatitsun xi tíjñajin nína xi b'a̱ ts'ín.

18 Be nga xi nkú ts'ín y'ahana a̱sunnteẹ, ndaha nku ni xi nda najmi
tíjñajinna. A̱t'aha̱ ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tu̱nga najmi
chúkju̱a̱hána b'a̱ ts'ian. 19 Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu̱ sa
ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian. 20 Tsa ts'ian ni xi najmi mjena
ts'ian, najmi ta̱ an xi b'a̱ títs'ihinna. Ngatitsun xi tíjñajin nína xi b'a̱
títs'íu̱n.

21 Mankjinna ni xu'bi̱. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu̱
ni ch'onk'un xi tíjñajihínna bitjuchji. 22 Tsjo maha̱ ani̱ma̱na̱
kju̱a̱téxumaha̱ Nti̱a̱ná, 23 tu̱nga mankjihínna nga kj'a̱í kju̱a̱téxuma
títs'ínxájin yjonintena̱, kui xi kju̱a̱téxumaha̱ ngatitsuu̱n. Kui xi kjánkọ
kju̱a̱téxuma xi tsjáni̱yáha̱ kju̱a̱nkjintak'unna̱. F'akj'ánijéna kọ ts'ín
mana nda̱ nu̱ba̱yáha̱.

24 ¡Ni̱ma̱ rú ts'ihinna! ¿Yá xi ku̱a̱si̱nkọna tu̱ xi ka̱ma nda̱íhi̱ ra̱
yjoninte xu'bi̱ xi títsjána ngabaya? 25 ¡Tsjaha̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná!
Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristọ kits'ín nda̱ína. Títs'inchjén kju̱a̱nkjintak'unna̱
nga tínt'e'éhẹn kju̱a̱téxumaha̱ Nti̱a̱ná, tu̱nga xi nkúhu nku nda̱,
kju̱a̱téxumaha̱ ngatitsuu̱n tínt'e'éhẹn.

B'i̱ ts'ín tsakúya Pablọ nk'ie nga Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná ts'ínk'íéntu tík'unná

8 Kui b'a̱ maha, najmi ta̱ chumi nihi ta̱ n'ẹnijéhẹ ra̱ xu̱ta̱ xi
nkuhú makọ Cristọ Jesu, 2 a̱t'aha̱ Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná ts'ínk'íéntu
tík'unkọná Cristọ Jesu kọ tsjáná nku kju̱a̱téxuma xi ts'ín nda̱íná
kju̱a̱téxumaha̱ ngatitsuu̱n kọ ngabayọọ.

3 Ni xi najmi kamaha̱ kits'ín kju̱a̱téxuma xi kin'ekjas'ehẹn Moise
a̱t'aha̱ a̱sunnteẹ y'aha̱ ra̱ xu̱ta̱ kọ najmi ka̱maha̱ ts'i̱íntjusun ni xi
tjít'a, kui nihi xi kits'ín Nti̱a̱ná nga kits'ín nibá Ntíhi̱. Ntíu̱ kik'a
yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuhu̱n xu̱ta̱ tu̱ xi y'échjíntjaihi
ngatitsuu̱n. B'a̱ ts'ín kik'ojẹnnkihi Nti̱a̱ná ngatitsun xi tíjñajihi̱n
xu̱ta̱. 4 B'a̱ kits'ín Nti̱a̱ná tu̱ xi ku̱i̱tjusuhun a̱jinná ni nda xi banki
kju̱a̱téxumọọ, ñá xi najmi ta̱ tintsu̱ba̱haná xi nkú ts'ín mjehẹ
yjonintená. Tintsu̱ba̱ nínáá xi nkú ts'ín mjehẹ Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná.

5 A̱t'aha̱ xi a̱sunnteẹ y'aha̱ ra̱ nga tjíntu, kui xi ni xi ts'ẹ a̱sunnteẹ
ts'ínnkjink'un, tu̱nga xi Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná y'aha̱ ra̱ nga tjíntu, kui xi
ni xi ts'ẹ Espiri̱tu̱ ts'ínnkjink'un. 6 Xi ni xi ts'ẹ a̱sunnteẹ ts'ínnkjink'un,
kui xi ku̱a̱yá, tu̱nga xi ni xi ts'ẹ Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná ts'ínnkjink'un,
kui xi k'úéntu tík'un kọ s'ẹhẹ kju̱a̱jyu. 7 A̱t'aha̱ xi ni xi ts'ẹ a̱sunnteẹ
ts'ínnkjink'un, kui xi unkie Nti̱a̱ná. Najmi tjíntunkí kju̱a̱téxumaha̱

Ntianá ko najmi maha tsa b'a incha ts'iín. 8 Xi asunntee y'aha ra nga tjíntu, kui xi najmi maha ts'ín ni xi tsjoho Ntianá.

9 Tunga máha jun, ja najmi ta asunntee y'ahanuu nga tintsuboo. Espirituhu ní Ntianá y'anuu nga tintsuboo tsa kjuaxi nga kui xi tíjñajinnuu. Xi najmi tíjñajihin Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. 10 Tunga tsa Cristo tíjñajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu títs'ínk'íéntu tík'unnuu ko ja naxu tsichumo nginkun Ntianá, ndaha tsa ngatitsuun ja kits'ínk'ien yjonintenuu. 11 Tsa Espirituhu xi kits'ínkj'áíyaha Jesu ngabayoo tíjñajinnuu, ta kuihi xi kits'ínkj'áíyaha Jesu ta ts'iínk'íéntu tík'un yjonintenuu xi maha 'me. B'a ts'iínkonuu Espirituhu Ntianá xi tíjñajinnuu.

12 Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjíhin tsa kuintsubaá xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee. 13 At'aha tsa kuintsuboo xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntianá n'ek'ienkohonu ni xi mjehe yjonintenuu, kuintsuba tík'un.

14 Ngayjee xi Espirituhu Ntianá bakú niyáha, kui xi ntíhi Ntianá. 15 At'aha Espiritu xi kin'ekjóhoon najmi kits'ín manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'ín ma nínuu Ntíhi Ntianá ko ts'ín nga: "Na'mi ichí", k'úíhiín Ntianá. 16 Kui Espirituhu Ntianá nkuhú mako animaná nga tsuya kixi nga ñá xi ntíhi Ntianá. 17 Tsa ñá xi ntíhi Ntianá, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjáínkoóho ni xi ts'e Ntianá. Tsa nd'ai tíbitjajíaán kjuanima xi j'ajin, ta sakúná kjuachánkaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tíchuyáhaá nistjin nga Ntianá ts'iín ma kikjinná ntíhi

18 B'a mana nga najmi chumi nihi kjua'un xi tíbená nistjin nd'ai tsa ch'achubakohoná kjuachánkaha Ntianá xi kama chjiná askahan. 19 Ngayjee ni xi kits'ínnda Ntianá tíincha kuyá ko 'yún mjehe nga s'ejña chji yá xutaha xi ntíhi Ntianá. 20 At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjíhin ra nga'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntia níná b'a ts'ín y'énda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tíkuyahá ra 21 ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tíkuyáha nk'ie nga kama ndaíhi ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'ín kama ndaíhi xi nkú tsjo ts'ín kama ndaíhi ntíhi Ntianá.

22 Yaá nga santaha nd'ai un tíbehe ngayjee ni xi kits'ínnda Ntianá, xi nkúhu nku tachjuún xi tsíhin ntí. 23 Ko najmi tu nku kui xi un tíbehe. Ta un tíbená ko ñá. At'aha ja tíjñajinná Espirituhu Ntianá. Ja kik'ai títjunná ajihin ngayjee ni xi n'ekjáíhiín askahan. Nkjún tíbehe animaná nga tíchuyáhaá nistjin nga ts'iín ma kikjinná Ntianá ntíhi, nistjin nga n'ek'anki yjonintená.

24 At'aha ja kin'ek'ankiná ko tíchuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsaá ni xi tíchuyáhaá, najmi ta tíchuyá saha raá ni xu'bo. ¿At'aha yá xi kuyáha ni xi ja tíjñaha? 25 Tunga tsa tíchuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjíhin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjáíhiín.

26 Ta basinkoná Espirituhu Ntianá, at'aha najmi ndjá tjíntuyáná.
Najmi yaá ni xi kuincháá, tunga Espirituhu ní Ntianá bankintjáíná.
Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritu nginkun Ntianá, najmi tjín én
xi kuixínyahaná xi nkú tsu. 27 Ntianá xi be animaha xuta, kui xi be
mí xi mjehe ts'iín Espiritu. At'aha xi nkú ts'ín mjehe Ntianá, b'a ts'ín
banki Espiritu nga nchjantjai xuta xi Ntianá kikjáts'e.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjoná Ntianá

28 Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'íntjo Ntianá,
Ntianá ts'ínchjén niu ngandaha xuta xu'bo. Ntianáhá j'ájihin xuta
xu'bo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. 29 At'aha xuta xi kikie títjun
Ntianá, ta y'énda títjun nga b'a ts'ín s'eyaha xi nkúhu Ntíhi, tu
xi kui Ntíu kamaha Ntí tjun ajihin já nts'e xi nkjin maha. 30 Ko xi
y'énda títjun Ntianá, ta j'ájin. Ko xi j'ájin, ta kits'ín nga tsichu ma
naxu nginkun. Ko xi kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjáha
kjuachánka.
31 Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntianá makoná, ¿yá
xi ngjuai kontraná? 32 Kui xi ja y'éjña nga tu nkú tsjáhá Ntíhi.
Kits'ínkjas'en Ntíhi nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná
Ntíhi, ¿nkú ts'ín najmi ta tsjáhaná ngayjee ni xi tjín?
33 ¿Yá xi kamaha ts'iínk'anji jé xuta xi Ntianá j'ájin? Ntianá kits'ín
nga naxu xuta xi ts'e. 34 ¿Yá xi b'a kuitsu nga ngatitsun y'a? Cristo
Jesu k'ien ko j'áíya ngáha ra ngabayoo ko tíjñat'aha Ntianá nd'ai nga
tíbankintjáíná. 35 Tjoho ñá Cristo. ¿Yá xi kamaha kjé'aná kjuatjoho?
¿A kjuanima? ¿A kjuaboo? ¿A kjua'unchoo? ¿A kjintío? ¿A tu ngat'aha
nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A ra ngahá n'ek'ienná? 36 B'a
ma xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

Ngat'a ts'i tehente tintsubajiin ngabayoo.
Xi nkúhu chutsanka xi n'ek'ien, b'a ts'ín basení jóo.

37 Tunga ajihin ngatentee ni xu'bi xi kits'íntjoná ta ts'ín nga
tu sahá 'yún n'e nganą saá. 38 At'aha behe k'an nga najmi tjín xi
kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntianá, ndaha tsa kuayáá ko ndaha tsa
kuintsuba tík'aán, ta ndaha ntítsjee ko xi batéxuma ko xi tjíhin
nga'yún, ta ndaha ni xi tíma nd'ai ko xi kama askahan, 39 ta ndaha
ni xi nk'a ko xi nanka, ta ndaha nku ni xi kits'ínnda Ntianá. Najmi
tjín xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntianá, kjuatjo xi tsakúchjiná nga
kitsjáná Nda Ntianá Cristo Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntianá j'ájin xuta xi ntje judio tjehen ra

9 Cristo be nga kjuaxi ni xi tíxian. Najmi tíb'anachą. Ko Espiritu Santo
b'a títsuna nga b'a tjín ni xi títs'inkjíhin k'an. 2 Tjín babana ko ixí
tíneyahá tíma animan. 3 Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku

xi najmi nda nginkun Ntianá ko tsa kjin kúátejñaha Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín kama kúásinka já nts'é, kui xi ntjena. 4Xi ntje Israel tjehen ra. Ntianá kits'ín ma ntíhi. Y'ejñajihin ko tsakúchjihi kjuachánkaha. Ni y'éndako ntje cháha ko kitsjáha kjuatéxumaha. Tsakúchjihi xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'iíntsjoho ko kitsúya títjuhun ni xi tsjáha. 5Nkuhú ntje chá xi j'ájin Ntianá, yo nibaha ra xuta Israel ko ajihin xuto tsitjujin xi kits'ín niba Ntianá[b] nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntia xi batéxumaha ngayjee ni xi tjín. Kan'etsjo tehentehe tu nkjéhé ni. B'a katuma.

6Tunga najmi j'a tiyahá éhen Ntianá. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjehe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. 7Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjehe Abraham, tsa kui xi ntí kikjihin Abraham. At'aha Ntianá b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac nibaha ra." 8Kui xi tsuhu ra nga najmi ntí xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'ín s'ená ntí, tsa kui xi ntíhi Ntianá. Ntí xi kis'e níhi xi nkú ts'ín kitsúya títjun Ntianá, kui xi kits'ínchjíhi nga kui xi ntjehe Abraham. 9At'aha kui én xu'bi xi kitsúya títjuhun Ntianá Abraham: "Núni xi nkú ma nistjin xu'bi kuakuchjíhi nga'yúnna. Nku ntíx'in s'ejñaha Sara."

10Ko najmi tu nku ni xu'bi kama. B'a ta kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntí'yun. Kui xi kama chjuúhun Isaac xi ta ntje cháha xuta Israel. 11Ntianá kinchjako títjuhun Rebeca nga kinchjanijmíyaha ntíhi nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'ín ni xi nda ko a ra ni xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'énda títjun Ntianá nga j'ájin ntí xi kama mjehe. At'aha Ntianá f'ájin xuta xi mjehe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'ín xuta. 12Kui nga b'a kitsúhu ra Rebeca: "Ntí xi tjun tsíun, musuhu ntí xi tsjénkiu kama." 13Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá nga b'i títsu: "Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau."

14Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A ts'ín Ntianá ni xi najmi naxu tjín? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! 15At'aha b'a kitsúhu Moise: "Kama nimana xi mjena nga kama nimana, ko kuase nimaha xi mjena nga kuase nimaha." 16Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi tín'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntianá. Nda ní ts'ínkoná at'aha ma nimaha ñá. 17At'aha b'i ts'ín tjít'a má nga b'a kitsú Ntianá nga kinchjako nda faraon: "Kitsja xáha tu xi kuakuchjíhina nga'yúnna ko tu xi chahana nga ngúsuhun asunntee." 18Kui b'a maha, Ntianá ma nimaha ra xi mjehe nga kama nimaha ko ts'ín ndjá animaha xi mjehe nga ts'iín ndjá animaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntianá bakúchji kjuakjahan ko kjuatsentaha

19Kutsa b'ahá kuixínní: "¿Mí nihi xi ts'iínnijéhená Ntianá yo ni ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjehe Ntianá?"

---

[b] 9.5 "Xi kits'ín nibá Ntianá" tsuhu ra "Cristo".

20 ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuinchíhi kuenta Ntianá? Nku ndjií najmi
ma: "¿Á b'a n'e kin'endahaní?", tsa kuitsuhu xi kits'ínndaha. 21 ¿A
najmi tjíhín ra kixi nda xi ts'ínnda ndiíu nga ts'iínko nintee xi nkú
ts'ín mjehe? Ta kuihi nintee kama ts'iínndako nku ndjií xi sasíjña tsjo
ko nku xi n'echjén tehente.
22 Ntianá mjehe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'uéjña chji
nga'yúhun. Tunga títs'ín chúkjuaha ko títs'íntsentako xuta xi
nibajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe. 23 B'a títs'ín Ntianá tu
xi chaha ra xi nkú ts'ín chánka kjuachánka xi tjínkoho xuta xi tíma
nimaha, xuta xi ja y'énda títjun nga tsjáha kjuachánkaha.
24 Ñá xuta xu'bo. Ntianá j'ájinná najmi tu nku ajihin xuta xi ntje
judio tjehen ra, tu sa ní ko ta ajihin xi najmi ntje judio tjehen ra.
25 B'a kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntianá nda profeta Osea nga b'i
títsu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.
Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.
26 Ko xi má nga b'a kik'ihin xuta:
"Jun xi najmi xutana mahanu",
b'a k'úíin nga kui xi ntíhi Ntianá xi tíjña tík'uun.

27 Ko b'a ta kitsú nda profeta Isaia nga kinchjanijmíyaha xuta
Israel: "Ndaha tsa b'a ts'ín nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha
tsumí xi tjíndai ntáchak'uun, tunga tu chubahá xi n'ek'anki. 28 At'aha
ja ts'iíntjusun xatí Ntianá ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun
asunntee." 29 Xi nkú nga ta kitsú títjun Isaia nk'ie nga b'i kitsú:

Tsa najmi y'éjña saná ntje Ntianá xi tjíhin nga'yún,
ja ra b'a ta kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma
ko tsichu ma raá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'i ts'ín tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntianá

30 Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? Xuta xi najmi ntje judio tjehen
ra, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úéntu nginkun Ntianá, kui xi naxu
tsichu ma nginkun Ntianá. Kis'ejihin Ntianá, kui nga naxu tsichu
maha. 31 Tunga máha xuta xi ntje judio tjehen ra, incha tsangisjáí nga
ts'iíntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tu xi b'a ts'ín naxu
k'úéntuhu nginkun Ntianá, tunga najmi tsichukjuahá ra.
32 ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjáí nga naxu k'úéntu
nginkun Ntianá xi nkúhu xuta xi s'ejihin Ntianá. Tu sa ní incha kama
mjehe nga ts'iíntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo tu xi b'a ts'ín naxu
kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta. 33 B'a kama xi
nkú ts'ín tjít'a:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,
nku naxi xi ts'iínxuntuhu.

Tunga xi s'ejihin xi ts'in nibá,
kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10 Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaka Ntianá, bankintjá xuta Israel,
at'aha mjena nga n'ek'anki. 2 At'aha kama xínya nga kui xi
'yún tíincha bangisjai ni xi ts'e Ntianá, tunga najmi incha mankjihín
ra xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'iín. 3 Najmi kamankjihin nga Ntianá
tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihin nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e
suba incha tsangisjai xi nkú ts'ín naxu kuichú ma nginkun Ntianá.
Najmi kits'ín nimakjua yjoho tsa ts'iínkjáíhin nga Ntianá tu tsjáhá
ra xuta nga naxu kama nginkun. 4 At'aha tsichutjusun kjuatéxuma
xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kuichú maha
nginkun Ntianá ngayjee xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihin Ntianá naxu bichú ma nginkun Ntianá

5 B'i ts'ín y'ét'a Moise xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi
ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. B'i kitsú: "Xi
ts'iíntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ngat'aha kjuatéxumoo sakúhu
ra nga k'úéjña tík'un." 6 Tunga b'ihí ts'ín y'ét'a ngá xi nkú ts'ín naxu
bichú maha xuta xi s'ejihin Ntianá: "Najmi tu b'i ts'ín n'enkjíntak'uin:
¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi ján?" Tsuhu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'iín
niba Ntianá ngajoho. 7 Ko b'i ta kitsú ya: "Ko najmi tu b'i ts'ín
n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'anankiu?" Tsuhu ra éin tsa
chjúsíntjen xi ts'iín niba Ntianá ngajoho ajihin xuta k'ien. 8 B'i kitsú
Moise: "Tíjñat'a tiñahi éhen Ntianá, tsu'bai ko animahi tíjñat'a." Kui
éin xi tíb'enijmíi nd'ai, én xi tsu nga xuta tjíhin nga s'ejihin Ntianá.
9 At'aha tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekiei yjohi nga Jesu xi Nda
Ntianá, ko tsa ngayjehe animahi s'ejihin nga Ntianá kits'ínkj'áíya
ngáha ra Jesu ngabayoo, n'ek'ankihi. 10 At'aha ajin animaha ní xuta
nibáha ra nga s'ejihin Ntianá, tu xi naxu bichú maha. Ko ts'a bitjuhu
nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntianá, tu xi n'ek'ankihi.
11 B'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Xi s'ejihin Ntianá najmi sakúhu
kjuasuba." 12 At'aha nkuhú chasehe ra xuta xi ntje judio tjehen ra ko xi
najmi ntje judio tjehen ra. At'aha nkuhú maha Nda Ntiaha ngayjee xuta
ko tsjáha ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchiná xi tjíhin. 13 At'aha b'i ts'ín
tjít'a: "N'ek'anki ngayjee xi ts'iínkjáíhin nga kui xi Nda Ntianá."
14 Tunga xuta xi najmi kjee s'ejihin, ¿nkú ts'ín ts'iínkjáíhin ra
nga kui xi Nda Ntianá? ¿Nkú ts'ín s'ejihin ra xi najmi kjee nt'é yáha
kui? ¿Nkú ts'ín kuint'éhe tsa najmi tjín xi k'uénijmíhi? 15 ¿Nkú ts'ín
k'uénijmíhi xuta tsa najmi s'et'a xáha nga k'uénijmí? At'aha b'i ts'ín
tjít'a: "Á b'a tsjo tjíhin nga f'aik'úhunná xi b'énijmíná én nda tsu."
16 Tunga najmi ngayjeehé xuta Israel kits'ínsihin én nda tsuhu
Ntianá. B'i kitsú Isaia: "Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihin én xi y'enijmíi?" 17 Kui

b'a maha, s'ejinná Ntianá nk'ie nga nu'yáá éhen, ko nu'yáá éen nk'ie nga s'enijmíná Jesucristo. 18 Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éen? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:

Nga ngúsuun asunntee kinu'yá ntaha,
santaha má fekuhu asunntee tsichu éhen.

19 Ko b'i ta xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xuta Israel ni xu'bi? Tjun Moise b'i ts'ín y'ét'a éhen Ntianá:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xutahá,
ko ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjihin.

20 Ko askahan kama k'un Isaia nga b'i ta ts'ín y'ét'a éhen Ntianá:

Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
ko xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchjíhi yjona.

21 Ngat'a ts'e xuta Israel b'i ts'ín tjít'a: "Nku nistjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsa nku naxinantá xi najmi nt'é'én ko si."

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjín ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra xi ja ts'anki

11 Kui nga b'a xihinna, ¿a kits'ín t'axíhín Ntianá xutaha? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha ta nda Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje cháná Benjamin y'ahana. 2 Najmi y'éjña t'axín Ntianá xuta xi ts'e xi j'ájin títjun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá má nga nda profeta Elia kinchjako Ntianá ko tsatéjéne xuta Israel? B'i ts'ín tjít'a: 3 "Ji Ntia, ja kits'ínk'ien xuta xu'bi já profeta xi ts'i ko ja kits'ínkatsún nachan chjehi. Tu nkuhú an tíijña sa. Ta incha mjehe ta ts'iínk'ienna." 4 Tunga b'ahá kitsú Ntianá: "Ja kits'in ts'an yatu mii já xi najmi tsasinkúnch'int'aha ntia Baal."

5 B'a ta tíma nistjin nd'ai. Tu ngat'aha kjuandaha Ntianá tjíntu sa chuba xuta xi Ntianá j'ájin. 6 Tsa tu ngat'aha kjuandaha Ntianá kichj'ajihin xutai, tsuhu ra nga najmi kichj'ajin tu ngat'aha ni nda xi incha kits'ín. At'aha tsa tu ngat'aha ni nda xi incha kits'ín xuta kichj'ajihin, kjuandaha Ntianá najmi ta chjíhi ra ma.

7 Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjáí xuta Israel. Xi j'ájin ní Ntianá, kui ní xi kisakúhu niu. Xingisoo kama ndjá animaha. 8 B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a: "Ntianá kitsjáha xuta xu'bo kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuekoho ko tjabaxínñju xi najmi kuint'ékoho santaha nistjin nd'ai."

9 Ko b'i ta kitsú ya David:

Kasaténkiko s'íhi xuta xu'bo,
ta kuihi kats'ínndyjajihin ko kats'ínk'íéchjíhi.
10 Incha katuma ka tu xi najmi ta skuehe,
ko musu incha katuma sín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ta n'ek'anki xuta xi najmi ntje judio tjehen ra

11 Kui nga b'a xihinna, ¿a tu niyá kis'entuhú xuta Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntianá xuta Israel, kui nga j'aihi ra én xi ts'iínk'ankihi xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra, tu xi b'a ts'ín kama xintak'uhun xuta Israel. 12 Tsa tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntianá xuta Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu ra kjuanchináha Ntianá xuta xi tjín asunntee, ko nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuanchináha Ntianá xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra, ¿nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha ra xuta Israel ante xi ts'e nginkun Ntianá?

13 Tínchjakonuu jun xi najmi ntje Israel tjehennuu. Ntianá kits'ín mana nda postruhu xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra ko xinya kjuachánkaha xána. 14 B'a ts'ian tsa tu ahá ni ngat'anuu kama xintak'uhun ntjena, tsa tu xi b'a ts'ín n'ek'ankihi k'ua. 15 At'aha kisakúhu kjuajyu nginkun Ntianá xuta xi tjín asunntee nk'ie nga kin'e t'axín xuta Israel. Kui nga, ¿nkú sa kama nk'ie nga n'ekjáín ngáha ra? Sakú ngáha ra nga k'úéntu tík'un xuta k'ien.

16 Tsa tsje nginkun Ntianá na'yu xi n'endakoho ninkuan chje xi 'bai tjuhun Ntianá, tsuhu ra nga ta tsje ngayjee na'yu ninkuon. Tsa tsje nginkun Ntianá kjamaha nku yá, tsuhu ra nga ta tsje tjiaha. 17 Xuta Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, ko ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehe tjia xi kitit'óo ko kisakút'aihi kjuatík'un xi tíjñajin kjamaha yá olibo xi ndoo. 18 Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yjohi, tsa b'a kuixín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohi, tu sahá n'ekj'áítsjein nga kjamaha yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamo.

19 Kutsa b'ahá kuixín: "Tu xi an s'et'ahana antehe yóo, kui nga kitit'áha." 20 B'a tjín. Tunga kitit'áhá at'aha najmi kis'ejihin Ntianá, ko ji ndjá tisinjñai nd'ai at'aha s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjíntak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tu sa ní tinkjúín Ntianá. 21 At'aha tsa Ntianá najmi kits'ínndyjat'aha tjia xi ndaha yá olibo, ¿a tu kjehé ji ts'iínndyjat'ahi nga tu kisut'aní yóo?

22 Chasei xi nkú ts'ín nda ko ndjá ts'ínko Ntianá xuta. Ndjá kits'ínko xi kisaténki ko ji nda kits'ínkohi. Ko nda ts'iínkohi tsa tu nku kuinchunjínní kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a n'ei, ko ta ji kuichát'ahi. 23 Ko ta xuta Israel, tsa ngjuaikj'áha ra animaha ko s'ejihin Ntianá, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'aha tjíhin nga'yún Ntianá nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibo. 24 At'aha ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá tu kis'et'aní antehe yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, ¿a najmi kamahá k'uai ngáha ra xuta Israel antehe? At'aha kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kama nimaha Ntianá ngayjee xuta

25 Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éjña 'ma Ntianá, tu xi
najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tjín ajihin xuta Israel kama
ndjá aninmaha. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehe nginkun Ntianá
ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjehen ra. Kui xi tjíhin nga n'ek'anki.
26 Nk'ie nga ja b'a kama, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'ín
tjít'a éhen Ntianá:

Nanki Sion nibaha xi ts'iínk'anki xutana,
kui xi kjéxihin kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.
27 Kui nii xi y'endáka xutana nga ts'ian,
nk'ie nga ja kjexían ngatitsuhun.

28 Najmi mjehe xuta Israel én nda tsuhu Ntianá. Ngandanuu xuta
kontrahá Ntianá tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntianá xuta Israel tu
ngat'aha nga Ntianá j'ájin ntje cháha. 29 At'aha najmi kje'á Ntianá ni
xi tsjá ko ta ndaha najmi ts'ín t'axín xuta xi j'ájin.
30 Nistjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhoon Ntianá, tunga tíbase
nimahánuu nd'ai tu ngat'aha nga najmi kint'é'én xuta Israel. 31 Ko
santaha nistjin nd'ai najmi tínt'é'én xuta Israel, tu xi ta chase nimaha
ra tu ngat'aha nga jun kichase nimanuu. 32 B'i tjíhin ra nii. Ndaha
nku xuta xi tjín najmi nt'é'éhen Ntianá. Ntianá y'éjñaha xuta nga
najmi kint'é'én, tu xi nkuhú nga kama nimaha ra ngayjee.

B'i ts'ín kits'íntsjoho Pablo Ntianá

33 ¡Á b'a nkjún ts'ín chánkaha kjuanchináha Ntianá! ¡Á b'a
nkjún ts'ín nanka ts'ínnkjink'uhun ko á b'a nkjún ts'ín tsehe
kjuankjintak'uhun! Najmi tjín xi mankjihin ni xi ts'ín Ntianá ko najmi
ch'a maha tsuya á b'a ts'íhin.

34 At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntianá?
¿Yá xi kitsúyaha ni xi tjíhin nga ts'iín?
35 ¿Yá xi kits'ínkienyaha tsa mí nihi,
tu xi Ntianá tjíhin nga ts'iínk'óya ngáha ra?
36 At'aha Ntianá kits'ínnda ngayjee ni xi tjín. Ngat'aha ko nga tsjoho
tjíhin niu. ¡N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka Ntianá tu nkjéhé ni!
B'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsubaá nd'ai nga ja yjankiá Cristo

12 Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tíbase nimaná Ntianá, kui
nga tíbankihinuu nga ngayjehe tak'un n'etsjohoo Ntianá,
nga n'ekjas'ohoon yjonuu xi nkú joyaha nku chje tík'un xi tsje
ko xi sasíhin Ntianá. 2 Najmi tu bintsuboo xi nkú ts'ín tjíntu xuta

asunntee. Tu sa ní n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú ts'ín Ntianá títs'ín tsetse kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín kamankjihinnuu ni xi mjehe Ntianá, ni xi nda, xi sasíhin ko xi ja nda tsichu ma.

3 Nga nkúnkú jun tínchjakonuu, at'aha Ntianá kitsjána kjuandaha. Najmi tu nk'a n'esjo yjonuu. Nkú ní ts'ín tjíyanuu. B'a ts'ín n'esjo yjonuu xi nkú ts'ín kitsjánuu Ntianá nga s'ejinnuu. 4 At'aha xi nkú ts'ín nkjin tíkjá maha ni xi y'aha yjonintená ko xi nkú ts'ín kj'aí kj'aí xá xi kik'ahi nga nkúnkú, 5 b'a ta joyaha ñá. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakaá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aá xinkiá.

6 Kj'aí kj'aí ni xi maná n'eé. Kui kjuanda xi kitsjáná Ntianá nga nkúnkáá. Xi Ntianá kitsjáha éhen tu xi ts'iínkjas'ehen, kui xi katsúya éhen Ntianá xi nkú ts'ín kik'aihi nga s'ejihin. 7 Xi kik'aihi nga kuasinko xuta, kui xi katasinko xuta. Xi kik'aihi nga kuakúya, kui xi katakúya. 8 Xi kik'aihi nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'aihi nga tsjá toon, kui xi ngayjehe aniimaha katsjá toon. Xi kik'aihi nga tsjén títjun, kui xi kixi katjiko xáha. Xi kik'aihi nga kuase niimaha xuta, kui xi tsjo kat'ehe nga b'a kats'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo tíjñajinná

9 N'etjó kjuaxi xinkiu. Najmi tu n'esiuhuun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon. 10 B'i ngján n'etjó xinkiu xi nkú ts'ín tjoho xinkjín xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanuu xinkiu. 'Yún chankjún so xinkiu. 11 Kixi n'oo ni xi tín'o ko najmi tu n'ets'o. Tu xí tsjohó kat'ehe aniimanuu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntianá. 12 Tsjo kat'enuu nga chúyohoo ni xi tsjánuu Ntianá. N'echúkjuo kjua'un xi tíyo. Najmi tu n'ekj'ajiun nga chubakoo Ntianá. 13 Tjohoon ni xi ndyjat'áha xuta xi yjanki Ntianá ko nda n'ekjóhoon xi kuichúk'unnuu.

14 Chubantjo xuta xi tjennki unkienuu. B'a t'ihuun Ntianá nga nda kats'ínkohoo. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. 15 Tsjo kat'ekonuu xi tsjo tjíhin. Ch'iíko xi tíkjintá. 16 B'i ngján nda chasohoo xinkiu. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohoo xuta x'an. Najmi tu xuta nkjink'un n'e ma suboo yjonuu.

17 Najmi tu ch'on n'ohoo xi ch'on títs'ínnuu. Chase nínú xi nkú ts'ín nda kama n'ohoo ngayjee xuta. 18 Tsa kama, tsa aya ntsoo tíjña, kas'ekonuu kjuajyu ngayjee xuta. 19 Já nts'ena, najmi tu n'e ngajoyo ni xi tín'enuu. Aya ntsja ní Ntianá t'ejñayo xi b'a títs'íun. At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Ahán xi k'uasjé chjíá, an xi tsjaha chjíhi. B'a títsu Ntianá." 20 B'i ta ts'ín tjít'a ya: "Tsa tíma bjoho nda kontrahi, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úí. At'aha tsa b'a n'ei, tu ni xí kama subahá ra nda kontrahi." 21 Najmi tu 'baintei tsa kjuach'onk'uun xi ts'iín nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'ín n'e nganaha ri ni ch'onk'uun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjíhin nga chankjún xi batéxuma

13 Ngayjee xuta tjíhin nga kuint'é'éhen xi batéxuma. At'aha xá xi tjíhin xi batéxuma nginkun Ntianá nibáha ra. Ntianá y'éjña xóo. [2]Kui nga xi fi kontraha ra xi batéxuma, kui xi tífi kontraha ni xi ja y'éjña Ntianá. Ko xi b'a títs'ín, ta kuihi tíbangisjai suba nga n'ekokjuaha.

[3]At'aha já xi batéxumoo najmi tjíntu tsa tu xi ndjá ts'ínkoho xuta xi nda ni xi títs'ín. Xuta xi najmi nda ni xi títs'ín, kui xi b'a kats'íhin. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'iínkohi já xi batéxumoo? Tsa b'a, nda n'ei, ko nda ts'ín kuasehi já xi batéxumoo. [4]At'aha ngandahi ní títs'ínxát'aha ra jóo Ntianá. Tunga tsa ni xi najmi nda tín'ei, tjíhin nga kuinkjúín tu ngat'aha ni xi ts'iínkohi jóo. At'aha najmi tu a tjíhin xá jóo. Ntia níná títs'ínxát'aha tu xi ts'iínk'íéchjíhi ko ts'iínkokjuaha xi ch'on títs'ín. [5]Kui nga tjíhin nga kuinú'yá'éhen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'iínk'íéchjíná ni xi n'eé. B'a ní n'eé tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unná nginkun Ntianá.

[6]Kui kjuaha nga b'echjíhinu ni xi f'áchjínuu já xi tjíhin xá, at'aha kui xi tíincha ts'ínxát'aha Ntianá. Xáha tíincha ts'ín. [7]Tjohoon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjíhuu xi f'áchjíntjai ni xi tjínnuu ko xi f'áchjíntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. Chankjún xi nkú ts'ín tjíhin nga chankjún, ko nda n'esiuhuun xi nkú ts'ín tjíhin nga nda n'esihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjóhoná xinkiá

[8]Najmi tu chumi nihi xi katsjennuu. Tjohoon kjuatjo xinkiu. At'aha xi tjoho xinkjín, kui xi títs'íntjusun ngayjee kjuatéxumaha Ntianá. [9]B'i ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: "Najmi tu ch'at'aihi chjiíhin. Najmi tu n'ek'iein anima. Najmi tu n'ei ndyjé. Najmi tu fasihin ni xi tjíhin xuta." Kui kjuatéxumoo ko ngayjee kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bi: "N'etjóí xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi." [10]Xi tjoho xinkjín, kui xi najmi ch'on títs'íhin. Kui nga bichútjusuhun kjuatéxumoo ajihin xuta xi tjíhin ra kjuatjo.

[11]B'a n'oo at'aha yo nistjin xi kich'aá nd'ai. Ja chubaha nga n'ekj'áháá yjoná nga kuintsuba ndaá. Ja 'yún chuba ndyjaha nd'ai nk'ie nga Ntianá ts'iínk'ankiná. Najmi b'a ta tjín ndyjaha ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. [12]Ja ma kuichúhú chuba. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'eé, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'eé. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaá. K'úéndaá yjoná tu xi kuinimajíhinná má ndzjeen.

[13]Kixi tankínkaá yjoná xi nkúhu xuta xi tjíma nga nistjiun. Najmi kuintsubaá tsa tu xi s'ihiná ko chineé. Najmi tjíhin nga

chuba súntukonáá xinkiá ko tsa n'ejnu n'et'aá. Ko ta ndaha najmi tu bixkjankaá xinkiá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjíhin. 14 Tu sa ní tinúngijiun yjonuu Nda Ntianá Jesucristo ko najmi tu n'enkjíntak'un xi nkú ts'ín n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'ek'anjiá jé xinkiá

14 Nda n'ekjóhoon xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná, ko najmi tu b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un. 2 Tjín xi b'a ts'ín s'ejihin nga ma kjine tu mí nichinehé ni, ko tjín ngá xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga tu xkahá kjinehe. 3 Xi kjine tu mí nichinehé ni najmi tjíhin nga ch'on ts'ín kuasehe xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine. Ko xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine najmi tjíhin nga ts'iínk'anji jé xi kjine tu mí nichinehé ni. B'i incha kats'ín at'aha Ntianá ja kits'ínkjáíhin nga joo. 4 ¿Yáha ji xi tín'ek'anjihinni jé nda musuhu xi kj'aí? Tsa ndjá síjña nda musu ko tsa tísaténki, Nda Ntiaha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáhá kuasijña, at'aha tjíhin nga'yún Nda Ntianá nga ndjá ts'iínkasíjñaha.

5 Tjín xi b'a maha nga 'yún nkjún sa nku nistjin nga kj'aí nistjin, ko tjín ngá xi tu nku chuba maha nistjiun. Nkúnkú tjíhin nga ts'iínnkjink'un sisin xi nkú ts'ín behe k'un. 6 Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntianá. Ko xi kjine tu mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntianá. Tsjáha máb'achjíhi Ntianá ngat'aha nichinehe. Ko xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntianá ko ta tsjáha máb'achjíhi Ntianá.

7 Najmi tjín ajinná xi kuenta ts'e suba tíjña tík'uhun ko tsa kuenta ts'e suba 'mehe. 8 Tsa tintsuba tík'aán, Nda Ntianá tintsuba tík'uhunná. Ko tsa tíbayaá, Nda Ntianá tíbayahaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba tík'aán ko ndaha tsa tíbayaá, Nda Ntianá ts'ená. 9 At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo ko j'áíya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'ín kamaha Nda Ntiaha xuta k'ien ko xi tjíntu tík'uun.

10 Ko máha ji, ¿á ji tíchasehe ri tsa nda ko tsa najmi nda títs'íhin nda nts'ei? Ko ta, ¿á kinte n'esjeheni nda nts'ei? Katumankjihin nga ndyjun nkini kuasehe Ntianá mí nihi xi kin'eé nga nkúkáá. 11 B'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

Ahán xi tíijña tík'an, títsu Ntianá.
Kuasinkúnch'in ngayjee xuta nginkán,
ko ngayjee ts'iínkie yjoho nga an xi Ntia.

12 Kui b'a maha, nga nkúnkáá n'ekjas'eheén kuenta Ntianá ni xi kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'endyjajihiín xinkiá

13 Kui nga najmi ta chasehe raá tsa nda ko tsa najmi nda ni xi títs'ín xinkiá. Tu sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihuun nda

nts'o ko xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejiun ngatitsun. 14 S'ejinna Nda
Ntianá Jesu ko be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa
tjín xi: “Chuntí ni xu'bi nginkun”, tsa kuitsu, tu nginkun ndohó chuntí
niu.

15 Tunga tsa tu ngat'aha ni xi tíchinei títs'ínndyjajihin ra yjoho
nda nts'ei, najmi ta tín'etjóhoni nda nts'ei ma. Najmi tu 'baintei tsa
tu ngat'aha nichinehi ndyjaha xuta xi k'ienntjáíhi Cristo. 16 Najmi
tu 'bainto tsa ch'on ts'ín kuinchjayane xuta ni xi n'ekjóhoon nga
nda. 17 At'aha ni xi chineé ko ni xi s'iá najmi chumi ni chjíhi ra.
Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuintsubaá nginkun Ntianá
ko nga s'ená kjuajyu ko kjuatsjo, kui ní ni xu'bi xi bakúchji nga ja
tsitjas'enjián nga Ntianá tíbatéxumaná. 18 Xi b'a ts'ín tíjña nginkun
Cristo, kui nii xi tsjoho Ntianá ko xuta ta nda ts'ín nchjayanehe.

19 Kui b'a maha, tinchísjaihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu ko xi
nkú ts'ín kuisinkaá xinkiá nga saájián ni xi ts'e Ntianá. 20 Najmi tu
ngat'aha nichinehi n'ekatsúhunni xá xi títs'ín Ntianá ajihin xuta xi
ts'e. Kjuaxi kjáíhin nga je nginkun Ntianá ngayjee nichine xi tjín,
tunga najmi ndahá tjín tsa chinei nichine xi ts'iínkijnejihin ngatitsun
xuta xingisoo. 21 Tu sahá nda n'ei tsa najmi chinei yjo ko tsa najmi
s'i binu ko tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'iínkijnejihin ngatitsun já
nts'ei.

22 Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bi, tu ji b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun
Ntianá. ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi behe k'un nga nda tjín ni xi títs'ín ko
najmi títs'ínnijéhe ra kjuankjintak'uhun askahan! 23 Tunga xi jo jan
tímaha nga tíkjine tsa mí nihi, ta kuihi títs'ínk'anji jé yjoho, at'aha
najmi títs'ín xi nkú ts'ín s'ejihin. At'aha ngayjee ni xi n'eé xi fi kontra
xi nkú ts'ín s'ejinná Ntianá, kui xi ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjíhin nga kuisinkaá xinkiá tu xi saájihinná ni xi s'ejinná

15 Ñá xi ja ndjá tinchajián xi nkú ts'ín s'ejinná najmi tu n'eé
ni xi tu ñá tsjo subaháná. Tjíhin ni nga n'ekjáíhiín xi najmi
kjee ndjá tíinchajin xi nkú ts'ín s'ejinná. 2 Nga nkúnkáá tjíhin nga
n'eé ni xi tsjoho xinkiá ko ni xi ngandaha n'eé, tu xi saájihin xi nkú
ts'ín s'ejinná. 3 At'aha ko ta Cristo najmi ni xi tsjoho kits'ín. Ni xi tjít'a
ní éhen Ntianá má b'a títsu kits'ínkjáíhin: “Én ch'on tsu xi kitsúhi
xuta, kui xi j'aisaténa.” 4 Ni xi kis'et'a nistjin nk'ie, kis'et'a tu xi kuakú
niyáhaná. At'aha ajin xujun éhen Ntianá sakújinná kjuatsenta ko
sakú nga'yúnná tu xi chúyaha raá ni xi tsjáná Ntianá.

5 Ntianá xi tsjáná kjuatsenta ko tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu
nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín tjíyaha Cristo Jesu. 6 Nkuhú kas'eya
animanuu ko nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga
tjíhin kjuachánka Ntiaha ko Na'mihi Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjehen ra tsichujíhin én nda tsuhu Cristo

7 Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáíhin ruu xinkiu xi nkú ts'ín
nda kits'ínkjáínnuu Cristo, tu xi s'ejña chjihi kjuachánkaha Ntianá.
8 At'aha an b'a tíxinnuu. J'ai Cristo ngandaha xuta xi ntje judio tjehen
ra. Tsakúchji nga ts'ín Ntianá ni xi kitsú nga ts'iín. J'ai ts'íntjusun ni
xi kitsúya títjuhun Ntianá ntje cháha xuta judio. 9 B'a ts'ín ko ta xuta
xi najmi ntje judio tjehen ra ts'iínkie yjoho nga tjíhin kjuachánka
Ntianá, at'aha ko ta kui kichase nimaha xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá:

Kui nga xínyahana kjuachánkahi ajihin xuta xi tjíntu asunntee,
ko séhe nga ts'intsjoho.

10 Ko b'a ta ts'ín tjít'a ya:

Jun xuta xi tintsuboo asunntee, n'etsjokoo xutaha Ntianá.

11 Ko b'a ta títsu sa:

N'etsjohoo Ntianá ngayjee xuta xi tjíntu asunntee.
Chanink'o Ntianá ngayjee xuta naxinantá xi tjín.

12 Ko b'a ta ts'ín y'ét'a nda profeta Isaia:

Stjúkjá nda xi kama kjamaha Isai,
nda xi kj'uaítéxumaha xuta xi tjíntu asunntee,
kui kama 'yún tak'un xuta.

13 Ntianá xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejínyje aninanuu
kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinnuu Ntianá. Katsjá nga'yúnnuu
Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáhá kuinchajihinnu ni xi tíchuyóhoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'ínxájihin xuta xi najmi ntje judio tjehen ra

14 Behe k'an, já nts'e, nga kitsejíhinnuu kjuanda ko kjuankjink'un,
tu xi kama k'uai niyáha ruu xinkiu. 15 Tunga tjíhín ni xi tíma k'an
tíb'et'á xujunnuu ei tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntianá kitsjána
kjuanda xu'bi 16 nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi
najmi ntje judio tjehen ra. Tíb'enijmíhi én nda tsuhu Ntianá xuta xi
najmi ntje judio tjehen ra tu xi kuichú maha chje xi tsjoho Ntianá,
chje xi títs'ín tsje Espiritu Santo.

17 Tsjo mana nga nchjanijmíya xá xi kitsjána Cristo Jesu nga
ts'inxát'aha Ntianá. 18 At'aha najmi ma k'an nchja ni xi kj'aí, tu
nkuhú xi nkú ts'ín ts'ínchjénna Cristo tu xi kuint'é'éhen ra Ntianá
xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. Cristo ts'ínchjén ntana ko xána
19 ko nkjin tíkjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhun. Nga'yúhun Espiritu
Santo b'a títs'íun. B'a ts'ín jehena nga y'enijmíá én nda tsuhu Cristo
nanki Jerusalen ko santaha má nga 'mi Ilirico.

20 Y'enijmíá én nda tsuhu Cristo ante má nga najmi kjee ch'a
b'énijmíhi. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún saha xá xi
kik'atuts'ihin xuta xi kj'aí. 21 Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'ín tjít'a éhen
Ntianá:

Xi najmi kjee 'miyaha yáha kui, kui xi skuehe.
Ko xi najmi kjee nt'é yáha kui, kui xi kamankjihin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

22 Nkjin niyá najmi kisakú niyána nga kama kfínsehenuu, 23 tunga
nd'ai ja kama ndjuúna xá xi títs'ian ante xi tjín ei ko ta ja tjíhin nú
nga mjena kfínsenuu. 24 Kui nga mjehena nga skuenuu nk'ie nga kfían
España, at'aha mjena yo kfian. Tsjo kamana nga kúátejñajinnuu
chuba nistjin. Nk'ie nga kj'ua yo, tisinkonú nga ts'inndjaá niyána.
25 Tunga nd'ai nanki Jerusalen tífia. Xuta xi kikj'áts'e Ntianá
kfíinsinka yo. 26 At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi tjín ante
Macedonia ko ante Akaya incha kits'ínsun toon tu xi ts'iínkjihi ra
xuta x'an xi kikj'áts'e Ntianá xi tjíntu Jerusalen. 27 Tsjo kamaha nga
b'a incha kits'ín. Ko kjuaxi nga tjehen ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'ai
títs'ínkjáíhin xuta xi najmi ntje judio tjehen ra ni xi ts'e Ntianá, ni
xi Ntianá kitsjáha xuta xi ntje judio tjehen ra. Kui nga xi najmi ntje
judio tjehen ra tjíhin nga kuasinkoho nga kuakjányako xuta xi ntje
judio tjehen ra ni xi tjíhin ei asunntei. 28 Kui b'a maha, nk'ie nga
ja kama ndjuúhuna xá xu'bi ko nk'ie nga ja ts'inkjas'en ni xi kama
ñjakúu, as'aíhí ní kfían España ko kj'ua má nga tintsuboo. 29 Be nga
Cristo tu xí ndahá ts'iínkoná nk'ie nga kama ñjakáá.
30 Jun já nts'e, ngat'aha Nda Ntianá Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo
xi tsjáná Espiritu Santo tíbankinuu nga chubantjainú nginkun Ntianá.
B'a ts'ín n'ekohonú nga'yún. 31 Tinchíhuu nga najmi tu kasatéjña xuta
xi najmi s'ejihin Nda Ntianá xi tjíntu ante Judea. Ko ta tinchíhuu
nga xuta xi kikj'áts'e Ntianá xi tjíntu nanki Jerusalen nda ts'ín
ts'iínkjáíhin ni xi kfínkoho. 32 B'a ts'ín tsjo tjíhinna nga kuichusenuu
ko ts'inkj'áíya ichí kutju ajinnuu. B'a katuma tsa b'a ts'ín mjehe
Ntianá. 33 Ntianá xi tsjáná kjuajyu kat'ejñajinnuu ngatentoo. B'a
katuma.

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjíntu Roma

16 Be na nichjaá Febe. Ninku xi tjín nanki Cencrea ts'ínxát'a.
2 Ngat'aha Nda Ntianá nda n'ekjóhoón xi nkú ts'ín tjíhin nga
n'eé ñá xi xutaha Ntianá mahaná. Tisinkoo nga tjohoon tu mí nihí ni
xi machjéhen. At'aha nkjin nkjún xuta tsasinko ko ta tsasinkona.
3 Tjohoon kjuasuniñana Priscila ko Akila, xi ta títs'ínxát'aha
Cristo Jesu xi nkúhu an. 4 Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana.

Títsjaha máb'achjíhi ngat'aha ni xi incha kits'ín. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tíincha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjehen ra.

5 Tjohoon kjuasuniñana xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha Priscila ko Akila. Tjohoon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihin xuta xi tjín ante Asia, kui xi tjun kis'ejihin Cristo. 6 Tjohoon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'ín ajinnuu. 7 Tjohoon kjuasuniñana Andronikо ko Junias, xi ta ntje judio tjehen ra. Ta kis'eya'yúnka nubayá jóo. Ta já postruhú jóo ko yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

8 Tjohoon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihin Nda Ntianá. 9 Tjohoon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo títs'ínxát'aha. Tjohoon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. 10 Tjohoon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjín Aristobulo.

11 Tjohoon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjehen ra. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjín Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntianá. 12 Tjohoon kjuasuniñana Trifena ko Trifosa, xi ta títs'ínxát'aha Nda Ntianá. Tjohoon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona ko xi 'yún tse xá xi kits'ín at'aha Nda Ntianá tjenki.

13 Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntianá j'ájihin, ko naaha, xi ta ko an basehe xi nkúhu tsa naana maha. 14 Tjohoon kjuasuniñana Asinkrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas ko já nts'eé xi tjíntujíhin. 15 Tjohoon kjuasuniñana Filologo ko Julia ko Nereo ko na nichja ko Olimpas ko ngayjee xutaha Ntianá xi tjíntujíhin.

16 B'i ngján súniñohoo xinkiu. Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

17 Jun já nts'e, tíbankinuu nga chúhuun yjonuu xi bakjánya xuta ko xi ts'ínndyjajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axíhuun yjonuu xuta xu'bo. 18 At'aha xi b'a títs'ín najmi títs'ínxát'aha Nda Ntianá Jesucristo. Ni xi tsjo níhi tíincha bangisjai. Én sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntianá.

19 Ya tu má xi tjehén ni nga tínu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda ko nga kuankín t'axíhuun ni xi najmi ndoo. 20 Ntianá xi tsjáná kjuajyu, kui xi ts'iín nga n'e nganohо ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo.

21 Timoteo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga tín'exát'aihi Jesucristo. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Lucio ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjehen ra.

22 Ko ta an Tercio xi títs'inntá xi nkú ts'ín títsuyana Pablo, títs'inkjínuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntianá.

23 Gayo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Ni'yaha tíijña. Yo má nga ma
ñjakú ngayjee xuta ninku. Ko ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Erasto, xi
tjíhin xá nga f'átjo toohon xuta nantio, ko ta nda nts'eé Cuarto.
24 Kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo kat'ejñajinnuu ngatento. B'a
katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

25 Kan'etsjoho Ntianá. Kui xi kamaha nga ndjá ts'iínkinchánuu
xi nkú ts'ín tíjña én nda tsuhu Jesucristo xi tíxinya ko tíb'enijmíá.
Tís'ejña chji nd'ai ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá ján. 26 Ja tís'ejña
chji nii xi nkú nga títsu xujuhun já profeta ko tín'ekint'é ngayjee xuta
xi tjín asunntee. B'a kitsú Ntianá xi tíjña tík'un sín nga b'a n'e tu xi
s'ejihin ra ko kuint'é'éhen ra ngayjee xuta.
27 Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuachánkaha Ntia, kui xi
nku tutuu ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xu̱ju̱n xi tjun kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Corinto̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Corinto̱

1 An Pablo̱, Nti̱a̱ná kits'ín mana nku nda̱ postru̱hu̱[a] Jesucristo̱ a̱t'aha̱ b'a̱ ts'ín kama mjehe̱. An ko̱ nda̱ nts'eé Soste̱ne̱ [2]tísuniñai̱hi̱ jun xu̱ta̱ ni̱nku̱hu̱ Nti̱a̱ná xi tintsu̱bo̱o nanki Corinto̱. Cristo̱ Jesu kits'ín nga Nti̱a̱ná kikj'áts'e̱nu̱u. Kinchja̱nu̱u nga kju̱áts'e̱nu̱u xi nkú ta̱ kits'ínko̱ ngatentee̱ xu̱ta̱ xi tu̱ má xi tje̱hén ni s'ejihi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱. Kui xi Nda̱ Nti̱a̱ná ko̱ ta̱ Nda̱ Nti̱aha̱ xu̱ta̱ xu'bo̱.

[3]Kas'enu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu xi tsjáná Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

B'i̱ ts'ín tsjáha̱ Pablo̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná nk'ie nga f'áítsjehe̱n xi nkú ts'ín nda kits'ínko̱ho̱ Nti̱a̱ná xu̱ta̱ ni̱nku̱ Corinto̱

[4]Tehe̱nte tsjaha̱ máb'a̱chjí Nti̱a̱ná nga f'áítsjenna jun, a̱t'aha̱ kisakúnu̱u kju̱a̱ndaha̱ Nti̱a̱ná. Cristo̱ Jesu kits'ín nga kisakúnu̱u kui niu̱. [5]Kits'ín nga kin'ekjóho̱on ngayje tíkjá kju̱a̱nchi̱ná xi tsjá Nti̱a̱ná. Kui kju̱a̱nchi̱nóo̱ xi nkú ts'ín tjíhin nga chu̱bo ko̱ xi nkú ts'ín tjíhin nga ka̱mankjinnu̱u ni xi ts'e̱ Nti̱a̱ná. [6]B'a̱ ts'ín kis'ejña chjihi a̱jinnu̱u nga kju̱axi̱ én nda tsuhu̱ Cristo̱ xi kis'eni̱jmínu̱u.

[7]Kui nga najmi ndyjat'aha̱nu̱u ndaha nku kju̱a̱nda xi tsjá Nti̱a̱ná nk'ie nga tíchuyóho̱o ni̱stjin nga ku̱a̱kúchji yjoho̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱. [8]Ko̱ ndjá ts'i̱ínkinchánu̱u Nti̱a̱ná santaha ni̱stjin xi fekuu̱, tu̱ xi najmi tjín ni xi n'e̱nijéhe̱nu̱u ni̱stjin nk'ie nga kj'u̱a̱í ngáha Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱. [9]Ts'íntjusun Nti̱a̱ná ni xi tsu. Kui xi kinchja̱nu̱u nga nkuhú ka̱mako̱o Ntíhi̱, kui xi Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

B'i̱ ts'ín tsakúya Pablo̱ nk'ie nga najmi nda tjín tsa najmi nkuhú k'u̱a̱ xinkjín xu̱ta̱ ni̱nku̱

[10]Jun já nts'e, ngajoho̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱ b'a̱ tíxinnu̱u nga nkuhú ni xi chu̱bo ko̱ nkuhú ch'o̱o xinki̱u. Nkuhú kas'eyanu̱u ko̱

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu̱ ra̱ "nda̱ postru̱" ko̱ a ra̱ "já postru̱".

nkuhú ni xi n'oo. 11 B'a tíxian, já nts'e, at'aha xinkjín Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjín ajinnuu. 12 Tjín rú ajinnuu xi: “An tjennkia Pablo”, tíincha tsu rú. Ko rú tjín ngá xi: “An tjennkia Apolo”, tíincha tsu rú. Ko ta tjín rú ngá xi: “An tjennkia Pedro”, tíincha tsu rú. Ko ta tjín rú ngá kj'aí xi: “An tjennkia Cristo”, tíincha tsu rú.

13 Nga chasehe raá, ¿a tsakjányahá yjoho Cristo? ¿A Pablohó kis'et'a kruu ngandanuu? ¿A Pablohó kikj'áts'enuu nk'ie nga kisaténtó? 14 Tsjaha máb'achjíhi Ntianá nga najmi tjín ajinnuu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo ko Gayo. 15 B'a ts'ín najmi ch'a xi b'a kuitsuhu tsa an kikj'ats'an.

16 Ta tsatentá xinkjín nda Estefana. Najmi ta f'áítsjehenna tsa tjín sa kj'aí xi tsatentá. 17 At'aha najmi kui xá xi kitsjána Cristo, tsa xuta kuatentá. Nk'ie ní k'uenijmíá én nda tsuhu, kui ní xáha xi kitsjána. Ko najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tu xi najmi nku én tiya kamaha ngabayaha Cristo t'a kruu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ajihin ni xi kits'ín Cristo kis'ejña chji nga'yúhun ko kjuankjintak'uhun Ntianá

18 Én xi s'enijmí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tu a éhén maha xuta xi tíndyja. Tunga máha ñá xi kin'ek'ankiná, nga'yúhun Ntianá maná kui éen. 19 At'aha b'i títsu Ntianá má nga tjít'a xujun:

Ts'inndyja kjuankjintak'uhun já xi nanka ts'ínnkjink'un.
Ts'inndyjajian xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un já nkjink'uun.

20 ¿Yá nda xi nanka ts'ínnkjink'un? ¿Yá nda xi tu xí mahá ra xujun? ¿Yá nda xi maha nchjanijmíyaha ni xi tjín asunntei? Tu a nihí kits'ín ma Ntianá kjuankjintak'un nanka xi tjín asunntee. 21 At'aha ajin kjuankjintak'un nankaha Ntianá y'énda nga najmi kjuankjintak'un xi tjíhin xuta skuekoho ra. Kama mje níhi nga xuta xi s'ejihin én xi tís'enijmíu, nga kui xi ts'iínk'anki, én xi tu a éhén maha xuta.

22 Xuta xi ntje judio tjehen ra mjehe skue kjuankjúhun Ntianá, ko xi najmi ntje judio tjehen ra mjehe kuasínñjuhu nku kjuankjink'un nanka. 23 Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tíb'enijmíi. Kui nii xi najmi sasíhin xuta xi ntje judio tjehen ra ko tu a éhén maha xuta xi najmi ntje judio tjehen ra.

24 Tunga máha xuta xi Ntianá kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjehen ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjehen ra, kui xi ts'ínkjáíhin nga ajihin Cristo tsakúchji Ntianá nga'yúhun ko kjuankjintak'uhun. 25 At'aha ni xi y'énda Ntianá xi tu a nihí maha xuta, 'yún tjín saha sin nk'ie nga ni xi ts'ínnkjink'un xuta. Ko má b'a maha xuta nga ts'ínnkjink'un nga najmi tjíhin nga'yún Ntianá, yo ní 'yún bakúchji nga'yúhun nga nga'yún xi tjíhin xuta.

26 Jun já nts'e, n'ekj'áítsjon xi nkú ts'ín kinchjanuu Ntianá nga
kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yaha nga nkjink'un. Najmi nkjin
mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. 27 Tunga xi tu
a xutahá maha xuta, kui xi j'ájin Ntianá tu xi tsjáha ra kjuasuba já
nkjink'uun. Ko j'ájin xuta xi najmi chumi ni chjíhi ra nginkun xuta tu
xi tsjáha ra kjuasuba já xi nk'a tjen. 28 Ta j'ájin xuta xi najmi b'achjíhi
ra xuta ko xi najmi nda tí'mihi. Ta j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjín
tu xi kjéxihin ni xi ja tjín. 29 B'a kits'ín Ntianá tu xi najmi ch'a nk'a
kama k'uasjehe yjoho nginkun.
30 Tunga nkuhú kits'ín makonuu Ntianá Cristo Jesu ko kits'ín nga
Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'aha ni xi kits'ín Cristo naxu
tsichu maá nginkun Ntianá, kikj'áts'ená ko y'échjíntjai jéná. 31 Kui b'a
maha, xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Xi nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha
ní ni xi kits'ínkoho Ntianá, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho."

B'i ts'ín kits'ínkjáítsjehen Pablo xuta ninku Corinto xi nkú ts'ín y'énijmíhi én nda tsuhu Cristo

2 Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienijmínuu én xi Ntianá tíb'éjña chji
nd'ai, najmi én tsjo tsu kits'inchjén ko tsa én xi nanka. 2 Najmi
kama mjena tsa kj'aí nihi kinchja ajinnuu. Nku tutuhú Jesucristo
kinchjanijmíya ko á kruu k'ient'áha.
3 Nk'ie nga tsátejñajinnuu najmi nda chánka kamana yjona.
Títsankjun nína ko xí tíb'atsénkjúnná. 4 Ko nk'ie nga y'enijmínuu ko
tsakuyánuu éhen Ntianá, najmi kits'inchjén én nkjink'un xi s'ejihin
xuta. Espirituhu ní Ntianá ko nga'yúhun Ntianá y'ejñá chjikohona
ni xi kinchja, 5 tu xi s'ejihinnuu Ntianá xi tjíhin nga'yún, najmi
kjuankjink'uhun xuta.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntianá xi y'éjña chjiná kjuankjink'uhun Ntianá

6 Tunga ajihin ní xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntianá
kjuankjink'un n'echjéin nk'ie nga chubakoi. Najmi kjuankjink'un xi
ts'ínchjén xuta n'echjéin nga chubai, ko ta ndaha najmi kjuankjink'un
xi ts'ínchjén já xi batéxuma n'echjéin, já xi ndyja ndyjun nkini. 7 Nk'ie
ní bakuyái éhen Ntianá, chubanijmíyai ni xi kits'ínnkjink'un Ntianá
nga y'éjña 'ma. Kui niu xi y'énda Ntianá kintehe ni nga kits'ínnda
asunntee. B'a kits'ín tu xi s'ehená kjuachánka. 8 Ndaha nku xi
batéxuma asunntei najmi kamankjihin kjuankjintak'un xu'bi. At'aha
tsa kamankjihin niu, najmi kingját'a kruu ra Nda Ntianá xi tjíhin
kjuachánka.
9 Tunga b'ahá kama xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá:
Ni xi najmi kikie xuta ko najmi kint'é,
xi ndahachí najmi kjee n'enkjínk'un,

kui nihi xi Ntianá y'énda títjun,
ngandaha xuta xi incha tjoho Ntianá.
10 Espirituhu Ntianá y'éjña chjiná ni xi y'énda títjun Ntianá. At'aha
Espirituhu Ntianá be sisin ngayjee ni xi tjín ko santaha ni xi 'yún
nankaha Ntianá. 11 At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un xuta
xi kj'aí? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un. B'a
ta ts'ín najmi ch'a be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntianá. Nku tutuhú
Espirituhu Ntianá be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un.
12 Ngat'a ts'añá bi, nginkun Ntianá nibáha Espiritu xi
kin'ekjáíhiín, najmi asunteí ts'e. Ntianá kitsjáná Espirituhu tu
xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. 13 Kui niu xi chubaí nk'ie
nga bakuyái. Najmi n'echjéin én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta.
Kjuankjink'un xi bitju níhi Espirituhu Ntianá n'echjéin. B'a ts'ín
'miyaha ri xuta xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá ni xi ts'e Espiritu.
14 Xuta xi najmi tjíhin Espirituhu Ntianá najmi ts'ínkjáíhin ni
xi ts'e Espiritu, at'aha tu a nihí maha. Najmi tjín nkú ts'ín kama
kamankjihin ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntianá b'éjña chji niu.
15 Xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá, kui xi mankjihin ni xi tjín. Tunga
xuta xi k'oo najmi mankjihin á kj'aí ts'ín ts'ínnkjink'uhun xuta xi
tíjñajihin Espirituhu Ntianá.
16 At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá:
¿Yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntianá?
¿Yá xi tsjániyáha?
Tunga ñá bi, n'enkjínk'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntianá
tíjñajinná.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kikanéhe ko xá xi kikanéhe Apolo ajihin xuta ninku Corinto

3 Jun já nts'e, najmi kama kinchjakonuu xi nkú ts'ín nchjaka
xuta xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá. Kinchjako nínuu xi nkú
ts'ín nchjaka xuta xi asunnteé tjehen ra, xi nkúhu xuta xi as'ai
kuakatuts'ihín ra nga kuakakj'á éhen Cristo. 2 Kintehe ni nga ni xi ndjá
kuakuyánuu, tu ni xi najmi ndjáhá tsakuyánuu. At'aha b'a k'un ntí xihí
k'un, ntí xi tu ntáchikihí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Ko santaha
nd'ai najmi kjee tjíndanuu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanka tjín.
3 Asunnteé y'a sanuu. Nk'ie nga tjín sa ajinnuu kjuanchini ko
kjuachán, ¿a najmi asunnteehé y'ahanuu? ¿A najmi b'ahá ts'ín
tintsuboo xi nkú ts'ín tjíntu xuta asunnteé? 4 At'aha tjín xi: "An
tjennkia Pablo", títsu ko tjín ngá xi: "An tjennkia Apolo", títsu. Nk'ie
nga b'a tín'o, ¿a najmi b'ahá tín'o xi nkú ts'ín xuta xi najmi be
Ntianá, xi najmi tíjñajihin Espirituhu Ntianá?
5 ¿Yáha Pablo? ¿Yáha Apolo? Tu já musuhú niu xi Ntianá
kits'ínchjéhen tu xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkúi kin'ei xá xi kitsjáni

Ntianá. 6Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuu ko Apolo kikuhun, tunga
Ntiaháhá xi kits'ín nga kisá yóo. 7Kui b'a maha, najmi xi b'éntje
yóo ko ta ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntianá xi
kits'ín nga kisá yóo, kui xi chánka. 8Xi b'éntje ko xi kuhun yóo tu nku
chubahá. S'echjíhi nga nkúnkú xi nkú ts'ín kits'ínxá. 9Nga nkúnkúi
makoi xinki nga tín'exát'aihi Ntianá. Jun xi nkú joyaha jñá xi ts'e
Ntianá xi jin tín'exájiin.

Jun xi nkú joyaha ni'yaha Ntianá. 10Xi nkú ts'ín tíjña kjuandaha
Ntianá xi kitsjána, an xi kama nda maestru chjinexjó xi kingjájña
tuts'in ni'yoo. Ko kj'aí ngá xi tíincha kjesíntjen xjóho ni'yoo
nd'ai, tunga ndahá ts'ín kats'ínnkjink'un nga nkúnkú xi nkú ts'ín
ngjuaindjuko xjóo. 11At'aha Jesucristo, kui xi tuts'in xjóho ni'yoo.
Najmi ma s'ejña sa kj'aí tuts'in xjó nga xi ja kjijñoo.

12Asun tuts'in ni'yoo kama chjúsíntjen xjó xi kamandakoho
toonsine, ko a ra toontaba, ko a ra ndjio tsjo k'un, ko a ra yáte, ko a
ra ndji, ko a ra xka. 13S'ejña chji xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta nistjin
nga kuasehe Ntianá ni xi kits'ín xuta. At'aha nd'í xi kj'uaí kui nistjiun
k'uéjña chji xi nkú k'un xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta. 14Xi kits'ínnda
xjó xi kuichúkjuaha nd'íu, kui xi ts'iínkjáíhin chjíhi. 15Tunga xi
kits'ínnda xjó xi k'uétihi nd'íu, kui xi ndyja ni xi kits'ín, ndaha tsa tu
kui kuankihí xi nkú maha xi nd'í bitjujin.

16¿A najmi yanú nga jun xi ninkuhu Ntianá ko nga Espirituhu
Ntianá tíjñajinnuu? 17Tsa tjín xi ts'iínkatsún ninkuhu Ntianá, Ntianá
ts'iínkje xi b'a ts'iíun. At'aha tsje ninkuhu Ntianá, ko jun bi, jun xi
ninkuhu Ntianá.

18Najmi tu ch'a k'uanachaha yjoho. Tsa tjín ajinnuu xi b'a maha
nga kui xi nkjink'un xi nkúhu já nkjink'un xi tjín asunntee, tu sa ní
nku nda xi najmi chumi nihi xi maha kats'ín ma yjoho, tu xi b'a ts'ín
kuichú ma kjuaxihi nku xi nkjink'un. 19At'aha kjuankjink'un xi tjín
asunntee, kui xi tu a nihí nginkun Ntianá. At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen
Ntianá: "Ntianá ts'ín nga ta kuihi kjuamañaha já nkjink'uun jnejin."
20Ko b'i ta ts'ín tjít'a ya: "Ntianá be nga tu a nihí ni xi ts'ínnkjink'un
já nkjink'uun."

21Kui b'a maha, najmi tu ch'a nk'a k'uasjehe yjoho ngat'aha yá
xi tjennki. Jun kich'o ngayjee ni xi tjín. 22Pablo, Apolo ko Pedro,
asunntee, kjuatík'uun ko ngabayoo, ni xi tíma ko ni xi kama, ngayjee
niu jun kich'o. 23Cristo y'anuu, ko Ntianá y'aha Cristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nkú tjíhin ra xáha já postru

4 Kui b'a maha, já xi ts'ínxát'aha ra Cristo katumanuu jin nga
chaseni, já xi kik'ai xáha nga kuakúya ni xi y'éjña 'ma Ntianá
nistjin nk'ie ko mjehe nga k'uéjña chji nd'ai. 2Yahá nga xi 'baihi nku
xá binchihi nga kixi ngjuaiko xáha. 3An bi najmi kjintahana tsa

chasoho mí nihi xi nda ko tsa najmi nda títs'ian ko tsa nku nda jue xi b'a ts'iín. Ta ndaha an najmi be xi nkú ts'ín ts'innisihi ra yjona tsa mí nihi.

4 Nda tjíya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihí niu tsuhu ra tsa najmi tjenna. At'aha Ntianáhá xi basehe ni xi ts'ian. 5 Kui nga najmi tu chasehe ruu yá xi nda títs'ín ko yá xi najmi nda títs'ín kintehe ni nga kj'uaí Nda Ntianá. At'aha kuihí xi kuakúchji ni xi tíjña 'ma má jyuun ko k'uéjña chji xi nkú ts'ín tjíntuyá animaha xuta. Kui nistjiun Ntianá nda ts'ín kuinchjane xuta xi nkú ts'ín kanéhe nga nkúnkú.

6 Jun já nts'e, Apolo ko yjona kuanchjanijmíyahana tu xi chahanu nga najmi tjíhin nga kuitjátihuu xi nkú ts'ín tjít'a. Kui nga najmi tu chánka katumahanuu yjonuu ngat'aha xi tjennkiu ko as'ai najmi n'echjíhi ruu xinkuu. 7 At'aha, ¿yá xi b'a títsu nga ji xi 'yún nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tjíhin tu kik'aihíri. Nk'ie nga tu kik'aihí ri ni xi tjíhin, ¿á chuba chánkahá tín'esjeheni yjohi, xi nkúhu tsa najmi tu kik'aihí ri ni xi tjíhin?

8 Jun ja tjínnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rei xi najmi ta machjéhen ra jin. Mjena tsa já rei kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'ín ko jin sakút'ahani xánuu nga ta kuatexumai. 9 At'aha b'a mana nga jin xi tí'mini já postru Ntianá kitsjánte nga kamai xi nkúhu já xi finijé, xi tjín nga n'ek'ien. Ntítsjee ko xuta tíbe ni xi tímat'ain. 10 Jin xi xuta chini tí'mini at'aha Cristo n'exát'aihi, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinnuu Cristo. Jin xi najmi tjínni nga'yún, jun xi tjínnuu nga'yún. Jun nda ts'ín ts'ínkjáínnuu xuta, jin ch'on ts'ín ts'ínkjáínni.

11 Santaha nistjin nd'ai kjintjíá tíyai ko santaha ni xi s'i najmi tísakúni. Najmi tjínni najyun, tíbich'onjinni ko chuba tinimasún níi. 12 Jin kjineni yjoni. Ch'on tsuni xuta, tunga binchintjáí níi xi b'a tsuni tu xi Ntianá nda ts'iínkoho ra, ndaha tsa b'a títsuni. Tjennki unkieni xuta, tunga n'e chúkjua níi. 13 Ch'on ts'ín nchjayaneni xuta, tunga én ndahá n'ek'óyaihi xi b'a tsuni. Ja tsichu mai xi nkúhu stjé ajihin xuta asunntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjíhi ra. B'a tímat'ain santaha nistjin nd'ai.

14 Najmi tíb'et'ánuu ni xu'bi tsa tu xi tsjahanuu kjuasuba. Tíb'et'á níná ni xu'bi tu xi títsjaniyáhanuu jun xi ntína xi tjona. 15 At'aha ndaha tsa s'enuu te mii xi kuakúyanuu éhen Cristo, tunga najmi nkjihín na'mi xi s'enuu. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minuu nga y'enijmínuu én nda tsuhu Cristo Jesu, kui xi kits'ínk'íéntu tík'unnuu.

16 Kui b'a maha, tíbankihinuu nga chase chubayahanú tu xi b'a ta n'ehenu. 17 Kui kjuaha nga títs'inkjíseheuu Timoteo, xi ta kikj'áts'ehe Nda Ntianá. Kui xi xi nkú joyaha ntína xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'iínkj'áítsjennuu xi nkú títs'ian nga títs'inxát'aha Cristo Jesu, xi nkú ts'ín bakuyá ngayjee ninku xi tjín tu má xi tjehén ni.

18 Tjín xi chuba tíbasin títjuhún ajinnuu at'aha b'a títsu nga najmi kfínsenuu. 19 Tunga tsa Ntianá mjehe, kfínse xatínuu ko skue najmi tu nkú títsu jóo. Ta skue nkú tu nk'a xáha xi b'a tíincha tsu. 20 Nk'ie nga Ntianá batéxumaha xuta, ni xi ts'ín xuto bakúchji nga Ntianá batéxumaha, najmi ni xi tsu. 21 ¿Má nihi xi mjenuu? ¿A nk'ie nga kfínsenuu, ndjá ts'inkonuu? ¿A ra tu sahá kjuatjo kfínkonuu ko nimakjua kuasenuu?

B'i ts'ín tsasehe Pablo kjuaha nda xi tíjñajihin xuta ninku Corinto

5 Kjuaxi nga tínu'yá nga tíjñajinnuu nku xi ta kuihi najúhun tíjñako, ni xi ta santaha xuta xi najmi be Ntianá najmi ts'ín. 2 ¿Nkú ts'ín nga tsjo tímahanuu xi nkú ts'ín tífi ninku? ¿A najmi tjíhín ni nga k'úé babanuu ngat'aha ni xi tímoo ko najmi ta k'uaintehe ruu nga k'úéjñajinnuu nda xi b'a tits'íun?

3 Ndaha tsa kjin tíijñanuu tunga aniimanahá tintsubajiun. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tíijñajinnuu. Ko xi nkúhu tsa tíijñajinnuu, ja b'a kixian nga najmi nda tjín ni xi títs'ín ndo. 4 Nk'ie nga kama ñjakú xi nkúhu tsa an kúátejñajinnuu ko ta k'úéjñajinnuu nga'yúhun Nda Ntianá Jesu, ngajoho Nda Ntianá Jesu 5 n'ekjas'ohoon ndanindoo nda xi b'a títs'íun. B'a ts'ín katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tu xi n'ek'ankihi aniimaha ndo nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá Jesu.

6 Ngat'a ts'e xi nkú ts'ín tintsuboo, ¿nkú ts'ín nga tsjo tímahanuu nk'ie nga tín'ekjóhoon nda xi b'a títs'íun? ¿A najmi yanú nga kutin na'yu san ts'ínsanyje na'yu ninkuon? 7 Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yu san. Títs'ínkatsúnnuu ngatitsuhun. Chjúxiun ndo xi nkú ta ts'ín xuta xi ntjehe judio tjehen ra nga kjexín na'yu soon kintehe ni nga k'uasje S'í Pascua. At'aha Cristo ja k'ienntjáí ngandaná, kui xi chutsankaha S'í Pascuaná ko jun xi nkú joyaha na'yu tsetse xi najmi ta tjíhin ra na'yu san. 8 Kui b'a maha, n'esjekohoná S'íu ninkuan xi najmi tjíhin na'yu san. Kui xi tsuhu ra nga najmi ta kas'ejñajinná kjuangak'un ko kjuach'onk'un. Tu sa ní je kas'eyaná ko naxu.

9 Xujun xi ja kits'inkjínuu b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xuta xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan. 10 Tunga najmi xuta xi najmi behé Ntianá kinchjajihin nga b'a kixian. Ta ndaha xi 'yún mjehe toon, ta ndaha xi ts'ín ndyjé, ko ta ndaha xi ts'íntsjoho ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha. At'aha tsa najmi kuintsubajihuun xuta xi b'a ts'íun, tjíhín ni nga kuitju ei asunntee ma. 11 Nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xi chuba já nts'eé ts'ín ma yjoho tunga jminchjíhín fantuko ngá, ko tsa xi 'yún mjehe toon, ko tsa xi ts'íntsjoho ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha, ko tsa xi nchja én ch'on tsu, ko tsa xi ma ch'i, ko tsa xi ndyjé ts'ín. Xi chuba já nts'ehé ts'ín ma yjoho tunga b'ahá ts'ín ngá, santaha niñu najmi tu chinekoo.

12 At'aha an najmi tjehenna nga kuasehe tsa tjehen jé ko tsa najmi tjehen jé xuta xi najmi ninku nchjaha ra. Tunga máha jun, ¿a najmi tjíhín ni nga chasoho ni xi tíma aya ninku? 13 Kui nga tiyú tjennkihinu nda ngatitsuun. Xuta xi najmi ninku nchjaha ra bi, Ntianá tjehen ra nga kuasehe tsa tjehen jé ko tsa najmi tjehen jé.

B'i tsʼín tsakúya Pablo xi nkú tsʼín tjíhin nga sʼenda nku kjuasti ajihin xuta ninku

6 Tsa kjuasti sakúkoho xinkjín já ntsʼeé, ¿á ma kʼun fisehe ra já jue xi najmi benkjúhun Ntianá tu xi kʼúéndaha kjuaha, antehe ni nga xuta xi sʼejihin Ntianá nguaisehe ra? 2 ¿A najmi yanú nga xuta xi sʼejihin Ntianá kuasehe ni xi nda ko tsa xi najmi nda xi kitsʼín xuta xi tjín asunnteе ndyjun nkini? Tsa jun xi bʼa nʼoo, ¿nkú tsʼín najmi kamanuu kʼúéndahanu nku ni xi najmi ʼni tjín? 3 ¿A najmi yanú nga ta santaha ntítsjee chaseéhe mí nihi xi kitsʼín? Kui nga tjíhin nga kamahaná kʼúéndaá kjuasti xi sakúná asunntei.

4 Kui nga tsa tínʼekokjuahanu xinkiu ngatʼaha kjuasti xi tjín asunntei, ¿á já xi najmi yankjúhun ajihin xuta ninku tíbankísehe ruu nga kʼuéndaha kjuanuu? 5 Bʼa tíxinnuu tu xi kama subahanuu. ¿A najmi tjíhin ajinnuu nku xi nkjinkʼun, xi kamaha kʼuénda kjua xi tjínkoho xinkjín já ntsʼeé? 6 Tu sa ní ninkun já xi najmi sʼejihin Ntianá tíincha tsʼínkokjua xinkjín já ntsʼeé.

7 Nga ta juhun tjínkonuu kjuasti xinkiu tsuhu ra nga ja tíndyjajinnuu. ¿Á najmi tu sahá tínʼe chúkjuahanu ni xi najmi bʼa tjín xi tínʼenuu? ¿Á najmi tu sahá tíʼbaintehenu nga nʼehenuu ndyjé? 8 Tunga ta juhún ni tínʼo ni xi najmi bʼa tjín ko ndyjé. Najmi xuta xi kjʼaí xi bʼa tínʼoho. Já ntsʼehé ní xi bʼa tínʼoho.

9 ¿A najmi yanú nga xuta xi najmi naxu tsʼín ninkun Ntianá, kui xi najmi kama kjuasʼenjin nga Ntianá kuatéxumaha? Najmi tu chʼanachoho yjonuu. Xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, xi tsʼíntsjoho ntia xi ntsja xuta tsʼínndaha, xi najmi benkjún kjuabixahan, já no ya, 10 xi tsʼín ndyjé, xi ʼyún mjehe toon, xi ma chʼi, xi chʼon tsʼín nchjane xuta, ko xi bʼanachaha xuta nga kjeʼáha ni xi tjíhin, ngayjee xi bʼa tsʼín najmi kama kjuasʼenjin nga Ntianá kuatéxumaha. 11 Kui ni xuʼbi kitsʼín kʼua xi tjín ajinnuu nistjin nkʼie, tunga ndʼai ja kisanéjnunuu. Ntianá ja kikjʼáts'enuu. Ja naxu tsichumo nginkun Ntianá ngatʼaha ni xi kitsʼín Nda Ntianá Jesucristo ko ngatʼaha Espirituhu Ntianá.

B'i tsʼín tsakúya Pablo nkʼie nga Ntianá tsʼe yjonintená

12 “Ma tsʼian tu mí nihí ni”, tsu xuta. Bʼa tjín, tunga najmi ngandanáá ngatenteе niu. Ndaha tsa ma tsʼian tu mí nihí ni, tunga

najmi tsjantéhé ra tsa tjín nku ni xi kjé'yúnna nga ts'iínts'ena.
13 "Nichinee kants'á tjehen ra ko kants'á tjehen ra nichinee", tsu xuta
ko b'a tjín kjáíhin, tunga Ntianáhá ts'iínkatsún nga joo niu. Najmi
kui xáha yjonintená tsa tu chuba súnntukonáá xinkiá. Tíjña ní tu xi
Nda Ntianá kama ts'ehe ko tu xi ts'iíhin xáha Nda Ntianá. 14 At'aha
nga'yúhun Ntianá kits'ínkj'áíyakoho Nda Ntianá ngabayoo, ko ñá bi,
nga'yúhun ta ts'iínkj'áíyakoná ngabayoo.

15 ¿A najmi yanú nga nku te ninku nga nkúnkú jun ko nga ninku
kui xi yjonintehe Cristo? ¿A nda tjín tsa nku te ninkuhu Cristo
kamangujinko nku naská? Najmi. Ndaha tsa mí yjehe. 16 ¿A najmi
yanú nga xi ts'ínko nku naská, kui xi nkuhú bichú mako yjonintehe
naskóo? At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Nkuhú yjoninte kuichú
ma nga joo." 17 Tunga xi nkuhú ts'ín mako yjoho Nda Ntianá, kui xi
nkuhú bichú mako Espirituhu Nda Ntianá.

18 Kui nga tiyú t'axíhin ruu ngayje tíkjá ni xi ts'ín nga chuba
fantukohó xinkjín xuta. Tu má ngatitsuhún ni xi ts'ín xuta najmi
fas'enjin yjonintehe, tunga xi chuba fantukohó xinkjín, kui xi
ts'ín nku ngatitsun xi ts'ín chuntí yjonintehe. 19 ¿A najmi yanú
nga yjonintenuu xi ninkuhu Espiritu Santo xi tíjñajinnuu, Espiritu
xi kitsjánuu Ntianá? Najmi ta ts'ajuhunnu yjonuu. 20 At'aha
kis'echjíntjainuu nga kich'atsenuu. Kui nga chankjúnkohonu
yjonintenuu Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntuko xinkjín xuta

7 Kuinchjako ma ngánuu nd'ai ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga
kin'e nibánú xujun. Nda tjín tsa nku nda najmi kuixan. 2 Tunga
tu ngat'aha ní nga ma mjehe nga chuba kjúántukohó xinkjín xuta,
kui nga tu sahá kat'entukoho chjuún jáx'iun ko nga jminchjíun
kas'ehe x'in. 3 Xi tí'mi x'in najmi tu kat'échoho yjoho chjuúhun nga
kjúájñako, ko xi tí'mi chjuún najmi tu kat'échoho yjoho x'ihin nga
kjúájñako. 4 At'aha xi tí'mi chjuún najmi ta kui batéxuma subaha ra
yjoho. Ko ní x'ihin batéxumaha yjoho. B'a ta tjín ts'e xi tí'mi x'in.
Najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní chjuúhun batéxumaha
yjoho. 5 Najmi tu b'ech'óhoo yjonuu xinkiu, nku tutuhú tsa tse
mjenuu chubakoo Ntianá. Tunga t'endako títjunnú xinkiu tu xi tu
chubahá nistjin najmi chjúngajnuhunu xinkiu, askahan chjúngajnu
ngáhanu xinkiu. At'aha tsa najmi chjúngajnu xinkiu, kjút'ayák'unnuu
ndanindoo nk'ie nga najmi kama 'yúhunnuu.

6 Tíb'ejñá ndaínuu tsa b'a n'oo. Najmi kjua'yún títs'ihinnuu kui nii.
7 Mjena kai tsa ngatentee xuta k'úéntu suba xi nkúhu an, tunga kj'aí
kj'aíhí kjuanda xi kitsjáná Ntianá nga nkúnkáá. Najmi tu nku chuba
kjuanda xi kik'ainá.

8 Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan ko jminchín xi ja k'ien x'ihin, b'a
tíxian nga nda tjín tsa k'úéntu suba xi nkúhu an. 9 Tunga tsa najmi
kama 'yúhun nk'ie nga mjehe nga chjúngajnu, tu sahá incha katixan.
At'aha tu sahá nda tjín nga kuixan tsa ch'on ts'ín kuinchja animaha.
10 Ngat'a ts'e xi ja tsixan títsjaha kjuatéxuma xu'bi, kjuatéxuma xi
najmi an ts'an, xi Nda Ntianá ts'e. Xi tí'mi chjuún najmi tu kat'éjña
x'ihin. 11 Tunga tsa ni xi tíb'éjñaha x'ihin, najmi ta katixahan ko tsa
kanchjakonda ngáha. Ko xi tí'mi x'in najmi tu kat'éjña chjuúhun.
12 Ngat'a ts'e xi tjíntuko xinkjín nga s'ejihin ko xi najmi s'ejihin
Ntianá, an xi b'a tíxihin, najmi Nda Ntianá xi b'a ts'ín tíbatéxumaha.
Tsa nku nda nts'eé tíjñaha chjuún xi najmi s'ejihin Ntianá ko tsa
yuhu chjuúhun nga k'úéjñakoho, najmi tu kat'éjña. 13 Ko tsa nku
tachjuún tíjñaha x'in xi najmi s'ejihin Ntianá ko tsa yuhu x'ihin nga
k'úéjñakoho, najmi tu kat'éjña. 14 At'aha nda xi tí'mi x'in xi najmi
s'ejihin Ntianá, fáts'ehe Ntianá tu ngat'aha chjuúhun xi s'ejihin. Ko
tachjuún xi najmi s'ejihin Ntianá, fáts'ehe Ntianá tu ngat'aha x'ihin
xi s'ejihin. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntíhi nginkun Ntianá.
Tunga nd'ai Ntianá ja ts'e ntíhi.
15 Tunga tsa xi najmi s'ejihin Ntianá mjehe k'uéjña xi s'ejihin, tsa
x'ihin ko tsa chjuúhun maha, najmi tjíhin kjua'yún nda nts'eé ko a ra
nichjaá nga k'úéjñako xi najmi s'ejihin Ntianá. At'aha Ntianá mjehe
nga s'ená kjuajyu nga kuintsubaá. 16 At'aha, ¿nkú n'e yahani ji xi
tí'mihi chjuún tsa kuijneihi x'ihin? ¿Ko nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'in
tsa kuijneihi chjiíhin?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja játs'ená Ntianá, kui xi 'yún chjíhi ra

17 Tunga tjíhín ni nga kat'entu nga nkúnkú xuta xi nkú ts'ín
kitsjáha Ntianá ko kat'entu xi nkú ts'ín tjíntu nk'ie nga Ntianá
kinchjaha nga kjuáts'ehe. Kui kjuatéxuma xu'bi xi tsjaha ngayjee xuta
ninku. 18 Xi Ntianá kikj'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision,
najmi tu katjántaha ra yjoho. Ko xi Ntianá kikj'áts'ehe nk'ie nga
najmi kjee n'ehe ni circuncision, najmi tu kats'ín ni circuncision.
19 Najmi chumi ni ts'iíhin tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni
circuncision. Nk'iehé nga n'etjusaán kjuatéxumaha Ntianá, kuihí xi
chjíhi ra.
20 Kat'entu saha nga nkúnkú xuta xi nkú ts'ín tjíntu nk'ie nga
Ntianá kinchjaha nga kjuáts'ehe. 21 Tsa ja tsatéñahi jóo nk'ie nga
kikj'áts'ehi Ntianá, najmi tu fantaha ri yjohi. Tunga tsa tísakú
niyáhi nga kama ndaíhi yjohi, b'a n'ei. 22 At'aha xi kich'ats'e nk'ie
nga Ntianá kikj'áts'ehe, kui xi ja ndaíhi yjoho nginkun Nda Ntianá.
B'a ta tjín ts'e xi ndaíhi yjoho nk'ie nga Ntianá kikj'áts'ehe. Kui xi
xuta musuhu Cristo nd'ai. 23 Tse chjí xi kis'echjí nga kich'atsenuu,

kui nga najmi tu xuta musuhu xuta n'e mahanu yjonuu. 24 Kui b'a maha, já nts'e, xi nkú ts'ín tintsubo nk'ie nga Ntianá kitsúyanuu nga kjuáts'enuu, b'a ts'ín tintsuba sahanu nginkun Ntianá.

B'i ts'ín basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kuixan xuta ninku ko tsa najmi

25 Ngat'a ts'e xi tíjña xunkú najmi tjínna nku kjuatéxuma xi kitsjá Nda Ntianá xi tsjaha. Tunga xínyahánuu xi nkú ts'ín ts'innkjíhin k'an. At'aha Ntianá tsase nimana nga kits'ín mana nku xi ma n'e s'ejihin ni xi tsu. 26 B'a mana nga nda tjín nga kat'entu saha xuta xi nkú nga ts'ín tjíntu tu ngat'aha kjuanima xi tjín nd'ai.

27 ¿A tíjñahi chjuún? Najmi tu binchisjáí niyáí xi nkú ts'ín k'úéjñai. ¿A najmi tjíhin chjuún? Najmi tu binchisjáí niyáí nga kuixain. 28 Tsa tíbixain, najmi ngatitsun tín'ei. Ko tsa nku takjín xunkú tíbixan, najmi ngatitsun títs'ín. Tunga xi kuixan s'ehe kjuasti xi tjín asunntee. An bi, najmi mjena tsa kuitjájiun kui niu.

29 Jun já nts'e, ni xu'bi xi mjena xínnuu. Tu chubahá nistjin tíjña sa. Kui nga nistjin xi ndyja saha, xi tjíhin chjuún kats'ín xi nkúhu tsa najmi tjíhin. 30 Xi tíintá kats'ín xi nkúhu tsa najmi tíintá. Xi tsjo tjíhin kats'ín xi nkúhu tsa najmi tsjo tjíhin. Xi tíb'atse tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. 31 Ko xi títs'ínchjén tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui niu xi 'yún chjí. At'aha ndyja asunnte xi tíyaá nd'ai.

32 Mjena nga najmi kjúántaha ruu yjonuu. Xi tíjña xunkú, kui xi ni xi ts'e Nda Ntianá fántaha ra yjoho ko xi nkú ts'ín ts'iín ni xi tsjoho Nda Ntianá. 33 Tunga xi tíjñaha chjuún, ni xi tjín kui xi fántaha ra yjoho ko xi nkú ts'ín ts'iín ni xi tsjoho chjuúhun. 34 B'a ts'ín najmi nkuhú ni xi kjintaha ra. Nku tachjuún xi najmi tjíhin x'in ko a ra takjín xi tíjña xunkú, kui xi fántaha ra yjoho ni xi ts'e Nda Ntianá ko xi nkú ts'ín kama je yjonintehe ko animaha. Tunga tachjuún xi tíjñaha x'in, ni xi tjín kui xi fántaha ra yjoho ko xi nkú ts'ín ts'iín ni xi tsjoho x'ihin.

35 Ngandanuu b'a tíxihinnuu. Najmi mjena tsa ch'á ts'ink'anjinuu. Mje nína nga nda n'e kuintsubo ko n'ekjas'en sisihuun yjonuu Nda Ntianá.

36 Tsa tjín xi b'a maha nga najmi títs'íntjusunko ni xi y'éndako takjín xi ja tjíndakoho, ko tsa ja tíf'a núhu takjíun ko b'a maha nga tu sahá nda tjín nga kuixanko, kats'ín xi nkú ts'ín tíma mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niu. 37 Tunga xi tjínkuhu k'un nga najmi kuixan ko chúkjuaha ts'ín jnenta yjoho nga chjuún ma mjehe, ko ma 'yúhun nga b'éch'oho yjoho, ko ja kits'ínnkjink'un sisin nga tu sahá nda tjín nga najmi kuixan, nda tjín nga najmi kuixan. 38 Kui b'a maha, xi kuixankoho xi tjíndakoho, nda ts'iín. Tunga 'yún nda tjín sa ni xi ts'iín xi najmi kuixan.

39 Nku tachjuún xi tíjñaha x'in, kui xi tjít'a'yúnko x'ihin nk'ie
nga tíjña sa. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáha ra yjoho
ko kama k'úéjñako ngáha xi mjehe, tsa nku xi ta s'ejihin Ntianá
k'úéjñako. 40 Tunga b'ahá xian nga 'yún nda ts'ín k'úéjña tsa najmi
ta k'úéjñakoho x'in. B'a ts'ín ts'innkjíhin k'an ko ndzjen mana nga ta
tíjñajinna Espirituhu Ntianá nga b'a tíxian.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chje 'baihi ntia xi ntsja xuta ts'ínnda

8 Kuinchjako ma ngánuu nd'ai ngat'a ts'e nichine xi chje 'baihi
ntia xi ntsja xuta ts'ínnda. Ja yaá nkú tjíhin ra ngat'a ts'e kui
nii. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'ín ngak'uhun. Kjuatjoo bi, kui xi tsjá
nga'yúhun xuta. 2 Xi b'a maha nga be tsa mí nihi, kui xi najmi kjee be
xi nkú ts'ín tjíhin nga skue. 3 Tunga xi tjoho Ntianá bi, Ntianá be yáha
xuta xu'bo.

4 Kui b'a maha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'aihi ntia
xi ntsja xuta kits'ínndaha, yaá nga ntia xu'bo najmi chumi ni chjíhi
ra ko nga nku tutuhú maha Ntianá. Najmi tjín sa kj'aí. 5 Kjuaxi nga
tjín nk'a ján ko t'anankiu xi ntia tsuhu xuta, ko santaha nkjin maha xi
'mi ntia ko nkjin maha xi chuba yankjúhún. 6 Ñá bi, nku tutuhú maha
Ntianá. Kui xi Ntia Na'miu xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín ko at'aha
mjehe kui nga tintsubahaná. Ko ta nku tutuhú maha Nda Ntianá, kui
xi Jesucristo xi ngat'aha tjíhin ni xi tjín ko xi ngat'aha tintsubahaná.

7 Tunga najmi ngatenteehé xuta be ni xu'bi. Tjín xi ja kama nkaha
ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje
kik'aihi ntio, tu sa b'ahá tsu ngá kjuankjintak'uhun nga ja chuntí
kama nginkun Ntianá, at'aha najmi ndjá tjíya kjuankjintak'uhun.
8 Kjuaxi nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchúk'un tiñahaá Ntianá.
Najmi 'yún nda kama saá tsa chineé ko najmi 'yún ch'onk'un kama
saá tsa najmi chineé.

9 Tíjña ndaínuu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino
najmi ts'iínndyjajihin xuta xi najmi ndjá tíincha. 10 At'aha tsa nku
xi najmi ndjá tjíya kjuankjintak'uhun skuehi ji xi ja yai ni xu'bi nga
kabinchin nku ante má yankjún ntia xi ntsja xuta kits'ínndaha ko
nga tíchinei ni xi tjín yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi
chje kik'aihi ra ntia xu'bo? 11 B'a ts'ín ngat'aha ni xi yai ndyjaha nda
nts'eé xu'bi xi najmi ndjá síjña, xi Cristo k'ienntjáíhi.

12 Nk'ie nga b'a ts'ín tín'ekatsúnjiun kjuankjintak'uhun já nts'eé
xi najmi ndjá tíincha, ngatitsun xi tífi kontraha já nts'eé tín'o ko
ta xi tífi kontraha Cristo. 13 Kui b'a maha, tsa ngat'aha nichinena
títs'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é, tu sahá ndaha nku nistjin
najmi ta kjíneehena yjo, tu xi b'a ts'ín najmi ts'inkijnejihinna ngatitsun
nda nts'é.

B'i ts'ín tsasinntjai yjoho Pablo nga kjuaxi nga nda postru

9 ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'ín nku nda postru? ¿A najmi nda postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiekohona Nda Ntianá Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihi xá xi títs'ian nga Nda Ntianá títs'in xáha? 2 Ta ndaha tsa tjín xi najmi ts'ínkjáíhin nga an xi nku nda postru, tunga jun tjíhin nga n'ekjáínnú. At'aha nd'ai nk'ie nga s'ejinnuu Nda Ntianá, kui niu xi bakúchji nga kjuaxi nga an xi nku nda postru.

3 B'i ts'ín básintja yjona nginkun xuta xi b'aya xána. 4 ¿A najmi kamahá n'ekjáíhin an ko Bernabe ni xi chineí ko ni xi s'i? 5 ¿A najmi kamahá nga s'ejñani chjuún xi s'ejihin Ntianá, xi tsjénkoni nga kuinimai xi nkú incha ts'ín já postru xingisoo ko já nts'e Nda Ntianá ko Pedro? 6 ¿A tu nkuhú an ko Bernabe tjíhinni nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjénni?

7 Nku nda jun, ¿a kuihí b'échjí ni xi fet'aha nga ts'ín xáha? Xi b'éntje tuntsjajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsankа, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? 8 ¿A kjuankjintak'un ts'ahán tíb'asjéhena ni xi tíxian? ¿A najmi b'ahá ta ts'ín tjít'a kjuatéxumoo? 9 At'aha b'a ts'ín y'ét'a Moise xujun kjuatéxumoo: "Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe tuniñu nk'ie nga títs'ínxá nga tíbitjíá tuniñu." ¿A turuhú kjintaha ra Ntianá? 10 ¿A najmi ngandanáhá b'a kitsú? Johon, ngandaná b'a ts'ín kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjíá tuniñu, kui xi tjíhin nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

11 Kui kjuaha, tsa jin tíb'entjehení ajinnuu ni xi ts'e Ntianá, ¿a tsehé ni xi tíbinchii tsa ta sakút'ani chuba chahan ni xi tjínnuu ei asunntei? 12 Tsa kj'aí ma sakút'aha ni xi tjínnuu, ¿a najmi 'yúhún tsuhuni nga sakút'ani ni xi tjínnuu? Kamaní kuinchíi, tunga najmi b'ahá tín'ei. Ni xi n'e níi, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ain tu xi najmi chumi ni k'uéch'oho ra xuta én nda tsuhu Cristo.

13 ¿A najmi yanú nga xi ts'ínxá ninku kjine ni xi masún ninku ko xi ts'ínxát'a nachan chje ta sakút'aha yjoho chu xi n'ek'ien yo? 14 B'a ta ts'ín y'énda Ntianá nga xi b'énijmí én nda tsuhu, én xi k'uénijmí k'úéntuhu. Yo sakúhu ra ni xi kjine.

15 Tunga an ndahachí najmi tíbankia ni xi tjíhin nga kanéna kai. Ko ta ndaha najmi títs'inntúnuu tsa tu xi ni k'uaihinú. Tu sa ní nda tjín tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'uaihína ni, at'aha tsjo tjínna nga najmi chumi ni tí'baina. 16 Nk'ie nga tíb'enijmíá én nda tsuhu Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjéhena yjona. At'aha ja tjínena nga b'a ts'ian. ¡Nima rú ts'ihinna tsa najmi k'uenijmíá én nda tsuhu Jesucristo!

17 Kui b'a maha, tsa xá an mjehena k'uenijmíhina én nda tsuu, ts'inkjáíhin chjína. Tunga tsa tjínena nga k'uenijmíá, a xá xi

kik'aihína títs'ian ma. 18 Kui nga, ¿mí chjíhi xi ts'inkjáíhín ra ma?
Chjína nga najmi f'achjá nga b'enijmíá én nda tsuhu Jesucristo ko
nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'aha nga tíb'enijmíá én nda tsuu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín nga ts'ín xáha

19 Ndaha tsa ndaína yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku nda
musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'ín nkjin xuta ts'in ngana sahana
nga kuakj'á éhen Cristo. 20 Ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra b'a
ts'ian xi nkú ts'ín xuta xi ntje judio tjehen ra, tu xi ts'in nganahana
kui xuto. Ndaha tsa an najmi tíjñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen
Moise, tunga ajihin xuta xi tíjñanehe kjuatéxumoo b'a ts'ian xi nkú
ts'ín xi tíjñanehe kjuatéxumoo, tu xi ts'in nganahana kui xuto.
21 Ajihin xuta xi najmi tíjñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen
Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa ko an najmi tíjñanena kjuatéxumoo,
tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi tíjñanehe kjuatéxumoo. Tunga
najmi tíijña t'axíhín ra kjuatéxumaha Ntianá, at'aha kjuatéxumaha
Cristo tíijñajihin. 22 Ajihin xuta xi najmi ndjá tíincha nginkun Ntianá
b'a ta ts'ín ts'in ma yjona, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi kje
ndjá tíincha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tíkjá xuta tu xi tjín xi
k'uankihi. 23 B'a títs'ian at'aha xáha én nda tsuhu Jesucristo títs'ian
ko tu xi ta sakúhuna kjuanda xi tsjá.
24 ¿A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkuhú xi
ts'ín nganа? Kui nga tiyútsanka sisihinnu tu xi kama n'ekjáíhin ruu
chjí xi k'uainá. 25 Ko xi b'énda yjoho nga tsúton, nkjin ni xi b'éch'oho
yjoho. B'a incha ts'ín tu xi kama ts'iínkjáíhin ra nku chjí xi batsun.
Tunga ñá bi, tíb'endaá yjoná tu xi n'ekjáíhin raá nku chjí xi najmi
maha batsun.
26 An bi, najmi tíbangatsanka xi nkúhu xi chuba tíbangatsankahá
ko najmi tíkjan xi nkúhu xi chuba tíb'éjin séhén. 27 Tu sa ní títsjaha
kjuanima yjonintena ko títs'ink'a niyá, tu xi najmi ndyjahana an xi
y'enijmíhi xuta xingisoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'ínchjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

10 Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje
cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe ninti xi kitsjániyáha
ko ngayjee j'atikjá ntáchak'uun. 2 B'a ts'ín ngayjee nkuhú kamakoho
Moise nga kisaténtájin nintiu ko ntáchak'uun.
3 Nkuhú nichine xi kitsjáha Ntianá incha kikjine ngayjee 4 ko nkuhú
ntá xi kitsjáha Ntianá incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánijua xi
tsitjuhu nku naxi xi kitsjáha Ntianá. Kui naxiu xi Cristo ko kui naxiu
xi kitsjenkoho. 5 Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisasíhin Ntianá xi
nkú ts'ín y'entu nkjin xuto. Kui kjuaha incha k'iehen ante kixiu.

6 Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejña chubayaná, tu xi najmi n'e
mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'ín kits'ín mje xuta xu'bo. 7 Najmi
tu n'etsjohoo ntia xi ntsja xuta ts'ínnda xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo,
xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Y'entu xuta nga kikjine ko kik'i ko
askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo."
8 Najmi tu chuba suntukonáá xinkiá xi nkú kits'ín k'ua xuta
xu'bo. Kui kjuaha k'iehen kan jan mii nga nkuhú nistjin sa. 9 Najmi
tu chjut'ayák'aán Nda Ntianá xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui
kjuaha k'iehen nga kikjinehe ra ye. 10 Najmi tu chubayanó Ntianá
xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga ntítsje xi ts'ínkje xuta
kits'ínk'iehen ra.
11 Ni xu'bi xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejña
chubayaná. Xujun éhen Ntianá kis'et'a niu tu xi tsjániyáhaná ñá xi
tintsubaá nd'ai nistjin xi fekuu. 12 Kui b'a maha, xi ts'ínnkjink'un
nga najmi kuijnenki, kakuhun yjoho tu xi najmi kuijnenkihi. 13 Ni xi
tímat'on nga tíchjut'ayák'unnuu najmi ts'ati sa nga ni xi mat'ain xuta.
Ma ma 'yún tak'aán Ntianá. Najmi tsjánte tsa 'yún chjút'ayák'un
sanuu nga kj'uaínenuu nku ni xi najmi kuichjúkjuanuu. Tsjániyá
nínuu xi nkú ts'ín kuitjunkihinu nk'ie nga chjút'ayák'unnuu, tu xi b'a
ts'ín n'e chúkjuahanu ni xi nibanenuu.
14 Já nts'ena xi tjona, kui nga tankín t'axíhin ruu ntia xi ntsja
xuta ts'ínndaha. 15 Tínchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'ín.
N'enkjínk'un sisiun ni xi tíxinnuu. 16 Nk'ie nga 'yaá binu nkjúun nga
'baihií máb'achjíhi Ntianá, ¿a najmi nkuhú bichú majihiín jníhi
Cristo? Ko nk'ie nga chineé ninkuan xi bakjanyáá, ¿a najmi nkuhú
bichú majihiín yjonintehe Cristo? 17 Nkuhú maha ninkuon, kui nga
nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'aha
ngatenteé sakút'aná ninkuan xi nkuhú maha.
18 Chase chubayohoo xuta xi ntje Israel tjehen ra. Xi incha kjine
yjoho chu xi chje 'baihi Ntianá, ¿a najmi nkuhú bichú majihin chje xi
s'entusún nachan chje? 19 Nk'ie nga b'a tíxian, najmi b'a tíxian tsa chjíhi
ra ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha ko ta ndaha tsa chjíhi ra yjo xi 'baihi
chje. 20 Ni xi tíxin níná, chje xi tsjáha ntia xuta, kui xi jánindoo títsjáha.
Najmi Ntianá tsjáha niu. Najmi mjena tsa tjín ni xi s'ekonuu jánindoo.
21 Najmi kama s'iuyo chutsín xi ts'e Nda Ntianá ko ta chutsín xi
ts'e jánindoo. Najmi kama kuintsubat'o yámixa xi ts'e Nda Ntianá ko
ta yámixa xi ts'e jánindoo. 22 ¿A ra mjehená nga kama stihi Ntianá?
¿A 'yúhún tjínná nga'yún nga kama kuankín kontraá Ntianá?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkjé chineé yjo xi ja kin'e ma chje

23 "Ma ts'ian tu mí nihí ni", tsu xuta. Tunga najmi ngandanáhá
ngayjee niu. "Ma ts'ian tu mí nihí ni", tsu xuta. Tunga najmi

ngatenteehé niu tsjá nga'yúnná. [24]Ndaha nku najmi tu katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xuta xinkjín katangisjai.

[25]Kama chinoo tu mí yjohó ni xi tjín má satéña yjo. Najmi tu b'a bixíún tsa kui niu xi ts'iínkatsún kjuankjintak'unnuu. [26]At'aha ngayjee asunntee ko ni xi tjíhin, Ntianá ts'e.

[27]Tsa nku xi najmi s'ejihin Ntianá b'a kuitsunuu nga kuankín chinoo niñu ni'yaha ko tsa mjenuu kuankíún yo, chinoo tu mí ni xi k'uéjñat'ahánuu. Najmi tu b'a bixíún tsa kui niu xi ts'iínkatsún kjuankjintak'unnuu. [28]Tunga tsa tjín xi b'a kuitsunuu: "Ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha ja kik'aihi chje yjo xu'bi", najmi tu chino nk'ie. T'ech'óhoo yjonuu niu tu ngat'aha tsa nkú kamaha xi b'a kuatsúnuu ko tu ngat'aha tsa kuatsún kjuankjintak'uhun.

[29]Najmi b'a tíxian tsa kjuankjintak'uhun xi kjine niu kuatsún. Kjuankjintak'un níhi xi b'a kuatsúu tíxian. At'aha, ¿á xi nkú ts'ín tínchjaha kjuankjintak'uhun xuta xi kj'aí chasehe ra nga cha mí nihi xi ma ts'ian? [30]Tsa tsjaha máb'achjíhi Ntianá at'aha títsjána ni xi tíine, ¿á kuinchjayanehena xuta tsa kjíne ni xi ja kuatsjaha máb'achjíhi Ntianá?

[31]Kui b'a maha, tsa chinoo ko tsa s'iu ko tsa tu mí nihí ni xi n'oo, ngayje ni xi n'oo katakúchji kjuachánkaha Ntianá. [32]Najmi tu n'o nga ndyjajihin xuta xi ntjehe judio tjehen ra ko xi najmi ntjehe judio tjehen ra ko ta ndaha xuta ninkuhu Ntianá. [33]An bi, tu mí nihí ni xi ts'ian, ni xi sasíhin ngayjee xuta ts'ian. Najmi tu ni xi ngandana bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xuta ts'ian. B'a ts'ian tu xi k'uankihi.

11 B'a ta n'oo xi nkú nga ts'ian, at'aha an bi, b'a ta ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín skuenkjún jminchjíun

[2]Tsjo ts'ín nchjanijmíyahanuu, já nts'e, at'aha tehente f'áítsjennuu an ko at'aha tín'o ni xi tsakuyánuu. Kui ni xi kik'aina ko b'a ta ts'ín kits'inkjas'ennuu. [3]Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi tjen títjuhun nga nkúnkú jáx'in, ko xi tí'mi x'in kui xi tjen títjuhun chjuúhun, ko Ntianá kui xi tjen títjuhun Cristo.

[4]Tu yá ndahá ni xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntianá ko tsa nga ts'iínkjas'en én xi tsjáha Ntianá, kui xi najmi tíbenkjún xi tjen títjuhun. [5]Ko tu yá tachjuúhún ni xi najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntianá ko tsa nga ts'iínkjas'en én xi tsjáha Ntianá, kui tachjúun xi najmi tíbenkjún xi tjen títjuhun. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kichj'ajnu kaha. [6]At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku, tu sahá katate ntsjaha. Ko tsa subaha nga kuate ntsjaha ko a ra nga kj'uájnu kaha yjoho, tu sahá kat'é'ma nintaku ma.

7 Xi tí'mi ndax'in najmi tjíhin nga k'ué'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'ín tjíyaha Ntianá, b'a ts'ín kits'ínndaha Ntianá ndax'in xi tjuun, ko kui ndo bakúchji kjuachánkaha Ntianá. Tunga xi tí'mi tachjuún, kui xi bakúchji kjuachánkaha xi tí'mi x'in. 8 At'aha ndax'in xi tjuun najmi yjonintehe tachjúun nibaha ra. Tachjuún xi tjuun ní xi nibaha ra yjonintehe ndax'iun. 9 Najmi ngandaha tachjúun kin'endaha ndax'iun. Ngandaha ní ndax'iun kin'endaha tachjúun. 10 Kui kjuaha tjíhin nga k'ué'maha nintaku xi tí'mi tachjuún, tu xi skuenkjúhun xi batéxumaha ko skuenkjúhun ntítsjee.

11 Tunga ajinná xi s'ejinná Nda Ntianá, tjín xi chjuúun at'aha ta tjín xi x'in, ko tjín xi x'in at'aha ta tjín xi chjuúun. 12 At'aha xi nkú ts'ín yjonintehe ndax'iun nibaha ra tachjuún xi tjuun, b'a ta ts'ín nd'ai xi tí'mi tachjuún tsihin xi x'in tí'mi. At'aha ngatentee ni xi tjín nginkun Ntianá nibáha ra.

13 N'enkjíntak'un sisiun ni xu'bi. ¿A nda tjín nga nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntianá? 14 Xi nkú ts'ín yaha, tsa nku nda ts'iínndju ntsjaha, ta kui ta maha títsjáha kjuasuba yjoho. 15 Tunga tsjohó tjíhin nku tachjuún tsa ts'iínndju ntsjaha. At'aha kui xi kik'aihi nga ndju kama ntsjaha tu xi k'ué'makoho nintaku.

16 Tunga tsa tjín xi mjehe k'ésiyáha ni xu'bi, najmi b'a ts'ín nkani ko ta ndaha najmi b'a ts'ín nkaha xuta ninkuhu Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga n'ekj'áítsjen ngabayaha Nda Ntianá nk'ie nga kama ñjakú xuta ninku

17 Najmi tínchjako tsjo tsjonuu ni xi xínnuu nd'ai, at'aha najmi ngandanuu ma ñjakúkohonu xinkiu. N'e'un níhi xinkiu nga ma ñjakú. 18 Kui ni xu'bi xi tjun xínnuu. Tí'miyana nga b'i ngjáhán ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axíún yjonuu nk'ie nga ma ñjakú ninku. Ko santaha tís'ejinna ni xi tí'mina, 19 at'aha tjíhín ni nga ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axíún yjonuu tu xi chaha yá xi ndjá síjña nginkun Ntianá.

20 Nk'ie nga ma ñjakúkoo xinkiu, najmi n'o xi nkú ts'ín tsakúyaná Nda Ntianá nga kikjineko sa já ni'yakuyáha. 21 At'aha nk'ie nga chino, b'i ngján nkúnkú fakj'á ni xi ts'e. Tjín xi najmi sakúhu nichinee ko tjín ngá xi ma ch'i. 22 ¿A ra najmi tjíhínnuu ni'ya má nga kama chinoo ko s'iu? ¿Á tu ni xi najmi chumi ni chjíhi ra tín'ekohonu xuta ninkuhu Ntianá ko tí'baihi ruu kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjíhin ra? ¿Nkú xínnuu? ¿"Nda tín'o", a xínnuu? Nk'ie nga b'i tín'o, najmi tjín xi nkú ts'ín "Nda tín'o" xíhinnuu.

23 Ta kui ma maha én xi kitsjána Nda Ntianá, ta kui ma maha én xi tsakuyánuu. B'i kixinnuu: Ta kuihi nistjen nga kin'ekjas'en Nda Ntianá

Jesu, jakj'á ninkuan. 24Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjáha máb'achjíhi
Ntianá, tsakjánya ninkuon ko b'i kitsú: “Kui xu'bi xi yjonintena xi
n'ekjas'en ngandanuu. B'i ta n'oo tu xi kj'uaítsjehennuu an.”
25B'a ta ts'ín jakj'á chutsíun nk'ie nga ja kamaha nga kikjine
nichinee. B'i kitsú: “Kui chutsíin tíbakúchji jnína xi ja tíb'éndako
tsetsehe Ntianá nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'iínko xuta. B'i ta n'oo tu xi
kj'uaítsjehennuu an xki xki nga s'iu.” 26Kui b'a maha, xki nga chinoo
ninkuon ko s'iyo chutsíun, b'aha ra nga kik'atuts'ihin kui nii santa
nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá, tíbixínyo nga k'ien.
27Kui nga tu yáhá ni xi najmi skuenkjúhun nga kjine ninkuon ko
nga k'úíya chutsíun nga ts'iín xi nkú kitsú Nda Ntianá, kui xi títsjehen
jé nga najmi tíbenkjún yjonintehe ko jníhi Nda Ntianá. 28Kui b'a
maha, kintehe ni nga xuta kjine ninkuon ko nga k'úíya chutsíun,
tjíhin ni nga katasejin sisin animaha. 29At'aha tsa tjín xi chuba
kjinehé ko chuba k'úíhí nga najmi ts'iínkie yjoho nga yjonintehe Nda
Ntianá niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha chuba tíkjinehé ko tí'bi niu.
30Kui kjuaha nga tjíhin ajinnuu nkjin xi kjintu'un ko xk'íén ko
k'ua xi ja k'ien. 31Tunga tsa chasejin sisihiín animan á, Ntianá najmi
ts'iínk'anjiná jé. 32Nk'ie nga base Ndantianá tsa nda ko tsa najmi nda
ni xi n'eé, yo títsjániyáná tu xi najmi n'enijéhená nistjin nga n'enijéhe
xuta xi tjín asunntee.
33Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama ñjakú nga chinoo
nichinee, b'i ngján chúyohoo xinkiu. 34Tsa tjín xi tíma bjoho, ni'yaha
kakjine. B'a kats'ín tu xi najmi ts'iínk'a niyáha ra Ntianá ngat'aha ni
xi títs'ín nk'ie nga tíma ñjakúkoo xinkiu.
Ni xi tjín sa ajinnuu, nk'ie nga kfínsenuu k'uendá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kj'aí kj'aí kjuanda tsjáha Espirituhu Ntianá xuta ninku

12 Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin tíkjá kjuanda xi
tsjáha Espirituhu Ntianá xuta ninku.
2Yo xi nkú n'e tintsuboo nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnuu Ntianá. Xi
nkúhu tsa kichju'yúnnuu nga kitsjennkíhuu ntia xi najmi maha nchja,
xi ntsja xuta ts'ínndaha. 3Kui b'a maha, tíxinyahanuu nga ndaha nku
xuta xi Espirituhu Ntianá títs'ínkinchjaha najmi ma b'a tsu: “¡Najmi
nda Jesu!” Ko ta ndaha nku najmi ma: “¡Jesu xi Nda Ntianá!” tsu, tsa
najmi tíjñajihin Espirituhu Ntianá.
4Kj'aí kj'aí kjuanda xi 'baihi xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu
Ntianá xi tsjáha. 5Kj'aí kj'aí xá xi maha ts'ín xuta, tunga nkuhú maha
Nda Ntianá xi tsjá xáha. 6Kj'aí kj'aí ni xi maha incha ts'ín, tunga
nkuhú Ntianá xi ts'ín ngayjee niu nga ts'ínxájinyjehe xuta ninku.
7Nga nkúnkú kik'aihi nga Espirituhu Ntianá kuakúchji yjoho
ngandaha ngayjee xuta ninku. 8Tjín xi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha

xuta én xi nanka, ko ta tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga kuitsuyaha xuta ni xi kamankjihin. 9 Tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga 'yún s'ejihin Ntianá, ko tjín ngá xi ts'iínnkihi xuta. Ta kuihi Espiritu xi tsjáha nga b'a ts'iín.

10 Tjín xi maha ts'ín kjuankjún, ko tjín ngá xi Ntianá tsjáha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. Tjín xi mankjihin tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntianá tíjñajihin xuta. Tjín xi nchja kj'aí én xi tsjáha Espiritu, ko tjín ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. 11 Nkuhú Espirituhu Ntianá xi ts'ín ngayjee ni xu'bi. Xi nkú ts'ín mjehe tsjá nii, b'a ts'ín tsjáha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aá xinkiá ñá xi xuta ninku

12 Xi nkúhu yjonintená, nkuhú maha tunga nkjihín ni xi tjíhin nga tjíxanya. Ko ngayjee ni xi tjíhin, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a ta tjín ngat'a ts'e Cristo. 13 At'aha nkuhú Espirituhu Ntianá kisaténtáhaná ngatenteé ko ngayjeé kik'ainá nga ki'yaá ta kuihi Espirituhu Ntianá. B'a ts'ín nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio tjehen ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjehen ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse ko ta ndaha tsa xi ndaí yjoho.

14 Nku yjoninte najmi nku ndjuú maha. Nkjin ní ni xi y'aha ra nku yjoninte. 15 Tsa b'a kuitsu nku tsukaá: "Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi ntsa 'mina", tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi ta yjonintee y'aha ra? 16 Ko tsa nku tjabaxínñjaá b'a kuitsu: "Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi tunkun 'mina", tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'aha ra?

17 Tsa tu subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'ín kuinú'yáhaná? Ko tsa tu subahá tjabaxínñju kama yjonintená, ¿nkú ts'ín kj'uántahaná? 18 Xi nkú ts'ín kisasíhin Ntianá, b'a ts'ín y'éntu nga nkúnkú ni xi tjíhin yjonintená. 19 At'aha tsa nkuhú ni xi tíjña, najmi ta yjonintehe ma. 20 Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'aha ra yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

21 "Najmi machjénna ji", najmi tsuhu tunkaán ntsaá. Ta ndaha: "Najmi machjénna jun", najmi tsuhu nintakaá tsukaá. 22 Tu sa ní má najmi 'yún machjénná yjonintená bixíhaán, tu sa ní kui xi 'yún machjén sa. 23 Ko xi b'a maná nga kinte tjen, kui xi tu sahá tsjo n'ek'íé saá. Ko má najmi mjená nga kama chji, kui xi b'e'maá, 24 at'aha najmi machjéhen nga k'úé'maá yjonintená má nga ma chji bixíaán. B'a kits'ínk'íé Ntianá yjonintená nga 'yún n'echjí saá xi b'a maná nga kinte tjen.

25 B'a kits'ín Ntianá tu xi najmi kama ngabihi ra xinkjín yjonintená ko tu xi b'i ngján kúhun ra xinkjín. 26 Nga ngayjee ni xi y'aha ra

yjonintená, tsa tjín xi un tíbehe, ta un skuehe xi k'oo. Ko tsa 'yún tíchun sahaá nku, ngayjee xi k'oo ta tsjo incha kamaha.

27 Jun xi yjonintehe Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee.
28 Ntianá kitsjá nga s'e ajihin xuta ninku tjun já postru, xi ma joho já profeta xi tsuya én xi Ntianá tsjáha, xi ma jahan já maestru, ko askahan xi maha ts'ín kjuankjún, ko xi maha ts'ínnkihi xuta, ko xi be nkú ts'ín kuasinko xuta, ko xi tsjen títjun, ko xi nchja kj'aí én xi Espirituhu Ntianá tsjáha.

29 ¿A ngatenteehé xuta ninku xi já postru? ¿A ngatenteehé xi já profeta? ¿A ngatenteehé xi já maestru? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ín kjuankjún? 30 ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga kamaha ts'iínnkihi xuta? ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga nchja kj'aí én xi tsjáha Espirituhu Ntianá? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ínk'atiya nkú tsuhu ra kj'aí én xi Ntianá tsjáha xuta?

31 Kui b'a maha, ajihin ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntianá, n'e mjo xi kjennuu niyá. Tunga xínyahánuu nku xi 'yún kjennuu niyá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chjí saha

13 Tsa mayjena én xi tjín ko én xi nchja ntítsjee tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tu tífanehé bichú ma ko a ra nku kicha xi tífanet'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga tín'ekjane. 2 Tsa ts'inkjas'en én xi tsjána Ntianá, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntianá, tsa be tu mí nihí ni, ko tsa 'yún s'ejinna Ntianá nga santaha kama ts'inkjí t'axían naxi, tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, najmi chumi ni chjíhi ra an. 3 Tsa tsjaha xuta x'an ngayjee ni xi tjínna ko tsa ts'inkjas'en yjona tu xi kuitihi ngandaha xuta xi kj'aí, tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, tu kjuandahá b'a ts'ian.

4 Xi tjíhin kjuatjo, kui xi ta tjíhin kjuatsenta ko nda animaha. Xi tjíhin kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchja én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, 5 najmi ts'ín ni xi najmi sasíhin xuta xingisoo, najmi tu ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kitsa ma kjahan, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehe, 6 najmi tsjo maha ni ch'onk'un xi ts'ín xuta. Tsjo ní maha ni xi naxu ts'ín xuta. 7 Xi tjíhin kjuatjo ts'ín'yún tak'unyje ni xi f'ajin, s'ejihin ngayjee ni xi ts'e Ntianá, ma 'yún k'un tehente Ntianá, ko ts'ín chúkjuayje ni xi mat'ain.

8 Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú nistjin nga najmi ta ts'iínkjas'ehen já profeta éhen Ntianá, ko nga najmi ta tsjáha Ntianá nga kuinchja xuta kj'aí kj'aí én, ko nga najmi ta kamachjéhen nga cha xi nkú ts'ín yaá nd'ai. 9 At'aha tu ichíhí yaá nd'ai ko tu ichíhí ni xi tsuyaná já profeta nd'ai, 10 tunga nk'ie nga kuitjusun ni xi tjíhin nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tu ichíhí yaá nd'ai.

11 Nk'ie nga ndyjana, kinchja xi nkú ts'ín nchja jántí xi,
kits'innkjíhin k'an xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un jántí xi, ko kamankjinna
xi nkú ts'ín mankjihin jántí xi. Tunga nk'ie nga ja kama chá, y'ejñá
t'axían ni xi ts'ín jántí xi. 12 At'aha nd'ai tu tíya xanáá ni xi ts'e
Ntianá xi nkú joyaha tsa nku chutsín tíchaseyaá nga najmi nda ts'ín
tíyaá, tunga kuichúhú nistjin nga cha sisián Ntianá. Nd'ai chuba
be, tunga kuichúhú nistjin nga skue sisian. B'a ts'ín skue xi nkú ts'ín
bena.
13 Najmi maha feya nga tís'ejinná Ntianá ko nga tíma 'yún k'aán
ko nga tjínná kjuatjo. Tunga kjuatjooho xi 'yún chjíhi ra nga nga jaan
nii.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjíhin nga kj'aí kj'aí én nchja xuta

14 N'e mjo kjuatjoo ko ta n'e mjo nkjin tíkjá kjuanda xi tsjá
Espirituhu Ntianá. Tunga ajihin kui niu, 'yún n'e mjo nga
Ntianá tsjánuu éhen ko nga n'ekjas'on. 2 At'aha xi tsjáha Espirituhu
Ntianá nga kj'aí én kuinchja, kui xi Ntianá nchjako, najmi xuta.
Nkuhú Espiritu be ni xi nchja. Najmi tíjña chji niu. Najmi ch'a be nkú
tsuhu ra. 3 Tunga xi Ntianá tsjáha éhen ko nga ts'iínkjas'en, kui xi
xuta nchjako tu xi kjésíntjehen, kuasinko ko tsjá nga'yúhun.
4 Xi kik'aihi nga nchja kj'aí én xi najmi ch'a mankjihin, ta kuihi
tsjá nga'yún subaha yjoho. Tunga xi kik'aihi nga Ntianá tsjáha
éhen ko nga ts'iínkjas'en, kui xi kjesíntjen xuta ninku. 5 Mjena kai
tsa ngatentoo k'uainuu nga chubo én xi kj'aí xi tsjá Espiritu, tunga
'yúhún mje sana tsa k'uainuu nga tsjánuu Ntianá éhen ko nga
n'ekjas'on. At'aha 'yún chjí saha ra xi ts'ínkjas'en én xi Ntianá tsjáha
nga xi nchja én xi kj'aí xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá tjín
tsa tjín xi ts'iínk'atiya én xi kj'aí xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'ín
kuisíntjehen xuta ninku.
6 Kui b'a maha, já nts'e, tsa kfínsenuu ko kuinchjakonuu kj'aí én
xi tsjána Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mí nihi xi sakúnuu tsa
b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda tjín nga xínyanuu ni xi b'éjña chjina
Ntianá, ko a ra ni xi ts'e Ntianá xi mankjinna, ko a ra ts'inkjas'ennuu
nku én xi kitsjána Ntianá, ko a ra tjín ni xi kuakuyánuu?
7 Santaha ni xi fane xi nkúhu yánaxu ko a ra arpa, tsa najmi kj'aí
kj'aí ts'ín fane, ¿nkú ts'ín chaha suun xi tín'ekjanekoho yánaxu ko a
ra arpa? 8 Ko tsa najmi kjuane sisin tjio xi nchjaha já juun nga kján,
¿yá xi k'uénda yjoho nga ngjuai kján? 9 B'a ma ajinnuu. Tsa chubo
kj'aí én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'ín kamankjihin ra xuta ni xi
chubo? B'a joya xi nkúhu tsa tíchubajihinsón.
10 Nkjin maha én xi tjín asunntee ko nkúnkú tjíhin sin. 11 Tunga
tsa najmi tímankjinna nkú tsuhu ra én xi tínchjakona nku nda, nku

nda xi najmi yo nankihi kamaha an ndo ko an nku nda xi xin nankihi kamana ndo. 12 B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'enuu nkjin tíkjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntianá. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjénsíntjen xuta ninku.

13 Kui b'a maha, xi nchjaha kj'aí én xi tsjáha Espiritu, katankihi Ntianá tu xi kamaha ra ts'ínk'atiya én xi kuinchja. 14 At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntianá, kuinchja kj'aí én xi tsjána Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna. Tu animana tínchjakohó Ntianá. 15 Kui nga, ¿mí ni xi ts'ian ni ma? Animana kuinchjakohona Ntianá, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animana sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. 16 At'aha tsa tu animahi ní tín'etsjokoho ri Ntianá ko as'ai tíbasínñjuhi nku xi najmi be ni xi tín'ei, ¿nkú ts'ín nkuhú ts'iín makoho ri yjoho nga ts'iíntsjoho Ntianá nk'ie nga najmi tímankjihin ni xi tíchubai? 17 At'aha kjuaxi nga nda ts'ín tín'etsjoihi Ntianá nga b'a tín'ei, tunga najmi tíchjusíntjenní nda xinkuu.

18 Tsjaha máb'achjíhi Ntianá nga 'yún nchja sa kj'aí én xi tsjána Espiritu nga jun. 19 Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta ninku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuitjujin kjuankjintak'unna nga te mii tsu'ba én xi najmi ch'a kamankjihin. At'aha én xi bitjujin kjuankjintak'unna, kui xi tsjániyáha xuta xingisoo.

20 Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'ín n'enkjíntak'un xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un jántí xi. Xi nkú ní ts'ín je tjíyaha ntí xi, b'a ní ts'ín je kas'eyanuu, tunga n'enkjíntak'unnú xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un xuta xi chá. 21 B'i ts'ín tjít'a xujun kjuatéxumoo:

Kj'aí én ko kj'aí xuta xi xin nankihi
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bi.
Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,
najmi kuasínñjuna, kitsú Ntianá.

22 Kui b'a maha, kj'aí én xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yúhun Ntianá ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntianá, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga én xi tsjá Ntianá nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

23 Tsa tíma ñjakú xuta ninku ko tsa ngayjee kuinchja kj'aí kj'aí én xi tsjáha Espiritu, ko tsa as'ai kjuas'en yo xuta xi najmi be ni xi tín'o ko tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntianá, ¿a najmi b'ahá kuitsu nga lukuu? 24 Tunga tsa ngatentoo tín'ekjas'on én xi títsjánuu Ntianá, tsa as'ai kjuas'en yo xi najmi s'ejihin ko tsa xi najmi be ni xi tín'o, nk'ie nga kuint'é ni xi tíchubo, b'a kuitsu animaha nga tjíhin ngatitsun ko nga n'enijéhe ra ni xi tjehen. 25 S'ejña chji ni xi tjíntu'má animaha ko kuasinkúnch'in nga ts'iíntsjoho Ntianá ko b'a kuitsu nga kjuaxi nga Ntianá tíjñajinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú n'e aya ninku

26 Kui nga, ¿nkú kuixíaán ni, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúkoo
xinkiu, tjín xi se, tjín xi bakúyaha xuta xingisoo, tjín xi tsuya ni xi
b'éjña chjihi Ntianá, tjín xi nchja kj'aí én xi tsjáha Espiritu, ko tjín
xi ts'ínk'atiya éen. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnkú, b'a n'oo tu xi
chjúsíntjehennu xuta ninku. 27 Tsa tjín xi kuinchja kj'aí én xi tsjáha
Espiritu, tsa jo ko santaha tsa jan katuma. Nkúnkú b'a incha kats'ín
ko nku xi kats'ínk'atiya éen. 28 Tsa najmi tjín xi maha ts'ínk'atiya éen,
xi nchja kj'aí én xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'ejña. Kanchjako
suba yjoho ko kanchjako Ntianá.
29 Ko máha xi ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntianá, tsa jo ko tsa jan
katuma ko xuta xingisoo kats'ínnkjink'un sisin nkú tsuhu ra ni xi
tínt'é. 30 Ko tsa nku xi kab'ejña yo Ntianá k'uéjña chjihi kj'aí ni,
kandjén jyu xi tínchjo. 31 B'a ts'ín nkúnkú jun kama n'ekjas'on én xi
Ntianá tsjánuu tu xi ngatentoo chahanu ko sakú nga'yúnnuu. 32 Xi
kik'aihi kjuanda nga ts'iínkjas'en én xi tsjáha Ntianá, kui xi tjíhin
nga skue chuba nga kuinchja. 33 At'aha kjuajyu tsjoho Ntianá, najmi
ni xi n'ejnu n'et'a.
Xi nkú ts'ín tíjñaha ngayjee xuta ninku xi ts'e Ntianá, 34 jminchjíun
tjíhin nga ngjuén jyu aya ninku. At'aha najmi tjíhin kjua tsa
kuinchja. Kant'é'éhen x'ihin xi nkú nga títsu kjuatéxumoo. 35 Tsa tjín
ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásjaiyaha x'ihin. At'aha najmi nda tjín
tsa ajihin xuta ninku kuinchja nku tachjuún.
36 ¿A ajinnuuhú kich'atuts'ihin ra nga kis'enijmí éhen Ntianá?
¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjóhoon éen? 37 Tsa tjín xi b'a maha nga
Ntianá tsjáha éhen ko a ra tsa kui xi kits'ínkjáíhin nku kjuanda
xi tsjá Espiritu, kui xi kats'ínkie nga kjuatéxumaha Nda Ntianá xi
tíb'et'ánuu ei. 38 Tsa tjín xi najmi ts'iínsihin ni xi tíb'et'ánuu ei, najmi
tu n'esihuun ko kui.
39 Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntianá katsjánuu
éhen nga n'ekjas'on ko najmi tu b'ech'óhoo xi kuinchja kj'aí én xi tsjá
Espiritu. 40 Ngatentee ni xi n'oo, n'esisiun ko tankínko ch'ich'iun.

B'i ts'ín kits'ínkj'áítsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

15 Ko nd'ai já nts'e, mjena ts'inkj'áítsjennuu én nda tsuhu Nda
Ntianá xi y'enijmínuu, xi kin'ekjóhoon ko xi ndjá tinchajiun.
2 Kui én nda tsu xu'bi ts'iín nga k'uankinuu yjonuu. B'a kama tsa
n'etjusun én xi y'enijmínuu. At'aha tsa najmi, tsuhu ra ma nga tu
kjuandahá kis'ejinnuu éen.
3 Títjun kits'inkjas'enuu én xi kits'inkjáíhin, nga ngat'aha
ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen

Ntianá. 4Kis'eyanji ko nistjin xi ma jahan j'áíya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá.

5Tsakúchjihi yjoho Pedro ko askahan já postru xi te joo. 6Askahan nkuhú nga tsakúchjihi ra yjoho ts'ati un unchan já nts'eé. Nkjin maha xi tjíntu sa xi incha kikie Nda Ntianá ko k'ua xi ja k'ien. 7As'ai ta tsakúchjihi yjoho Santiago ko askahan ngayjee já postru.

8Ko xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjoho. 9At'aha b'a xian nga an xi 'yún ichí sa ajihin já postru ko najmi ma k'an tsa nda postru xíhin yjona, at'aha kitsjennkí unkie xuta ninkuhu Ntianá. 10Tunga tu ngat'aha ní kjuandaha Ntianá tsichu mahana yáha an nd'ai, ko najmi tu kjuandahá kitsjána kjuandaha Ntianá. An xi 'yún kits'inxá sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ai nína, kui xi b'a kits'íun. 11Kui b'a maha, tsa an ko tsa já postru xingisoo, én nda tsuu y'enijmíi ko kui xi kis'ejinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

12Tunga tsa ni xi tís'enijmíhi nga j'áíya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'ín b'a tíincha tsuhu k'ua xi tjín ajinnuu nga najmi ta kj'uaíyaha ra xuta xi ja k'ien? 13At'aha tsa najmi kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áíyaha ngabayoo ma. 14Ko tsa najmi j'áíyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhu ra ma nga tu kjuandahá tíb'enijmíi ko nga tu kjuandahá tís'ejinnuu éen. 15Tsa ni xi b'a tjíhin nii, já tsank'á níi jin, at'aha najmi b'a tjín ni xi tíbixínyai. B'a tíxian at'aha jin tsixínyai nga Ntianá kits'ínkj'áíyaha Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi ta kj'uaíyaha ra xuta, kui xi tsuhu ra nga najmi j'áíyaha Cristo.

16At'aha tsa najmi ta kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áíyaha. 17Tsa najmi j'áíyaha Cristo ngabayoo, tu kjuandahá kis'ejinnuu ni xi kis'ejinnuu. Tu yje tintsubajihín so ngatitsunnuu b'a. 18Ko ta ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'ejihin Cristo. 19Tsa ni xi tu eihí asunntei tíchuyáá ni xi sakúná at'aha s'ejinná Cristo, tu xí kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi ta tjín asunntei b'a.

20Tunga j'áíya kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha chan xi tjun xi 'baihi Ntianá, at'aha kui xi tjun j'áíyaha ajihin xuta k'ien. 21At'aha xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'íhin nku nda j'aikjas'ehen ngabayoo, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'íhin kj'aí nda kj'uaíyaha xuta ngabayoo. 22Xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Cristo n'ek'íéntu tík'un síhin ngayjee xuta.

23Tunga f'áíyahá ra nga nkúnkú xi nkú ts'ín kanéhe. Tjun j'áíyaha Cristo ko askahan nk'ie nga kj'uaí ngáha kj'uaíyaha xuta xi ts'e.

24 Nk'iehé kuitjusunyje ni xi kama asunntee. Tjun ts'iínkje Cristo
ngayjee xi batéxuma ko ngayjee xi tjíhin xá ko xi tjíhin nga'yún,
ko askahan ts'iínkjas'en má batéxuma aya ntsja Ntianá xi Na'miná
maha. 25 Tjíhin nga kuatéxuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéntu
kinte sjai ngayjee xi tífi kontraha. 26 Kontra xi kfekuhu nga n'ekje, kui
xi ngabayoo.

27 At'aha Ntianá kits'ínk'iéntu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjín.
Tunga nk'ie nga b'a títsu éhen Ntianá nga kin'ek'iéntu ngayjee ni xi
tjín kinte sjai Cristo, tínchja chji chji nga najmi ko Ntianá xi tíjña kinte
sjai Cristo, at'aha kui xi b'a kits'íun. 28 Ntianá kits'ínkjas'ehen aya ntsja
Cristo ngayjee ni xi tjín, ko nk'ie nga kits'ínk'iéntu Cristo ngayjee ni xi
tjín kinte sjai, as'ai ko ta Cristo xi Ntíhi Ntianá ts'iínkjas'ehen yjoho
Ntianá. B'a ts'ín Ntianá nkuhú kui kama ts'ehe ngayjee ni xi tjín.

29 Tjín xi baténtá yjoho ngajoho xuta xi ja k'ien. Tunga tsa najmi
kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ¿á ngajoho xuta xu'bo incha baténtáha
yjoho xi b'a ts'íun?

30 Ko jin, ¿á tín'ekjáíhin ri ni ch'onk'un xi tímat'ain teheenteheni?
31 An bi, já nts'e, xki nistjin tíijñajihin ngabayoo. Kjuaxi ni xi tíxinnuu
xi nkú ts'ín kjuaxi nga tsjo mana nga s'ejinnuu Nda Ntianá Jesucristo.
32 Nanki Efeso kis'ekona kjuasti já xi b'a ts'ín kjan xi nkúhu chu kjan,
tunga tsa najmi ta kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ¿mí nihi xi
tsijnena nga b'a kits'ian? Tu sahá b'a n'eé xi nkú incha tsu k'ua já:
"S'iá ko chineé, at'aha ndyjunni kuayáá."

33 Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachanuu. Yo nga b'a tsu én:
"Xi tsjenko xuta xi ch'onk'un, ta ch'onk'un bitju." 34 N'ek'óntjaiyo
kjuankjintak'unnuu ko najmi tu n'o ngatitsun. At'aha tjín ajinnuu xi
najmi be ni xi ts'e Ntianá. B'a tíxinnuu tu xi kama subahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

35 Kutsa tjíhín xi b'a kuitsu: "¿Nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha
ra xuta k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?"

36 ¡Ji nda nchini xi b'a tíbixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi
títjun kuayá. 37 Najmi ni xi stjúkjoo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa
xujmá tuniñu ko tsa kj'aí xujmá. 38 Ntianá tsjáha xujmóo yjoninte xi
mjehe. Nga nkúnkú xujmóo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

39 Najmi tu nku chuba yjoninte xi tjín. Kj'aí k'un yjonintehe xuta
ko kj'aí k'un xi ts'e chu. Kj'aí k'un ngá xi ts'e nisee ko ta kj'aí k'un xi
ts'e tiu. 40 B'a ta ts'ín kj'aí k'un ni xi tjín nk'a ján ko xi tjín t'anankiu.
Tsjo k'un xi tjín nk'a ján ko tsjo k'un xi tjín t'anankiu, tunga kj'aí kj'aí
kjuatsjo xi tjíhin. 41 Ts'íu kj'aí ts'ín bat'ai, ko sóo kj'aí ts'ín bat'ai, ko
niñuu kj'aí ts'ín bat'ai ngá. Ko nga nkúnkú niñu xi tjín kj'aí kj'aí ts'ín
bat'ai.

42 B'a ta kama nk'ie nga kj'uaíyaha xuta ngabayoo. S'eyanji
yjoninte xi maha batsun, tunga yjoninte xi kj'uaíya ngáha ra najmi
ta kamaha ra kuatsúhun. 43 S'eyanji ni xi najmi chumi ni chjíhi ra,
tunga nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra s'ehe kjuachánka. S'eyanji xi najmi
tjíhin nga'yún, tunga nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra s'ehe nga'yún.
44 S'eyanji yjoninte xi kich'aá nd'ai, tunga kj'uaíya ngáha ra yjoninte
xi Espirituhu Ntianá k'uénda xi nkú ts'ín mjehe. Tsa tjín yjoninte xi
nkúhu xi kich'aá, ko ta tjín ngá xi k'uénda Espirituhu Ntianá.
45 B'a ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá: "Nda xi tjuun kin'enda ko
y'ejña tík'un." Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui
xi tsichu ma Espiritu xi ts'ínk'íéntu tík'un xuta. 46 Tunga najmi
kjuatík'un xi tsjáhá Espiritu xi tjun. Títjun ní kjuatík'un xi tsjá
asunntei, askahan kjuatík'un xi tsjá Espiritu.
47 Nda xi tjuun ndyjo t'anankiu kin'endakoho, tunga nda xi ma
joho ndjiojmi ján nibaha. 48 Xi nkú tjín nda xi kin'endakoho ndyjo
t'anankiu, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e t'anankiu. Ko xi nkú tjín nda xi
nibaha ndjiojmi ján, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e ndjiojmi ján. 49 Xi nkú
ts'ín tjíyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakoho ndyjo t'anankiu, b'a
ta ts'ín s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibáha ndjiojmi ján.
50 Jun já nts'e, tíxinyanuu nga yjoninte xi kich'aá nd'ai najmi
kama kjuas'enjin nga Ntianá kuatéxumaha. Ta ndaha ni xi maha
batsun najmi ma sakúntehe ajihin ni xi najmi maha batsun. 51 Xínya
manuu ni xi tíjña 'maná. Najmi ngatenteé kuayáá, tunga ngatenteehé
k'oóntjaiyaá. 52 Xi nkú ts'ín kitsa b'echjáá ko chjux'áá tunkaán, b'a
ts'ín kitsa k'oóntjaiyaá nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjioo,
as'ai kj'uaíyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tu xi najmi ta kuayá saha,
ko ñá ta k'oóntjaiyaá. 53 At'aha yjoninte xi kich'aá nd'ai xi maha
batsun tjíhin nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi
maha 'me nd'ai tjíhin nga yjoninte xi najmi ta kuayáha kama.
54 Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi
maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi
najmi ta kuayáha, nk'iehé kuitjusun én xi tjít'a:

Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.
55 Ji ngabaya, ¿má ni nga kin'e nganai?
Ji ngabaya, ¿má ni nga'yún
xi n'ek'ienkohoni xuta?

56 At'aha ngabayoo ts'ínchjén ngatitsuun nga ts'ínk'ienkoho
xuta, ko ngatitsuun ts'ínchjén kjuatéxumoo nga bakúchji ni xi 'mihi
ngatitsuun. 57 Tunga máb'achjíhi ra Ntianá, kui xi tsjáná nga n'e
nganaáha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntianá Jesucristo.
58 Kui b'a maha, já nts'ena xi 'yún tjona, ndjá tincho ko tjen
nga'yúhuun yjonuu. Tehente tankínko ndju so xáha Nda Ntianá. Yo
nga najmi xá tiya tín'o nga Nda Ntianá tín'exát'ohoo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga n'esúhun toon chje xuta ninku Jerusalen

16 Máha ngat'a ts'e toon chje xi tímasúhun xuta ninku Jerusalen, b'a ta n'oo xi nkú nga kixihin xuta ninku xi tjíntu nanki xi tjín ante Galacia. 2 Xi nkú tjín mahanu, xki tuminku t'ejña t'axíún ichí toon nga nkúnkú. Xi nkú tjín sakúnuu, b'a tjín t'ejña t'axíún. Ch'atjó tooon tu xi nk'ie nga kuichuseheenuu najmi tjíhin nga chj'asúhun toon chje.

3 Nk'ie nga kuicha yo ts'inkjíá nanki Jerusalen xuta xi jun chj'ajiun ko tsjaha xujun má nga an tíb'exá, tu xi ngjuaikohо ra toon xi kin'esúun xuta ninku xi tjín ján. 4 Tsa nda tjín nga ko an kfían yo, ta ts'inka niyá jóo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi tjíndaha nga ts'iín

5 Kfínsenuu, tunga nk'iehé nga kj'ua ante Macedonia kfínsenuu, at'aha tjíhin nga kj'ua nanki xi tjín yo. 6 Kutsa nkjihín nistjin kúátejñajinnuu nga kuicha yo. Kutsa yohó ts'inkj'a nistjin chunch'óon, tu xi b'a ts'ín kama kuisinkohonú má xi tjehen kfín ngáhana askahan. 7 At'aha najmi mjena tsa tu skuehénuu nga kj'ua yo. Mje nína nkjin nistjin kúátejñajinnuu. B'a ts'ian tsa Ntianá tsjántena. 8 Tunga kúátejñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kuichú S'í Pentekoste, 9 at'aha sakúntena nga ts'inxá sisian, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontraha ni xi títs'ian.

10 Tsa kuichúsenuu Timoteo yo, nda n'e n'ekjóhoon tu xi tsjo k'úéhe ra nga k'úéjñajinnuu. At'aha ta xáha Nda Ntianá títs'ín xi nkúhu an. 11 Kui nga najmi tu 'bainto tsa tjín xi tu tohón kamaha ndo. Tu sa ní tisinkoo tu xi nda ts'ín kats'ínndjuúhu niyáha nga kj'uaísehena ei. Kas'ehe kjuajyu nga kanibá, at'aha tíkuyá nga kj'uaíko já nts'eé xingisoo.

12 Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkjúhun nga ngjuaiko já nts'eé xi ngjuaitsubek'únnuu, tunga najmi kits'ín yuhú nga nd'ai ngjuai. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga ngjuai.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

13 Tintsuba ndo ko ndjá tinchajiun xi s'ejinná. Ndjá n'esjo yjonuu ko tjen nga'yúhuun yjonuu. 14 Ngayjee ni xi n'ekoo xinkiu, katakúchji kjuatjonuu.

15 Jun já nts'e, yo nga xuta xinkjín nda Estefana tjun kits'ínkjáíhin éhen Ntianá ajihin xuta xi tjín ante Akaya ko kitsjáha yjoho nga tíincha basinko xuta ninku. 16 Tíbankinuu nga tasinñjuhuu xuta xi b'a k'un xi nkúhu xuta xu'bi ko ngayjee xi ta kuihi xá xi ts'ín ko xi ts'ínkjas'ehen yjoho xóo.

17 Tsjo mana nga j'aisena Estefana ko Fortunato ko Akaiko, at'aha
ngajonuu incha tsasinkona. 18 Kits'ín nga kikjenta animana xi nkú
nga ta kits'ín ajinnuu. Xuta xi nkúhu xu'bi kayaha nga nda nkjún xá
xi ts'ín.

19 Títs'ínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjín ante Asia. Akila ko
Priscila ko ngayjee xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha 'yún títs'ínkjinuu
kjuasuniña jun xi ta s'ejinnuu Nda Ntianá. 20 Ko ngayjee já nts'eé xi
tjín ei títs'ínkjinuu kjuasuniña. B'i ngján súniñohoo xinkiu.

21 An Pablo ntuna tíb'et'áhanuu kjuasuniñana.

22 Tsa tjín xi najmi tjoho Nda Ntianá Jesucristo, kui najmi nda
katuma nginkun Ntianá. ¡Nibáí Nda Ntia!

23 Kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo. 24 Tjona ngatentoo
jun xi nkú ts'ín Cristo Jesu tjoho ñá.

Xu̱ju̱n xi ma joho xi kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Corinto̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Corinto̱

1 An Pablo̱, an xi kama nku nda̱ postru̱hu̱[a] Jesucristo̱ a̱t'aha̱ Nti̱a̱ná b'a̱ ts'ín kama mjehe. An ko̱ nda̱ nts'eé Timoteo̱ tísuniñai̱hi̱ jun xu̱ta̱ ni̱nku̱hu̱ Nti̱a̱ná xi tintsu̱bo̱o nanki Corinto̱ ko̱ ngatentoo̱ xu̱ta̱ha̱ Nti̱a̱ná xi tintsu̱bo̱o nga ngúsuhu̱n a̱nte Akaya̱.

2 Kas'enu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu xi tsjáná Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

B'i̱ ts'ín y'éjña chji Pablo̱ nga Nti̱a̱ná kitsjáha̱ nga'yúhu̱n a̱jihi̱n kju̱a̱ni̱ma̱ xi j'ajin

3 Kan'etsjoho̱ Nti̱a̱ná, kui xi Nti̱a̱ha̱ ko̱ Na̱'mihi̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱. Kui xi Na̱'miná ko̱ Nti̱a̱ná xi ma ni̱ma̱ha̱ ñá ko̱ xi tehe̱nte tsjá nga'yúnná. 4 A̱jihi̱n ngayjee̱ kju̱a̱ni̱ma̱ xi tíbitjajíaán tsjá nga'yúnná tu̱ xi ko̱ ta̱ ñá ta̱ ka̱ma k'u̱a̱i̱ nga'yúhu̱n ra̱á xu̱ta̱ xi kju̱a̱ni̱ma̱ tíf'ajin. A̱t'aha̱ títsjá nga'yúnná Nti̱a̱ná, kui nga ka̱mahaná k'u̱a̱i̱ nga'yúhu̱n ra̱á xu̱ta̱.

5 Xi nkú ts'ín nkjin kju̱a̱ni̱ma̱ tíbitjajíi̱n nga̱t'aha̱ Cristo̱, b'a̱ ta̱ ts'ín tse nga'yún xi tísakújinni̱ Cristo̱. 6 Tu̱ xi sa̱kú nga'yún níhi̱nu̱u ko̱ tu̱ xi k'u̱a̱nkihinu, kui nga tíbitjajíhi̱nni̱ kju̱a̱ni̱ma̱. Ko̱ nk'ie nga tí'ba̱i̱ nga'yúnni̱, tí'ba̱i̱ nga'yúnni̱ tu̱ xi sa̱kú nga'yúhu̱nnu̱u. Kui nga'yúu̱n xi ku̱a̱si̱nko̱nu̱u tu̱ xi n'e̱ chúkju̱a̱nu̱u nk'ie nga ni̱banenu̱u kju̱a̱'un xi tíbitjajíi̱n. 7 Yai̱ xi nkú ts'ín tjíyanu̱u. Kui niu̱ xi tíma 'yún tak'ui̱n. A̱t'aha̱ yai̱ nga nkuhú bitjajíaán kju̱a̱'un ko̱ b'a̱ ta̱ ts'ín sakú nga'yúnná.

8 Jun já nts'e, najmi mjeni̱ tsa k'úé'mai̱ kju̱a̱ni̱ma̱ xi tsitjajíi̱n a̱nte Asi̱a̱. Tu̱ xí tsehé ni xi kamat'ai̱n nga ta̱ santaha najmi ta̱ tíchúkju̱a̱ha̱ni̱ niu̱. "Ja najmi ta̱ ku̱i̱tjunkihiná xu'bi̱", tsixíi̱n. 9 B'a̱ kamani̱ xi nkú maha̱ já xi n'e̱k'ien. Tu̱nga b'a̱há kamani̱ tu̱ xi najmi ji̱n su̱ba̱ ka̱ma 'yún tak'uhu̱nni̱ yjoni̱. B'a̱ ní kama tu̱ xi Nti̱a̱ná

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu̱ ra̱ "nda̱ postru̱" ko̱ a ra̱ "já postru̱".

kama 'yún tak'uhunni. Kui xi ts'ínkj'áíyaha xuta k'ien. 10 Ntianá
kits'ínk'ankini nga ja ma kuayá níi ko behe tak'uin nga tu nku
ts'iínk'ankihíni. Tu nkú b'ahá ts'iín.
11 Chubantjai sahani nk'ie nga chubakoo Ntianá. At'aha tsa
nkjin maha xi kuinchjantjaini nk'ie nga kuinchjako Ntianá, ta nkjin
kamaha xi tsjáha máb'achjíhi Ntianá ngat'aha nga nda títs'ínkoni.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhún kits'ínkjihi ra xuta ninku Corinto

12 Tsjo mani nk'ie nga chasei xi nkú ts'ín tintsubai ko yai nk'ie nga
naxu kin'ei ajihinnuu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachaihi.
Nk'ie nga b'a kin'ei ajinnuu, kjuandaha ní Ntianá kitsjániyáni. Najmi xi
nkú ts'ín tíjñaha xuta kitsjániyáni. 13 Nk'ie nga n'ekjíihi xujun, b'et'aihi
ni xi kamankjinnuu nga n'eyo. Nda nkjún tjín tsa kamankjinyjenuu niu.
14 Ja tímankjinnuu ichí nd'ai nga nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá
Jesu tsjo kamanuu jin xi nkú ta ts'ín tsjo kamani jun.
15 Tu ngat'aha nga ja be nga b'i tíma ajinná, kui nga kama
mjehena nga tjun kfínsehenuu tu xi sakúhunuu kjuanda nga jo niyá
kfíntsubek'úhunnuu. 16 Mjena kai nga tjun kj'ua ajinnuu nk'ie nga
kfían ante Macedonia ko askahan ta kjúáisehé ngáhanuu nk'ie nga
k'oóya ngáhana yo. B'a ts'ín kama kuisinkohonú nga ts'inndjuú
ngáhana niyána xi tjehen ante Judea.
17 Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'ín y'endáhana, ¿a najmi kits'innkjín
sisihín ra k'an? ¿A ra b'endáná ni xi ts'ian xi nkú ts'ín b'énda xuta
ni xi ts'ín, nga ta kuihi chubo "johon" ko tsa "najmi" tsu? 18 Ntianá
xi be nga najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" bixíihin. 19 At'aha
ajinnuu an ko Silbano ko Timoteo y'enijmíi Jesucristo xi Ntíhi Ntianá,
ko kui xi najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" títsu. Kui ní xi
"johon" títsuná. 20 At'aha ngayjee ni xi tsuya títjun Ntianá nga ts'iín,
kui xi bitjusun ajihin Cristo. Kui kjuaha ngat'aha Cristo "b'a kat'e"
bixíhinná tu xi sakúhu ra kjuachánka Ntianá.
21 Ntianá ts'ín nga jun ko jin ndjá binchajián Cristo, kui xi j'ájinná.
22 Kikj'áts'ená nga y'éjñajin Espirituhu animan á. B'a ts'ín yahaná nga
n'ekjáíhiín ni xi tsjáná askahan.
23 Nginkun Ntianá b'a tíxinnuu: Nk'ie nga najmi ngjisenuu nanki
Corinto, najmi ngjia at'aha najmi mjena tsjanuu kjuaba. Kataya tsa
najmi kjuaxi ni xi tíxian. 24 Najmi tín'e kjua'yúhun ri xi nkú ts'ín
s'ejinnuu Ntianá, at'aha ja ndjá tincho. Tu sa ní tíbisinkoihi tu xi
s'ehenuu kjuatsjo.

2 Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfínsenuu, tu xi najmi kjuaba
k'uejñájihinnuu. 2 At'aha tsa tsjanuu kjuaba, ¿yá xi ts'iín nga
k'úé tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanuu kjuaba n'oo nga
k'úé tsjo tsjona?

3 Kui nga kits'inntúhunuu tu xi najmi sakúhuna kjuaba nk'ie nga
kuichusehenuu. At'aha jun xi tjíhin nga k'uainú kjuatsjo. Ko behe k'an
nga kjuatsjona, kui xi ta kjuatsjonuu. 4 At'aha ni xi y'et'ánuu nk'ie
nga kits'inntúnuu, b'a ts'ín y'et'á at'aha tu xí bahá tjíhin animan a
ko tu xí nusihín tjíyaha kui chubo nga santaha ixí kikjíinntaná.
Najmi kits'inntúnuu tsa tu xi k'úé babahanuu. Kits'inntú nínuu tu xi
chahanu nga tu xí tjohóna jun.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga tjíhin nga n'endyjat'aha ra nda xi najmi nda kits'íun

5 Tsa tjín xi kits'ín nga kik'ie babana, najmi tu nku an xi b'a
kits'ínna. Nk'ie nga chasehe raá, ko ní jun b'a ta kits'ínnuu. Nk'ie
nga chasehe raá tíxian, b'a tíxian tu xi najmi k'uatihi ra ni xi tíxian.
6 Nkjin maha xi tjín ajinnuu xi ja kits'ínk'íéchjí nda xi kits'ínk'ié
babana. Najmi ta chúkjuaha ra. 7 Tu sahá n'endyjat'ohoo ndo ko
tjon nga'yúhuun tu xi najmi kjuaboo ts'iínkjet'aha ra k'un. 8 Kui nga
tíbankihinuu nga takúchji ngáha ruu ndo nga tjonuu.
9 ¿Á kits'inntúhunuu? Kits'inntúnuu tu xi skuehena tsa
kuinú'yá'énnú. 10 Xi n'endyjat'ohoo ko ta an ts'inndyjat'aha. Tsa
ni xi tjíhin nga n'endyjat'a nku ni, ja kits'inndyjat'a. B'a kits'ian
ngandanuu ninkun Cristo, 11 tu xi najmi tjín xi nkú ts'ín tsungijihin
yjoho ndanindoo. At'aha ja yaá xi nkú ts'ín ch'on ts'ín tjíyaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga najmi ts'andayaha ra nk'ie nga ngji nanki Troa

12 Nk'ie nga tsichuk'ienijmíá nanki Troa én nda tsuhu Cristo,
ndaha tsa kitsjántena Nda Ntianá nga k'uenijmíá yo, 13 tunga najmi
kis'eya tsjo tsjohó ra animan a, at'aha najmi kisakúna nda nts'eé
Tito yo. Kui nga "ja tífihina", kixihin ra xuta xi tjín yo ko ngjia ante
Macedonia.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga Ntianá kits'ínchjéhen nga ngjindjuko én nda tsuhu Cristo

14 Máb'achjíhi ra Ntianá xi ts'ín nga tehente n'e nganakoi Cristo
Jesu ko nga jin títs'ínchjénni nga tíb'éjña chji éhen. Kui éen xi nkú
joyaha ni xi sinjne xi tíf'ánta tu má xi tjehén ni. 15 Jin xi nkú joyaha
ntaha chje sinjne xi Cristo ts'ínkjas'ehen Ntianá, xi tíf'ánta ajihin xi
tíb'anki ko ajihin xi tíndyja. 16 Xi tíndyjoo jne ngabaya tíf'ántaha
jin ko kui nto títs'ínk'iehen. Tunga jne kjuatík'uhún tíf'ántaha jin xi
tíb'anki ko títs'ínk'iéntu tík'uhun nto. ¿Yá xi kamaha ts'iín xá xu'bi?
17 Jin najmi b'a tín'ei xi nkú incha ts'ín xi tíbatéña éhen Ntianá tu xi
sakúhu ra ni. Ngayjehe ní animan i b'enijmíi Cristo. B'a n'ei ninkun
Ntianá xi kitsjá xáni.

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'aha ni xi y'énda Ntianá nga tjuhun ko ni tsetse xi y'énda nd'ai

3 Nk'ie nga b'a tíbixíin, ¿a jihín nda ts'ín tíchubantjái yjoni? ¿A ra machjéhénni xi nkúhu xuta xi kj'aí nku xujun xi nda ts'ín kuinchjantjaini tu xi jun n'ekjáíhinni? ¿Ko a ra machjéhénni tsa jun n'endo nku xujun tu xi ts'iínkjáíhinni xuta xingisoo? 2 Jun ní xujun xi nda nchantjaini, kui xi y'éjñajinni Cristo. Be ko ts'ínya ngayjee xuta, 3 at'aha ya chji chjihi nga jun xi xujun xi kits'ínntu Cristo xi jin kin'ekjas'ein. Najmi kin'entú xi nkú ts'ín n'entú xujun. Espirituhu ní Ntianá xi tíjña tík'uun kin'entúkoho. Ko najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin níná xi xutahá kis'et'a.

4 Cristo títs'ín nga ma k'uin nga b'a kuixíin nga b'a tjín ni xi tíbixíin nginkun Ntianá. 5 Najmi tjínni nga'yún kuenta ts'ajin subai, tsa b'a kuixíin nga ts'ajin ni xi mani n'ei. Ntia níná tsjáni nga'yún nga n'ei ni xi n'ei. 6 Kui xi y'éndani tu xi kama n'exájihin ri ni tsetse xi Ntianá y'énda nga nda ts'iínkoho xuta xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tjít'a niu. Ni xi títs'ín ní Espirituhu Ntianá niu. At'aha ngabaya fikoná kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espirituhu Ntianá ts'ínk'íéntu tík'unná bi.

7 Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xuta Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tu ngat'aha kuachánka xi tíbat'aijín ankjín, ndaha tsa najmi tse kamaha nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'iínnijéhe ra xuta nga tjehen ngabaya, tsa kui xi b'a nkjún ts'ín kis'ehe kjuachánka, 8 ¿a najmi 'yúhún nkjún ts'ín tjín saha kjuachánka ni xi ts'ín Espiritu?

9 Tsa kis'ehe kjuachánka xáha kjuatéxuma xi ts'ínnijéhe xuta, ¿a najmi 'yúhún tjín saha kjuachánka xáha én nda tsuhu Ntianá xi ts'ín nga naxu tíma xuta nginkun Ntianá? 10 At'aha kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kindyja. B'a ts'ín mankjinná nga ch'achubakaá kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tíjña nd'ai. 11 Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamaha nga tsat'ai, ¿a najmi 'yúhún tjín saha kjuachánka ni xi najmi maha feya?

12 At'aha yai nga b'a tjín ni xi s'ejinni, kui nga najmi tjín ni xi títs'ínkasín'yúhunni. 13 Najmi b'a n'ei xi nkú kits'ín Moise. Kui xi najyun y'é'makoho ankjín tu xi najmi skuehe xuta Israel nd'íhi kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamaha nga tsat'ai. 14 Tunga kis'e jyuhún kjuankjintak'uhun xuta xu'bo. Ko santaha nd'ai, nk'ie nga incha ts'ínya ni xi y'éndakoho Ntianá nk'ie, b'a ma tsa ta kuihi najyuun b'é'ma kjuankjintak'uhun. Najmi kje chjuxíhin najyun xi nkuhú Cristo maha kjexín. 15 Santaha nistjin nd'ai, nk'ie nga incha ts'ínya ni xi y'ét'a Moise, kji'ma sa kjuankjink'uhun.

16 Tunga nk'ie nga s'ejihin xuta Nda Ntianá, chjuxíhin najyuun.
17 At'aha nkuhú Nda Ntianá ko Espiritu, ko má nga tíjña Espirituhu
Nda Ntianá ndaíhi yjoho xuta. 18 Kui b'a maha, ngatenteé najmi ta
tjí'maha ankjían. Xi nkú ní ts'ín ma chjiya sénnistjinná nku chutsín,
b'a ts'ín bakuchjáá kjuachánkaha Nda Ntianá. Tíbichú maá xi nkú
tjín ko xki nistjin 'yún tísakú saná kjuachánkaha. B'a títs'ínkoná Nda
Ntianá xi Espiritu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín y'énijmí

4 Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin, at'aha Ntianá tsase nimani
nga kitsjáni xá xu'bi. 2 Najmi tjín ni xi kin'ei xi suba mani.
Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamañia tín'echjéin ko najmi
tín'ek'óntjaiyai éhen Ntianá. Tíbixínya chji chji níi éhen Ntianá xi
naxu tjín. B'a ts'ín nginkun Ntianá bakuchjíhi ri nkú k'uin ngayjee
xuta xi je tjíntuyá kjuankjintak'uhun. 3 Tsa b'a ma tsa tíjña 'ma sa én
nda tsuhu Ntianá xi tíb'enijmíi, tu ajihin ní xuta xi ndyja tíjña 'ma.
4 At'aha ntia xi batéxumaha asunntei kits'ín jyun
kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejihin Ntianá tu xi najmi incha
skuehe nd'íu, tsa kamankjihin én nda tsu xi títsuya kjuachánkaha
Cristo. At'aha nk'ie nga chaseheé Cristo, Ntianá yaá. 5 Najmi jin
tíb'enijmíyahani yjoni. Tíb'enijmí níi nga Jesucristo xi Nda Ntianá
maha. Ngandanuu tín'ei ni xi tín'ei at'aha tíjñajinni kjuatjoho Jesu.
6 At'aha Ntianá xi kitsjá kjua nga kuat'ai nd'íu má jyuun, kui xi ta
kits'ínkat'aijínná tu xi b'a ts'ín chahaná kjuachánkaha Ntianá xi
tíbat'ai ankjín Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi j'ajin

7 Kik'aini kjuanchiná xu'bi, tunga b'ahá joya jin xi nkú joyaha
ndjií ninte xi má nga tíjñaya kjuanchinóo. B'a kama tu xi s'ejña chjihi
nga Ntianá ts'e nga'yún chánkoo ko najmi jin ts'ajin. 8 Nkjin tíkjá
maha kjuanima xi tíyai, tunga tísakú niyáháni. Kjintahani, tunga
najmi tífet'ahá ra k'uin. 9 Tjín xi yjanki unkieni, tunga najmi títs'ín
nga mahání Ntianá. Tjín xi 'yún títs'ín'unni, tunga najmi títs'íhin nga
tíbayai.
10 Tu má xi tjehén ni nga tíbankíin, ta kuihi kjuanima tibitjajíin
xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjihi ajinni
nga Jesu xi tíjña tík'un. 11 At'aha jin xi tintsuba tík'uin, tehente
tintsubajiin ngabayoo tu ngat'aha Jesu, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjihi
nga tíjña tík'un Jesu ajihin yjoninteni, yjoninte xi tjíhin nga kuayá
ndyjun nkini. 12 B'a ts'ín jin xi tíbayahani ko jun tíbintsuba tík'un.
13 B'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Kis'ejinna, kui nga kinchjahana."
Ko jin b'a ta ts'ín tjíntuyáni. Ta s'ejinni, kui nga ta chubahani.
14 At'aha yaá nga Ntianá xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Nda Ntianá Jesu

ngabayoo, kui xi ta ts'iínkj'áíyakoná Jesu ko ts'iínkinchná nginkun.
15 Ngandanuu ngayjee ni xu'bi, tu xi nkjin xuta tsjáha ra máb'achjíhi
Ntianá tu ngat'aha kjuanda xi tíincha sakúhu. B'a ts'ín tís'ejña chjihi
kjuachánkaha Ntianá.

16 Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin. Ndaha tsa tífenki nga'yúhun
yjoninteni, tunga xki nistjihín tísakú nga'yúhun animan i. 17 Ichí ko
kutjuhú f'a kjuanima xi tíyaá nd'ai, tunga kuihí niu xi ts'iín nga nku
kjuachánka xi tíjña sín ko xi nda ts'ati sa sakúná. 18 Najmi ni xi tíyaá
n'esihiín. Ni xi najmi tíya nináá kjintahaná. At'aha ni xi ma chji tu
tífahá, tunga ni xi najmi ma chji s'ejña sín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga yjoninte tsetse ch'aá

5 At'aha yjonintená, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi
tintsubayaá ei asunntei. Ko nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee,
yaá nga ndjiojmi ján ch'aá nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntianá, xi
najmi xuta kits'ínnda ko xi najmi maha batsun. 2 Un tímaná nk'ie nga
tintsubaá ei. Mangimjená n'ekjáíhiín ni'ya xi k'uainá ndjiojmi ján. Kui
xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. 3 B'a ts'ín ndaha
tsa chjúxiná ni'ya najyunte xi kich'aá nd'ai, najmi kisti chaná.

4 At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintená,
xí f'áítse'uhúnná nga najmi ta chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjená
ch'aá yjoninte xi kich'aá nd'ai, najmi tsuhu ra tsa najmi mjená
yjoninte. Ni xi mje nináá, nga ch'aá yjoninte tsetse tu xi b'a ts'ín
ni xi tíjña tík'uun k'úéjñaha ngajoho ni xi maha 'me. 5 Kui ngat'oo
kits'ínndahaná Ntianá ko kitsjáná Espirituhu, tu xi cha kixihiná nga
n'ekjáíhiín ni xi tsjáná askahan.

6 Kui nga tehente ndjá tinchahaná ko yaá nk'ie nga tintsubajin
saá yjonintee, tintsuba t'axíhiín Nda Ntianá. 7 Tinimaá tu ngat'aha
xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi tíyaá. 8 Ndjá tinchaá ko mangimjená
nga tu sahá k'úéjña t'axíaán yjoninte xi kich'aá nd'ai nga
kuintsubakaá Nda Ntianá.

9 Kui nga tu nkú mjehéná nga n'eé ni xi tsjoho Nda Ntianá, tsa
ni xi tintsubajin saá yjoninte xu'bi ko tsa ja kin'ekj'áíyaá. 10 At'aha
ngatenteé tjíhin nga kuicháá nginkun Cristo nga kuasehe ni xi kin'eé,
tu xi n'ekjáíhin raá ni xi kanéná nga nkúnkáá, ni xi kin'eé nga
tintsubajián yjonintená ei asunntei, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi kits'ín Cristo ngandaná

11 Kui b'a maha, at'aha yankjúin Nda Ntianá, kui nga tí'miya
sisihin ri xuta nga ta s'ejihin. Ntianá be xi nkú ts'ín tjíyani ko mjena
nga ko ta jun xi nda animan uu choo xi nkú ts'ín tjíyani. 12 Najmi
ta tíchubantjáí ngáhani yjoni, tsa tu xi jun n'ekjáíhinni. Tu sa ní

tí'baintei nga jun tsjo tímanuu jin. B'a ts'ín kama n'ek'óyaha ruu
xi chuba tsjohó maha xi nkú ts'ín tíya, xi najmi nusihin xi nkú ts'ín
tjíyaha.
13 At'aha tsa jin xi lukui tsu xuta, luku níi at'aha xáha Ntianá
tín'ei. Tunga ngandanuu, kui nga n'esisihinni ni xi n'ei. 14 At'aha
kjuatjoho Cristo tíjñajinni ko tíbatéxumani. Behe tak'uin nga nkuhú
maha xi k'ien ngandaha ngatentee xuta, ko kui nga k'iehen ngatentee
xuta. 15 K'ien Cristo ngandaha ngatentee xuta, tu xi xi tjíntu tík'uhun
ja najmi ta kuenta ts'e suba k'úéntu tík'uhun. K'úéntu ní tu xi ts'iíhin
ni xi tsjoho Cristo. Kui xi k'ien ngandaha xuta ko j'áíya ngáha ra.
16 Kui nga najmi ta chasehe ri xuta xi nkú ts'ín basehe xinkjín
xuta. Ndaha tsa nk'ie b'a ta ts'ín kichaseihi Cristo, tunga nd'ai najmi
b'a ta ts'ín chasehe ri. 17 Kui nga xi nkuhú kamako Cristo, kui xi xuta
tsetse ngáha. Ja j'a ni chóo. Ja j'ai ni xi tsetse.
18 Ngayjee ni xu'bi Ntianá nibáha ra. Cristo kits'ínchjén nga
tsichuk'ún ngáha raá Ntianá. Ko jin kitsjá xáni nga k'úénijmíihi xuta
nga ja ma bichúk'un ngáha ra. 19 Tsuhu ra nii nga Ntianá kits'ínchjén
Cristo nga kama kuichúk'un ngáha ra xuta xi tjín ngayjee asunntee,
nga najmi ts'iínsihin jéhe. Jin kitsjáni nga k'úénijmíi nga ja ma
bichúk'un ngáha raá Ntianá.
20 Jin xi y'éxáni Cristo nga kuixínyai éhen. Kui nga xi nkúhu
tsa Ntianá tínchjakonuu nk'ie nga tíchubakoihi. Ngajoho Cristo b'a
tí'miihi nga t'endakoo Ntianá. 21 Cristo najmi kis'ehe ngatitsun, tunga
tsasehé ra Ntianá xi nkúhu tsa ngatitsun kis'ehe. Ngandaná b'a
kits'íhin Ntianá, tu xi tu ngat'aha Cristo naxu kamahaná nginkun.

6 Kui nga tíbinchihi ri jin xi tín'exát'aihi Ntianá nga najmi tu
tohón manuu kjuandaha Ntianá. 2 At'aha b'i títsu éhen Ntianá:
Nda chuba tsasinñjúhu,
tsásinkoho nistjin nga kits'ink'ankia xuta.
B'a tíxinnuu nga nd'ai ja kich'aá chubaha Ntianá. Ja tinchajián
nistjin nga títs'ínk'anki xuta.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi incha j'ajin tu ngat'aha xáha

3 Ndaha nku najmi tín'endyjajiihin tsa tu xi ndyjaha. B'a tín'ei tu
xi najmi ch'on ts'ín chubayanéhe xá xi tín'ei. 4 Tu sa ní ajihin ngayjee
ni xi n'ei bakúchji nga Ntianá tín'exát'aihi. Tín'e chúkjuai nkjin tíkjá
kjua'un ko kjuanima xi tíyai ko kjuaba xi tísakúni. 5 Tís'eni, nubayá
tín'ekjas'enni, ko tíma ñjakúneni xuta nga tífi kontrani. Xá ndjá tín'ei,
najmi tísuntuféi, ko kjintíá tíyai.
6 Naxu tíbankínkoi yjoni ko mankjinni ni xi najmi chuba
mankjiná. Tjínni kjuatsenta ko n'etjóíhi xuta. Tíjñajinni Espiituhu
Ntianá ko tíjñajinni kjuatjo xi nda. 7 Én xi b'a tjín tíchubai ko

nga'yúhun Ntianá tíjñajinni. Naxu tinchai nginkun Ntianá, kui xi n'echjéin nga binsinkoi yjoni.

8 Tjín nga yankjúnni ko tjín nga najmi yankjúnni. Tjín nga nda ts'ín chubantjáíni ko tjín nga ch'on ts'ín chubantjáíni. Já tsank'á n'e mani, ndaha tsa én xi naxu tíchubai. 9 Xuta xi najmi ch'a xi behe n'e mani, ndaha tsa ya sisinni. Xuta xi ja tí'me n'e mani, ndaha tsa tintsuba tík'un sai. Tí'baini kjuaníma, tunga najmi tíbaya níi. 10 Tintsubai xi nkúhu tsa kjuaba tjínni, tunga tehentehé tjín tsjo tsjoni. Tintsubai xi nkúhu xuta xi x'an, tunga nkjihín maha xi ja kin'e nchinái. Tintsubai xi nkúhu xi najmi chumi nihi xi tjíhin, tunga tjíhínni ni.

11 Jun xuta Corinto, jin ja kuachubako kixi kixihi. Tí'miyaihi ni xi tíjñajin aníman. 12 Mje níni jun, tunga jun najmi b'a ts'ín mjenuu jin. 13 Kui nga tínchjakohonuu xi nkúhu tsa ntína jun. B'a ta n'oo xi nkú nga tín'ei. B'a ta ts'ín takúni ni xi tíjñajin anímanuu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga najmi tjíhin nga nkuhú ts'iín mako yjoho xi s'ejihin Ntianá ko xi najmi s'ejihin

14 Najmi tu nkuhú n'e makoo yjonuu xuta xi najmi s'ejihin Ntianá nga ts'iínkonuu ni xi ts'e. At'aha, ¿a nkuhú mako xinkjín ni xi jee ko ni xi ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen ko má jyuun b'atjijihin xinkjín? 15 ¿A mahá nda nchjako Cristo ndanindoo? ¿Mí ni xi nkuhú incha y'a xi s'ejihin Ntianá ko xi najmi s'ejihin?

16 ¿A kamahá ninkuhu Ntianá ts'iínkjáíhin ntia xi ntsja xuta ts'ínnda? At'aha ñá xi ninkuhu Ntianá xi tíjña tík'uun. B'i kitsú Ntianá nk'ie:

Kúátejñajihin ko kjuatsú'bajihin xuta xu'bo.
An xi kama Ntiaha ko kui xi kama xutana.

17 Kui nga b'a ta kitsú saha Ntianá:

Titjujíúhun xuto, tankín t'axíún.
Najmi tu n'eko ni xi si nginkán,
ko b'a ts'ín an nda ts'ín ts'inkjáínnuu.

18 An xi kama Na'minuu ko jun xi kamo ntína.
B'a títsu Ntianá xi tjíhin nga'yún.

7 Kui b'a maha, jun xi tjona, ñá ts'añáá ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntianá nga n'e t'axíaán ngayjee ni xi ts'ínsi yjonintená ko aníman. Katuma je kikjián nginkun Ntianá nk'ie nga chjankjáán.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tsjo tímaha ni xi nda ts'ín j'ajin xuta ninku Corinto

2 Tjennteni ajin aníman. Ndaha nku najmi ch'on kin'eihi. Ndaha nku najmi kin'e'uihin. Ndaha nku najmi kich'anachaihi. 3 Najmi

b'a tíxinnuu tsa tu xi s'entahanuu. At'aha xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsubajiun animan̲i, tu xi nkuhú ch'ahaná xinkiá ndaha tsa kuintsubaá ko ndaha tsa kuayáá. 4Ma k'an nchjako kixi kixinuu ko tsjo mana jun. Ajihin ngayjee kjuanima xi tíyai, 'yún tísakúna nga'yún ko títsejíhinna kjuatsjo.

5Nk'ie nga jái ante Macedonia, ndahachí najmi kin'ekj'áíyai. Tu sa ní kjuasti kisakúni tu má xi tjehén ni. Incha kikjánko xinkjín xuta xi tjíntundáíni ko tsinkjunyai. 6Tunga Ntianá xi tsjá nga'yúhun xuta xi tjíhin kjuaba, kui xi kitsjá nga'yúnni nga kits'ín nibáseni Tito. 7Najmi tu nku nga kiyai Tito nga kisakú nga'yúnni. Ta kisakú nga'yún níni nga kitsúyani xi nkú ts'ín kisakú nga'yúhun ajinnuu. Kitsúyani nga 'yún mjenuu cha ngáhani ko nga nusin tjíntuyánuu ko nga kjintahanuu an. Kui niu xi kits'ín nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

8Ndaha tsa kits'ínk'ié babanuu xujun xi kits'inkjínuu, tunga najmi ta kjintahana nd'ai. Kjuaxi nga kis'entana nga tjuhun, at'aha kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'aha xujun xi kits'inkjínuu. 9Tunga nd'ai tsjo tímana, najmi tu ngat'aha nga kik'ie babanuu, tu ngat'aha ní nga kui kjuaboo kits'ín nga tsankinchj'a ngáha ruu animanuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'ín sasíhin Ntianá. Kui nga najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kin'ehe ri. 10At'aha kjuaba xi nibáha ra Ntianá ts'ín nga bankíchj'aha raá animan̲á. Kui niu xi ts'ín nga b'ankiá. Kui nga najmi tjín xi nkú ts'ín un kamaha tak'aán nga kui kjuaboo nibanehená. B'a tíxian at'aha kjuaba xi tsjáná asunntee, kui xi ts'ínk'ienná.

11Chasoo ni xi kits'ínkonuu kjuaba xi kits'ín nibánuu Ntianá. Tu xí kj'aíhí ts'ín kis'eyanuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kiyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjáínú. Kama stinuu ko tsinkjun ngat'aha ni xi kama kai. Kama mjenuu nga chanú ko kik'ohо xi nkú ts'ín tjehen ra nda xi ch'on kits'íun. Nk'ie nga b'i nkjún kama, tsakuchjíú nga najmi ko jun y'ahanuu ni ch'on tjín xi kamoo. 12Kui nga ndaha tsa kits'inkjíhinuu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian tu ngat'aha xi ch'on kits'ín ko ta ndaha ngat'aha xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian tu xi chaha nginkun Ntianá nga kjintahanuu jin. 13Ni xi kamoo kitsjá nga'yúnni.

Ko najmi tu nku ni xu'bi xi kitsjá nga'yúnni. Ta tu xí tsjo ní kamani nga kiyai nga tu xí tsjohó tjíhin Tito at'aha kisakú nga'yúhun nga y'ejñajinnuu. 14Ja ní b'a kixihin Tito nga tsjo mana jun, ko b'a tjín ni xi kixian. Najmi tíya tsank'ána. Xi nkú ts'ín kjuaxi ngayjee ni xi tsixíihin, b'a ta ts'ín kjuaxi ni xi kik'ihin Tito nga tsjo mani jun. 15Tito 'yún tjo ts'atihi jun nd'ai, at'aha f'áítsjehen xi nkú ts'ín ngatentoo kinu'yá'óhoon ko xi nkú ts'ín nda kin'ekjóhoon ko kiyankjún. 16Tsjo mana, at'aha be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tjíhin nga kamakúhu toon chje xuta ninku xi tjín ante Judea

8 Ko nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'ín Ntianá títsjáha kjuandaha xuta ninku xi tjín ante Macedonia. [2]Ndaha tsa ndjá kjuanima xi tíincha satéjin nga tíchjut'ayák'un, tunga tsjohó tjíntuhu. Ko ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'ínsuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchiná.

[3]Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjín kamaha kitsjá, ko santaha y'ésun saha nga kitsjá. [4]'Yún tsankini nga kj'uaainteihi nga sakút'aha kjuatsjo xu'bi tu xi kuasinkoho xuta xi s'ejihin Ntianá xi tjíntu ante Judea. [5]Ko najmi tu nku ni xi tsixíin nga ts'iín incha kits'ín. At'aha títjun títjun incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénnki Ntianá, ko ta incha kitsjáha yjoho nga kamakoni xi nkú ts'ín mjehe Ntianá.

[6]Kui nga tsinchiihi ri Tito nga ts'iínndjuúhu xá nda xi kik'atuts'ihin ra ajinnuu, nga k'uénda chje nda xi tín'esún. [7]'Yún nda n'o ngayjee ni xi n'o. S'ejinnuu Ntianá. Chubanijmíyahanu ni xi ts'e Ntianá. Mankjinnuu éhen Ntianá. Tjíndanuu yjonuu nga kuisinkoo xuta xi kj'aí. Tjonuu jin. Kui nga xi nkú ts'ín tehente nda n'ehenu ni xi n'o, b'a ta ts'ín nd'ai nda n'esún ngó toon chje xu'bi.

[8]Najmi b'a tíxian tsa tjíhin kjua'yún nga b'a ta n'oo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi tíincha ts'ín já nts'eé xi k'oo tu xi b'a ta ts'ín kuakúchjihinu nga ta ngayjee animanuu tínibáha kjuatjonuu. [9]Ja yo kjuanda xi y'a Nda Ntianá Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xí nk'ahá tjen tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanuu, tu xi ajihin kjuax'an xi kis'ehe ra kisakúhunuu kjuanchiná.

[10]Tsjanuu nku kjuatéxuma at'aha kjennuu niyá nga choo kui nii. Nk'ie nú jun tjun kama mjenuu nga n'esún toon chje ko jun tjun kin'esún. [11]Kui nga n'endjuúhunu nd'ai ni xi kich'atuts'ihinruu. Xi nkú ts'ín ngayjehe k'un kama mjenuu nga b'a n'oo, b'a ts'ín ngayjehe k'un xi nkú ts'ín tísakúnuu tjon niu nd'ai. [12]At'aha tsa ngayjee animaná tí'baá, ko tsa tí'baá xi nkú tjín tísakúná, Ntianá ts'ínkjáíhin ni xi tí'baá. Najmi tíbankiná ni xi najmi tjínná.

[13]Najmi b'a tíxian tsa jun tjíhin nga kuitjájiun kjuanima ko tu sa kj'aíhí ngá xi nda ts'ín k'úéntu. Ni xi nda ní tjín nga nkuhú nga nda ts'ín kuintsuboo. [14]Nd'ai tjínnuu ko kama k'uoho ni xi ndyjat'aha xuta xu'bo, ko kj'aí nistjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anuu. B'a ts'ín ta kama tsjánuu. Nku chubahá s'enuu. [15]Kuitjusun xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Najmi ts'anki kamaha xi 'yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya."

B'i ts'ín kitsúya Pablo yá xi ngjuaiko toon chje

[16]Tsjaha máb'achjíhi Ntianá at'aha kitsjáha Tito nga ta ngjuántaha ra yjoho jun xi nkú ta ts'ín kjintahana an. [17]Kits'ínj'o nga

ts'iíntjusun ni xi an tsankihi ko ngayjehe k'un tífisenuu. Ja b'a títsu koyaha animaha.

18 Ko ta tín'ekjíkoi Tito nda nts'eé xi nda ts'ín nchjayanehe ngayjee
xuta ninku, at'aha kixi b'énijmí én nda tsuhu Ntianá ndo. 19 Ko najmi
tu nku nda ts'ín chubanijmíyaha ndo. Ta y'ét'a xáha xuta ninku nga
kui xi ngjuaikoni nga kuankínkoi toon chje. B'i nda tín'ei ko b'a ts'ín
tín'etsjoho ra Nda Ntianá ko tíb'ejña chjii nga mjeni kuisinkoi xuta.
20 Najmi mjeni tsa tjín xi kuinchjayaneni ngat'aha xi nkú ts'ín tincha
títjuihin toon chje chánka xi tímakú. 21 Kui nga nda nda tíchasehe
ri xi nkú ts'ín kixi tíbankínkoi ni xi tín'ei nginkun Nda Ntianá ko ta
nginkun xuta.

22 Ko ta tín'ekjíkoi já xu'bi kj'aí nda nts'eé xi ja nkjin niyá
tsakúchjini nga nda fiko xáha. 'Yún mjehe kuasinkonuu, at'aha 'yún
sasíhin jun. 23 Ko máha Tito, ta kui xáha xi títs'ín xi nkúhu an, nga ta
tíbasinkonuu. Ko já nts'eé xingisoo xi tjenko, xuta ninku kits'ínkjihi.
Kui jóo ta ts'ín nga yankjún Cristo tu ngat'aha xá xi ts'ín. 24 Kui b'a
maha, nda ts'ín n'ekjáíhin ruu jóo tu xi skuehe ngayjee xuta ninku xi
nkú tjín kjuatjonuu ko mí kjuaha nga tsjo mahani jun.

B'i ts'ín y'énda Pablo xi nkú ts'ín s'ekú toon chje xi kamakú

9 Ta ndaha najmi machjéhen tsa kuet'ánuu nga toon chje
tímasúhun xuta xi Ntianá kikj'áts'ehe xi tjíntu ante Judea.
2 At'aha be nga nda animanuu. Xí tsjohó tímana nk'ie nga kixinyaha
kui nii xuta xi tjín ante Macedonia. B'a kixihin nga jun xi tintsuboo
ante Akaya nk'ie nú kjin tintsuba ndahanu nga k'uo toon. Nk'ie nga
kint'é xuta Macedonia kui nii, nkjin xi ta kixinchá tsjoho nga ta
ts'iínsun toon.

3 Tunga títs'inkjísehénuu já nts'eé xu'bi tu xi najmi tu a éhén
kamaha ni xi kixihin jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun
ngat'aha ni xi tín'o. Tífi jóo yo tu xi kuasinkohonuu nga k'úékú toon
xi k'uo. B'a ts'ín kamaha ni xi kixihin. 4 At'aha tsa kuankínkoi yo k'ua
xuta Macedonia, ko tsa as'aihi incha skue nga najmi kjee tjíkúnuu
toon chje, kama subani. At'aha ja tu xí tíma 'yún k'un níi ni xi
tsixíún. Ko jun ta kama subanuu. 5 Kui nga b'a kixihinna nga tu sahá
b'a xíhin já nts'eé nga tjun ngjuaisehenuu tu xi k'uéndakohonuu toon
chje xi tsixínya títjun nga k'uo. B'a ts'ian tu xi b'a ts'ín s'ejña ndaha
nku toon chje xi ngayjee anima tí'bai, najmi tu kjua'yúhún tí'bai.

6 N'ekj'áítsjon ni xu'bi. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba chan
kjesíntjen, ko xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse chan kjesíntjen. 7 Nga
nkúnkú tjon xi nkú tjín nibáha ra animanuu. Najmi tu un katuma
k'un ni xi k'uo nga k'uo, ko ta ndaha najmi tu kjua'yún 'boo. At'aha
Ntianá tjoho xi tsjo tjíhin nga tsjá ni xi tsjá. 8 Tjíhin nga'yún Ntianá

nga tu ni xí tsjáhánuu ngayje tíkjá kjuanda, tu xi tu nkjéhé nihi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu ko b'a ts'ín kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. 9 Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá nga b'i títsu:

Kits'ínndzjo ni xi tjíhin,
xuta x'an kitsjáha.
Tu nkjéhé ni nga naxu ts'ín.

10 Ntianá xi tsjá xujmá xi s'entje ko tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjánuu tu xi ta kama kuisinkohonuu xuta. Ts'iín nga 'yún tse s'enuu ko nga xúbáya ni nda xi tín'o. 11 Nkjin tíkjá kjuanchiná s'enuu tu xi ngayjehe k'un kama kuisinkoo xuta. Ko máha ni xi n'e nibákoni, kui xi ts'iín nga já nts'eé tsjáha máb'achjíhi Ntianá.

12 Nk'ie nga tíbisinkoo xuta xi Ntianá kikj'áts'e, tí'bohо ni xi machjéhen ko kui nga nkjin xi títsjáha ra máb'achjíhi Ntianá. 13 Nk'ie nga skue ni xi tín'o, incha ts'iíntsjoho Ntianá, at'aha tínu'yá'óhoon én nda tsuhu Cristo ko at'aha ngayje animanuu tíbisinkoo, ko najmi tu kui, kj'aí sa xuta. 14 Ko nk'ie nga incha kuinchjako Ntianá, kuinchjantjainuu at'aha tjoho jun. Incha skue nga tu xí tsehé kjuandaha Ntianá kitsjánuu. 15 ¡Máb'achjíhi ra Ntianá ngat'aha ni xi tsjáná! ¡Najmi tjínná én xi kuixínyahaná xi nkú ts'ín chánka ni xi tu kitsjáháná!

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xá xi Ntianá kitsjáha

10 Nginkun Cristo xi tjoho ko xi nda ts'ínko xuta, an Pablo tíbankinuu nku ni. B'a tíxian at'aha tjín xi b'a tsu nga najmi nda nkjún tjían nk'ie nga tíijñajinnuu ko nga ndjá nchja nk'ie nga kjin tíijñanuu. 2 Tíbankinuu nga najmi tu n'o nga ndjá kuinchjakonuu nk'ie nga kuichusenuu. At'aha tjínnkuhu k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'ín tintsubai xi nkú ts'ín nkaha xuta asunntei.

3 Kjuaxi kjáíhin nga asunntei tintsubai, tunga najmi b'ahá ts'ín tíbixkjain xi nkú ts'ín kján xuta asunntei. 4 At'aha najmi asunntei ts'e ni xi tín'echjéin nga tíbixkjain. Nga'yúhun ní Ntianá tín'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínkje nga'yúhun já kontra ko basinne'yún én xi nchja xi fi kontrani. 5 Chjuxubai ngayjee nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skue Ntianá, ko n'e nganaihi ngayjee ni ch'onk'un xi ts'ínnkjink'un xuta. B'a n'ei tu xi kuint'é'éhen ra Cristo. 6 Tjíndani yjoni nga n'ek'íéchjíi xi nkú ts'ín tjehen ra xi najmi kuint'é'én, tunga títjuhún tjíhin nga jun tjun kuinú'yá'én sisinnú.

7 Jun xi chase sunnk'ohoo ni xi tjín. Tsa tjín xi behe k'un nga Cristo yjanki, kui xi ta kats'ín kuenta nga ko ta jin yjankii Cristo xi nkúhu kui. 8 Ndaha tsa nk'a b'asjé yjona ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda Ntianá kitsjá xáni. Kui xi mjehe nga n'ei nga saájin so ni xi ts'e Ntianá, najmi mjehe tsa n'ei nga ndyjoo.

9 Najmi mjena tsa xujun xi títs'inkjínuu kuinchánkjúnnuu. 10 At'aha
tjín xi b'a tsu nga ndjá rú ko kjan rú én xi b'et'ánuu, tunga nk'ie rú
nga tíijñajinnuu najmi ndjá rú b'asjé yjona ko rú najmi chumi ni chjíhi
ra én xi nchja. 11 Tunga xi b'a títsuu kats'ín kuenta nga ni xi b'et'a
xujuin nga kjin tintsubai, kui niu xi n'ei nk'ie nga kuintsubajiihin.
12 Tjín xi nda ts'ín nchjanijmíyaha yjoho. Tunga máha jin, najmi
ma k'uin tsa b'a bixíin nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, ko tsa ta ñja
n'e makoi yjoni jóo. Ta ndaha najmi be ni xi incha ts'ín jóo, at'aha ta
kuihi xinkjín base chubayakoho ra yjoho ko incha base chubayaha
xinkjín. 13 Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kik'ainí jin,
kui niu xi chánka n'esjekohoni yjoni. Najmi bitjatíihi chjintí xi
y'éjñaha Ntianá xáni, xá xi tsichuk'únnuu santaha ko jun. 14 Tsa najmi
tsichuk'úihin kai, ja ra tíbitjatíihi má tjehen ra xáni. Tunga kjuaxihí
kjáíhin nga jin tjun tsichukoihi én nda tsuhu Cristo.
15 Najmi tíf'a ts'ajin xá xi incha kits'ín kj'aí xutaha, tsa tu xi
nk'a n'esjeheni yjoni. Tu sa ní tíchuyáihi nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin
sanuu Ntianá, b'a ts'ín kama tse sa ajinnuu xáni, 16 tu xi kama
kuankínk'iénijmíhini én nda tsuhu Cristo ajihin xuta xi kjin tjíntu sa
nga jun. At'aha najmi mjeni tsa n'e ts'ajin xá xi kits'ín kj'aí, tsa tu xi
b'a ts'ín n'e chánkahani yjoni.
17 Tsa tjín xi mjehe nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínkoho
Ntianá, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho. 18 At'aha najmi xi
nda ts'ín nchjayane suba yjoho, tsa kui xi nda n'ekjáíhin. Xi nda ní
ts'ín nchjayanehe Ntianá, kui ní xi nda n'ekjáíhin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín já postru ts'ank'óo

11 N'echúkjuo ichí tsa kuinchjajnu kuinchjat'a. Johon, n'e
chúkjuanú. 2 At'aha nginkun Ntianá nibáha ra xi nkú ts'ín
tíkunnuu. At'aha jun xi nkú joyaha takjín xi an kits'inkjas'en nga
kuixanko nku nda, kui xi Cristo. Ko mjena ts'inkjas'ehen jun xi nkú
joyaha nku takjín xunkú. 3 Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú
nga kamat'ain Eva nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakoho ra, tsa
b'a ts'ínndyjajihin kjuankjintak'unnuu ko najmi ta ngayjehe k'un ko je
tsjénnkihi ruu Cristo.
4 B'a tíxian at'aha nda ts'ín n'ekjóhoon já xi kj'aí én b'énijmínuu,
kui xi najmi éhen Jesu xi jin y'enijmíi. Jun xi ja kin'ekjóhon
Espirituhu Ntianá, ta n'ekjóhon kj'aí xi najmi Espirituhu Ntianá.
Jun xi ja kin'ekjóhon én nda tsuhu Cristo, ta tín'ekjóhon kj'aí én.
5 Najmi ichí mana yjona nginkun já postru i xi tjín. 6 Ndaha tsa najmi
'yún mana nchja nga nchja, tunga benná ni xi ts'e Ntianá. Ja ní tu xí
tsakuchjíhí ri nga yai ni xi ts'e Ntianá.
7 Nk'ie nga y'enijmínuu én nda tsuhu Ntianá, najmi j'achjínuu.
B'a ts'ín ts'asjé nimakjuahana yjona ko jun ts'asjénk'anuu. ¿A

ngatitsuhún kits'ian nga b'a̱ kits'innu̱u? 8 Tsakj'a to̱on xi kitsjána kj'a̱í
ni̱nku̱ tu̱ xi ka̱ma ts'ihinna xána̱ a̱jinnu̱u. 9 Nk'ie nga tsáte̱jñajinnu̱u
ko̱ nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinu̱u. A̱t'aha̱ ni xi
kindyjat'ána, já nts'eé xi nibáha a̱nte Macedoni̱a̱ kitsjána. Najmi
y'enénu̱u yjona̱ ko̱ tu̱ nkú najmi k'uenéhénu̱u yjona̱. 10 Kju̱axi̱ nga
éhe̱n Cristo̱ tíjñajinna ko̱ kju̱axi̱ nga ngúsuhu̱n a̱nte Akaya̱ najmi
ka̱ma s'e̱ch'ónna kju̱a̱tsjo xi tjínna nk'ie nga najmi f'achjá nga
b'eni̱jmíá én nda tsuhu̱ Cristo̱. 11 ¿Áhan? ¿A a̱t'aha̱ najmi tjona jun?
Nti̱a̱ná be nga tjona jun.

12 Tu̱ nkú kfínndjuko̱ná ni xi títs'ian. B'a̱ ts'ín najmi tsjantéhe̱ ra̱
xi tíi̱ncha bangisjai ni̱yáha nga xi nkúhu ji̱n ts'i̱ín ma yjoho̱, tsa tu̱ xi
b'a̱ ts'ín nk'a k'u̱a̱sjehe yjoho̱. 13 A̱t'aha̱ já postru̱ tsank'áhá jái̱. Xá xi
i̱ncha ts'ín b'ana̱cha̱ko̱ho̱ ra̱ xu̱ta̱. Já postru̱hu̱ Cristo̱ ts'ín ma mañá
yjoho̱. 14 Najmi ni tse̱tse̱ ni xi tíi̱ncha ts'ín jóo̱. A̱t'aha̱ nda̱nindoo̱ nku
ntítsjehe̱ Nti̱a̱ná ts'ín ma mañá yjoho̱. 15 Kui nga najmi ma nkjúhunná
nga já xi ts'ínxát'aha̱ ra̱ nda̱nindoo̱ xu̱ta̱ xi ts'ín ni xi nda i̱ncha ts'ín
ma mañá yjoho̱. Tu̱nga ku̱i̱chúhú ni̱stjin nga ts'i̱ínkjáíhi̱n chjíhi̱ ni xi
tíi̱ncha ts'ín.

B'i̱ ts'ín kitsúya Pablo̱ nga nkjin kju̱a̱ni̱ma̱ j'ajin nga̱t'aha̱ xáha̱

16 B'a̱há ta̱ tíxin ngáha̱nu̱u. Ndaha nku najmi b'a̱ tu̱ katsú nga
nchjajnu nchjat'a. Tu̱nga tsa jun xi b'a̱ ku̱i̱xíún, tu̱ sa ní tjennténú
nga kuinchjako̱nu̱u xi nkúhu nku xi nchja̱jnu nchja̱t'a tu̱ xi chánka
k'uasjéhena i̱chí yjona̱. 17 Nga ma k'an chánka k'uasjé yjona̱, najmi
Nda̱ Nti̱a̱ná tínibáha̱ ra̱ nga b'a̱ tíxian. An ní su̱ba̱ chu̱ba̱ tínchjaná.
18 Xihi̱ nkjihín maha xi chánka i̱ncha maha̱ yjoho̱ nga̱t'aha̱ xi nkú
ts'ín, kui nga ko̱ ta̱ an chánka ka̱mahana yjona̱. 19 A̱t'aha̱ jun xi
nkjink'un, kui nga nda ts'ín n'ekjáíhi̱n ru̱u xi nchja̱jnu nchja̱t'a.
20 Santaha 'ba̱i̱nto nga xu̱ta̱ musu̱ n'e manu̱u, nga ch'ana̱cha̱nu̱u, nga
chju'ánu̱u ni xi ts'a̱jun, ko̱ 'ba̱i̱ntoho̱ xi nk'a b'asjenu̱u yjoho̱ ko̱ xi
i̱ncha m'ojinnu̱u.

21 Ji̱n bi najmi b'a̱ ts'ín ndjá kin'eko̱i̱hi̱ xi nkúhu já xu'bo̱. Xí tíma
subahána nga b'a̱ tíxian. Tsa tjín xi ma k'un nga tsjo maha̱ nga̱t'a ts'e̱
yáha kui, ta̱ ka̱ma k'an b'a̱ ta̱ ts'ian, ndaha tsa tínchjajnu tínchjat'a
nga b'a̱ tíxian. 22 ¿A já hebreo̱ niu̱? Ta̱ nda̱ hebreo̱ná. ¿A ntje̱ Israel
tje̱he̱n ra̱ jóo̱? Ta̱ ntje̱ Israel tje̱henna. ¿A ntje̱he̱ Abraham jóo̱? Ta̱
ntje̱he̱ Abraham an. 23 ¿A kui xi tíi̱ncha ts'ínxát'aha̱ Cristo̱? An xi
'yún títs'inxát'a saha̱, ndaha tsa b'a̱ ts'ín tínchja xi nkú ts'ín nchja̱
xi nchja̱jnu nchja̱t'a. An xi 'yún kits'inxá sa nga kui jóo̱. 'Yún nkjin
ni̱yá kin'ekjína nu̱ba̱yá. 'Yún nkjin ni̱yá kis'ena. Ko̱ nkjin ni̱yá ja ma
tsayaná kai. 24 Un ni̱yá kingjána já k'aku̱ xi tjíhi̱n xu̱ta̱ judio̱ kan tj'ion
ñju ni̱yá. Xi nkú ts'ín tíjñaha̱, b'a̱ kits'ín. 25 Jan ni̱yá tsich'onyána.

Nku niyá y'étjítsena ndjio jóo. Jan niyá ngjijintí yábarku xi tjíiya. Nku nistjen ko nku nistjin kitsjenb'ásan ntáchak'uun.

26 'Yún nkjún jatsúu'ba tu má xi tjehén ni. Nk'ie nga kits'ian niyá kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjée satéjian. Kitsankjan tsa nkú incha ts'iínna xi ta ntje judio tjehen ra xi nkúhu an ko ta xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantio ko ngijñóo ko ajin ntáchak'uun, ko ta ajihin xi já nts'eé ts'ín ma mañá yjoho. 27 Tu xí nchjáhá ni xi kits'ian ko tse kjuaníma kikie. Tu xí nkjihín niyá najmi kikjafe. Kama bjona, kama xintána, ko tu xí nkjihín niyá tsátejña kjintíá nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjíne. J'ajian nch'án ko kindyjat'ána najyun.

28 Ndaha tsa b'a tímat'an, tunga ta kis'entahána ngayjee ninku xki nistjin. 29 Tsa tjín xi saté ch'in, ko ta an ma unna. Tsa tjín xi n'endyjajihin ni xi ts'e Ntianá, tu xí kjahán mana.

30 Tsa ni xi machjéhen ra nga chánka k'uasjéhena yjona, chánka ní k'uasjé yjona nga najmi tjínna nga'yún xi ts'an. 31 Ntiaha ko Na'mihi Nda Ntianá Jesucristo xi tjíhin nga n'etsjoho tu nkjéhé ni. Kui xi be nga najmi tíb'anachá. 32 Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjua nda títjun xi ts'ínxát'aha nda rei Areta nga chúnnta ankjuaha nankiu tu xi chjúbénijéhena. 33 Tunga nkuhú nisin kichjujenkohona xjó xi tíf'a tjindaihi nankiu. Ankjuank'a xi tjent'a xjóho nankiu kin'esjehena. B'a ts'ín tsankaha ra jóo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga nga'yúhun Cristo tíjñaha

12 Ndaha tsa najmi chumi ni chjíhi ra nga chánka k'uasjé yjona, tunga tjíhín ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchjahana ni xi kikie ko xi tsakúchjina Nda Ntianá. 2 Be nku nda xi s'ejihin Cristo xi kichjubéjihin sén nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tjíhin te ñju nú nga b'a kamoo. Tsa ngji yjonintehe ko tsa najmi ngji, najmi be. Ntianá xi be. 3 Be nga nda xu'bo ngji ndjiojmi ján. Tsa ngji yjonintehe ko tsa najmi ngji, najmi be. Ntianá xi be. 4 Yo kint'é én xi najmi tjín xi nkú ts'ín chubahaná, xi tíjña nkjún nga k'úínyaha xuta.

5 Kama chánka k'uasjé yjona ngat'aha ni xi kamaha nda xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjona. Chánka ní k'uasjé yjona ngat'aha nga najmi an ts'an nga'yún xi tjínna. 6 Tunga tsa chánka k'uasjé yjona, najmi tínchjajnu tínchjat'a tsa b'a ts'ian, at'aha b'a tjín ni xi kuinchja. Tunga najmi b'ahá ts'ian tu xi najmi ch'a b'a kuitsuhu tsa nihi xi nkjún ts'ian ko nihi xi nkjún ts'ín nchja, tsa as'ai najmi b'a tjín niu.

7 Tu xi najmi chánka kamahana yjona ngat'aha ni chánka xi kis'ejña chjina, Ntianá kits'ín nibánena nku kjua'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'ehen yjonintena. Tsuhu ra nga nda musuhu ndanindoo ts'ín'unna tu xi najmi chánka kamahana yjona. 8 Jan niyá tsankihi Nda

Ntianá nga kjéxinna kjua'uun, 9 tunga b'ahá kitsúna: “Kjuandanahá xi machjéhin, at'aha ajihin xi najmi tjíhin nga'yún s'ejña chji nga'yúnna.” Kui nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjona ngat'aha nga najmi tjínna nga'yún. B'a ts'ín s'ejña chjihi nga'yúhun Cristo ajinna. 10 At'aha mjena Cristo, kui nga tsjo mahana nga najmi tjíhinna nga'yún, ko nga ch'on ts'ín nchjayanena xuta, ko nga ndyjat'ána ni xi machjénna, ko nga tsjennkí unkiena xuta, ko nga sakúna kjuanima. At'aha nk'ie nga najmi tjínna nga'yún, nk'iehé nga tjínna nga'yún.

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo nga kjintahá ra xuta ninku Corinto

11 Kuanchja xi nkúhu nku nda xi nchjajnu nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjua'yúnnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjíhin nga nda k'úínnú. At'aha najmi 'yún nk'a tjenna já xi chuba já postruhú maha yjoho ko chuba ihí maha yjoho nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjíhi ra an. 12 Kjit'a kjit'a kama kjuankjún ko kjuachánka ko ni xi tsakúchji nga'yúhun Ntianá ajinnuu. Kui ni xi tsakúchji nga nda postruná. 13 ¿Mí nihi xi kisakúhu xuta ninku xingisoo xi najmi kisakúnuu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjona nk'ie nga tsátejñajinnuu, xi nkú kits'inka xuta ninku xingisoo. ¡N'e'yún tak'unnú nga b'a ch'on kits'inkonuu!

14 Ja tjíndana yjona nga kfínsenuu niyá xi ma jahan ko ta ndaha nd'ai najmi k'uenénuu yjona. At'aha najmi ni xi tjínnuu tíbangisja. Jun ní xi nusinna. At'aha najmi xi tí'mi ntí tjíhin nga kj'uátjo toon xi ts'iínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kui xi tjíhin nga kj'uátjo toon xi ts'iínchjén ntíhi ndyjun nkini. 15 Kui nga tsjo tjíhinna nga ts'inchjén ngayjee ni xi tjínna ko santaha yjona katjejnú tsa ma tu ngat'aha ngandanuu. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún ichí tín'e mjehenú?

16 N'ekjáíhiín nga najmi y'enénuu yjona, ndaha tsa b'a tsu xuta nga nda mañaná xi ts'anachanuu. 17 Já xi kits'inkjísenuu, ¿a kits'inkjíá jóo tu xi kjé'ahanuu ni xi tjínnuu? 18 Tsankihi Tito nga ngjisenuu ko ta kits'inkjíka kj'aí nda nts'eé. ¿A ra kikje'áhánuu Tito ni xi tjínnuu? ¿A najmi tu nkuhú tjíntuyá animani an ko Tito? ¿A najmi ta kuihí ni xi tín'ei?

19 Kutsa b'ahá ts'ín tín'enkjínk'un, nga tíbisinkoi yjoni nga b'i tíbixíin. Cristo ts'eni ko nginkun Ntianá tíchubai. Jun xi tjoni. Ngayjee ni xi tín'ei, b'a tín'ei tu xi sahánu nginkun Ntianá. 20 At'aha kjintahana tsa nk'ie nga kuichusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsuboo xi nkú ts'ín mjena nga skuenuu. Ko jun kutsa najmi chahánú xi nkú ts'ín mjenuu nga chanú. Kjintahana tsa najmi nkuhú kich'o xinkiu, tsa tjín kjuaxintak'un, tsa tjín kjuakjan, tsa tjín xi nk'a tíf'aha xinkjín, tsa tjín én tsank'á, tsa tjín xi tínchjayane xinkjín, tsa tjín xi ngak'un, ko tsa tjín xi tíb'éntje kjuachán.

21 Kjintahana tsa nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, sakúna kjuasuba
nginkun Ntianá. Kutsa tjíhín ni nga kjíintat'á nkjin xi tjín ajinnu xi
kits'ín ngatitsun ko najmi kjee fikj'áha ra animaha ngat'aha ni xi
incha kits'ín, xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntianá, xi chuba fantukohó
xinkjín, xi tu ts'ínkjas'ehén ra yjoho tu mí nihí ni xi nchjaha animaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'iínko xuta Corinto nga kuichúsehe

13 Niyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bi. S'enda tu mí kjuahá ni
tsa jo ko tsa jan já testiyu kuinchja ni xi be. 2 Ja b'a kixinnuu
nk'ie nga ngjisenuu niyá xi ma joho ko nd'ai nga najmi tíijñajinnuu
b'ahá ta tíxin ngáhanuu. Nk'ie nga kfínse ngáhanuu, najmi kama
nimana xi kits'ín ngatitsun nk'ie ko ta ndaha tsa kj'aí sa. 3 B'a ts'ian
at'aha tíbinchisjó ni xi kuakúchji nga éhen Cristo tínchja. Tunga
ajinnuuhú bakúchji nga'yúhun. Najmi tíjñajinnuu Cristo xi nkúhu nku
xi najmi tjíhin nga'yún. 4 Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yúhun nk'ie
nga k'ient'á kruu, tunga nd'ai nga'yúhun Ntianá tíjña tík'uhun. Ko
jin b'a ta ts'ín najmi tjínni nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien.
Tunga ngandanuu nga'yúhun Ntianá tintsuba tík'unkohoni Cristo.
5 Jun chase suboho yjonuu tsa s'ejinnuu Jesucristo. ¿A najmi
mankjihínnuu nga Jesucristo tíjñajinnuu? N'enkjínk'un sisin
ní ngáhanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, kutsa najmi
tíjñajihínnuu Cristo. 6 Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, tíkuyáha nga
s'ejña chji nga éhen Cristo tíchubai. 7 Tíbinchiihi Ntianá nga ndahachí
najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'a tíbixíin tsa tu xi chaha nga tín'etjusun
sisiin xáni. B'a ní tíbixíin tu xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'a kuitsu xuta
nga najmi nda tín'ei xáni. 8 At'aha najmi ma bankín kontraihi ni xi
b'a tjín xi bakúya Jesucristo. Jin ní tín'exát'aihi kui niu.
9 Tsjo mani nk'ie nga b'a tsu xuta nga najmi tjínni nga'yún ko
nk'ie nga jun xi tjínnuu nga'yún xi tsjá Ntianá. Tu nku tíbinchihí ri
Ntianá nga kuichúmo xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. 10 Kui kjuaha nga
b'i ts'ín tíb'et'áhanuu ni xu'bi nk'ie nga najmi tíijñajinnuu, tu xi nk'ie
nga kuichusehenuu najmi tjíhin nga 'yún ndjá ts'inkonuu. At'aha Nda
Ntianá kitsjá xána xi má nga ts'ian nga saájiun xi s'ejinná. Najmi
kitsjá xána tsa ts'inkjénuu.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

11 Ko ni xi fekuhu xi xínnuu, já nts'e, kas'enuu kjuatsjo. Tinchísjo xi
nkú ts'ín naxu kamo nginkun Ntianá. Tjen nga'yúhuun xinkiu. Nkuhú
kas'eyanuu. Jyu tintsubakoo xinkiu. Ko k'úéjñajinnuu Ntianá ma xi
tsjáná kjuatjo ko kjuajyu.
12 B'i ngján súniñohoo xinkiu. 13 Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee
xuta xi kikj'áts'e Ntianá xi tjín ei.

14 Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo ko
kjuatjoho Ntianá ko kat'ejñajinnuu Espirituhu Ntianá.

Xujun xi kits'ínkjihi ndą postru Pablo xutą ninku Galacią

B'i ts'ín kikjaniñahą Pablo xutą ninku xi tjín ąnte Galacią

1 An Pablo, an xi kama nku ndą postru[a] ąt'ahą Jesucristo kitsjá xána ko Ntią Ną'miná xi kits'ínkj'áíya ngáhą rą Jesucristo ngabayoo. Najmi xutą kitsjá xána ko y'éxána. **2** An ko tą ngayjee já nts'eé xi tjíntukona ei tín'ekjíihi xujuin jun xutą ninku Galacią.

3 Kas'enuu kjuąnda ko kjuąjyu xi tsjáná Ntią Ną'miná ko Ndą Ntiąná Jesucristo. **4** Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáíhiná ąt'ahą ngatitsun tjínná. B'ą kits'ín tu xi ts'iín ndąíhiná ąsunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ąi. Kitsjá yjoho xi nkú ts'ín kama mjehe Ntią Ną'miná.

5 ¡Kas'ehe Ntią Ną'miná kjuąchánka santaha tu nkjéhé ni! B'ą katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tíjña

6 Tu b'ąhá tu mana nk'ie nga kutjuhú tíbankín t'axíhuun Ntiąná xi j'ájinnuu ko xi kitsjánuu kjuąnda xi sakújinná Jesucristo. Tín'ekjóhoon kj'ąí én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntiąná. **7** Tunga najmi tjíhín kj'ąí én nda tsu. B'ą tíxian ąt'ahą tjín xi títs'ínndyjajinnuu ko mjehe nga ts'iínk'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

8 Tsa tjín xi najmi b'ą ts'ín k'uénijmínuu én nda tsuhu Ntiąná xi nkú ts'ín y'enijmíi, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntiąná. B'ą tą katumani tsa jin kj'ąí ts'ín k'úénijmíi ko tsa nku ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. **9** Ja b'ą kixinnuu nga tjuhun ko b'ąhá tą tíxin ngáhąnuu nd'ąi. Tsa tjín xi k'uénijmínuu nku én nda tsuhu Ntiąná xi kj'ąí nga xi kin'ekjóhoon, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntiąná.

10 ¿Yá xi mjena nga nda ts'ín kuąsena nd'ąi? ¿A xutą a rą Ntiąná? ¿A rą tíbangisjainá nga tsjahą kjuątsjo xutą? Tsa mjena nga tsjahą kjuątsjo xutą, ja najmi tą Cristo títs'inxát'ahą rą ma.

---

[a] **1:1, 17, 19** "Xi kis'exá" tsuhu rą "ndą postru" ko a rą "já postru".

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kama nku nda postruhu Jesucristo

11 Tíxinyanuu ni xu'bi, já nts'e. Én nda tsu xi tíb'enijmíá, najmi
éhen xuta niu. 12 Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta
tsakúyana. Jesucristo kikjihín y'éjña chjina éen.
13 Ja yo xi nkú ts'ín tsátejña nistjin nk'ie. Kikienkján Ntianá xi nkú
ts'ín tíjñaha xuta xi ntje judio tjehen ra. 'Yún kitsjennkí unkie xuta
ninkuhu Ntianá. Kama mjena nga ts'inkjé kai. 14 Xi nkú ts'ín tíjñaha
xuta judio nga k'úéntu nginkun Ntianá, an xi 'yún nk'a kitsjehen
nkjin já judio xi ta ñja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin
cháha ntje chána.
15 Kintehe ni nga kitsian, at'aha chánka kjuandaha Ntianá, y'éjña
t'axínna ko j'ájinna. Chuba nk'ie nga kama mjehe 16 tsakúchjina
Ntíhi, tu xi k'uenijmíhi ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjehen
ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhi, najmi xuta ngjingjasjáíyaha. 17 Ta
ndaha najmi ngjia nanki Jerusalen, tsa ngjisehe já postru xi tjun nga
an. Ante Arabia ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.
18 Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalen nga ngjisehe
Pedro. Tj'ion nistjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. 19 Najmi kikie já
postru xingisoo. Nkuhú Santiago kikie, kui xi nts'e maha Nda Ntianá
Jesu. 20 ¡Ntianá be nga najmi tíb'anachanuu ni xi tíb'et'á xujunnuu eii!
21 Askahan ngjia ante Siria ko ante Cilicia. 22 Kui chubo najmi bena
xuta ninkuhu Cristo xi tjín ante Judea. 23 Tu incha behé nk'ie nga b'a
kitsú én: "Nda xi kitsjennkí unkie rúná nk'ie, kui rú xi ja ta tíb'énijmí
nd'ai én nda tsu xi s'ejinná, én xi kama mjehe nga ts'iínndyja nistjin
nk'ie." 24 B'a ts'ín, ngat'aha ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjoho
nga Ntianá xi 'yún chánka.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín incha kits'ínkjáíhin já postru xingisoo

2 Nk'ie nga ja j'a te ñju nú ta ngjihí ngáhana Jerusalen. Ngjikona
Bernabe ko ta ngjika Tito. 2 Ngjia at'aha Ntianá tsakúchjina nga
tjíhin nga b'a ts'ian. Yo kinchjanijmíko t'axían já xi yaha nga kui
xi já k'akuhu xuta ninku. Kixinyaha xi nkú ts'ín tíb'enijmíhi én nda
tsuhu Jesucristo xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. B'a kits'ian tu xi
najmi ndyjaha xá xi títs'ian.
3 Tito, nda xi tjenkona xi najmi ntje judio tjehen ra, najmi kin'e
kjua'yúhun nga n'ehe ni circuncision, 4 ndaha tsa jas'enjinni k'ua xi
já nts'eé kits'ín ma mañá yjoho. Kama ñjajinni tu xi tsase mañaha
xi nkú ts'ín ñá xi s'ejinná Jesu Cristo najmi tíjñanená kjuatéxuma
xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie. B'a kits'ín jóo at'aha mjehe nga
ts'iín maná xuta musuhu kjuatéxumoo. 5 Tunga ndahá ichí najmi

kik'ainteihi, ataha mjeni nga xi nkú títsu én nda tsuhu Ntianá, kuihí xi ngjuaindju ajinnuu.

6 Máha já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta ninku, najmi y'ésuhun ni xi tíb'enijmíá. Tsa já k'aku niu a ra najmi, najmi an be. At'aha tu nku chubanáhá nginkun Ntianá. 7 Incha kamankjihin nga Ntianá kitsjá xána nga xuta xi najmi ntje judio tjehen ra k'uenijmíhi én nda tsuhu, xi nkú ta ts'ín kik'ai xáha Pedro nga kui xi k'uénijmíhi xuta xi ntje judio tjehen ra. 8 At'aha xi títs'ínchjéhen Pedro nga kama nda postru ajihin xuta judio, ta títs'ínchjénna nga kama nda postru ajihin xuta xi tjín asunntee.

9 Incha kamankjihin Santiago, Pedro ko Jua, xi yaha xi nkúhu já k'aku, nga Ntianá kitsjána kjuanda xu'bi. Incha kitsjáni ntsja nga b'i ts'ín y'ejñai nga an ko Bernabe n'ei xáha Ntianá ajihin xuta xi najmi ntje judio tjehen ra ko nga kui incha ts'iín xáha Ntianá ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra. 10 Nku tutuhú ni xu'bi xi tsankini, nga katj'áítsjenni xuta x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ai títs'intjusuhunna.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'ín

11 Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjín ankjín b'a kixihin nga najmi nda tjín ni xi títs'ín, at'aha jé tjehen ra ni xi kits'ín. 12 Kintehe ni nga incha tsichu yo k'ua já xi mako Santiago, títjun tíkjineko maha xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. Tunga nk'ie nga tsichu jóo, as'ai kikjexín yjoho Pedro ko ngji t'axín. Kitsankjún já xi tsu nga ta tjíhin nga n'ehe ni circuncision já xi najmi ntje judio tjehen ra. 13 As'ai já nts'eé judio xingisoo ta jo kits'ín éhen xi nkúhu Pedro. Santaha ko Bernabe ta kama k'un nga kits'ín jo éhen.

14 Kikie nga najmi kixi tíincha fiko én nda tsuhu Ntianá xi nkú ts'ín tjehen ra éen, as'ai b'i kixihin Pedro nginkun ngayjee xuta: "Ji xi ntje judio tjehen ri ko tinchin xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi najmi ntje judio tjehen ra, najmi xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi ntje judio tjehen ra. Kui nga, ¿á mjehe ri n'e kjua'yúhun ri xuta xi najmi ntje judio tjehen ra nga k'úéntuhu xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi ntje judio tjehen ra?"

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta judio ta bichú ma naxu nginkun Ntianá tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihin

15 Jin xi xuta judio nga kitsiin, najmi tintsubajiin ngatitsun xi nkúhu xuta xi tjín asunntei. 16 Tunga yaníi nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntianá tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. Kui nga ko ta jin kin'e s'ejihinni Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahani nginkun Ntianá tu ngat'aha nga s'ejinni Cristo, najmi tu ngat'aha tsa

tín'etjusuin ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xuta najmi naxu kuichú ma nginkun Ntianá tu ngat'aha tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

17 Jin xi xuta judio ta tíbinchisjái nga naxu kuichú mai nginkun Ntianá ngat'aha ni xi kits'ín Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tín'ei, tíyani xi nkúhu xuta ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu ra nga Cristo y'éjñajinni ngatitsuun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! 18 Tsa ta ts'ihín ngáhana ni xi ja y'ejñá t'axían, nk'iehé nga ta ahan títs'in ma suba yjona nku nda xi tjíhin jé. 19 At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'ínna, tu xi ngat'aha Ntianá kúátejña tík'uhunna nd'ai.

20 T'a kruu tsayaka Cristo. Najmi ta an tíijña tík'un sahana. Cristohó tíjña tík'unjinna. S'ejinna Ntíhi Ntianá xi kits'íntjona ko kits'ínkjas'enntjaihina yjoho. B'a ts'ian nga tíijña sa asunntei. 21 Najmi ts'in t'axían kjuandaha Ntianá. At'aha tsa kjuatéxumoo maha ts'ín nga naxu ma xuta nginkun Ntianá, kui xi tsuhu ra nga tu kjuandahá k'ien Cristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kits'ínkohо Espiritu xuta Galacia

3 Jun xuta Galacia, ¡á b'a nkjún ts'ín nchinihinu! ¿Yá ts'anachanuu? Kis'ejña chjinuu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'ín kis'et'a kruu Jesucristo. 2 Nku ni mjena kuasjáíyanuu. ¿Nkú ts'ín kin'ekjáíhin ruu Espirituhu Ntianá? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga kis'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

3 ¿A tu xí nchininú? Nga títjuhun ni Espirituhu Ntianá tsasinkonuu xi nkú ts'ín kuintsuboo nginkun Ntianá, tunga nd'ai, ¿á jun suba b'a tín'ehenu? 4 ¿A tu kjuandahá nkjin kjuanima tsitjajíún? ¡Kutsa tu kjuandahá b'a kama! 5 Ntianá tsjánuu Espirituhu ko ts'ín kjuankjún ajinnuu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha tín'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga s'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntianá nk'ie nga kis'ejihin Ntianá

6 Abraham bi kis'ejihin Ntianá. Kui niu xi kits'ínchjíhi ra Ntianá nga nku nda xi naxu kama Abraham. 7 Kui nga katumankjihinnuu nga xuta xi s'ejihin ra Ntianá, kuihí xi ntjehe Abraham. 8 Kis'et'a éhen Ntianá xi má nga Ntianá tsjáha nga naxu kuichú ma xuta xi najmi ntje judio tjehen ra tu ngat'aha nga Ntianá s'ejihin. Ntianá kitsúya títjuhun Abraham én nda tsuhu nk'ie nga b'i kitsúhu: "Ts'inchjéhen tu xi tu ngat'ahi nda kamat'aihin ngayjee naxinantá xi tjín asunntee." 9 Kui b'a maha, xi s'ejihin ra Ntianá nd'ai, Ntianá ta nda ts'ínkohо xi nkú ts'ín nda kits'ínko Abraham xi kis'ejihin nk'ie.

10 Ngayjee xi tíkuyá nga kuichú ma naxu nginkun Ntianá at'aha
títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui xi tíjñanehe nga najmi nda
kama nginkun Ntianá tsa najmi ts'iíntjusun ngayjee kjuatéxumoo.
At'aha b'i ts'ín tjít'a: "Najmi nda nginkun Ntianá ngayjee xuta xi
najmi ts'iíntjusun tehente nga nkúnkú ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo."
11 Ko tíjña chji chji nga ndaha nku xuta najmi naxu bichú ma nginkun
Ntianá tu ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, at'aha b'i
ta ts'ín tjít'a ya: "Xi ja naxu nginkun Ntianá tu ngat'aha nga s'ejihin
k'úéjña tík'un." 12 Najmi b'a títsu kjuatéxumoo: Xi s'ejihin Ntianá kui
xi k'úéjña tík'un. B'i ní títsu: "Xi ts'iíntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo,
kui ní nihi xi ts'iínk'íéjña tík'uhun."
13 Cristo y'échjíntainá. Ngajoná kits'ín ma yjoho nku ni xi najmi
nda nginkun Ntianá tu xi ts'iín ndaíhiná kjua'un xi nchjanijmíyaha
kjuatéxumoo. At'aha b'i ta ts'ín tjít'a ya: "Tu yáhá ni xi tsjén
tjenb'ankit'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun
Ntianá." 14 B'a kits'ín Cristo tu xi Ntianá ts'iíhin nga nda kamat'ain
xuta xi tjín asunntee xi nkú nga kitsúya títjuhun Abraham, ko tu
xi n'ekjáíhin raá Espirituhu Ntianá xi kitsúya títjun nga tsjáha xi
s'ejihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Ntianá ni xi y'énda nk'ie

15 Jun já nts'e, k'uejñá chubayanuu nku ni. Nk'ie nga tjín xi b'énda
nku ni ko basínnehe ntsja xujun, najmi ta ch'a ma banganehe ni xi
tjít'oo ko a ra tsa k'uésun saha. 16 Ntianá kitsúya títjuhun Abraham
ni xi tsjáha kui ko ntje xi s'ehe. Najmi b'a títsu éhen Ntianá tsa nkjin
maha ntjehe Abraham. B'a ní títsu nga nku ichí maha. "Ntje xi ts'i",
títsu. Kui ntje, kui xi Cristo.
17 Kui ni xu'bi xi mjena xínnuu nga b'a tíxian. Ni xi y'éndako
Ntianá Abraham najmi maha ts'ínndyjajnu nku kjuatéxuma xi j'ai
s'ejña ñju unchan ko katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja
ni xi kitsú Ntianá nk'ie. 18 At'aha tsa kjuatéxumoo y'aha ra ni xi
tsjáná Ntianá, ja najmi ta én xi kitsúya títjuhun Ntianá xi y'aha ra ni
xi tsjá. Tunga b'ahá kitsú títjuhun Ntianá Abraham nga tu tsjáhá ra
niu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjíhin kjuatéxumaha Ntianá

19 Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuatéxumoo? J'ai s'ejña tu
xi skuehe xuta nga ngatitsun ni xi tíincha ts'ín. Kui xá xi kis'ehe
santa nkúhu nga kis'ejña ntjehe Abraham, kui ntje xi tjíhin nga
ts'iínkjáíhin ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha. Ko najmi ntsja
Ntianá kitsjáha ra xuto kjuatéxumoo. Tu kits'ínk'atiyahá. Ntítsjee ko

Moise kits'ínchjén nga b'a kits'ín. 20 Tunga nk'ie nga kinchjako Ntianá
Abraham, najmi kits'ínk'atiya éhen.
21 Kui b'a maha, ¿a tífi kontrahá ra kjuatéxumoo ni xi kitsúhu
Ntianá Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha tsa kis'ejña
nku kjuatéxuma xi kamaha ts'iínk'iéntu tík'un xuta, nk'iehé kama
ts'iínchjén xuta kjuatéxumoo ko b'a ts'ín kuichú ma naxuhu nginkun
Ntianá. 22 Ni xi títsu ní éhen Ntianá, nk'ie nga ngatitsuun tjí'yúhun
ngayjee xuta, tu xi xuta xi s'ejihin ra Jesucristo, kui xi ts'iínkjáíhin ni
xi kitsú Ntianá nga tu tsjáhá ra xi s'ejihin.
23 S'ejinná Jesucristo nd'ai, tunga kintehe ni nga kis'ejña chji
Jesucristo, kjuatéxumoo tjí'yúhun ñá. 24 Xi nkú joyaha nku nda
musu xi kjebénki jántí xi, b'a ts'ín ngjikoná kjuatéxumoo nginkun
Cristo tu xi s'ejihinná ko b'a ts'ín naxu kuichú mahaná nginkun
Ntianá. 25 Tunga nd'ai, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi ta
machjéhenná xi kjébénkiná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntianá nd'ai

26 Ngatentoo ja ntíhi Ntianá mahanu nd'ai, at'aha s'ejinnuu Cristo.
27 Ngatentoo kisaténtájiun Cristo ko Cristo tintsubajiun. 28 Najmi
chumi ni ts'iíhin yá xi ntje judio tjehen ra ko yá xi najmi ntje judio
tjehen ra, yá xi musu xi kich'atse ko yá xi ndaíhi yjoho, yá xi x'ihin
ko yá xi chjuúhun. At'aha nkuhú makoo Cristo Jesu, kui nga nku
chubahanu nginkun Ntianá. 29 Tsa Cristo ts'enuu, ntjehe Abraham
tjehennuu ko n'ekjóhoon ni xi kik'inya títjuhun Abraham.

4 B'i ts'ín xínyanuu ni xi tíxian. Ntíhi nku nda ts'iínkjáíhin ni xi
ts'e na'mihi santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a
ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e
ngayjee ni xi tjíhin na'mihi. 2 Tjín xi kunntáha ko tjín xi ts'ín kuenta
ni xi machjéhen. Tunga nk'iehé nga b'a kuitsu na'mihi nga najmi b'a
ta ts'ín k'úéjñaha, ja ndaíhi yjoho.
3 B'a ta kamat'aán ko ñá. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntianá,
ni xi ts'e asunntee tsatéxumaná. Kamaá xi nkúhu musu xi kich'atse.
4 Tunga nk'ie nga tsichu nistjin xi y'éjña Ntianá, kits'ín nibá Ntíhi.
Kitsihin nku tachjuún ko kis'ejñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga kitsin.
5 B'a kits'ín Ntianá tu xi y'échjíntjaihi xuta xi tíjñanehe kjuatéxumoo,
tu xi ko ta ñá Ntianá ts'iín mahaná ntíhi.
6 At'aha ja ntíhi Ntianá mahaná nd'ai, kui nga Ntianá kits'ín
nibáha ajin animaná Espirituhu Ntíhi, xi: "¡Ji Na'mi ichí!", tsuhu
Ntianá nga nchjako. 7 Kui b'a maha nd'ai ja najmi ta xuta musu
xi kich'atseheni. Ntíhi ní Ntianá ji nd'ai. Ko tu ngat'aha nga ji
xi ja ntíhi Ntianá, kui nga ta n'ekjáíhin ri ni xi tsjáha ra Ntianá
ntíhi.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga tu b'ahá tu maha ni xi títs'ín xuta ninku xi tjíntu ante Galacia

8 Nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntianá, nkjin tíkjá ntia xi
najmi Ntianá tsatéxumanuu. 9 Tunga nd'ai ja yo Ntianá, nk'ie nga
kjuaxihi Ntia níná xi benuu. Kui nga, ¿nkú ts'ín ta tín'ek'ótjiyak'ún
ngáhanu ni xi najmi tjíhin nga'yún, ni xi najmi chumi ni chjíhi ra?
¿A mjehénuu nga ta kuatéxuma ngáhanuu ntia xi najmi Ntianá?
10 At'aha k'ua nistjin ko sá ko s'í ko nú tíyankjún. 11 Tu b'ahá tu mana.
Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, tjín nga xian.
12 Tíbankinuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'aha an bi
ja tjíyana xi nkúhu jun. Najmi b'a tíxian tsa at'aha tsa tjín ni xi
kin'enú. 13 Xi nkú ts'ín ja yo, nga tjuhun najmi nda tjínna nk'ie nga
ngjik'ienijmínuu én nda tsuhu Jesucristo. 14 Ko ndaha tsa kjuasti
kitsjanuu ngat'aha ch'in xi kisaténa, tunga najmi ch'ohón ts'ín
kichasenú ko ta ndaha najmi kin'e t'axínnú. Tu sa ní kin'ekjáínnú
xi nkúhu tsa nku ntítsjehe Ntianá an, xi nkúhu tsa Cristo Jesu
kikjin xi kin'ekjóhoon. 15 Kui nga, ¿má ngjihi ra ngayjee kjuatsjo xi
kis'ejñajinnuu kui nistjin xu'bo? At'aha kama xínya kixia nga santaha
kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui nistjiun. 16 Kui b'a
maha, ¿a nda kontranuuhú an nd'ai tu ngat'aha nga tíxinyanuu ni xi
naxu tjín?
17 Nda ts'ín basenuu já xi mjehe nga ko kjuatéxumoo ch'oo, tunga
najmi ngandanuu nga b'a tíincha ts'ín. At'aha ni xi mje níhi jóo nga
n'e t'axíhiín xinkiá, tu xi kui jóo nda ts'ín chaseheruu. 18 Nda tjín nga
nda ts'ín basehe xinkjín xuta. Ñá bi, tehente b'a n'eé, najmi tu nku
nk'ie nga tíijñajinnuu. 19 Mjena jun xi nkúhu tsa ntína mahanu. Nk'ie
nga najmi kjee b'a ts'ín s'eyanuu xi nkú ts'ín tjíyaha Cristo, tí'bainú
kjuanima xi nkúhu kjuanima xi f'ajin nku tachjuún xi tíb'éntaha ntí.
20 ¡Á b'a uhun kjua nga najmi yo tíijñajihinnuu nd'ai tu xi kuinchjako
sisihinnuu kai! Najmi ta behena nkú ts'innuu, at'aha tu b'ahá tu
mana ni xi tín'o.

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'énda Ntianá nk'ie

21 T'inyanú ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatéxuma xi
kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi kjehé nu'yó ni xi tjít'a yo? 22 B'a títsu
nga jo ntí kis'entuhu Abraham, nku xi kitsihin na musu xi kich'atse ko
nku xi kitsihin chjuúhun. 23 Kitsin ntíhi na musu xi kich'atsee at'aha
kikjantuko xinkjín jóo, tunga kitsihín ntíhi chjuúhun Abraham at'aha
Ntianá ja b'a kitsúhu nga nku ntí tsjáha.
24 Ni xi tíxinnuu, b'i ts'ín tíjña chubayaná. Nga joo ni xi y'éndako
Ntianá xuta xi ts'e, kui xi nga joo jminchjíun. Ni xi tjun y'énda Ntianá

naxi Sinai, kui xi na xi tjuun. Kui xi 'mi Agar ko ntíhi no, kui xi ma
xuta musu. 25 Na Agar, kui xi naxi Sinai xi tíjña ante Arabia. Kui xi
nkú joyaha nanki Jerusalen xi tíjña nd'ai. Xuta musu xi kich'atse kui
ko ntíhi.
26 Ni tsetse xi y'énda Ntianá, kui xi chjuúhun Abraham. Kui xi nkú
joyaha nanki Jerusalen xi tíjña nk'a ján. Ndaíhi yjoho ko ta ndaíhi
yjoho ntíhi, kui xi ñá. 27 At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

Kat'etsjohi ji tachjuún nti xi najmi tjíhin ntí.
Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'ín nibá chjintihi ntí.
At'aha 'yún s'e saha ntí tachjuún xi kis'ejña masen
nga tachjuún xi tíjñaha x'in.

28 Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya títjun
Ntianá nga tsjáha Abraham. 29 Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a ta tíma
nd'ai. Ntí xi kitsin tu ngat'aha nga kikjantuko xinkjín jóo, kui xi
kitsjennkí unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntianá.
30 Tunga, ¿nkú títsu éhen Ntianá? B'i títsu: "Tiyútjennki na musu xi
kich'atsee ko ntíhi. At'aha ntíhi na musu xi kich'atsee najmi kama
sakút'aha ni xi ts'iínkjáíhin ntíhi chjuúhun Abraham." 31 Kui b'a
maha, já nts'e, najmi ntíhi na musu xi kich'atsee ñá, ntíhi ní na xi
ndaíhi yjoho ñá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'ín ndaíná kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise

5 Cristo kits'ín ndaíná ni xi tíjñanená tu xi kuinima ndaíhiná. Kui
nga ndjá tinchahanu ko najmi tu 'bainto tsa tu mí nihí ni xi ta
k'ué'yún ngáhanuu.
2 Tasinñjunú. An Pablo b'a tíxinnuu. Tsa n'enuu ni circuncision,
najmi sakúnuu ni xi mjehe Cristo nga tsjánuu. 3 Ta ts'inkj'áítsjen
ngáhanuu nga ngayjee xi n'ehe ni circuncision, kui tjíhin nga
ts'iíntjusun ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo. 4 Xi tíbangisjai nga naxu
kuichú ma nginkun Ntianá tu ngat'aha nga títs'íntjusun kjuatéxumoo,
kui suba suba ngji t'axíhin Cristo. Najmi ta tíjñajihin kjuandaha
Ntianá. 5 Ñá bi tíjñajinná Espirituhu Ntianá ko tíchuyáá nga naxu
kuichú maá nginkun Ntianá tu ngat'aha nga Cristo s'ejinná. 6 Nkuhú
makaá Cristo Jesu. Najmi ta chjíhi ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená
ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntianá, kui ní nihi xi chjíhi ra ko kui
xi bakúyaná xi nkú ts'ín n'etjáá xinkiá.
7 Nga tjuhun nda ts'ín tintsuboo, tunga, ¿yá xi y'éch'onuu nga
najmi ta tínu'yá'éhen ruu én xi naxu tjín? 8 Én xi tínu'yó nd'ai najmi
nginkun Ntianá xi j'ájinnuu nibáha ra. 9 B'i tsú xuta: "Kutin na'yu
san ts'ínsanyje na'yu ninkuon." 10 Behe k'an nginkun Ntianá nga
najmi kj'aí ts'ín n'enkjíntak'un ngat'aha ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi
títs'ínndyjajinnuu ni xi kis'ejinnuu, Ntianá ts'iínnijéhe.

11 Já nts'e, tsa an xi k'uenijmíhina nga tjíhin nga n'ehe ni
circuncision xuta xi s'ejihin Jesu, najmi ta k'úéma tjenki unkiehena
jóo b'a. Ko b'a ts'ín najmi incha kama stihi ra nk'ie nga k'uenijmíá
Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu. 12 Já xi títs'ínndyjajinnuu, xi mjehe
nga kuichát'o yjonintenuu nga n'enuu ni circuncision, ¡tu sahá
katatet'ayje má nkjúhun ma!
13 Jun já nts'e, Ntianá j'ájinnuu tu xi kama ndaíhinuu ntia xi najmi
Ntianá, xi tsatéxumanuu nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndaínuu yjonuu,
najmi tíjña ndaínuu nga n'oo ni xi kuinchjaha aniманuu. Tu sa ní
tu ngat'aha kjuatjo xi tjínnuu, b'i ngján tisinkoo xinkiu. 14 At'aha
ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma
xu'bi: "N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi." 15 Tunga tsa ta jun
tjínkonuu kjuasti ko tín'e'uhuun xinkiu, chúhun yjonuu, at'aha kutsa
ta jun ta mahá n'ekjehenu xinkiu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espiritu Ntianá tsjániyáná xi nkú ts'ín kuintsubaá

16 Kui nga b'a tíxihinnuu. Tintsuboo xi nkú ts'ín mjehe Espiritu
Ntianá. Najmi tu n'o ni xi tínchjaha aniманuu. 17 At'aha ni xi nchjaha
aniмaná fi kontraha Espiritu Ntianá, ko Espiritu fi kontraha ni
xi nchjaha aniмaná. Satékjo nga joo, ko tu ngat'aha nga b'a ma
najmi jun batexumohoo yjonuu. 18 Tunga tsa Espiritu Ntianá
títsjániyánuu, tsuhu ra ma nga najmi tíjñanenuu kjuatéxuma xi
kin'ekjas'ehen Moise.
19 Yaha nk'ie nga ni xi nchjaha aniмaha xuta ts'ín. Chuba
fantukohó xinkjín, ts'ín ni xi si nginkun Ntianá, najmi chumi nihi
b'éch'oho yjoho, 20 benkjún ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha, ts'ín tj'e,
fi kontraha xinkjín, b'ésiko xinkjín, nchini, ts'ín unkie xinkjín,
ts'ínxkíhin xinkjín ni xi tjíhin, kjuachán b'éntje ko xin ma ñjakúko
xinkjín, 21 ni xi tjíhin xuta xingisoo mjehe, ma ch'i, ko tu nku
ngatitsuhún incha mjehe ts'iín. Ngayjee ni xu'bi ko kj'aí sa ni xi
nkúhu ni xu'bi incha ts'ín xuta xi ts'ín ni xi nchjaha aniмaha.
Títs'inkj'áítsjennuu nd'ai xi nkú nga ta kixinnuu nga tjuhun. Xuta xi
b'a tíincha ts'ín najmi tsuhu ra nga Ntianá kuatéxumaha.
22 Tunga Espiritu Ntianá bi ts'ín s'ená kjuatjo, kjuatsjo, kjuajyu
ko kjuatsenta. Ts'ín ya nga bisinkaá xinkiá, nga nda s'eya aniмaná,
nga kixi n'etjusaán ni xi nda, 23 nga nimakjua n'e maá yjoná, ko nga
k'úéch'o subaáha yjoná ni xi tjín. Nk'ie nga n'eé ni xu'bi, najmi tjín
kjuatéxuma xi k'úéch'oná. 24 Ko xuta xi ts'e Cristo Jesu ja kingját'a
kruu aniмaha, aniма ngatitsun xi mjehe ko fásihin ni ch'onk'un xi
tjín asunntee. 25 Tsa Espiritu Ntianá tintsuba tík'uhunná nd'ai, ta
tjenntehee nga Espiritu katsjániyáná. 26 Najmi tu nk'a n'esjeé yjoná.
Najmi tu n'estihií xinkiá. Najmi tu kas'ená kjuanchini.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjíhin nga kuisinkaá xinkiá

6 Jun já nts'e, tsa yo nga tjín xi tíjnejin ngatitsun, jun xi ja tintsuboo xi nkú ts'ín bakú niyáná Espirituhu Ntianá tisinkoo nga chjúsíntjen ngáhanu. Chaso sisiun ko nimakjua n'esjo yjonuu nga b'a n'oo, tu xi najmi ko ta jun chjút'ayák'uhunnuu. [2]Xinkiu xi tíf'ajin kjuanima b'i ngján tisinkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, kjuatéxumaha Cristo tín'etjusun.

[3]Tsa tjín xi chuba chánka suba kuihí k'uasje yjoho nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a tjín ni xi tíbakú, ta kuihi tíb'anachа subaha yjoho. [4]Nga nkúnkáá tjíhin nga chase sisihiín tsa b'a tjín ni xi tín'eé. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi tín'eé, najmi ngat'aha ni xi títs'ín kj'aí xuta. [5]At'aha nga nkúnkáá ch'anji ch'anjináá ni xi tín'eé.

[6]Xi tíbangiya éhen Ntianá tjíhin nga kuakjányako xi tíbakúyaha ngayje tíkjá ni xi nda tísakúhu.

[7]Najmi tu ch'anachoo yjonuu. Ndaha nku najmi ma tsutonko Ntianá. At'aha ni xi k'uéntje xuta, kui nihi xi sakú ngáha ra. [8]Xi títs'ín ni xi nchjaha aniмaha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi najmi nda tíb'éntje. Chan xi kj'uáya, kui xi ngabayoo. Tunga xi títs'ín ni xi bakúyaha Espirituhu Ntianá, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi nda tíb'éntje. Chan xi kj'uáya, kui xi kjuatík'uun. At'aha Espirituhu Ntianá ts'iínk'íéjña tík'un síhin. [9]Kui nga najmi tu n'ekjentaha raá yjoná nga n'eé ni xi nda. At'aha tsa najmi n'ekjehee tak'aán, kuichú nistjin nga chj'ayaá chahan ni xi y'entjeé. [10]Kui b'a maha, nda n'ehe raá tu yáhá ni xki xki nga sakúntená nga b'a n'eé. Ko 'yún nda n'e sahaá já nts'eé xi ta s'ejihin Ntianá.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

[11]An suba suba títs'inntúnuu. Chasoo nga xí ihí ntu xi tíb'et'ánuu.

[12]Xi tíincha ts'ín kjua'yúhunnuu nga n'enuu ni circuncision, b'a tíincha ts'ín at'aha mjehe nga nda skuehe xuta. Najmi mjehe nga n'e unkie, kui nga najmi y'énijmíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ínk'anki xuta. [13]Ta ndaha já xi n'ehe ni circuncision najmi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. Ni xi mjehé ra jóo nga n'enuu ni circuncision tu xi nk'a k'uasjehe yjoho nk'ie nga kuinchjanijmíyaha nga kui ngat'aha tjít'ahanuu kui chubo. [14]An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjona ngat'aha ni xi títs'ian. Nku tutuhú ni xi kits'ín Nda Ntianá Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakohona yjona. T'a kruu xu'bo k'ien ni asunnte xi nchjana ko an ta tsaya yo. [15]Najmi chumi ni chjíhi ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chjí níhi ra, nk'ie nga Ntianá kits'ín maná xuta tsetse. [16]Ntianá katsjáha kjuajyu ko katasinko ngayjee xuta xi b'a ts'ín tjíntu xi nkú ts'ín títsjániyá kjuatéxuma xu'bi ko xi kjuaxi nga xutaha Ntianá.

17 Nd'a̱i̱ tíb'aha̱ ra̱ nga najmi ta̱ mjehena tsa tjín xi tsjána kju̱a̱sti.
A̱t'aha̱ yjonintena̱ yjajnu chu̱ba̱ha̱ ni xi kin'ena. Kui xi tíbakúchji nga
Jesu títs'inxát'aha̱.
18 Já nts'e, katsejíhin ani̱ma̱nu̱u kju̱a̱ndaha̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.
B'a̱ katuma.

Xujun xi kits'ínkjihi ndą postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjín nanki Efeso

1 An Pablo, an xi kama nku nda postruhu[a] Jesucristo at'aha Ntianá b'a ts'ín kama mjehe. Tífaniñanuu jun xuta Efeso xi kikj'áts'enuu Ntianá, jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

2 Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo kjuandaha Ntianá

3 Kan'etsjoho Ntianá xi Ntiaha ko Na'mihi Nda Ntianá Jesucristo. Kui xi kits'ín nga ąjihin Cristo kisakúná ngayje tíkjá ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjáná Espirituhu. 4 Cristo kits'ínchjén nga j'ájinná kintehe ni nga kits'ínnda ąsunntee tu xi kjuáts'ehená ko tu xi najmi s'ehená jé nginkun. Tjoho Ntianá ñá. 5 Kui nga y'énda títjuhun nga Jesucristo ts'iínchjéhen tu xi ntíhi tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'ín kama tsjoho ko kama mjehe. 6 Kui nga kan'etsjoho ra Ntianá xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújinná Ntíhi xi tu xí tjohó ra.

7 Kisaténdzjo jníhi Ntíu. B'a ts'ín kis'echjíntjaihi jéná ko kin'endyjat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjín bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntianá. 8 Kui kjuandoo xi tu ni xí kitsjáháná tu xi s'ehená ngayje tíkjá kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. 9 Y'éjña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'iín, xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie. Kama tsjoho nga y'énda títjun ni xi ts'iín Cristo. 10 Y'énda nga nkuhú kuichúk'iekú ąjihin Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko ąsunntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'iíntjusun ni xi ja y'énda.

11 Xi nkú ts'ín y'énda títjun Ntianá, b'a ts'ín kits'ínchjén Cristo tu xi j'ájihinni jin xi ntje judio tjehenni ko kitsjáni ni xi tsjáha ntíhi. B'a kits'ín ąt'aha Ntianá ts'íntjusun ngayjee ni xi b'énda. 12 Ko jin

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu ra "nda postru" ko a ra "já postru".

kichuyáihi ni nda xi sakújinni Cristo. Jin tjun b'a kin'ei. Kui nga tín'etsjoho ra Ntianá xi tjíhin kjuachánka.

13 Jun bi kinu'yó ko kis'ejinnuu én xi naxu tjín. Kui xi én nda tsuhu Jesucristo xi kits'ínk'ankinuu. Ko Cristo kits'ín nga kin'ekjóhoon Espirituhu Ntianá, Espiritu xi kitsúya títjun nga tsjá. B'a ts'ín kis'ejña chjihi nga Ntianá ts'enuu. 14 At'aha tsjá títjun Espirituhu tu xi cha nga n'ekjáíhin ni xi tsjáha ntíhi nk'ie nga kama ndaíyjehe xuta xi ja kis'echjíntjai. Kui nga kan'etsjoho ra Ntianá xi tjíhin kjuachánka.

B'i ts'ín kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

15 Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinnuu Nda Ntianá Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntianá, 16 najmi títs'inkj'áíya nga nchjantjáínuu nk'ie nga nchjaka Ntianá ko tsjaha máb'achjíhi nga nda tímat'on. 17 Tíbankihi xi Ntiaha Nda Ntianá Jesucristo, Na'mi xi tjíhin kjuachánka, nga Espirituhu katsjánuu kjuankjintak'un ko k'uéjña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjíhin ra ngat'a ts'e Ntianá.

18 Tíbankihi nga kakjex'ájin kjuankjink'unnuu tu xi chahanu ni xi tíkuyáha xuta xi Ntianá j'ájihin ko tu xi chahanu xi nkú ts'ín chánka ni xi ts'iínkjáíhin xuta ts'e. 19 Mjena nga choo xi nkú ts'ín chánka ts'ati nga'yúhun Ntianá, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinná éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'ín Ntianá. 20 Kui xi kits'ínxájihin Cristo nk'ie nga Ntianá kits'ínkj'áíyaha ngabayoo ko kits'ínk'íéjñat'aha Ntianá nk'a ján, yo má batéxuma.

21 Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihin ngayjee xi batéxuma asunntei ko xi tjíhin xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjíhin tu mí xáhá ni xi yankjún. Najmi tu nku nistjin xi kich'aá nd'ai b'a ts'ín nk'a tjen, ko ní nistjin xi kj'uaí askahan. 22 Ngayjee ni xi tjín aya ntsja Cristo y'éya Ntianá ko y'éjña títjun ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjín ngandaha xuta ninku. 23 At'aha xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo ko Cristo xi ts'ín nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjíhin xuta ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'ín Cristo

2 Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xutak'ien kamo. 2 Nk'ie tintsubajiun jénuu xi nkú ts'ín tíjñaha xuta asunnte xu'bi ko xi nkú ts'ín mjehe ndaninda k'aku xi tjíhin nga'yún ajihin séen. Kui xi títs'ínxájihin nd'ai xuta xi najmi nt'é'éhen Ntianá.

3 Ngatenteé b'a ta n'e tintsubaá nistjin nk'ie xi nkú ts'ín kinchjaha animan asunntee. Kin'eé ni xi kama mjehe animan ngatitsunná ko ni xi tjínjin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tsuhuná kjuakjahan Ntianá xi nkúhu xuta xingisoo. 4 Tunga tu ni xí ma nimahá ra

Ntianá xuta, kui nga 'yún kits'íntjohoná. 5Kui kjuaha kits'ínk'iéntu
tík'unkohoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha
kjuandaha tu títs'ínk'ankihínuu Ntianá.
6Ntianá ta ñja kits'ínkj'áíyakoná Cristo ngabaya xi tintsubajián
kai ko kits'ínk'iéntukoná Cristo ndjiojmi ján. 7B'a kits'ín tu xi nistjin
xi nibáha kuakúchjihi xi nkú ts'ín chánka tíjña kjuandaha, kui xi
tu xí ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu.
8Ngat'aha kjuandaha Ntianá ts'ankihinu at'aha kis'ejinnuu. Ntia
níná tu kits'ínk'ankihínuu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bi. 9Najmi
ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'ín tjín xi nk'a
k'uasjehe yjoho. 10Ntianá kits'ínndaná. Y'éyaná xi nkúhu Cristo
nga kits'ínndaná tu xi n'ehená ni xi nda xi y'énda títjun ko tu xi
kuintsubajihinná ni xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo nkuhú ntje kits'ín ma xuta judio ko xi najmi judio

11Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun,
n'ekj'áítsjehennu xi nkú n'e tintsuboo nistjin nk'ie. Xuta xi najmi
kin'ehe ni circuncision kitsúnuu xuta xi ntje judio tjehen ra, at'aha
kui xi ts'íhin yjoninintehe ni circuncision. 12N'ekj'áítsjon nga kui
nistjiun tintsuba t'axíhuun Cristo ko nga najmi ntjehe xuta Israel jun.
Najmi kama ts'ajun ni xi y'éndako títjun Ntianá xuta xi ts'e, ni xi
kitsúya títjuhun nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntianá xuta xi ts'e
najmi tíchuyóhoo nga sakúnuu kai. Chuba tintsubanú asunntee nga
najmi yo Ntianá. 13Kjin tintsuboo nistjin nk'ie, tunga nd'ai nkuhú ja
kamakoo Cristo Jesu ko ja tintsuba tiño tu ngat'aha jní xi tsaténdzjo
Cristo.
14Ngat'aha Cristo tjíhinná kjuajyu. Kui xi nkuhú ntje kits'ín ma xi
ntje judio tjehen ra ko xi najmi ntje judio tjehen ra. Kikjexuba xjó xi
y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkuhú kamaha. Kikjexín ni xi ngji kontraha
ra xinkjín xuta. Kitsjá yjonintehe 15tu xi y'éjña t'axíhin kjuatéxuma
xi kin'ekjas'ehen Moise xi nkjin ni tjít'aha. B'a ts'ín nkuhú ntje
tsetse kits'ín maha nga joo ko nkuhú kits'ín mako yjoho. Kits'ín nga
tsichut'áha xinkjín nga nkúnkú. 16K'ient'á kruu tu xi nkuhú ntje
ts'iín maha nga joo ko nga kuinchjako nda ngáha Ntianá. B'a ts'ín
kikjexíhin ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta.
17Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'ín
kisakúhunuu kjuajyu jun xi kjin tintsuboho Ntianá nistjin nk'ie ko ta
kisakúhu kjuajyu xi tiña tjíntu. 18Ngat'aha Cristo xi ntje judio tjehen
ra ko xi najmi ntje judio tjehen ra ma bichút'aha Ntianá nd'ai. Nkuhú
Espirituhu Ntianá xi ts'ín nga bichút'ahaá.
19Kui b'a maha, najmi ta xuta kj'aíhinu ko ta ndaha xuta xi
tjímasún. Ja ní tsichumo ko jun xuta xi ts'e Ntianá ko nkuhú ja

makoo xuta xi tjíntunkí nk'íéhen Ntianá. 20 Jun xi nkú joyaha nku
ni'ya xi tímanda, xi já postru ko já profeta kik'atuts'ihin. Tunga
Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'iín. 21 Cristo be xi nkú ts'ín
ngjuai ni'yoo. Nk'ie nga kama ndjuú ni'yoo, nku ninku xi tsje kamaha
Ntianá. 22 Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo ninku xi má nga tíjñaya
Espirituhu Ntianá.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

3 An Pablo ngat'aha Cristo Jesu kjíiya'yúhunna. B'a tímat'an
tu ngat'aha ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjehennuu. 2 Yo
nga kik'aina nga k'uenijmínuu kjuandaha Ntianá. 3 Tsakúchjina ni
xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie, xi nkú nga ja ta kuak'iet'ánuu. 4 Nk'ie nga
n'eyo xujuin, choo nga be sisian ni xi kis'ejña 'ma ngat'a ts'e Cristo.
5 Kui niu xi najmi kik'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga
nd'ai Espirituhu Ntianá ja tsakúchjihi já postruhu ko já profetaha
Ntianá 6 nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjehen ra ta ts'iínkjáíhin
ni xi tsjáha Ntianá ntíhi ko ta kuichú ma nku yjonintehe Cristo ko ta
sakú yaha ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda
tsuhu Cristo xi b'a ts'íun.

7 Ntianá tu kitsjáhana nga k'uenijmíá én nda tsu xu'bi. Kjuandaha
Ntianá xi b'a kits'íun. Kitsjána xi nkú ts'ín tjehen ra nga'yún
chánkaha. 8 An xi 'yún ichí sa ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntianá,
tunga kik'aihína kjuandaha nga tíb'enijmíhi xuta xi najmi ntje judio
tjehen ra kjuanchináha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyjehe.
9 Tíb'ejñá chja xi nkú ts'ín tíbitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntianá nistjin
nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín. 10 B'a ts'ín xuta ninku
tíb'éjña chji nd'ai xi nkú tjín kjuankjink'uhun Ntianá, kjuankjink'un xi
kj'aí kj'aí ts'ín yaha. Kui ni xu'bi tís'ejña chji nginkun xi tjíhin xá ko
xi tjíhin nga'yún nk'a ján.

11 Kui niu xi y'énda títjun Ntianá nkúhu nistjin nk'ie ko Nda
Ntianá Jesucristo ja kits'íntjusun niu nd'ai. 12 At'aha nkuhú makaá
Cristo ko at'aha s'ejinná én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aán
ko najmi binkjaán nga bichúk'un tiñahaá Ntianá. 13 Kui b'a maha
tíbankihinuu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'aha nga un
tíbena ngandanuu. Ngat'aha nga un tíbena, Ntianá títs'ín nga tís'ejña
chjinuu kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín bankintjáí xuta ninku Efeso

14 Kui kjuaha báasinkúnch'ihinna nginkun Ntia Na'miná. 15 Kui
xi b'éjña nga s'e nga nkúnkú ntje xi tjín ndjiojmi ján ko asunntee.
16 Bankihi nga Espirituhu Ntianá katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'ín
tíjña kjuachánka tsjo tjíhin tu xi s'ehe ra nga'yún aniманuu, 17 ko nga

Cristo kat'ejñajin aniманuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. Katji nanka kjamanuu ajihin kjuatjoo ko ndjá tinchajiun, 18 tu xi b'a ts'ín jun ko ngayjee xuta xi ts'e Ntianá kama kamankjihinnuu xi nkú ts'ín tayá ko ndju ko nanka ko nk'a kjuatjoho Cristo. 19 Mjena nga choo kjuatjoho Cristo tu xi b'a ts'ín katsejín kikjihinnuu Ntianá, ndaha tsa 'yún chánka sa kjuatjoho nga ni xi mankjinná.

20 Kan'etsjoho Ntianá, kui xi ts'ati ni xi maha ts'ín nga xi nkúhu ni xi binchihií ko tsa xi nkú ts'ín títsu aniманá nga kama. B'a ma xi nkú ts'ín tíjña nga'yún xi ts'e xi títs'ínxájinná. 21 Kats'ínkjáíhin Ntianá kjuachánka ajihin xuta ninku xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha tu nk'éhé ni. Johon, b'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú tinchajián Cristo

4 Kui b'a maha tíbankihinuu an xi kjíiya'yán ngat'aha Nda Ntianá. Kixi tankínkoo yjonuu xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'iín xuta xi Ntianá j'ájihin. At'aha Ntianá j'ájinnuu. 2 Nimakjua n'esjo yjonuu ko nda kas'eya aniманuu. Kas'enuu kjuatsenta ko b'i ngján n'e'yún tak'un xinkiu. B'a n'oo tu ngat'aha kjuatjo xi tíjñajinnuu. 3 Tjen nga'yúhuun yjonuu nga nkuhú katumako tehento xinkiu xi nkú ts'ín tsjániyánuu Espirituhu Ntianá ko xi nkú ts'ín nkuhú ts'ín manuu kjuajyuu.

4 Nkuhú maha yjonintehe Cristo ko nkuhú maha Espirituhu Ntianá xi tíjña. B'a ta ts'ín nkuhú j'ájinnuu Ntianá, kui nga nkuhú ni xi tíchuyóhoo. 5 Nkuhú maha Nda Ntia xi tíjña. Nkuhú ni xi s'ejinná ko nkuhú Nda Ntianá n'ekjas'eheén xuta nga batentáhaá. 6 Nkuhú maha Ntianá xi Na'miná ngatenteé, kui xi batéxumaha, ts'ínchjén ko tíjñajihin ngayjee ni xi tjín.

7 Tunga kin'ekjáíhín raá kjuanda nga nkúnkáá. Xi nkú ts'ín kits'índzjoná Cristo, b'a ts'ín kisakúná. 8 Kui nga b'i ts'ín tjít'aha éhen Ntianá:

Ngjinji nk'a ján nga ngjiko xi jakj'á,
ko tu kitsjáhá ra xuta ni xi nda.

9 ¿Nkú tsuhu ra nga ngjinji? Kui xi tsuhu ra nga tjun ngjijen má nankaha t'anankiu. 10 Ko xi ngjijeen, kui xi ta ngjinji má 'yún nk'aha nk'a ján tu xi ts'iíntjusuhun ngayjee ni xi tsichuba.

11 Ko kui kikjin xi kitsjá nga tjín xi kama já postru, ko nga tjín xi kama já profeta, ko nga tjín xi k'uénijmí én nda tsuhu Ntianá, ko nga tjín xi kama já bastuu ko já maestru. 12 Kui kjuandoo kik'aihi jóo tu xi kuakúyaha ra xuta xi ts'e Ntianá xi nkú ts'ín kuasinko xinkjín ko tu xi b'a ts'ín sakú nga'yúhun ra xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo. 13 B'a ts'ín nkuhú s'ejihinná ko nkuhú chaá yáha Ntíhi Ntianá. Yohó ni ma kuichú maá xi tjíhin nga kuichú maá ko s'eyaná xi nkúhu kui.

14 Nk'ie nga b'a kamoo, najmi s'eyaná xi nkúhu jántí xi xi kjit'a
kjit'a kj'aí ts'ín s'eyaha ko najmi k'uainteé tsa tu mí ni tsetsehé xi
sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yúnná nga mjehe k'uanachaná. At'aha
kui niu xi ts'ínchjén já mañá xi ni tsank'á bakúya. 15 Tu sa ní én
xi naxu chubaá at'aha tjoná xinkiá. B'a ts'ín sájihinná Cristo, kui
xi nintaku xuta ninku. 16 Cristo ts'ín nga ngayjee yjonintee nkuhú
bichú mako xinkjín ko b'a'yún sisihin xinkjín ngatentee ni xi tjíhin
yjonintee. Tsa ngatentee yjonintee ts'ínxá sisin, ngayjee yjonintee sá
sisin ko sakú nga'yúhun nga binchajin kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsubaá nginkun Ntianá

17 Kui nga b'a xíhinnuu ko ngajoho Nda Ntianá b'a xíhinuu
ma. Najmi b'a ta n'e bintsuba sahanu xi nkú ts'ín tjíntu xuta xi
tjín asunntee, xuta xi ni tiya ts'ínnkjink'un. 18 Kui xi ja kis'ejyún
kjuankjintak'uhun ko najmi tjíntu tík'un xi nkú ts'ín ts'ínk'iéntu
tík'un Ntianá xuta xi ts'e. At'aha ja kits'ín ndjá aniimaha ko najmi ta
mankjihin ra ni xi ts'e Ntianá. 19 Ja najmi ta tjíhin ra kjuasuba ko ja
kits'ínkjas'ehen yjoho ni ch'onk'uun. Najmi ta b'éch'oho ra yjoho nga
ts'ín ngayje tíkjá ni xi chuntí nginkun Ntianá.

20 Jun bi najmi b'a tsu éhen Cristo xi tsakuyáihi tsa b'a noo.
21 At'aha ja kinu'yó éhen Cristo ko tsinchiyó ni xi ts'e, ko yo nga
Jesu tíjñajihin ni xi naxu tjín. 22 Najmi b'a ta ts'ín bintsubahanu xi
nkúhu nk'ie. N'ek'óntjaiyo aniimanuu. At'aha ni xi kama mjenuu
nk'ie ts'anachaha ko kits'ínkatsúhun. 23 Tjíhin nga n'e tsetse ngáhanu
aniimanuu ko kjuankjintak'unnuu. 24 N'e tsetsoo yjonuu, at'aha Ntianá
kits'ínnda tsetse ngáha aniimanuu. Xi nkú ts'ín tjíyaha nga kixi ko je,
b'a kits'ínk'ié.

25 Kui b'a maha, najmi ta ch'anachaha ruu xinkiu. Najmi tu én
tsank'á chubo, at'aha nkuhú yjoninte mahaná ngatenteé.

26 Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tu ngatitsun n'o. Najmi tu
bintsuba kjon nku nistjin tantoo. 27 Najmi tu 'baintohoo ndanindoo.

28 Xi ndyjé ts'ín nk'ie, najmi b'a ta kats'íhin. Kats'ínxá ní
ko kats'ínchjén ntsja nga kats'ín ni xi nda, tu xi b'a ts'ín kama
kuasinkoho xuta xi machjéhen ra tsa mí nihi.

29 Ndaha nku én ch'on tsu najmi tu kuitju tsu'bo. Én xi nda ní
chubo, én xi tsjá nga'yúhun xuta, tu xi nda kamat'aihin xuta xi
kuint'é énnuu. 30 Najmi tu ni xi ts'iín'uhun Espiituhu Ntianá n'o.
At'aha kui xi kik'ainuu tu xi chaha nga jun xi xuta xi ts'e Ntianá nk'ie
nga kuichú nistjin nga kuitjusun nga kama ndaí kikjinnuu.

31 Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjíntujín aniimanuu,
kjuakjoon ko kjuastintoo. Najmi tu ch'íya kjon, ko najmi tu ch'on
'mihiu xinkiu, ko najmi tu ngat'aha tu mí nihí ni n'e uncho xinkiu.

32 Nda ní chasoho xinkiu ko chaseniimoho xinkiu. N'e ndyjat'ohoo
xinkiu xi nkú ts'ín kisakújinnuu kjuan'endyjat'a ajihin Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntianá

5 Ntí tjoho Ntianá jun, kui nga b'a ta n'ehenu xi nkú ts'ín Ntianá.
2 Xi nkú ts'ín y'ejñajin kjuatjo Cristo nga kits'íntjoná, b'a ts'ín
tintsubajiun kjuatjo. Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáíhiná. Kui xi
kama nku chje sinjne xi kin'ekjas'ehen Ntianá.
3 Ja kikj'áts'enuu Ntianá. Kui nga ta santaha najmi tjíhin nga
chubanijmíyahanu xi nkú ts'ín chuba fantukohó xinkjín xuta xi tjín,
ko tsa tu mí nihí ni xi chuntí nginkun Ntianá, ko tsa kjúásihuun ni xi
tjíhin xuta xingisoo. 4 Ko najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, ko tsa
én ton ch'on tsu, ko tsa nku én xi najmi nda fane, at'aha najmi chumi
ni chjíhi ra ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáha máb'achjíhi Ntianá chubo.
5 At'aha ja yo nga xi chuba fantukohó xinkjín, ko xi ts'ín ni xi chuntí
nginkun Ntianá, ko xi fásihin ni xi tjíhin xuta xingisoo, kui xi najmi
tsuhu ra nga Cristo ko Ntianá kuatéxumaha. Xi tífásihin ni xi tjíhin
xuta xingisoo, kui xi kj'aí ntia tjennki.
6 Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'aha
ngat'aha ni xu'bi kjuakjahan Ntianá nibánehe ra xuta xi najmi
nt'é'éhen. 7 Kui nga najmi tu jun n'engujihin ruu yjonuu xuta xi b'a
tíincha ts'ín.
8 At'aha nistjin nk'ie má jyuun tintsuboo, tunga nd'ai ja
má ndzjeen tintsuboo nga nkuhú makoo Nda Ntianá. Kui nga
tintsubahanu xi nkú ts'ín tjíhin nga k'úéntu xi tjíntu má ndzjeen.
9 N'oo ni xi nda ko naxu ko kixi, at'aha kui niu xi bakúchji nga má
ndzjeen tjehenná. 10 Tinchísjo má nihi xi sasíhin Ntianá. 11 Ndahachí
najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni chjíhi ra, ni xi ts'ín xuta xi ts'e má
jyuun. Tu sa ní t'ejñachiu nga najmi nda niu.
12 At'aha tu ñáhá xí subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'ín'ma xuta
xu'bo. 13 Tunga ma chjihí ngayjee ni xi tjín nk'ie nga s'entuchjí má
ndzjeen, 14 at'aha nd'íu b'éjña chji tu mí nihí ni. Kui nga b'a ts'ín tjít'a:

N'ekj'áíhi yjohi, ji xi kisufei.
Tisíntjein ajihin xutak'ien.
Tsa b'a n'ei, Cristo ts'iín ndzjehin.

15 Kui b'a maha, nda nda chasehenu xi nkú n'e kuintsuboo. Najmi
tu ni xi ts'ín xuta stjen n'o. N'e nínú xi nkú ts'ín xuta nkjink'un.
16 N'oo ni xi nda tu mí chubahá ni nga sakúntenuu nga b'a n'oo,
at'aha ch'on chun nistjin xi kich'aá nd'ai. 17 Kui nga najmi tu nchini
n'esjehenu yjonuu. Katumankjin nínuu mí nihi xi mjehe Nda Ntianá
nga n'oo.
18 Najmi tu n'e ch'iu, at'aha kui niu xi ts'ín nga n'eé tu mí nihí ni.
Tu sa ní Espirituhu Ntianá katsejíhinnuu. 19 Salmo ko sohon ninku

chubanijmíyakohonu xinkiu ko só xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espirituhu Ntianá. Ngayjehe aniманuu só ko n'etsjohoo Nda Ntianá. 20 Tu mí kjuahá ni tehente tjohoon máb'achjíhi Ntia Na'miná. B'a n'oo at'aha Nda Ntianá Jesucristo ts'enuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéntuko xinkjín xuta

21 Chankjún xinkiu at'aha Cristo tíyankjún. 22 Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíyankjún Nda Ntianá. 23 At'aha xi tí'mi x'in, kui xi síjña títjuhun chjuúhun xi nkú ta ts'ín Cristo síjña títjuhun xuta ninku. Xuta ninku kui xi yjonintehe Cristo, ko Cristo kui xi kits'ínk'ankihi. 24 Xi nkú ts'ín xuta ninku benkjún Cristo, b'a ta ts'ín xi tí'mi chjuún tu nkjéhé ni katenkjún x'ihin.

25 Ko jun xi tí'minuu x'in, n'etjó chjuúnnuu xi nkú ts'ín Cristo kits'íntjo xuta ninku ko kitsjá yjoho ngandaha. 26 B'a kits'ín tu xi kikj'áts'ehe. Éhen kits'ín jekoho ko ntánijua tsanéjnukoho 27 tu xi ja tjíhin ra kjuachánka xuta ninku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehe ni chuntí, najmi ch'on k'úé, ko najmi s'ehe tsa mí nihi. Mje níhi Cristo nga je ko nga nda kikjin kama xuta ninku.

28 B'a ta ts'ín xi tí'mi x'in tjíhin nga ts'iíntjo chjuúhun. Kats'íntjo xi nkú ts'ín tjoho yjonintehe. Xi tjoho chjuúhun, kui xi tjoho yjoho. 29 At'aha najmi tjín xi unkie yjonintehe. Tsjá níhi nichine ko kuhun xi nkú nga ts'íhin Cristo xuta ninku. 30 At'aha ta yjonintehe Cristo tintsubajián.

31 B'i ts'ín tjít'a: "Kui nga nku nda k'uéjñaha xi cháha nga k'úéjñako chjuúhun ko nkuhú yjoninte kuichú ma nga joo." 32 'Yún nankа ni xu'bi, tunga nk'iehé nga nchjanijmíya Cristo ko xuta ninku ts'inchjén niu. 33 Jun tjíhin nga n'etjó chjuúnnuu xi nkú ts'ín tjonuu yjonuu. Ko xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihin.

6 Ko jun xi tí'minuu ntí, tinú'yá'óhoon xi chánuu at'aha Nda Ntianá s'ejinnuu. At'aha kui niu xi nda tjín nginkun Ntianá. 2 Ajihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise kui kjuatéxuma xu'bi xi tjun títsuya ni xi Ntianá tsjáha xi kuint'é'éhen. B'a títsu: "Chankjúín na'mihi ko naahi 3 tu xi nda kamat'aihinni ko tse nistjin kamaha ri nga kuinchin asunntee."

4 Ko jun xi tí'minuu na'mi, najmi tu chuba kjan n'ekoo ntínuu. Tu sa ní tjen niyóhoo nga n'echó ko takúyohoo ni xi ts'e Ntianá.

5 Ko jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, tinú'yá'óhoon xi já ntianuu ei asunntei. Chankjún ko tinkjún ko ngayjehe aniманuu tinú'yá'óhoon, xi nkú joyaha tsa Cristo tínu'yá'óhoon. 6 Najmi tu nku nk'ie nga tíbasenuu nga b'a n'oo, tsa tu xi b'a ts'ín nda skuehenuu. N'e nínú xi nkúhu xuta musu xi Cristo ts'atse. Ngayjehe aniманuu n'oo ni xi mjehe Ntianá. 7 Nk'ie nga tín'o nku xá, ngayjehe k'un b'a

noo. B'a noo xi nkúhu tsa nku xáha Nda Ntianá tín'o. 8 At'aha yo nga Ntianá tsjá ngajoya ngáha ra ni xi nda kits'ín nga nkúnkú xuta, ndaha tsa musu xi kich'atse ko ndaha tsa xi ndaíhi yjoho.

9 Jun xi tí'minuu já ntia, b'a ta n'oo xi nkú nga tíxihin xuta musu. Najmi tu binchankjúhuun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Ntianuu xi tíjña ndjiojmi ján ko nga kui xi najmi ngabi ts'ín ajihin xuta.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéndaá yjoná tu xi najmi ts'iín nganahaná ndanindoo

10 Ni xi fekuhu xi xínnuu, kasakúnuu nga'yún ajihin nga'yún chánkaha Nda Ntianá. 11 Xi nkú joyaha já jun xi b'énda yjoho nga kján, b'a ts'ín n'ech'okohonu yjonuu ni xi tsjáná Ntianá, tu xi ndjá kama kuinchahanu nga kuankín kontroho kjuamañaha ndanindoo.

12 At'aha najmi xuta asunnte tíbixkjankaá. Xi tjín níhi nga'yún tíbixkjankaá, xi nk'a xáha, xi batéxuma asunnte ngatitsun xu'bi. Kui xi jáninda ch'onk'un nkjún xi tjín nk'a ján. 13 Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Ntianá kitsjáyjehe ni xi ts'iínch'okoho ra yjoho, tu xi kuichúkjuahanuu nk'ie nga kuichú nistjin xi ndjá niba. Ko nga ja tjínda sisinnuu yjonuu, ndjá tincho.

14 Kui b'a maha, ndjá tinchahanu. Ni xi y'éjña Ntianá ko ni xi naxu nginkun, kui xi n'ech'okohonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'ínch'oho yjoho. 15 T'endo yjonuu nga t'enijmíú én nda tsu xi tsuya kjuajyuhu Ntianá. 16 Machjéhen nga n'e s'ejiun Ntianá, tu xi najmi tjín xi nkú ts'ín ts'iín'uhunnuu ndanindoo. 17 T'ejin tak'un nga Ntianá kits'ínk'ankinuu. Chjúbó éhen, kui xi kitsjánuu Espirituhu Ntianá tu xi kuisinkokohonu yjonuu.

18 Tehente chubakoo Ntianá xi nkú ts'ín tsjániyánuu Espirituhu. Chubakoo ko tinchíhuu ni xi machjénnuu. Tintsuba ndo ko najmi tu n'ekjiohoo tak'un nga chubantjo ngayjee xuta xi ts'e Ntianá. 19 Ko ta chubantjainú nk'ie nga chubakoo Ntianá, tu xi tsjáhana én xi kuinchja, tu xi ndjá kuinchjahana nga k'uenijmíá ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie, xi ja tíb'éjña chji én nda tsuhu Ntianá nd'ai. 20 Kui ngat'aha éen kjíiya'yúhunna an xi tsú'ba ngajoho Nda Ntianá. Chubantjainú ninkun Ntianá tu xi kuinchjahana xi nkú ts'ín tjíhin nga kuinchja ko tu xi najmi tsankjuhunna.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

21 Ngatentee ni xi tímat'an ko ni xi títs'ian kuitsuyanuu Tikiko, nda nts'eé xi tjona ko xi kixi títs'ínxát'aha Nda Ntianá. 22 Kui kjuaha títs'inkjíseheenuu tu xi chahanu nkú ts'ín tintsubai ko tu xi tsjá nga'yúhun ra animanuu.

23 Ntia Na'miná ko Nda Ntianá Jesucristo katsjáha já nts'eé kjuajyu ko kjuatjo, ko kat'éyaha nga 'yún s'ejihin. 24 Kjuandaha

Ntianá kas'ehe ngatentee xi tjoho Nda Ntianá Jesucristo, kjuatjo xi najmi maha feya.

Xu̱ju̱n xi kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Filipo̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Filipo̱

1 An Pablo̱ ko̱ Timoteo̱, ji̱n xi tín'exát'ai̱hi̱ Jesucristo̱. Ngayjee̱ jun xi tintsu̱bo̱o nanki Filipo̱, jun xi kikj'áts'e̱nu̱u Jesucristo̱ tísuniñai̱hi̱ ko̱ ta̱ tísuniñai̱hi̱ já xi basehe̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ ko̱ já xi ta̱ tjíhi̱n xá.

2 Kas'enu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu xi tsjáná Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

B'i̱ ts'ín kitsúya Pablo̱ xi nkú ts'ín nchja̱ntjai xu̱ta̱ ni̱nku̱ Filipo̱

3 Tsjaha̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná xki̱ nga f'áítsjenna jun. 4 Xki nga nchjaka̱ Nti̱a̱ná nchjantjáínu̱u ngatento̱o. Tsjo mana nga b'a̱ ts'ian 5 a̱t'aha̱ nkuhú maka̱á xinki̱á nga tín'exát'aha̱á én nda tsuhu̱ Jesucristo̱. B'aha̱ ra̱ ni̱stjin nga tjun tsichujinnu̱u éen ko̱ santaha nd'a̱i. 6 Behe̱ k'an nga xi kik'atuts'i̱hi̱n ni xi nda a̱jinnu̱u, kui xi tu̱ nku ngju̱a̱i̱ko̱ndjuhú santaha ni̱stjin nga kj'u̱a̱í ngáha Jesucristo̱.

7 A̱jin ani̱ma̱na̱ tintsu̱ba̱jiun, kui nga f'áítsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áítsjenna jun a̱t'aha̱ nkuhú kju̱a̱ndaha̱ Nti̱a̱ná tísakúná jun ko̱ an, ndaha tsa nu̱ba̱yá kjíi̱ya'yán ko̱ ndaha tsa nginku̱n já tjíxóo̱ tíxinya chich'an én nda tsuhu̱ Jesucristo̱ ko̱ tíb'ejñá chja nga najmi én tiya niu̱. 8 Nti̱a̱ná be xi nkú ts'ín mjena jun. Kju̱a̱tjoho̱ Jesucristo̱ xi tíjñajinna, kui xi tjoko̱ho̱nu̱u.

9 Nk'ie nga nchjantjáínu̱u, bankihi̱ Nti̱a̱ná nga 'yún kasaá sa kju̱a̱tjo xi tjínnu̱u, ko̱ nga 'yún kas'enu̱u kju̱a̱nkjintak'un, ko̱ nga kixi̱ ka̱mankjinnu̱u ni xi ts'e̱ Nti̱a̱ná. 10 B'a̱ ts'ín ka̱ma chj'a̱jihinnu má nihi xi kju̱axi̱ nga nda tu̱ xi je ku̱i̱ntsu̱ba̱hanu ko̱ najmi s'e̱ ni xi n'e̱nijéhe̱nu̱u ni̱stjin nga kj'u̱a̱í ngáha Cristo̱. 11 Kui ni̱stjiu̱n ku̱a̱kuchjíú nkjin tíkjá ni xi na̱xu̱ kin'o, xi kitsjánu̱u Jesucristo̱ nga n'o̱o tu̱ xi s'e̱jña chjihi kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná ko̱ n'e̱tsjoho̱ ra̱.

B'i̱ ts'ín kitsúya Pablo̱ nga ngandaha̱ tíma ni xi tíf'ajin

12 Mjena nga cho̱o, já nts'e, nga ni xi tímat'an e̱i̱, kui xi tu̱ sahá títs'ín nga tífindju én nda tsuhu̱ Jesucristo̱. 13 A̱t'aha̱ tíbe ngayjee̱

já juhu̱n nda̱ títjuu̱n ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xingisoo̱ nga nga̱t'aha̱ Cristo̱ kjíi̱ya'yúhunna. 14 Tu̱ nga̱t'aha̱ nga kjíi̱ya'yán, nkjin já nts'eé 'yún tíi̱ncha ma 'yún k'un Nda̱ Nti̱a̱ná ko̱ tíi̱ncha ma k'un tíb'éni̱jmí éhe̱n.

15 Kju̱axi̱ nga tjín xi tíb'éni̱jmí ni xi kits'ín Cristo̱ a̱t'aha̱ tíma xintak'un ko̱ mjehe̱ nga ts'i̱ín ngana̱. Tu̱nga tjíhín ngá xi ngayjehe ani̱ma̱ha̱ tíb'éni̱jmí. 16 Xi tíma xintak'un, kui xi tíi̱ncha b'éni̱jmí Cristo̱ a̱t'aha̱ ngandaha̱ tíi̱ncha bangisjai. Najmi kju̱axi̱hi̱ nga b'a̱ tíi̱ncha ts'ín. Ni xi i̱ncha mje níhi̱ nk'ie nga tu̱ sahá 'yún sa̱kúna kju̱a̱ni̱ma̱ nk'ie nga kjíi̱ya'yán. 17 Tu̱nga máha xu̱ta̱ xingisoo̱, tíi̱ncha b'éni̱jmí Cristo̱ a̱t'aha̱ tjíhi̱n ku̱a̱tjo. Be nga kjíi̱ya e̱i̱ tu̱ xi xínya chich'ihinna én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná nginku̱n já tjíxóo̱.

18 Tu̱nga najmi chumi ni ts'i̱hín ra̱. Ndaha tsa najmi kju̱axi̱hi̱ ko̱ ndaha tsa ngayjehe k'un nga tíi̱ncha b'éni̱jmí, xi tu̱ ja ní tís'eni̱jmíhi ni xi kits'ín Cristo̱ ko̱ kui niu̱ xi tsjo mana. Ko̱ 'yún s'e̱ sana kju̱a̱tsjo. 19 A̱t'aha̱ be nk'ie nga tu̱ nga̱t'aha̱ nga tíchubantjáínú nginku̱n Nti̱a̱ná ko̱ xi nkú ts'ín títsjá nga'yúnna Espiri̱tu̱hu̱ Jesucristo̱ ku̱i̱tju'a. 20 Mje ṉkjúnna ko̱ tíkuyá nga ndaha̱chí najmi sa̱kúna kju̱a̱suba. Tu̱ sa ní 'yún ndjá kúási̱njña nd'a̱i̱ xi nkú nga títs'in tehe̱nte, ko̱ cha̱ kju̱a̱chánkaha̱ Cristo̱ a̱jihi̱n ni xi tímat'ain yjonintena̱. B'a̱ ka̱ma tsa tíijña ko̱ tsa ja kabaya.

21 A̱t'aha̱ an bi nk'ie nga tíijña tík'un sa, Cristo̱ tíijña tík'uhunna. Ko̱ tsa ni xi tíbayahana, tu̱ sahá ts'in ngana̱ka̱. 22 Tsa kúáte̱jña tík'un sa, 'yún xúbáya xána̱. Najmi be má nihi xi kj'uajián. 23 A̱t'aha̱ síijñaya masehe̱n nga joo̱ niu̱. Mjena k'uejñá a̱sunnte̱e ko̱ kfínsehe̱ Cristo̱. Tsa ni xi kfínsehe̱ ra̱ Cristo̱, tu̱ sahá 'yún nda tjín nga̱t'a ts'a̱n. 24 Tu̱nga nga̱t'aha̱ ní ngandanu̱u 'yún machjén saha̱ nga kúáte̱jña tík'un sa. 25 Behe̱ k'an nga b'a̱ tjín niu̱, kui nga behena nga kúáte̱jña tík'un sahana ko̱ nga k'u̱a̱ndaya sana a̱jinnu̱u, tu̱ xi 'yún s'e̱jin saha̱nu̱u ko̱ tsjo k'úénu̱u nga b'a̱ n'o̱o. 26 B'a̱ ts'ín nk'ie nga ku̱i̱chuse ngáha̱nu̱u, tsjo ka̱manu̱u nga n'e̱tsjoho̱o Cristo̱ Jesu.

B'i̱ ts'ín kitsúyaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ nga tu̱ nku ndjáhá ku̱i̱ncha

27 Nkuhú nga ti̱ntsu̱ba̱hanu xi nkú ts'ín tje̱he̱n ra̱ xu̱ta̱ xi y'a én nda tsuhu̱ Cristo̱. Kui nga tsa kfínsenu̱u, skue, ko̱ tsa kjin kúáte̱jña, kuint'e én xi nkú ts'ín tintsu̱boo̱, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'e̱nkjíntak'un, ko̱ nga nkuhú tín'e mo yjonu̱u nga ta̱ ñja ta̱ ñja tín'o̱o nga'yún ngandaha̱ én nda tsuhu̱ Cristo̱ xi s'ejinná. 28 Ndaha̱chí najmi tu̱ binkjun já kontra̱nu̱u. Kui niu̱ xi ku̱a̱kúchjihi̱ xu̱ta̱ xu'bo̱ nga ndyja̱ ko̱ nga jun xi n'e̱k'ankinu̱u. Nti̱a̱ná tsjánu̱u nga n'e̱ nganoo.

29 A̱t'aha̱ jun bi kik'a̱i̱nu̱u nga s'e̱jinnu̱u Cristo̱, tu̱nga ta̱ kik'a̱i̱hínu̱u nga nga̱t'aha̱ ta̱ choo kju̱a̱ni̱ma̱. 30 B'a̱ ta̱ ts'ín tíbitjajíún kju̱a̱ni̱ma̱ nd'a̱i̱ xi nkúhu kju̱a̱ni̱ma̱ xi kiyo nga j'a̱jian ko̱ xi tínu'yó nd'a̱i̱.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga s'eyaná

2 Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, ko tsa kjuatjoho tsjá
nga'yúnnuu, ko tsa Espirituhu nkuhú títs'ín manuu, ko tsa
nda tíchasohoo ko tíma nimanuu xinkiu, [2]kui nga n'ehenu nga tu
xí tsjohó kat'ena. Nkuhú kas'eyanuu ko nkuhú kjuatjo xi kas'eya
aniманuu. Nkuhú ch'a xinkiu ko nkuhú ni xi n'enkjíntak'un. [3]Ndaha
nku ni najmi tu n'o tsa tu xi n'e nganaha ruu xinkiu ko tsa tu xi nk'a
n'esjehenu yjonuu. Tu sa ní nimakjua n'esjo yjonuu ko chasoho xinkiu,
chasoho xi nkúhu tsa 'yún nk'a tjen nga jun. [4]Najmi tu nku ni xi
ts'ajun chasoho, ta chasoho ni xi ts'e já nts'o.

[5]B'a ta ts'ín kas'eyanuu xi nkú ts'ín kis'eyaha Cristo Jesu. [6]Kui xi
tu b'a ts'ín Ntianáhá, tunga najmi kits'ínnisihí ni nga y'éjña chji nga
kui xi Ntianá. [7]Tu sa ní y'éch'oho yjoho yáha kui ko nku nda musu
kits'ín ma yjoho nga j'ai tsin xi nkú ts'ín tsin xuta. [8]Ko nk'ie nga kik'a
yjoninte, kinte ts'asje yjoho. Kint'é'éhen Ntianá santaha nga ngji
ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

[9]Kui kjuaha Ntianá 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, ko kitsjáha
nku j'áín xi tu xí 'yúhún nk'a tjen, [10]tu xi nk'ie nga kuinú'yáha j'áíhin
Jesu kuinchakúnch'in tu yáhá ni xi tjín ndjiojmi ján ko asunntee ko
kinte t'anankiu. [11]Ko ngayjee xi tjín b'a kuitsu nga Jesucristo xi Ntia.
B'a ts'ín s'ejña chjihi kjuachánkaha Ntia Na'miu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéntu xuta ninku ajihin xuta

[12]Kui b'a maha, jun já nts'ena, xi nkú ts'ín tehente kinu'yá'énnú
nk'ie nga tsátejñajinnuu, b'a ta n'oo nd'ai nk'ie nga kjin tíijñanuu.
Chankjún Ntianá ko kat'atsó nga n'endjuú ni xi títs'ín Ntianá ajinnuu
nga títs'ínk'ankinuu. [13]At'aha xi nkú ts'ín sasíhin Ntianá, kui xi títs'ín
nga n'e mjo ko nga n'oo ni xi mjehe.

[14]Tsa tjín ni xi n'oo, najmi tu katuma stinuu nga b'a n'o ko najmi
tu chubatikoo xinkiu, [15]tu xi je ko naxu skuehenuu xuta. Jun xi ntíhi
Ntianá ko tjíhin nga je kuintsubajiuhun xuta xi tjín nd'ai xi ch'onk'un
ko xi ja kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun. Katumo ajihin xuta xu'bo
xi nkúhu niñu xi tíbat'ai má jyuun. [16]Chubanijmíyahanu én xi
ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'úéna nistjin nga kj'uaí
ngáha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tu kjuandahá kits'ian
nga'yún nga kits'inxá ajinnuu.

[17]Nk'ie nga s'ejinnuu Ntianá, b'a joyaha tsa chje tí'boho
Ntianá. Ko tsa n'ek'ienna ei, an xi kuichú ma xi nkú joyaha chje xi
ts'iínndjuút'a chje xi tí'boho Ntianá. Tunga tsjohó tjínna ndaha tsa b'a
n'ena. Ta n'etsjokoho kjuatsjona. [18]B'a ta ts'ín tsjo katumanuu ko ta
tjennú kjuatsjonuu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga ts'iínkjisehe Timoteo

19 Tsa Nda Ntianá Jesu tsjánte, kitsa ts'inkjísenuu Timoteo tu xi
tsjo kamahana nga kuint'e ni xi tíma ajinnuu. 20 Najmi tjín sana kj'aí
xi nkúhu kui, xi b'a ta ts'ín ts'ínnkjink'un xi nkúhu an nga kjintaha
ra jun. 21 At'aha kj'aí xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e
Jesucristo.
22 Tunga jahá yo xi nkú k'un Timoteo ko xi nkú ts'ín títs'ínxákona
nga tíb'énijmíkona én nda tsuhu Jesucristo, xi nkú joyaha nku ndati
xi ts'ínxáko na'mihi. 23 Kui nga tíb'endáhana nga kui ts'inkjísenuu
chuba nga skue xi nkú ts'ín s'enda ni xi tíf'ajian. 24 Ko behe k'an nga
Nda Ntianá ta tsjántena nga kama kfínsenuu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga títs'ínkjisehe Epafrodito

25 Tunga nd'ai títs'innkjíhin k'an nga tjíhin nga ta ts'inkjísehé
ngáhanuu nda nts'eé Epafrodito. Kui xi títs'ínxákona nga tíf'ajinkona
kjuanima ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibásenú tu xi
kuasinkohona nga ts'iín ni xi machjénna. 26 Tu xí tíma bahá ra jun
ko kjintaha ra jun, at'aha be nga kinu'yó nga kisaté ch'in. 27 Kjuaxi
kjáíhin nga 'yún ndjáhá kisaté ch'in, nga ja ma kuayáhá kai. Tunga
Ntianáhá tsase nimaha nga kits'ínnkihi. Ko najmi tu suba kui xi tsase
nimaha Ntianá, ta tsase nimana ko an, at'aha tsa k'ien ndo 'yún
kama tse kjuabana kai.
28 Kui nga kitsa mjehena nga ts'inkjíseheenuu tu xi tsjo k'úéheenuu
nga cha ngáhanu ko tu xi najmi ta 'yún s'entahana. 29 N'ekjóhoon ndo
xi nkú ts'ín tjehen ra xuta xi ts'e Nda Ntianá. Tsjo kat'enuu nga b'a
n'oo. Chankjún xuta xi b'a k'un xi nkúhu kui. 30 At'aha ngat'aha xáha
Cristo ja ma k'ienntjáíhí ni kai. Kitsjá yjoho ndaha tsa ja ma k'iehén
tu xi ts'iíntjusuhun ngandana xá xi kik'aihiruu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nkú ts'ín y'éjña ni xi kis'ehe

3 Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enuu at'aha Nda Ntianá
Jesucristo tíjñajinnuu. Najmi tífehe k'an nga ta kui ta maha ni
xi tíb'et'ánuu, at'aha ngandanuu niu.
2 Chúhuun yjonuu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi títs'ín,
xi mjehe nga n'e circuncision tiya. 3 At'aha circuncision xi ndoo, kui
xi kich'aá ñá xi yankjáán Ntianá xi nkú ts'ín bakúyaná Espirituhu
Ntianá ko ma 'yún k'aán ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu, najmi
ngat'aha ni xi n'ehe yjonintená.
4 An bi kama nkjún kama 'yún k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjín
kj'aí xi b'a ts'ín kama 'yún k'un nii xi nkúhu an, 5 nga ajihin xuta xi

ntje Israel tjehen ra kitsian ko kin'ena ni circuncision nga tjínna jin nistjin nga kitsian. Ntje chání Benjamin tjehenna. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yún kits'íntjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. 6 Kui kjuatéxumoo 'yún kikuhun nga santaha kitsjennkí unkie xuta ninkuhu Cristo. Naxu tsátejña xi nkú ts'ín bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjín xi ch'on ts'ín kinchjayanena ngat'a ts'e kui nii.

7 Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjíhi ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ai tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjíhi ra kits'in ma kui niu. 8 Nd'ai b'a xian nga najmi chumi ni chjíhí ra ngayjee niu, at'aha ja be Cristo Jesu. Kui xi Nda Ntiana maha ko kui xi 'yún chjí saha ra nga tu mí nihí ni. Ngat'aha Cristo kits'inndyja ngayjee ni xi tjínna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ai nk'ie nga basehe ni xi kindyjoo, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niu mana. 9 Mjena kúátejñajian ni xi kits'ín Cristo. Nk'ie kits'intjusan kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxu kuichú ma nginkun Ntianá. Tunga nd'aihí s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntianá títsjáhana nga naxu tíijña nginkun tu ngat'aha nga s'ejinna.

10 Ni xi mjena nd'ai, mjena nga skue sisian Cristo ko nga'yúhun Ntianá xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga ta sakúna kjuanima xi kits'ínkjáíhin. Mjena b'a k'úé xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien 11 tu xi ta kj'uaíyahana ko an ajihin xuta k'ien.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kingjásihin nga y'ejña

12 Najmi b'a tíxian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian ko a ra tsa ja kama yá xi tjíhin nga kama. Tunga tu nku tífi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sakúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. 13 Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niu. Ni xi títs'inná, títs'inchaya ni xi chóo ko títs'in kjua'yúhún ra yjona tu xi sakúhuna ni xi niba askahan. 14 Cristo Jesu ts'ínchjén Ntianá nga tínchjaná nk'a ján. An bi tífi tjennkia ni xi títsu nga tsjáha xi nt'é éhen.

15 B'a ts'ín tjíhin nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjíhin nga kamaá. Ko tsa tjín xi kj'aí ts'ín s'eyaha, Ntianá ta k'uéjña chjihi ni xu'bo. 16 Tunga tjíhín ni nga tu nku ndjáhá kuinchajián ni xi ja kin'ekjáíhiín santaha nd'ai.

17 Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga títs'ian ko ta chase chubayohoo xuta xi b'a ta tíincha ts'ín xi nkú ts'ín kik'iejña chubayaihi. 18 At'aha nkjin maha xi tjíntu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin niyá b'a xinnuu ko nd'ai santaha tíinta ts'íhinna nga tíxinyanuu xi nkú ts'ín tjíyaha xuta xu'bo. 19 Kui xi tíincha fi má nga ndyja, ko ni xi incha mjehe s'ehe kui xi ntiaha. Tíincha bangisjai kjuachánka ajihin ni xi tu subahá maná, ko tu nku ni xi ts'ehé asunntee tjíntuyáha kjuankjintak'uhun.

20 Tunga máha ñá, nanki xi tíjña nk'a ján tjehenná. Yohó
nankiná má nga tíchuyáhaá nga nibajehen Ndá Ntianá Jesucristo xi
ts'iínk'ankiná. 21 Tjíhin nga'yún nga kuatéxumaha ngatenteé ni xi tjín
ko ts'iínchjén nga'yúhun nga ts'iínk'óntjaiya yjoninte x'an xi kich'aá
nd'ai. Xi nkú ts'ín tjíhin kjuachánka yjonintehé, b'a ta ts'iínk'íé xi
ts'añá.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi incha ts'iín xuta ninku Filipo

4 Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkjúnna jun ko f'áítsjenna jun.
Jun xi kjuatsjona ko nga chjihi xána. Tu nku b'a n'e ndjáhá
tinchajiun Ndá Ntianá, jun xuta tjona.
2 Tíbankihi na Ebodia ko tíbankihi na Sintike nga kanchjako
nda ngáha xinkjín at'aha nkuhú Ndá Ntianá incha yjanki. 3 Ko ji ta
tíbankihi nga tisinkoi jminchjíun, ji xi b'a ta tsu xá xi tín'ei. At'aha
nga y'enijmíá yo, kui jminchjíun ta y'énijmí én nda tsuhu Ntianá, xi
nkú nga ta kits'ín nda Clemente ko xuta xingisoo xi kits'ínxákona.
Kui xi ja tjíntut'á j'áíhin xujun má nga tjíntut'á j'áíhin xuta xi k'úéntu
tík'un sín.
4 Kas'enuu kjuatsjoho Ndá Ntianá. B'ahá ta tíxin ngáhanuu. Tsjo
kat'enuu. 5 Ngatenteé xuta incha kate nga nda aniманuu. Ja tíjña tiña
Ndá Ntianá.
6 Najmi tu chumi nihi xi fantaha ruu yjonuu. Tu sa ní tehente
t'inyohoon Ntianá ni xi machjénnuu nga chubakoo. Tinchíhuu ko
ta tjohoon máb'achjíhi ni xi tí'baínuu. 7 Kjuajyuhu Ntianá xi najmi
mankjihin xuta, kui xi kúhun aniманuu ko tsjániyá xi nkú ts'ín
n'enkjínk'un at'aha Cristo Jesu ts'enuu.
8 Ko ni xi fekuhu, já nts'e, tíbankinuu nga n'enkjínk'un ni xi
naxu tjín, ni xi yankjún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi
nda chasehe. Ngayjeé ni xi 'yún nda ko ni xi sasínná, kui nii xi
n'enkjínk'un. 9 N'etjusun ni xi tsakuyánuu ko xi kixinyanuu nga
n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja ko xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo ko
k'úéjñajinnuu Ntianá xi tsjáná kjuajyu.

B'i ts'ín kitsjáha Pablo máb'achjíhi xuta ninku Filipo at'aha tsasinkoho

10 'Yún títsjána kjuatsjo Ndá Ntianá nga ta kis'entahá ngáhanuu
an. Kjuaxi nga tehente kjintahanuu an, tunga santahá ni nd'ai
kisakú niyánuu nga tsisinkonú. 11 Najmi tsuhu ra tsa ndyjat'ana tsa
mí nihi, tsa kui nga b'a tíxihinnuu. At'aha ja kamankjinna nga tsjo
k'úéna ajihin tu mí nihí ni xi kamat'an. 12 Be xi nkú ts'ín bintsubajián
kjuax'an ko ta be xi nkú ts'ín bintsubajián kjuanchiná. Ja kama
nkana tu mí nihí ni, tsa tsé sisinna ko tsa kama bjona, tsa 'yún s'ena

ni ko tsa najmi chumi nihi xi s'ena. 13 Ts'in chúkjua tu mí nihí ni,
at'aha Cristo tsjá nga'yúnna. 14 Tunga ndahá tín'o nga tíbisinkonú
ajihin kjuanima xi tíf'ajian.

15 Jun xuta ninku nanki Filipo, yo ni xu'bi. Nk'ie nga tjun
y'enijmínuu én nda tsuhu Jesucristo ko nk'ie nga tsitja ante
Macedonia, ajihin xuta ninku xingisoo tu nkuhú jun xi tsisinkonú.
Kik'ainú xi nkú tjín kitsjánuu Ntianá. 16 Santaha nga tsátejña nanki
Tesalonika, nku jo niyá ta kin'ekjínú ni xi kamachjénna. 17 Najmi
chje xi tí'bainú tíbangisja. Tíbangisja níná nga 'yún kas'e sanuu
kjuanchiná nginkun Ntianá.

18 Ja kits'inkjáíhin ngayjee ni xi kin'e nibánú ko santaha tíb'anki
tímana nd'ai. Ni xi kin'e nibákonú Epafrodito, kui xi kits'ínndjuú
ngayjee ni xi machjénna. Kui niu xi nkú joyaha nku chje sinjne xi
ts'ínkjáíhin Ntianá ko sasíhin. 19 Tsjánuu Ntianá ngatentee ni xi
machjénnuu, xi nkú ts'ín tíjñajin kjuanchiná chánka xi sakújinná
Cristo Jesu. 20 ¡Ntianá xi Na'miná maha, kui xi kayaha kjuachánkaha
santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

21 Tjohoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu.
Títs'ínkjinuu kjuasuniña já nts'eé xi tjíntukona ei. 22 Títs'ínkjinuu
kjuasuniña ngatentee xuta xi ts'e Ntianá xi tjín ei. Ko xi tíincha
ts'ínxá ni'yaha nda títjun k'aku Cesar, kui xi 'yún títs'ínkji sanuu
kjuasuniña.

23 Kat'ejñajinnuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkjihi ndą postru Pablo xutą ninku Colosą

B'i ts'ín kikjaniñahą Pablo xutą ninku xi tjín nanki Colosą

1 An Pablo, an xi kama nku ndą postruhu[a] Jesucristo ąt'ahą
Ntiąná b'ą ts'ín kama mjehe. An ko ndą nts'eé Timoteo
2 tísuniñaihi já nts'eé xi tintsuboo nanki Colosą, jun xi kikj'áts'enuu
Ntiąná ko s'ejinnuu Cristo.
Kas'enuu kjuąnda ko kjuąjyu xi tsjáná Ntią Nąʼminá.

B'i ts'ín kinchjąntjai Pablo xutą ninku xi tjín nanki Colosą

3 Xki nga chubantjáihi nginkun Ntiąná xi Nąʼmihi Ndą Ntiąná
Jesucristo, 'bąihi máb'ąchjíhi 4 ąt'ahą kik'inyani xi nkú ts'ín s'ejinnuu
Jesucristo ko xi nkú ts'ín tjonuu ngayjee xutą xi ts'e Ntiąná. 5 B'ą tín'o
ąt'ahą kinu'yó én nda tsuhu Jesucristo, én xi nąxu tjín. Y'éjña chjinuu
ni xi tjínda ngandanuu ndjiojmi ján. Kui niu xi ja tíchuyóhoo nd'ąi.
6 Kui éin xi tsichujinnuu nda títs'ín ko tífindju ąjihin xutą nga
ngúsuhun ąsunntee. B'ą tą tíma ąjinnuu b'ahą rą nistjin nga kinu'yó
ko tsichu mankjinnuu xi nkú tjíhin rą kjuąndahą Ntiąná. 7 Kui éin
xi tsakúyanuu ndą Epąfrą, ndą musu xinki xi 'yún tjoni. Nąxu tífiko
xáhą ei nga títs'ínxát'ahą Cristo ngajonuu. 8 Kui xi kitsúyani kjuątjo xi
y'éjñąjin animinąnuu Espirituhu Ntiąná.
9 Nkúhu nga kik'inyani kui niu, nąjmi tín'ekj'áíyai nga
tíchubantjáihi nk'ie nga tíchubakoi Ntiąná. Tíbinchiihi nga
katumankjinyjenuu ni xi mjehe, ko nk'ie nga Espirituhu katsjánuu nga
nąnką n'enkjíntak'un ko nga kąmankjinnuu ni xi ts'e Ntiąná. 10 B'ą
katuma tu xi kuintsubąhanu xi nkú ts'ín tjehen rą xutą xi ts'e Ndą
Ntiąná ko nga n'oo ni xi sasíhin. Tíbinchiihi nga n'oo ngayje tíkjá ni
xi nda ko nga 'yún kąmankjinnuu nkú tjíhin rą ngąt'a ts'e Ntiąná.
11 'Yún kasakú ngaʼyúnnuu xi nkú ts'ín tjehen rą ngaʼyúhun Ntiąná xi

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu rą "ndą postru" ko a rą "já postru".

tjíhin kjuachánka, tu xi kuichúkjuahanuu tu mí nihí ni ko tu xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

12 Tsjo kat'enuu ko tjohon máb'achjíhi Ntia Na'miná xi kits'ín nga kama sakúnuu ni xi ts'iínkjáíhin xuta xi ts'e xi k'úéntu má ndzjeen. 13 At'aha ja kikjexínná ajihin nga'yún xi tjín má jyuun ko kits'ínkj'aná má batéxuma Ntí xi tjoho. 14 Kui xi y'échjíntjainá, kui nga kin'endyjat'ahaná ngatitsunná nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi kits'ín Cristo ngandaná

15 Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntianá yaá. Ntukaán bi najmi ma chjihi Ntianá. Kui xi Ntíhi Ntianá xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjee ni xi kin'enda. 16 At'aha kui tíjña, kui nga kin'endaha ni xi tjín ndjiojmi ján ko asunntee, ni xi ma chji ko ni xi najmi ma chji, xi k'aku ko xi tjíhin xá, xi batéxuma ko xi nk'a tjen. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjín ko kui kama ts'e. 17 Kui xi tu b'a ts'ín jahá tíjña kintehe ni nga kamanda ngayjee ni xi tjín, ko kui ngat'aha b'a k'uhun ni xi tjín xi nkú k'un.

18 Xi nkú ta ts'ín nintakaá batéxumaha yjonintená, b'a ta ts'ín Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjuhun. Kui xi tjun j'áíyaha ajihin xuta k'ien tu xi nk'a tsjéhen ra ngayjee ni xi tjín. 19 At'aha kama tsjoho Ntianá nga y'éjñajihin Jesucristo xi nkú ts'ín tjíyaha. 20 Ntianá kits'ín nga kjuaík'un ngáha ra ngayjee xi incha ngji t'axín. Cristo kits'ínchjén, kui nga tu ngat'aha jní xi tsaténdzjoho Cristo t'a kruu kitsjáha ra kjuajyu ngayjee xi tjín t'anankiu ko xi tjín nk'a ján.

21 Nistjin nk'ie tsinima t'axíhuun Ntianá ataha ni ch'onk'un kin'o ko aniманuu ngji kontraha Ntianá. 22 Tunga nga nd'ai Ntianá ja kits'ín nga kjúáik'un ngáha ruu tu ngat'aha nga Cristo kits'ínkjas'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'ín Ntianá tu xi kama kuichúnchahanu nginkun ko kamo xuta xi ts'e xi najmi tjíhin chuntí ko xi najmi kama n'enijéhe ra tsa mí nihi.

23 B'a kama tsa tu nku kixihí ko ndjá kuinchajiun xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntianá ko tu nku chúyahá ruu ni xi y'éjña chjinuu én nda tsuhu Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi tís'enijmíhi xuta xi tjín nga ngúsuhun asunntee. An Pablo kik'ai xána nga k'uenijmíá éin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

24 Nd'ai tsjo tjínna nga tísakúna kjua'un ngandanuu. Ajihin yjonintena tífindju kjua'un xi tísakúhu Cristo ngandaha xuta ninku, at'aha xuta ninku xi yjonintehe Cristo. 25 Títs'inxá ajihin xuta ninku xi nkú ts'ín y'éjña Ntianá nga kitsjána xá xu'bi ngandanuu, tu xi b'a ts'ín s'enijmíhi xi nkú tjíhin ra éhen Ntianá.

26 Tíb'enijmíá ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchjihi niu xuta xi kis'e nistjin nk'ie. Tunga nd'ai xuta xi Ntianá kikj'áts'e

tís'ejña chjihi niu. 27 Kits'ín mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'ín tíjña kjuanchináha ko kjuachánkaha ajihin xuta xi tjín nga ngúsuhun asunntee. Kui nihi xi ja tís'ejña chji nd'ai. Ko ni xi tís'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tíjñajinnuu ko títs'ín nga tíchuyohoo nga sakúhunuu kjuachánka.

28 Kui Cristo xu'bi tíb'enijmíihi xuta. Ya sisiin xi nkú ts'ín tí'bai niyáihi ko tíbakuyáihi ngayjee xuta, tu xi kuichú maha ngayjee xuta xi s'ejihin Cristo xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. 29 Kui nii xi títs'ian nk'ie nga títs'inxá. Nga'yún xi títsjána Cristo tíbasinkona, kui nga ndjá títs'inxáhana.

2 Mjena nga choo nga tu xí tsehé kjuaníma tíbenkínuu jun ko xuta ninku nanki Laodicea ko ngayjee xuta xi najmi be xi nkú tjían. 2 Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xuta ninku, nga nkuhú k'ua xinkjín at'aha tjoho, ko nga nkuhú b'a kuitsu kjuankjintak'uhun nga nkúnkú, ko nga kamankjinyjehe ni xi mjehe Ntianá. Yohó ni ma kamankjihin ni xi y'éjña 'ma Ntianá, kui nihi xi Cristo nd'ai. 3 Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi 'yún nanka xi chjíhi ra.

4 B'i ts'ín tíb'et'ánuu tu xi najmi ch'a én tsjo tsu tsank'á k'uanachakohonuu. 5 Ndaha tsa najmi an kikjin tíijñajinnuu, tunga kjintaháná jun ko tsjo mana nga be xi nkú ts'ín nda tintsubakoo xinkiu ko xi nkú ts'ín ndjá tinchajiun Cristo, at'aha kui xi s'ejinnuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsubakaá Cristo

6 Kui b'a maha, xi nkú ts'ín kin'ekjáíhin ruu Nda Ntianá Jesucristo, tu nkú b'ahá ts'ín tsjénkiu. 7 Nanka katji kjamanuu ajihin Cristo ko ndjá tinchajiun, at'aha kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'ín kisakúyanuu. Ko tehente tjohoon máb'achjíhi Ntianá nga ja kamo xuta xi ts'e.

8 Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachakohonuu én nanka tiya xi be xuta. Kui xi nibáha ra sin chá xi be xuta, ni xi asunnte y'aha ra. Najmi Cristo nibáha ra.

9 Ajin yjonintehe Jesucristo tíjñajin kikjin Ntianá, 10 ko jun ja kisakúnuu ni xi ndyjat'anuu kai at'aha nkuhú tsichu makoo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tjíhin xá ko xi batéxuma.

11 Nk'ie nga kis'ejinnuu Cristo, kin'enuu nku circuncision, tunga najmi circuncision xi n'ehé ra yjonintee kin'enuu. Circuncision xi kjexín ní jé xi kich'o kin'enuu. Cristo xi b'a kits'ínnuu. 12 Nk'ie nga kisatentó, tsangiyanjikoo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnuu nga'yúhun Ntianá xi kits'ínkj'áíyako ngáha ra Cristo ngabayoo, ta j'áíyakoo ko kui ajihin ngabayoo.

13 Jun xuta k'ien kamo nistjin nk'ie tu ngat'aha ngatitsunnuu, nk'ie nga najmi kin'enuu ni circuncision xu'bo. Tunga Ntianá kits'ínk'íéntu

tík'unkonuu Cristo. Kits'ínndyjat'aná ngayjee ngatitsunná. 14 Kikjetiya
xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontraná. Kikjexín xujun
ko kingját'a kruu. 15 Cristo kits'ínchjén Ntianá nga kits'ín nganaha
xi tjíhin xá ko xi nk'a tjen. Kiya kjuasuba xi kisakúhu nga kin'e
nganaha xi tjíhin xá ko xi nk'a tjen.

16 Kui nga najmi tu ch'a n'esihin ruu xi kuinchjayanenuu ngat'aha
ni xi tíchino ko tsa xi tí'yu, ko a ra ngat'aha nistjin nga tíbitju s'í, ko
a ra nistjin nga tíb'atuts'ihin sóo, ko tsa nistjin nkjún. 17 Ngayjee ni
xu'bi mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji
sisin ni xi nibóo.

18 Najmi tu 'bainto nga xi b'asje nimakjua mañá yjoho ko benkjún
ntítsjee incha k'uéchjanuu ni xi n'ekjóhoon. Kui jóo xi ni xi ma chji
suba kuihi nchjanimíyaha ko nk'a b'asje tiya yjoho ngat'aha ni
xi mankjihin ei asunntee. 19 Ja incha ngji t'axíhin xi nintaku xuta
ninku maha. At'aha xi nintaku xuta ninku maha, kui xi ts'ín nga sá
yjonintee xi nkú ts'ín mjehe Ntianá nga sá. Sá yjonintee at'aha incha
y'a y'ahá ra xinkjín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayakaá ko j'áíyako ngáhaná

20 Ja tsayakoo Cristo, kui nga kama ndaíhi ruu ni xi batéxumaha
asunntei. Kui nga, ¿á tintsuba saha ruu asunntee xi nkú ts'ín tjíntuhu
xuta xi ts'e? ¿Á tínu'yá'én saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xuta? 21 B'a
tsu éen: "Najmi tu n'ekoo niu. Najmi tu chjut'o niu. Najmi tu chjubó
niu." 22 Kui ni xu'bi nintaku xuta tsitjuhu ko xuta y'éjña. Feya nii nga
n'echjén. 23 B'a maha xi kixi mankjihin maha nga b'a ts'ín nchja,
at'aha ts'ín kjua'yúhun ra xuta nga skuenkjún Ntianá ko nga ts'iín
nimakjua yjoho ko nga 'yún tsjáha kjuanima yjonintehe. Tunga najmi
chumi ni chjíhi ra tsa basinkoná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná
asunntei.

3 Ja j'áíyakoo Cristo ngabayoo, kui nga tinchísjaihinu ni xi
tjín ndjiojmi ján má tíjñat'aha Cristo Ntianá. 2 Ni xi tjehen ra
ndjiojmi ján n'enkjíntak'un, najmi ni xi ts'e asunntee. 3 At'aha ja
tsayo ko tintsuba tík'unkoo Cristo nginkun Ntianá. Kui nga najmi
ma chjihi yáha jun nd'ai. 4 Cristo xi ts'ín nga tintsuboo. Nistjin nga
kj'uaíkúchji yjoho Cristo, kui nistjiun ta cha yáha jun ko kuakúchjiu
kjuachánkaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín chúhuún yjoná

5 Kui nga n'ek'iehennu ni xi tjíntujín animanuu xi tjehen ra
asunntee. Najmi tu ch'a xi chuba kjúántukohó xinkjín, ko tsa ts'iín ni
xi chuntí nginkun Ntianá, tsa yjonintee xi kuatéxumaha, tsa mjehe
ts'iín ni xi ch'on tjín, tsa kjuanchiná 'yún kjuásihin. Xi 'yún fásihin

kjuanchiná, kui xi kj'aí ntia tjennki. 6 Tu ngat'aha nga b'a incha ts'ín xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntianá. 7 Ko jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsubajiun ni xu'bo.

8 Nd'ai ta n'e t'axíún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubatit'oon ko én ch'on tsuu. 9 Najmi tu ch'anachoho xinkiu. Xi nkú ts'ín tintsuboo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. 10 Tunga xi nkú ts'ín tintsuboo nd'ai, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindyja ngáhanu. Xi nkú ts'ín tjíyaha Ntianá, b'a ts'ín tís'eyanuu nk'ie nga títs'ín tsetsenuu ko nga tímankjin sisinnuu nkú tjíhin ra ngat'a ts'e Ntianá. 11 Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe yá xi ntje judio tjehen ra ko yá xi najmi ntje judio tjehen ra, yá xi kin'ehe ni circuncision ko yá xi najmi kin'ehe, yá xi xin nibáha ko yá xi kinte tjen nginkun xuta, yá xi xuta musu xi kich'atse ko yá xi ndaíhi yjoho. Ngayjee kui nii nkuhú bichú majín Cristo, ko Cristo tíjñajihin ngayjee.

12 Ntianá j'ájinnuu, kikj'áts'enuu ko tjoho jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'ín kuintsuboo nga chaseniimoo xinkiu, kas'enuu kjuanda, nimakjua kas'eyanuu, nimakjua n'ekoo xinkiu ko najmi tu kitsa katuma stinuu. 13 N'e'yún tak'uhuun xinkiu ko n'endyjat'ohoo xinkiu tsa tjín ajinnuu kjuasti. Xi nkú ts'ín kits'ínndyjat'anuu Nda Ntianá, b'a ta ts'ín n'endyjat'ohoo xinkiu. 14 N'etjó xinkiu, at'aha kjuatjoo xi 'yún chjí saha ra nga ngayjee ni xingisoo ko nkuhú ts'ín manuu.

15 Kichj'ajinnuu tu xi nkuhú yjonintehe Cristo kamahanu ko b'a ts'ín s'ehenuu kjuajyu. Kjuajyuhu Cristo katsjániyáha aniimanuu ko tehente tjohoon máb'achjíhi Ntianá ngat'a ts'e kui niu. 16 Kat'ejñajinyjenuu éhen Cristo. N'enkjínk'un sisiun xi nkú ts'ín kuakúyohoo ko nga k'uai niyóhoo xinkiu. Tjohoon máb'achjíhi Ntianá ajin aniimanuu nga sóhoo salmo ko sohon ninku ko xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espiritu nga só. 17 Ngatentee ni xi n'oo, tsa chubo ko tsa tu mí xáha ni xi n'oo, Nda Ntianá Jesu n'ekasíún títjun nga b'a n'oo ko tjohoon máb'achjíhi Ntia Na'miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnuu Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéntu xuta

18 Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíjñaha xuta xi yjanki Nda Ntianá.

19 Jun xi tí'minuu x'in, n'etjó chjuúnnuu ko najmi tu ndjá n'ekoo.

20 Jun xi tí'minuu ntí, tinú'yá'én tehentohoo xi chánuu. At'aha kui niu xi sasíhin Nda Ntianá.

21 Jun xi tí'minuu na'mi, najmi tu chuba kjahán n'ekoo ntínuu, tu xi najmi kfehe ra k'un.

22 Jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, tinú'yá'én tehentohoo xi já ntianuu maha ei asunntei. Najmi tu nk'ie nga tíbasenuu b'a n'o, tsa

tu xi nda kuaseheenuu. Ngayjehe ní tak'un b'a n'oo at'aha Nda Ntianá yankjún. 23 Tu mí xáha ni xi n'oo, ngayjehe aniimanuu b'a noo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Nda Ntianá tín'exát'ohoo, najmi tsa xuta. 24 Yo nga sakúnuu ni xi tjíndaha Ntianá nga tsjáha ntíhi. Cristo tín'exát'ohoo, kui xi Nda Ntianuu. 25 Xi títs'ín ni xi najmi b'a tjín, kui xi ts'iínkjáín ngajoya ngáha ra chjíhi ni xi títs'ín. Najmi ngabi ts'ínko Ntianá xuta.

4 Ko jun xi tí'minuu já ntia, nda ko kixi n'ekoo xuta musu xi kich'atso. At'aha yo nga ta tíjñanuu ko jun nku Nda Ntia ndjiojmi ján.

2 N'ekjas'ohoon yjonuu nk'ie nga chubakoo Ntianá. Najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga tjohoon máb'achjíhi ngat'a ts'e ni nda xi tsjánuu. 3 Ko ta chubantjaini tu xi Ntianá tsjánteni má nga k'úénijmíi éhen, tu xi kuixínyahani ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai ngat'aha Cristo. At'aha kui kjuaha kjíiya'yúhunna ei. 4 Chubantjainú tu xi kama kuakuchjí sisihinna éhen ko xi nkú ts'ín tjíhin nga kuinchja.

5 Nanka n'ekjínk'un xi nkú ts'ín kuintsubajihuun xuta xi najmi s'ejihin Ntianá. Xki nistjin xi kjua chase sisihuun ni xi n'oo. 6 Tehente tsjo ts'ín chubo ko kas'ehe sin ni xi chubo. B'a ts'ín chahanu xi nkú k'úíhuun nga nkúnkú xuta.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

7 Xi nkú ts'ín tíijña ei kuitsuyayjenuu nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi títs'íntjusun xáha, xi ta títs'ínxát'aha Nda Ntianá xi nkúhu an. 8 Kui xi títs'inkjísenuu tu xi chahanu xi nkú n'e tintsubai ei ko tu xi sakú nga'yúhunnuu. 9 Ko títs'inkjíka Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi títs'íntjusun xáha ko xi nda nankinuu maha. Incha kuitsuyanuu ngatenteе ni xi tíma ei.

10 Títs'ínkjinuu kjuasuniña Aristarko, nda xi kjiya'yúnkona nubayá ei, ko Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunuu éhen Marko. Nda n'ekjóhoon tsa kuichúsenuu yo. 11 Ko títs'ínkjinuu kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tu kuihí já judio xu'bi xi y'anjikona xá xi títs'ian nga tíb'enijmíá xi nkú ts'ín batéxuma Ntianá. Kui jóo xi tsjá nga'yúnna.

12 Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinuu maha. Kui xi ta títs'ínxát'aha Cristo Jesu ko tehente ngayjehe k'un tíbankintjáínuu nga tínchjako Ntianá, tu xi ndjá kuinchahanu ko kama je kikjiun ko kamo xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. 13 An be sisian xi nkú ts'ín Epafra kjintaha ra jun ko ta kjintaha ra xuta xi tjín nanki Laodicea ko xi tjín nanki Hierapoli.

14 Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, ko Dema.

15 Tjohoon kjuasuniñana já nts'eé xi tjín nanki Laodicea ko tjohoon kjuasuniñana tachjuún Ninfa ko xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha.

16 Nga ja kamanuu nga n'eyo xujuin, ta n'ekjíhuu nga kats'ínya xuta
ninku Laodicea. Ko jun ta n'eyo xujun xi nibaha Laodicea.
17 B'a t'ihuun Arkipo: "N'enkjíntak'uin nga nda n'etjusuin xáha
Nda Ntianá xi kik'aihi."
18 An Pablo ntuna tíb'et'áhanuu kjuasuniñana. N'ekj'áítsjon nga
kjíiya'yán.
Kas'enuu kjuandaha Ntianá.

Xu̱ju̱n xi tjun kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Tesaloni̱ka̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Tesaloni̱ka̱

1 An Pablo̱, Silbano̱ ko̱ Timoteo̱ tísuniñai̱hi̱, jun xu̱ta̱ ni̱nku̱ nanki Tesaloni̱ka̱, xi kikj'áts'e̱nu̱u Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

Kas'enu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu.

B'i̱ ts'ín títs'ínkj'áítsjen Pablo̱ xi nkú ts'ín kits'ínkjáíhi̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱ nanki Tesaloni̱ka̱ én nda tsuhu̱ Jesucristo̱

2 Tehe̱nte nk'ie nga chubako̱i Nti̱a̱ná chubantjái̱hi̱ ko̱ 'ba̱i̱hi̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná a̱t'aha̱ kichubó éhe̱n. 3 Nginku̱n Nti̱a̱ Na̱'miná f'áítsjen tehe̱nteni̱ xi nkú ts'ín s'ejinnu̱u Nti̱a̱ná ko̱ tín'o xá xi mjehe̱, xi nkú ts'ín tjonu̱u ko̱ tíbisinko̱o xinki̱u, ko̱ xi nkú ts'ín tín'echjúkjo̱o kju̱a̱ni̱ma̱ xi tíbitjajíún nga tíchuyóho̱o nga kj'u̱a̱í ngáha Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

4 Jun já nts'e, tjoho̱ Nti̱a̱ná jun ko̱ yai̱ nga j'ájinnu̱u. 5 A̱t'aha̱ nk'ie nga kik'ieni̱jmíi̱ én nda tsuhu̱ Jesucristo̱ a̱jinnu̱u, najmi tu̱ suba én kichubai̱. Kis'ejña chji ní nga'yúhu̱n Nti̱a̱ná. Espiri̱tu̱hu̱ Nti̱a̱ná kits'ínxá ko̱ ndaha̱chí najmi jo jan kamani̱ nga kichubai̱. Yo xi nkú n'e tintsu̱ba̱i̱ a̱jinnu̱u nga ngandanu̱u ni xi kin'ei̱.

6 Nk'ie nga kichaseni̱ ta̱ kichasoo̱hó Nda̱ Nti̱a̱ná, b'a̱ ts'ín tsinchiyó xi nkú ts'ín ku̱i̱ntsu̱bo̱o. A̱t'aha̱ nk'ie nga ja kin'ekjóho̱on éhe̱n Nti̱a̱ná, ta̱ kisakúnu̱u nkjin tíkjá kju̱a̱ni̱ma̱, tu̱nga Espiri̱tu̱hu̱ ní Nti̱a̱ná kitsjánu̱u kju̱a̱tsjo. 7 B'a̱ ts'ín y'ejña chjihi̱ ru̱u ngatentee̱ xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Nti̱a̱ná xi tjín nga ngúsuhu̱n a̱nte Macedoni̱a̱ ko̱ a̱nte Akaya̱ xi nkú ts'ín tsjenkíaá Nda̱ Nti̱a̱ná.

8 A̱t'aha̱ jun tjun kichjubó éhe̱n Nti̱a̱ná ko̱ tífindju ée̱n najmi tu̱ suba a̱nte Macedoni̱a̱ ko̱ a̱nte Akaya̱. Tu̱ má níhi tíya xi nkú ts'ín tís'ejinnu̱u Nti̱a̱ná. Kui nga najmi ta̱ machjéhe̱n ra̱ tsa nkú ku̱i̱xín saha̱ni̱ ji̱n. 9 A̱t'aha̱ xu̱ta̱ tíincha nchja̱ni̱jmíyaha xi nkú ts'ín jun kin'ekjáínni̱ nk'ie nga tsichusei̱hi̱, ko̱ xi nkú ts'ín kin'ekjí t'axíún nti̱a̱

xi ntsja xuta ts'ínndaha nga kin'ekjóhoon Ntianá. Nd'ai yjankiu Ntia xi tíjña tík'uun. Kjuaxi nga kui xi Ntianá. 10 Nd'ai tíchuyóhoo Ntíhi Ntianá xi nibá ngáha ndjiojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntianá kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo ko xi ts'iínk'ankiná nistjin nga nibánehe kjuakjahan Ntianá asunntee.

B'i ts'ín títs'ínkj'áítsjen Pablo xi nkú ts'ín kits'ínxá ajihin xuta ninku nanki Tesalonika

2 At'aha ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichii ajinnuu. 2 Yo nga un kikieni ko ch'on kamat'ain nanki Filipo kintehe ni nga tsichii ajinnuu. Tunga Ntianáhá kitsjá nga'yúnni, kui nga ndjá kin'esjeheni yjoni nga y'enijmíi én nda tsuhu Ntianá ajinnuu. B'a kin'ei ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrani.

3 Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha ra ni xi b'enijmíi ko ta ndaha najmi ch'anachaihi xuta. 4 Nda ní tsaseni Ntianá ko kin'ekjas'enni nga k'úénijmíi én nda tsuhu, ko b'a n'e tíchubai. Najmi xuta tí'baihi kjuatsjo. Ntia níná tí'baihi kjuatsjo, kui xi be xi nkú ts'ín tjíntuyáni.

5 Xi nkú n'e ja yo, najmi kichuba un uin ko ta ndaha najmi kich'anachaihi, tsa tu xi b'a ts'ín kjuaihini toon. Ntianá be nga b'a tjín ni xi tíxian. 6 Najmi tsinchisjái tsa kjuachánka sakúni ajinnuu ko ta ndaha ajihin xuta xingisoo, 7 ndaha tsa jin xi já postruhu Cristo kama kai tsinchiihi ni xi machjénni. Kichase sisiihin. B'a kin'ei xi nkú ts'ín nku tachjuún xi basehe ntíhi.

8 'Yún nkjún tjoni jun, kui nga santaha najmi tu nku én nda tsuhu Ntianá kin'ekjas'ehen ri. Tsa ni xi kuayántjaihi ri kai, tsayantjáíhi ri. 'Yún nkjún kisasíni jun. 9 ¿A f'áítsjennuu, já nts'e, xi nkú ts'ín kin'exái ko kiyai kjuanima ajinnuu? Nistjin nistjen kin'exái tu xi najmi ch'á kamahani nk'ie nga y'enijmíihi én nda tsuhu Ntianá.

10 Jun ko Ntianá be xi nkú ts'ín je ko naxu tintsubai ajinnuu jun xi s'ejinnuu Ntianá, ko nga najmi tjín xi kjaníneni tsa mí nihi. 11 Yo xi nkú ts'ín kichiihin nga nkúnkú jun, xi nkú ts'ín kuhun xi tí'mi na'mi ntíhi. 12 Kik'ai niyáihi ko kik'ai nga'yíihin. Kik'inyaihi nga kuintsuboo xi nkú ts'ín tjíhin nga k'úéntu xuta xi ts'e Ntianá. At'aha jun j'ájinnuu Ntianá nga kuitjás'enjiun nga Ntianá kuatéxumanuu ko nga sakúnuu kjuachánkaha.

13 Kui kjuaha nga najmi n'ekj'áíyai nga tehente 'baihi máb'achjíhi Ntianá, at'aha kichjubó éhen Ntianá xi kik'ienijmíi. Najmi kin'ekjóhoon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáíhin nga kui xi éhen Ntianá ko títs'ínxájinnuu nd'ai jun xi s'ejinnuu Ntianá. 14 Jun já nts'e, b'a ta kamat'on xi nkú kamat'ain xuta ninkuhu Ntianá xi tjín ante Judea xi ta s'ejihin Cristo Jesu. Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nkú ts'ín ta un kikiehe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjín.

15 Kui xi ta incha kits'ínk'ien Nda Ntianá Jesu ko já profeta, ko
jin incha kikatjennkini. Najmi maha incha ts'ín ni xi sasíhin Ntianá
ko fi kontraha ngatenteę xuta. 16 B'éch'oni nga b'enijmíihi xuta xi
najmi ntję judio tjehen ra én xi ts'ínk'ankihi xuta. Tehente títs'íntsené
jé yjoho nga b'a tíincha ts'ín, tunga nd'ai ja j'aik'úhun xuta xu'bo
kjuakjahan Ntianá.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga ta mjehé ngáha ra ngjuaisehę xuta ninku Tesalonika

17 Jun já nts'e, kama mje nkjúnni ko tu ni xí tsinchisjáí niyá níi
nga kuankíinsę ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nistjin nga tsankin
t'axíin má nga tintsuboo, ndaha tsa najmi ngji t'axíhin xinkjín
animan á. 18 Kui nga kama mjehęni nga kuankíinsę ngáha ri. An
Pablo nku jo niyá kama mjena nga kfínse ngáhanuu kai, tunga
ndanindooho y'échjani. 19 At'aha, ¿mí nihi xi tíchuyáihi ko mí nihi
xi kama kjuatsjoni ko mí nihi xi kama chánka n'esjekohoni yjoni
ngin kun Nda Ntianá Jesucristo nk'ie nga kj'uaí ngáha? ¿A najmi
juhún? 20 Kjuaxi nga jun xi kjuachánkani ko kjuatsjoni.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga y'éxáha Timoteo

3 Kui b'a maha nk'ie nga najmi ta kama 'yún sahani, tu xi b'a
ts'ín chahani ni xi tímat'on y'endai nga kuintsuba subai nanki
Atena 2 ko kin'ekjíi nda nts'eé Timoteo, nga kui xi ngjuaisenuu. Kui xi
ta títs'ínxát'aha Ntianá nga tíb'énijmí én nda tsuhu Cristo. Kin'ekjíi
tu xi tsjá nga'yúhunnuu nga kuasinkohonuu ko ndjá kuinchajiun xi
s'ejinná. 3 Najmi mjeni tsa tjín xi tjín ajinnuu kfehę k'un tu ngat'aha
ni xi tíf'ajin. Ja yo nga tjíhin nga b'a kamat'aán.

4 At'aha nk'ie nga tintsuba sai ajinnuu, tsixínya títjuihin nga
sakúná kjua'un, xi nkú nga ja kama ko yo. 5 Kui kjuaha tu xí
kis'entahána. Kui nga kits'inkjísehęnuu Timoteo tu xi skuehena
tsa tu b'a ts'ín ndjáhá s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo
kjút'ayák'unnuu, tsa b'a ts'ínndyjaha xá xi kin'ei ajinnuu.

6 Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngjisenuu. Én nda tsu j'aikoni.
B'a títsu nga tu nkú b'ahá ts'ín s'ejinnuu Ntianá ko nga tu b'a ts'ín
tjíhínnuu kjuatjo. Kitsúyani nga tsjo ma tehęntenuu nga f'áítsjennuu
jin ko nga tu xí mjehénuu cha ngáhani xi nkú ta ts'ín jin 'yún mjeni
nga chaihi jun.

7 Kui kjuaha, já nts'e, ajihin kjuanusin xi tjínni ko kjua'un xi tíbeni,
tísakú nga'yúnni nga tínu'yái nga tu nku b'ahá ts'ín ndjá s'ejinnuu
Ntianá. 8 Títsjá nga'yúnni nga yai nga ndjá tinchajiun Nda Ntianá.
9 Najmi tísakújinni én xi nkú ts'ín k'uaihi ri máb'achjíhi Ntianá at'aha
ndjá tinchajihuun Nda Ntianá ko tí'baini kjuatsjo nginkun Ntianá.

10 Nistjin nistjen 'yún nkjún binchiihi Ntianá tu xi katsjánteheni nga chase'a ngáhaná xinkiá ko nga n'endjuút'ai ni xi s'ejinnuu, tsa tu aha tjín ni xi ndyjat'a sa.

11 Katsjániyáni Ntia Na'miná ko Ndá Ntianá Jesu tu xi kama kuankíhinse ngáha ri. 12 Ko 'yún katsjá sanuu kjuatjo Ndá Ntianá tu xi b'i ngján n'etjóhonu xinkiu ko xuta xingisoo xi nkú ts'ín tjoni jun. 13 Katsjá nga'yúhun aniманuu tu xi najmi chumi ni sakújihinnuu ko je s'eyahanuu nginkun Ntia Na'miná nistjin nga kj'uaíko Ndá Ntianá Jesu ngayjee xuta xi kikj'áts'e.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsubaá nginkun Ntianá

4 Nd'ai já nts'e, ngajoho Ndá Ntianá Jesu tíbinchiihi ko tí'bai niyáihi nga n'ehenu xi nkú ts'ín kisakúyanuu ko xi nkú tín'o tu nkú b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejña chjiihi xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsuboo ko nga k'uohoo kjuatsjo Ntianá. 2 Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin, kui kjuatéxumaha xi y'éjña Ndá Ntianá Jesu.

3 Ni xi mjehe Ntianá, mjehe nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axíhuun yjonuu nga chuba súntukonú xinkiu. 4 Nga nkúnkú xi tjín ajinnuu katumankjihin xi nkú ts'ín je ko kixi ts'iínchjén yjonintehe. 5 Najmi tu nku ni xi fásihin yjonintenuu n'esihuun, xi nkú nga ts'ín xuta xi tjín asunntee xi najmi be Ntianá.

6 Ndaha nku najmi tu ch'a xi kuankikjuaha ndá nts'e ko tsa k'uanachaha. Xi nkú ts'ín kik'inyaihi ko y'ejña chjiihi, Ntianá ts'iínnijéhe ra xuta xi ts'iín kui nii. 7 At'aha najmi j'ájinná Ntianá tsa tu xi ni xi chuntí kuintsubajihinná. J'ájin níná tu xi ni xi je kuintsubajihinná nginkun. 8 Kui b'a maha, xi ts'iín t'axíhin kjuatéxuma xu'bi, kui xi najmi kuatéxumaha xuta títs'ín t'axín. Kjuatéxumaha ní Ntianá xi kitsjánuu Espiritu Santo títs'ín t'axín.

9 Ngat'a ts'e kjuatjo xi tíjñajinná ñá xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'á xujunnuu. At'aha Ntianá ja tsakúyanuu nga b'i ngján tjíhin nga n'etjó xinkiu. 10 B'a ts'ín kjáíhin tín'etjó ngayjee já nts'eé xi tjín nga ngúsuhun ante Macedonia. Tunga jin tíbinchiihi, já nts'e, nga 'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. 11 Tinchísjo nga kas'enuu kuajyu nga tintsuboo, ko n'oo ni xi ts'ajun, ko ntsoo n'exákohonu. B'a n'o xi nkú tsixíin nga n'oo, 12 tu xi nda ts'ín kuinimahanu ajihin xuta xi najmi s'ejihin Ntianá ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kj'uaíkj'áná Ndá Ntianá Jesu

13 Jun já nts'e, mjeni nga choo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'úé babaha ra yjonuu xi nkú ts'ín 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tíkuyáha. 14 Xi nkú ts'ín s'ejinná nga k'ien

Jesu ko j'áíya ngáha ra ngabayoo, b'a ta ts'ín s'ejinná nga Ntianá ts'iínkj'áíyako ngáha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihin Jesu.
15 Éhen Nda Ntianá ni xi tíbixínyai nga ñá xi tintsubaá nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá najmi kuitjá títjuhuún xuta xi ja k'ien.
16 At'aha nk'a ján nibaha Nda Ntianá. Kuinú'yá nku nta xi k'uéxá ngajoho Ntianá, kui xi ntaha ntítsje k'aku, ko kjuane tjioho Ntianá. Tjun xuta xi kis'ejihin Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaíyaha ngabayo. 17 Ko askahan ñá xi tintsuba tík'un saá kui nistjiun n'ekjínjikoná xuta xu'bo ajin nintiu xi má nga n'ekjáíhiín Nda Ntianá nk'a ján. Yohó ni ma kuintsubaka síhaán Nda Ntianá. 18 Kui én xu'bi tjen nga'yúnkoho ruu xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú chun nk'ie nga kj'uaí Nda Ntianá

5 Jun já nts'e, ngat'a ts'e nistjin xi nibá ko nkjé kuitjusun niu, najmi machjéhen tsa k'uet'á xujunnuu. 2 At'aha jun ja ya sisiun nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá, kj'uaí nistjin nga najmi ch'a xi tíkuyáha, xi nkú ts'ín f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. 3 Nk'ie nga: "Tjínná kjuajyu nd'ai ko ja nda n'e tintsubaá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nibanehé ra ni xi ts'iínkjehe xi nkú ts'ín nibánehe chjinti nku tachjuún xi ja tsíhin ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nistjin xu'bo.
4 Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsuboo, tsa tu ndyjahánuu nga kj'uaí nistjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé.
5 Ngatentoo tintsuboo má ndzjeen ko má nistjiun. Najmi má nistjen ko tsa má jyuun ts'ená. 6 Kui nga najmi tu sufehená xi nkúhu xuta xingisoo. Tintsuba tík'un nínáá ko chaseéhe ni xi n'eé.
7 At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, ko xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. 8 Tunga ñá xi má ndzjeen ts'ená tjíhin nga n'enkjín sisihiín tak'aán ko k'úéndaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejián Ntianá, kas'ená kjuatjo, ko chúyahaá nga k'uankiá. B'a ts'ín chjúhun raá yjoná xi nkú ts'ín kuhun yjoho já jun xi kján.
9 At'aha najmi b'a ts'ín y'énda Ntianá tsa ñá sakúná kjuakjahan. Y'éjña ní nga Nda Ntianá Jesucristo ts'iínk'ankiná. 10 Kui xi k'ienntjáíhiná tu xi kuintsuba tík'unkohoná, ndaha tsa ja tsayaá ko ndaha tsa tintsuba tík'un saá ei asunntei. 11 Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkiu ko tisinkoo tu xi ndjá kuinchunjíhinnu xi s'ejinná. B'a n'oo xi nkú nga tín'o santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi incha ts'iín xuta ninku

12 Jun já nts'e, tíbinchiihi nga katumankjinnuu nga Nda Ntianá títs'ínxát'aha já xi tíincha ts'ínxájinnuu, já xi yja títjunnuu ko títsjániyánuu. 13 'Yún chankjún ko n'etjó jóo tu ngat'aha xá xi tíincha ts'ín. Ko b'i ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsubakoo xinkiu.

14 Jun já nts'e, ta tíbinchiihi ni xu'bi. Tjen niyóhoo xi najmi mjehe
ts'iínxá. Tjen nga'yúhuun xi tífehe k'un. Tisinkoo xi najmi ndjá
tíinchajin xi s'ejinná. N'e'yún tak'uhuun ngatentee xuta. 15 Tsa tjín
ajinnuu xi ch'on kin'ehe, chasoo nga najmi tu ts'iín ngajoya ngáha
ni xi kin'ehe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkiu ko ngayjee xuta
xingisoo.
16 Tehente tsjo kat'enuu. 17 Tu nkú chubakonú Ntianá. 18 Tu mí nihí
ni xi kamat'on, tjohoon máb'achjíhi Ntianá. At'aha kui niu xi mjehe
Ntianá nga n'oo jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.
19 Najmi tu n'ek'ienyo nd'í xi títs'ínkat'ai Espirituhu Ntianá
ajinnuu. 20 Najmi tu tohón manuu xi nchja én xi tsjá Ntianá.
21 Chasohoo ngayjee tu mí nihí ni nga tinchísjaijiun ni xi nda ko kui
xi n'oo. 22 T'ech'óhoo yjonuu ngayje tíkjá ni xi najmi nda.
23 Ntianá xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'ín jeyjenuu nginkun ko
kakunnuu, tu xi ndahachí najmi s'ehe jé ajin kjuankjintak'unnuu ko
tsa ajin aniманuu ko tsa ajin yjonintenuu nistjin nga kj'uaí ngáha
Nda Ntianá Jesucristo. 24 Ntianá xi kixi ts'íntjusun ni xi nchja, kui xi
j'ájinnuu ko ts'iíntjusun nii.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

25 Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntianá, chubantjáíni.
26 Ngajoni súniñaha ruu ngatentee já nts'eé.
27 Ngajoho Nda Ntianá tíbankihinuu nga kan'eya xujuin nginkun
ngatentee já nts'eé.
28 Kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo.

Xu̱ju̱n xi ma joho xi kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ Tesaloni̱ka̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín nanki Tesaloni̱ka̱

1 An Pablo̱, Silbano̱ ko̱ Timoteo̱ tísuniñai̱hi̱, jun xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tintsu̱bo̱o nanki Tesaloni̱ka̱, xi kikj'áts'e̱nu̱u Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

2 Kas'enu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu xi tsjáná Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱.

B'i̱ ts'ín kitsúya Pablo̱ ni xi ka̱mat'ain xu̱ta̱ nk'ie nga kj'u̱a̱í ngáha Jesucristo̱

3 Jun já nts'e, ji̱n tjíhin nga tehe̱nte k'u̱a̱i̱hi̱ máb'a̱chjíhi̱ Nti̱a̱ná nga ja kichjubó éhe̱n. Kixi̱ tjíhin nga b'a̱ n'e̱i̱, a̱t'aha̱ 'yún tís'ejin sanu̱u éhe̱n Nti̱a̱ná ko̱ a̱t'aha̱ b'i̱ ngján 'yún tín'etjó so xinki̱u. 4 Kui nga tsjo maha̱ni̱ jun a̱jihi̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱ xingisoo̱ xi Nti̱a̱ná ta̱ ts'e̱. Tíbixínyai̱ xi nkú ts'ín tín'e chúkju̱o ni xi tímat'on ko̱ xi nkú ts'ín tín'e s'ejiun Nti̱a̱ná, ndaha tsa tín'e unchanu̱u ko̱ nkjin tíkjá kju̱a̱ni̱ma̱ tísakúnu̱u. 5 Kui ni xu'bi̱ xi bakúchji nga kixi̱ basehe̱ Nti̱a̱ná mí nihi xi nda ko̱ tsa xi najmi nda títs'ín xu̱ta̱. Tíb'axki̱nu̱u nga jun xi tsuhu̱nu̱u má batéxuma. Kui kju̱a̱ha nga un tíbehe̱nu̱u.

6 Kixi̱ ts'i̱ín Nti̱a̱ná nga tsjáha̱ kju̱a̱'un xu̱ta̱ xi títs'ínkj'ajinnu̱u kju̱a̱'un 7 ko̱ nga tsjánu̱u jun xi tín'ekj'ajinnu̱u kju̱a̱'un nga n'e̱kj'áíyako̱ni̱. B'a̱ ka̱ma ni̱stjin nga kj'u̱a̱íkúchji yjoho̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu, nk'ie nga ni̱bajenko̱ nk'a ján ntítsjehe̱ xi tjíhi̱n nga'yún nga tje̱njin ts'íhin nd'í. 8 Kj'u̱a̱í ts'ínk'íéchjí xi najmi be Nti̱a̱ná ko̱ xi najmi kint'é'éhe̱n én nda tsuhu̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesu.

9 Kui xu̱ta̱ha xi ts'i̱ínkjáíhi̱n kju̱a̱ni̱ma̱ nga ndyja̱ sín. N'e̱kjí t'axín nginku̱n Nda̱ Nti̱a̱ná. Najmi sku̱e̱ kju̱a̱chánkaha̱ ko̱ nga'yúhu̱n. 10 B'a̱ ka̱ma kui ni̱stjiu̱n nk'ie nga ja kj'u̱a̱í ts'ínkjáíhi̱n Nda̱ Nti̱a̱ná kju̱a̱chánkaha̱ a̱jihi̱n xu̱ta̱ xi ts'e̱, ko̱ ngayjee̱ xu̱ta̱ xi kis'ejihi̱n tsjo ka̱maha̱ nga sku̱e̱. Ta̱ cho̱o a̱t'aha̱ kin'e s'ejiun éhe̱n Nti̱a̱ná xi tsixínyai̱ a̱jinnu̱u.

11 Kui kju̱a̱ha, nk'ie nga chubako̱ho̱ni̱ Nti̱a̱ná tehe̱nte chubantjáíhi̱ ri̱, tu̱ xi k'u̱a̱xki̱hi̱nu̱u Nti̱a̱ná nga jun xi tsuhu̱nu̱u nga ka̱mankuko̱o

xuta xi j'ájin. Binchiihi Ntianá nga kats'íntjusunko nga'yúhun ngayje tíkjá ni xi nda mjenuu nga n'oo ko ngayjee xá xi tín'o tu ngat'aha nga s'ejinnuu. 12 Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntianá Jesu ajinnuu ko jun ta sakúnuu kjuachánka ngat'aha Nda Ntianá, xi nkú ts'ín tjehen ra kjuandaha Ntianá ko kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga kj'uaíkúchji yjoho Jesucristo

2 Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tíbinchiihi 2 nga najmi tu kitsa n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'ín n'enkjíntak'un. Najmi tu fantaha ruu yjonuu tsa kuinú'yó én nga ja kuichu nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá, ndaha tsa tjín xi b'a kuitsu nga Espirituhu Ntianá títs'ínkinchjaha ko tsa b'a kuitsu nga éhen Ntianá tíb'énijmí, ko ndaha tsa n'ekjóhoon nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

3 Ndahachí najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachanuu. At'aha kintehe ni nga kuichú kui nistjiun, tjun incha ts'iín t'axín xuta Ntianá ko kuakúchji yjoho nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjehen ra. 4 Kui xi ts'iín chánka yjoho ko ngjuai kontraha ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benkjún xuta. Santaha ante nkjúhun ninkuhu Ntianá k'úéjña nga ntia ts'iín ma suba yjoho.

5 ¿A najmi ta f'áítsjehénnuu, nk'ie nga tsátejñajinnuu kixinyanuu ni xu'bi? 6 Ko ja yo nd'ai mí nihi xi tíb'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchjihi yjoho nga kuichú nistjihin. 7 At'aha ja títs'ínxá nd'ai nga'yúhun ngatitsun xi tíjña'moo. Tu ni xi ndyjahá sa, ndyja nga chjúxin xi tíb'échjaha nd'ai. 8 Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tunga ntjo ts'ahá Nda Ntianá Jesu ts'iín nganakoho ra ko nd'íhi sénnistjihin ts'iínkjekoo nk'ie nga kj'uaí.

9 Ndanindoo ts'iínxájihin nda ch'onk'uun nk'ie nga kj'uaí. Chánka nga'yún xi kj'uaíko. Ts'iín ni xi kuakúchji nga'yúhun ko kjuankjún tsank'á ts'iín. 10 Ts'iínchjén ngayje tíkjá ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi tjíhin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'ín t'axín én xi naxu, én xi kama ts'iínk'ankihi kai. 11 Kui kjuaha nga Ntianá ts'iín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihin én tsank'óo. 12 B'a ts'ín n'enijéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihin én xi naxu, xi tu sahá kama tsjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntianá.

B'i ts'ín kinchja Pablo nga ndjá kuinchajin xuta Tesaloníka ni xi ts'e Ntianá

13 Tunga máha jin, tehente tjíhin nga k'uaihi máb'achjíhi Ntianá at'aha kichjubó éhen. 'Yún tjoho Nda Ntianá jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni j'ájinnuu Ntianá tu xi n'ek'ankihinuu ngat'aha Espirituhu Ntianá xi títs'ín jenuu nginkun ko ngat'aha

én naxu xi kis'ejinnuu. 14 Kui kjuaha kinchjahanuu Ntianá nga
kits'ínkint'énuu én nda tsu xi y'enijmíi ajinnuu, tu xi b'a ts'ín
sakúhunuu kjuachánkaha Nda Ntianá Jesucristo.
15 Kui b'a maha, já nts'e, ndjá tinchahanu ko n'etjusun ni xi
tsinchiyó nga kin'ekjas'eihin, ni xi tsixínyaihi ko xi y'ét'a xujuihin.
16 Tjoho ñá Ntia Na'miná ko tsjá nga'yúnná ko tsjáná nga chúyaháá
ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntianá Jesucristo ko Ntia
Na'miná 17 katsjá nga'yúhun animanuu ko kats'ín nga ni xi nda n'oo
ko chubo.

B'i ts'ín tsanki Pablo nga chubako Ntianá

3 Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjáíni nk'ie nga chubakoo
Ntianá. Tinchúhuu nga kitsa katjitse ko nda ts'ín kan'ekjáíhin
éhen Nda Ntianá tu má xi tjehén ni. B'a katuma xi nkú nga kama
ajinnuu. 2 Ko tinchíntjaini tu xi Ntianá kjéxihinni ajihin já xi
kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi tjín. At'aha najmi
ngayjee xuta s'ejihin Ntianá.
3 Tunga ts'íntjusuhún Nda Ntianá ni xi nchja. Kui xi ndjá
ts'iínkinchánuu ko kúnnuu ajihin ni ch'onk'un xi tjín. 4 Xihi nkuhú
Nda Ntianá s'ejinná behe tak'uin nga tín'etjusun ko nga tu nku
n'etjusunnú kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin. 5 Nda Ntianá katsjániyáha
animanuu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ñá Ntianá ko nga n'e
chúkjuo ni xi tíbitjajíún xi nkú ts'ín kits'ín chúkjua Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ts'iínxá xuta ninku Tesalonika

6 Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntianá Jesucristo b'a tí'miihi nga n'e
t'axíhuun yjonuu ngatentee já nts'eé xi tjíntu ts'e, xi najmi tíincha
ts'ín xi nkú ts'ín tíjña én xi tsakuyáihi ko kin'ekjóhoon. 7 At'aha jun
ja yo xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsuboo nga chase chubayani. Najmi
tintsuba ts'ei ajinnuu.
8 Ndaha nku najmi chuba kichinei nichinehe tsa najmi y'echjíihi.
Nistjin nistjen ní kin'exái ko kiyai kjuanima tu xi ndaha nku xi tjín
ajinnuu najmi jin y'enéhe ri yjoni. 9 Kjuaxi nga kama tsinchiihi ni
xi kamachjénni kai, at'aha tjínni kixi nga b'a n'ei. Tunga tu sa ní
kin'exái nga y'ejña chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga
kin'ei. 10 At'aha nk'ie nga tintsubai ajinnuu, kik'aihi kjuatéxuma xu'bi:
"Tsa tjín xi najmi mjehe ts'iínxá, ta najmi kakjine ma."
11 At'aha tínu'yái én nga tjín ajinnuu xi tjíma ts'e, xi najmi chumi
nihi xi tíincha ts'ín, nga tu sahá chuba tíincha tsungijihín yjoho má
najmi kui tjehen ra. 12 Ngajoho Nda Ntianá Jesucristo b'a tí'miihi ko
tíbinchiihi xuta xu'bo nga tu sahá jyukj'i kats'ínxá. B'a ts'ín sakúhu
ra ni xi machjéhen.

13 Ko jun já nts'e, najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga n'oo ni xi nda.
14 Tsa tjín xi najmi ts'iínsihin én xi tíb'et'ai xujuin, chase sisiun yá xi
b'a ts'iín ko najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. 15 Tunga
najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kui xi xuta kontranuu. Tjenniyá
níhuu at'aha nda nts'o maha.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

16 Nda Ntianá xi tsjáná kjuajyu, kui xi katsjá tehentenuu kjuajyu
ajihin ni xi kuitjájiun. Nda Ntianá kat'ejñajinnuu ngatentoo.
17 An Pablo ntuna tíb'et'áhanuu kjuasuniñana. Kui xi bakúchji
ngayjee xujun xi ts'inkjíhi xuta. B'a ts'ín b'et'á.
18 Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo.

Xu̱ju̱n xi tjun kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ Timoteo̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ Timoteo̱

1 An Pablo̱, an xi kama nku nda̱ postru̱hu̱[a] Jesucristo̱ xi nkú
ts'ín y'éjña Nti̱a̱ná xi ts'ínk'ankiná ko̱ Jesucristo̱ xi tíchuyáha̱á.
2 Tífaniñaha Timoteo̱, ji xi ntína̱ a̱t'aha̱ nkuhú xi s'ejinná.
Katsjáhi kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Cristo̱
Jesu ko̱ nda katasehi.

B'i̱ ts'ín kitsúyaha̱ Pablo̱ Timoteo̱ ni xi tjíhin nga ts'i̱ínko̱ já maestru̱ xi tsank'á

3 Xi nkú ts'ín tsankihi nk'ie nga ngjia a̱nte Macedoni̱a̱, ti̱nchin
nanki Efeso̱ kixihin ko̱ t'ech'óíhi̱ xu̱ta̱ xi najmi b'a̱ tjín ni xi tíbakúya,
4 a̱t'aha̱ énchá xi nchja̱ xu̱ta̱ ko̱ xi nkú ts'ín nibatuts'i̱hi̱n ra̱ ntje̱ cháha̱
títs'ínsihi̱n. A̱t'aha̱ yo̱ nibáha̱ ra̱ nga b'ésiko̱ xinkjín xu̱ta̱. Najmi
basinko̱ná nga n'e̱é xá xi kitsjáná Nti̱a̱ná. Nga ní s'ejinná, kui ní nihi
xi basinko̱ná.
5 Mjena nga s'e̱ kju̱a̱tjo, kui kju̱a̱ha nga tsankihi ra nga k'úéch'oho̱
ri̱ xu̱ta̱ xu'bo̱. A̱t'aha̱ nk'ie nga je ani̱ma̱ha̱ xu̱ta̱ ko̱ je s'eya
kju̱a̱nkjintak'uhu̱n ko̱ ngayjehe k'un ts'ín s'ejin Nti̱a̱ná, yo̱ ní nibáha̱
ra̱ kju̱a̱tjo. 6 Tjín xi ja ngji t'axíhi̱n ni xu'bi̱. Kindyjajihi̱n ni̱yóo̱ ko̱
tsichujnejin én xi najmi tjíhi̱n sin. 7 Já maestru̱hu̱ kju̱a̱téxumaha̱
Nti̱a̱ná mjehe̱ ts'i̱ín ma yjoho̱, ndaha tsa najmi mankjihi̱n ni xi nchja̱
ko̱ chu̱ba̱ b'a̱há tsu nga b'a̱ tjín ni xi bakúya.
8 Yaá nga nda kju̱a̱téxumaha̱ Nti̱a̱ná tsa sa̱kúya xi nkú ts'ín tjíhin
nga sa̱kúya. 9 A̱t'aha̱ yaá nga najmi xu̱ta̱ xi ma na̱xu̱ nginku̱n Nti̱a̱ná
tíjñanehe̱ kju̱a̱téxumoo̱. Xi najmi nt'é'én ní tíjñanehe̱ kju̱a̱téxumoo̱, xi
najmi benkjún Nti̱a̱ná ko̱ ts'ín ngatitsun, xi najmi ts'ín ni xi na̱xu̱ tjín
ko̱ najmi benkjún ni xi ts'e̱ Nti̱a̱ná, xi ts'ínk'ien na̱'mihi̱ ko̱ ts'ínk'ien
na̱aha̱ ko̱ ts'ínk'ien ani̱ma̱, 10 xi chu̱ba̱ fantuko̱hó xinkjín, xi na̱, xi
batéña xu̱ta̱ musu̱, xi nchja̱ én tsank'á, xi najmi ts'íntjusun ni xi
ts'ínkie Nti̱a̱ná nga ts'i̱ín, ko̱ xi ts'ín tu̱ mí nihí ni xi fi kontra̱ha̱ ni

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu̱ ra̱ "nda̱ postru̱" ko̱ a ra̱ "já postru̱".

nda xi bakuyáá. [11] At'aha ni nda xi bakuyáá, yo nibáha ra én nda tsu
chánkaha Ntianá xi n'etsjoho. Ko an kik'aina nga k'uenijmíá kui én
nda tsuu.

B'i ts'ín títsjáha Pablo máb'achjíhi Cristo at'aha kui kits'ín maha nku nda postru

[12] Tsjaha máb'achjíhi Nda Ntianá Jesucristo xi tsjá nga'yúnna,
at'aha tsasejnuna nga kamana ts'ian xáha, [13] ndaha tsa ch'on ts'ín
kinchjané nistjin nk'ie ko kitsjennkí unkie xuta xi ts'e ko én ch'on tsu
kixihin. Tunga kama nimahá ra an at'aha najmi be ni xi kits'ian ko
najmi kjee kui s'ejinna. [14] 'Yún nda kits'ínkona Nda Ntianá ko kitsjána
nga kui s'ejinna ko kitsjána kjuatjo xi kui nibáha ra.

[15] Én xi ma n'e s'ejin xu'bi ko ngayjee xuta tjíhin nga ts'iín s'ejin,
nga Cristo Jesu j'ai asunntei tu xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun,
b'aha ra an xi 'yún tjínna jé. [16] Tunga kuihí kjuaha kama nimaha ra
an Ntianá, tu xi nk'ie nga chahana an xi 'yún tjínna jé, kuakúchjihi
Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'ín kis'ejña chubayaha ra an
xuta xi askahan s'ejihin Jesucristo ko sakúhu nga k'úéntu tík'un
sín. [17] Kui b'a maha, ¡kayankjún ko kats'ínkie yjoho xuta nga tjíhin
kjuachánka santaha tu nkjéhé ni Ntianá xi Nda rei xi batéxuma sín,
xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntianá maha! B'a
katuma.

[18] Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntína ji, ja kuaxinyaha ni xi n'ei. Én
xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntianá nibáha ra kui nii. En
xi incha kitsú kuasinkohi nga nda kuitjusun xá xi tín'ei. [19] Ndjá
tisinjñajin ni xi s'ejinná ko je kas'eya kjuankjintak'uhin. At'aha tjín xi
ja kits'ín t'axín ni xu'bi ko b'a ts'ín kits'ínndyjajihin ra yjoho. Najmi
ta s'ejihin ra Ntianá. [20] B'a kamat'ain nda Himeneo ko nda Alejandro.
Kui jóo xi ja kits'inkjas'en aya ntsja ndanindoo tu xi katehe nga tjíhin
nga skuenkjún Ntianá nga kuinchja.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi n'e aya ninku

2 Títjun tíbankia nga xuta ninku katankihi Ntianá ni xi
machjéhen. Kanchjako ko katankintjáí ngayjee xuta xi tjín
ko katsjáha máb'achjíhi nga nda títs'ínkoho. [2] Kanchjantai já rei
ko ngayjee já xi tjíhin xá, tu xi kjuajyu ko kjuanch'án s'ehená nga
kuintsubaá ko tu nku chankjúhúnná Ntianá ko nda kuintsubaá.
[3] At'aha kui ni xu'bi xi nda ko sasíhin Ntianá xi ts'ínk'ankiná. [4] Mjehe
Ntianá nga n'ek'anki ngatentee xuta ko nga kuichú mankjihin ni xi
naxu tjín.

[5] At'aha nkuhú maha Ntianá ko nkuhú maha nda xi nchjantjai
xuta nginkun Ntianá. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. [6] Kui xi kitsjá yjoho
nga y'échjíntjai ngayjee xuta. Kui niu xi kik'inyaha xuta nk'ie nga

tsichu nistjin xi y'énda Ntianá. 7 Kui kjuaha nga kin'e mahana nku
xi b'énijmí én nda tsuhu Ntianá, nku nda postru. Kjuaxi ni xi tíxian.
Najmi tíb'anachа. Kin'e mana nda maestruhu xuta xi najmi ntje judio
tjehen ra tu xi kuakuyáha ra ni xi tjíhin nga s'ejihin, ni xi naxu tjín.
8 Kui b'a maha, mjena nga tu má antehé ni kanchjako Ntianá
jáx'iun, katjénk'ahá ts'íhin ntsja ko je kas'eya aniмaha nga b'a
incha ts'iín. Najmi tu kjuakjan tjíntujíhin nga b'a incha ts'iín ko tsa
kjuastinta.
9 Ko máha jminchjíun, mjena nga najmi tu ni xi nkjún ts'ín k'uénda
yjoho, tsa tu xi b'a ts'ín nda skuehe ra xuta xingisoo. Katenkjún ní
yjoho ko nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjún ts'ín kat'énda
ntsjaha, tsa ts'iíntsejnúhu yjoho toonsine ko tsa ndjio tsjo k'un perla,
ko tsa ngjua najyun xi 'yún chjí. 10 Xá xi nda ní n'e, kui niu xi tsjo
ts'ín katakúhu, xi nkú ts'ín tjehen ra jminchjín xi ja kitsjáha yjoho
nga skuenkjún Ntianá.
11 Jyu katasínñju jminchjíun ni xi tísakúyaha ko kant'é'éhen éen.
12 Najmi tsjanté tsa nku tachjuún kuakúya aya ninku ko tsa kui
nk'a kj'uaha jáx'iun. Tu sa ní jyu kat'ejña. 13 At'aha najmi Eva tjun
kin'enda, tjun ní Adan kin'enda. 14 Ko najmi Adan xi kich'anachaha.
Tachjúun ní xi kich'anachaha ko b'a ts'ín tsijnejihin ngatitsun.
15 Tunga n'ek'ankihí jminchjíun nga kuasehe ntí xi s'ehe, tsa ndjá
kuinchajin ni xi s'ejinná ko kjuatjoo ko ni xi je nginkun Ntianá, ko tsa
nda s'eyaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'iín xáha ninku

3 Én xi ma n'e s'ejin xu'bi. Tsa tjín xi mjehe kuasehe xuta ninku,
nda tjín xá xi mjehe. 2 Tunga katumahá nda xi kuasehe ninku
nku nda xi najmi tjín ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhun,
xi kixi fiko yjoho, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi benkjúhun xuta, xi nda
ts'ínkjáíhin xuta ni'yaha, xi maha bakúyaha xuta, 3 xi najmi 'yún 'bi
binu, xi najmi kitsa ma kjahan, xi nda aniмaha, xi tsjoho kjuajyu, ko
xi najmi toon mangimjehe.
4 Tjíhin nga nda ts'ín kuatéxumaha xuta xi tjín ni'yaha ko ts'iín
nga ntíhi kuint'é'éhen ko nga kixi skuenkjúhun. 5 At'aha nku nda xi
najmi maha batéxumaha xuta xi tjín ni'yaha, ¿nkú ts'ín kamaha ra
kúnntaha ninkuhu Ntianá?
6 Ko najmi tjíhin nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejihín ra Ntianá,
tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjoho ko kuijnejihin ngatitsun xi tsijnejin
ndanindoo ko b'a ts'ín n'enijéhe ra. 7 Nda xi mjehe xá xu'bi ta tjíhin
nga ja yankjún ajihin xuta xi najmi s'ejihin Ntianá, tu xi najmi ch'a
ch'on ts'ín kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kuijnejihin kjuamañaha
ndanindoo.

8 B'a ta tjín ts'e já xi basinko já xi basehe ninku. Tjíhin nga já xi benkjún
yjoho s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'á, xi najmi b'atihi nga 'bi binu, xi
najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. 9 Tjíhin nga ndjá katinchajin ni xi
s'ejinná, ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai, ko je kas'entuyá
kjuankjintak'uhun. 10 Tjun kachase sisihin xi nkú ts'ín tjíma já xu'bi. Tsa
najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuasinko já xi basehe ninku.
11 Ko b'a ta ts'ín jminchjíun, tjíhin nga katenkjún yjoho, najmi tu
én tsank'á k'uasjené xuta, kixi katjiko yjoho, ko katuma 'yún tak'aán.
12 Nkuhú chjuún kas'ejñaha nda xi k'uai xáha nga kuasinko já xi basehe
ninku. Tjíhin nga nda ts'ín kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjín ni'yaha.
13 At'aha xi kixi fiko xá xu'bi, kui xi yankjún ajihin xuta xingisoo ko najmi
jo jan maha nk'ie nga b'énijmí nga ja kis'ejihin Jesucristo.
14 Ndaha tsa mjena kfínse xatíhi, tunga tíb'et'áhá ra ni xu'bi 15 tsa
tu aha k'uandayana nga kfínsehe. Tíb'et'áha kui nii tu xi b'a ts'ín
chahani xi nkú ts'iín xuta xi ts'e Ntianá, kui xi xuta ninkuhu Ntianá
xi tíjña tík'uun. Tíincha kjanínk'a ko tsjá nga'yúhun én xi naxu tjín.
16 Tíjña chji chji nga 'yún tse ni xi y'aha ra ni xi s'ejinná, kui nihi
xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko ja y'éjña chji Ntianá nd'ai.

Tsakúchji yjoho nga kik'a yjoninte,
y'éjña chji Espiritu nga kui xi naxu.
Ntítsjee kikiehe,
kis'enijmíhi ajihin xuta.
Xuta asunntei kis'ejihin kui,
ko ngji ngáha má tíjña kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo nga s'e xi ngjuai t'axíhin én nda tsuhu Cristo

4 Tsuya chji chji Espirituhu Ntianá nga nistjin xi fekuu s'e xi
ngjuai t'axín ko nga najmi ta s'ejihin ra Ntianá. Tsjénnkihi
jáninda xi k'uanachaha xuta ko ni xi kuakúya jánindoo. 2 Kui niu xi
kuitsuya já mañá tsank'á xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún
Ntianá, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhun.
3 Kui jóo najmi ts'ínj'o nga bixan xuta ko b'éch'o má nihi xi najmi ma
chine, nichine xi Ntianá y'éjña nga kjine xuta xi s'ejihin Ntianá, xi ja kikie ni
xi naxu tjín ko tsjáha má b'achjíhi Ntianá nk'ie nga kjine ni xi tjín. 4 Nda ní
ngayjee ni xi kits'ínnda Ntianá. Najmi tjíhin nga n'e t'axíaán niu tsa k'uaíhi
máb'achjíhi Ntianá nga títsjáná. 5 At'aha bichú ma je nginkun Ntianá ni xi
sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntianá ko nk'ie nga chubakaá Ntianá.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín k'úéjñajihin xuta ninku

6 Nda ts'ín n'exát'aihi Jesucristo tsa b'i ts'ín kuakúyaihi já nts'eé.
Kasakú nga'yúnkoihi én xi s'ejinná, én nda xi tsinchiyáí ko kich'ai.

7 Najmi tu n'esihin énchá nchini xi ts'e asunntei. N'enkahi animahi
ni xi ts'e Ntianá. 8 Kjuaxi kjáíhin nga nk'ie nga n'enkahaá yjoná nku
ni, basinkoho yjonintená. Tunga 'yúhún basinkoná nga n'enkahaá
animan á nga chankjáán Ntianá. At'aha nga tíyankjáán Ntianá, kui
xi basinkoná xi nkú ts'ín tintsubaá nd'ai ko ta xi nkú ts'ín kuintsubaá
askahan.

9 Én xi ma n'e s'ejin xu'bi ko ngayjee xuta tjíhin nga ts'iín s'ejin.
10 Kui kjuaha 'yún tín'exáhaná ko tí'baihi raá kjuaniman yjoná,
at'aha tíchuyáá ni nda xi tsjáná Ntianá xi tíjña tík'un. Kui xi maha
ts'ínk'anki ngayjee xuta, xi s'ejihin kui b'aha ra nga ts'ínk'anki.

11 B'a ts'ín tjenniyáíhi xuta ko takúyaihi. 12 Najmi tu ch'a xi tu
tohón katumaha ji at'aha ndati. Nk'ie nga skuehi xuta xi s'ejihin
Ntianá xi nkú ts'ín chubai, xi nkú ts'ín tinchin, xi nkú ts'ín n'etjói
xuta, xi nkú ts'ín s'ejihin Ntianá, ko xi nkú ts'ín je tinchin nginkun
Ntianá, ta katumaha kui nii.

13 N'eyajihin xuta ninku éhen Ntianá, takúyai ko tjen nga'yúíhin
santaha nga kuichá yo. 14 Najmi tu n'e nga mahi yjohi kjuanda xi kik'aihi
nk'ie nga kitsjáhi éhen Ntianá já xi Ntianá kits'ínkinchjaha. B'a kama
nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xuta ninku. 15 Nda n'esihin ni xu'bi
ko tisinjñajin, tu xi skuehe ngayjee xuta nga tíxubáya ni xi kik'aihi.
16 Chíhin yjohi ko nda chasehi ni xi tíbakuyáí. N'etjusun tehentei niu. Tsa
b'a n'ei, n'ek'anki yjohi ko ta n'ek'anki xi tíincha basínñjihi.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín ts'iínxáko xuta ninku

5 Najmi tu ndjá chubakoi nku nda chá. Tjenniyáíhi xi nkúhu tsa
na'mihi maha. B'a ta n'ekoi já xunkúu xi nkúhu tsa já nts'ei
maha. 2 Ko tjenniyáíhi jminchjín chóo xi nkúhu tsa náhi maha, ko
istinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animan hi nk'ie
nga tjenniyáíhi jminchjíun.

3 Tisinkoi jminchín xi ja k'ien x'ihin, kui xi najmi ch'a xi tjíhin.
4 Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin xi naa ko tsa nachá tí'mi,
xi títsu naa ko tsa nachá, kui xi tjun katuma chubayaha ni xi tjíhin
nga ts'iín at'aha ja s'ejihin Ntianá. Kats'ínk'óya ngáha ra kjuanda xi
kitsjáha xi cháha nk'ie nga kjintí. At'aha kui nii xi sasíhin Ntianá.

5 Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin ko xi najmi ch'a xi tjíhin, kui
xi kuyá nga Ntianá kuasinkoho. Nistjin nistjen nchjako Ntianá nga
bankihi ni xi machjéhen. 6 Tunga xi ja kits'ínkjas'ehen yjoho kjuatsjo
xi tjín, kui xi ja k'ien ndaha tsa tíjña tík'un sa.

7 N'ek'a niyákoi xuta ninku ni xi kuaxihin, tu xi najmi
chubayanéhe ngat'aha ni xi tíincha ts'ín. 8 At'aha xi najmi nkjún
maha xuta xinkjín, b'aha ra xi tjíntu ni'yaha, kui xi títs'ín t'axín xi
s'ejinná ko 'yún ch'onk'un sa nga xuta xi najmi s'ejihin Ntianá.

9 Tu j'áíhin ní jminchjín xi k'ien x'ihin, xi ja tjíhin cháte ko te nú,
kui xi kas'et'a xujun, xi nkuhú x'in kis'ejñaha, 10 xi behe xuta nga nda
kits'ín, xi 'mihi nga nda ts'ín kits'ínchá ntíhi, nga nda ts'ín kitsjántehe
xuta ni'yaha, nga nda ts'ín kits'ínkjáíhin xuta xi ts'e Ntianá, nga nda
ts'ín tsasinko xuta xi un kikiehe ko nga ngayjehe animaha kits'ín
ngayje tíkjá ni xi nda.

11 Jminchjín xi ja k'ien x'ihin tunga kjintíhí sa, najmi tu b'et'a
xujuin. At'aha nk'ie nga kuinchja animaha, ngjuai t'axíhin Cristo ko
kama mjehe nga kuixan ngáha. 12 Kui niu n'enijéhe ra, at'aha najmi
ngjikondju ni xi tjun kits'ínkjas'ehen yjoho. 13 Ko ni xi incha ts'ín ya,
ts'e ma ko xki ni'ya incha b'ema. Ko najmi tu suba ts'e ma, én ní ya
incha b'emako ko tsungijin yjoho tu mí nihí ni, ko nchja ni xi najmi
tjíhin nga kuinchja. 14 Kui b'a maha, mjehena nga kuixahan jminchjín
xi ja k'ien xihin xi ndyja saha, ko nga s'ehe ntí ko nga kuasehe
ni'yaha, tu xi b'a ts'ín najmi tsjántehe tsa kuinchjayanéhe ra xi fi
kontraná. 15 At'aha tjín xi ja ngji t'axín ko yjankihi Satana nd'ai.

16 Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihin Ntianá tjíntut'á jminchjín xi ja k'ien
x'ihin, katsjáha ni xi machjéhen, tu xi najmi ch'á kamaha ra xuta
ninku. B'a ts'ín xuta ninku kama kuasinkoho kj'aí jminchjín xi ja k'ien
x'ihin xi najmi ch'a xi tjíhin.

17 Ko máha jácháha xuta ninku xi yja títjun nga nda ts'ín tífindjuko
xáha, kui xi 'yún kayankjún, b'aha ra xi tjíhin xá ts'e s'énijmí ko xi
bakúya éhen Ntianá. 18 At'aha b'a títsu éhen Ntianá: "Najmi tu tsa b'e'ai
ts'a chu xi tíbasine tuniñu nga tíbitjíá." Ko b'a ta ts'ín tjít'a ya: "Nda xi
títs'ínxá tjíhin kixi nga kamachjíhi." 19 Najmi tu n'esihin xi kuatéjéne
nku ndacháha xuta ninku tsa najmi tjíhin tsa jo ko tsa jan já testiyu.
20 Tunga máha xi tu nku tíincha ts'íhín sa ngatitsun, kui xi nginkun
ngayjee xuta ninku n'ek'a niyáí, tu xi kas'ejña nkjúhun ra xuta ninku.

21 Ninkun Ntianá ko Jesucristo ko ntítsje xi ts'e, tíbankihi nga
n'etjusuin ni xi tíxihin. Najmi tu ngabi n'ei nga chaseihi xuta. Nkuhú
n'ei. 22 Najmi tu ch'a chuba mjenéí ntsai nga k'uai xáíhi. At'aha tsa
chuba k'uai xáhá ri, n'engujin yjohi ngatitsuhun. Je katumai.

23 Najmi ta tu nku ntánijua s'ihini. Tu sa ní s'i ichí ko binu tu xi
kamandaha kants'ai ko kuitjuxín ch'in xi nkjin niyá tsjáhi kjuasti.

24 Tjín ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'íun,
ko tjín ngá xi yaha askahan. 25 B'a ta ts'ín ya chji chji ni nda xi ts'ín
xuta, ko ni xi najmi tjíntuchjí nd'ai najmi kama s'entu'má tehente.

6 Máha xuta musu xi kich'atse, b'i ts'ín kats'ínnkjink'un ngat'a
ts'e jántjiaha. Katenkjún kjuaxi jóo, tu xi b'a ts'ín chankjúhun
Ntianá ko ni xi tíbakuyáá. 2 Ko xi tjíhin já ntia xi s'ejihin Ntianá,
kui xi ta katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tu sa ní nda
ts'ín kats'ínxát'a saha, at'aha tjoho xi títs'ínkjáíhin xáha ko at'aha ta
s'ejihin Ntianá.

Kui nii xi takúyaihi ko tixínyaihi xuta ninku.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e tooon

3 Tsa tjín xi kj'aí ni tíbakúya, nga ja ngji t'axíhin ni nda xi
tsakúya Nda Ntianá Jesucristo ko kjuatéxuma xi bakúyaná nkú
ts'ín chankjáán Ntianá, 4 xi b'a ts'íun, kui xi chuba nk'ahá tíb'asje
yjoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda títs'ínnkjink'un ko chuba
mjehé ra k'uékjoko xuta ko k'uésiyáha tu mí éhen ni. Kui xi b'éntje
kjuaxintak'uun ko kjuakjoon, nga ch'on tsuhu xinkjín xuta ko nga
najmi s'ejihin xinkjín, 5 nga kjánko tehente xinkjín xuta xi ngakjá
ts'ínnkjink'un ko xi najmi tjíhin ni xi naxu tjín. Kui jóo xi ni xi ts'e
Ntianá ma nchinántjaihi.

6 Nga ní yankjáán Ntianá, kui xi kjuanchiná chánkaná, kui nga
najmi ta kj'aí nihi fasihin raá. 7 B'a tjín at'aha najmi chumi nihi xi
jáikaá asunntei ko najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. 8 Kui b'a
maha, tsa tísakúná nichine ko najyun xi tíndyjaá, tsjo kat'ená.

9 Xi mjehe kama nchiná, kui xi najmi maha b'éch'oho yjoho ni xi
nchjaha animaha, ko ngayjee ni xi ma mjehe b'ét'a'yúhun niu. Nkjin
tíkjá ni xi ma mjehe, tunga tu a nihí niu ko ts'ín'uhun. Ts'ínkatsúhun
ko ts'ínndyjaha niu. 10 At'aha nk'ie nga 'yún mjehe toon xuta, yo
nibáha ra ngayje tíkjá ni ch'onk'un. Tjín xi b'a incha kits'ín, 'yún
incha kama mje saha toon, kui nga ngji t'axíhin ra ko najmi ta
kis'ejihin ra Ntianá. B'a ts'ín ta kui ta maha kits'ín'uhun ra yjoho.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablo Timoteo

11 Tunga máha ji xi Ntianá ts'ehi, tiyú t'axíhin ngayjee ni xu'bi.
Tinchinjín ni xi naxu nginkun Ntianá, chankjúín Ntianá, ko tu nku
n'e s'ejinní Ntianá. Kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta ko kjuanimatak'un.
12 N'e sahani nga'yún nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjain xi
ts'ínk'íéjña tík'un sínná, at'aha j'ájihin nga kuinchun tík'uin. Kui
kjuaha nga tsixínyahani nga s'ejihin Jesucristo nginkun nkjin xuta.

13 Ntianá xi ts'ínk'íéntu tík'un ngayjee xi tjín ko Jesucristo xi
kitsúya yáha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Ponciio Pilato, tíincha
be nga tíb'exáha. 14 N'etjusun sisin ni xi tíxihin ko najmi tu kas'e má
ndyjajihin. B'a n'ei santaha nkúhu nga kj'uaíkúchji yjoho Nda Ntianá
Jesucristo. 15 Kui xi kj'uaí nk'ie nga kuichú chuba, chuba xi Ntianá
y'éjña, at'aha Ntianá xi n'etsjoho ko kui xi batéxuma suba, kui xi Nda
reihi já rei ko Ntiaha já ntia. 16 Nku tutu kui xi najmi maha ndyja, xi
tíjñajin nd'í nga najmi ch'a ma bichúk'un tiñaha, xi najmi kjee ch'a
behe ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhé ni kayankjún ko
kasakúchji nga'yúhun! B'a katuma.

17 Já nchiná xi tjín asunntei n'ek'a niyáí nga najmi tu nk'a k'uasje
yjoho ko nga najmi tu kjuanchináha kama 'yún k'un, at'aha maha fe

kjuanchinóo. Ntia níná katuma 'yún k'un, kui xi tsjáná ngayje tíkjá ni xi machénná tu xi nda ts'ín kuintsubahaná. 18 B'a t'ihin já nchinóo nga kats'ín ni xi nda ko nga kui niu xi katuma kjuanchiná ndaha. Katsjáha xuta xingisoo ni xi machjéhen ko najmi tu kats'ínxkíhin xuta ni xi tjíhin. 19 Tsa ts'iín kui nii, s'ehe kjuanchiná nda xi kuasinkoho ko sakúhu nga k'úéntu tík'un xi nkú ts'ín tjehen ra.

20 Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'á xi kich'anji. Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjín asunntei ko ta ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuta xi b'a tsu nga tjíhin kjuankjintak'un. 21 At'aha tjín xi kits'ín s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'ín incha ngji t'axíhin ra xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntianá kas'enuu.

Xu̱ju̱n xi ma joho xi kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ Timoteo̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ Timoteo̱

1 An Pablo̱, an xi kama nku nda̱ postru̱hu̱[a] Jesucristo̱ a̱t'aha̱
Nti̱a̱ná b'a̱ ts'ín kama mjehe̱. Tíbitjusun ni xi kitsúya títjun nga
ts'i̱ínk'íéntu tík'un xu̱ta̱ xi s'ejihi̱n Cristo̱ Jesu. [2]Tífaniñaha Timoteo̱, ji
xi nkúhu tsa ntína̱ ko̱ tjo ṉkjúnna ji.

Katsjáhi kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Cristo̱
Jesu ko̱ nda katasehi.

B'i̱ ts'ín kitsjá nga'yúhu̱n Pablo Timoteo̱

[3]Ni̱stjin ni̱stje̱n nchjantjáíhi nginku̱n Nti̱a̱ná ko̱ tsjaha̱ máb'achjíhi̱
nga̱t'a ts'e̱ ni xi tín'ei. Kui xi títs'inxát'aha̱ xi nkú nga ta̱ kits'ín ntje̱
chána̱ ko̱ je tjíya kju̱a̱nkjintak'unna̱ nga b'a̱ títs'ian. [4]F'áítsjenna
nga kich'í ko̱ mjena skue ngáha ra tu̱ xi b'a̱ ts'ín tséjihinna kju̱a̱tsjo.
[5]Ts'inkj'áítsjen xi nkú ts'ín ngayjehe ani̱ma̱hi̱ s'ejihin Nti̱aná. Tjun
Loi̱da̱, na̱cháhi̱, b'a̱ ta̱ ts'ín kis'ejihi̱n, ko̱ Eunice̱, náhi̱. Nd'a̱i̱ be sisihi̱n
k'an nga ko̱ ji b'a̱ ta̱ ts'ín s'ejihin.

[6]Kui b'a̱ maha, títs'inkj'áítsjehen ra nga n'e̱'yúnyai kju̱a̱nda xi
kitsjáhi Nti̱a̱ná nk'ie nga kingjenné he ntsa̱. [7]A̱t'aha̱ najmi kju̱a̱binkjun
tsjáná Espiri̱tu̱ xi kits'ín nibáná Nti̱a̱ná. Nga'yún ní tsjáná ko̱ kju̱a̱tjo,
ko̱ ta̱ tsjáná nga na̱xu̱ s'e̱yaná.

[8]Kui nga najmi tu̱ n'e subaha̱ ri̱ yjohi̱ nga k'úéni̱jmí Nda̱ Nti̱a̱ná ko̱
ta̱ ndaha nga kjíi̱ya'yán nga̱t'aha̱ nga tíb'eni̱jmíá. Nga'yúhu̱n Nti̱a̱ná
katasinko̱hi nga ku̱i̱tjájin kju̱a̱ni̱ma̱ nga̱t'aha̱ én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná xi
nkúhu an. [9]Nti̱a̱ná kits'ínk'ankiná ko̱ j'ájinná nga ka̱maá xu̱ta̱ xi ts'e̱.
Tu̱nga najmi nga̱t'aha̱ ní ni xi kin'eé j'ájihinná. B'a̱ ní kits'ín a̱t'aha̱
b'a̱ ts'ín y'énda títjun ko̱ b'a̱ ts'ín nibá kju̱a̱ndaha̱. Kintehe̱ ni nga
kamanda a̱sunntei̱, a̱jihi̱n Cristo̱ Jesu kits'ín nga ñá tsuhuná kju̱a̱nda
xu'bi̱. [10]Nd'a̱i̱ ni̱ ma ja y'éjña chji kju̱a̱ndoo̱ nk'ie nga ja j'ai Cristo̱
Jesu xi kits'ínk'ankiná nga j'ai kjexín nga'yúhu̱n ngabayoo̱ ko̱ ts'asje
chji nga ka̱ma ku̱i̱ntsu̱ba̱ tík'un síán tu̱ ngat'aha̱ én nda tsuhu̱ Nti̱a̱ná.

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu̱ ra̱ "nda̱ postru̱" ko̱ a ra̱ "já postru̱".

11 Ntianá kits'ín mana nku xi b'énijmí éhen, nku ndá postru ko nku
ndá maestru. 12 Kui kjuaha nga tíf'ajihinna kjuaníma. Tunga najmi
subahá mana, at'aha be yá xi kits'in s'ejian ko behe k'an nga tjíhin
nga'yún nga kj'uátjo ni xi kits'ínkjas'enna. B'a ts'iín santaha nkúhu
nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta.
13 Ndjá n'e s'ejin Cristo Jesu ko tinchinjín kjuatjoho. Xi nkú
kits'inkoho nga tsakuyáha, ni nda xi tsakuyáha, b'a n'ei. 14 Nga'yúhun
Espiritu Santo xi tíjñajinná chúnkoho ri én nda tsu xi kin'ekjas'ehin.
15 Ja yai nga ja incha kits'ín nga mana ngayjee xuta xi tjín nga
ngúsuhun ante Asia. Santaha ko ndá Figelo ko ndá Hermogene b'a
kits'ínkona.
16 Ntianá katase nimaha xuta xinkjín ndá Onesiforo. Nkjin niyá
kitsjá nga'yúnna ndo ko najmi kama subaha ngat'aha nga kjíiya'yán.
17 Ni xi kits'ín ní, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha
nkúhu nga kisakúhu an. 18 Ndá Ntianá katase nimaha nistjin nga
chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Ko ji ja ya sisin xi nkú
ts'ín tsasinkoná ndo nanki Efeso.

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nk'ie nga tsakúyaha Timoteo

2 Kui b'a maha, ji ntína, n'ejahani nga'yún xi sakújinná
kjuandaha Cristo Jesu. 2 Ko ni xi kinu'yáí nga kixian nginkun
nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yún tak'aán, já xi kama
kuakúya ngáha ra kj'aí.
3 N'e chúkjuai kjuaníma xi kuitjájin, at'aha ji xi nkú joya nda
juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'ín xáha. 4 Yaá nga ndaha
nku nda jun xi tíkján najmi tsungijin yjoho ni xi tjín asunntei. B'a
ts'ín at'aha mjehe nga nda skuehe xi kitsjá xáha. 5 Ko ta máha nku
ndatsuton, najmi kama ts'iín ngana tsa najmi tsúton xi nkú ts'ín tíjña
nga nuton. 6 Ko ta máha nku xi títs'ín kjuaníma nga títs'ínxá, bichú
nistjin nga sakúhu ni tjun xi b'éntje. 7 N'echubayahi yjohi ni xi tíxihin
ko b'a ta ts'ín Ndá Ntianá ts'iín nga kamankjihin ngayjee nii.
8 N'ekj'áítsjein Jesucristo xi j'áíya ngáha ra ngabayoo, xi ntjehe
David y'aha ra. B'i tsu én xi tíb'enijmíá. 9 Ko kui ngat'aha éen un
tíbehena ko santaha kjíiya'yán xi nkúhu tsa an xi nda ch'on k'an.
Tunga máha éhen Ntianá, najmi kjiya'yún. 10 Kui nga ngandaha xuta
xi Ntianá j'ájin títs'in chúkjuahana ngayjee ni xi tímat'an, tu xi ko kui
incha sakúhu ra nga Cristo Jesu ts'iínk'anki ko tsjáha kjuachánka xi
najmi maha feya.
11 Ma n'e s'ejin én xi tsu:
Tsa tsayakaá Cristo,
ta kuintsuba tík'unko ngáhaná.
12 Tsa tín'e chúkjuá nga un tíbená,

ta kuatexumakaá.
Tsa najmi n'ekié yjoná nga yaá,
ko kui najmi ts'iínkie yjoho nga bená.
13 Tsa najmi ch'a s'ejihin ñá,
tunga kui ma ma 'yún tak'aán,
at'aha kui najmi maha ts'ínjo éhen.

B'i ts'ín tsakúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín ts'iínxát'aha Cristo

14 N'ekj'áítsjeihin xuta ninku, nginkun Ntianá tu xí b'ahá t'ihin, nga najmi tu mí éhen ni incha k'uésiyáha, at'aha kui ni xu'bi xi najmi chumi ni chjíhi ra. Tu sa ní ts'ínndyjajihin xuta xi mjéñjuhu kui niu. 15 Ngayjehe k'uin n'ei ni xi nda nginkun Ntianá tu xi nda skuehe ni xi tín'ei. N'ei xi nkúhu nku nda musu xi najmi ma subaha ni xi títs'ín ko xi nda ts'ín bakúya én xi naxu tjín.

16 Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjín asunntei, at'aha xi b'a ts'ín nchja, kui xi tu nku fi t'axíhín ra Ntianá. 17 Ko kui éhen xi nkú joyaha tsé xi finanka. Najmi maha manda. B'a ts'ín tsatsun nda Himeneo ko nda Fileto. 18 Kui xi ja ngji t'axíhin ni xi naxu tjín. B'a tíincha tsu nga ja j'a nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. B'a ts'ín títs'ínndyjajihin ra k'ua xuta xi s'ejihin Ntianá. 19 Tunga tu nkú ndjáhá síjña éhen Ntianá. Síjña xi nkúhu nku xjó xi: "Nda Ntianá be xuta xi ts'e", tsu ntu xi tjít'aha. Ko b'a ta ts'ín tjít'a yaha: "Ngayjee xi tsu nga s'ejihin Cristo kats'ín t'axíhin yjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntianá."

20 Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tu suba ni toonsine ko toontaba tjíhin. Ta tjín níhi ni xi kamandakoho yá ko ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga tjín s'í ko k'ua xi n'echjén tehente. 21 Ko b'a ta ts'ín tíjña ajinná. Tsa tjín xi ja kits'ín je yjoho, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga tjín s'í. Ja je ko Ntianá kama ts'iínchjéhen, at'aha ja tjíndaha yjoho nga kama ts'iín ngayjee ni xi nda.

22 Chíhin yjohi ni xi nchjaha animaha já istiu. N'ei ni xi naxu nginkun Ntianá, tu nku n'e s'ejinní Ntianá, ko kas'ehi kjuatjo ko kjuajyu. Nkuhú n'e makoi yjohi xuta xi je tjíntuyá animaha ko nchjaha Nda Ntianá. 23 Najmi tu n'esihin én tsujnu tsut'a ko én xi najmi tjíhin sin xi nchja xuta, at'aha ja yai nga yo nibáha ra kjuachán. 24 Xi títs'ínxát'aha Nda Ntianá najmi tjíhin nga kjuachán kjuájin yjoho. Nda ní ts'ín kats'ínsihin ngayjee xuta. Ko tjíhin nga kamaha kuakúyaha xuta. Kats'ín chúkjua ni xi kamat'ain.

25 Nimakjua kat'asje yjoho nk'ie nga tsjániyáha xi tífi kontraha. Kutsa Ntianáhá tsjáha xuta xu'bo nga ts'iínk'óntjaiya animaha nga skue ni xi naxu tjín 26 ko nga kuankaha ni xi ts'anachakoho ra ndanindoo. At'aha incha kjintuyá'yún ko ni xi mjehe ndanindoo títs'ínkoho.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú kama kintehe ni nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá

3 Katumankjihin ni xu'bi. Nistjin xi fekuhu s'e nistjin kjua'un.
2 At'aha kamaxkín xuta ko 'yún ts'iín mje toon. Ngak'un
kama ko nk'a k'uasje yjoho. Ch'on ts'ín kuinchjane Ntianá ko najmi
kuint'é'éhen xi cháha. Ndjá s'eyaha ko najmi skuenkjún Ntianá.
3 Najmi s'ehe kjuatjo ko najmi kama nimaha xuta. Kuinchjayane xuta
ko najmi k'uéch'oho yjoho ni xi kuinchjaha aniimaha. Kjan kama
ko ngjuai kontraha ngayjee ni xi nda. **4** Tsank'á kama, najmi kama
nusihin ni xi incha ts'iín, ko tséjihin ra kjuangak'un. Najmi kuangisjai
Ntianá. Ni xi kuinchja níhi aniimaha kuangisjai. **5** B'a incha ts'iín xi
benkjún Ntianá ts'iín, tunga xi nkú ts'ín tjíntu kui niu xi kuakúchji
nga najmi tíjñajihin nga'yún xi Ntianá tsjáha xuta xi benkjúhun.
N'e t'axíhin yjohi xuta xu'bi. **6** At'aha xi b'a k'un, kui xi xki
ni'ya incha fi ko b'anachaha jminchjín xi najmi ndjá tjíntuyáha, xi
kitsejíhin ra ngatitsun ko nt'é'éhen tu mí nihí ni xi nchjaha aniimaha.
7 Kui jminchjíun xi tehente bangiya tunga ndahá ichí najmi ma bichú
mankjin sisihin ni xi naxu tjín. **8** Xi nkú ts'ín játj'e Jane ko Jambre
ngji kontraha Moise nistjin nk'ie, b'a ta ts'ín ko kui já xu'bi tífi
kontraha ni xi naxu tjín. Najmi nda kjuankjintak'uhun ko yaha nga
najmi Ntianá s'ejihin. **9** Tunga najmi ngjuaindjukohó ni xi incha y'a,
at'aha ngayjee xuta skue kjuanchinihi. B'a kamat'ain xi nkú nga ta
kamat'ain Jane ko Jambre.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablo Timoteo

10 Ji Timoteo, ja yai sisin ni xi tsakuyá ko xi nkú ts'ian. Ta yai ni
xi mjena ts'ian, xi nkú ts'ín s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, ko xi
nkú ts'ín títs'in chúkjua ni xi tímat'an. **11** Yai xi nkú ts'ín kitsjennkí
unkiena xuta, ko kjua'un xi kikie, ko ni xi kamat'an nanki Antiokia,
nanki Ikonio ko nanki Listra. Kitsjennkí unkiena xuta tunga Nda
Ntiaháá tsasinkona ajihin ngayjee ni xu'bi.
12 Kjuaxi nga ngayjee xi mjehe skuenkjún Ntianá ko Cristo Jesu,
kui xi tsjénnki unkiehe xuta. **13** Tunga máha xuta ch'onk'uun ko xi
tsank'óo, 'yún ch'onk'un kama sa. K'uanacha ko ta ch'anachaha.
14 Tunga máha ji, ndjá tisinjñajin ni xi tsinchiyáí, ni xi tsichu
mankjihin. At'aha yai yá xi tsakúyahi niu. **15** N'ekj'áítsjein nga santa
nkúhu nga ndyjahi yai nkú títsu xujun éhen Ntianá. Kui xi tsje. Kui xi
tjíhin nga'yún nga tsjáhi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu
ko tíb'anki. **16** Espirituhu Ntianá kits'ínxájihin xi y'ét'a ngayjee xujun
éhen Ntianá ko kui xujun basinkoná nga bakuyáháá xuta, nga n'ek'a
niyáháá, nga bixínyaháá má nihi xi najmi nda tjín títs'ín, ko nga 'baí
niyáháá xi nkú ts'ín naxu ngjuaiko yjoho. **17** B'a ts'ín xujun tu xi nda

xi ts'ínxát'aha ra Ntianá skue sisihin ni xi tjíhin nga ts'iín nga ts'iín xá xi nda.

4 Nginkun Ntianá ko nginkun Cristo Jesu, kui xi kuasehe ni xi kits'ín xuta xi tjíntu tík'un ko xi ja k'ien nk'ie nga kj'uaíkúchji yjoho nga kj'uaítéxuma, tu xí tíbankihí ra nga **2** t'enijmí éhen Ntianá. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí nistjihín ni ko tu mí chubahá ni. T'inyaihi xuta tsa najmi nda tjín ni xi títs'ín, ko n'ek'a niyáí, ko tjennniyáíhi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntianá.

3 At'aha kuichú nistjin nga najmi ta ts'iínsihin ra xuta én nda xi bakuyáá, xi nda ts'ínkoná. Tu sa ní incha kuangisjai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyaha ni xi tsjoho nga kuint'é, at'aha kui niu xi nchjaha animaha. **4** Ngjuai t'axíhin ko najmi ta kuasínñjuhu ra én xi naxu tjín. Énchá xi nchja xuta incha ts'iínsihin. **5** Tunga máha ji, tu nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kjua'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enijmí éhen Ntianá. Nda n'etjusuin xáhi.

6 An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntianá. Ja tíbichú tiña chuba nga k'uejñá asunntei. **7** Ja tsásinchjaha xi fi kontraha éhen Ntianá. Ja tsichu kjet'a niyána. Tu nkú kis'ejihínna Ntianá. **8** Ja tíkuyána nd'ai chjí xi ts'iínkjáíhin xuta xi ja naxu nginkun Ntianá. Nda Ntianá tsjána niu, at'aha naxu ts'iínko xuta nistjin nga kuase mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú. Ko najmi tu nku an tsjána chjí xu'bo. Ta tsjáha ngayjee xuta xi tjoho ko xi tíincha kuyá nga kj'uaí ngáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi mjehe nga ts'iín

9 N'e kitsa xáíhi yjohi nga nibáase xatíní. **10** At'aha nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjín asunntei. Ja kits'ín nga mana. Nanki Tesalonika ngji. Nda Krescente ngá ante Galacia ngji, ko nda Tito ja ngji ante Dalmacia. **11** Tu nkuhú nda Luko tíjñako sana ei. Tinchísjai nda Marko ko nibákoi, at'aha kui xi kama kuasinkona ajihin xána. **12** Nda Tikiko bi, nanki Efeso kits'inkjíá. **13** Nk'ie nga nibai, nibákoní najyunna xi ts'inchjén nistjin chunch'óon. Kui xi y'ejñá nanki Troa, ni'yaha nda Karpo. Ko ta nibákoní xujunna. Tu xí najmi tu n'echayaní ichí xi tjabaxín kamandakoho.

14 Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'ínnda ni kicha. Nda Ntianá k'uéchjí ngajoya ngáha ra ni xi kits'ín. **15** Ko ji, chíhin yjohi ndo, at'aha tu xí 'yúhún ngji kontraha én xi tíb'enijmíaá.

16 Nk'ie nga tjun kinchjantjá yjona nginkun já tjíxóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'éntu masenna. Najmi tu kat'axkihi ra Ntianá ni xi incha kits'ín. **17** Tunga Nda Ntianáhá tsasinkona ko kitsjána nga'yún tu xi kama y'enijmíyjehena éhen. B'a ts'ín kint'éhe ngayjee xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. Ts'asje'ana Nda Ntianá ngabayoo. **18** Ko ta k'uasjejinna ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjín ko ngjuaikona

má batéxuma ndjiojmi ján. ¡N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a kat'e.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

19 Tjeihin kjuasuniñana na Priska ko nda Akila ko xuta xinkjín nda Onesiforo. 20 Nanki Corinto y'ejña nda Erasto. Nanki Mileto
kisatéch'in nda Trofimo ko yo y'ejñá. 21 N'e'ahi yjohi nga nibáasení
kintehe ni nga kj'uaí nistjin chunch'óon. Títs'ínkjihi kjuasuniña nda
Eubulo ko nda Pudente ko nda Lino ko na Claudia ko ngayjee já nts'eé
xi tjín ei.
22 Nda Ntianá Jesucristo kat'ejñakohi. Ngatentoo kas'enuu
kjuandaha Ntianá.

Xu̱ju̱n xi kits'ínkjihi̱ nda̱ postru̱ Pablo̱ Tito̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Pablo̱ Tito̱

1 An Pablo̱, an nda̱ musu̱ síhi̱n Nti̱a̱ná ko̱ nda̱ postru̱hu̱[a] Jesucristo̱. Xi nkú ts'ín s'e̱jihi̱n xu̱ta̱ xi j'ájin Nti̱a̱ná ko̱ ka̱mankjihi̱n ni xi na̱xu̱ tjín, kui xi xána̱, kui nga kui xu̱ta̱ha xi sku̱e̱nkjúhun Nti̱a̱ná. 2 Tíchuyáá nga ku̱i̱ntsu̱ba̱ tík'un síaán. Kui niu̱ xi kitsúya títjun Nti̱a̱ná kintehe̱ ni nga kin'enda a̱sunnte̱e̱, ko̱ yaá nga najmi maha̱ b'ana̱cha̱. 3 Nd'a̱i̱ ni̱ ma, nk'ie nga ja tsichu chu̱ba̱, a̱jihi̱n én xi kik'a̱i̱na nga k'ueni̱jmíá y'éjña chji Nti̱a̱ná ni xi kitsú. Nti̱a̱ná xi maha̱ ts'ínk'ankiná kitsjána kui xóo̱.

4 Tífaniñaha Tito̱, ji ntína̱ a̱t'aha̱ nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu xi tsjáná Nti̱a̱ Na̱'miná ko̱ Jesucristo̱ xi ts'ínk'ankiná.

B'i̱ ts'ín kitsúyaha̱ Pablo̱ Tito̱ xá xi ts'i̱ín

5 Kits'ink'íéjñaha xjo̱ Creta̱ tu̱ xi k'úéndahani ni xi kindyjat'a sa yo̱ ko̱ tu̱ xi k'u̱a̱i̱ xáha̱ ri̱ jácháha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi tjín xki̱ nanki xi tjín yo̱. Kixinya chich'ihin ni xi n'e̱i. 6 Ka̱ma s'e̱t'a xá xi najmi tjín ni xi chu̱bayanéhe̱ ra̱, xi nkuhú maha chju̱úhu̱n, xi tjíhi̱n ntí xi s'ejihi̱n Nti̱a̱ná ko̱ na̱xu̱ i̱ncha ts'ín ntíhi̱ ko̱ nt'é'én.

7 A̱t'aha̱ nku nda̱ xi ku̱a̱se̱he̱ ni̱nku̱, kui xi tíjñaha̱ nga kúnnta ni xi ts'e̱ Nti̱a̱ná. Kui xáha̱. Kui nga kas'et'a xáha nku nda̱ xi najmi tjín ni xi chu̱bayanéhe̱ ra̱, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihi̱ nga 'bi binu̱, xi najmi kjánko̱ xu̱ta̱ ko̱ najmi mjehe̱ to̱on xi ch'on ts'ín sakú. 8 Nda̱ xi ts'ínkjáín níhi̱ xu̱ta̱ ni'yaha̱ machjén, xi tsjoho̱ ts'ín ni xi nda, xi nda basehe̱ ni xi ts'ín, xi na̱xu̱ ts'ín, xi benkjún Nti̱a̱ná, xi maha̱ b'éch'oho̱ yjoho̱ ni xi mjehe̱ ani̱ma̱ha̱. 9 Ni xi ku̱a̱kúya tjíhin nga ni xi tsangiya ni̱baha̱ ra̱, tu̱ xi b'a̱ ts'ín ka̱ma tsjáni̱yá sisihi̱n ra̱ xu̱ta̱ ko̱ ka̱ma k'u̱éjña chjihi̱ já xi tífi kontra̱ha̱ ni xi bakúya.

10 A̱t'aha̱ tjín ṉkjún xi ngji t'axíhi̱n én xi na̱xu̱, xi tu̱ a éhén ni xi bakúya ko̱ b'ana̱cha̱ha̱ xu̱ta̱. Xi i̱ncha bakúya nga n'e̱ ni

---

[a] **1:1** "Xi kis'exá" tsuhu̱ ra̱ "nda̱ postru̱" ko̱ a ra̱ "já postru̱".

circuncision, kui xi 'yún b'a incha ts'ín. 11 Najmi ta k'uaintehe
ra nga b'a incha ts'iín jái, at'aha ni xi najmi tjíhin nga kuakúya
tíincha bakúya. B'a tíincha ts'ín tu xi títs'ín nganа ndaha toon. Ja
nkjin xuta ts'ínndyjajihin.
12 Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: "Xuta Creta én
tsank'á nchja tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chu ch'onk'un, xuta
ts'e xi najmi tsehe." 13 Kjuaxi kjáíhin ni xi kitsú ndo. Kui nga ndjá
chubakohoni jóo tu xi incha skue sisihin ni xi s'ejinná 14 ko tu xi najmi
ngjuénñjuhu ra én tiyaha xuta judio ko ta ndaha ni xi b'éne'yúhun já
xi ngji t'axíhin ni xi naxu tjín.
15 Je ngayjee ni xi tjín ko ma n'echjén tsa je tjíntuyá animaha xuta,
tunga najmi tjíhín ni xi je ngat'a ts'e xuta xi chuntí tjíntuyáha ko
xi najmi s'ejihin Ntianá. At'aha ngasten ts'ínnkjink'un ko ja tsatsun
kjuankjintak'uhun. 16 Kui xi tsu nga be Ntianá tunga ni xi incha
ts'íhín bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'é'én, ko
najmi maha ts'ín ni xi nda.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Tito xi nkú ts'ín tjíhin nga kuakúyaha xuta ninku

2 Tunga máha ji, takúyai ni xi y'aha ra ni xi nda ts'ínkoná xi
tsinchiyáí. 2 B'a t'ihin já xi ja chá nga kixi incha katjiko yjoho,
incha katenkjún yjoho, nda incha katasehe ni xi incha ts'iín, nda incha
katumankjihin ni xi s'ejinná, ko incha kas'ehe kjuatjo ko kjuatsenta.
3 Ko jminchjín xi ja chá b'a ta ts'ín incha katenkjún Ntianá, najmi
tu én tsank'á incha k'uasjené xuta ko najmi tu 'yún incha k'úí binu.
Incha katakúya ni xi nda 4 ko incha katsjániyáha jminchjín xi kjintí
sa nga ts'iíntjo x'ihin ko ntíhi, 5 ko nga nda incha katasehe ni xi incha
ts'iín, nga je kas'entuyá animaha, nga incha kuasehe ni'yaha ko nda
incha s'entuyáha, ko nga incha skuenkjún x'ihin. B'a ts'ín chankjúhun
éhen Ntianá.
6 Ko já istiu b'a ta t'ihin nga nda incha katasehe ni xi incha
ts'iín. 7 Ngatentee ni xi n'ei, nda n'ei tu xi b'a ta incha ts'iíhin. Nga
kuakúyai, katuma chji nga kixi tjíyahi ko nga tíyankjúín yjohi. 8 Én
nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjín xi nkú ts'ín n'enijéhe ri. Kui niu xi
ts'iín nga kama subaha ra já kontra, at'aha najmi sakúhu nkú ts'ín
ch'on ts'ín kuinchjayanehená.
9 Ko b'a t'ihin já musu xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntiaha
ko kats'ín ni xi sasíhin jóo. Najmi tjíhin tsa kuinchja tsa'ako jóo 10 ko
tsa ndyjé ts'iíhin. Tu sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán
jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'iíhin chankjúhun én xi b'éjña chjiná Ntianá
xi ts'ínk'ankiná.
11 Ntianá ja y'éjña chjihi ngatentehe xuta kjuandaha, kui xi
ts'ínk'ankiná 12 ko bakúyaná nga k'úéch'oohó yjoná ni xi najmi je

nginkun Ntianá ko ni xi nchjaha animaná ei asunntei, nga nda
chasehé ni xi n'eé ko nga naxu n'eé ko nga chankjáán Ntianá nk'ie
nga tintsuba saá ei asunntei. 13 Chúya saha raá ma ni nda xi tíchuyáá,
kui niu xi nistjin nga chaá kjuachánkaha Jesucristo, kui xi Ntianá
xi chánka ko xi ts'ínk'ankiná. 14 Kui xi kitsjá yjoho nga kin'ek'ien
ngandaná tu xi k'uasjejihinná ngayjee ni xi najmi ndoo ko ts'iín je nku
naxinantá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'iín ni xi nda.
15 Kui nii xi takúyai. Tjenniyáíhi xuta ko n'ek'a niyáí. Najmi tu jo
jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'iín xuta ninku

3 N'ekj'áítsjeihin xuta ninku nga katenkjún já títjuun ko já
tjíxóo. Incha kant'é'éhen ko incha kat'entu nda nga incha ts'iín
ngayje tíkjá ni xi nda. 2 Ndaha nku xuta najmi tu ch'on ts'ín incha
kuinchjane ko najmi tu ch'a xi kjaánko. Nda ní ts'ín incha kas'eyaha.
Ko kate xuta nga nimakjua incha tjíntuyáha.
3 At'aha nistjin nk'ie ta tu xí sináá. Najmi kinu'yá'één, ngakjá
kin'enkjíntak'aán, ko nkjin tíkjá ni xi nchjaha animan tjí'yúhun ñá
ko ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya ko kjuaxintak'un tintsubajián.
Kits'ín unkiená xuta ko b'i ngján kin'e unchaá xinkiá. 4 Tunga nk'iehé
nga kis'ejña chji kjuandaha Ntianá xi ts'ínk'ankiná ko kjuatjo xi tjíhin,
5 kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'aha tsa nda tjín ni xi kin'eé, tsa kui
kjuaha nga b'a kits'íhin. B'a ní kits'ín at'aha kama nimaha ñá. Kits'ín
jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná ko Espirituhu kits'ín tsetsená.
6 Tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi
kits'ínxkín Ntianá nga kitsjáná Espirituhu. 7 Ko tu ngat'aha kjuandaha
Ntianá kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tu xi n'ekjáíhin
raá ni xi tíchuyáháá, kui xi tsuhu ra nga kuintsuba tík'un síaán.
8 Ma n'e s'ejin én xu'bi ko mjena nga takuyáí sisin nii, tu xi xuta xi
s'ejihin ra Ntianá ts'iínkjas'ehen ra yjoho nga ts'iíhin ni xi nda. Tu xí
ndahá tjín ko basinkoná nga b'a n'eé. 9 Xi mjehe nku én k'uésintjáíhi,
tiyú t'axíhin. Najmi tu n'esihin xi b'ésiyáha ntje chá xi y'aha ra ko ta
ndaha xi b'ésiyáha ko kjántjaihi kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise.
At'aha najmi basinkoná kui kjuastiu ko najmi tjíhin sin.
10 Xi kuakjánya xuta ninku, chubakoi tsa nku ko tsa jo niyá
tjíhin. Tunga tsa najmi ts'iínsihin, najmi ta k'uaintehe ra aya ninku.
11 Yai nga xi b'a títs'íun, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjoho ko niyáha
ngatitsuun tsú'baya. Ta kuihi tífiko yjoho xi má nga ndyja.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo ni xi mjehe nga ts'iín Tito

12 Nk'ie nga ts'inkjísehe nda Artema ko a ra nda Tikiko, n'e kitsa
xáihi yjohi nga nibáasení nanki Nikopoli. At'aha ja tjíndana nga yo

ts'inkj'a nistjin chunch'óon. 13 Nda tisinkoi nda Zena, nda xi nchjantjai xuta, ko nda Apolo, tu xi ts'iínndjuúhu niyáha ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'aha ra. 14 Katangiya xuta ts'añá nga ts'iín ni xi nda ko nga tsjáha xuta ni xi machjéhen. B'a ts'ín incha saájihin ni xi ts'e Ntianá.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

15 Títs'ínkjihi kjuasuniña ngayjee xuta xi tjíntukona ei. Tjeihin kjuasuniña xuta xi tjoho ñá at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enuu kjuandaha Ntianá.

Xujun xi kits'ínkjihi ndą postru Pablo Filemon

B'i ts'ín kikjaniñahą Pablo Filemon

1 An Pablo kjíiya'yán ngąt'ahą Cristo Jesu. An ko ndą nts'eé
Timoteo tísuniñaihi ndą Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi tą tín'exát'aihi
Cristo. 2 Tísuniña yaihi nichjaá Apią, ko ndą nts'eé Arkipo xi tą títs'ín
nga'yún ngąt'ahą Cristo, ko xutą ninku xi ma ñjakú ni'yahi.
3 Kas'enuu kjuąnda ko kjuąjyu xi tsjáná Ntią Ną'miná ko Ndą
Ntiąná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjąntjai Filemon

4 F'áítsjenna ji nk'ie nga nchjaką Ntiąná. Tehente tsja máb'ąchjíhi
5 nga tí'miyana xi nkú ts'ín tjohi ngayjee xutą xi Ntiąná kits'ín ts'e ko
xi nkú ts'ín n'e s'ejin Ndą Ntiąná Jesu.
6 Bankihi Ntiąná nga xi nkú ts'ín n'e s'ejin ni xi ngujihín n'e s'ejián,
kui xi kats'ínxájin kjuąnkjintak'uhin tu xi b'ą ts'ín kąmankjihin ri
ngayjee ni nda xi tjínná ngąt'ahą Cristo Jesu. 7 Tsjo nkjún tjínna
ko sakúna nga'yún ngąt'ahą xi nkú ts'ín tjohi xutą ninku. Ąt'ahą
ngąt'ahi, ndą nts'é, kisakú nga'yúhun aniąhą xutą xi ts'e Ntiąná.

B'i ts'ín nchjąntjai Pablo Onesimo

8 Kui b'ą maha, ndaha tsa ngąjoho Cristo kąma kuinchjako masen
masehen ni xi tjíhin nga n'ei, 9 tunga tu sa ní tíbankihi ni xi xíhin
ąt'ahą tjoná xinkiá. An Pablo xi ja kama chá ko kjíiya'yán nd'ąi tu
ngąt'ahą Cristo Jesu 10 tíbankihi nku kjuąnda ngąt'a ts'e Onesimo. Kui
xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntíną ei ąya nubąyóo. 11 Kui xi najmi
kamachjéhin nistjin nk'ie tunga nd'ąi ji ko an machénná ndo.
12 Títs'inkjíse ngáhara. N'ekjáíhin xi nkúhu tsa an niu. 13 Mjena
nga k'úéjñako sana ei tsakai tu xi ngajohi ts'iínxát'ahana ei má nga
kjíiya'yán tu ngąt'ahą én nda tsuhu Ndą Ntiąná. 14 Tunga ndahá nku
ni najmi mjena chuba ts'ian tsa najmi tjínkuhu tak'uin, tu xi aniąhi
nibahą rą kjuąnda xi n'ení ko najmi an ts'in kjuą'yúhunra.
15 Kutsa kuihí kjuąha ngji t'axíhin ri Onesimo chuba nistjin, tu xi
n'ekjáín sín ngáhą ri nd'ąi. 16 Tunga najmi tą xi nkúhú ni tsa nku ndą

musu xi kich'atsei chasehi. Tu sa ní chasehi xi nkúhu nku nda xi 'yún chjí saha ra nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo ko tjona. Ngat'a ts'i 'yún chjí saha ra ndo, at'aha ta ts'iínxát'a ngáha ri ko ta s'ejihin Nda Ntianá xi nkúhu ji.

17 Kui b'a maha, xihi yaní nga nkuhú tinchajián ni xi ngujihín s'ejinná, n'ekjáín ngáha ri Onesimo xi nkúhu tsa an niu. 18 Tsa tjín má najmi nda kits'ínkohi ko tsa tjín ni xi tjehen ts'i, kuentana t'et'ai niu. 19 An k'uechjá ni xi tjehen. An Pablo ntuna tíb'et'áhana xujuin nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'inkj'áítsjehen ni xi tjehin ts'an. Ngat'ana tinchihinni. 20 Ji nda nts'e, at'aha tjohi Nda Ntianá, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yíhin animana tu ngat'aha nga nkuhú kich'aá Cristo.

21 B'a ts'ín tíb'et'áha at'aha behe k'an nga kuinú'yá'énní. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi tíbankihi. 22 Ko ta tíbankihi kj'aí sa ni. T'endaní nku ante ni'yahi, at'aha tíbinchihuu Ntianá nga kama kfínsenuu. Tu tíkuyáhá ra nga b'a kama.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

23 Títs'ínkjihi kjuasuniña nda Epafra. Ei ta kjiya'yúnkona ngat'aha Cristo Jesu. 24 Ko ta títs'ínkjihi kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema ko nda Luko. Kui jái ta y'anjikona xá xi títs'ian.

25 Kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo kas'eyaha aniманuu.

Xu̱ju̱n xi kin'ekjíhi̱ xu̱ta̱ xi ntje̱ Hebreo̱ tje̱he̱n ra̱

B'i̱ ts'ín tís'ejña chji nga kinchja̱ko̱ná Nti̱a̱ná nk'ie nga kits'ín nibá Ntíhi̱

1 Nkjin ni̱yá ko̱ kj'a̱í kj'a̱í ts'ín kinchja̱ko̱ Nti̱a̱ná ntje̱ cháná. Já
profeta̱ kits'ínchjén nga kinchja̱ ni̱stjin nk'ie. [2]Tu̱nga ni̱stjin
fekuhu xi kich'aá nd'a̱i̱ Nti̱a̱ná kits'ín nibá Ntíhi̱ nga j'ai nchja̱ko̱ná
ngajoho̱. Kui Ntíu̱ xi kits'ínchjén nga kits'ínnda a̱sunnte̱e̱ ko̱ nk'a ján,
ko̱ kitsjáha̱ nga ka̱ma ts'e̱ ngayje̱e̱ ni xi tjín.

[3]A̱jihi̱n Ntíu̱ sakúchji kju̱a̱chánkaha̱ Nti̱a̱ná ko̱ kui xi bakúchji
kju̱a̱tík'uhu̱n Nti̱a̱ná. Kui xi ts'ín nga s'e ngayje̱e̱ ni xi tjín tu̱ nga̱t'aha̱
nga'yún chánkaha̱ éhe̱n. Nk'ie nga ja kikjexínná ngatitsunná nga
kits'ín jená nginku̱n Nti̱a̱ná, ngjik'iejñat'aha̱ Nti̱a̱ná nk'a ján.

B'i̱ ts'ín tís'ejña chji nga 'yún nk'a tje̱n Jesu nga ntítsje̱e̱

[4]'Yún nk'a kin'etsjen nga ntítsje̱e̱, a̱t'aha̱ tu̱ nkuhú kui xi 'mi Ntíhi̱
Nti̱a̱ná. [5]B'i̱ kitsúhu̱ Nti̱a̱ná nga kinchja̱ko̱:

Ji xi Ntína̱,
an xi tsichu ma Na̱'mihi̱.

Ndaha nku ntítsje najmi b'a̱ kik'ihi̱n. B'i̱ ts'ín kinchja̱ni̱jmíyaha Ntíhi̱:

An xi ka̱ma Na̱'mihi,
ko̱ kui xi ka̱ma Ntína̱.

Nk'ie nga b'a̱ kitsú, najmi ntítsje̱e̱ kinchja̱ni̱jmíyaha.

[6]Nk'ie nga kits'ín nibá Ntí tjuhu̱n a̱sunnte̱e̱, b'i̱ kitsú:

Ngatente̱e̱ ntítsjena̱ kats'íntsjoho̱.

[7]Ko̱ b'i̱ ts'ín kinchja̱ni̱jmíyaha ntítsje̱e̱:

Ntítsjena̱, kui xi xi nkúhu ntjo̱.
Ko̱ xi ts'ínxát'ana, kui xi xi nkúhu nja̱i̱ nd'í.

[8]Tu̱nga b'i̱hí ts'ín kinchja̱ni̱jmíyaha Ntíhi̱:

Nti̱a̱ ní, ji xi ku̱a̱texumai sín,
ko̱ ku̱a̱texumai sisin nk'ie nga ku̱a̱texumai.

[9]Tsjohi ni xi na̱xu̱ tjín,
ko̱ najmi sasíhin ni xi najmi nda.

Kui nga j'ajíhin ra an xi Ntiahi,
ko 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjíntujíhin.
10 Ko b'i ta kitsú sa:
Ji xi Ntia,
nga tuts'ihin ni kin'endai asunntei,
ko ntsai kin'endakohoni nk'a ján.
11 Kfe ngayjee ni xu'bi,
tunga ji tu nkú kuinchunní.
Kama chá ngayjee niu xi nkú joyaha tsa najyun.
12 Kama b'a n'eihi xi nkúhu nku najyun,
ko n'ek'óntjaiyai
xi nkú ts'ín n'ek'óntjaiya nku najyun.
Tunga ji bi najmi k'oóntjaiyai,
ko ndaha nku nistjin najmi kama cháí.
13 Ndaha nku ntítsje najmi b'i kik'ihin:
Tinchint'ání má batexuma,
k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.
14 At'aha ntítsjee bi, kui xi ntjo xi ts'ínxát'aha Ntianá. Kui xi n'e nibá tu xi basinkoho xuta xi ts'iínkjáíhin nga k'uanki.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjíhin nga n'esihiín én xi kits'ín nibáná Ntianá

2 Kui kjuaha tjíhin nga 'yún n'esihin raá ni xi kinu'yáá, tu xi najmi kuankín t'axíhin raá ni xi ts'e Ntianá. 2 At'aha santaha
én xi kits'ínkjas'en ntítsjee kis'ehe nga'yún ko kits'ínkjáíhin chjí
xi kanéhe ngayjee xuta xi kits'ín ngatitsun nga najmi kint'é'éhen
éen. 3 Kui nga nd'ai, ¿nkú ts'ín kuitjunkihinná tsa najmi n'esihiín
én chánka xi ts'ínk'ankiná? Tjun Nda Ntianá kitsúya xi nkú ts'ín
kuankihiná ko as'ai xi incha kint'éhe nga b'a kitsú kitsúya kixi
ngáhaná kui niu. 4 Ko Ntianá ta tsakúchji nga kjuaxi éen. Kits'ín ni xi
bakúchji kjuachánkaha ko nga'yúhun ko nkjin tíkjá kjuankjún, ko xi
nkú ts'ín mjehe kits'ínndzjoná kjuanda xi tsjá Espiritu.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá j'ai ts'ín ma yjoho Jesu

5 Asunnte xi tíchubanijmíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja
ntítsjee y'éjñaya Ntianá, tsa kui xi incha kuatéxumaha. 6 Tjít'a xujun
éhen Ntianá má nga b'i kitsú nku xi kinchja:
¿Yáha xuta, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhin?
¿Á ch'axkihi ri xuta, yáha kui?
7 Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee,
ko kik'aihi kjuachánka ko nga chankjún.
8 Aya ntsja y'entuyáí ngayjee ni xi tjín asunntee.

Nk'ie nga aya ntsja xuta y'éntuyá Ntianá ngayjee ni xi tjín, ndaha nku ni najmi y'éjña ndaí ma. Tunga nk'iehé nga chasehee, yaá nga najmi ngayjee niu tjíntuyáyje aya ntsja. 9 Tunga yanáá xi nkú ts'ín Jesu. Tu chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'aihi kjuachánka ko tíyankjún at'aha j'ajin ngabayoo. Tu ngat'aha kjuandaha Ntianá ngabayaha Jesu ngandaná kamaha.

10 Tu xi nkjin kamaha ntíhi Ntianá xi sakúhu ra kjuachánka, Ntianá xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín ko ngat'aha Ntianá tjíntuhu niu, kits'ín nga ajihin kjua'uun kama Cristo xi tjíhin nga kama, tu xi ts'iínk'ankihi xuta. 11 At'aha xi ts'ín je xuta nginkun Ntianá ko xuta xi n'e je, nkuhú maha Na'mihi. Kui kjuaha nga najmi ma subaha ra Ntíhi Ntianá nga nts'e tsuhu ra xuta xu'bo.

12 Tjít'a xujun éhen Ntianá má nga b'a kitsú:

Ji k'uenijmíhi já nts'é,

ko ts'intsjoho ajihin xuta xi ma ñjakú nga ts'íntsjohi.

13 Ko b'i kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntianá.

Ko b'a ta kitsú sa nginku niyá:

Á an ei síijñaka ntíhi Ntianá xi kitsjána.

14 Xi nkú ts'ín yjoninte y'a ntí xi tíinchako Jesu, kui nga b'a ta kik'iehe. B'a kik'ie tu xi nk'ie nga kuayáha ts'iínkjehe xi batéxumaha ra ngabayoo, kui xi ndanindoo. 15 B'a ts'ín kits'ín ndaíhi ra ngatentee xuta xi y'entuhu xi nkúhu xuta musu xi kich'atse at'aha kitsankjún ngabayoo.

16 At'aha tíjña chji chji nga najmi ntítsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'aha ra, kui xi j'aisinko. 17 Kui kjuaha nga j'ai ts'ín maha yjoho xi nkúhu já nts'e, tu xi nginkun Ntianá tsichu maha nku nda na'mi títjun xi ma nimaha xuta ko xi kixi fiko xáha, tu xi kama b'a ts'ín tsjáha ra chje Ntianá nga k'uéchjí ngatitsuhun xuta. 18 Kikie kjuanima ko kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga ta ma basinkoho nd'ai xi chjut'ayák'uhun.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

3 Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu ko j'ájinnuu Ntianá nga kjuáts'enuu, n'enkjíntak'un sisiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntianá ko kui xi nda na'mi títjun xi s'ejinná. 2 Kui xi kixi kits'ín nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'ín Moise ta kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntianá.

3 'Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'ín 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáíhin nda xi ts'ínnda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoo at'aha tsjo tjín. 4 Tu má ni'yahá ni, tjín xi ts'ínndaha. Tunga ngayjee ni xi tjín, Ntianá kits'ínnda.

5 Nku nda musu xi kixi ngjiko xáha ajihin xutaha Ntianá kama
Moise. Kui xi y'éjña chji ni xi kuitsu Ntianá askahan. 6 Cristo bi, ta kixi
fiko xáha, tunga Ntíhí tí'mi bi. Kui nga batéxumaha ra ni'yaha Ntianá.
Ko ni'yoo, kui xi ñá nd'ai. Ni'yaá tsa tu nku ndjáhá kuinchajián ni xi
ma 'yún tak'aán ko tsjo maná at'aha tíchuyáhaá ni xi tsjáná Ntianá.

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi maha xi fi t'axíhin Ntianá

7 Kui b'a maha, n'esihin ruu xi nkú ts'ín tjít'a ni xi títsu Espirituhu
Ntianá:
Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,
8 najmi tu ndjá b'eyo aniманuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énna,
nistjin nga kikjut'ayák'unna nanki kixiu.
9 Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an,
ndaha tsa yachán nú kikie ni xi kits'ian.
10 Kui nga kits'inkjankohona xuta xi kis'e nk'ie
ko b'a kixian:
"Ja kindyjajihin jái,
ko najmi mjehe incha k'úémajin ni xi ts'an."
11 Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'iínkj'áíya xuta xi ts'an.
12 Chúhuun yjonuu, já nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda
tjíya aniмaha, xi najmi s'ejihin, xi ngjuai t'axíhin Ntianá xi tíjña
tík'un. 13 Tu sa ní xki nistjin b'i ngján tjen nga'yúhuun xinkiu nk'ie
nga tíjña sa nistjin xi títsu éhen Ntianá, tu xi ndaha nku xi tjín
ajinnuu najmi k'uanachaha ra ngatitsuun ko ndjá s'eya aniмaha.
14 Tísakút'aná nd'ai ni xi ts'e Cristo, tunga tjíhín ni nga tu nku ndjáhá
kuinchajián xi nkú ts'ín kama 'yún tak'aán Ntianá nk'ie nga tuts'ihin
ni. B'a n'eé santaha nistjin xi fekuhu.
15 At'aha tínchjako saná éhen Ntianá xi b'i ts'ín tjít'a:
Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo aniманuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énna.
16 ¿Yá xutaha xi kint'é tunga kits'ínkj'a t'axíhín éhen Ntianá? ¿A
najmi ngatenteehé xuta xi tsitjuko Moise Egipto? 17 ¿Ko má xutaha xi
kits'ínkjanko Ntianá yachán nú tjíhin? ¿A najmi xi kits'íhín ngatitsun?
Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ante kixiu.
18 Ko nk'ie nga b'a kitsú kixi kixi Ntianá nga: "Najmi kjuas'en
xuta xu'bo má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'an", ¿yá xi kits'ínkjó nga
b'a kitsú? ¿A najmi xuta xi najmi kint'é'éhén? 19 Kui nga yahaná nga
najmi kama incha jas'ehen at'aha najmi kis'ejihin Ntianá.

B'i tsʼín tísʼejña chji nga xuta xi tsʼe Ntianá kjuasʼen ante xi má nga tsʼiínkjʼáíya

4 Kui bʼa maha, bʼa títsu saha ndʼai éhen Ntianá xi títsuya títjun nga kuitjásʼeén má nga tsjá Ntianá nga tsʼiínkjʼáíya xuta xi tsʼe. Tunga tjíhín ni nga kjúántaha raá yjoná tu xi najmi sʼehe xi natsin kʼúéntu. 2 Atʼaha ñá ta kisʼenijmíná én nda tsuhu Ntianá. Kama xi nkú ta tsʼín kisʼenijmíhi xuta xuʼbo. Tunga máha kui, najmi tsakjʼá kjuanda xi yʼa éen atʼaha najmi kisʼejihin én xi kikʼinyaha.

3 Tunga ñá xi ja kisʼejinná kuitjásʼeén má nga tsʼiínkjʼáíya xuta xi tsʼe Ntianá. Bʼi kitsú Ntianá:

Kui nga kama kjahanna
ko tsʼintjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuasʼen xuta xuʼbo,
má nga tsʼínkjʼáíya xuta xi tsʼan.

Bʼa kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntianá nistjin nga kitsʼínnda asunnteе. 4 Atʼaha bʼi tsʼín tjítʼa xujun éhen Ntianá ngatʼa tsʼe nistjin xi yatuu:

Nistjin xi ma yatuhu
kama ndjuúhu ngayjeе xáha Ntianá
ko kitsʼínkjʼáíya.

5 Ko bʼa ta títsu ya:

Najmi kjuasʼen xuta xuʼbo,
má nga tsʼiínkjʼáíya xuta xi tsʼan.

6 Kui bʼa maha, ndyjatʼa sa xuta xi kjuasʼen yo. Atʼaha xi tjun kisʼenijmíhi én nda tsuhu Ntianá najmi kintʼéʼén, kui nga najmi jasʼehen yo. 7 Ko kui nga ta yʼéjñahá ngáha Ntianá kjʼaí nistjin, kui xi ndʼai. Askahan nga ja jʼa nkjin nú, kitsʼínkinchja David nga bʼi kitsú xi nkú nga tsʼín ja kabʼetʼá ei:

Tsa ndʼai kuinúʼyó ntaha,
najmi tu ndjá bʼeyo animanuu.

8 Atʼaha tsa Josue kitsjáha xuta xuʼbo nga incha tsʼiínkjʼáíya, najmi tjín xi nkú tsʼín kjʼaí nistjihin ta kʼuéjña ngáha Ntianá. 9 Kui kjuaha nga tíjña sa nga tsʼiínkjʼáíya xuta xi tsʼe Ntianá xi nkú tsʼín kitsʼínkjʼáíya Ntianá nistjin xi yatuu.

10 Atʼaha xi kjuasʼen má nga tsjáha Ntianá nga tsʼiínkjʼáíya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú ta tsʼín Ntianá kitsʼínkjʼáíya nga ja kama ndjuúhu xá xi kitsʼín. 11 Kui nga nʼehená ngaʼyún nga kuitjásʼeén má nga tsʼiínkjʼáíya xuta xi tsʼe Ntianá, tu xi najmi sʼehe ajinná nku xi kuijne, tsa bʼa ta tsʼiín xi nkú nga kitsʼín xuta xi najmi kintʼéʼén.

12 Éhen Ntianá najmi ni kʼien. Tjíhin ngaʼyún. Kui xi ʼyún yjo sa nga ngayjeе kicha xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen animaná ko espirituná

fas'enjin nga bateya, ko nga masehen má tjíxanyaha nintaná ko na'yuhu nintaná fas'enjin nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjíntak'aán ko xi nkú ts'ín tjíya animan á. 13 Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tíbe Ntianá. Tjíntu chji chji. Najmi tjín ni xi tjíntu'máha xi tjíhin nga n'ekjas'eheén kuenta.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Jesu xi nda na'mi títjunná

14 Kui nga tjíhin nga tu nku ndjáhá kuinchajihinná xi s'ejinná. At'aha tíjñaná nku nda na'mi títjun chánka xi tsichu ndjiojmi ján, kui xi Jesu Ntíhi Ntianá. 15 Ko Nda na'mi títjunná, kui xi maha base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjíyaná, at'aha ko ta kui ta kichjut'ayák'un xi nkúhu ñá, tunga ndahá ichí najmi kits'ín ngatitsun. 16 Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhuún Ntianá xi batéxumaná ko xi tjíhin kjuanda, tu xi b'a ts'ín kama nimaha ra ñá ko sakúná kjuandaha xi kuasinkoná nistjin nga un skuená.

5 Ajihin xuta chj'ajin ngayjee xi ma nda na'mi títjun ko 'bai xáha nga kui xi tsjén títjuhun xuta nginkun Ntianá, tu xi tsjáha chje ko ts'iínk'ien chu tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. 2 Be xi nkú ts'ín base nimaha xuta xi machjéhen nga sakúyaha ko xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi títjuun ta xutahá niu. 3 Kui nga machjéhen nga ta tsjáha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun, xi nkú ts'ín ta tsjá chjehe xuta naxinantóo.

4 Nk'ie nga b'i tsu xá xi ts'ín jóo, najmi kui b'et'a xá suba yjoho. Ntia níná tsjá xá xu'bi, xi nkú ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. 5 Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi títjun, najmi kui suba ts'asje nk'a yjoho. Ntia níná xi b'a kits'ín. B'i kitsúhu:

Ji xi Ntína,
an xi tsichu ma Na'mihi.

6 Ko b'i ta ts'ín tjít'a ya éhen Ntianá:

Ji xi nda na'mi tu nk'éhé ni.
B'a ts'ín tíjña xáhi
xi nkúhu xá xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

7 Nk'ie nga y'ejña Cristo asunntei, animan hajgjikj'áha ra nga kinchjako Ntianá ko kikjaníndzjo ntánkun. Tsankihi Ntianá nga ts'iínkj'a t'axíhin ngabayoo, ko tsasínñju Ntianá ni xi kitsú at'aha tu xí kits'ínkjas'ehén ra yjoho Ntianá. 8 Ndaha tsa kui xi Ntíhi Ntianá, tunga j'ajihín kjuaniman. B'a ts'ín kikiehe ni xi 'mihi nga nuú'yá'één. 9 Ko nk'ie nga ja kama xi tjíhin nga kama, tsichu ma xi tu nkjéhé ni ts'iínk'anki ngayjee xuta xi kuint'é'éhen. 10 Ko Ntianá kits'ín maha nda na'mi títjun nga kitsjáha xá xi tjehen ra Melkisedec.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjíhin nga kfinndjukaá xi s'ejinná

11 Ngat'a ts'e ni xu'bi tjín nkjún sa ni xi kuixíin kai, tunga 'nihí tjín nga k'úéjña chjiihi, at'aha ja najmi ta kitsa mankjihinnuu. 12 Ja ní

nd'ai tjíhin nga kamo já maestru kai, tunga tu yje machjén sahanuu xi kuakúyanuu nku niyá sa ni xi tjun binchiyáá éhen Ntianá. Jun ja ta tsichu ma ngáhanu xi nkúhu ntínta xi machjéhen ntáchiki. Kui xi najmi nichine nda machjéhen. 13 Ngatentee xi baki, kui xi ntínta ko najmi kjee be má nihi xi naxu nginkun Ntianá. 14 Tunga nichine ndoo, já xi chóo ma kjine. Kui xi ts'ínchjén tehente kjuankjintak'uhun ko mankjihin má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda.

6 Kui b'a maha, ja kuichu chuba nga k'úéntaá ni xi tjun binchiyáá Cristo, tu xi tu nku kfinndjunáá ni xi ndyjat'áná nga chaá. Najmi chubaha nga ta sakúya ngáhaná nga kfinchj'a ngáha raá animan á, ko tsa ta sakúya ngáhaná nga k'úéntaá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikoná, ko tsa tu nku sakúyaháná nga s'ejinná Ntianá, 2 ko ni xi ts'e nga mjenéé ntsaá xinkiá nga saténtáá, ko nga ni xi ts'e nga kuichú nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo ko nk'ie nga kuasehe Ntianá mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. 3 Mjeni kuakúyaihi ni xi ndyjat'ánuu. B'a n'ei tsa Ntianá tsjánteni.

4 Xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntianá ko kits'íntsjojín ni xi tsjáná Ntianá, ko ta kisakút'aha Espirituhu Ntianá, 5 ko kits'íntsjojín én ndaha Ntianá ko nga'yúhun Ntianá xi kama chji askahan, 6 tsa k'uéjña ni xi ts'e Ntianá xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bi, najmi ta tjín xi nkú ts'ín kama tsetse saha, tsa ngjuaikj'á ngáha ra animan á. At'aha ta kuihi kuenta ts'e suba tíincha fát'a kruu xi ma jo niyá ngáha Ntíhi Ntianá ko títsjánte nga tíchajnucha Ntíhi Ntianá.

7 B'a maha xuta xi yjanki Ntianá, xi nkúhu t'ananki xi nkjin niyá b'anehe ts'í. Tsjáha chan xi kjine xi ts'ínxásun t'anankiu, ko Ntianá nda ts'ínko t'anankiu. 8 Tunga t'ananki xi tu jñáhá tsjá ko na'yá, ndaha tsa ts'íu b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjíhi ra ko ni xi najmi nda nginkun Ntianá bichú ma. Kui xi sakúhu nga kuiti.

9 Ko máha jun, já nts'e xi tjoni, ndaha tsa b'a ts'ín tíchubai, behe tak'uin nga jun xi sakúnuu ni xi 'yún nda sa. Kui ni xi y'aha ra nga k'uankiá. 10 Kixi ts'ín Ntianá ko najmi ts'ínchaya ni xi kin'o ko xi nkú ts'ín tsakuchjíú nga tjonuu Ntianá nk'ie nga nda kin'ekoo xuta xi ts'e nistjin nk'ie, xi nkú nga ta tín'o santaha nd'ai.

11 Mjeni nga tu nkú b'a n'enú santaha nistjin xi fekuu tu xi sakú kikjihinnuu ni xi tíchuyóho. 12 Najmi mjeni tsa kama ts'o. Tu sa ní b'a ta n'oo xi nkú nga incha ts'ín xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntianá nga tsjáha. Kui xuta xi tu nkú s'ejihín ra Ntianá ko maha kuyá.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga ts'ín Ntianá ni xi tsu

13 Nk'ie nga kitsúya títjun Ntianá ni xi tsjáha Abraham, ta y'éjña nga ts'iíntjusun ni xi kitsú. B'a kits'ín at'aha najmi tjín xi 'yún chánka sa, tsa kui xi ts'iínkie nga ts'iíntjusun ni xi kitsú. 14 B'i kitsú Ntianá: "An ts'ian nga nda kamat'ain ko an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin

kama." 15Kikuyá k'uk'un Abraham ko kui nga kits'ínkjáíhin ra ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha.

16Xuta, tu xi chaha ra nga ts'iíntjusun ni xi tíb'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'ínkie nga ts'iíntjusun éhen. B'a ts'ín najmi ta s'ehe én. 17Kui nga y'éjñaha Ntianá nga ts'iíntjusun ni xi kitsú, at'aha kama mjehe nga skue sisihin xi ts'iínkjáíhin ni xi kitsúya títjun nga tsjáha ko nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

18Ntianá najmi maha b'anachа. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntianá najmi maha b'óntjaiyaha, ko kui niu xi tsjá nga'yúnná ñá xi kich'aá ni xi kik'inná nga n'ekjáíhiín. 19Nk'ie nga b'a ts'ín tíchuyáhaá ni xi tsjáná Ntianá, tísasíjña ntsjan ntsjan animaná nga tíma 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhun ninku xi síjña ndjiojmi ján. 20Yo má nga jas'en Jesu ngajoná, nga ngji títjunná. Ko kui xi tsichu ma nda na'mi títjun xi nkú ts'ín tjehen ra Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

B'i ts'ín tís'ejña chji xáha nda na'mi Melkisedec

7 Melkisedec, kui xi kama nda reihi nanki Salem ko nda na'mi xi kits'ínxát'aha Ntianá, Ntianá xi tíjña nk'a ján. Nk'ie nga ja tík'óya ngáha Abraham nga kits'ín nganaha já rei xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjikj'á niyáha ko nda kinchjane nginkun Ntianá. 2Ko Abraham ta kitsjáha nku tíkjá ngayjee ni xi kisakúhu.

J'áín Melkisedec, kui xi tsuhu ra "nda rei xi naxu ts'ín". Ko nda reihi Salem, kui xi tsu ngáha ra "nda reihi kjuajyu". 3Najmi yaha má nibaha ra. Najmi kis'ehe na'mi ko naa ko ntje chá. Kui xi najmi kitsin ko najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'ín nda na'mi Ntíhi Ntianá. Najmi maha feya xáha.

4Chasoo xi nkú ts'ín 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje cháná Abraham kitsjáha nku tíkjá ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rei. 5Tjít'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Levi tjíhin nga ts'iínkjáíhin nku tíkjá ni xi sakúhu xuta, ndaha tsa xinkjín maha xinkjín, at'aha nkuhú ntjehe Abraham y'aha ra.

6Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha ra, kui xi kits'ínkjáíhin nku tíkjá ni xi kisakúhu Abraham ko nda kinchjane nginkun Ntianá Abraham, nda xi Ntianá kitsúya títjuhun ni xi tsjáha. 7Ko tíjña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjín nginkun Ntianá nga xi nda chubantjáí.

8Nk'ie nga nku tíkjá toon ts'ínkjáíhin já na'mi xi ntjehe Levi y'aha ra, a xutahá xi ts'ínkjáíhin kui niu, xi ndyjun nkini kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títsu éhen Ntianá nk'ie nga kui najmi k'ien. 9Ko nk'ie nga Abraham kitsjáha Melkisedec nku tíkjá ni xi kisakúhu, ma b'a bixíaán nga ko Levi kítsjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'iínkjáíhin nku tíkjá ni xi sakúhu xuta. 10B'a tjín kjáíhin at'aha Levi

tíjñajin sa yjonintehe Abraham nistjin nga j'aikj'á niyáha Melkisedec, at'aha yaá nga Abraham xi ntje cháha Levi.

B'i ts'ín tís'ejña chji á nku nda na'mi títjun tsetse kamachjéhen

11 Xuta Israel kits'ínkjáíhin kjuatéxumaha Ntianá nk'ie nga tjíhin xá já na'mi xi y'aha ra Levi. Tunga najmi tsichukjuahá ra xáha já na'mi xu'bo nga ts'ín nga kama xuta xi tjíhin nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'aí nda na'mi xi kik'aihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. 12 Kui nga tsa tíb'óntjaiya xáha já na'miu, ta tjíhin nga ta n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'aha ra Moise.

13 At'aha xi títsu éhen Ntianá ei, xi k'uaihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'aha ra kj'aí ntjehe xuta Israel má nga najmi kjee bitjujin ndaha nku nda na'mi. 14 Tíjña chji chji nga Nda Ntianá Jesucristo ntjehe Juda nibaha ra, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchja nga s'e já na'mi.

15 'Yún tíjña chji chji sa ni xi tíchubayaá ei. At'aha nda na'mi tsetse xi j'ai b'a tjín xáha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. 16 Najmi kik'ai xáha xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxuma xi títsuya má ntje cháha nibaha ra já na'miu. Kik'ai xá níhi at'aha tjíhin nga'yún nga tíjña tík'un sín. Najmi maha 'me.

17 At'aha b'i ts'ín tjít'a má nga tíchubanijmíyaha:

Ji xi nku nda na'mi santaha tu nkjéhé ni.
B'a ts'ín tíjña xáhi
xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

18 Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'aha najmi kis'ehe nga'yún ko najmi tsasinkoná. 19 At'aha najmi kamaha kjuatéxumoo nga ts'iín nga kama xuta xi tjíhin nga kama. Tunga nd'ai 'yún nda sa ni xi tíchuyáá xi tsjáná Ntianá, kui nga tíbichúk'un tiñaha raá Ntianá at'aha kui nii tíchuyáá.

20 Nk'ie nga kama ni xu'bi, Ntianá kikjihín y'éjña nga kuitjusun. 21 At'aha nk'ie nga kik'ai xáha já na'mi xi ntjehe Levi nibaha ra, najmi Ntianá kikjin y'éjña. Tunga ngat'a ts'e nda na'mi xu'bi, Ntianá kikjihín y'éjña nga kuihí xi kama nda na'mi. At'aha b'i ts'ín tjít'a má nga b'a kik'ihin:

Ntianá y'ejña nii.
Najmi ts'iínjo éhen nga b'i kitsú:
"Ji xi nku nda na'mi tu nkjéhé ni."

22 Kui nga Jesu kits'íhin nga nku ni tsetse y'éndako ngáha Ntianá. 'Yún nda sa kjua tsetse xu'bi nga kjua xi chóo.

23 Nkjin nkjún kama já na'mi xingisoo at'aha ngabayoo y'échjaha nga ngjuaindjuko xáha. 24 Tunga máha Jesu, najmi kfet'a xáha

a̱t'aha̱ tíjña tík'un sín. 25 Kui kju̱a̱ha nga maha̱ ra̱ ts'ínk'anki síhin xi
f'aik'úhu̱n Nti̱a̱ná tu̱ nga̱t'aha̱ ni xi kits'ín, a̱t'aha̱ kui xi tíjña tík'un tu̱
nkjéhé ni ko̱ bankintjáí xu̱ta̱ xi ts'e̱.
26 A̱t'aha̱ machjénná nku nda̱ na̱'mi títjun xi nkúhu xu'bi̱, nku
xi je, xi najmi n'enijéhe̱ ra̱ tsa mí nihi, xi najmi chu̱ntí, xi najmi
kin'engujihi̱n já ngatitsu̱un. Kui xi n'etsjoho̱ ndji̱o̱jmi ján. 27 Kui
xi najmi tjíhin nga xki̱ ni̱stjin tjun tsjá chje̱ tu̱ xi n'e̱ndyjat'aha̱ ra̱
ngatitsuhu̱n ko̱ a̱skan ngáha tu̱ xi n'e̱ndyjat'aha̱ ra̱ ngatitsuhu̱n
xu̱to̱, a̱t'aha̱ b'a̱ i̱ncha ts'ín já na̱'mi xingiso̱o̱. Nkuhú ni̱yá kitsjá
sín chje̱ nk'ie nga kits'ínkjas'en yjoho̱. 28 Kju̱a̱téxumoo̱ já na̱'mi
títjun xi yjoninte y'a kitsjá xáha̱, tu̱nga a̱skahan nga kitsjá Nti̱a̱ná
kju̱a̱téxumoo̱, a̱s'a̱i y'éjña nga kitsjá xáha̱ Ntíhi̱. Kui xi kin'e ma xi
tjíhin nga ka̱ma. B'a̱ kik'ie sín.

B'i̱ ts'ín tís'ejña chji xáha̱ Jesu ndji̱o̱jmi ján

8 Nd'a̱i̱ tíjñaná nda̱ na̱'mi títjun xi b'a̱ tjín xáha̱, kui xi Nti̱a̱ná
kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha̱ Nti̱a̱ná má tíbatéxuma ndji̱o̱jmi
ján. Kuihí ni xu'bi̱ xi mjeni̱ nga cho̱o. 2 Kui xi tjíhi̱n xá a̱nte xi 'yún
nkjúu̱n, a̱nte xi tíjña a̱ya ni̱nku̱ najyunte xi kui kikjin. Kui xi Nti̱a̱ná
kits'ínnda, najmi xu̱ta̱.
3 ¿Má xi kui xáha̱ já na̱'mi títjun? Chje̱ tsjá ko̱ ts'i̱ínk'ien chu̱ xi
f'aiko̱ xu̱ta̱. Kui nga Jesucristo̱ ta̱ tíjñaha̱ ra̱ chje̱ xi tsjáha. 4 Tsa ni xi
k'úéjñaha e̱i̱ a̱sunntei̱, najmi ka̱ ma ra̱ nda̱ na̱'mi kai, a̱t'aha̱ ja tjín já
na̱'mi e̱i̱ xi tsjá chje̱ xi nkú ts'ín tjít'a kju̱a̱téxumoo̱.
5 Ni̱nku̱ ni'ya najyunte xi kui kikjihin nk'a ján tíjña. Kui nga xi
tíjñaha e̱i̱, kui xi ma joho. Yo̱ má nga ts'ínxá já na̱'mi xi tjín a̱sunntei̱.
Ko̱ yaá ni xu'bi̱ a̱t'aha̱ nk'ie nga ts'i̱ínnda Moise ni̱nku̱ najyuntee̱,
Nti̱a̱ná b'a̱ kitsúhu̱: "Nda nda cha̱sei̱. B'a̱ n'e̱k'íé sisin ngayjee̱ xi nkú
tjín xi tsakuhu nga tsichuk'unní a̱sunntu tje̱nnki̱u̱." 6 Tu̱nga nd'a̱i̱
'yún nda sa xá xi kik'a̱i̱hi̱ Jesucristo̱ nga já na̱'mi xi tjín a̱sunntei̱. Kui
xi kits'ínchjéhe̱n Nti̱a̱ná nga y'éndako̱ xu̱ta̱ ni tse̱tse̱ xi 'yún nda sa,
a̱t'aha̱ Nti̱a̱ná kitsúya títjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha̱ xu̱ta̱ xi ts'e̱.

B'i̱ ts'ín tís'ejña chji ni xi y'énda tse̱tse̱ Nti̱a̱ná

7 Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'aha̱ ni xi tjun y'éndako̱ Nti̱a̱ná
xu̱ta̱, najmi ka̱machjén xi ma joho kai. 8 Tu̱nga najmi kisasihín ra̱
Nti̱a̱ná ni xi kits'ín xu̱ta̱ xi ts'e̱. B'a̱ ts'ín tjít'a éhe̱n Nti̱a̱ná:

B'i̱ kitsú Nti̱a̱ná: Ku̱i̱chú ni̱stjin,
nga k'uendáka̱ nku ni tse̱tse̱
xu̱ta̱ Israel ko̱ xu̱ta̱ Juda.
9 Ko̱ ni tse̱tse̱ xi tíxian nga k'uendá,
najmi b'a̱ joyaha xi nkúhu xi y'endáka̱ ntje̱ cháha̱,
nga jakj'a ntsja nga kik'onsje̱ a̱nte Egipto̱.

Ati'aha najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endáka,
kui nga kits'in nga maha ra.
10 Kuichú nistjin nga kuihí ni xu'bi
xi k'uendáka xuta Israel.
K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun animaha.
An xi kama Ntiaha,
ko kui xi kama xutana.
11 Najmi ta b'i ngján kuakúyaha ra já nts'e,
ko ta ndaha xinkjín,
tsa tu xi skuehe nga an xi Ntiaha.
Ati'aha ngatentee skuena,
xi 'yún ndyjaha ko santaha xi 'yún cháha.
12 An ts'inndyjat'aha ngatitsuhun,
ko najmi ta ts'inkj'áítsjehenna jéhe.
13 Nk'ie nga Ntianá títs'ínkjó ei nga nku ni tsetse tíb'énda, kui xi tsuhu ra nga ja chá xi tjuun. Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamaha ra ma.

B'i ts'ín tís'ejña chji xi nkú chjun ninku najyuntee

9 Ni xi tjun y'énda Ntianá kitsúya xi nkú ts'ín tjíhin nga n'etsjoho, tunga asunnteihí kisasínjña ante nkjún xi má nga n'etsjoho. 2 B'i ts'ín kin'enda ninku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasínjña nd'í setiu ko kis'ejña yámixa xi s'entusún ninkuan chje.
3 Ko ante xi tíjña astun najyun xi ma joho xi tjenchja aya ninku najyuntee, kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. 4 Yo kis'ejña nachan chje toonsine xi má nga s'etísun ni xi sinjne. Ko yo ta kis'ejña kaxa tsje xi kjijnuyjehe toonsine. Kui xi bakúchji nga Ntianá y'éndako nku ni xuta xi ts'e, ko aya kaxo kisasínjñaya chutsín toonsine xi má nga kis'eya nichine manaa, ko ta kis'ejñaya yánisehe Aaron xi kitjuhu nts'én, ko ndjiote xi tjít'a kjuatéxumoo. 5 Asun kaxo kis'entusún jo xi yjaha tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkaha Ntianá ko kitsjennéhe tsjankaha ante xi má nga Ntianá kikjexín jéhe xuta. Ngat'a ts'e ni xu'bi najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanijmíyaá nd'ai.

B'i ts'ín tís'ejña chji xá xi kis'ehe ninku najyuntee

6 B'a ts'ín kis'enda ni xu'bi, as'ai fas'en tehente já na'miu ante xi tjuun nga ts'íntjusun xáha. 7 Tunga máha ante xi ma joho, nku tutuhú nda na'mi títjuun fas'en yo. Nku niyá fas'en xki nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjíhin nga ngjuaiko jní tu xi tsjáha chje xi k'úéchjí ngatitsuhun ko ngatitsun xi tu ndyjehé ra kits'ín xuta. 8 B'a ts'ín bakúchjihi Espirituhu Ntianá nga nk'ie nga tíjña sa ninku najyunte xi tjuun, najmi kjee yaha niyá xi bichú ante xi 'yún nkjúun.

9 Ngayjee niu bakú chubayaná xi nkú ma nd'ai. At'aha chje
ko chu xi n'ek'ien najmi maha b'éya xi nkú ts'ín tjíhin nga s'eya
kjuankjintak'uhun xuta xi kui nii ts'íntsjokoho ra Ntianá. 10 Najmi
maha b'a ts'ín niu at'aha ni xi títsuhú kjuatéxuma xu'bo xi tu a
tjent'ahá, tu ni chinehé y'aha ra ko ni xi s'i ko nga kj'aí kj'aí ts'ín ts'ín
je yjoho xuta nginkun Ntianá y'aha ra. Kui xi n'etjusun santa nkúhu
nga kj'aí k'uéjña ngáha Ntianá.

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi kits'ín jníhi Jesu

11 Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ai kui xi nda na'mi títjun xi
bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en ninku najyunte xi 'yún
nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'ínnda. Kui xi tsuhu ra nga
najmi asunntee y'aha ra. 12 Nkuhú niyá jas'en ante xi 'yún nkjúun.
Najmi jníhi chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jníhi ntí turu. Jní xi ts'e
ní ngjiko. B'a ts'ín y'échjíntjai síhinná.
13 Jníhi turu ko jníhi chutentsu ko nasuhu ntí turu xi kití, kui xi
saténdzjojnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntianá, ko kjuaxi nga b'a
ts'ín ma jehe ei asunntei. 14 Tsa ni xi b'a ts'íhin kui niu, ¿a najmi
'yúhún tjín saha nga'yún jníhi Cristo? Kui xi tíjñajihin Espiritu xi tíjña
sín nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntianá. Kui
nga jníhi Cristo ts'ín jehe kjuankjintak'unná, tu xi najmi ta n'ehená ni
xi fikoná ngabaya nga tu sahá tsjénnkihií Ntianá xi tíjña tík'un.
15 Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáíhi xuta ko b'a ts'ín kits'ín ndaíhi
ra ngatitsun xi incha kits'ín nk'ie nga chjí saha ra ni xi tjun y'énda
Ntianá. Ko Cristo kits'ín nga kama chjíhi ra ni tsetse xi y'énda Ntianá,
tu xi xuta xi Ntianá j'ájihin kama ts'iínkjáín síhin ra ni xi kitsúya
títjun nga tsjáha.
16 Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'énda títjun ni xi kama
ts'e ntíhi. Tunga najmi kamahá n'ekjáíhin niu tsa najmi tjun kuayá xi
kitsjá niu. 17 At'aha nistjin nga kuayá xuta xi b'a kits'íun chjíhi ra ni
xu'bo, tunga tsa tíjña tík'un sa, najmi kjee chjíhi ra niu.
18 Ko b'a ta kits'ín Ntianá. Jní ta y'éndakoho ni xi tjuun. B'a
ts'ín kama chjíhi ra kui nii. 19 B'a kits'ín Moise nk'ie nga kitsúyaha
ngayjee xuta nga nkúnkú kjuatéxuma xi tjít'a xujun kjuatéxumoo.
As'ai jakj'á jníhi ntí turu ko jníhi chutentsu. Ntánijua kits'íntjijinkoho
ko kitsungijin tsankа xi ni ko yá isopo. Kui xi kits'ínchjén nga
tsaténdzjojnúkoho ra jníu xujun kjuatéxumoo ko ta ngayjee xuto.
20 As'ai b'a kitsú Moise: "Kui jní xu'bi xi títs'ín nga chjíhi ra ni xi
tíb'éndakonuu Ntianá."
21 Ko Moise ta tsaténdzjojnuhu jníu ninku najyuntee ko ngayjee ni xi
n'echjén yo nga n'etsjoho Ntianá. 22 Xi nkú nga ts'ín tjít'a kjuatéxumoo
nga tu xi nku ni kama jehe nginkun Ntianá, jníhí xi maha b'a ts'ín.
At'aha tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjín kjuan'endyjat'a.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Jesu kits'ínkjas'en yjoho ngandaná

23 B'a ts'ín tjíhin nga kin'e je nginkun Ntianá ni xu'bo. Kui niu xi
b'éjña chubaya ni xi tjín ndjiojmi ján. Tunga máha ni xi tjín ndjiojmi
ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je.
24 Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xuta kits'ínndakoho jas'en,
ko tsa nku xi b'a mama tjín xi nkú nga tjín xi kui kikjin. Ndjiojmi ján
ní tsichu ko tíjña nginkun Ntianá nd'ai ngandaná.
25 Ko najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tu xi nkjin niyá tsjáha chje
yjoho, xi nkú ts'ín fas'en já na'miu ante xi 'yún nkjúun nga xki nú
fas'enko jní xi najmi kui ts'e. 26 At'aha tsa nkjin niyá jas'en Cristo yo,
nkjin ra niyá k'ien kai, b'aha ra nkúhu nga kamanda asunntee ko
santaha nd'ai. Tunga nkuhú niyá tsakúchji yjoho nd'ai, nistjin fekuhu
xi kich'aá nd'ai, ko kits'ínkjas'en yjoho xi nkúhu chje tu xi kits'ín
t'axíhin ngatitsuun.
27 Xi nkú nga ts'ín tíjña nga ngayjee xuta tjíhin nga nkuhú niyá
kuayá ko askahan chasehe mí nihi xi kits'ín, 28 kui nga b'a ta ts'ín
Cristo nkuhú niyá kitsjá yjoho xi nkúhu chje nga kikjexín ngatitsuhun
xuta. Ko nk'ie nga kj'uaí niyá xi ma joho, najmi kj'uaí tsa ngatitsun
ts'iínndyjat'a. Xuta xi tíkuyá níhi kj'uaíkj'á.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga nkuhú niyá kitsjá Jesu chje tu xi n'endyjat'aha ngatitsuun

10 Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'éjña chubayahá ni nda xi kj'uaí
askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumoo
ndahachí najmi maha ra ts'íhin nga kama xi tjíhin nga kama xuta
xi xki nú f'aik'úhun Ntianá nga ta kuihi chje tsjá. 2 At'aha tsa xuta
xi chje tsjáha Ntianá nkuhú niyá kama je kai, najmi b'a ta kuitsuhu
kjuankjintak'uhun nga jé tjehen ko najmi ta tsjáha chje. 3 Tunga chje
xi tsjá ní xki nú, kui xi ts'ínkj'áítsjehen nga tjíhin ngatitsun. 4 At'aha
jníhi turu ko jníhi chutentsu najmi maha kjexín ngatitsuun.
5 Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asunntee, b'i kitsú:
Najmi kin'e mjei chu xi n'ek'ien ko chje,
kui nga nku yjoninte kin'ek'ahaní.
6 Najmi kama tsjohi chu xi s'etíyje,
ko ta ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.
7 Kui nga b'a kixihinna: "Á an ei.
Ji Ntiana, jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi,
xi nkú ts'ín tínchjanijmíyahana xujun éhin."
8 Títjun b'i kitsú nga kinchja: "Najmi kin'e mjei ko ta ndaha najmi
kama tsjohi chu xi n'ek'ien ko chje ko chu xi s'etíyje ko xi n'ek'ien
nga s'echjí ngatitsuun." B'a kitsú ndaha tsa b'a títsu kjuatéxumoo nga

xuta tjíhin nga tsjá ni xu'bo. 9 Askahan b'i ta kitsú sa: “Á an ei. Jáa
tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi.” B'a ts'ín kits'ín t'axíhin chje xi tjun
kits'ínkjó tu xi y'éjñaha ni xi kitsú askahan. 10 Ko at'aha kits'íntjusun
Jesucristo ni xi mjehe Ntianá, kui nga tsichu ma jehená nginkun
Ntianá nk'ie nga nkuhú niyá kits'ínkjas'en yjonintehe xi nkúhu chje.
11 Ngayjee já na'miu xki nistjin ts'ín xá xi kanéhe. Nkjin niyá tu
nku kuihí xáha xi ts'ín nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha
kjexín ngatitsun. 12 Tunga Jesucristo nkuhú niyá kitsjá chje. Kui
xi kits'ínndyjajnu ngatitsuhun xuta ko tu nkjéhé ni chjíhi ra. As'ai
ngjik'iejñat'aha Ntianá. 13 Yo tíjña nga tíkuyá santa nkúhu nga
k'uéntu Ntianá xi fi kontraha kinte tsuku. 14 Nkuhú chje kitsjá tu xi
kamaha xuta xi kíkj'áts'e xi tjíhin nga kama ko b'a k'úéntu sín.
15 Ko Espirituhu Ntianá b'éjña chjiná niu nga b'i tsu:
16 Nk'ie nga b'a kama, títsu Ntianá,
kuihí ni xu'bi xi k'uendáka xuta xu'bo.
K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun animaha.
17 Ko b'i ta kitsú:
Najmi ta ts'inkj'áítsjen sahana
ngatitsuhun ko ni ch'onk'uhun.
18 Ko má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi ta n'ek'ien saha chu nga
s'echjí.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjíhin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

19 Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi ta
binchankjúhun raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjúun. 20 At'aha
Jesu kikjex'áná niyá xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúun,
nku niyá tsetse xi tíjña tík'un. Kui najyuun, kui xi tsuhu ra yjonintehe
Jesu. 21 Ko kui xi nda na'mi k'akuná xi basehe ninkuhu Ntianá. 22 Kui nga
ngayjehe animan tjink'úhun raá Ntianá ko najmi tu jo jan katumaná
nga s'ejinná Ntianá. At'aha ja kin'e je animan. Najmi ta chuntí tjíyaha
kjuankjintak'unná ko ja kin'e chunkoho ntánijua je yjonintená.
23 Ndjá tinchajián ni xi tíchuyáá, at'aha b'a ts'ín s'ejinná ko yaá
nga ts'ín Ntianá ni xi kitsú. 24 Tinchísjai niyáá xi nkú ts'ín b'i ngjáhán
kuisinkaá xinkiá tu xi s'e sahaná kjuatjo ko nga n'e saá ni xi nda.
25 Najmi tu b'ejñaá nga kama ñjakúkaá xinkiá, xi nkú incha ts'ín k'ua.
Tu sa ní b'i ngján tjen nga'yúhuún xinkiá, ko 'yún b'a n'e saá at'aha
tíyaá nga tíbichú tiña nistjin nga kj'uaí Nda Ntianá.
26 Tsa ja yaá én xi naxu tjín ko tu nku tín'enáá ngatitsun, najmi ta
tjín saha chje xi k'uai tu xi n'endyjat'aha ngatitsunná. 27 Nku tutuhú
nkjúhun kjua xi n'ená ndyjun nkini chúyahaá ko nd'í xi tu xi 'yúhún
xi ts'ínkjekoho Ntianá xi fi kontraha.

28 Nistjin nk'ie, xi najmi ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise, kui
xi najmi ch'a ma nimaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo ko tsa jan xi
kuitsuya jé xi kits'ín. 29 Tsa b'a ts'ín nkjún tíjña kjuatéxumoo, ¿mí
ni xi n'ehe xi tíbasinne Ntíhi Ntianá? ¿Mí nihi xi n'ehe xi tu a nihí
tímaha jní xi y'éndakoho Ntianá ni tsetse xi ts'ín jehe xuta xi b'a
títs'íun? ¿Mí nihi xi kamaha xi ch'on títsuhu Espiritu xi ts'ínndzjo
kjuandaha Ntianá? 'Yún tse kjuanima xi ts'iínkjáíhin xi b'a ts'íun.
30 Yaá nga b'i kitsú Ntianá: "Ahán xi k'uasjé chjíá, an xi tsjaha
chjíhi." Ko b'i ta ts'ín tjít'a ya: "Ntianá kuasehe mí nihi xi kits'ín
xuta xi ts'e." 31 ¡Tu xí nkjúhún tjín nk'ie nga Ntianá xi tíjña tík'uun
ts'ínk'íéchjí xi najmi benkjúhun!
32 N'ekj'áítsjohoon yjonuu nistjin nk'ie, nk'ie nga as'ai
kamankjihínnuu én nda tsuhu Ntianá. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e
chúkjuo kjuanima xi kisakúnuu. 33 Tjín nistjin nga ch'on kik'innuu ko
kin'e'unnuu nginkun ngayjee xuta nantio, ko kj'aí nistjin ngáha ta
kamakoo xuta xinkiu xi b'a ta kamat'ain. 34 Ta kama nimanuu xuta xi
kjintuyá'yún ko kin'ekjón nga kichju'ánuu ni xi tjínnuu. Tsjo kamanuu
nga b'a kamat'on at'aha yo nga ndjiojmi ján tíjñanuu ni xi 'yún nda
sa xi najmi maha fe.
35 Tu nkú katuma 'yún tak'unnú Ntianá, at'aha tsa b'a n'oo,
chánka chjí xi n'ekjóhoon. 36 Tjíhin nga n'e chúkjuo ni xi tímat'on,
tu xi kama n'ehenu ni xi mjehe Ntianá ko b'a ts'ín sakúhunuu ni xi
kitsúya títjun nga tsjá. 37 At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

Ndyja sa ichí nga kj'uaí xi tjíhin nga kj'uaí,
najmi ta k'uandayaha ra.
38 Xuta xi ts'an xi ja naxu nginkán
k'úéjña tík'un tu ngat'aha nga s'ejihin an.
Tunga tsa ngjuainjihistun,
najmi ta sasíhinna kui xuto.

39 Ñá najmi xuta xi finjihistun nga tífi xi má nga ndyja. S'ejin níná ko
tíchuhuún animan á.

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi 'mihi ko nkú tsuhu ra nga s'ejinná Ntianá

11 Nk'ie nga s'ejinná Ntianá, ya kixiá nga n'ekjáíhiín ni xi
tíchuyáhaá ko behe tak'aán nga kjuaxi ni xi najmi tíma
chjiná. 2 At'aha kis'ejihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie, kui nga nda ts'ín
incha kichubanijmíyaha.
3 At'aha s'ejinná Ntianá, kui nga yahaná nga én xi tsitjuhu
ts'a Ntianá kits'ínndakoho asunntee ko mankjinná nga ni xi tíyaá
kin'endakoho ni xi najmi ma chji.
4 At'aha kis'ejihin Abel Ntianá, kui nga kitsjáha ra Ntianá chje xi
'yún nda sa nga xi kitsjá Cain. At'aha kis'ejihin, kui nga Ntianá b'a

kitsúhu nga kui xi nku nda xi naxu ko kits'ínkjáíhin chjehe. Ko ndaha tsa ja k'ien Abel, tunga tíbakú chubayaháná xi nkú ts'ín kis'ejihin.

5 At'aha kis'ejihin Enoc Ntianá, kui nga Ntianá ngjiko tík'uhun ra ndjiojmi ján ko najmi k'ien. Najmi ta kisakúhu, at'aha Ntianá jakj'ájihinséhen. Ko kintehe ni nga kichjubé, nda ts'ín kichubaniijmíyaha nga kits'ín ni xi kisasíhin Ntianá. 6 Tsa najmi s'ejihin xuta Ntianá, najmi tjín xi nkú ts'ín sasíhin ra Ntianá xuta xu'bo. At'aha xi mjehe kj'uaík'un tiñaha Ntianá, tjíhin nga s'ejihin nga tíjña Ntianá ko nga Ntianá tsjáha ni xi nda xuta xi bangisjaihi.

7 At'aha kis'ejihin Noe Ntianá, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga Ntianá kitsúya títjuhun ra ni xi najmi kjee ma chji ko kits'ínnda tsutsu chánkoo nga kits'ínk'anki xuta xi ts'e. B'a ts'ín kis'ejñanehe ra xuta nga kfe, ko kisakúhu Noe nga naxu kama nginkun Ntianá at'aha kis'ejihin.

8 At'aha kis'ejihin Abraham Ntianá, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga kichubaha nga ngjuai nanki xi ts'iínkjáíhin askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga ngji nga tsutju. 9 At'aha kis'ejihin, kui nga y'ejñaha nanki xi kitsúya títjuhun ra Ntianá nga tsjáha, ndaha tsa y'ejña xi nkúhu nku nda xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejñayako Isaac ko Jacob, xi askahan ta ts'iínkjáíhin ni xi kitsúya títjuhun Ntianá. 10 B'a kits'ín Abraham at'aha ja tíjñajin kjuankjintak'uhun nga nanki xi najmi ndyja k'úéjña, xi Ntianá k'uénda ko ts'iínnda.

11 Ko at'aha kis'ejihin Abraham Ntianá, kui nga kik'aihi ra nga'yún nga kamaha na'mi, ndaha tsa ja chá nkjún ko nti Sara, at'aha kis'ejihin nga Ntianá ts'iíntjusun ni xi kitsúya títjuhun. 12 Kui nga nku nda xi najmi ta tjíhin ra nga'yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje xi b'a ts'ín nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjín nk'a ján ko xi nkúhu tsumí xi tjín andai ntáchak'uun, kui xi najmi maha s'exki.

13 Ngayjee xuta xu'bi incha k'ien nga najmi kits'ínkjáíhin ni xi kitsúya títjuhun Ntianá nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihín ra ko kama chubayaha niu, ko b'a incha kitsú animaha nga kui xi xin incha nibáha ko nga tu tjímasúhún asunntei. 14 Xi b'a incha tsu, kui xi bakúchji nga nanki xi ts'e tíincha bangisjai. 15 At'aha tsa tu nku kama bahá ra má nga incha nibaha, kik'óya ra ngáha kai. 16 Tunga kama mjehé ra nku ante xi 'yún nda sa, kui xi tíjña ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subaha ra Ntianá nga ya nga kui xi Ntiaha xuta xu'bo, at'aha Ntianá ja y'éndaha nku nanki.

17 At'aha kis'ejihin Abraham Ntianá, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhun Ntianá. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhu, ndaha tsa ntíu kinchjajin Ntianá 18 nga b'i kitsúhu: "Isaac y'aha ra ntje xi s'ehi." 19 B'a kitsú Abraham nga Ntianá tjíhin nga'yún xi má nga ts'ínkj'áíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha ra ntíhi xi nkúhu tsa j'áíya ngáha ra.

20 Ąt'aha kis'ejihin Isaac Ntiąná, kui nga nda kinchjąnehe Jacob ko
Esau nginkun Ntiąná nga kitsúyaha ni xi kąma ąskahan.
21 Ąt'aha kis'ejihin Jacob Ntiąná, kui nga kintehe ni nga kuąyáha,
nda kinchjąne nginkun Ntiąná nga nkúnkú ntíhi Kuse. Kits'íntsjoho
Ntiąná nga y'ą'yúhún ko ya yánisehe nga tsisintjen.
22 Ąt'aha kis'ejihin Kuse Ntiąná, kui nga kintehe ni nga kuąyáha,
kitsúya títjun nga kuichú nistjin nga kuitju xuta Israel ąnte Egipto ko
kitsúya xi nkú n'ehe nintaha.
23 Ąt'aha kis'ejihin xi cháha Moise Ntiąná, kui nga kingjájña
'maha ntíu jan sá tjíhin nk'ie nga kitsin, ąt'aha incha kikie nga tsjo
tjín ntíu ko najmi kitsankjún kjuątéxuma xi kitsjá nda reihi Egipto.
24 Ąt'aha kis'ejihin Moise Ntiąná, kui nga najmi kits'ín yuhu nga
ntíhi tąkjíhin nda faraon k'úíhin ra nga ja kama chá. 25 Kama mje
níhi nga ta sąkút'aha kjuą'un xi tíbehe xutąha Ntiąná ko najmi
nga ts'iíntsjojin kutju kjuątsjo xi tsjá ngatitsuun. 26 Kits'ínnkjink'un
nga 'yún chjí saha ra kjuąnima xi sąkúhu nga kjuąnchiná xi tjín
ąnte Egipto, ąt'aha kikuyáha chjí xi ts'iínkjáíhin ąskahan. Ta kuihi
kjuąnima xi ąkahan sąkúhu xi ts'iín nibá Ntiąná ngajoho.
27 Ko ąt'aha kis'ejihin Ntiąná, kui nga tsitjuhu ąnte Egipto ko
najmi kitsankjún kjuąkjahan nda rei. Najmi kits'ínkjehe k'un, ąt'aha
b'ą kama xi kikie Ntiąná xi najmi ma chji kamaha. 28 Ko ąt'aha ya
kis'ejihin Ntiąná, kui nga ts'asjehe S'í Pascuą ko kitsjákjuą nga jní
n'ek'ikoho ąnkjuąha ni'yaha xuta Israel, tu xi ntítsje xi ts'iínk'iehen
ntí tjuhun xuta Egipto najmi ts'iínkoho ntí tjuhun xuta Israel.
29 Ąt'aha kis'ejihin xuta Israel Ntiąná, kui nga j'atikjáha
Ntáchak'un Niu xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinntáhá já jun
Egipto nk'ie nga kama mjehe nga b'ą ta incha ts'iín ko kui.
30 Ąt'aha kis'ejihin xuta Israel Ntiąná, kui nga tsixuntuhu xjóho
nanki Jerico ąskahan nga y'emandai xuta Israel yo yatu nistjin tjíhin.
31 Ąt'aha kis'ejihin nąská Rahab Ntiąná, kui nga najmi k'iehen xi
nkúhu xuta xi najmi kint'é'én, ąt'aha nda ts'ín kits'ínkjáíhin já jun
Israel xi tsichukase mañą yo.
32 ¿Ko mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuąikona tsa
kuinchjanijmíyahana nda Gedeon, nda Barak, nda Sanson, nda Jefte,
nda David, nda Samuel ko já profeta. 33 Ąt'aha kis'ejihin Ntiąná jóo,
kui nga tjín xi kits'ín nganąha ra já rei, ko nga nda tsatéxumaha xuta
xi ts'e, ko nga kits'ínkjáíhin ni xi kitsúya títjun Ntiąná nga tsjáha, ko
nga kits'ín nganąha xoo, 34 ko nga kits'ínk'ienya nd'í xi tu xí 'yúhún,
ko nga tsitjunkihi yjoho nga kis'ehe kicha, ko nga kitsjá nga'yúhun
yjoho ndaha tsa najmi ta chúkjuąha ra, ko nga ndjá ts'asje yjoho nga
kikján, ko nga tsanka tjennki já jun kontrąha.
35 Kis'e jminchjín xi kits'ínkjáín tík'un ngáha ra xuta xinkjín xi ja
k'ien. Ko tjín ngá xi un kikiehe nga k'ien, ąt'aha ąnte xi 'yún nda sa

nga kj'uaíya ngáha ra mjehe. Kui nga najmi kits'ín yuhu nga ts'iíhin ni xi kik'ihin tu xi kama ndaíhi ra kai. 36 Ko ta tjín xi kichajnucha ko kis'ehe, ko santaha kis'e'yún ko kis'entuyá'yún.

37 Ko tjín xi ndjio kis'ehe, ko xi kicha'yá kitikjáha, ko xi kicha ndju kin'ek'ienkoho. Ko tjín xi y'emasún nga chuba kingjahá tjabaxíhin chutsanka ko xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, ko kitsjennkí uncha, ko kin'e'uhun. 38 Y'emasún nanki kixiu ko ajin asunntu tjenki. Y'entuyá tixa ngijoo ko tixa xi yja t'anankiu. Xuta xu'bi, kui xi 'yún nda kama nginkun Ntianá. Asunntee najmi tjehen ra xuta xu'bi.

39 Nda ts'ín kichubanijmíyaha ngayjee xuta xu'bi at'aha kis'ejihin Ntianá, tunga najmi nistjihín kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha. 40 B'a kama at'aha kits'ín kuentaná Ntianá. Najmi kitsjá nga nkuhú kui xuta xu'bo kama xi tjíhin nga kama. Kama mje níhi Ntianá nga ta ñja ta ñja kamakaá xuta xu'bo xi tjíhin nga kamaá.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Ntianá ts'ínk'a niyá xi tjoho

12 Kui b'a maha, kitsendáíhiná xuta xi bakú chubayaná xi nkú ts'ín kis'ejihin Ntianá. Kui nga t'entu t'axíhinná tu mí nihí ni xi ts'ín'áíná ko ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, ko tjen nga'yúhuún yjoná nga kfin jahaná má tíbankíaán. 2 Nkuhú Jesu xi n'esihiín. Kui xi kik'atuts'ihin nga s'ejinná ko ts'ín nga s'ejinná xi nkú ts'ín tjíhin nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu ko kui nga kits'íhin nga'yún nga k'ient'á kruu ko najmi nkjún kamaha ngat'aha kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'ín k'ien. Ko askahan y'ejñat'aha Ntianá má nga batéxuma.

3 Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjún kits'ín chúkjua nk'ie nga kitsújnu kitsút'aha já ngatitsuun. Chase chubayohoo, tu xi najmi kfentahanuu ko kfehe ra tak'un. 4 Tíbixkjankoo ngatitsuun, tunga najmi kjehé sakúnuu ngabaya nga b'a tín'o.

5 Ko ja kin'echayo én xi tsjániyánuu, xi títsuya nga jun xi ntíhi Ntianá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:

Ji ntína, najmi tu tohón mahi
éhen Ntianá xi ts'ínk'a niyáhi,
ko najmi tu n'ekjehi tak'uin
nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.
6 At'aha Ntianá ts'ínk'a niyáha xi tjoho,
ko bjáha ngatentee xi bichú ma ntíhi.

7 N'echúkjuo nk'ie nga ts'iínk'a niyánuu Ntianá, at'aha Ntianá títs'ínkonuu xi nkúhu ntíhi. Ngatentee xi tí'mi na'mi ts'ínk'a niyá ntíhi. 8 Tunga tsa najmi ts'iínk'a niyánuu Ntianá xi nkú ts'ín ts'ínk'a niyá ngayjee ntíhi, tu a ntínú ma, najmi ntí kikjihin jun.

9 Nk'ie nga ndyjaná, na'miná xi tjín ei asunntei ts'ínk'a niyáná ko yankjáán. ¿Nkú ts'ín najmi 'yún kuinú'yá'éhen raá Na'miná xi tíjña

ndjiojmi ján ma, tu xi sakúhuná nga kuintsuba tík'uhunná? 10 Najmi tu xí tsehé ts'ínk'a niyáná na'miná. Ts'ín xi nkú ts'ín ma chubayaha. Tunga nk'ie nga Ntianá ts'ínk'a niyáná, ngandaná b'a ts'ín, tu xi b'a ts'ín ta je kamahaná xi nkuhu kui. 11 Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga tjín xi ts'ínk'a niyáná. Ma un níná. Tunga xi b'a ts'ín 'bai niyáha, kui xi askahan b'ejñajin kjuajyu ko be xi nkú ts'ín naxu fiko yjoho.

12 Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhun ruu yjonuu. 13 Niyá xi naxu tjen tankínyo, tu xi kamandaha tsuku xi nimat'a ko najmi ta ts'ónki saha.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga najmi kfi t'axíhiín Ntianá

14 Tinchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatentee xuta ko nga kjuaje tintsubajiun. At'aha xi najmi tíjñajin kjuaje, kui xi najmi skue Ntianá. 15 Nda nda chasoo nga najmi tu kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínkjáíhin kjuandaha Ntianá, tsa xi najmi nda s'eyaha ko as'ai tsjá kjuasti ko ts'iín nga ajihin nkjin xuta ngjuaitse ni xi najmi ndaha.

16 Najmi tu kas'e ajinnuu xi chuba kjúántukohó xinkjín ko ta ndaha xi najmi skuenkjún Ntianá xi nkú kits'ín Esau. Kui xi kama ntí tjun ko nga kui ts'iínkjáíhin ni xi ts'e na'mihi, tunga nkuhú nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. 17 At'aha yo xi nkú ts'ín askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'iínkjáíhin nga nda kuinchjanehe na'mihi kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai niyá, tunga najmi ta kis'ehé ra nki ni xi kits'ín.

18 Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xuta Israel. Kui xi ngjik'úhun nku asunntu tjennki xi tíjña ei asunntei, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen ko kis'ejyún ko ntjo kama. 19 Ko kinu'yá tjio ko nku nta xi kinchja. Xuta xi kint'é nto tsanki nga najmi ta kuinchjako saha ra, 20 at'aha najmi tsichukjuaha kjuatéxuma xi b'a títsuu: "Santaha ko chu xi kuasínt'a tsuku asunntu tjennki tjíhin nga ndjio s'ehe." 21 Tu ni xí nkjúhún tjín ni xi kama chjiu nga santaha Moise: "Tíb'atsé nkján", kitsú.

22 Tunga máha jun, tsankink'úhuun Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntianá xi tíjña tík'uun, nanki Jerusalen xi tíjña ndjiojmi ján, má nga kama ñjakú nkjin nkjún ntítsje xi títs'íntsjoho Ntianá, 23 má nga kama ñjakú xi tjun kama ntíhi Ntianá, xi tjíntut'á j'áíhin ndjiojmi ján. Tsankink'úhuun Ntianá xi kuasehe mí nihi xi kits'ín ngayjee xuta, má nga tjíntu animaha xuta xi naxu kits'ín, xi ja kama xi tjíhin nga kama. 24 Tsankink'úhuun Jesu xi kits'ínchjéhen Ntianá nga y'énda tsetse nku ni. Ko ta tsankink'úhuun jní xi kisaténdzjoo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jníhi Abel nistjin nk'ie.

25 Chúhuun yjonuu. Najmi tu n'e t'axíún xi tínchja. At'aha yaá nga najmi tsitjunki nistjin nk'ie xuta xi kits'ín t'axín xi ndjá kinchjakoho

ei asunntei. Kui nga, ¿nkú ts'ín kuitjunkihiná ñá tsa najmi n'esihiín xi tíjña ndjiojmi ján xi ndjá tínchjakoná nd'ai? Kui xi Ntianá. 26 Nistjin nk'ie ntaha Ntianá kits'ínk'atsé t'anankiu, tunga nd'ai títsuya títjun ni xi ts'iín nga b'i títsu: "Nku niyá ts'ink'atsé sa t'anankiu ko santaha nk'a ján."

27 Nk'ie nga "nku niyá sa" títsu, kui xi tsuhu ra nga chjúxin ni xi kin'endoo, ni xi maha f'ajniyá, tu xi b'a ts'ín s'entuhu ni xi najmi maha ra f'ajniyáha. 28 Najmi ma f'ajniyá má batéxuma Ntianá, ko kui xi n'ekjáíhiín. Kui nga tjehen raá máb'achjíhi Ntianá ko n'etsjoohó xi nkú ts'ín sasíhin nga 'yún chankjáán. 29 At'aha Ntianá, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ínkjeyje tu mí nihí ni.

B'i ts'ín tís'ejña chji xi nkú ts'ín kuintsubaá

13 Tehente b'i ngján n'etjó xinkiu, at'aha nkuhú maha Na'minuu. 2 Najmi tu n'echayo nga nda ts'ín n'ekjóhoon xi kj'uaísenuu ni'yanuu, at'aha tjín xi kits'ínkjáíhin ntítsje ni'yaha nga najmi be tsa ntítsje xi j'aisehe.

3 Tjantaha ruu yjonuu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa ko ta jun kisuntuyá'yúnkoo. Ko ta tjantaha ruu yjonuu xi kjuaníma tíf'ajin xi nkúhu tsa ko ta jun b'a tímat'on.

4 Ngatento chankjún kjuabixoon, chankjún xi tintsubakoo, at'aha Ntianá ts'iínkokjua xi tjín xi kjúájñako nga najmi kjee bixan ko xi k'uat'aha xinkjín.

5 Najmi tu toon n'e mjo. Katumahanuu ni xi tjínnuu. At'aha b'i kitsú Ntianá: "Ndahachí najmi k'uejñáha ko ta ndaha najmi ts'in nga maha." 6 Kui nga ma k'aán nga b'a bixíhinná:

Ntianá basinkona,
najmi tjín ni xi kuinchánkjúnna.
¿Mí nihi xi kama ts'iínna xuta?

7 N'ekj'áítsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntianá. N'enkjíntak'un xi nkú ts'ín y'entu ko xi nkú ts'ín jet'a nistjihin, ko b'a ts'ín ta n'e s'ejiun Ntianá xi nkú ts'ín kis'ejihin Ntianá.

8 B'a ts'ín tjíyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'ín tjíyaha nd'ai, ko tu nkú b'ahá ts'ín s'eyaha. 9 Najmi tu 'baínto tsa tjín xi k'uanachanuu nga kuakúyanuu kj'aí kj'aí ni. Nda tjín nga sakú nga'yúhun aníma ná ajin kjuandaha Ntianá, najmi ajihin kjuatéxuma xi tsjá xuta xi b'a tsu nga nichineé sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui nii.

10 Nginkun Ntianá tíjñaná nku nachan chje. Yaá nga tíjña nkjúhun já na'mi xi ts'ínxát'aha ninku najyuntee nga kjine chje xi s'ejñasun nachan chjená. 11 Tíjña nga nda na'mi títjuun fas'enko jníhi chu ante xi 'yún nkjúhun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun xuta, tunga najmi máhá tjíntu xuta s'etí yjonintehe chu.

Natsin ní s'etí. 12 Kui nga un kikiehe ra Jesu natsin nantio, tu xi jníhi
kits'ín jekoho xuta. 13 Kui nga tjihinsehe raá Jesu natsihin nantio
ko kasakúná kjuasuba xi ta kisakúhu. 14 At'aha najmi tjínná ei nku
nanki xi tíjña sín. Nanki xi s'ejña ní askahan tjenkiá.
15 Kui nga tehente n'etsjoho raá Jesucristo, a jahá Ntianá
tín'etsjohoo nga b'a tín'eé. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi
Ntíhi Ntianá. 16 Ko najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda ko nga b'i
ngján tisinkoo xinkiu, at'aha ta sasíhin Ntianá chje xu'bi.
17 Tinú'yá'óhoon já k'akunuu ko chankjún, at'aha kui xi basehe
nga n'oo ni xi tjíhin nga n'oo, ko tjíhin nga ts'iínkjas'ehen kuenta
Ntianá. B'a n'oo tu xi tsjo k'úéhe ra nga ts'iíhin xáha ko najmi áí
kamaha xóo, at'aha ta ngandanuu tsa najmi áí kamaha xáha.
18 Nk'ie nga chubakoo Ntianá, chubantjáíni. Ndahá tjíya
kjuankjintak'unni nga tín'ei xáni ko mjeni nga tu nkú ndahá n'ei.
19 Chubantjáínú nginkun Ntianá nku kjuanda, tu xi tsjánte
xatíhina Ntianá nga kfínsenuu.

Nda xi kits'ínnda xujuin b'i ts'ín títs'ínkjet'a

20 Ntianá xi tsjáná kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo
Nda Ntianá Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsanko, at'aha
jní xi ts'e y'éndakoho Ntianá ni xi najmi maha fe. 21 Ntianá katsjánuu
ngayjee ni xi nda xi machjénnuu, tu xi kama n'etjusuhunnu ni xi
mjehe. Jesucristo kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasíhin. N'ekié
yjoná nga tjíhin kjuachánka Jesucristo santaha tu nkjéhé ni. B'a
katuma.
22 Jun já nts'e, tíbankinuu nga nda n'ekjóhoon én xi tíb'et'ánuu ei
nga títsjaniyánuu, at'aha najmi 'yún tse ni xi kuakiet'á.
23 Mjena nga choo nga ja tsitju'a nubayóo nda nts'eé Timoteo. Tsa
kj'uaíse xatína, kfínka ko kui nk'ie nga kfínsenuu.
24 Tífaniñaha ngayjee já k'akunuu ko ngayjee xi kikj'áts'ehe
Ntianá. Xuta ante Italia ta tífaniñanuu.
25 Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntianá.

Xu̱ju̱n xi kits'ínntu Santiago̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Santiago̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱

1 An Santiago̱, an nda̱ musu̱ síhi̱n Nti̱a̱ná ko̱ Nda̱ Nti̱a̱ná Jesucristo̱, títs'inkjínu̱u xu̱ju̱i̱n jun xi y'aha̱nu̱u ntje̱ te jo xi tsitjujíhi̱n ra̱ ntje̱ cháná Israel. Jun xi kindzjoyo a̱sunntee̱.

Tífaniñanu̱u.

B'i̱ ts'ín tsakúya Santiago̱ mí nihi xi basinko̱ná nga ndjá s'e̱jinná Nti̱a̱ná

2 Jun já nts'e, tsjo ṉkjún katumanu̱u nk'ie nga nkjin tíkjá ni ku̱i̱tjájiun nga ni̱banenu̱u. 3 A̱t'aha̱ ja yo nga nk'ie nga ni̱banenu̱u ni xi ku̱i̱tjájiun ko̱ nda bitjunkiu a̱t'aha̱ ndjá s'ejinnu̱u Nti̱a̱ná, b'a̱ ts'ín sa̱kúhu̱nu̱u nga ka̱ma n'e̱ chúkju̱o tu̱ mí nihí ni xi ka̱mat'on. 4 Tjehe̱nnto nga nk'ie nga tín'e chúkju̱o, kju̱a̱chúkju̱a̱ xi tjínnu̱u kats'ínndju̱ú xá xi ts'e̱ a̱jin ani̱ma̱nu̱u. Kui xi ngju̱a̱i̱ko̱nu̱u nga ka̱mo xi tjíhin nga ka̱mo ko̱ s'e̱yanu̱u xi nkú ts'ín tjíhin nga s'e̱yanu̱u, ko̱ najmi chumi nihi xi ndyja̱t'anu̱u.

5 Tsa tjín a̱jinnu̱u xi ndyjat'aha̱ nga na̱nka̱ ts'ínkjink'un, katankihi̱ Nti̱a̱ná ko̱ Nti̱a̱ná tsjáha̱. A̱t'aha̱ kui ngayjehe k'un tsjáha̱ xu̱ta̱ ko̱ najmi b'éch'oho̱ yjoho̱ nga b'a̱ ts'ín. 6 Tu̱nga xi ku̱a̱nkihi̱ Nti̱a̱ná tjíhín nga s'e̱jihi̱n ko̱ najmi tu̱ jo jan katumaha̱. A̱t'aha̱ xi jo jan maha̱, kui xi nkú joyaha t'éhe̱n ntáchak'uu̱n, kui xi tu̱ má fiko̱hó ra̱ ntjo̱. 7 Xi b'a̱ ts'ín tjíyaha̱ najmi tu̱ kakuyá nga Nti̱a̱ná tsjáha̱ tsa mí nihi. 8 A̱t'aha̱ jo jan tjíyaha̱ ko̱ najmi ts'ínndju̱ú ni xi ts'ín.

B'i̱ ts'ín kitsúya Santiago̱ nkú tjíhi̱n ra̱ nga̱t'a ts'e̱ xi x'a̱n ko̱ xi nchi̱ná

9 Nda̱ nts'eé xi x'a̱n, kui xi tsjo katumaha̱, a̱t'aha̱ nk'a tje̱n nginku̱n Nti̱a̱ná. 10 Ko̱ tsjo katumaha̱ xi tí'mi nda̱nchi̱ná, a̱t'aha̱ x'a̱n nginku̱n Nti̱a̱ná. A̱t'aha̱ xi nchi̱ná, kui xi ndyja̱ xi nkú joyaha naxú xi tjín a̱jin jñóo̱. 11 Nk'ie nga bitju ts'íu̱ ko̱ 'yún sje ma nubóo̱, ts'ínxi jñóo̱ ko̱ jne naxúhu̱ ko̱ ndyjajihi̱nsén kju̱a̱tsjotjíhi̱n. B'a̱ ta̱ ts'ínndyja̱ xi tí'mi nda̱nchi̱ná a̱jihi̱n xá xi títs'ín.

B'i tsʼín tsakúya Santiago ngat'a tsʼe ni xi bitjajíaán

12 Á b'a nda tjíhin tsʼe xi títs'ín chúkjuaha ni xi tínibán'ehe, at'aha
kui niu tíb'éjña chji yáha kui ko nk'ie nga nda kuitjuko kui niu,
tsʼiínkjáíhin nga k'úéjña tík'un. Kui chjíu xi kitsúya títjun Ntianá nga
tsjáha xuta xi tjoho Ntianá.
13 Nk'ie nga tjín xi tínibánehe nga tsʼiín ni xi najmi nda, najmi
tu kats'ínnkjink'un tsa Ntianá xi títs'ín nibánehe kui niu. At'aha
Ntianá najmi nchjaha nga tsʼiín ni xi najmi nda, ko ta ndaha najmi
tsʼiín nibánehe xuta nku ni xi nchjaha tu xi tsʼiíhin ni xi najmi nda.
14 Ni xi nchja níhi aniaha xuta, kui xi b'anachaha ko kje'yúhun
tu xi tsʼiíhin ni xi najmi nda. 15 As'ai tu nku fásihín ra ni xi nchjaha
aniaha ko yo tsihin ngatitsuun. Ko nk'ie nga ja sá ngatitsuun, yo
nibáha ra ngabayoo.
16 Jun já nts'ena, najmi tu ch'anachoho yjonuu. 17 Ngayjee ni xi
'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda ko ndjiojmi ján nibáha ra. Kui
xi tsjáná Na'miná xi kits'ínnda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmi
b'óntjaiya ko ta ndaha najmi f'ajniyá xi nkúhu nku nk'ién. 18 Kama
mjehe nga kits'ín maná ntíhi. Én xi bakúyaná ni xi naxu tjín, kui xi
kits'ínchjén nga kits'íntsinná, tu xi kuichu mahaná xi nkú joyaha tu xi
tjun chjúsítjen ajihin ngayjee ni xi kits'ínnda.

B'i tsʼín tsakúya Santiago xi nkú tsʼín chúhuun njaá ko xi nkú tsʼín tjíhin nga n'etjusaán éhen Ntianá

19 N'ekj'áítsjon ni xu'bi, já nts'ena. Tintsuba ndo nga tasinñju,
chúyakoo nga chubo ko 'ni katuma kjannuu. 20 At'aha kjuakjoon
najmi basinkoná nga naxu n'eé nginkun Ntianá. 21 Kui b'a maha,
t'entuhunu ngayjee ni xi si ko ni ch'onk'un xi tjín nkjún. N'esje
nimakjuo yjonuu nga n'ekjóhoon én xi kis'entjejin aniманuu. Kui xi
tjíhin nga'yún nga tsʼiínk'ankinuu.
22 Tunga n'etjusunnú éen. At'aha tsa tu nku kuasinñjuhú ruu
ko najmi n'etjusun, yjonuu tích'anacho. 23 Xi tu basínñjuhú ra
éen ko najmi tsʼíntjusun, kui xi xi nkú joyaha xuta xi baseya nku
chutsín nga basehe sénnistjihin, 24 as'ai fi ko kutjuhú chayaha ni xi
kuakie. 25 Tunga máha xuta xi base sisihin kjuatéxuma xi naxu tjín,
kjuatéxuma xi tsʼín ndaíná, ko xi tu nku b'ejñajihín kui kjuatéxumoo,
xi najmi tsʼínchaya ni xi basínñjuhu nga tu sahá tsʼíntjusun ni xi títsu
kjuatéxumoo, kui xutaha xi Ntianá tsʼín nga nda kamat'ain ajihin ni
xi tíincha tsʼín.
26 Tsa tjín xi b'a maha nga nda tsʼín nginkun Ntianá, tunga tsa
tu sa najmi mahá ngáha b'éch'oho ts'a xi nkú nga tsʼín nchja, kui xi
b'anachaha yjoho ko najmi chumi ni chjíhi ra xi nkú tsʼín benkjún
Ntianá. 27 Tunga nk'ie nga bisinkaá ntí xi ja k'ien xi cháha ko

jminchjín xi ja k'ien x'ihin nga un tíbehe, ko nk'ie nga najmi n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjín asunntee, b'a ts'ín je ko nda n'eé nginkun Ntianá xi Na'miná maha.

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga ngúsuhún n'ekaá xuta

2 Jun já nts'ena, Nda Ntianá Jesucristo tjíhin kjuachánka ko kui xi s'ejinnuu. Kui nga najmi tu ngabi n'ehenu ajihin xuta. [2] K'úéjñaha raá tsa kjuas'enjinnuu xi má nga ma ñjakúkoo xinkiu nku nda xi tjíyaha stjink'un toonsine ko yja najyun tsjo tjín, ko tsa ta kjuas'en yo nku nda x'an xi yja najyun chá. [3] Tsa nda n'ekjóhoon nda xi yja najyun tsjo tjíun nga: "Tinchin ante nda xu'bi" k'úíhuun, ko tsa b'a k'úíhuun nda x'on: "Tisinjña ndjui yo ji" ko tsa: "Tinchintet'ání" k'úíhuun, [4] tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí tín'o? ¿A najmi ch'ohón ts'ín ja tín'enkjíntak'un nga jun tíchasohoo yá xi nk'a tjen?

[5] Jun já nts'ena, tasinñjú nga Ntianá j'ájin xuta xi x'an xi tjín asunntei tu xi sakúhu ra kjuanchiná xi tjíhin xi s'ejinná ko tu xi ts'iínkjáíhin ra nga Ntianá kuatéxumaha. Kui nii xi kitsúya títjun Ntianá nga tsjáha xi tjoho. [6] Tunga máha jun, xi najmi chumi ni chjíhi ra n'e mo xuta x'an. ¿A najmi jánchinóohó xi b'anachanuu nga ngandaha n'o ni xi n'o ko a najmi kuihí xi fiko kjua'yúnnuu nginkun já jue nga batéjénenuu? [7] ¿A najmi kuihí jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enuu?

[8] Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi 'yún nk'a tjen, xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá: "N'etjóí xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi." [9] Tunga tsa ngabi n'oo ajihin xuta, ngatitsun tín'o ko kjuatéxumoo kuitsuyanuu nga jé tjennuu.

[10] At'aha tsa tjín xi ts'iíntjusunyje kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá ra nga ts'iíntjusun nku ni xi tjít'a yo, kui xi jé tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo. [11] At'aha xi: "Najmi tu ch'at'aihi chjiíhin" kitsú, kui xi ta: "Najmi tu n'ek'iein" kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjiíhin ko tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ienní anima, tsa b'a n'ei, jé tjehin nga tíbiyunéí kjuatéxumaha Ntianá.

[12] Chubo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'ín ndaíná n'ekokjuakohonuu. [13] At'aha nistjin nga kuasehe Ntianá mí nihi xi kits'ín xuta, najmi kama nimaha xi najmi kama nimaha xuta xingisoo. Tunga xi kama nimaha xuta xingisoo, kui xi nda kuitju kui nistiun.

B'i ts'ín tsakúya Santiago ni xi 'mihi nga s'ejinná

[14] Jun já nts'ena, ¿mí xi chjíhi ra tsa tjín xi títsu nga s'ejihin Ntianá tunga tu sa najmi títs'íntjusuhún ngá xi nkú ts'ín s'ejihin? ¿A kamahá n'ek'anki tu ngat'aha nga b'a ts'ín s'ejihin? [15] K'úéjñaha raá

tsa nku nda nts'eé ko tsa nku nichjaá ndyjat'áha najyun ko najmi tjíhin nichine. 16 Ko tsa tjín ajinnuu xi: “Tankíhin ndo, tich'okjó sisiun najyun ko chine sisiun”, tsa kuitsuhu tunga najmi kuasinkohó nga tsjáha ni xi machjéhen, ¿a najmi tu kjuandahá b'a kuitsu? 17 B'a ta ts'ín tíjña ngat'a ts'e xi nkú ts'ín s'ejinná. Tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndahachí najmi s'ejinná.

18 Kutsa tjíhín xi b'a kuitsu: “Ji xi s'ejihin Ntianá ko an títs'intjusan ni xi nda.” Tunga takúchjihíní nga s'ejihin Ntianá nk'ie nga najmi tín'etjusuin xi nkú ts'ín s'ejihin, ko an ni xi títs'intjusan kuakuchjíkoho ra nga s'ejinna Ntianá. 19 Ji xi s'ejihin nga nkuhú maha Ntianá. Nda nkjún n'ei. Tunga jánindoohó b'a ta ts'ín s'ejihin, ko b'atsénkjún.

20 Najmi nda ts'ín tín'enkjíntak'uin. ¿A mjehi chai nga najmi basinkoná nga s'ejinná Ntianá tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná? 21 Ntje cháná Abraham naxu tsichu ma nginkun Ntianá tu ngat'aha ni xi kits'íntjusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntíhi xi nkúhu chje asun nachan chje.

22 Tíyai nga nkuhú tsichu ma xi nkú ts'ín kis'ejihin Abraham ko xi nkú ts'ín kits'íntjusun ni xi kik'ihin. Xi nkú ts'ín kis'ejihin, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'íntjusun ni xi kik'ihin. Kuihí ni xu'bi xi 'mihi nga s'ejinná. 23 B'a ts'ín tsitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntianá: “Kis'ejihin Abraham Ntianá ko kui niu xi kits'ínchjíhi ra Ntianá nga Abraham xi nku nda xi naxu.” Ko b'a kik'ihin Abraham nga kui xi nda'amigohó Ntianá. 24 Tíyo nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntianá tu ngat'aha ni xi ts'íntjusun ko najmi tu nku ngat'aha nga s'ejihin Ntianá.

25 Ko b'a ta kamat'ain naská Rahab. Naxu tsichu ma nginkun Ntianá tu ngat'aha ni xi kits'íntjusun, nk'ie nga nda ts'ín kits'ínkjáíhin já Israel xi tsichuse 'maha nankihi ko kitsjániyáha nga xin kits'ínkji. 26 Xi nkú ts'ín najmi tíjña tík'un yjonintehe xuta nga ja bitju animaha, b'a ta ts'ín najmi tíjña tík'un xi nkú ts'ín s'ejinná Ntianá tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná.

B'i ts'ín tsakúya Santiago nkú k'uhun njaá

3 Jun já nts'e, najmi tu nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnuu, at'aha yo nga jin xi já maestrui ndyjun nkini 'yún ndjá chasehe ni xi tín'ei nga xuta xingisoo. 2 At'aha ngatenteé n'eé nkjin tíkjá ni xi najmi b'a tjín. Tsa tjín xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a tjín, kui xi ja tsichu ma xi tjíhin nga kama ko ta maha b'éch'oyjehe yjoho tu mí nihí ni.

3 Nk'ie nga b'e'ahaá n'úts'a ndje tu xi kuint'é'éhenná, ndaha tsa chánka tunga nt'éhéná. 4 Ta chase chubayohoo yábarku. Ndaha tsa i ko ndaha tsa b'i ngján 'yún nibá ntjo xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkohó yóo fiko xi má nga mjehe, at'aha yá ichí xi tjen tuts'in yábarku xi bate ntóo tsjániyákoho ra.

5 B'a ta tjín ngat'a ts'e njaá. Kui xi nku tíkjá ichíhi yjonintená,
tunga mahá ra ts'ín ni xi i. Chase chubayohoo xi nkú ts'ín kutin ichí
nd'í maha b'éti nku jñáchá chánka. 6 Xi nkú joyaha nku nd'í njaá.
Tu xí ch'onk'uhún. Yjonintená tíjñajin tunga ts'ínkatsúnyjehéná.
Ngak'ien b'ét'a nd'íhi njaá, ko kui xi b'ét'a nd'í xki nistjin xi kich'aá.
7 Ngayje tíkjá chu kjan xi tjín ma n'ent'é, nisee, ye, chu xi tjín ajin
ntáchak'uun. Kui xi xuta ts'ínnt'éhe. 8 Tunga ndahá nku najmi maha
ts'ínnt'é njaá. Kui xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íéjña jyu. Xi
nkúhu ye, kitsejíhin ra xán xi ts'ínk'ienná.
9 Njaá n'echjéén nga n'etsjoohó Ntia Na'miná ko ta kuihi xi
n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihií xuta, xuta xi Ntianá kits'ínnda
nga kik'íéyaha xi nkúhu kui. 10 Ta kuihi tsu'baá bitjuhu én xi
n'etsjokoho raá Ntianá, ko ta kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihií
xuta. Jun já nts'ena, najmi tjíhin nga b'a n'eé.
11 ¿A mahá ta kuihi ntá tixa xi bitjuhu ntánijua xi nda ta bitjuhu
ntánijua xi sja? 12 Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjá tu olibo nku yá
higuera? ¿A mahá tsjá tu higo nku n'ú tuntsjajé? B'a ta ts'ín, ta ndaha
najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntá tixa má bitju ntánijua xi
ntia.

B'i ts'ín tsakúya Santiago kjuankjink'un xi nibáha ra Ntianá

13 ¿Yá xi nanka ts'ínnkjink'un ajinnuu ko mankjihin ni xi tjín? Kixi
katjiko yjoho ko kats'ín ni xi nda nga nimakjua kat'asje yjoho, ko b'a
ts'ín katakúchjihi nga kjuaxi nga kui xi nanka ts'ínnkjink'un. 14 Tunga
tsa kjuaxintak'un tíjñajin animanuu ko mjenuu nk'a kuankíhuun
xinkiu, najmi tu tsjo katumanuu, at'aha b'a ts'ín tíbiyunéhenu én
xi naxu tjín ni xi bakúya. 15 Xi b'a ts'ín ts'ínkjínk'un, najmi Ntianá
xi tíbakúyaha xi nkú ts'ín nanka ts'ínkjínk'un. Asunntee ní ts'e,
kjuankjintak'uhun xuta nibáha ra, ko ndanindoo ts'e. 16 At'aha xi
má nga tjín kjuaxintak'un ko xi má nga nk'a fihi xinkjín xuta, najmi
nkuhú y'a xinkjín ko ngayje tíkjá ni ch'onk'un ma.
17 Tunga xuta xi Ntianá tsjáha nga nanka ts'ínnkjink'un, kuihí
xu'bo xi je nginkun Ntianá, tjíhin kjuajyu, nda tjíyaha, najmi si, nima
tjíyaha ko ni xi nda ts'ín, najmi ngabi ts'ín, ko naxu ts'ín.
18 Xuta xi b'éntje kjuajyu, kjujyu sakúhu. Kui nii xi nga chjihi nga
naxu ts'ín xuta.

B'i ts'ín tsakúya Santiago mí nihi xi ngakjá tín'eé

4 ¿Má nibáha ra kjuachán ko kjuasti xi s'e ajinnuu? ¿A najmi
ngat'aha ní ni xi fasihuun nibáha ra? Kui niu xi kjánkonuu.
2 Mjenuu tsa mí nihi, tunga najmi sakúhúnuu. N'ek'ion anima ko ma
xintak'un, tunga najmi mahá bichú tjennkiu ni xi mjenuu. N'estikoo

xinkiu ko bixkjankoo. Najmi sakúnuu ni xi mjenuu at'aha najmi Ntianá binchuhuu.

3 Ko nk'ie nga binchu, najmi n'ekjóhoon at'aha ngakjá binchu. Ni tiya xi mjehénuu n'etsjojíún, kui nihi xi binchu. 4 ¡Jun xi najmi kixi yjankiu Ntianá! ¿A najmi yanú nga xi tjoho asunntee, kui xi kontraha Ntianá? Tu yáhá ni xi mjehe nga kama ndamigoho asunntee, kui xi nda kontraha Ntianá títs'ín ma yjoho.

5 Tjíhin sin nga b'i ts'ín tjít'a: "Espirituhu Ntianá xi y'éjñajinná, kui xi 'yún mje ts'atihi ñá." 6 Ntianá tsjá saná kjuanda. Kui nga b'i títsuhu xujun éhen Ntianá: "Ntianá tsjáha kjuanda xi nimakjua ko fi kontraha xi ngak'un."

7 Kui nga nimakjua n'esjehenu yjonuu nginkun Ntianá. Tankín kontrohoo ndanindoo, ko kui xi ngjuai t'axínnuu. 8 Tankínk'un tiñohoo Ntianá, ko Ntianá nibak'ún tiñanuu. Jun xi n'o ngatitsun, je tintsuboo. Jun xi jo jan tjíyanuu, n'oo nga katumaje aniманuu. 9 N'ekio yjonuu nga tjennuu nginkun Ntianá. Tankínchj'aha ruu aniманuu nga ch'iú. Antehe nga chajnuu, tu sahá ch'iú. Antehe nga tsjo k'úénuu, tu sahá kat'e nusin nusinnuu. 10 N'e nimakjuo yjonuu nginkun Ntianá, ko kui xi kjanínk'anuu.

B'i ts'ín tsakúya Santiago nkú ts'ín chaseéhe já nts'eé

11 Jun já nts'e, najmi tu chubatit'ón xinkiu. Xi nchjatit'ain nda nts'e ko xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda títs'ín nda nts'e, kui xi tínchjatit'ain kjuatéxumaha Ntianá ko b'a títsu nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo. Tsa b'a tíbixín nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo, najmi tínu'yá'éíhin. Ji ní xi chuba tíchasehé ri tsa nda ko tsa najmi nda títsu kjuatéxumoo. 12 Nku tutuhú maha xi kitsjá kjuatéxumoo, kui xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín xuta. Kui xi maha ts'ínk'anki xuta ko ts'ín nga ndyja xuta. ¿Tunga yáha ji xi tíchaseihi tsa nda ko tsa najmi nda ni xi títs'ín xuta xinki?

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga aya ntsja Ntianá kuintsubayaá

13 Máha nd'ai jun xi b'a bixíún: "Nd'ai ko tsa ndyjunni kuankíaán nanki xu'bo. Tsa nku nú kamaná yo. Ch'atseé ko kuateñaá ni ko n'e nganasaán toon." 14 B'a bixíún, tunga najmi yanú ni xi kamat'on ndyjunni, tsa kuintsuba so. Jun xi nkú joyaha ninti xa xi kutju ma chji ko kutjuhú ndyjajihinsén.

15 Tu sa ní b'i tixíún: "Tsa mjehe Ntianá, katsjáná nistjín ko chaseé ni xi n'eé." 16 Tunga nd'ai, nk'a tín'esjo yjonuu ajihin kjuangak'unnuu. Ngatentee xi b'a ts'ín nk'a b'asje yjoho, kui xi najmi nda ni xi títs'ín. 17 Xi be xi nkú ts'ín ts'iín ni xi nda ko najmi b'a títs'ín, kui xi títs'ín ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Santiago ni xi tjehen ra xuta nchiná xi najmi naxu ts'ínko xuta musuhu

5 Jun xi 'minuu xuta nchiná, ch'iú ko ch'iíbo ngat'aha kjuaníma xi nibanenuu. 2 Ja tsatsun kjuanchinánuu. Ja jehe xubíu najyunnuu.
3 Ja katju tsjíán toonsinenuu ko toontabanuu, ko kui tsjíon xi kjuakúchji nga ch'on kin'o ko ts'iínkje yjonintenuu xi nkú ts'ín ts'ínkje nd'íu ni xi tjín. Jun xi tích'atjó kjuanchiná nistjin nd'ai xi nistjin xi fekuhu.
4 Chase maruu. Najmi y'echjíhuu xuta musu xi kits'ínxájin jñánuu, ko toon xi najmi y'echjíhuu tíkjintáya nga tífi kontranuu. Ni xi tíkjintáyaha já musu xi j'áya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntianá xi tjíhin nga'yún. 5 Ni xi nkjún tsjo ts'ín tintsuboo ei asunntei ko najmi tíb'ech'óhoo yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. Tín'e chánko yjonuu, tunga xi nkú joyahá ni turu jun, xi tín'e chánka tu xi n'ek'iehen. 6 B'a tsixíún nga tjíhin jé xi najmi tjíhin jé ko b'a ts'ín kin'ek'iehennu. Najmi kamaha tsasinko yjoho.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúyahaá Nda Ntianá

7 Tunga máha jun, já nts'ena, n'e chúkjua sahanu santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá. Chase chubayohoo xuta xi ts'ínxájin jñáha, xi nkú ts'ín kuyáha ntje xi nda xi tsjá t'anankiu. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'í xi b'a nistjin chuts'íu. 8 B'a ta ts'ín jun chúya k'un k'uhuun nga ja ma kj'uaíhí Nda Ntianá ko tjen nga'yúhuun aníma nuu, at'aha ja tíbichú tiña kui nistjiun.
9 Jun já nts'e, najmi tu kjuasti binchajohoon xinkiu, at'aha tsa b'a n'oo chasehe kjuanuu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta ja síjñasti ankjuo.
10 Jun já nts'ena, chase chubayohoo xi nkú ts'ín un kikiehe ko xi nkú ts'ín kits'ín chúkjua já profeta xi ngajoho Ntianá kinchja.
11 "¡Á b'a nda tjíhin ts'e!" B'a 'mihií xi ts'ín chúkjua ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'ín kits'ín chúkjua Job ni xi kamat'ain ko yo xi nkú kits'ínkoho Ntianá askahan. At'aha 'yún tjíhin kjuaníma tak'un Ntianá ko ma nimaha xuta, kui nga b'a ts'íhin.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubakaá Ntianá

12 Jun já nts'ena, kui ni xu'bi xi 'yún tíbankinuu. Najmi tu nungijiun ndjiojmi ján ni xi kuixíún ko ta ndaha t'anankiu, ko ta ndaha najmi tu nungijiun tu mí nihí ni xi tjín. Tsa tíchasjaiyanuu, "johon" tixíún tsa b'a tjín, ko "najmi" tixíún tsa najmi b'a tjín. B'a n'oo tu xi najmi ts'iínnijéhenuu Ntianá.

13 Tsa tíjñajinnuu xi un tíbehe, kanchjako Ntianá. Tsa tíjña nku xi
tsjo tjíhin, kase tsjoho Ntianá. 14 Tsa tíjña nku xi kjijña un, kanchjaha
jácháha xuta ninku tu xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo
Ntianá ko ngajoho Nda Ntianá kat'ojnuhu seti. 15 Ko nk'ie nga
kuinchjako Ntianá xi s'ejihin, kamanda xi kjijña uun ko Nda Ntianá
kjésíntjehen. Ko tsa tjehen ngatitsun xi kjijña uun, kama ndyjat'aha.
16 Kui nga b'i ngján t'inyaha ruu xinkiu ngatitsun xi tjennuu, ko b'i
ngján chubantjo xinkiu nga chubako Ntianá tu xi kama nkihinuu.
At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntianá xi naxu nginkun Ntianá, 'yún
tjíhin nga'yún ni xi nchja.

17 Nda profeta Elia, ta xuta kama xi nkúhu ñá. Nk'ie nga kinchjako
Ntianá ndjá b'a kits'ín. Kui chubo tsanki nga najmi tu k'ua ts'í, ko
najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. 18 Askahan ta kinchjako
ngáha Ntianá, ko kik'a ts'í ko kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

19 Jun já nts'ena, tsa tjín ajinnuu xi ngjuai t'axíhin ni xi naxu
tjín ko tsa as'ai tjín xi ts'iín nga kui nda xu'bo k'oóyak'un ngáha ni
xi naxu tjíun, 20 tsa b'a kama, katumankjinnuu nga tu yáhá ni xi
ts'iín nga k'uéjña ngáha nku xutangatitsun niyá ch'onk'uhun, kui xi
tíb'asjejihin ngabayoo ko títs'ín nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xu̱ju̱n xi tjun kits'ínntu ndu̱ postru̱ Pedro̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñahu̱ Pedro̱ xu̱tu̱ ni̱nku̱

1 An Pedro̱, an ndu̱ postru̱hu̱ Jesucristo̱ títs'inkjínu̱u xu̱ju̱i̱n jun xi j'ájinnu̱u Nti̱u̱ná. Jun xi kindzjoyo u̱nte Ponto̱ nga tinimasún, ko̱ u̱nte Galaci̱u̱ ya, u̱nte Capadoci̱u̱, u̱nte Asi̱u̱ ko̱ u̱nte Bitini̱u̱. 2Kikie títjunnu̱u Nti̱u̱ Nu̱'miná, kui nga j'ájihi̱nnu̱u ko̱ Espiri̱tu̱hu̱ kits'ín jenu̱u, tu̱ xi ku̱i̱nú'yá'éhe̱n ru̱u Jesucristo̱ ko̱ tu̱ xi tu̱ ngu̱t'ahu̱ jníhi̱ Jesucristo̱ kju̱áts'e̱he̱nu̱u Nti̱u̱ná.

Kas'e ṉkjúnnu̱u kju̱u̱nda ko̱ kju̱u̱jyu.

B'i̱ ts'ín tsakúya Pedro̱ ni xi ñá tje̱he̱nná nga ku̱i̱chú ni̱stjin xi fekuu̱

3Kan'etsjoho̱ Nti̱u̱ná xi Nti̱u̱hu̱ ko̱ Nu̱'mihi̱ Ndu̱ Nti̱u̱ná Jesucristo̱. Ngu̱t'ahu̱ kju̱u̱ni̱mu̱tak'un chánkahu̱ kits'íntsin tse̱tse̱ ngáhaná nk'ie nga kits'ínkj'áíya ngáhu̱ ru̱ Jesucristo̱ u̱jihi̱n xu̱tu̱k'ie̱n. Kui nga tíchuyáhaná nga ku̱i̱ntsu̱bu̱ tík'aán ko̱ ñá 4ko̱ nga n'e̱kjáíhi̱ín ni xi tsjáná, ni xi najmi mahu̱ batsun ko̱ najmi ma chu̱ntí ko̱ najmi mahu̱ 'meya, ni xi tjítjoho̱ ndji̱o̱jmi ján ngandanu̱u. 5Ngu'yúhu̱n Nti̱u̱ná tíkunko̱ho̱nu̱u tu̱ ngu̱t'ahu̱ nga s'ejinnu̱u. A̱t'ahu̱ tjíndahu̱ yjoho̱ Nti̱u̱ná nga ku̱u̱kúchji xi nkú ts'ín ts'i̱ínk'anki xu̱tu̱ xi ts'e̱ ni̱stjin xi fekuu̱.

6Kui kju̱u̱ha nga kitsejíhi̱nnu̱u kju̱u̱tsjo, ndaha tsa chuba ni̱stjin tjíhin nga n'e̱ nibánenu̱u nkjin tíkjá ni xi ku̱i̱tjájiun. 7Kui xi ku̱u̱kúchji yáha jun nga kju̱u̱xi̱. A̱t'ahu̱ nga s'ejinnu̱u, kui xi 'yún chjí sahu̱ ru̱ nga to̱onsinee̱. Ndaha tsa mahu̱ batsun to̱onsinee̱, tu̱nga chasehé ru̱ tu̱ xi s'ejña chjihi tsa kui kju̱u̱xi̱. Ko̱ nk'ie nga s'e̱jña chji xi nkú ts'ín s'ejin kju̱u̱xi̱nu̱u, nda ts'ín chu̱bayanénu̱u ko̱ su̱kúnu̱u kju̱u̱chánka ko̱ nda k'úínnu̱u ni̱stjin nga kj'u̱u̱íkúchji yjoho̱ Jesucristo̱.

8Tjonu̱u Jesucristo̱, ndaha tsa najmi yo nkú tjín. Ko̱ ndaha tsa najmi tíyo nd'u̱i̱, tu̱nga s'ejihínnu̱u ko̱ tjínnu̱u kju̱u̱tsjo xi tjíhi̱n kju̱u̱chánka, xi najmi yaá xi nkú ts'ín bixíyaá. 9Tjínnu̱u kui ni̱i̱ u̱t'ahu̱ tísakúnu̱u nga tín'ek'ankinu̱u, kui xi nibáhu̱ ru̱ ngu̱t'ahu̱ nga s'ejinnu̱u.

10 Já profeta xi kis'e nistjin nk'ie, xi kitsúya títjun kjuanda xi
sakúnuu, kui xi kits'ínnkjink'un nga kama chubayaha xi nkú ts'ín
k'uankihi xuta, at'aha mjehe skue kui nii. 11 Kama mjehe nga incha
skue yá xutaha ko mí nistjihin xi y'éjña chji Espirituhu Cristo xi
y'ejñajihin já profeta nga kitsúya títjuhun kjua'un xi tjíhin nga skue
Cristo ko nga askahan s'e kjuachánka. 12 Tunga Ntianáhá tsakúchjihi
já profeta xu'bo nga ni xi tíincha tsuya najmi kui kamats'e, nga ní
ngandanuu b'a kitsúhu. Kui niu xi ta kitsúyanuu já xi y'énijmínuu én
nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhun Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján
y'énijmíhinuu. Ko ta ntítsjee mje nkjúhun nga skue nkú tjíhin ra ni
xu'bi.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga tintsuba ndaá at'aha Ntianá ja ts'ená

13 Kui b'a maha, chase sisihin ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjíntak'un
ko chúya k'unk'uhuun kjuanda xi kj'uaítsjánuu Jesucristo nistjin nga
kuakúchji yjoho. 14 B'a n'oo xi nkú ts'ín ntí xi nt'é'én. Najmi ta n'ehenu
xi nkú ts'ín kinchja aniманuu nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo
Ntianá. 15 Tsje katumo nginkun Ntianá, xi nkú ts'ín tsje xi j'ájinnuu.
16 Atʼaha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá: "Tsje katumo, at'aha tsjená."
17 Xihi "Na'mihí" bixíhuun xi ngúsuhún basehe tsa nda ko
tsa najmi nda ni xi ts'ín nga nkúnkú xuta, kui nga kas'enuu
kjuabinkjuhun xi nkú ts'ín kuankínkoo yjonuu nk'ie nga tinimasún
so ei asunntei. 18 Yo nga kis'echjíntjainuu tu xi kama ndaíhinuu
nga chuba tintsubanú. B'a ts'ín tintsuboo nk'ie at'aha kui nihi xi
y'éjñanuu ntje chánuu. Najmi toonsine ko tsa toontaba kin'echjén nga
kis'echjíntjainuu, ni xi maha batsun. 19 Jníhi ní Cristo kin'echjén, kui
xi 'yún chjí. Xi nkúhu nku chutsanka kama Cristo, chutsanka xi najmi
chumi nihi xi k'uhun ko xi najmi uhun.
20 Kintehe ni nga kamanda asunntee kis'enda títjun ni xi ts'iín
Cristo, ko nistjin feku xi kich'aá nd'ai j'aikúchji yjoho ngandanuu.
21 Ngat'aha Cristo s'ejihinnuu Ntianá, kui xi kits'ínkj'áíya ngáha ra
Cristo ngabayoo ko kitsjáha kjuachánka. Kui nga tín'e s'ejihinnu ko
tíma 'yún tak'uhunnu Ntianá.
22 Nd'ai ni nga ja kamaje aniманuu at'aha kinu'yá'óhoon én xi
naxu tjín ko nga tu xí ndahá ts'ín tjíyanuu nga n'etjó xuta ninku, kui
nga ngayjee aniманuu n'etjóhonu xinkiu. 23 Atʼaha ja kitsin tsetse
ngáhanu. Najmi kitsiun xi nkú ts'ín tsin xuta xi maha 'me. Éhen ní
Ntianá kits'íntsin tsetse ngáhanuu. Kui xi fi ndju. Najmi kamaha kfe.
24 Atʼaha b'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá:

Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jñá xi tjín.
Ko ngayjee kjuachánkaha xuta,
xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo ko jne naxúu,
25 tunga éhen Ntianá santaha tu nkjéhé ni ngjuai ndju.
Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enijmí ajinnuu.
2 Kui b'a maha, n'e t'axíhinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje
ni tsank'á, kjuajohonkjin, kjuaxintak'un ko ngayje tíkjá
kjuachubatit'ain. 2 Katumo xi nkú joyaha ntínta xi mje nkjúhun
ntáchiki. B'a ts'ín katuma mjenuu én xi ndoo. Kui xi tsjá nga'yúhun
kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín saáhanu santaha nkúhu nga
kjuáts'e sínnuu Ntianá. 3 Xihi jahá kichjut'o ngandaha Nda Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nku ndio k'aku
kits'ín ma Jesucristo nga y'éjña chubaya

4 Nibák'un tiñohoo Nda Ntianá, kui xi nkú joyaha nku ndjio xi
tíjña tík'un. Kikjaníya xuta ndjio xu'bo, tunga Ntianáhá j'ájin ndjio
ko nginkun Ntianá 'yún chjíhi ra. 5 Jun xi nkú joyaha ndjio xi tjíntu
tík'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asunntee y'aha ra. Kin'e
manuu já na'mi jehe Ntianá xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a
ján tjehen ra. A Ntianáhá tí'bohо kui chje nga b'a tín'o, kui chje xi
sasíhin Ntianá.
6 At'aha b'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntianá:
An k'uejñá nanki Sion nku ndjio k'aku,
xi j'ajián ko xi 'yún chjí.
Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba
xuta xi s'ejihin ndjio.
7 Ngat'a ts'ajun xi s'ejinnuu Nda Ntianá, chjíhi ra kui ndjio.
Tunga xi najmi s'ejihin, bitjusun má nga b'i ts'ín tjít'a xujun éhen
Ntianá:
Ndjio xi kikjaníya já chjinexjóo,
kui xi ja j'ai ma ndjio k'aku.
8 Ko b'i ta títsu ya:
Tsichu ma nku ndjio xi ts'ín saténki xuta,
nku naxi xi ts'ínxuntuhu.
Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a
maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'ín tíjña nga b'a kamaha.
9 Tunga máha jun, jun xi xuta xi kichj'ajin, jun já na'mi
xi ts'ínxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjenú jun xi xuta
naxinantáha Ntianá, xuta xi ja tsichu ma ts'e Ntianá. B'a kin'e
manuu tu xi kuixínyahanu xi nkú ts'ín chánka xi j'ájinnuu.
At'aha Ntianá j'ájinnuu nga kuitjujiun má jyuun ko nga
kuitjás'enjiun má nga ts'ín ndzjen kjuachánkaha. 10 Nistjin nk'ie,
najmi xuta naxinantá kik'innuu, tunga nd'ai ja tsichumo xuta
naxinantáha Ntianá. Ko nistjin nk'ie najmi kichase nimanuu,
tunga nd'ai ja tíchase nimanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjíhin nga kuankíkaá yjoná ajihin xuta xi tjín asunntei

11 Tjona jun, já nts'e. Tíbankinuu nga t'ech'óhoo yjonuu xi nkú
ts'ín mjehe aninmanuu. At'aha kui nii, kui xi tífi kontranuu. Yo nga xin
nankinuu ko tu tínimasúnnú ei asunntei. 12 Tu nku kixihí tankínkoo
yjonuu ajihin xuta xi najmi be Ntianá. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha
kuitsu nga najmi nda tín'o. Tunga incha skuehé ni nda xi n'oo ko
ts'iíntsjoho Ntianá nistjin nga kuanki kuenta.
13 Ngat'aha nga Nda Ntianá ts'enuu, kui nga chankjúhunnu
ngayjee já xi tjíhin xá ei asunntei. B'a n'oo nginkun nda títjun k'aku
Roma 14 ko b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxá nda títjun k'aku nga
ts'ínnijéhe xi ch'on ts'ín ko nga kjanínk'a xi nda ts'ín. 15 At'aha mjehe
Ntianá nga n'oo ni xi nda. B'a ts'ín k'úéchjahanu ts'a xuta xi najmi be
Ntianá ko najmi mankjihin ni xi ts'e.
16 Ndaínuu yjonuu nginkun Ntianá, tunga najmi tu n'echjénnú
kjuandaínuu tsa k'uaintohoo yjonuu nga n'oo ni xi najmi nda.
Tu sa ní tintsuboo xi nkú ts'ín b'entu xuta xi ts'ínxát'aha Ntianá.
17 Chankjún ngayjee xuta. N'etjó xi ta Ntíhi Ntianá. Chankjún Ntianá.
Nuú'yá'óhoon nda títjun k'aku Roma.

B'i ts'ín títsuya Pedro ni xi tjíhin nga ts'iín xuta musu xi kich'atse

18 Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já ntianuu ko
nuú'yá'óhoon, najmi tu suba xi nda tjíyaha ko xi ma nimaha jun xi b'a
n'ekoo. B'a ní ta n'ekoo xi kjan ts'ínkonuu. 19 At'aha nda nginkun Ntianá
nga ts'iín chúkjua jámusu kjua'un xi tíf'ajin, ndaha tsa najmi tjíhin
nga kj'uajin niu kai, tunga ts'ín chúkjuahá at'aha ja kitsjáha yjoho
Ntianá. 20 Tunga tsa ch'on tín'o ko tsa as'ai títs'ín'unnuu já ntianuu ko
tín'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi tín'o ma? Tunga tsa nda tín'o ko as'ai
tín'e chúkjuo kjua'un xi tíbitjajíún, kuihí ni xu'bi xi nda nginkun Ntianá.
21 J'ájinnuu Ntianá nga n'oo ni xi nda ko nga n'e chúkjuo ni
xi tu kjuandahá kuitjájiun, xi nkú ta kits'ín Cristo nga un kikiehe
ngandanuu. Y'éjña chubayanuu, tu xi b'a ta n'ehenu. 22 Najmi kits'ín
ngatitsun ko najmi kik'anacha. 23 Nk'ie nga ch'on kik'ihin, najmi ch'on
ts'ín kits'ínk'óya. Nk'ie nga un kikiehe, najmi b'a kitsú nga k'uasje
chjí ni xi tín'ehe. Tu sa ní aya ntsja Ntianá y'éjñaya yjoho, at'aha kui
xi kixi ts'ín kjua.
24 Kui kikjin kik'anji ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'ín tu xi
kuayáha raá ngatitsuun ko naxu n'eé nga kuintsubaá. Ko tu ngat'aha
nga kin'e'uhun Cristo, kui nga kin'enkihinuu. 25 Nistjin nk'ie xi nkú
joyaha chutsankа xi ngji t'axín kamo, tunga nd'ai ja kik'óyak'un
ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

B'i ts'ín títsuya Pedro xi nkú ts'ín tjíhin nga k'úéntuko xinkjín xuta

3 Ko jun xi tí'minuu jminchjín, chankjún x'innuu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'iíhin nga s'ejihin Ntianá x'innuu. Najmi ni xi chubo ts'iín nga s'ejihin x'innuu. [2] Skue xi nkú ts'ín naxu tíbankínkoo yjonuu ko nga tíyankjún Ntianá.

[3] Najmi tu tsjo n'ek'íésunk'o yjonuu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'úéndo ntsjanuu ko tsa nihi xi nkjún ts'ín ngjúát'o toonsine ko tsa najyun xi 'yún chjí ndyjoo. [4] Tu sa ní ajin aniманuu kas'e kjuatsjotjín xi najmi maha feya, kui xi tsuhu ra nga nda kas'eyanuu ko najmi stinta. Kui ni xu'bi xi 'yún chjíhi ra nginkun Ntianá.

[5] Nistjin nk'ie b'a ts'ín y'énda yjoho jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Ntianá ko incha kikienkjún x'ihin. [6] Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'éhen Abraham ko "Chá Ntianá" kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu ko najmi kuinkjún ni xi kamat'on, jun xi ntíhi Sara b'a.

[7] Ko jun xi tí'minuu jáx'in, n'enkjínk'un sisiun xi nkú ts'ín kuintsubakoo chjuúnnuu. Chankjún at'aha najmi ndjá tjíyaha xi nkúhu jun, ko at'aha jun ko kui ta ñja n'ekjáínkohoo kjuandaha Ntianá nga kuintsuba tík'un. B'a ts'ín tintsubakoo tu xi najmi chumi nihi xi k'uéchjaha ra nga chubakoo Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjíhin nga kuintsubaá

[8] Ko ni xi fekuhu, nda ts'ín tintsubakoo xinkiu. B'i ngján chase nimohoo ko n'etjó xinkiu at'aha nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkiu ko nimakjua katumo. [9] Najmi tu n'es'echjíú tsa ch'on tín'enuu ko najmi tu én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'minuu. Tu sa ní chubantjó nginkun Ntianá xi nkú títs'ínnuu, at'aha tu xi nda ts'iínkohonu Ntianá, kui nga kichj'ajihinnuu.

[10] At'aha b'i títsu xujun éhen Ntianá:
Xi mjehe ts'iíntjo nistjin xi y'a,
ko mjehe nga tsjo ts'ín kj'uaha nistjin,
kui xi kat'éch'oho njai én ch'on tsu,
ko najmi tu katitju ts'a én tsank'á.
[11] Kats'ín t'axíhin yjoho kjuach'onk'uun,
ko kats'ín ni xi nda.
Katangisjai kjuajyu ko kat'ejñajin.
[12] At'aha Ntianá basehe xuta xi naxu ts'ín,
ko nda basínñjuhu ni xi 'mihi nga chubako,
tunga fi kontrahá ra xi ch'on ts'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanima kuitjájián

[13] ¿Yá xi ch'on ts'iínnuu tsa ngayjehe k'un n'oo ni xi nda? [14] ¡Á b'a nda tjíhin ts'ajun tsa nk'ie nga tín'o ni xi naxu tjín tíbitjajíún

kjuanima! Najmi tu binkjun xuta ko najmi tu nkjún manuu. 15Tu sa ní chankjún Cristo ajin animanuu, at'aha kui xi Nda Ntianuu maha. Ko tintsuba ndo nga kamanuu k'úínyohoo xi ngjuásjaiyanuu ngat'a ts'e kjuanda xi tíchuyóhoo.

16Tunga nimakjuahá n'esjo yjonuu ko chankjún jóo nga b'a n'oo. Najmi tu chumi ni chuba n'ek'anjiu yjonuu, tu xi nk'ie nga chubayanéhenuu kjuasuba kasakúhu ra xi tínchjatit'ainnuu ngat'aha xi nkú ts'ín naxu tíbankínkoo yjonuu nga yjankiu Cristo. 17Tsa ni xi kjuanima tíbitjajíhinnu, b'a katuma tsa Ntianá b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'aha ní nga nda tín'o b'a katumanuu, najmi ngat'aha nga ch'on tín'o.

18At'aha kui nihi xi ta j'ajin Cristo. Nkuhú niyá k'ien tu xi kits'ínndyjajnuhu ngatitsuhun xuta. Xi naxu ngink̲un Ntianá un kikiehe ngandaha xi najmi naxu ngink̲un Ntianá. B'a kamaha tu xi ngjikohoná ngink̲un Ntianá. Kui xi ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'ehé espirituhu kin'ekj'áíyaha. 19Ko espiritu nk'ie nga ngjik'íénijmíhi xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, 20xi najmi kint'é'én nistjin nga y'ejña Noe nk'ie, kui nistjiun nga tsakúchji kjuatsentaha Ntianá nga kikuyá tsa ngjuaikj'áha ra animaha xuta nk'ie nga títs'ínnda tsutsu chánkoo Noe. Jin mahá xuta xi kits'ínk'ankihi ntóo nk'ie nga incha jas'en tsutsu chánkoo.

21Ntóo y'éjña chji títjun xi nkú ts'ín kits'ínk'ankinuu ntánijuo nk'ie nga saténtáá. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankiná at'aha j'áíyaha Jesucristo ngabayoo. Najmi saténtáá tsa tu xi chjuxíhin kjuachuntíhi yjonintená. B'a ní n'ená tu xi tíbinchisjáíhiná nga je s'eyahaná ngink̲un Ntianá. 22Ngjinji Jesucristo nk'a ján ko tíjñat'aha Ntianá. Nt'é'éhen ntítsjee, xi tjín yaha xá ko xi batéxuma.

B'i ts'ín títsuya Pedro ni xi k'úéch'oohó yjoná

4 Tu ngat'aha nga un kikiehe Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga tjehen ruu yjonuu nga ta kui niu xi kj'uajin. At'aha xuta xi ja j'ajin kjuanima, kui xi ja y'éjña ngatitsuun. 2B'a incha kits'ín tu xi nistjin xi k'ua saha najmi ta k'úéntuhu xi nkú ts'ín nchjaha animaha. K'úéntu ní xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. 3Ja j'a xi nkú n'e tintsuboo nistjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ni xi tsjoho xuta xi najmi be Ntianá, ko kik'aintohoo yjonuu nga kin'o tu mí nihí ni, ko kin'o ni xi nchjaha animanuu, ko kama ch'iu, ko kik'ohoo kjuatsjo animanuu, ko tu nku kjuatsjohó kama mjenuu, ko kiyankjún ntia ch'onk'un xi ts'ínnda xuta.

4Xuta xu'bo najmi mankjihin á najmi ta n'ekohonu ni ch'onk'un xi tu ni xí jahá kits'ínkjas'ehen yjoho. Kui nga nd'ai ch'on ts'ín nchjayanehenuu. 5Tunga tjíhín ni nga ts'iínkjas'en kuenta ngink̲un Ntianá. Kui xi ja tjíndaha yjoho nga kuasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xi tjíntu tík'uun ko xi ja

k'ien. 6 Kui kjuạha nga tạ kis'enijmíhi rạ xi ja k'ien én nda tsuhu Ntiạná,
tu xi k'úéntu tík'uhun espiritụhu xi nkú ts'ín mjehe Ntiạná, ndaha tsa ja
kichasehe xi nkú ts'ín y'entu ạsunntee.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nda n'exákạá ni xi kitsjáná Ntiạná

7 Ja tíbichú tiña nistjin nga n'ekje ngayjee ni xi tjín. Kui nga chạse
sinsihin ruu ni xi n'oo ko najmi tu n'ekj'áíyo nga chubakoo Ntiạná. 8 'Yún
mjena nga n'etjó xinkiu, ạt'ahạ kjuạtjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'ínndyjajnu.
9 N'ekjóhoon xinkiu ni'yanuu ko tsjo kat'enuu nga b'ạ n'oo.
10 Xi nkú nga ts'ín xki kjuạnda xi kin'ekjóhoon nga nkúnkú, b'ạ
ts'ín n'e chjónjihiin xinkiu kui niu. Ngandahạ xinkiu katumachjén
kjuạndoo, ạt'ahạ tjíhin nga nda n'e chjón nga nkúnkú kjuạndahạ
Ntiạná xi kin'ekjas'ennuu. 11 Tsa tjín xi kuinchjạ, én xi títsjáhạ Ntiạná
kui xi kanchjạ. Tsa tjín xi kuạsinko xuta, katasinko xi nkú ts'ín tíjña
nga'yún xi títsjáhạ Ntiạná. B'ạ ts'ín ạjihin ngayjee ni xi n'oo sạkúhu
rạ kjuạchánka Ntiạná. B'ạ kạma ạt'ahạ Jesucristo yjankiu. Kui xi
kas'ehe kjuạchánka ko nga'yún santaha tu nkjéhé ni. B'ạ katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín ndjá kuinchajián ni xi ts'e Ntiạná

12 Tjona jun, já nts'e. Najmi tu katuma nkjúnnuu ni xi tímat'on
nga ndjá tíchjut'ayák'unnuu, tsa b'ạ kamanuu tsa ni xi kj'ạí kui nii.
13 Tu sa ní tsjo kat'enuu nga tísakút'anuu kjuạ'un, kjuạ'un xi tạ j'ajin
Cristo, tu xi 'yún tse katumaha kjuạtsjonuu nistjin nga kạma chji
kjuạchánkahạ Cristo. 14 Tsa ch'on tí'minuu ạt'ahạ Cristo yjankiu, ¡á
b'ạ nda tjíhin ts'ạjun! Ạt'ahạ Espiritụhu Ntiạná tíjñajinnuu, Espiritu
xi tjíhin kjuạchánka. 15 Tjín xi un behe ạt'ahạ anima ts'ínk'ien, ko tsa
ndyjé ts'ín, ko tsa ch'on ts'ín, ko tsa chubạ tsungijihín yjoho kjuạ xi
tjíhin kj'ạí xutạha, tunga najmi b'ạhá katuma ạjinnuu. 16 Tunga tsa
tjín xi un tíbehe ạt'ahạ Cristo kits'ínkjas'ehen yjoho, najmi tu katuma
subahạ. Tu sa ní kats'íntsjoho Ntiạná ạt'ahạ Cristo tjenki.
17 Ja chubạ nga kuạtuts'ihin rạ Ntiạná nga kuạsehe mí nihi xi ts'ín xutạ.
Xutạ xi ts'e k'uạhạ rạ. Tsa ñá kuạtuts'inkohoná, ¿nkú sa ts'iíhin xi najmi
títs'ínkjáíhin én nda tsuhu Ntiạná? 18 Tsa 'ni b'anki xi naxu ts'ín, ¿yá xi behe
nkú k'úé ts'e xi najmi benkjún Ntiạná ko xi títs'ín ngatitsun? 19 Kui b'ạ maha,
xi f'ajihin kjuạnimạ nk'ie nga Ntiạná títsjánte, kats'ínkjas'en aniмạhạ ạya
ntsja xi kits'ínndahạ, kui xi ma 'yún tak'aán, ko tu nkú ndahá kats'ín.

B'i ts'ín títsuya Pedro xi nkú ts'ín chạsehe xutạ ninkuhu Ntiạná

5 An xi ndạchá ạjihin xutạ ninku. Tunkán kikiekohona
kjuạnimạhạ xi j'ajin Cristo ko tạ an xi sạkút'ana kjuạchánka xi

s'ejña chji ndyjun nkini. Tíbankihi jácháha xuta ninku xi tjín ajinnuu.
2 Chúhuun chutsankaha Ntianá xi kin'ekjas'ennuu. Chasohoo, tunga
najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kjua'yún tín'ehenuu. Ngayje níhi
k'un chasoho xi nkú ts'ín mjehe Ntianá. Ko ta ndaha tsa toon mjenuu,
tsa kui kjuaha nga chaseheruu. Chaso níhi at'aha mjenuu nga
chasoho xuta ninku.
3 Najmi tu ndjá n'ekoo xuta xi kin'ekúnntanuu. Tu sa ní t'ejña
chubayohoo xi nkú incha ts'iín xuta ninkuhu Ntianá. 4 B'a ts'ín
nk'ie nga kj'uaíkúchjihi yjoho Nda bastu k'aku, n'ekjóhoon chjíhi
kjuachánka xi najmi maha fe.

B'i ts'ín títsuya Pedro mí nihi xi chaseéhe nga kuintsubaá

5 Ko ta jun xi tí'minuu já xunkú, tíbankinuu nga chankjún jácháha
xuta ninku. Ngatento b'i ngján nimakjua n'esjo yjonuu nginkun
xinkiu, at'aha b'i ts'ín tjít'a:

Ntianá fi kontraha xi ngak'un,
tunga tsjáhá ra kjuanda xi nimakjua tjíntuyáha.

6 Kui nga n'e nimakjuahanu yjonuu kinte nga'yún chánkaha
Ntianá, tu xi kui k'uasjenk'ahanuu nk'ie nga kuichú chuba. 7 Ntianá
n'ekjas'ohoon ngayjee ni xi kjintahanuu, at'aha kui xi kjintaha ra jun.
8 Chase chubayohoo ni xi n'oo ko tintsuba ndo, at'aha ndanindoo
xi nda kontranu maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi tíb'éntsji nga
tíbangisjai xuta xi kjine. 9 Tankín kontrohoo ko ndjá tinchajiun nga
s'ejinnuu Ntianá. At'aha yo nga ta kui kjua'uhun xi títs'ín chúkjua já
nts'o xi tjín nga ngúsuhun asunntee.
10 Nk'ie nga ja un kabenuu chuba nistjin, Ntianá kikjin, kui xi
tsjáná ngayje tíkjá kjuanda, kui xi Cristo kits'ínchjén nga j'ájinná nga
sakúná kjuachánkaha xi najmi maha feya, ts'iín nga kamo xi tjíhin
nga kamo, tsjá nga'yúnnuu, ndjá ts'iínkinchánuu ko najmi ta tsufi
kuinchahanu. 11 Kui xi tu nkjéhé ni tjíhin nga'yún. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujuin

12 Silbano xi nda nts'é xihin, xi kixi fiko xáha, kui xi tsasinkona
nga kits'inntá xujuin. Chubahá ni xi tíbet'ánuu nga títsjaniyánuu ko
tíxinya kixinuu nk'ie nga ni xi tjít'a ei, kuihí xi kjuandaha Ntianá.
Ndjá tinchajiun kjuandoo.
13 Títs'ínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjín ante Babilonia. Kui xi
ta j'ájihin Ntianá xi nkúhu jun. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Marko, kui
xi ntína xihin. 14 B'i ngján tsjo n'e súniñohoo xinkiu.

Kas'enuu kjuajyu ngatento jun xi tintsubajihuun Cristo.

Xu̱ju̱n xi ma joho xi kits'ínntu ndạ̱ postru̱ Pedro̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñahạ̱ Pedro̱ xu̱tạ̱ ni̱nku̱

1 An Simon Pedro̱, an ndạ̱ musu̱ síhi̱n ko̱ ndạ̱ postru̱hu̱ Jesucristo̱ títs'inkjínu̱u xu̱ju̱i̱n jun xi ja tạ̱ kin'ekjóho̱on nga s'ejinnu̱u Nti̱ạ̱ná xi nkúhu ji̱n, tu̱ ngạ̱t'ahạ̱ nga nạ̱xu̱ kits'ín Jesucristo̱, kui xi Nti̱ạ̱ná ko̱ kui xi ts'ínk'ankiná. Ndahạ̱nkjún tjín nga s'ejinnu̱u.

2 Kas'e ṉkjúnnu̱u kju̱ạ̱nda ko̱ kju̱ạ̱jyu ạ̱t'ahạ̱ yo Nti̱ạ̱ná ko̱ Jesucristo̱ xi Ndạ̱ Nti̱ạ̱ná maha.

B'i̱ ts'ín tsakúya Pedro̱ xi nkú ts'ín tjíhin nga k'úéntu xu̱tạ̱ xi ts'e̱ Nti̱ạ̱ná

3 Ngạ̱t'ahạ̱ kju̱ạ̱chánkahạ̱ ko̱ kju̱ạ̱ndahạ̱ Nti̱ạ̱ná j'ájihinná. Ko̱ tu̱ ngạ̱t'ahạ̱ nga yaá xi j'ájinná, b'ạ̱ ts'ín nga'yúhu̱n kitsjákọhoná ngayjee̱ ni xi machjénná, tu̱ xi ku̱i̱ntsu̱bạ̱ tík'uhunná ko̱ tu̱ xi chạ̱nkjúhunná Nti̱ạ̱ná. 4 B'ạ̱ ts'ín kitsjáhaná ni xi kitsúya títjun, xi 'yún chjí ko̱ xi 'yún chánka, tu̱ xi b'ạ̱ ts'ín ku̱i̱yúhu̱ ru̱u ni xi nchjạ̱hạ̱ ani̱mạ̱hạ̱ xu̱tạ̱, ni xi títs'ínkatsúhu̱n ạ̱sunntei̱, tu̱ xi sạ̱kúhu̱nu̱u nga ku̱i̱ntsu̱bạ̱ tík'un xi nkú ts'ín tíjña tík'un Nti̱ạ̱ná.

5 Nk'ie nga ja s'ejinnu̱u Nti̱ạ̱ná n'e̱ kju̱ạ̱'yúhu̱n yjonu̱u nga t'esún sohọo nga kixi̱ tankínkọo yjonu̱u. Ko̱ nga kixi̱ tíbankínkọo yjonu̱u t'esún sohọo nga mankjinnu̱u ni xi ts'e̱ Nti̱ạ̱ná. 6 Ko̱ nga mankjinnu̱u t'esún sohọo nga ja manu̱u b'ech'ó su̱bọo yjonu̱u ni xi tjín ạ̱sunntee̱. Ko̱ nga ma b'ech'ó su̱bọo yjonu̱u t'esún sohọo nga tjínnu̱u kju̱ạ̱tsenta. Ko̱ kju̱ạ̱tsentọo t'esún sohọo nga tíyankjún Nti̱ạ̱ná. 7 Ko̱ nga tíyankjún Nti̱ạ̱ná t'esún sohọo nga tín'etjó xu̱tạ̱ ni̱nku̱, ạ̱t'ahạ̱ kui xi já nts'o maha. Ko̱ nga tín'etjó xu̱tạ̱ ni̱nku̱ t'esún sohọo nga tjínnu̱u kju̱ạ̱tjo.

8 Ạ̱t'ahạ̱ tsa b'ạ̱ n'e̱ ku̱i̱ntsu̱bọo ko̱ tsa tu̱ nkú b'ạ̱ n'e̱nú, kạ̱ma ndju̱út'a ni xi ja yohọo Ndạ̱ Nti̱ạ̱ná Jesucristo̱. Kui ni̱i̱ xi ku̱ạ̱si̱nkọnu̱u nga nda n'e̱tjusun ni xi n'o ko̱ najmi ku̱i̱ntsu̱bạ̱ ts'o. 9 Tu̱nga xi najmi b'ạ̱ ts'ín tjíntu, kui xi najmi ma chjihi̱. Kạ̱ ma. Títs'ínchaya nga ja tsichu ma jehe̱ ngatitsun xi kis'ehe̱ ni̱stjin nk'ie.

10 Kui b'ạ̱ maha, já nts'e, n'e̱ kju̱ạ̱'yún sahạ̱ ru̱u yjonu̱u nga tạ̱kúchjiu nga kju̱axi̱ nga Nti̱ạ̱ná ja kinchjạ̱nu̱u ko̱ j'ájinnu̱u. Ạ̱t'ahạ̱

tsa b'a n'e kuintsuboo, ndahachí najmi kuankíún t'axíhuun Ntianá.
11 B'a ts'ín k'uainte tsjo tsjohonuu nga kuitjás'oon má batéxuma sín
Nda Ntianá Jesucristo. Kui xi ts'ínk'ankiná.

B'i ts'ín títsuya Pedro mí kjuaha nga tu nkú tíbakúyahá ra xuta ninku

12 Kui nga ts'inkj'áítsjen tehentehenuu ni xi tíb'et'ánuu, ndaha tsa
ja yo ko ndaha tsa ja ndjá tinchajiun ni xi naxu tjín xi ja yo. 13 An
kjinena nga ts'inkj'áítsjennuu niu nk'ie nga tíijñaya sa yjoninte xu'bi.
14 At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bi, xi
nkú ts'ín y'éjña chjina Nda Ntianá Jesucristo. 15 Ko ts'ian nga'yún, nga
nk'ie nga ja k'uejñá asunntei, tu nkú n'ekjáítsjennú ni xi tíxinuu.
16 Nk'ie nga tsixínyaihi xi nkú ts'ín kj'uaí Ndantianá Jesucristo,
xi nkú ts'ín kj'uaíko nga'yún chánkaha, najmi én tsank'á xi najmi
chumi ni chjíhi ra kin'echjéin. Kjuachánkaha ní y'ejña chjii, kui xi
tunkuin tunkuin kiyahani. 17 Ntia Na'miná kitsjáha nga chankjún ko
nga s'ehe kjuachánka nk'ie nga kinu'yá ntaha Ntianá xi tu xí tjíhín ra
kjuachánka. B'i kitsú: "Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana." 18 Jin
kinu'yái nta xu'bi xi nibaha nk'a ján nk'ie nga tintsubakoi Jesucristo
tjennki xi má kama kjuankjúun.[a]
19 B'a ts'ín bitju naxuhu én xi kinchja já profeta nk'ie. Nda tín'o
tsa tíbasinñjuhuu éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi tíb'at'ai má jyuun
santa nkúhu nga kuichú ma sen nistjin xi ma ndyjuun ko niñu xi ma
chji nga ta jyuun ts'iín ndzjen ajin aniманuu. 20 Katumankjinnuu
nga ndaha nku ni xi kinchja já profeta, xi tjít'a xujun éhen Ntianá,
najmi ma mjenaxaá xi nkú ts'ín mjená. 21 At'aha najmi aniмaha
xuta nibaha ni xi kinchja já profeta. Espirituhu ní Ntianá kits'ín nga
kinchja xuta én xi nibaha ra Ntianá.

B'i ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjínjihin xuta ninku

2 Ajihin xuta xi ntje judio tjehen ra kis'e já profeta tsank'á, xi
nkú nga ta ts'ín s'e ajinnuu já maestru tsank'á. Kui xi já mañá
xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntianá. Kj'aí ni xi kuakúyanuu, kui xi
ts'iínkatsúnnuu. Najmi ts'iínkie yjoho nga Nda Ntianá xi ts'asjejihin.
B'a ts'ín kitsa ts'iín nibánehe ra yjoho nga n'ekje. 2 Nkjin xi incha
ts'iín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tu subahá maná. Kui ngat'aha jóo
ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjín. 3 Tu ngat'aha nga 'yún incha
mjehe toon, kui nga k'uanachahanuu nga kjé'anuu ni xi ts'ajun.
Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai tjíndaha ra yjoho xi ts'iínnijéhe ra. Ja tíjña
nda nistjin nga n'ekje.

---

[a] **1.18** "Tjennki má kama kjuankjúun." Chaseihi Mateo 17:1-5; Marco 9:2-7; Luca 9:24-35.

4 Nistjin nk'ie Ntiąná najmi kits'ínndyjat'ahą ntítsje xi incha kits'ín
ngatitsun. Ąjin ngąk'ien ní kikj'aníkj'aya. Má jyuun kingjáya'yún,
tjíntu nda nga n'ekokjuą. 5 Ko ta ndaha najmi kits'ínndyjat'ahą xutą
xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínkjekoho xi najmi kikienkjúhun. Tunga
máha Noe, kui xi y'éninjmí ni xi nąxu tjín, kui xi kin'enk'anki ko yatu
sa xutą.
6 Tą y'éjñanehe Ntiąná nga n'ekje nanki Sodomą ko nanki
Gomorrą. Tu nasuhú kits'ín ma nąxinantóo. B'ą ts'ín y'éjña
nkjúhun rą xutą xi s'e ąskahan xi najmi skuenkjún Ntiąná. 7 Tunga
kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku ndą xi nąxu kits'ín, xi un kikiehe nga
kikie xi nkú ts'ín y'entu xutą ch'onk'un xi kitsjántehe yjoho nga
kits'ín tu mí nihí ni. 8 Ąt'ahą ndą xu'bi xi nąxu kits'ín, xi y'ejñajihin
xutą xu'bo, xki nistjin un nkjún kikiehe nk'ie nga kikie ko kint'é ni
ch'onk'un xi kits'ín jóo. B'ą kamahą ąt'ahą je tjíyahą.
9 Kui b'ą maha, ngayjee nii bakúchji xi nkú ts'ín Ntiąná mahą
b'asjenki xutą xi benkjúhun ąjihin ni xi nibánehe, ko be xi nkú ts'ín
kuyáko xutą xi najmi nąxu ts'ín, xi tjíhin nga un skuehe nga kuichú
nistjin nga chąsehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutą. 10 Ko 'yún un
skuehe xi tjíntujín ni chuntí xi nchjąhą animąhą ko najmi benkjún xi
tjíhin xá nk'a ján. Kui jóo xi si ko tu mí nihí ni xi incha ts'ín. Najmi
tsankjún nga ch'on ts'ín nchjąyane xi i nk'a ján. 11 Tunga ntítsjee,
ndaha tsa 'yún tjíhin nga'yún ko nga nk'a tjen nga já xu'bo, najmi
ch'on ts'ín nchjąyane xi ch'onk'un xi tjíhin kjuąchánka ko najmi
batéjéne nginkun Ntiąná.
12 Tunga máha já xu'bo, chubą ch'ohón ts'ín nchjąne ni xi najmi
mankjihin. Kui xi nkú joyaha chu. Najmi mahą ts'ínnkjink'un. Chubą
tjíntuhú nga ts'ín ni xi nibá suba kuihi. Kui xi xi nkúhu chu xi nuba
ko n'ek'ien. Kui nga ndyjąha jóo xi nkúhu chu. 13 Ts'iínkjáíhin chjíhi
ni ch'onk'un xi incha ts'ín. B'ą tsu nga sakúhu kjuątsjo nk'ie nga
títs'íntsjojín tu mí ni ch'onk'uhún ni nga nistjiun. Kui jóo xi nkú
joyaha chuntí ko tsjían ąjinnuu. Santaha ts'íntsjojín kjuąnajmindahą
nk'ie nga kjinekonuu niñu.
14 Najmi ma be nda nku tąchjuún. Najmi mjét'íáhą nga ts'ín
ngatitsun. B'anąchąhą xutą xi najmi ndjá tíincha. Tu ni xí kitsą xáhá
ts'ínnkjink'un nkú ts'ín sąkúhu rą toon. Ni xi ts'ín, kui xi ngjuąikohо
má nga ndyją. 15 Ja ngji t'axíhin ni xi nąxu tjín ko ja kindyjajihin,
kui nga b'ą tíincha ts'íhin xi nkú kits'ín ndą profetą Balaam xi ntíhi
Beor. Kits'ín mje toon Balaam ko j'áchjí nga kits'ín ni xi najmi nda.
16 Tunga kichubatikohó ngąt'ahą ngatitsuhun. Búrrúhu, chu ch'á xi
najmi mahą nchją, ntąhą xutą kik'a nga y'éch'oho Balaam nga ts'iín
kjuąlukु xi títs'ín kai.
17 Já xi tíb'anąchąhą xutą, kui xi nkú joyaha ntá tixą xi najmi tjíhin
ntá, ninti xi tu má fikohó rą ntjo. Kui xi tjehen rą má tu xí jyuhún.

18 Incha nchja én ngak'un ko én xi najmi tjíhin sin. Bakúya nga ma n'e ni
xi nchjaha xuta ko nga ma ts'ín tu mí nihí ni. B'a ts'ín b'anachaha ra xi
as'ai kikjexíhín yjoho ajihin xuta xi tjíntujín ni xi najmi b'a tjín. 19 Ndaha
tsa ni xi ts'ínkatsúhun xuta tjí'yúhun, tunga chuba b'ahá incha tsu nga
ts'iín ndaíhi xuta. Tjí'yún jóo, at'aha ni xi ts'ín ngananá, kui xi b'é'yúnná.
20 Tsa ja incha tsankin t'axíhiín ni ch'onk'un xi tjín asunntei
at'aha kin'ekjáíhiín Nda Ntianá Jesucristo xi b'asjejinná, tunga tsa ta
kuijnejihín ngáhaná kui niu ko n'endyjahaá, 'yún ch'onk'un ma sahá
akahan. 21 Kui nga tu sahá ra nda tjín tsa najmi kikie jóo ni xi naxu
tjín, at'aha 'yún kama ch'onk'un sa nga kikie ni xi ndoo. B'a kamaha
nga ngji t'axíhin kjuatéxuma je xi kik'aihi. 22 Tíbitjusunjíhin jóo én xi
nchja xuta: "Nañóo ta kjine ta ma ngáha ni xi bisuhu. Chinka xi as'ai
mama kabinguya tím'otikjájin yjoho siu."

B'i ts'ín tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uaí ts'ínkokjua Nda Ntianá Jesucristo asunntee

3 Tjona jun, já nts'e. Xu'bi xi xi ma joho ra xujun xi títs'inkjínuu.
Xujun xu'bi ko xi tjuun y'et'ánuu tu xi n'ekj'áítsjehennu ni xi
ja tsakuyánuu. B'a kits'ian tu xi chahanu xi nkú ts'ín s'eyahanuu.
2 N'ekj'áítsjohoon yjonuu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nistjin
nk'ie ko kjuatéxuma xi tsakúyanuu já postru, kjuatéxumaha
Jesucristo xi Nda Ntianá maha ko kui xi ts'ínk'ankiná.
3 Katumankjin sisinnuu nga nistjin xi fekuu s'e xi k'úéntujín ni
ch'onk'un xi nchjaha animaha ko kuajnukie én xi ja kin'ekjóhoon. 4 B'i
incha kuitsu: "¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uaí ngáha?
B'aha ra nistjin nga k'ien ntje cháná santaha nd'ai, tu nkú b'ahá tíma
asunntei xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá."
5 Najmi mjehe ts'iínkj'áítsjen nga nistjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a
Ntianá kits'ínndakoho nk'a ján ko t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin
ntánijuo nibahaha ra ko ngat'aha ntánijuo kis'ejñaha. 6 Ko ngat'aha
ntánijuaha ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nistjin
nk'ie. 7 Tunga máha nk'a ján ko t'ananki xi tíjña nd'ai, kui xi ta kuihi
éhen Ntianá tíb'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tís'ejña nda santa nkúhu
nga kuichú nistjin nga chaseehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta ko
nga n'ekje xuta xi najmi kikienkjún Ntianá.
8 Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bi, já nts'ena. Nginkun Ntianá
nku nistjin, kui xi nkú joyaha nku mii nú. Ko nku mii nú, kui xi nkú
joyaha nku nistjin. 9 Najmi títs'ínk'andaya Ntianá nga ts'iíntjusun ni
xi kitsúya títjun, at'aha k'ua xi b'a maha nga títs'ínk'andaya. Tíbakú
nínuu kjuatsentaha Ntianá, at'aha najmi mjehe tsa tjín xi ndyja.
Mjehe nga ngatentee xuta ngjuaikj'áha ra animaha.
10 Xi nkú ts'ín tu ndyjaháná nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama
nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntianá. Kui nistjiun ndyjajihinsén nk'a

ján nga ni xi nkjún ts'ín kjuaneya, ko kamanantá nga kuiti ni xi kamandakoho ni xi tjín. T'anankiu ko ngayjee ni xi tjíhin kuiti.

11 Kui b'a maha, tsa b'a ts'ín n'ekatsún ngayjee niu, ¿nkú ts'ín tjíhin nga kuitsuboo ni ma? Tjíhin nga je kuintsuboo ko chankjún Ntianá 12 ko nga kamangimjenuu nga kuichú nistjin nk'ie nga ts'iín Ntianá ni xi kitsú nga ts'iín, nistjin nk'ie nga kuiti ko n'ekje nk'a ján ko nga nd'íu ts'iínnantá ni xi tjín. 13 Tunga máha ñá, tíchuyáá nku nk'a tsetse ko t'ananki tsetse, xi nkú ts'ín kitsúya títjun Ntianá. Yohó má nga naxu kuintsubaá nginkun Ntianá.

14 At'aha tíchuyóhoo ni xu'bi, jántsena, kui nga tjen nga'yúhun ruu yjonuu tu xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntianá ko tu xi najmi s'ehe ajinnuu ni xi chuntí ko tsa ni xi chubayané. 15 T'ejintak'un, tíbakúchjiná kjuatsentaha Ntianá tu xi títsjántehená nga k'uankiá. Ni xu'bi ja ta y'ét'anuu nda nts'ena Pablo. Kui xi xi nkú ts'ín tíjña kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntianá, b'a ts'ín yét'a. 16 Nga nkúnkú xujun xi kits'ínntu ta kui ni xu'bi kinchjanijmíyaha. Tjín ni xi y'ét'a xi 'ni mankjihin xuta. Kui niu xi fiko ngakjá xuta xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntianá ko xi najmi ndjá tíinchajin ni xi s'ejinná. Fiko ngakjá niu xi nkú ta ts'ín ta fikongakjá ni xi ja ta tjít'a. B'a ts'ín ta kuihi títs'ínkjihi yjoho má ndyja.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujuin

17 Kui b'a maha, já nts'ena, ja yo ni xu'bi. Kui nga chúhun ruu yjonuu tu xi najmi kjébéfehenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, ko tu xi najmi kuankín t'axíhin ruu ni xi ndjá tinchajiun. 18 Kasájin so kjuandaha Jesucristo ko kaya so ni xi ts'e, at'aha kui xi Nda Ntianá maha ko ts'ínk'ankiná.

¡N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka nd'ai ko santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

Xu̱ju̱n xi tjun kits'ínntu ndu̱ postru̱ Jua

B'i̱ ts'ín tsakúya Jua yáha Éẹ̱n

1 Tíb'eni̱jmíi̱hi̱ xi tu̱ b'u̱ ts'ín jahá tíjña santa nkúhu nga tuts'ihi̱n ni. Kinu'yái̱ ntu̱hu̱ ko̱ tukui̱n kiyako̱ho̱ni̱. Kiyai̱ ko̱ ntsu̱i̱ kin'eko̱ho̱ni̱. Kui xi Én xi ts'ínk'íéntu tík'un xu̱tu̱. [2]Y'ejña tík'un u̱jinni̱ ko̱ ji̱n kiyai̱. Tíbixínya kixi̱ ni xi kiyai̱ ko̱ tíb'eni̱jmíi̱ xi tíjña tík'un sín, xi y'ejñajihi̱n Nti̱u̱ Nu̱'miu̱ ko̱ xi ji̱n kis'ejña chjini̱.

[3]Xi kiyai̱ ko̱ kinu'yái̱, kui xi tu̱ tíb'eni̱jmíi̱hi̱ ko̱ jun, tu̱ xi b'u̱ ts'ín ko̱ jun nkuhú ku̱makoho̱ni̱. B'u̱ ts'ín nkuhú ku̱mangujinku̱á Nti̱u̱ Nu̱'miu̱ ko̱ Jesucristo̱ xi Ntíhi̱ maha. [4]Tíb'et'ai̱hi̱ ni xu'bi̱ tu̱ xi k'úé tsjo tsjoho̱nu̱u.

B'i̱ ts'ín tsakúya Jua nga ni xi n'eé bakúchji tsa kis'ejinná Nti̱u̱ná

[5]Tsakúyani̱ Jesucristo̱ nga Nti̱u̱ná, kui xi nd'í xi ts'ín ndzjen ko̱ ndahu̱chí najmi tjín má jyun u̱jihi̱n. Kui xi tíb'eni̱jmíi̱hi̱. [6]Tsa b'u̱ ku̱i̱xíaán nga Nti̱u̱ná ts'ẹ̱ná ko̱ tu̱ sa má jyuu̱hún tintsu̱bu̱ ngáá, tích'anu̱chu̱á ko̱ najmi tín'eé ni xi nu̱xu̱ tjín. [7]Tu̱nga tsa tintsu̱bu̱á má ndzjeẹ̱n xi nkú ts'ín tíjña Nti̱u̱ná má ndzjeẹ̱n, b'u̱ ts'ín nkuhú maku̱á xinki̱á ko̱ jníhi̱ Jesucristo̱ xi Ntíhi̱ Nti̱u̱ná ts'ín jená nga kjexínná ngayjeẹ̱ ngatitsunná.

[8]Tsa najmi tjínná ngatitsun ku̱i̱xíaán, tu̱ ñáha tích'anu̱chu̱hu̱á yjoná ko̱ najmi tíjñajinná ni xi nu̱xu̱ tjín. [9]Tsa n'ẹ̱kié yjoná nga tjínná ngatitsun, ts'i̱ínndyjat'aná ngatitsunná Nti̱u̱ná ko̱ ts'i̱ín jená nga kjéxinná ngayjeẹ̱ ni xi tjíntujínná xi najmi nu̱xu̱ nginku̱n. B'u̱ ts'i̱ín u̱t'ahu̱ ja kitsjá éhẹ̱n nga b'u̱ ts'i̱ín ko̱ ts'ín ni xi nu̱xu̱ tjín. [10]Tsa najmi tjínná ngatitsun ku̱i̱xíaán, tíya tsank'áá Nti̱u̱ná ko̱ najmi tíjñajin ani̱mu̱ná éhẹ̱n.

2 Jun ntínu̱, tíb'et'ánu̱u ni xu'bi̱ tu̱ xi najmi n'ẹ̱henu ngatitsun. Tu̱nga tsa tjín xi ts'i̱ín tjẹ̱n'yún ngatitsun, tíjñaná xi ku̱inchju̱ntjainá nginku̱n Nti̱u̱ Nu̱'miu̱, kui xi Jesucristo̱ xi nu̱xu̱ ts'ín. [2]Kui xi kitsjá yjoho̱ xi nkúhu chjẹ̱ tu̱ xi n'ẹ̱ndyjat'ahaná ngatitsunná ñá xi ja kis'ejinná. Ko̱ najmi tu̱ suba ngatitsunná kits'ínndyjat'a, ko̱ ní ngatitsuhu̱n ngayjeẹ̱ xu̱tu̱ xi tjín u̱sunnteẹ̱.

3 Tsa tín'etjusaán ni xi y'éjña Ntiạná, b'ạ ts'ín yahaná nga ja yaá
Ntiạná. 4 Tsa tjín xi: "An be" kuitsu, tunga tu sa najmi ts'íntjusuhún
ngá ni xi y'éjña, kui xi ndạ tsank'á. Najmi tíjñajin animạhạ ni xi nạxu
tjín. 5 Tunga xi ts'íntjusun éhẹn, kjuaxi nga kui xi ts'íntjo Ntiạná xi
nkú nga ts'ín tjíhin nga ts'iíntjo. Nk'ie nga b'ạ n'e bintsubaá, b'ạ n'e
yahaná nga tintsubạjiihín. 6 Xi tíjñajin ni xi ts'ẹ Ntiạná kuitsu, kui xi
xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo, b'ạ ts'ín tjíhin nga k'úéjña.

B'i ts'ín tíbatéxumahạ Jua xutạ ninku

7 Já nts'enạ, ni xi tíb'et'ánuu nd'ại, najmi ạs'ại tíb'éjñahá Ntiạná.
Kjuạtéxuma chá xi kin'ekjas'en nínuu santaha nga tuts'ihin ni
tíbet'ánuu. Kui kjuạtéxuma chá xu'bi, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie.
8 Tunga xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo ko xi nkú ts'ín tintsuboo b'éjña
chji nku ni tsẹtsẹ xi y'ahạ rạ ni xi y'éjña Ntiạná. Kui ni xi tíb'et'ánuu ẹi
ạt'ahạ ja j'ai ts'ín ndzjen nd'í xi ndoo. Kui nga ja tífi ndyjaha má jyuun.
9 Xi b'ạ kuitsu nga má ndzjeẹn síjña tunga tu sa unkiehé ngá
ndạ nts'ẹ, kui xi má jyuun síjñajin sa. 10 Xi tjoho ndạ nts'ẹ, kui xi
má ndzjeẹn síjña tehẹnte, má nga najmi tjín ni xi ts'iínkijnejihin
ngatitsun. 11 Tunga xi unkie ndạ nts'ẹ, kui xi má jyuun síjña ko yo
tsú'ba ko najmi be má xi tjẹhen tífi, ạt'ahạ ja kits'ínkạhạ má jyuun.
12 Jun ntínạ, títs'inntúnuu ạt'ahạ tu ngạt'ahạ ni xi kits'ín Jesucristo
kin'endyjat'ahạnuu ngatitsunnuu. 13 Ko jun xi tí'minuu nạ'mi, títs'inntúnuu
ạt'ahạ ja yo xi tu b'ạ ts'ín jahá tíjña santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi
tí'minuu já ạsti, títs'inntúnuu ạt'ahạ kin'e nganohoo ndạnindoo.
14 Jun ntínạ, ja kuats'inntúnuu ạt'aha ja yo Ntiạ Nạ'miu. Ko jun xi
tí'minuu nạ'mi, ja kuats'inntúnuu ạt'aha ja yo xi tu b'ạ ts'ín jahá tíjña
santaha nga tuts'ihin ni. Ko jun xi tí'minuu já ạsti, ja kuats'inntúnuu
ạt'ahạ tjínnuu ngạ'yún ko tíjñajin tehẹnte animạnuu éhẹn Ntiạná ko
ạt'ahạ ja kin'e nganohoo ndạnindoo.
15 Najmi tu n'etjó ạsunnteẹ ko tạ ndaha ni xi tsjá ạsunnteẹ. Tsa tjín
xi tjoho ạsunnteẹ, kui xi najmi tjoho Ntiạ Nạ'miu. 16 Ạt'ahạ ngayjeẹ
ni xi tsjá ạsunnteẹ najmi má tíjña Ntiạ Nạ'miu nibáhạ rạ. Ạsunnteẹ
ní nibáhạ rạ. Yo nibáhạ rạ nga nchjạhạ animạhạ xutạ ni xi tjín ko
nga mjehẹ ts'iínts'ẹ ni xi fásihin ko nga nk'a b'asje yjoho ngạt'ahạ ni
xi tjíhin. 17 Ja tífe nistjihin ạsunnteẹ ko ni xi nchjạhạ animạhạ xutạ,
tunga máha xi títs'ín xi nkú ts'ín mjehẹ Ntiạná, kui xi k'úéjña sín.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga chúhụún yjoná já xi fi kontrạhạ Jesucristo

18 Jun ntínạ, ja nistjin xi fekuu tintsubạá nd'ại. Ja kik'inyanuu nga
tjíhin nga kj'uạí xi ngjuại kontrạhạ xi kits'ín nibá Ntiạná,[a] ko xi nkú

---

[a] **2:18,22** "Xi kits'ín nibá Ntiạná" tsuhu rạ "Cristo".

kik'innuu b'a ts'ín nd'ai ja tíincha f'ai nkjún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tinchajián nistjin xi fekuu. 19 Kui xi incha tsitjujínni ei, tunga najmi já ts'ajihín niu. At'aha tsa já ts'ajin niu, najmi incha ngji t'axín ra kai. Tunga incha tsitjuhú tu xi b'a ts'ín kiya chji chjihi nga tjín xi najmi jin makoni.

20 Máha jun, Jesucristo kitsjánuu Espirituhu Ntianá ko ngatentoo mankjinnuu ni xi naxu tjín. 21 Tíb'et'á xujunnuu at'aha mankjinnuu ni xi naxu tjín. Najmi ngat'aha tsa najmi mankjinnuu, at'aha ní nga mankjinnuu, kui nga tíb'et'áhanuu. Ko mankjinnuu nga ndaha nku kjuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxu tjín.

22 Xi najmi ts'ínkjáíhin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá, kui xi nku nda tsank'á. Kui xi nda kontraha Jesucristo, at'aha najmi ts'ínkjáíhin nga Ntia Na'miná xi Ntia ko nga Jesucristo xi Ntíhi. 23 Tu yáhá ni xi najmi ts'ínkjáíhin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntianá, kui xi ta ndaha najmi tíjñajihin Ntia Na'miu. Tunga xi ts'ínkjáíhin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntianá, kui xi ta tíjñajihin Ntia Na'miu.

24 Kui b'a maha, t'ejñajin tehentehenu animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Tsa s'ejñajin tehente animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni, b'a ts'ín ko jun ta kuintsubajin tehentohoo Ntíu ko Ntia Na'miu. 25 Nga kuintsuba tík'un síaán, kui nihi xi kitsúya títjunná Jesucristo nga tsjáná.

26 Tíb'et'ánuu ni xu'bi at'aha tjín xi mjehe k'uanachanuu. 27 Tunga máha jun, tíjñajin tehentenuu Espirituhu Ntianá xi kitsjánuu Jesucristo. Najmi machjéhen tsa tjín xi kuakúyanuu, at'aha ta kuihi Espiritu bakúyayjenuu. Ni xi naxu tjín bakúyanuu, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'ín tsakúyahanuu Espiritu, b'a n'e tintsubajin tehentehe ruu Jesucristo.

28 Kui b'a maha nd'ai, ntína, tintsubajin tehentehe ruu Jesucristo, tu xi najmi jo jan kamahaná nk'ie nga kuakúchji yjoho ko najmi kama subaná nginkun nk'ie nga kj'uaí. 29 Yo nga naxu ts'ín Jesucristo. Kui nga ta tjíhin nga chahanu nga ngayjee xuta xi ts'ín ni xi naxu, kui xi kitsjáha Ntianá nga ntíhi kama.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga ntíhi Ntianá kits'ín maná

3 Chasoo xi nkú ts'ín tjo ts'atihi ñá Ntia Na'miná, nga santaha ntíhi Ntianá 'miná. Ko kjuaxi nga ntíhi Ntianá ñá. Kui kjuaha nga najmi behená xuta asunntee, at'aha najmi be Ntianá. 2 Jun já nts'ena, ñá xi ntíhi Ntianá nd'ai. Ko ndaha tsa najmi kjee yaá nkú k'úéntaá askahan, tunga yanáá nga b'a k'úéntaá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga kj'uaíkúchji yjoho, at'aha cha sisián xi nkú tjín. 3 Ko ngatentee xi b'a ts'ín tíkuyáha Jesucristo, kui xi títs'ín nga tín'e je nginkun Ntianá. B'a tí'be xi nkú ts'ín je Jesucristo.

4 Tu yáha ni xi títs'ín ngatitsun, kui xi tíbangane kjuatéxumaha Ntianá. Nk'ie nga biyuné kjuatéxumaha Ntianá, kui nii xi ngatitsuun.

5 Ja yo nga j'aikúchji yjohọ Jesucristọ tụ xi j'aikjexíhin ngatitsunná.
Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehẹ. 6 Kui b'ạ maha, ngayjeẹ xi tíjñajin
tehẹntehẹ rạ Jesucristọ najmi ts'ín ngatitsun. Tụnga ngayjeẹ xi títs'ín
ngatitsun, najmi kjẹe be Jesucristọ kọ tạ ndaha najmi kjẹe mankjihịn
yáha kui.
7 Jun ntínạ, najmi tụ ch'a xi k'ụạnạchạnụu. Xi ts'ín ni xi nạxụ
tjín, kui xi nạxụ nginkụn Ntịạná xi nkú ts'ín nạxụ Jesucristọ. 8 Tụnga
xi ts'ín ngatitsun, kui xi ndạnindoọ ts'ẹhẹ, ạt'ahạ ndạnindoọ kits'ín
ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihịn ni. Kui kjụạha nga j'aikúchjihi
yjohọ Ntíhị Ntịạná, tụ xi ts'ịínndyja xáhạ ndạnindoọ.
9 Ngayjẹe xi Ntịạná kitsjáhạ nga kạma ntíhị najmi nkahạ ts'ín
ngatitsun, ạt'ahạ kjụạtík'uhụn Ntịạná tíjñajihịn. Najmi nkahạ ts'ín
ngatitsun, ạt'ahạ Ntịạná kitsjáhạ nga kạma ntíhị. 10 B'ạ ts'ín s'ejña
chjihi yá xi ntíhị Ntịạná kọ yá xi ntíhị ndạnindoọ. Tụ yáhá ni xi najmi
nạxụ ts'ín kọ a rạ najmi tjohọ nts'ẹ, kui xi najmi Ntịạná ts'ẹhẹ.

B'ị ts'ín tsakúya Jua nga n'ẹtjáá xinkịá

11 Nga tjíhin nga b'ị ngjáán n'ẹtjáá xinkịá, b'ạ tsu én xi kinu'yó
santaha nkúhu nga tuts'ihịn ni. 12 Najmi b'ạha tụ n'eé xi nkúhu
Cain. Kui xi ndạnindoọ ts'ẹhẹ. Kui nga kits'ínk'iehen ndạ nts'ẹ. ¿Á
kits'ínk'iehen? Kits'ínk'ien ạt'ahạ nạxụ ni xi kits'ín ndạ nts'ẹ kọ máha
kui, ch'on kits'ín.
13 Jun já nts'enạ, najmi tụ ma nkjúnnụu tsa ts'ịín unkienụu
xụtạ ạsunnteẹ. 14 Ja yaá ñá nga tsitjujián ạjihịn ngabayoọ kọ nga
kụintsụbạ tík'aán nginkụn Ntịạná. Yaá ni xu'bị ạt'ahạ tjoná já nts'eé.
Xi najmi tjíhịn kjụạtjo, kui xi tíjñajin sa ngabayoọ. 15 Ngayjeẹ xi unkie
ndạ nts'ẹ, ndạts'ínk'ien anịmạhá xu'boọ, kọ ja yo nga nku ndạts'ínk'ien
anịmạ najmi tíjñajihịn kjụạtík'un sín.
16 Yaá ni xi 'mihị kjụạtjo ạt'ahạ Jesucristọ kits'ínkjas'en yjohọ
ngandaná. B'ạ tạ ts'ín kọ ñá tjíhin nga n'ẹkjas'eén yjoná ngandahạ
já nts'eé. 17 Tsa nku ndạnchịná tíbe nga ndyjat'ahạ ndạ nts'ẹ ni xi
machjéhẹn tụnga najmi kạma nịmạhá rạ, ¿a tíjñajin kjụạtjohọ Ntịạná
anịmạhạ? 18 Jun ntínạ, najmi tụ suba énnụu xi b'ạ kụitsụ nga tjínnụu
kjụạtjo nga chụbo. Tụ sa ní ni xi katakúchji nga tjínnụu kjụạtjo n'ọo.
19 Yaá nga ạjihịn ni xi nạxụ tintsụbạjián kọ najmi jo jan maná
nk'ie nga tintsụbạá nginkụn Ntịạná. 20 Kui nga ndaha tsa anịmạná
b'ạ títsu nga tjínná jé, tụnga 'yúhún chánka sa Ntịạná nga
anịmạná kọ kui xi beyjená. 21 Jun já nts'enạ, tsa najmi chumi nihi
xi títs'ínnijéná anịmạná, najmi jo jan maná nga tinchaá nginkụn
Ntịạná, 22 kọ kui tsjáná ngayjeẹ ni xi kụinchíhịí, ạt'ahạ tín'etjusaán ni
xi y'éjña kọ tín'eé ni xi sasíhịn.
23 Nga n'ẹ s'ejián Jesucristọ xi Ntíhị maha kọ nga b'ị ngján
n'ẹtjáá xinkịá xi nkú ts'ín y'éjña, kui xi kjụạtéxumahạ Ntịạná. 24 Xi

títs'íntjusun xi nkú ts'ín y'éjña, kui xi tíjñajin tehẹente Ntiạná kọ Ntiạná tíjñajin tehẹentehẹ xụtạ xu'bọ. Kọ ngạt'ahạ Espirịtụ xi kitsjáná, b'ạ tạ n'e yahaná nga kui tíjñajin tehẹentená.

B'ị ts'ín tsakúya Jua má xi kui Espirịtụhụ Ntiạná

4 Jun já nts'enạ, najmi tụ n'e s'ejiun ngatenteẹ xi b'ạ kụitsụnụu nga Espirịtụhụ Ntiạná títs'ín nga tínchjạ. Tụ sa ní chạsẹ sisihụun xi nkú kụitsụ, tụ xi b'ạ n'ẹ chạhanu tsa kjụaxi nga Espirịtụhụ Ntiạná tíjñajihịn a rạ najmi. Ạt'ahạ kitsejíhin ạsunnteẹ já profetạ tsank'á. [2]Xi b'ạ tsu nga yjoninte kik'a Jesucristọ nga j'ai ạsunnteị, kui niụ xi kụạkúchjinụu nga kui xi tíjñajihịn Espirịtụ xi ts'ẹ Ntiạná. [3]Kọ xi najmi b'ạ tsu nga b'ạ ts'ín j'ai Jesucristọ, kui xi najmi tíjñajihịn Espirịtụhụ Ntiạná. Espirịtụ ch'onk'un xi ts'ẹ ní ndạ kontrạhạ Cristọ tíjñajihịn. Ja kinu'yó nga tjíhin nga kj'ụạí xi ngjụạị kontrạhạ xi kits'ín nibá Ntiạná.[b] Kui ja tíjña ạsunnteẹ nd'ạị.

[4]Jun ntíntíntínạ, Ntiạná ts'ẹnụu kọ ja kin'e nganọhọo já profetạ tsank'á xu'bọ, ạt'ahạ xi tíjñajinnụu 'yún tjín sahạ nga'yún nga xi tíjñajihịn xụtạ ạsunnteẹ. [5]Kui já xu'bọ xi xụtạ ạsunnte. Kui nga ni xi ts'ẹ ạsunnteẹ nchjạnịjmíyaha kọ xụtạ ạsunnteẹ basínñjuhụ ni xi nchjạ. [6]Tụnga máha jịn, Ntiạná ts'ẹnị. Xụtạ xi ja be Ntiạná, kui xi basínñjunị. Xụtạ xi najmi Ntiạná ts'ẹhẹ, kui xi najmi basínñjunị. B'ạ n'e chạha yá xi tíjñajihịn Espirịtụ xi tsuya ni xi nạxụ tjín kọ yá xi tíjñajihịn jáninda xi b'anạchạ.

B'ị ts'ín tsakúya Jua mí nihi xi y'ahạ kjụạtjoọ

[7]Jun já nts'enạ, b'ị ngján n'ẹtjáá xinkịá, ạt'ahạ Ntiạná nibáhạ rạ kjụạtjoọ kọ ngayjeẹ xi tjíhịn kjụạtjo, kui xi kitsjáhạ Ntiạná nga ntíhị kạma kọ kui xi be Ntiạná. [8]Xi najmi tjíhịn kjụạtjo, najmi kjẹe be Ntiạná, ạt'ahạ kjụạtjohó Ntiạná.

[9]B'ị ts'ín tsakúchjiná kjụạtjohọ Ntiạná. Kits'ín nibá Ntí nku tutuhụ ạsunnteị, tụ xi ngạt'ahạ Ntíhị sạkúhuná nga kụintsụbạ tík'aán. [10]¿Mí nihi xi 'mihị kjụạtjoọ? Najmi tsa ñá xi kin'etjáá Ntiạná. Kui ní xi kits'íntjoná kọ kits'ín nibá Ntíhị tụ xi ts'ịínndyjat'aha ngatitsunná nk'ie nga kitsjá yjohọ xi nkúhu chjẹ. Kuihí ni xu'bị xi tsakúchji kjụạtjoọ.

[11]Jun já nts'enạ, tsa b'ạ ts'ín kits'íntjoná Ntiạná, kui nga kọ tạ ñá tạ tjíhin nga b'ị ngján n'ẹtjohoná xinkịá. [12]Ndaha nku najmi kjẹe be nkú tjín Ntiạná, tụnga tsa b'ị ngján n'etjáá xinkịá, Ntiạná tíjñajin tehẹentená kọ kjụạtjohọ s'ejña chji kikjin ạjinná.

[13]Yaá nga tintsụbạjin tehẹentehẹé Ntiạná kọ nga kui tíjñajin tehẹentená, ạt'ahạ kitsjáná Espirịtụhụ. [14]Kọ jịn kiya kikjiịn kọ

---

[b] **4:3** "Xi kits'ín nibá Ntiạná" tsuhụ rạ "Cristọ".

tíbixínyakixi nga Ntią Ną'miu kits'ín nibá Ntíhi tu xi ts'iínk'ankihi xuta xi tjín ąsunntee. 15Tu yáhá ni xi ts'iínkjáíhin nga Jesu xi Ntíhi Ntiąná, kui xi tíjñajin tehente Ntiąná ko Ntiąná tíjñajin tehentehe xuta xu'bo.

16Mankjinná ko s'ejinná nga tjoho ñá Ntiąná. Ntiąná kui xi kjuątjo, ko xi tíjñajin tehente kjuątjoo, kui xi tíjñajin tehente Ntiąná ko Ntiąná tíjñajin tehentehe xuta xu'bo. 17B'ą ts'ín s'ejña chji kikjihin kjuątjoo ąjinná, tu xi najmi jo jan kąmahaná nistjín nk'ie nga kuąsehe Ntiąná mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Ąt'ahą xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo, b'ą ts'ín tintsubąá ąsunntei. 18Má nga tjín kjuątjo najmi tjín kjuąbinkjun. Kjuątjo xi kui kikjiun, kui xi m'osje kjuąbinkjuun, ąt'ahą xi tjen kjuąhą, kui xi tsankjún. Kui b'ą maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tíjñajihin kjuątjo xi kui kikjin.

19Ñá tjoná Ntiąná ąt'ahą Ntiąná tjun kits'íntjoná. 20Tsa tjín xi: "Tjona Ntiąná", kuitsu ko tu sa unkiehé ngá ndą nts'e, kui xi tíb'anąchą. Ąt'ahą xi najmi tjoho ndą nts'e xi tíma tíbase'a, ¿nkú ts'ín ts'iíntjoho Ntiąná nga najmi tíbe? 21Xi tjoho Ntiąná tjíhin nga tą ts'iíntjo ndą nts'e. Kuihí kjuątéxuma xu'bi xi kin'ekjáiín.

B'i ts'ín tsakúya Jua ni xi ts'ín xi ntíhi Ntiąná

5 Ngayjee xi s'ejihin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiąná,[c] kui xi kitsjáhą Ntiąná nga ntíhi kąma. Ko ngayjee xi tjoho Ntią Nąmíná, kui xi tą tjoho ngayjee xi ntíhi Ntiąná. 2Nk'ie nga tjoná Ntiąná ko tín'etjusaán ni xi y'éjña, ya chji chjiá nga tą tjoná ngayjee xi ntíhi Ntiąná. 3Nga n'etjáá Ntiąná, kui xi tsuhu rą nga n'etjusaán ni xi y'éjña. Ko najmi ch'á xi áí ni xi y'éjña Ntiąná, 4ąt'ahą ngayjee xi ja ntíhi Ntiąná ts'ín nganą̨hą ąsunntei. Ko ngąt'ahą nga s'ejinná Jesucristo, b'ą ts'ín kin'e nganą̨hą rąá ąsunntee. 5Xi s'ejihin nga Jesu xi Ntíhi Ntiąná, kui xi ts'ín nganą̨hą ąsunntee.

B'i ts'ín tsakúya Jua xi nkú ts'ín Ntiąná y'éjña chji Jesu

6Ntánijua ko jní j'ai s'ejña chjihi Jesucristo. Najmi tu suba ntánijua, ntánijua ní ko jní. Ko Espirituhu Ntiąná tą tsuya kui nii, ąt'ahą kjuaxi ni xi nchją Espiritu. 7Jan maha xi b'éjña chji yáha Jesucristo: 8Espirituhu Ntiąná, ntánijuo ko jníu. Nkuhú b'ą incha tsu nga joon.

9Tsa n'ekjáíhiín én xi nchją xuta nga nchją̨nijmíyaha nku ni, tunga yúhún chjíhi rą én xi nchją Ntiąná. Á 'yún chjíhi rą, ąt'ahą Ntiąná xi kinchją nga y'éjña chji Ntíhi. 10Xi s'ejihin Ntíhi Ntiąná, kui xi animąhą tíjñajihin én xi kinchją Ntiąná nga y'éjña chji Ntíhi.

---

[c] **5:1** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristo".

Tunga xi najmi s'ejihin Ntianá, kui xi tíbe tsank'á, at'aha najmi s'ejihin én xi kinchja Ntianá nga y'éjña chji Ntíhi.
11 Nga kitsjáná nga kuintsuba tík'un síaán ko nga Ntíhi sakújinná kjuatík'un xu'bi, kui én xu'bi xi kinchja Ntianá. 12 Xi tíjñajihin Ntíhi Ntianá, kui xi tíjñaha kjuatík'uun. Tunga xi najmi tíjñajihin Ntíhi Ntianá, kui xi najmi tíjñaha kjuatík'uun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujuin

13 Kuak'iet'ánuu ni xu'bi, jun xi s'ejinnuu Ntíhi Ntianá, tu xi chahanu nga tíjñanuu kjuatík'un xu'bi ko kuintsuba tík'un síún.
14 Ma'yúnk'aán Ntianá, at'aha yaá tsa kuinchíhií xi nkú ts'ín mjehe nga kuinchíhií, kuasínñjuná. 15 Ko xi nkú ts'ín yaá nga Ntianá basínñjuhu tu mí nihí ni xi binchihií, b'a ta ts'ín yaá nga ja n'ekjáíhiín ni xi kuakinchihií.
16 Tsa tjín xi tíbe nga ngatitsun títs'ín nda nts'e, ko tsa ngatitsun xi títs'ín najmi ngabaya tjehen ra, nk'ie nga kuinchjako Ntianá kanchjantjai ko Ntianá tsjá ngáha ra nda nts'e nga k'úéjña tík'un. Ngatitsun xi najmi tjehen ra ngabaya tínchjaniimíyahana. At'aha tjín ngatitsun xi tjehen ra ngabaya. Najmi tíbankia nga chubantjo xi ts'iín ngatitsun xu'bo. 17 Ngayjee ni xi najmi nda xi ts'ín xuta, kui xi ngatitsun, tunga tjíhín ngatitsun xi najmi tjehen ra ngabaya.
18 Yaá nga xi kitsjáha Ntianá nga kama ntíhi najmi nkaha nga ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíhi Ntianá kuhun xuta xu'bo ko najmi ts'ínkoho ndanindoo. 19 Ko yaá nga Ntianá ts'ená ko nga ndanindoo batéxumaha ngayjee asunntee. 20 Ko ta yaá nga j'ai Ntíhi Ntianá ko kitsjáná kjuankjintak'un tu xi chahaná Ntia xi nku tutuu. Tintsubajihiín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Ntíhi Ntianá. Kuihí xi Ntia xi nku tutuu ko kui xi tsjáha nga k'úéntu tík'un sín xuta.
21 Jun ntína, tiyú t'axíhuun ntia xi xuta ts'ínnda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu ndą postrु Jua

B'i ts'ín kikjaniñahą Jua xutą ninkु

1 An xi ndącháhą xutą ninkु títs'inkjínुu xujुin jun xutą ninkु xi j'ájinnुu Ntiąná, xi tjona ąt'ahą tintsubąjián ni xi nąxु tjín. Ko najmi tु nku an xi tjoho jun. Ko ní tą tjoho jun ngayjee xutą xi ja mankjihin ni xi nąxु tjín. 2 Ąt'ahą ni xi nąxु tjín tíjñąjin tehente aniमąná ko tु nku s'ejñąjihínná tु nkjéhé ni.

3 Katsjánुu kjुąnda ko kjुąjyu ko katuma nimąhą jun Ntią Ną'miná ko Ndą Ntiąná Jesucristo xi Ntíhi Ntią Ną'miná. Kats'ínts'ejíhinnुu ni xi nąxु tjín ko kjुątjo.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáá xinkiá

4 Tsjo nkjún kamana nk'ie nga kikie k'ुą xutą ts'ąjun xi tíincha ts'ín ni xi nąxु tjín, xi nkú ts'ín y'éjña Ntią Ną'miná. 5 Ko nd'ąi já nts'eną, tíbankinुu nga b'i ngján n'etjáá xinkiá. Ni xi tíb'et'ánुu nd'ąi, najmi ąs'ąi tíb'éjñahá Ntiąná. Xi nkú níhi nga tuts'ihin ni kin'ekjóhoon ni xu'bi. 6 Kjुątjo 'mihi nga n'ee ni xi y'éjña Ntiąná. ¿Mí nihi xi y'éjña nga n'eé? Nk'ie nga n'etjáá xinkiá, xi nkú ts'ín kik'inyanुu nga tuts'ihin ni.

B'i ts'ín tsukúya Jua ni xi incha ts'ín já maestrु tsank'á xi tjín

7 Ąt'ahą tjíma nkjún ąsunnteे já tsank'á xi najmi ts'ínkjáíhin nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai ąsunntei. Xi b'ą títsu, kui xi tíb'anąchą ko kui xi fi kontrąhą xi kits'ín nibá Ntiąná.[a] 8 Chúhुun yjonुu tु xi najmi n'ekatsúnyahanu ni xi y'entjei ąjinnुu. Tsa chúhुun kui nii, n'ekjóhoon ngayjee ni xi kanénुu.

9 Tु yáhani xi k'ुésuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinjñajin ni xi kisakúyąhą, kui xi najmi be Ntiąná. Tunga xi síjñajin tehente ni xi tsakúya Cristo, kui xi be Ntią Ną'miु ko Ntíु. 10 Tsa tjín xi kुichúsenुu ko najmi kुąkúyanुu ni xi tsakúya Cristo, najmi tु

---

[a] 1:7 "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhु rą "Cristo".

n'ekjóhoon ni'yanuu ko ta ndaha najmi tu suniñohoo. 11 At'aha
xi kjúániñaha, kui xi tíbasinko xuta xu'bo nga tífikondju xá
ch'onk'uhun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujuin

12 Tjín nkjún sana ni xi xínnuu, tunga najmi mjehéna xujun
k'uet'ánuu. Mjena kfíntsubek'únnuu ko kuinchjaniijmíkonuu nga
kuichusenuu, tu xi b'a ts'ín tu xí tsjohó k'úéhená.
13 Títs'ínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xinkiu xi tjín ei xi Ntianá ta
j'ájihin.

Xu̱ju̱n xi ma jahan xi kits'ínntu nda̱ postru̱ Jua

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Jua Gayo̱

1 An xi nda̱cháha̱ xuta̱ ni̱nku̱ títs'inkjíhi xu̱ju̱i̱n nda̱ xinkjían Gayo̱.
Tjo kju̱axi̱na ji.
2 Ji nda̱ nts'ena̱, bankihi̱ Nti̱a̱ná nga xi nkú ts'ín nda tísájin ni
xi ts'e̱, b'a̱ ta̱ ts'ín nda kasakú ni̱yáhi ngayjee̱ ni xi n'e̱i̱ ko̱ nga nda
ni̱stjin xi tsjáhi nga ku̱i̱nchin. 3 A̱t'aha̱ tsjo ṉkjún kamana nk'ie nga
j'aisena k'u̱a̱ já nts'eé nga kitsúyana ni xi kikie, nga tu̱ nkú tje̱nnkiní
Nti̱a̱ná ko̱ nga xi nkú ts'ín tisinjñajin ni xi yaha̱ ra̱ ni xi na̱xu̱ tjín.
4 Nga nt'e nga ntína̱ tíi̱nchajin ni xi na̱xu̱ tjín, kui nihi xi 'yún tsjána
kju̱a̱tsjo.

B'i̱ ts'ín kitsúya Jua xi nkú ts'ín Gayo̱ tsasinko̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱ xi j'aik'úhu̱n

5 Ji nda̱ts'ena̱, tín'ei ni xi b'a̱ tjín nk'ie nga tíbisinko̱i̱ já nts'eé ko̱
'yún ṉkjún sa nda tín'ei nga tíbisinko̱i̱ xi nibáha xin nanki. 6 Nginku̱n
xu̱ta̱ ni̱nku̱ kitsúya já nts'eé xu'bi̱ xi nkú ts'ín tjohi. Ko̱ nda n'e̱i̱ tsa
ku̱i̱si̱nko̱i̱ nga ts'i̱ínndju̱ú ngáha ni̱yáha̱, a̱t'aha̱ b'a̱ ts'ín tjíhin nga
ku̱i̱si̱nka̱á xu̱ta̱ xi ts'ínxát'aha̱ Nti̱a̱ná.
7 A̱t'aha̱ tjoho̱ Jesucristo̱, kui nga i̱ncha tsitjuhu nankihi̱. Najmi
i̱ncha kits'ínkjáíhi̱n ni xi ts'e̱ xu̱ta̱ a̱sunntee̱. 8 Kui b'a̱ maha, tjíhin nga
k'u̱a̱i̱ntehe̱ ra̱á ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bi̱, tu̱ xi ku̱i̱si̱nko̱honá
nga k'u̱éni̱jmí ni xi na̱xu̱ tjín.

B'i̱ ts'ín kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'ín Diotre̱fe̱

9 Kits'inkjíhi̱ nku xu̱ju̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱, tu̱nga máha Diotre̱fe̱, tsjoho̱
nga tu̱ nku kuihí ku̱a̱téxumaha̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱. Najmi títs'ínkjáíhi̱n xá
xi tjínni̱. 10 Kui kju̱a̱ha, tsa kfíhinna yo̱, ts'innisihi̱ ra̱ ni xi títs'ín.
A̱t'aha̱ én tsank'á tíkjesíntje̱nneni̱ ko̱ ch'on ts'ín tínchja̱yaneni̱. Ko̱
najmi tu̱ nku ni xu'bi̱ xi títs'ín. Ta̱ najmi ts'ínkjáíhi̱n já nts'eé xi
bichúk'uhu̱n. B'échjaha̱ xi mjehe̱ ts'i̱ínkjáíhi̱n já nts'eé ko̱ m'osje
a̱jihi̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱.

11 Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'ín já ch'onk'uun. Ni xi ts'ín
ní já xi nda ts'ín, kui xi n'ei. Xi nda títs'ín, kui xi Ntianá ts'ehe. Tunga
xi ch'on títs'ín, kui xi najmi kjee be Ntianá.

B'i ts'ín kitsúya Jua nga nda títs'ín Demetrio

12 Ngayjee xuta tsuya nga nda títs'ín Demetrio, ko kjuaxi kjáíhin ni
xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahani nkú nda ts'ín ndo. Ji yai
nga kjuaxi ni xi chubai.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujuin

13 Tjín nkjún sana ni xi xíhin, tunga najmi mjehéna xujun
k'uet'áha, 14 at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíkoho.
15 Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjín ei tíincha ts'ínkjihi kjuasuniña,
ko ta tjehin ichí kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjoni xi tjín yo.

Xu̱ju̱n xi kits'ínntu Juda̱

B'i̱ ts'ín kikjaniñaha̱ Juda̱ xu̱ta̱ ni̱nku̱

1 An Juda̱, an xi nda̱ musu̱ síhi̱n Jesucristo̱ ko̱ nda̱ nts'é tíxihi̱n
Santiago̱, títs'inkjínu̱u xu̱ju̱i̱n jun xi kichj'ajinnu̱u. Nti̱a̱ Na̱'miná tjoho̱
jun ko̱ tíkunnu̱u Jesucristo̱.
2 Katuma ni̱ma̱ha̱ Nti̱a̱ná jun ko̱ 'yún katsjánu̱u kju̱a̱jyu ko̱ kju̱a̱tjo.

B'i̱ ts'ín tsakúya Juda̱ ni xi ts'ín já maestru̱ tsank'á xi tjínjihi̱n xu̱ta̱ ni̱nku̱

3 Já nts'e, ja nd'a̱i mje ṉkjúhunna nga k'uet'ánu̱u xi nkú ts'ín
nkuhú ts'ankiá. Nd'a̱i̱ tjíhin nga tíb'entúnu̱u ko̱ tíbankinu̱u nga
n'e̱ chúkju̱o̱ nga ti̱nchajiun xi nkú ts'ín s'ejinná, kui xi nkuhú nga
kin'ekjas'ehe̱n ra̱ xu̱ta̱ xi kikj'áts'e̱ Nti̱a̱ná. 4 B'a̱ tíxian a̱t'aha̱ k'u̱a̱ já
xi jas'enjin mañaṉu̱u. Kui xi ja nd'a̱i tíjñanehe̱ ra̱ ni xi kanéhe̱ a̱t'aha̱
najmi nda kits'ín. Najmi benkjún Nti̱a̱ná jóo̱ ko̱ tíi̱ncha ts'ínkj'óntjaiya
kju̱a̱ndaha̱ Nti̱a̱ná. B'a̱ tíi̱ncha tsu nga nk'ie nga kju̱a̱ndaha̱ Nti̱a̱ná
tintsu̱ba̱jián ma n'eé tu̱ mí nihí ni. Ko̱ najmi ts'ínkjáíhi̱n Jesucristo̱ xi
Nda̱ Nti̱a̱ná maha ko̱ xi batéxumaná.
5 Ndaha tsa ja kisakúyanu̱u ni xi xínnu̱u, tu̱nga mjehéna
ts'inkj'áítsjennu̱u. Nti̱a̱ná ts'asjejin xu̱ta̱ xi ts'e̱ nga kik'onsje a̱nte
Egipto̱ ko̱ a̱skahan kits'ínkjesun xi najmi kis'ejihi̱n. 6 Ko̱ ntítsje xi
najmi kixi̱ kits'íntjusun xá xi kik'a̱i̱hi̱ nga tu̱ y'éntu masehén a̱ntehe̱,
kui xi kjintuyá'yún sín má jyuu̱n santa nkúhu nga n'e̱ko̱ku̱a̱ nk'ie nga
ku̱i̱chú ni̱stjin chánka nga cha̱se̱he̱ mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xu̱ta̱.
7 B'a̱ ta̱ i̱ncha kits'ín xu̱ta̱ xi kis'e nanki Sodoma̱ ko̱ nanki
Gomorra̱ ko̱ nanki xi tjíndaihi̱, xi nkú nga i̱ncha kits'ín ntítsjee̱.
I̱ncha kits'ínkas'ehe̱n yjoho̱ nga chu̱ba̱ kikjantuko̱hó xinkjín. Najmi
kikienkjún yjoho̱ nga 'yún tse ni xi i̱ncha kits'ín. Kui nga kin'e
nibájenehe̱n ra̱ nd'í xi najmi maha̱ 'meyaha. B'a̱ ts'ín kik'a̱i̱hi̱ ra̱
kju̱a̱'un. Kui niu̱ xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éhe̱é̱n
Nti̱a̱ná.
8 Ko̱ b'a̱ ta̱ ka̱maha̱ já xi jas'ejín mañaṉu̱u. Nga̱t'aha̱ nchi̱nihi̱
títs'ín chu̱ntíhi yjoho̱ nginku̱n Nti̱a̱ná, najmi benkjún xi tjíhi̱n xá ko̱
ch'on ts'ín nchja̱yane xi i nk'a ján. 9 Najmi ma b'a̱ n'e, ta̱ santaha
ntítsje k'aku̱ Miguel najmi b'a̱ kits'ín. Nk'ie nga tíkjánko̱ nda̱nindoo̱

nga tíkjányaha yjonintehe Moise, najmi kama k'un tsa ta kuihi
kits'íhin kjua yjoho. Tu sa ní b'i kitsú: "¡Ntianá kats'ínnijéhi ni xi
tín'ei!" 10 Tunga máha já xi jas'ejin mañanuu, chuba ch'ohón ts'ín
nchjayane ni xi najmi mankjihin. Ko máha ni xi mankjin suba kuihi,
xi chuba ts'ínkjáíhín ra xi nkú joyaha chu nga najmi ts'ínnkjink'un,
kui ngat'aha ni xu'bi títs'ínkatsúhun yjoho.
11 ¡Nima rú ts'íhin jóo! Ngakjá tjíma xi nkú ts'ín ngakjá kikjatsú'ba
Cain. At'aha 'yún mjehe toon, kui nga títs'ínndyjajihin ra yjoho xi
nkúhu nda profeta Balaam. Ko at'aha incha fi kontraha xi tjíhin xá,
kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.
12 Nk'ie nga ajihin kjuatjoho Nda Ntianá ma ñjakúko xinkiu, ta
bichú jóo yo, tunga najmi kjehén ra niyá nga k'úéntujínnuu jóo.
Chuba kjinehé ko 'bi nga najmi chumi nihi xi nusihin. Xi nkú joyaha
ninti xi najmi tjíhin ts'í jóo, xi tu má xi tjehén ni fikohoo ntjo. Ko
xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjaha tu nga nistjihin, xi nkúhu yá
xi kjamaha kjin kichjuyanji, yá xi tu xí jahá k'ien. 13 Xi nkú ts'ín
baténdzjo xúhu t'éhen ntáchak'uun nga 'yún, b'a ts'ín bakúchji jóo ni
ch'onk'un xi ts'ín, ni xi tjíhin nga kama subaha kai. Kui xi nkú joyaha
niñu xi kindyjajihin niyáha. Kui xi tjen síhin má jyuun.
14 Kits'ínkjó Ntianá jóo nk'ie nga kits'ínkinchja Enoc. Enoc kui
xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'i kitsú: "An kikie nga j'aiko
Ntianá nkjin nkjún mii ntítsjehe, 15 tu xi kuasehe ra mí ni xi nda
kits'ín ko mí ni xi najmi nda kits'ín ngayjee xuta ko tu xi xi najmi
benkjúhun Ntianá k'uéjñanehe ra mí nihi xi tjehen. B'a n'ehe tu
ngat'aha ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'ín ko tu ngat'aha ni
ngayjee én ch'on tsu xi incha kitsúhu Ntianá."
16 Najmi tjín ni xi sasíhin já xu'bi. Tu mí nihí ni xi b'a ts'ínko.
Nkuhú ni xi nchjaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yjoho nga
nchja, ko tu xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjayane k'ua xuta.

B'i ts'ín kitsjániyáha Juda xuta ninku

17 Tunga jun já nts'ena, n'ekj'áítsjon én xi kitsúya títjun já postruhu
Nda Ntianá Jesucristo. 18 B'a kitsúnuu: "Nistjin xi fekuu s'e xuta
xi kuajnukie ni xi ts'e Ntianá ko k'úéntujín ni ch'onk'un xi incha
fásihin." 19 Kui xutaha xi bakjánya xuta ninku, xi ts'ín ni ch'onk'un xi
nchjaha animaha. Najmi tíjñajihin Espirituhu Ntianá.
20 Tunga máha jun, já nts'ena, ndjá tinchajiun xi nkú ts'ín
s'ejinnuu, kui xi tu xí naxuhú nginkun Ntianá. Ko xi nkú ts'ín
tsjániyánuu Espirituhu Ntianá, b'a ts'ín chubakoo Ntianá.
21 Katjindjukonuu kjuatjoho Ntianá nga chúyohoo nistjin nga Nda
Ntianá Jesucristo ts'iínk'iéntu tík'unko sínná kjuanima tak'uhun.
22 Katuma nimanuu xi jo jan tímaha. 23 N'esjejiun ajin nd'íu xi yo
tjíntujín. Xi machjéhen nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga

chúhún ruu yjonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'iínkatsúhunnuu ni ch'onk'un xi kits'ín.

B'i ts'ín kits'íntsjoho Juda Ntianá

24 Ntianá tjíhin ngaʼyún nga kúnnuu tu xi najmi kuankín t'axíhin ruu ni xi ts'e, ko ts'iín nga najmi chumi nihi xi chjuntí s'enuu ko tsjánuu kjuatsjo chánka tu xi kuinchahanu nginkun nistjin nk'ie nga kuakúchji kjuachánkaha. 25 Nku tutuhú kui xi Ntianá xi ts'ínk'ankiná. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chánka ko nga kui xi batéxuma, ko nga kui xi tjíhin ngaʼyún, tu ngat'aha Nda Ntianá Jesucristo. B'a kama ko tu nkjéhé ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xu̱ju̱n xi tjít'a ni xi y'éjña chji Jesucristo̱ nga ka̱ma

B'i̱ ts'ín b'aha̱ ra̱ xu̱ju̱i̱n

1 Jesucristo̱ y'éjña chji ni xi tjít'a xu̱ju̱n xu'bi̱. Nti̱a̱ná kits'ínkjas'ehe̱n tu̱ xi kui ku̱éjña chjihi̱ ra̱ xu̱ta̱ xi ts'e̱ ni xi tjíhin nga ka̱ma xatí. Kits'ín nibá ntítsjehe̱ tu̱ xi ku̱a̱kúchjihi̱ ra̱ ni i̱ Jua, kui xi nda̱ musu̱hu̱. 2 E̱i̱ títsuya Jua ni xi kama chjihi̱, kui niu̱ xi éhe̱n Nti̱a̱ná ko̱ ni xi kitsúya Jesucristo̱.

3 ¡Á b'a̱ nda tjíhin ts'e̱ xi ts'ínyaha én xu'bi̱ xi kits'ín nibá Nti̱a̱ná, ko̱ á b'a̱ nda tjíhin ts'e̱ xi basínñjuhu̱ ra̱ ko̱ ts'ínsihi̱n ra̱ ni xi tjít'aha e̱i̱, a̱t'aha̱ ja tífi tiña ni̱stjiu̱n!

B'i̱ ts'ín kits'ínkjihi̱ Jua kju̱a̱suniña xu̱ta̱ ni̱nku̱

4 An Jua títs'inkjínu̱u xu̱ju̱i̱n, ni̱nku̱ yatu xi tintsu̱bo̱o a̱nte Asi̱a̱. Katsjánu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu Nti̱a̱ná xi tíjña, y'ejña ko̱ kj'u̱a̱í. Katsjánu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu espiri̱tu̱ xi yatu i̱ncha maha xi tjín nginku̱n má b'ejña Nti̱a̱ná nga batéxuma. 5 Katsjánu̱u kju̱a̱nda ko̱ kju̱a̱jyu Jesucristo̱ xi títsuya ni xi ts'e̱ Nti̱a̱ná. Kui xi tjun j'áíyaha̱ a̱jihi̱n xu̱ta̱ k'ie̱n ko̱ batéxumaha̱ já rei̱ xi tjín a̱sunntee̱. Kui xi tjoho̱ ñá ko̱ tsaténdzjo jníhi̱ nga kits'ínkjejnú ngatitsunná. 6 Kits'ín maná xu̱ta̱ xi ts'e̱ tu̱ xi ku̱a̱texumahaná ko̱ n'e̱tsjoo̱hó Nti̱a̱ha̱ ko̱ Na̱'mihi̱ xi nkúhu já na̱'mi xi ts'e̱. ¡Kas'ehe̱ kju̱a̱chánka ko̱ katatéxuma santaha tu̱ nkjéhé ni! B'a̱ katuma.

7 ¡Cha̱so̱o, kui xi nibájin ni̱nti̱u̱! Ngayjee̱ xu̱ta̱ sku̱e̱he̱, santaha ko̱ já xi kik'íénjinkihi̱ ki̱cha̱. Kji̱ntá nkjún ngayjee̱ xu̱ta̱ na̱xi̱nantá xi tjín a̱sunntee̱ nk'ie nga sku̱e̱he̱. Joho̱n, b'a̱ katuma.

8 "An xi xi tjuhun ko̱ xi fekuhu", títsu Nti̱a̱ná xi tjíhi̱n nga'yún, xi tíjña, y'ejña ko̱ kj'u̱a̱í.

B'i̱ ts'ín tsakúchji yjoho̱ Jesu

9 An nda̱ nts'o Jua ta̱ tíf'a̱jian kju̱a̱'un xi tíi̱ncha bitja̱jíún. Jun ko̱ an Nti̱a̱ná tíbatéxumaná. Jun ko̱ an tín'e chúkju̱á kju̱a̱ni̱ma̱ nga nkuhú maka̱á Jesu. Tsáte̱jñanijé xjo̱ xi 'mi Patmo̱ a̱t'aha̱ y'eni̱jmíá éhe̱n Nti̱a̱ná ko̱ kits'inkíé yjona̱ nga Jesu tje̱nnkia. 10 Nku tuminku̱

j'aijínna Espirituhu Ntianá ko ástán kint'e nga nibaha nku nta xi tu xí 'yúhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. 11 B'a kitsúna:

—T'et'a xujuin ni xi chai ko n'ekjíhi ninku yatu xi tjín ante Asia, ninku xi tíjña nanki Efeso, xi tíjña nanki Esmirna, xi tíjña nanki Pergamo, xi tíjña nanki Tiatira, xi tíjña nanki Sardi, xi tíjña nanki Filadelfia, ko xi tíjña nanki Laodicea.

12 As'ai kits'ink'ótjiya tu xi skuehena yá xi tínchjakona. Nk'ie nga kits'ink'ótjiya, kikie yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjen. 13 Ajihin nd'í xi ts'ín ndzjeen kikie xi b'a tjín Ntíhi Ndax'iun tjín. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku ko nku ni toonsine tjíkjá 'mehe. 14 Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsanka ko xi nkú joyaha nch'án. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

15 Tíbat'ai tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronce xi kin'e'na nga kin'echuhun. Tu xí 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'ín faneya ntáje nga 'yún xu. 16 Ntsja kixi tjít'aha yatu niñu ko ts'a tsitjuhu nku kicha ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba. B'a tjín ankjín xi nkú joyaha ts'íu nga 'yún bat'ai.

17 Nk'ie nga kikie, jáikijne kinte tsuku ko b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixi ko b'i kitsúna:

—Najmi tu binkjuin. An xi tjuhun ko xi fekuhu 18 ko xi tíjña tík'un. Tsaya tunga nd'ai tíijña tík'an tu nkjéhé ni. An tíjñana yubihi ngabayoo ko antehe xuta k'ien. 19 T'et'ai ni xi kuayai, ni xi tíma nd'ai ko ni xi kama askahan. 20 B'i tsuhu ra ni xi tíjña 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsa kixia ko ni toonsine yatu xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjeen. Niñu xi yatuu, kui xi ntítsje xi basehe ninku xi yatuu. Ko ni xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjen xi yatuu, kui xi ninku xi yatuu.

B'i tsu én xi kits'ínkjihi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Efeso

2 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúíhi ntítsjehe xuta ninku Efeso: "B'i títsu xi tjít'aha niñu xi yatuu ntsja kixi, xi tsú'bajin kamasehen ni toonsine xi yatu xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjeen: 2 Be ni xi tín'ei, xi nkú ts'ín tíb'enki kjuanima xá xi tín'ei ko xi nkú ts'ín tín'e chúkjuai. Be nk'ie nga najmi sasíhin ni xi incha ts'ín já ch'onk'uun. Kichjut'ayák'uin já xi já postru tíincha ts'ín ma mañá yjoho ko kiyai nga já tsank'á niu, nga najmi já postru. 3 Tín'etsentai kjuanima xi tíbitjajín ko tín'e chúkjuai kjuanima xi tísakúhi ngat'ana. Najmi tífehe tak'uin.

4 'Tunga najmi tísasíhínna ngat'a ts'i nga najmi ta tjíhin ri kjuatjo xi kis'ejñahi nga tjuhun. 5 Kui nga n'ekj'áítsjehenni ni xi ja kin'e t'axín. T'inchj'aha ri animahi ko n'e ngáhani xi nkú kin'ei nga tjuhun. At'aha tsa najmi b'a n'ei, kjúáisehe ko kjexían ni xi síjñasun nd'í xi ts'ín ndzjen xi ts'i má nga tíjña. B'a ts'ian tsa najmi k'úínchj'aha ri animahi.

6 ’Nda tjín nga najmi sasíhin já nicolaita. An ta najmi sasínna
jóo.
7 ’¡Xi tjen tjabaxíñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!
Xi ts'iín ngana, kui xi tsjaha nga kjine tuhu yá xi ts'ínk'íéntu tík'uhun
xuta, xi síjña ndjiojmihi Ntianá.”

B'i tsu én xi kits'ínkjihi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Esmirna

8 ’B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúíhi ntítsjehe xuta ninku Esmirna: “B'i
títsu xi tjuun koo xi fekuu, xi k'ien koo xi tíjña tík'un ngáha: 9 Be nga
tíyai kjua'un koo nga x'ain, tunga nk'ie nga basehe, nchiná ní. Be nga
tínchjatit'aihin xuta xi ntje judioo tíincha ts'ín ma mañá yjohoo. Najmi
xuta judioo niu. Xuta xi yjanki níhi ndanindooo niu. 10 Najmi tu binkjuin
kjuanima xi kuitjánki. At'aha k'ua xuta xi ts'ajun ts'iínkjas'en nubayá
ndanindooo tu xi chjút'ayák'uhunnuu. Te nistjin tjíhin nga sakúnuu
kjua'un. Ndjá tisinjñai ndaha tsa tjíhin nga kuayáí, koo an tsjaha
corona xi k'uaihi xuta xi k'úéntu tík'uun.
11 ’¡Xi tjen tjabaxíñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!
Xi ts'iín ngana, kui xi najmi ta skuehe ngabaya xi ma jooo.”

B'i tsu én xi kits'ínkjihi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Pergamoo

12 ’B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúíhi ntítsjehe xuta ninku Pergamoo: “B'i
títsu xi tíjñaha kicha ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba: 13 Be ni xi tín'ei
koo nga má tíjña ndanindooo nga tíbatéxuma tinchin. Tu nkú kixihí
tisinjñai koo tu nkú tís'ejihín ri an, b'aha ra nistjin nga kin'ek'ien
nda musuna Antipa xi y'énijmína. Kin'ek'ien ajinnuu má nga tíjña
ndanindooo.
14 ’Tunga tjíhín ni xi najmi tísasínna xi tín'ei. At'aha tjíntujíhin
k'ua xi tíincha ts'ín ni xi tsakúya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a
nda rei Balac xi nkú ts'ín kama ts'iínkijnejihin ngatitsun xuta xi
ntje Israel tjehen ra, tu xi incha kjinehe chje xi kik'aihi ra ntia xi
ts'ínndaha ntsja xuta koo tu xi chuba incha kjúántukoho xinkjín.
15 Koo ta tjíntujíhin k'ua xi tíincha títs'ín sa ni xi bakúya já nicolaita.
16 Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi b'a n'ei, kjúáise
xatíhi koo kicha xi tíbitjuhu tsu'bá kjankohona xuta xi b'a tíincha
ts'íun.
17 ’¡Xi tjen tjabaxíñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!
Xi ts'iín ngana, kui xi tsjaha nga kjine manaa[a] xi tíjña 'ma, koo ta
tsjaha nku ndjioo taba má nga tjít'a nku j'áín tsetse xi najmi ch'a be.
Tu nkuhú xi ts'iínkjáíhin, kui xi skue.”

---

[a] **2:17** “Manaa” 'mi nichine xi kik'aihi xuta Israel nga kjine nk'ie nga incha y'emakoo Moise ante kixiu.

B'i tsu én xi kits'ínkjihi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Tiatira

18 ’B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúíhi ntítsjehe xuta ninku Tiatira: “B'i
títsu Ntíhi Ntianá, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í ko tsuku xi
nkú joyaha kicha sine bronce xi kin'e'na nga kin'echuhun: 19 Be ni
xi tín'ei, nga tjohi ko s'ejihin an, nga tín'exát'aní ko xi nkú n'e tín'e
chúkjuai. Be nga 'yún tín'exá sai nd'ai nk'ie nga tuts'ihin ni.
20 ’Tunga kuihí ni xu'bi xi najmi tísasínna nga tín'ei. Tí'bainteihi
na Jezabel xi na profeta títs'ín ma mañá yjoho. Tíbakúyaha ko
tíb'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjúántukohó xinkjín ko
incha kjine chje xi kik'aihi ntia xi ts'ínndaha ntsja xuta. 21 Kitsjantéhe
no nga ngjuaikj'áha ra aniماha tunga tu nkú mjehé ra chuba
kjúántukohó já. 22 Kui nga nku ch'in ts'in nibánehe no ko chánka
kjuanima xi tsjaha já xi fantukoho, tsa najmi incha ngjuaikj'áha ra
aniماha nga incha k'uéntu ni xi tsakúyaha no. 23 Ts'ink'ién ntíhi
no. B'a ts'ín skuehe ngayjee xuta ninku nga be xi nkú ts'ín tjíntuyá
kjuankjintak'uhun xuta ko aniماha ko nga tsjanuu nga nkúnkú
chjíhi ni xi kin'o.
24 ’Máha jun xi tintsuboo Tiatira xi najmi tín'o ni xi tíbakúya no
ko najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tjíhin ndanindoo, ni xi tjíntu'má,
b'a tíxinnuu nga najmi ta tsjahanuu kj'aí ch'á. 25 Tunga chúhún ruu ni
xi tíjñanuu santa nkúhu nga kjúái ngáhana.
26 ’Xi ts'iín nganа ko tu nku ngjuaindjukohó xá xi mjena nga ts'iín,
kui xi tsja xáha nga kuatéxumaha nanki xi tjín asunntee xi nkú ts'ín
kitsjá xána Na'mina. 27 Ndjá kuatéxumaha xuta. B'a kamaha xuta xi
nkú maha nku ndjií nga kicha bich'onnehe. 28 Xi ts'iín nganа, kui xi
tsjaha niñu xi bat'ai nga ja tífi ma sen.
29 ’¡Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!”

B'i tsu én xi kits'ínkjihi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Sardi

3 ’B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúíhi ntítsjehe xuta ninku Sardi: “B'i títsu
xi tíjñaha espiritu yatu xi ts'e Ntianá ko niñu xi yatuu: Be ni xi
tín'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun tík'uin, tunga nk'ie nga basehe
ja tsayai. 2 Tinchin ndai ko tjen nga'yíhin yjohi kintehe ni nga kuayá
kjin. At'aha tíbe nga najmi kixi tí'mikoi xáhi nginkun Ntianá.
3 ’Kui nga n'ekj'áítsjehen ri yjohi ko tsjénnki ni xi kik'aihi
ko kinu'yáí, ko t'inchj'aha ri aniماhi. Tsa najmi kuinchinndai,
kjúáisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé ko najmi chai mí chubaha nga
kjúáisehe. 4 Tunga tjíntujíhín ri nanki Sardi k'ua xuta xi najmi incha
kits'ín chuntí najyuhun. Kui xi k'úémakona nga ngjua najyun taba,
at'aha kui xi incha tjehen ra nga k'úémakona.

5 ’Xi ts'iín nganą, kui xi n'ęngja najyun taba kǫ najmi ts'in
ndyjájna j'áíhįn xųjųn má nga tjíntut'á j'áíhįn xųtą xi k'úéntu tík'un.
Tų sa ní ts'inkíé yjoną nga be xųtą xu'bǫ nginkųn Ną'miną kǫ
nginkųn ntítsjehę.
6 ’¡Xi tjęn tjąbąxínñju katasínñju ni xi títsuhų Espirįtų xųtą nįnkų!”

B'į tsu én xi kits'ínkjihį Jesucristǫ nįnkų xi tíjña nanki Filadelfią

7 ’B'į ts'ín t'et'ai nga n'ęntúíhį ntítsjehę xųtą nįnkų Filadelfią: “B'į
títsu xi tsje kǫ nąxų ni xi tsu, xi tíjñahą yubįhį ndą reį David, xi kjex'á
kǫ najmi ch'a mahą b'échja, xi b'échja kǫ najmi ch'a mahą kjex'á:
8 Be ni xi tín'ei. Chąsęi. Nginkuin tjęntįxąna nku ąnkjųą xi najmi ch'a
mahą b'échja. Be nga najmi 'yún tjíhin nga'yún, tųnga tín'etjusunní
énną kǫ tín'ekiei yjohį nga yaní. 9 Nd'ąį ni xi ts'ihįn xųtą sinagogąhą
ndąnindoǫ, xųtą tsank'á xi ntję judiǫ tjęhęn rą ts'ín ma mañą yjohǫ,
ts'in kjųą'yúhųn rą nga įncha ngjųąįsinkúnch'int'ahi tų xi b'ą ts'ín
įncha skųęhe nga tjona ji.
10 ’Kich'atjóí énną nga kin'e chúkjųąį. Kui nga an ts'inkj'a t'axíhin
ra kjųąnįmą xi kj'ųąí nįstjin nga chjút'ayák'un ngayjeę xųtą xi tjín
ąsunnteę, kjųąnįmą xi kj'ųąí nga ngúsuhųn ąsunnteę. 11 Kjúáį xatíá.
Ndjá tįsįnjñajin ni xi tíjñahi, tų xi najmi ch'a kjé'aha ri coroną xi ts'į.
12 ’Xi ts'iín nganą, kui xi ts'in ma yásjaihį nįnkųhų Ntįąną.
Ndahąchí najmi tą kųįtjunkihi yǫ. Kǫ k'uet'áhą j'áíhįn Ntįąną kǫ
j'áíhįn nąxįnantáhą Ntįąną, kui xi nanki Jerusalen tsętsę xi Ntįąná
ts'iín nibájehen ndjįǫjmi ján. Kǫ tą k'uet'áhą j'áín tsętsęną.
13 ’¡Xi tjęn tjąbąxínñju katasínñju ni xi títsuhų Espirįtų xųtą
nįnkų!”

B'į tsu én xi kits'ínkjihį Jesucristǫ nįnkų xi tíjña nanki Laodiceą

14 ’B'į ts'ín t'et'ai nga n'ęntúíhį ntítsjehę xųtą nįnkų Laodiceą:
“B'į títsu xi 'mi Xi Nąxų, xi ma n'e s'ejihįín ni xi tsuya kǫ xi nąxų
ni xi tsu, xi kits'ínndakǫ Ntįąná ni xi tjín: 15 Be ni xi tín'ei. Ji xi nkú
joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án kǫ tą ndaha najmi sje. ¡Tsa tų
nch'áhan mahani kai, kǫ tsa tų sje mahani kai! 16 Tųnga suk'ięnní.
Najmi nch'áín kǫ tą ndaha najmi sjei. Kui nga kuatętéhera. 17 Ąt'ahą:
An xi nchįná. Nda ts'ín tíijña. Najmi chumi nihi xi ndyjat'ana, tíbixín.
Tųnga najmi tímankjihín ri nga najmi tjíhin kjųątsjo, kǫ nga najmi
chumi ni chjíhį rą ji, kǫ nga x'ąįn kǫ kąį kǫ kisusti.
18 ’Kui nga b'ą tíxihin ra nga ch'ątseheni ni xi tjínna. Ch'ątsei
tǫonsine xi 'yún nda, tų xi kąma nchįnáhani. Ch'ątsei najyun taba
xi kąmandyjąį tų xi k'úé'mahani yjoninte kistihį xi títsjáhi kjųąsuba.
Ch'ątsei ntánki xi ts'iínnkihį tunkuin tų xi chąhani.

19 ’Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka ko tsjaniyáha. Kui nga tjen
nga'yúhun ri yjohi ko t'inchj'aha ri animahi. 20 Chasei. An síijña asti
ankjuo nga títs'inkjane. Tsa tjín xi kuint'é ntana ko kjéx'á ankjuo, an
kjuas'en má tíjña ko an kjíneka nichine ko kui kjinekona.
21 ’Xi ts'iín ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úéjñat'akona má nga
batexuma xi nkú ts'ín an ja kits'in ngana ko tíijñat'aka Na'mina má
nga batéxuma.
22 ’¡Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta
ninku!”

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua xi nkú ts'ín kin'etsjoho Ntianá ndjiojmi ján

4 Askahan nga ja j'a ni xu'bi, as'ai tsase ko kikie nku ankjua xi
tjentixa nk'a ján. Ko nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'ín nu'yá xi nkú
joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsúna:
—Nibánji ei. Kuakuchjíhi ni xi tjíhin nga kama.
2 Ta kuihi chubo j'aijínna Espiritu ko kikie ndjiojmi ján xi kab'ejña
nga tíbatéxuma. 3 Sénnistjihin xi kab'ejña yo, kui xi b'a tjín xi
nkú joyaha ndjio tsjo k'un jaspe ko ndjio tsjo k'un kornalina. Ko
sínkjántjaihi má kab'ejña nku yejña xi tíbat'ai xi nkú joyaha ndjio
tsjo k'un esmeralda. 4 Ko andaihi má kab'ejña kikie sa kan ñju jáchá
xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba ko corona toonsine
tjíntu'áha.
5 Má kab'ejña xi tíbatéxumoo tsitju nd'ích'on ko nta xi xaáhan
kinu'yá ko janeya ch'on. Ko ankjín xi tíbatéxumoo títi yatu nd'í
s'ekuyá. Kui xi tsuhu ra espiritu xi yatuhu Ntianá. 6 Ko ankjín
má kab'ejña xi tíbatéxumoo ta kjijña nku ni xi b'a tjín xi nkúhu
ntáchak'un xi 'na xi nkúhu chutsín.
Andaihi má kab'ejña xi tíbatéxumoo tjíntu ñju xi tjíntu tík'un,
xi kitsejnúhu ra tunkun ankjín ko astun. 7 Xi tjuun b'a tjín xi nkúhu
xa. Xi ma joho b'a tjín xi nkúhu turu. Xi ma jahan b'a tjín ankjín xi
nkúhu xuta. Ko xi ma ñjuhu b'a tjín xi nkúhu ja xi tífi tjen.
8 Nga nkúnkú xi ñju tjíntu tík'uun jun maha tsjankaha. Kitsejnúhu
ra tunkun kintehe ko asunnk'aha. Tu nku nga tíincha sehé nistjin
nistjen nga b'a tíincha tsu:
Ntianá xi tsje, Ntianá xi tsje, Ntianá xi tsje.
Ntianá xi tjíhin nga'yún.
Kui xi y'ejña, tíjña ko kj'uaí.
9 Xi ñju tjíntu tík'uun tíincha ts'ínkie yjoho nga chánka xi
tíbatéxumoo, kui xi tíjña tík'un tu nkjéhé ni. Tíincha benkjún ko tíincha
tsjáha máb'achjíhi. Ko nk'ie nga b'a tíincha ts'ín xi ñjuu, 10 jáchá xi kan
ñjuu tíincha basinkúnch'int'aha nga títs'íntsjoho xi tíbatéxumoo, xi tíjña
tík'un tu nkjéhé ni. Tíincha b'éntu coronaha nginkun nga b'i tíincha tsu:

11 Ji Ntia xi Ntiani, ji xi tjehen ri nga chankjúhin
ko nga s'ehi kjuachánka ko nga'yún.
At'aha ji kin'endai ngayjee ni xi tjín.
Kama mjehi, kui nga tjíhin ko kamandaha.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga Chutsanko
tsakj'á xujun xi najmi ch'a maha bakj'á

5 As'ai kikie nku xujun, kui xi ntsja kixi y'aha xi tíbatéxumoo. Kui
xujun xi kin'entú nga jo ngabaha, ko tjíchjanekohoo ra yatu sello.
2 Kikie nku ntítsje xi 'yún tjíhin nga'yún, kui xi 'yún tínchja nga b'i
títsu:
—¿Yá xi tjehen ra nga kjéntiya sello xi tjíchjanekoho xujun ko
kjéxínnka?
3 Tunga ndahá nku xi tjín ndjiojmi ján ko ndaha nku xi tjín
asunntee ko ndaha nku xi tjín kintehe t'anankiu najmi kamaha
kikjexínnka xujun, ko ta ndaha najmi kamaha tsa tu tsasehe ni xi
tjít'a. 4 Tu xí kikjíintaná nga najmi ch'a kamaha kikjexínnka xujun ko
ta ndaha tsa tsasehe ni xi tjít'a.
5 As'ai b'a kitsúna nku ndachá xi kan ñjuu:
—Najmi tu ch'í. Chasei. Xa xi y'aha ra ntjehe Juda, xi ntjehe
David y'aha ra, kui xi kits'ín ngana ko kamaha kjéntiya sello yatu xi
tjíchjanekoho xujun ko kjéxínnka.
6 As'ai ankjín xi tíbatéxumoo ko kamasehen xi ñju xi tjíntu
tík'uun ko kamasehen jáchá xi kan ñjuu kikie nku Chutsanka xi
síjña yo, xi b'a tjín xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndjia tjíhin ko
yatu tunkun. Kui xi tsuhu ra espiritu xi yatuhu Ntianá xi kin'e nibá
ngayjee asunntee. 7 Ngjikj'á Chutsanko xujun xi kjiya ntsja kixi xi
tíbatéxumoo.
8 Nk'ie nga jakj'á xujun Chutsanko, as'ai xi ñju xi tjíntu tík'uun ko
jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'int'aha. Nga nkúnkú incha y'a
najní arpa ko tasa toonsine xi kitsehe ni xi sinjne. Kui niu xi bakúchji
ni xi nchja xuta jehe Ntianá nk'ie nga nchjako Ntianá.
9 As'ai incha kise soon tsetse xu'bi:
Ji xi tjehen ri nga chjúbéí xujun ko nga chjúntiyai sellohoo,
at'aha ji xi tsayai nga kin'e mahi chje.
Jníhi kich'atsehe ri Ntianá
ngayjee tíkjá xuta xi tjín,
xi kj'aí kj'aí én nchja,
xi nibá tu má antehé ni,
ko xuta naxinantá xi tjín.
10 Kui xi kin'e mai nku naxinantá xi tíbatexumaihi,
kin'e mai já na'mi xi ts'iíntsjoho Ntianá.
Incha kuatéxumaha asunntee.

11 As'ai tsase ko kint'e ntaha nkjin nkjún ntítsje xi tíinchat'a
andaihi xi tíbatéxumoo ko andaihi xi ñju xi tjíntu tík'uun ko jáchá xi
kan ñjuu. Tu ni xí 'yúhún nkjin incha maha. 12 'Yún incha tínchja nga
b'i tíincha tsu:

Chutsankа xi kin'ek'ien tjehen ra
nga k'uai xáha nga kuatéxuma.
Ts'iínkjáíhin kjuanchiná,
kjuankjintak'un ko kjuachánka.
Kui xi kama chankjún ko n'etsjoho.

13 As'ai kint'e ntaha ngayjee xi kits'ínnda Ntianá nk'a ján ko
asunntee ko kintehe t'anankiu ko ajin ntáchak'uun nga b'i incha
kitsú:

Chutsankо ko xi tíbatéxumoo
n'etsjoho ko chankjún.
Kui xi s'ehe santaha tu nkjéhé ni
kjuachánka ko ngaʼyún xi tjín.

14 As'ai —¡B'a katuma! —incha kitsú xi ñju xi tjíntu tík'uun.
Ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'in ko incha kits'íntsjoho
Chutsankо ko xi tíbatéxumoo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga ñju sello kichjux'á

6 Kikie nk'ie nga kikjex'á Chutsankо sello xi tjuun ko kint'e nga
kinchja nku xi ñju xi tjíntu tík'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi
nkú ts'ín nu'yá nga faneya ch'on. B'i kitsú:

—¡Nibái!

2 As'ai tsase ko kikie nku ndje taba. Xi tjísuhun chu y'a nku ni xi
s'eko yá. Kik'aihi nku corona ko tsitju tu xi ts'iín nganaha.

3 Nk'ie nga kikjex'á Chutsankо sello xi ma joho, kint'e nga b'i kitsú
xi ma joho xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—¡Nibái!

4 As'ai tsitju kj'aí ndje, nku ndje ni. Xi tjísuhun chu kits'ínkjáíhin
nku kicha chánka ko kik'ai xáha xi má nga kjéxin kjuajyu xi tjín
asunntee, tu xi ts'iínk'iehen xinkjín xuta.

5 Nk'ie nga kikjex'á Chutsankо sello xi ma jahan, kint'e nga b'i
kitsú xi ma jahan xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—¡Nibái!

As'ai tsase ko kikie nku ndje jma. Xi tjísuhun chu y'a nku
nisuchúba. 6 Ajihin xi ñju xi tjíntu tík'uun kint'e nku nta xi b'a kitsú:

—Nku nistjin xánta nku kilu tuniñu katijnehe, ko nku nistjin xánta
jan kilu tu cebada katijnehe. Tu xí chjíhí katuma ni. Tunga najmi tu
n'ekoní binu ko ta ndaha setiu.

7 Nk'ie nga kikjex'á Chutsankо sello xi ma ñjuhu, kint'e ntaha xi
ma ñjuhu xi tjíntu tík'uun nga b'i kitsú:

—¡Nibái!

8 As'ai tsase ko kikie nku ndje sine k'ien. Xi tjísuhun chu, kui xi 'mi Ngabaya ko tjennkihi xi 'mi Antehe Xuta K'ien. Nga joo incha kik'aihi kjua nk'ie nga kjuachán, kjintíá, ch'in ko chu kjan xi tjín asunntee incha ts'iínk'ienkoho nku tíkjá xuta asunntee.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga kichjux'á sello xi ma uhun

9 Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko sello xi ma uhun, kikie kintehe nachan chje animaha xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énijmí éhen Ntianá ko ngat'aha nga tu nku kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki. 10 'Yún incha kinchja nga b'i incha kitsú:

—Tsjení ji, Nda Ntia, ko naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xuta xi tjíntu asunntee? ¿Nkjé n'ek'ííechjí xi kits'ínk'ienni?

11 As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tu chubahá nistjin incha kúya kik'ihin, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkihi xuta xi ta tjíhin nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjín xi ta tíincha yjankihi Jesu.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga kichjux'á sello xi ma juhun

12 Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko sello xi ma juhun, tsase ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Kama jma ts'íu xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. 13 Niñu xi tjín nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tu chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'étsujnehe nku ntjo xi 'yún. 14 Xi nkú ma nga s'ekjoya xujun, b'a ts'ín kindyjajin sén nk'a ján. Ko ngayjee naxiu ko xjo xi tjín ajin ntáchak'uun incha ngji t'axín.

15 Incha ngjik'ientu'má aya tixa ngijoo ko ajin naxiu já rei, já títjuun, já jun k'aku, já nchinóo, já i ko ngayjee xuta, xi ndaíhi yjoho ko xi musuhu xi kich'atsehe. 16 B'a incha kitsúhu jñáchóo ko ndjio naxiu:

—Tixuntunéni ko t'entu'máni, tu xi najmi skueheni xi tíbatéxumoo ko tu xi najmi chahani kjuakjan chánkaha Chutsanko. 17 At'aha ja kuichu nistjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkjuaha ni xi kama?

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga xuta xi ntje Israel tjehen ra kis'et'aha chubaha Ntianá

7 Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kikie ñju ntítsje xi tíincha ndju nga ñju tíkjáha asunntee. Kui xi tíb'échjaha ntjo xi nibáha nga ñju tíkjáha asunntee tu xi najmi tsjéhen ntjo asun t'anankiu, ta ndaha asun ntáchak'uun, ta ndaha ajihin yá xi tjín asunntee. 2 Ta kikie kj'aí

ntítsje xi tínibáha má tju ts'íu. Kui xi j'ai tu xi k'uét'aha ra chubaha Ntianá xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bi 'yún kikjintáyaha ntítsje xi ñjuu xi kik'aihi xáha xi má nga ts'iínkatsún t'anankiu ko ntáchak'uun.

3 B'i kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi n'ohoo t'anankiu ko ta ndaha ntáchak'uun ko yá xi tjín. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntianá xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'úét'a ntsoo.

4 Kint'e xkihi xuta xi kis'et'aha chuba. Unchan ko yachán ñju mii kama ngayjee ntjehe Israel. 5 B'i tjín kamaha nga nkúnkú ntje te joo: te jo mii xi ts'e Juda, te jo mii xi ts'e Ruben, te jo mii xi ts'e Gad, 6 te jo mii xi ts'e Aser, te jo mii xi ts'e Neftali, te jo mii xi ts'e Manase, 7 te jo mii xi ts'e Simeon, te jo mii xi ts'e Levi, te jo mii xi ts'e Isacar, 8 te jo mii xi ts'e Zabulon, te jo mii xi ts'e Kuse, ko te jo mii xi ts'e Benjamin.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga tu xí nkjihín xuta incha tsitjujin kjuanima chánkoo

9 Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai tsase ko kikie nkjin nkjún xuta. Ndaha najmi ch'a ma b'éxkihi. Ngayje tíkjá xuta xi tjín asunntee niu, ngayje tíkjá ntje, ngayje tíkjá nanki ko ngayje tíkjá én. Tíincha ndju ankjín xi tíbatéxumoo ko nginkun Chutsanko. Najyun taba incha yja ko xkajén incha y'a.

10 'Yún tíincha kjintáya nga b'i tíincha tsu:

¡Nkuhú Chutsanko ko Ntianá xi tíbatéxumoo,
kui xi ts'ínk'ankiná!

11 Ngayjee ntítsjee xi tíincha ndju andaihi má kab'ejña xi tíbatéxumoo, andaihi jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tjíntu tík'uun, incha kingjénsten ankjín nga incha kits'íntsjoho Ntianá. 12 B'i incha kitsú:

¡B'a tjín!
N'etsjoho ko tjíhin kjuachánka Ntianá,
be nkú ts'ín ts'ínnkjink'un ko 'baihi máb'achjíhi,
yankjún ko bakúchji nga'yúhun santaha tu nkjéhé ni.
¡B'a katuma!

13 As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingjásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun taboo? ¿Má incha kanibáha?

14 —Ji xi yai, Nda Ntia —kixihin.

As'ai b'i kitsúna:

—Kui xi incha kikie kjuanima chánkoo. Jníhi Chutsanko incha kits'ín tabakoho nga tsané najyuhun. 15 Kui kjuaha nga tíinchaha ankjín Ntianá xi batéxuma ko nistjin nistjen tíincha ts'íntsjoho aya ninkuhu. Xi tíbatéxumoo kuhun xuta xu'bi aya ante nkjúhun. 16 Najmi ta skuehe kjintíá ko ta ndaha najmi ta xintá kamaha ra.

Najmi ta ts'iínchjahan ra ts'íu ko najmi ta ts'iínstihi ra nubóo.
17 At'aha Chutsankа xi ta tíbatéxumoo, kui xi nda bastu xi kúnntaha
ko ngjuaikoho má tjín ntánijua xi ts'ínk'iéntu tík'uhun xuta. Ntianá
ts'iínxijnu ntánkun nga nkúnkú.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga kichjux'á sello xi ma yatuhu

8 Nk'ie nga kikjex'á Chutsankо sello xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu
jyu ndjiojmi ján nkú ra ma masen ora. 2 Kikie ntítsje xi yatuu xi
tíincha ndju nginkun Ntianá. Kui xi kik'aihi yatu tjio.

3 As'ai j'ai kj'aí ntítsje. Ankjín nachan chje j'ai sinjña. Nku ni
toonsine xi má nga tisún ni xi sinjne y'a. Kik'ai nkjúhun ni xi sinjne tu
xi tsjáha ra chje Ntianá asun nachan chje toonsine xi kjijña ankjín xi
tíbatéxumoo. Kui niu kits'íntjijinkoho ni xi nchja ngayjee xutaha Ntianá
nk'ie nga incha nchjako. 4 Y'ahá ts'íhin ntítsjee ni xi títiyá ni xi sinjne
nk'ie nga ngjisehe Ntianá ntaha ni xi sinjne ko ni xi incha nchja xutaha
Ntianá nk'ie nga nchjako. 5 As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinjne ko
kits'íntsehe x'í xi tjíntusún nachan chje. Asunntee kikjaníkj'asún niu.
As'ai janeya ch'on, xaáhan kama, tsat'ai nd'ích'on ko kama chón.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane ñju tjio

6 Incha y'énda yjoho ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'iínkjane
tjioho. 7 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tjuun. As'ai kichjanikj'a asun
t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinkoho jní. Kití nku tíkjá
t'anankiu ko nku tíkjá yá xi tjín ko ngayjee jñá xi tjín.

8 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai kichjanikj'ajin
ntáchak'uun nku ni xi b'a tjín xi nkú joyaha nku naxi chánka xi títi.
Jní kama nku tíkjá ntáchak'uun. 9 K'ien nku tíkjá xi tjíntu tík'un ajin
ntáchak'uun ko kin'ekje nku tíkjá yábarku xi tjín.

10 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu
chánka xi títi xjo xjo. Kits'ínkatsún nku tíkjá ntáje ko ntá tixa xi tjín.
11 Sja 'mi niñuu. As'ai nku tjíkjá ntá xi tjín kama sja. Tu ngat'aha nk'ie
nga kama sja ntóo tu xi nkjíhín xuta k'ien.

12 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma ñjuu. As'ai nku tíkjá ts'íu, sóo
ko niñuu kin'ekatsún. B'a tjín niu xi kis'ejyún. Nk'ie nga incha kits'ín
ndzjen niu nku tjíkjá nistjiun najmi ta kama ndzjehen ra ko ta nku
tjíkjá nistjen najmi ta kama ndzjehen ra.

13 As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi tífi tjen. 'Yún tíintáya nga
b'i títsu:

—¡Kjuanima nibá! ¡Nima rú ts'íhin xuta xi tjíntu asunntee nk'ie
nga kjuane tjio xingisoo xi ja ma ma incha ts'iínkjanehé ntítsje xi jan
xi ndyjat'óo!

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

9 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma uun. As'ai kikie nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asunntee. Kik'aihi yubihi tixa nanka xi tjen t'anankiu. [2]Kikjex'á tixa nanko ko yo tsitjunji ninti xi nkú joyaha ninti xi bitjuhu nku orno chánka. Kits'ín jyun ts'íu ko nk'oo.

[3]Ajin nintiu incha tsitjuhu chjuba xi incha j'aitsesúhun asunntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi tjíhin chándayá ch'onk'un xi tjín asunntee. [4]B'a kik'ihin nga najmi incha ts'iínkatsún jñá xi tjín t'anankiu ko ta ndaha nku ni xkfén xi tjín ko ta ndaha nku yá. Nku tutuhú xuta xi najmi kis'et'aha stjen chubaha Ntianá xi kama incha ts'iín'uhun.

[5]Najmi kik'aihi kjua tsa ts'iínk'ien xuta. Tu b'ahá kik'ihin nk'ie nga tu uhún sá tsjáha kjuanima xuta xi kjineehe. Kjuanima xi tsjá chu b'a joyaha xi nkú ts'ín kjineya má kjinená chándayá ch'onk'un xi tjín. [6]Kui nistjiun kuangisjai ngabayoo xuta tunga najmi sakúhú ra. Kama mjehe nga kuayá tunga ngjuai t'axíhín ngabayoo.

[7]B'a k'un chjubo xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga ngjuai kjuachán. B'a k'un corona toonsine k'un ni xi incha tjíntu'áha. B'a k'un ankjín xuta k'un ankjín. [8]B'a k'un ntsjaha xi nkúhu ntsjaha jminchjín. B'a k'un ni'yun xa k'un ni'yun. [9]B'a k'un kicha k'un ni xi kjijnuhu 'mehe. B'a ts'ín faneya tsjankaha xi nkú ts'ín faneya nkjin nkjún yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. [10]B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chu. Ta tjíhin na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjíhin nits'in nga ts'iín'uhun xuta un sá chúkjuaha niu. [11]Ntítsje xi tíjña ayaha tixa nanko, kui xi batéxumaha chjubo. Abadon 'mi ntítsjee nga én hebreo, ko nga én griego Apolion 'mi. "Xi ts'ínkatsún ni" tsuhu ra j'áíhin.

[12]J'a kjua'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

[13]Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma juhun. As'ai kint'e nku nta xi nibaha kamasehen ndjia xi ñju xi tjíntut'á nachan chje toonsine xi kjijña nginkun Ntianá. [14]B'i kitsúhu ntítsje xi ma juhun xi y'a tjio:

—N'e ndaíhi nga ñjuu ntítsje xi tjíntut'á 'yún andai ntáje chánka Eufrate.

[15]As'ai kin'e ndaíhi ntítsje xi ñjuu, tu xi nku tíkjá xuta xi tjín asunntee incha ts'iínk'iehen. At'aha ja b'a ts'ín tjínda nga kui xi b'a incha ts'iín kui chubo, kui nistjiun, kui sóo ko kui núu. [16]Kint'e xkihi já jun xi tjíntusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

17 Kikie ndje ko xi tjíntusúhun, xi nkúhu tsa nchini kik'aina nga
kama chjina niu. Kichá xi kjijnu 'mjehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu
ndjio tsjo k'un safiro ko sine xi nkúhu sufri. B'a k'un nintaku xa k'un
nintaku ndje. Nd'í, ninti ko sufri bitju ts'a. 18 Tu ngat'aha nga jaan
kjua'un xi kitsjá chu nku tíkjá xuta xi tjín asunntee k'ien. Nd'íu, ninti
ko sufri xi bitju ts'a chu b'a kits'íun. 19 Ts'a ko nits'in chu xi ch'onk'un.
Nits'in chu b'a k'un y'e k'un, xí yjahá nintaku. Kui niu xi ts'ín'unkoho
ra xuta.

20 Tunga xuta xi ts'ankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjua'un xu'bi,
najmi incha ngjikj'áha ra aniimaha ko ta ndaha najmi y'éntu
ni xi incha kits'ín. Tu nku kits'íntsjohó ra jánindoo ko ntia xi
kits'ínndakoho toonsine, toontaba, kicha, ndjio ko yá. Najmi ma chjihi
niu, ta ndaha najmi nt'é ko ta ndaha najmi ma fi. 21 Ta ndaha najmi
incha ngjikj'áha ra aniimaha xuta xu'bo ngat'aha nga aniima incha
ts'ínk'ien, tj'e incha ts'ín, chuba fantukohó xinkjín ko ndyjé incha
ts'ín.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua ntítsje xi y'a xujun

10 As'ai kikie kj'aí ntítsje xi tjenjin ninti. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi
ján nibajehen ko nku yejña síntjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'ín
tíbat'ai ankjín, ko sjai xi nkúhu yásjai xi títi. 2 Kjiya ntsja nku xujun ichí
xi kabix'á. Tsasíjñasun sjai kixi ntáchak'uun ko sjai skjún tsasíjñasun
t'anankiu. 3 As'ai 'yún kikjintáya ko kinu'yá ntaha xi nkú ts'ín nu'yá
ntaha xoo nga kjintá. Nk'ie nga kikjintáya, yatu niyá janeya.

4 Nk'ie nga janeya yatu niyóo, ja títs'inntá kai, tunga kint'ená nku
nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tu kayaha ni xi kuatsú ch'on xi yatuu. Najmi tu b'et'ai.

5 As'ai kingjénnk'a ntsja kixi ntítsje xi nku sjai síjñasun
ntáchak'uun ko xi nku sjai síjñasun t'anankiu. 6 Kits'ínkie xi tíjña
tík'un tu nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján ko ni xi tjín nk'a ján, xi
kits'ínnda t'anankiu ko ni xi tjín t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun
ko ni xi tjín ntáchak'uun. B'i kitsú ntítsjee:

—Ja najmi ta k'uandayaha ra. 7 Nistjin nk'ie nga ts'iínkjane tjioho
ntítsje xi ma yatuhu kuitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntianá. B'a kama xi
nkú nga ts'ín kitsúya títjuhun já profeta xi ts'e.

8 As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi
ján. B'i kitsúna:

—T'in ko chjúbéí xujun xi kabix'óo, xi kjiya ntsja ntítsje xi síjñasun
ntáchak'uun ko xi síjñasun t'anankiu.

9 Kui nga b'a ngji xihin ra ntítsjee nga tsjáhana xujun ichíu. As'ai
b'i kitsúna:

—Chjúbéí ko chinei. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga
aya kants'ai sja kama.

10 As'ai jakj'a xujun ichí xi kjiya ntsja ntítsjee ko kikjíne. Xi kama aya tsu'bá xi nkúhu ntsjén. Tunga nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'á. 11 As'ai b'a kik'inna:

—Tjíhin nga ta kuixínya ngáha ri xuta ni xi Ntianá ja kits'ínkinchja já profeta. Kuixínyai ni xi Ntianá ts'iínko xuta xi tjín tu má nankihí ni, tu má antjehé ni, xi nchja tu má éhén ni ko já rei.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua jo já xi kits'ínkie yjoho nga Jesu yjanki

11 As'ai kik'aina nku yá xá xi ch'achubako ko b'i kik'inna:

—Tisíntjein. Ch'achubai ninkuhu Ntianá ko nachan chje. T'exki nkú tjín maha xi incha ts'íntsjoho Ntianá yo. 2 Tunga najmi tu ch'achubaní ante xi tíjña natsihin ninku, at'aha xuta xi najmi be Ntianá ja kik'aihi kui ante. Kui xi incha kuasinne nga ts'iínkatsún nanki jee yachán jo sá tjíhin. 3 Ts'inkjíá jo já xi k'uéjña chji nga yjankina. Incha ngjua najyun kfe ko kuinchja ngajona nku mii ko jo unchan ko cháte ko te nistjin.

4 Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibo ko nga joo ni xi s'etísun nd'í xi tíincha nginkun Nda Ntiaha asunntee. 5 Tsa tjín xi mjehe ts'iín'uhun xi joo, ts'a kuitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'ín kuayá tu yáhá ni xi mjehe incha ts'iín'uhun. 6 Kamaha k'uéchja nk'a ján tu xi najmi ta k'uaha ts'í xi nkú tjín nistjin kamaha nga incha kuinchja éhen Ntianá. Ko ta kamaha jní ts'iín ma ntánijuo ko kamaha tsjáha kj'aí kj'aí kjua'un asunntee tu xi nkú tjín niyá mjehé ra nga b'a incha ts'iín.

7 Nk'ie nga ja kama ndjuúhu já xi joo nga k'uénijmí, as'ai chu xi kuitjunji tixa nanko kjaánko jóo. Ts'iín nganaha ko ts'iínk'ien. 8 S'entu yjoninte k'iehen aya niyátéhe nanki chánkoo má ta kis'et'a kruu Nda Ntiaha. Kui nankiu xi nanki Sodoma ko ante Egipto chubaha nga nkuhú n'e mako chubaya. 9 Jan nistjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xuta xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni, ko nkú tjín ante má nga tjíntu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. 10 Tsjo kamaha xuta xi tjíntu asunntee ngat'aha ngabayaha. S'ehe kjuatsjo ko b'i ngján tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xuta xi tjíntu asunntee já profeta xi joo.

11 Tunga nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntianá kits'ínk'iéntu tík'un ngáha ra. Incha tsisintjen ngáha, ko tu ni xí incha kitsankjúhún ngayjee xi kikiehe. 12 As'ai incha kint'é nku nta xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—¡Nibánjiu ei!

As'ai nku ninti ngjinjikohо ndjiojmi ján ko kikiehe xuta kontraha. 13 Ta kuihi chubo kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nku tíkjá nankiu

je. Yatu mii xuta kits'ínk'iehen chóon. Xuta xi ts'ankihi yjoho tu ni xí incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjoho nga chánka Ntianá xi tíjña ndjiojmi ján.

14 J'a kjuanima xi ma joho, tunga jahá nibá tiña xi ma joon.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

15 Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma yatuhu ko kinu'yá ndjiojmi ján nkjin nta xi 'yún kinu'yá nga b'i incha kitsú:

Má tsatéxuma xuta,
Ntianá ko xi kits'ín nibá ngajoho
ja tíincha batéxuma yo nd'ai.
Kui xi kuatéxuma santaha tu nkjéhé ni.

16 Jáchá xi kan ñjuu xi tjíntu nginkun Ntianá incha kingjénsten ko kits'íntsjoho Ntianá. 17 B'i incha kitsú:

Tí'baihi máb'achjíhi ji, Ntianí xi tjíhin nga'yún,
Ntia xi tíjña ko y'ejña.
At'aha ja tín'echjéín nga'yún chánka xi ts'i,
ko ja kuach'atuts'ihin nga tíbatexumai.

18 Kama kjahan naxinantá xi tjín asunntee,
tunga jahá kuichu nistjihin kjuakjan chánkahi,
chuba nga kamaha kjua xuta xi k'ien.
Ko k'uaihi chjí xi sakúhu xuta xi ts'i,
já profeta ko xuta xi naxu kits'ín,
ngayjee xi bekjúhin,
xi ihi ko xi xixihi.
N'ekje xi ts'ínkatsún asunntee.

19 As'ai tsix'á ninkuhu Ntianá xi síjña ndjiojmi ján ko kiya aya ninku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndako Ntianá xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ích'on ko xaáhan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, ko 'yún kik'a ts'í ndjio.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nku tachjuún ko nku chuyatuku

12 As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'íu xi nkúhu x'ótji. Sóo kis'ejña kinte tsuku ko tjín'aha nku corona xi te jo niñu tjíhin. 2 Ntí y'a ko chjintihi ntíu tíkjintáyako nga un tíbehe.

3 Ta kama chji ndjiojmi ján kj'aí ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku ye chánka xi ni. Yatu maha nintaku ko te ndjiaha. Nga nkúnkú nintaku nkúnkú corona tjí'aha. 4 Nits'in kikje'yúnkoho nku tjíkjá niñu xi tjín nk'a ján ko kikjaníkj'ajen asuhun t'anankiu. Tsasin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsíhín ntíhi tu xi kjineehe ntíu nk'ie nga tsín.

5 Ąs'ąi nku ntíx'in kitsihin tąchjúun. Kui xi tjíhin nga ndjá
kuątéxumahą ngayjee nąxinantá xi tjín ąsunntee. Tunga kichju'áhá
rą ntíhi tąchjúun. Má b'ejña Ntiąná nga batéxuma ngji s'ejña ntíu.
6 Ąs'ąi ąnte kixiu ngji tąchjúun nga tsanka. Má y'éndahą Ntiąná nku
ąnte ngji, tu xi yo n'ękjéhen nku mii ko jo unchan ko cháte ko te
nistjin.
7 Ąs'ąi kama nku kjuąchán ndjiojmi ján. Ntítsje Miguel ko ntítsje
xi tjenkoho incha kikjánko chuyatuku. Kikján chuyatuku ko ntítsje xi
tjenkoho. 8 Tunga kits'índyjahá ko najmi tą kis'ehe rą ąnte ndjiojmi
ján. 9 Tsich'onsje chuyatuku chánkoo, kui xi ye chóo xi 'mi ndąninda
ko xi tą 'mi ya Satana, xi b'anąchąhą ngayjee xutą xi tjín ąsunntee.
Kui ko ntítsjehe kichjaníkj'ajen ąsunntee.
10 Ąs'ąi tu xí 'yúhún kinu'yáhą nku ntą xi kint'e ndjiojmi ján. B'i
kitsú:
—Nd'ąi kuats'ínk'anki Ntiąná xutą xi ts'e, kuakakúchji nga'yúhun
ko nk'ie nga kui batéxuma. Xi kits'ín nibá Ntiąná[b] tíbatéxuma. Ąt'ahą
ja kuich'onsje xi batéjéne já nts'eé. Kui xi nistjin nistjen batéjénehe
nginkun Ntiąná. 11 Ngąt'ahą jníhi Chutsąnko kuats'ín nganąha já
nts'eé, ąt'ahą kuats'ínkie yjoho nga yjanki Jesu. Ąt'ahą najmi incha
kitsankjún nga kuayá. 12 Kui nga n'ętsjohonu xi tintsuboo ndjiojmi ján,
tunga nimą rú n'ehenu jun xi tintsuboo ąsunntee ko ąjin ntáchak'uun.
Ąt'ahą kaf'aijénk'unnuu ndąnindoo. 'Yún kjan tímahą ąt'ahą be nga
chuba nistjin tíjñahą.
13 Nk'ie nga ja kikie chuyatuku nga ja kichjanikj'ajen ąsunntee,
ąs'ąi tsanka tjennki tąchjúún xi kitsihin ntíx'iun. 14 Tunga johó tsjąnką
ihi ją kik'ąihi tąchjúun tu xi kąma ngjuąi tjehen ąnte xi tíjñahą
ąnte kixiu. Ngji t'axín kjihin ye ąnte má nga kin'ekjén jan nú masen
tjíhin. 15 Ąs'ąi ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntáje, tu xi kui ntóo
kjébéfehe rą tąchjúun. 16 Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tąchjúun.
Kitsjen nku tixą má nga jas'en ntáje xi ts'asje ts'a chuyatuku.
17 Ąs'ąi tu xí kama kjahán rą chuyatuku ngąt'ahą ni xi kamoo ko
ngji kjánko ntje xi tjíhin tąchjúun, kui xutąha xi f'átjo kjuątéxumahą
Ntiąná ko tu nku kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki. 18 Ąs'ąi ngji
sinjña chuyatuku ąndai ntáchak'uun.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua chu xi tsitjujín ntáchak'uun

13 Ąs'ąi kikie nku chu xi tsitjujín ntáchak'uun. Yatu maha
nintaku ko te maha ndjiąhą. Nga nkúnkú ndjiąhą nkúnkú
coroną tjíntu'áhą, ko nga nkúnkú nintaku nku j'áín xi najmi sasíhin
Ntiąná tjít'ahą. 2 Chu xi kikie b'ą tjín xa sine tjín, ko b'ą k'un sjai
xi nkúhu sjai chu oso, ko ts'a b'ą tjín ts'a leon tjín. Chuyatuku

---

b **12:10** "Xi kits'ín nibá Ntiąná" tsuhu rą "Cristo".

kikjanínk'a chu xu'bo nga kitsjá xáha. Y'éjña títjun ko chánka kits'ín ma. 3B'a tjín xi tu xí kin'e'uhún ra nku nintaku tjín, tunga kin'enkihí ra má nga kin'e'uhun. Ngayjee xuta asunntee incha kama nkjúhun ko kitsjennkíhi chu. 4Incha kits'íntsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsjá xáha chu xinkuu nga kui xi kuatéxuma. Ko ta incha kits'íntsjoho chu xinkuu. B'i incha kitsú:

—Najmi tjín sa kj'aí xi nkúhu chu. ¿Yá xi kama kjaánkoho?

5Kik'aintehe chu nga nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi skuenkjún Ntianá nga kuinchja, ko kik'aihi nga yachán jo sá kuatéxuma. 6As'ai chu najmi kikienkjún Ntianá nga kinchja. Ch'on kitsúhu Ntianá ko ante xi má nga tíjña Ntianá ko ngayjee xi tjíntu ndjiojmi ján. 7Ta kik'aintehe nga kjaánko xuta jehe Ntianá ko nga ts'iín nganaha. Ta kik'aihi nga kuatéxumaha nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjín ante má nga tjíntu. 8As'ai incha kits'íntsjoho chu ngayjee xuta xi tjín asunntee xi najmi tjíntunt'á j'áíhin xujun xi ts'e Chutsanka xi kin'ek'ien. At'aha kintehe ni nga kamanda asunntee xujuhun Chutsanko tjíntut'á j'áíhin ngayjee xi k'úéntu tík'uun. Kui xi najmi incha kits'íntsjoho chu.

9Xi tjen tjabaxínñju katasínñju. 10Xi tjíhin nga ngjuainijé, kui xi ngjuainijé. Xi tjíhin nga n'ek'ienkoho kicha, kui xi kicha kuayáha. Kui nga tjíhin nga ts'iín chúkjuaha xuta jehe Ntianá ko ndjá kuinchajin ni xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua chu xi tsitju t'anankiu

11As'ai kikie kj'aí chu xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjiaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsanka, tunga b'ahá ts'ín nchja xi nkúhu chuyatuku. 12Ngajoho chu xi tjuun batéxuma. Kits'ín chi nga xuta xi tjíntu asunntee incha ts'iíntsjoho chu xi tjuun, chu xi kin'enkihi má tu xí uhún ra. 13Kits'ín kjuankjún chánka chi, santaha kits'ín nibájen nd'í asun t'anankiu nginkun xuta. 14Nga'yún xi kitsjáha chu xi tjuun ts'anachakoho ra xuta nginkun chu xi tjuun. Kits'ín kjua'yúhun ra xuta nga ts'iínnda nku sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi chankjúhun xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

15Kik'aintehe chu xi ma joho nga ts'iínk'íéjña tík'un sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi kuinchjaha sénnistjiun ko ts'iín nga n'ek'ien ngayjee xi najmi ts'iíntsjoho. 16Ko kits'ín chu xi ma joho nga s'et'aha chuba ntsja kixi ko a ra stjen ngayjee xuta, xi ihi ko xi xixihi, xi nchináha ko xi x'ahan, xi ndaíhi yjoho ko xi najmi ndaíhi yjoho. 17Kits'ín nga najmi ch'a kama k'uatse ko a ra kama kuatéña tsa mí nihi, tsa najmi tjíhin chubaha chu ko tsa j'áíhin chu ko a ra xkihi j'áíhin chu.

18Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkihi chu, at'aha xkihi j'áíhin ndahá niu. Jun unchan ko cháte ko tj'ion nku niu.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua já xi Ntianá kits'ínkjas'ehen yjoho

14 As'ai tsase ko kikie nga Chutsanko síjñasun asunntu tjenki
Sion. Tíinchat'aha unchan ko yachán ñju mii xuta xi
tjíntut'áha stjen j'áíhin Chutsanko ko j'áíhin Na'mihi Chutsanko.
2 Kint'e nku nta xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya nto xi nkú ts'ín faneya
ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'ín faneya ch'on. B'a ta ts'ín jane nta xi
kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi tín'ekjane.
3 Nginkun xi tíbatéxumoo ko nginkun xi ñju xi tjíntu tík'uun ko
nginkun jáchá xi kan ñjuu, tjín xi tíincha se nku soon tsetse. Najmi
ch'a tímaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan ko yachán ñju mii xi
tsitjujin ajihin xuta asunntee. 4 Kui xi najmi incha kits'ínsi yjoho tsa
jminchjín kikjantuko, at'aha najmi y'entuko chjuún. Tsuhu ra nii nk'ie
nga najmi incha kits'íntsjoho kj'aí ntia. Incha yjankihi Chutsanko tu
má nga tífihí. Kui xi kis'echjíntjai ajihin xuta xi tjín. Kui xi tí'baihi
Ntianá ko Chutsanko nga chje xi tjun tíincha n'e ma. 5 Ndaha nku én
tsank'á najmi incha kinchja, at'aha kui xi je nginkun Ntianá.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga incha kinchja jan ntítsje

6 As'ai kikie kj'aí ntítsje xi tsú'ba tjen nk'a ján nga nibáko én nda
tsuhu Ntianá, kui xi tu nkjéhé ni chjíhi ra. Kui xi s'enijmíhi xuta xi
tjíntu asunntee, nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi
tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjín ante má
nga tjíntu. 7 'Yún kinchja ntítsjee nga b'i kitsú:
—Chankjún Ntianá ko n'ekio yjonuu nga kui xi chánka, at'aha ja
kuichu chuba nga ts'iínkokjua xuta. N'etsjohoo xi kits'ínnda nk'a ján
ko t'anankiu, ntáchak'uun ko ntá tixa xi tjín.
8 As'ai nku ntítsje xi ma joho b'i kitsú:
—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babiloniа. Kits'ín ch'i
ngayjee xuta, tu xi tu mí ni ch'onk'uhún ni incha ts'iín xi nkú ta ts'ín
kui.
9 As'ai nku ntítsje xi ma jahan b'i kitsú:
—Tsa tjín xi ts'iíntsjoho chu ko sénnistjihin ko tsjánte nga s'et'aha
chubaha stjen ko tsa ntsja, 10 kui xi tjíhin nga ts'iínkjáínyjehe kjuakjan
chánkaha Ntianá. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi
kichjujehen nga'yúhun. Nd'í ko sufri k'uaikoho ra kjuanima nginkun
ntítsje jehe Ntianá ko nginkun Chutsanko. 11 Ndaha tsa mí yjehe najmi
kamandyjaya nintihi nd'í xi tsjá kjua'un. Ndaha nku nistjin ko ndaha
nku nistjen najmi ts'iínkj'áíya xi ts'iíntsjoho chu ko sénnistjihin ko xi
ts'iínkjáíhin chubaha j'áíhin. 12 Kui nga tjíhin nga ts'iín chúkjuaha
xuta jehe Ntianá, xi f'átjo kjuatéxumaha ko s'ejihin Jesu.

13 Ąs'ąi kint'e nku nta xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúna:
—T'et'ai ni xu'bi: "¡Nd'ąi tíb'atuts'inhin ra nk'ie nga nda tjín ts'e xuta xi kuayá nga s'ejihin Ntianá!"
Ko b'i títsu Espiritu:
—Johon, b'a tjín. Kui xutaha xi incha ts'iínkj'áíya at'aha ndjá xá xi incha kits'ín. Ntianá tsjáha chjíhi xuta xu'bo ngat'aha ngayjee ni nda xi incha kits'ín.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nkú ts'ín kichjusítjen chahan asunntee

14 Ąs'ąi tsase ko kikie nku ninti taba. Ąsun nintiu tíjñasun nku xi b'a tjín xi nkúhu Ntíhi Ndax'iun tjín. Tjí'aha nku corona toonsine. Kjiya ntsja ya nku kicha yjo xi n'echjén nga ti tuniñu. 15 Ąs'ąi ninku tsitjuhu kj'ąí ntítsje ko 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi tíjñasun nintiu:
—Ja kama chá ni xi tjíntje asunntee. Kichahi tichákohoni niu ko ch'atjói, at'aha ja kuichu chuba nga ch'atjó chon.
16 Ąs'ąi xi tíjñasun nintiu kichaha tsatekoho ni xi tjíntje asunntee ko j'áya chahan.
17 Ninku xi síjña ndjiojmi ján ta tsitju kj'ąí ntítsje xi ta y'a nku kicha yjo. 18 Ko nachan chje ta tsitju kj'ąí ntítsje xi batéxumaha nd'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi y'a kicha yjoo:
—Kicha yjohi tichákjákohoni éhen tuntsjajé xi tjín asunntee, at'aha ja chubaha nga stí tuntsjajée.
19 Ąs'ąi kichaha ntítsjee tsatekoho tuntsjajé xi tjín asunntee ko kits'ínkj'a má nga ts'íónnki tuu, kui xi tsuhu ra má nga s'ejña chji kjuakjan chánkaha Ntianá. 20 Kits'ionnkí tuntsjajée natsihin nankiu, tunga tu jníhí kitju. Xi nkú ra ma nku metru masen kama nga nankaha jníu ko jan ra unchan kilometru kama nga tayáha.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua yatu ntítsje xi incha y'a kjuanima xi fekuhu

15 Ąs'ąi kikie ndjiojmi ján kj'ąí ni chánka xi ma nkjúnná, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kikie xi incha y'a yatu kjuanima xi fekuhu. B'a ts'ín kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntianá xi tíb'éjña chji.
2 Kikie nku ni xi b'a tjín nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkoho tjín. Ko andaihi ntáchak'uun tíincha ndju xuta xi kits'ín nganaha chu. Kui xi Najmi kits'íntsjoho sénnistjihin ko najmi kits'ínkjáíhin nga kis'et'aha xki j'áíhin chu. Incha y'a xuto najní arpa xi Ntianá kitsjáha. 3 Tíincha se sohon Moise, nda xi kits'ínxát'aha Ntianá, ko ta tíincha se sohon Chutsanko. B'i tíincha tsu:

Ji Ntiani, ji tjíhin nga'yún.
Chánka ni xi kin'endai ko ma nkjúnni.

Kixi ko naxu niyá xi ts'i.
Ji xi nda reihi xuta xi tjín.
4Ngayjee xuta tjíhin nga tsankjúhin, Ntiani.
Ngayjee xuta tjíhin nga ts'iíntsjohi.
At'aha nku tutu ji xi tsjei.
Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjín nga ts'iíntsjohi,
at'aha ja ya nga kixi n'ei kjua.
5Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, kikie nga tsix'á ninku, ante nkjúhun Ntianá xi síjña ndjiojmi ján. 6Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimo. Incha yja najyun xi je ko xi tíbat'ai ko 'mehe tjíntukjáha ni s'ekjá toonsine. 7As'ai nku xi ñju xi tjíntu tík'uun kitsjáha nga nkúnkú ntítsje xi yatuu nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi ts'iín nibájennehe xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntianá, Ntianá xi tíjña tík'un tu nkjéhé ni. 8Kitsehe aya ninku ninti xi tsitjujíhin kjuachánkaha ko nga'yúhun Ntianá, ko ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanima xi yatuu xi incha y'a ntítsje xi yatuu.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua kjuanima xi yatuu

16 As'ai kint'e nku nta xi tu xí 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha:

—Tankíún. Tatendzjosún asunntee ni xi tíincha tasa xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntianá.

2As'ai ntítsje xi tjuun ngjiténdzjosún asunntee ni xi tíincha tasaha. As'ai xuta xi tjíntut'áha chubaha chu ko xi kits'íntsjoho sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjáha kjua'un.

3As'ai ntítsje xi ma joho tsaténdzjojín ntáchak'uun ni xi tíincha tasaha. As'ai jní kama ntáchak'uun xi nkúhu jníhi nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjíntu tík'un ajin ntáchak'uun.

4As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojín ntáje ko ajin ntá tixo ni xi tíincha tasaha. As'ai jní kama. 5Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntánijuo:

—Tsje ní ji, Ntia xi tíjña ko y'ejña. Kixi kuan'ei nga b'a ts'ín kuan'ei kjua. 6At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jníhi xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'aihi nga jní incha kuak'i. B'a ts'ín machjéhen.

7Ta kint'e nku xi b'i kitsú ajin nachan chje:

—Johon, Ntia xi tjíhin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kjua.

8As'ai ntítsje xi ma ñjuhu tsaténdzjojnúhu ts'íu ni xi tíincha tasaha. Kik'aihi kjua ts'íu nga nd'í k'uétikoho xuta. 9As'ai 'yún kits'ínchjahan nubóo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha ngjikj'áhá ra animaha ko najmi incha kits'ínkie yjoho nga Ntianá xi chánka. Tu sa ní najmi kikienkjún Ntianá nga kinchja. Ntianá, kui xi maha tsjá kjuanima xu'bi.

10As'ai ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi tíincha tasaha má tíjñasun chu nga tíbatéxuma. As'ai kama jyun ngayjee má

tíbatéxuma chu. Incha kikjinene njai xuta ngat'aha kjua'un xi tíincha be. 11 Ch'on incha kitsúhu Ntianá xi tíjña nk'a ján tu ngat'aha kjua'un xi tíincha be ko tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngjikj'áhá ra animaha.

12 As'ai ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojín ntáje chánka Eufrate ni xi tíincha tasaha. As'ai kixíya ntáje tu xi tsjántehe ra nga kj'ua já rei xi nibáha má tju ts'íu.

13 As'ai kikie jan jáninda xi b'a k'un cháxkje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu ko ts'a chu xi ma joho ko ts'a nda profeta tsank'óo. 14 Kui jánindoo xi ts'ín kjuankjún ko incha bitju nga nchja ñjaha já rei xi tjín ngayjee asunntee, tu xi k'uéndaha yjoho jóo xi má nga incha ts'iín kjuachán. At'aha kjuachán chánka s'e nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntianá xi tjíhin nga'yún.

15 "Chasoo, an kjúa xi nkú joyaha nda ndyjé. ¡Nda tjín ts'e xi tíjña tík'un ko xi tíjña ndaha najyuhun tu xi najmi kjúátsú'ba kistihi ko najmi kama subaha ra nga cha!"

16 Jáninda xi jooon kinchja ñjakúhu já rei ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

17 As'ai ntítsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi tíincha tasaha. Kinu'yá nku nta xi tu xí 'yúhún. Aya ninku má b'ejña Ntianá nga batéxuma nibaha nto nga b'i kitsú:

—Ja kama.

18 Tsat'ai nd'ích'on, xaáhan kama, janeya ch'on, ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nkúhu nga tjíntu xuta asunntei najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'aha tu xí 'yúhún kama chóon. 19 Jan tsitju nanki chánkoo nga tsakjanya ko kin'ekje nanki xi tjín asunntee. J'áítsjehen Ntianá nanki chánka Babiloniа xi má nga kits'ín nibánehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'i nanki Babiloniа kjuakjahan Ntianá. 20 Najmi ta kiyaha ra ngayjee xjo xi tjín ko ta ndaha naxiu. 21 Nk'a ján nibaha ra ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilu áíhi niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Ntianá ngat'aha kjuanima xi ts'e ts'í ndjio, at'aha un nkjún incha kikiehe ngat'aha kjuanima chánka xu'bi.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua xi nkú ts'ín kin'ekokjua naskóo

17 As'ai j'aisena nku ntítsje xi síjñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a tasa xi yatuu. B'i kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjíhi xi nkú ts'ín n'ekokjua naská k'aku xi tíjñasun ntáje chánkoo. 2 Já rei xi tjín asunntee incha kikjantuko naskóo ko xuta xi tjíntu asunntee ta incha kikjantuko no. B'a ts'ín kindyjajihin ra xi nkú ts'ínndyjajihin xuta nk'ie nga ma ch'i.

3 As'ai j'aijínna Espirituhu Ntianá ko ngjikona ntítsjee ante kixiu. Yo kikie nku tachjuún xi tjísuhun nku chu xi ni. Nkú ts'ín

chubaha xuta, b'a ts'ín tjít'aha chu nga kitsejnúhu. Tunga én xi najmi tíbenkjúhún Ntianá tjít'aha. Yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha.
4 Nku najyun kuan ko ni yja no. Kitsejnúhu ra toonsine ko kj'aí kj'aí ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi najmi sasíhin Ntianá ko ni xi si nginkun Ntianá, kui xi tsuhu ra kjuaská xi kits'ín. 5 Tjít'a stjen nku j'áín xi najmi chuba mankjihin xuta. B'i ts'ín tjít'a: "Nanki chánka Babilonia." Kui xi naahá jminchjín ská ko naaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasíhin Ntianá. 6 Kikie nga ch'i no. Jníhi xuta jehe Ntianá ko jníhi xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga kits'ínkie yjoho nga Jesu yjanki, kui xi kits'ín ch'ihi. Nk'ie nga kikie no, tu ni xí kama nkjúhúnna.

7 As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—¿Á tíma nkjúhun ri? Xínyaha nkú tjíhin ra ngat'a ts'e no ko chu xi tjísuhun, xi yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. 8 Chu xi kuayai, kui xi y'ejña nk'ie. Najmi ta tjíhin nd'ai. Tunga kuitjunjihí aya tixa nanko nga ngjuai má nga ndyja. Xuta xi najmi tjíntut'á j'áíhin kintehe ni nga kamanda asunntee xujun xi má nga tjíntut'á j'áíhin ngayjee xi k'úéntu tík'un, kui xutaha incha kama nkjúhun nk'ie nga incha skue chu xi y'ejña nk'ie ko najmi ta tjíhin nd'ai tunga kj'uaí ngáha.

9 'Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatuu, kui xi tsuhu ra asunntu tjenki xi yatu xi tíjñasun no. 10 Ta tsuhu ra yatu já rei. Un já rei xu'bi ja incha kits'ínndyja, nku xi tjín saha xá nd'ai, ko nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uaí. 11 Chu xi y'ejña nk'ie ko najmi ta tjíhin, kui xi nda rei xi ma jiun, xi ta nku xi yatuu. As'ai ngjuai má nga ndyja.

12 'Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu ra te já rei xi najmi kjee 'bai xáha, tunga k'uai xáhá ra nga kuatéxumako chu nku ora tjíhin. 13 Kui xi nkuhú incha kamako xinkjín ko tsjáha chu nga'yúhun ko xá xi tjíhin. 14 Incha kjaánko Chutsanko, tunga ts'iín nganahá Chutsanko, at'aha kui xi Nda Ntiaha já ntia ko Nda reihi já rei. Incha tjennkihi Chutsanko xuta xi kinchjaha Ntianá ko j'ájihin, xi kixi incha kits'íntjusun ni xi kitsúhu Ntianá.

15 Ko b'a ta kitsú yana ntítsjee:

—Ntáje xi kuayai má nga tíjñasun naskóo, xutahá niu. Tu mí ntjehé ni y'ahara, tu mí éhén ni ko tu mí nankihí ni. 16 Ndjia xi te xi kuayai xi tjíhin chu, kui xi incha ts'iín unkie naskóo. Incha kjé'aha ngayjee ni xi tjíhin ko k'uéjña kisti. Kjine yjonintehe no ko nd'í incha k'uétikoho. 17 At'aha Ntianá y'éjña ajin animaha ndjia xi tee xi má nga incha ts'iín ni xi mjehe Ntianá. Kui nga nkuhú incha ts'iín maha yjoho ko incha tsjáha chu nga kui xi kuatéxuma santa nkúhu nga kuitjusun én xi kitsú Ntianá. 18 Na xi kuayai, kui nanki chánka xi batéxumaha já rei xi tjín asunntee.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga kin'ekje nanki chánka Babilonia

18 Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kikie kj'aí ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján. Kui xi chánka xá xi tjíhin. Kjuachánka xi tjíhin kits'ín ndzjehen asunntee. 2 'Yún kinchja nga b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje. Ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Ja ni'yaha jánindoo kama, ante má tjíntuyá ngayjee jáninda xi tjín. Ja nubaha ngayjee nise xi uncha ko xi si nginkun Ntianá. 3 Ajihin nanki xingisoo nku naská kama nanki Babilonia. Xi nkúhu tsa kik'i jóo kjuaskáha no nga kikjantuko. Já rei xi tjín asunntee incha kikjantuko no, ko kama nchiná já tiyanta xi tjín ngat'aha ni nkjún xi ts'atse nga tsjo ts'ín y'ejña.

4 As'ai kint'e kj'aí nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'i kitsú:

—Titjusjojiun nankiu, jun xuta xi ts'an, tu xi najmi ko jun ch'anjikohonu ngatitsuhun ko tu xi najmi chakohonu kjuanima xi sakúhu. 5 At'aha santaha ndjiojmi ján ja tíbichú ngatitsuhun. Ja tjínjin k'un Ntianá jé xi tíincha ts'ín.

6 'N'ek'íéchjíú ni xi kits'íhin xuta. Jo tjíhin nga n'ek'íéchjíú ngatitsuhun. Tinchajihuun tasaha ni xi k'úí, xi jo niyá nga 'yún kjan sa nga xi kitsjáha xi kj'aí. 7 Xi nkú ts'ín 'yún nk'a ts'asje yjoho ko tsjo ts'ín y'ejña, b'a ta ts'ín 'yún tjohon kjuanima ko kjuaba nd'ai. At'aha b'a títsu nga kui rú nku na reina, najmi na x'an rú ko rú najmi s'ehe kjuaba. 8 Kui kjuaha nkuhú nga nibane tentehe ra kjuanima, ngabaya, kjuaba ko kjintíá. Nd'í s'etíkoho, at'aha tjíhin nga'yún Ntianá xi ts'ínkokjuaha.

9 Ni xi tjíhin naská Babilonia já rei xi tjín asunntee kits'ínchjénko no ko jóo incha kikjantuko no. Kui nga nk'ie nga incha skuehe jóo ninti xi tíbitju má nga títi nankiu, incha kjintát'a ko un kama k'un. 10 Kjin kuincha, at'aha incha tsankjún kjua'un xi tí'baihi nankiu ko b'a incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'íhin! ¡Nima rú ts'íhin nanki chánkoo, nanki Babilonia xi nk'a tjen! At'aha nkuhú nga n'ekokjuaha.

11 Játiyanta xi tjín asunntee ta kjintát'a ko un skuehe ngat'aha ni xi tímaha nankiu, at'aha najmi ta tjín xi k'uatsehe ra ch'á xi kj'uaíko. 12 At'aha toonsine ko toontaba, nkjin tíkjá ndjio tsjo k'un ko nkjin tíkjá najyun chjí, najyun kuan ko xi nihi, nkjin tíkjá yá xi sinjne ko nkjin tíkjá ni xi kin'endakoho yá xi chjí ko kicha ko kj'aí sa nihi xi tjín, 13 nkjin tíkjá ni xi sinjne ko ntá sinjne, tjink'úbjo ko xán, seti, kuan niñu xi chjí ko tuniñu, turu ko chutsanka, ndje ko yá xi kje'yún ndje, ko santaha xuta musu xi satéña, kui niu xi incha f'aiko jóo. 14 B'a k'úíhin nanki Babilonia:

—¡Ja najmi ta tjíhin ri tu tsjo k'un xi kama mje nkjúhin! ¡Ja kuan'endyja kjin ni tsjo k'un xi tjíhin ko kjuanchináhi! ¡Najmi ta sakú saha ri!

15 Kjin incha kuincha já tiyanta xi incha kama nchinántjaihi nankiu, at'aha incha tsankjún kjua'un xi skuehe nankiu. Incha kjintá ko un skuehe ngat'aha ni xi tímaha nankiu 16 nga b'a incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'íhin! ¡Nima rú ts'íhin nanki chánkoo! Kui xi kingja najyun chjí xi kuan ko xi ni, nayjun xi yjajnuhu toonsine ko kj'aí kj'aí ndjio tsjo k'un. 17 Nkuhú nga kfehe ngayjee kjuanchiná chánka xu'bi.

Nkjin incha kuincha ngayjee já xi ts'ínko yábarku, xi yá barku incha b'emayá, xi ts'ínxáya yábarku ko ngayjee xi ntáchak'uun sakúhura ni xi incha kjine. 18 Nk'ie nga incha skue ninti xi tíbitju má nga títi nankiu, 'yún incha kuinchja nga b'a incha kuitsu:

—¿Má nankihi xi b'a ta tjín xi nkú tjín nanki chánkoo?

19 Incha kuaté'a ndyjo nintaku nga kuakúchji nga kjuaba tjíhin, incha kjintá ko un skuehe ngat'aha ni xi tímaha nankiu nga b'i incha kuitsu:

—¡Nima rú ts'íhin! ¡Nima rú ts'íhin nanki chánkoo! 'Yún ts'atse ni xi chjí. Yo kama nchiná ngayjee xi tjíhin yábarku. Tu nkuhú nga kuan'ekjehe ngayjee ni xi tjíhin.

20 Kat'etsjonuu, jun xi tintsuboo ndjiojmi ján ngat'aha ni xi tín'ehe nanki chánkoo. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntianá ko já postru ko já profeta, at'aha Ntianá kuats'ínkokjua nankiu ngat'aha ni xi kits'ínnuu.

21 As'ai nku ntítsje xi nk'a tjen kikjesíntjen nku ndjio naxi áí. Kui xi kikjaníkj'ajin ntáchak'uun nga b'i kitsú:

—B'i ts'ín 'yún n'ekje nanki chánka Babilonia ko najmi ta ch'a skuehe ra. 22 Najmi ta kuinú'yáha aya niyátéhe nga kjuane najní arpa ko yánaxu ko tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'ínnda nkjin tíkjá ni. Yo najmi ta kuinú'yáha nga kuakjan tuniñu. 23 Najmi ta ts'iín ndzjehen ndaha nku nd'í aya niyátéhe ko najmi ta kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama ta ndaha tsa já tiyanta xi tjín yo kama já k'aku ajihin xuta xi tjín ko tj'e xi maha ts'anachakoho ra ngayjee naxinantá xi tjín. 24 At'aha kui nankiu y'anji jníhi já profeta, jníhi xuta jehe Ntianá ko ngayjee xi kin'ek'ien asunntee.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga kin'etsjoho Ntianá ndjiojmi ján

19 Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjún xuta xi 'yún kinchja ndjiojmi ján nga b'i incha kitsú:

—¡Kan'etsjoho Ntianá, kui xi ts'ínk'ankiná!
Kui xi ts'e kjuachánka ko nga'yún.
2 At'aha nda ts'ín ko kixi ts'ín kjua,

ja kuats'ínkokjua naská k'aku
xi ni najmi ndaha kits'ínkatsúnkoho xuta.
Ntianá ja kuakasje chjí jníhi xuta xi ts'e.
3 As'ai b'ahá ta incha kitsú ngáha:
—¡Kan'etsjoho Ntianá! Ninti xi tíbitjuhu nanki chánkoo ngjuainji nk'a ján tu nkjéhé ni.
4 As'ai kingjénsten santaha t'anankiu jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tjíntu tík'uun nga kits'íntsjoho Ntianá, kui xi tíjñasun ante má batéxuma. B'i incha kitsú:
—¡B'a katuma! ¡Kan'etsjoho Ntianá!
5 As'ai kinu'yá nku nta xi nibaha ra má b'ejña Ntianá nga b'i kitsú:
N'etsjoho Ntianá ngayjo jun xi xuta xi ts'e,
jun xi yankjún Ntianá, xi xixihi ko xi ihi.
6 As'ai kint'e nga xi nkú ts'ín nu'yá nkjin ntaha xuta, xi nkú ts'ín faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'ín 'yún faneya ch'on. B'i kitsú nto:
—¡Kan'etsjoho Ntianá!
At'aha tíbatéxuma Ntianá, Ntia xi tjíhin nga'yún.
7 Kat'etsjoná ko katsejíhinná kjuatsjo,
n'ekié yjoná nga kui xi chánka.
At'aha ja kuichu chuba kjuabixahan Chutsanko,
ja kab'énda yjoho xi k'úéjñako.
8 Ka'baihi nga ngjua najyun xi chjí,
xi je ko xi tíbat'ai.
Kui niu xi tsuhu ra ni xi nda incha kits'ín xuta jehe Ntianá. 9 As'ai b'a kitsúna ntítsjee:
—T'et'ai ni xu'bi: "¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi kik'inyaha ra nga kj'uaíhi s'í kjuabixahan Chutsanko!"
Ko b'a ta kitsúna:
—Kjuaxi ni xi tíxihin. Ntianá xi b'a kitsú.
10 As'ai tsásinkúnch'int'aha ntítsjee xi má nga ts'intsjoho, tunga b'ahá kitsúna:
—Najmi b'a tu n'ei. An ta ts'inxát'aha Ntianá xi nkúhu ji ko ta xi nkúhu já nts'ei xi tu nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Ntianáhá xi n'etsjoihi.
At'aha én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'ínkinchjaha já profeta.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nku xi tjísuhun ndje

11 As'ai kikie nga tjentixa nk'a ján. Tsase ko kikie nku ndje taba. Xi tjísuhun chu 'mi Xi Kixi Ts'ín ko Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'ín nk'ie nga kjua ts'ín ko nga kján. 12 Xi tíincha nd'í tíincha tunkun. Nkjin corona tjí'aha ko tjít'aha nku j'áín xi nku tutu kui be. 13 Yja nku najyun xi kits'ihi jní ko j'áíhin, kui xi Éhen Ntianá. 14 Tjennkihi já jun

xi tjín ndjiojmi ján. Ndje taba tjíntusúhun nga yja najyun xi chjí, xi taba ko je.

15 Ts'a tíbitju nku kicha xi yjo, tu xi kjaánkoho nanki xi tjín asunntee. Ndjá kuatéxumaha xuta ko ts'iín nibánehe kjuakjan chánkaha Ntianá xi tjíhin nga'yún. 16 Najyun xi yja ko ngasuhu tjít'a j'áín xu'bi: "Nda reihi já rei ko Nda Ntiaha já ntia."

17 As'ai kikie nku ntítsje xi síjñasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'i kitsúhu ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján:

—Nibá ma ñjakú nga chinoo nichine chánka xi tsjá Ntianá. 18 Chinoo yjonintehe já rei ko já jun k'aku ko já xi x'in b'asje yjoho, yjoho ndje ko xi b'esúhun chu, yjonintehe ngayjee xuta, xi tjíma ndaíhi ko xi kich'atse, xi ihi ko xi xixihi.

19 As'ai kikie chu xi tsitjujín ntáchak'uun ko já rei xi tjín asunntee nga tjenko já juhun. Incha kama ñjakú tu xi incha kjaánkoho xi tjísuhun ndje ko já jun xi ts'e xi tjísuhun ndje. 20 Kichjubénijé chi ko ta kichjubénijé nda profeta tsank'á xi kits'ín kjuankjún nginkun chi. Kui kjuankjún xi kits'ín ts'anachakoho ra xuta xi kitsjánte nga kis'et'aha chubaha chi ko xi kits'íntsjoho sénnistjihin. Incha kichjanikj'ajin tík'un chi ko nda profeta tsank'óo ajin ntáchak'un nd'í xi títikoho sufri. 21 Ko já xingisoo kin'ek'ienkoho kicha xi tíbitju ts'a xi tjísun ndje. Ngayjee nisee tu xí incha kikjinehé yjonintehe jóo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga nku mii nú kj'ua

20 As'ai kikie nku ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihi tixa nanko ko kjiya ntsja nku n'úkicha chánka. 2 Jakj'á chuyatuku ko y'ét'a'yún nku mii nú tjíhin. Kui chuyatuku xi ye chá xi 'mi ndaninda ko Satana. 3 Kikjaníkj'aya tixa nanko ko y'échja. Y'énehe nku sello xi y'échja'yún ankjuo tu xi najmi ta k'uanachaha ra nanki xi tjín asunntee santa nkúhu nga kj'ua nú xi nku miu. Askahan nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, tjíhin nga chjúndáya kutju.

4 As'ai kikie nkjin já xi y'entu nga kik'ai xáha nga incha kuatéxuma. Ta kikie xuta xi kitikjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki ko y'énijmí éhen Ntianá. Kui xi najmi kits'íntsjoho chu ko sénnistjihin ko najmi kitsjánte nga kis'et'aha stjen ko a ra ntsja chubaha chu. Incha j'áíya ngáha ra ngabayoo ko tsatéxumako Jesucristo nku mii nú tjíhin. 5 Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áíyaha ngabayoo santa nkúhu nga j'a nú xi nku miu. Xi kuatéxumako Jesucristo, kui xi tjun kj'uaíyaha. 6 ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta je xi k'uaihi ra nga tjun kj'uaíyaha! Ngabaya xi ma joho najmi ta tjíhin ra nga'yún tsa nkú ts'iíhin xuta xu'bo. Tu sa ní ts'iíntsjoho Ntianá ko Jesucristo xi nkúhu já na'mi ko kuatéxumako nku mii nú tjíhin.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga ts'iínndyja ndanindoo

7 Nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, chjúndáya ndanindoo má
kjiya'yún. 8 As'ai kuitju nga k'uanachaha xi batéxumaha nanki
Gog ko nanki Magog, kui xi tsuhu ra tu má nankihí ni. Ndanindoo
kuinchja ñjakúhu já jun xi tjíhin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama
xi nkú ts'ín nkjin maha tsumí xi tjín andai ntáchak'uun.
9 Incha k'úéma ngayjee asunntee ko k'uétjindaihi má tjíntu xuta
jehe Ntianá ko nanki xi Ntianá tjoho. Tunga nibahá nd'í nk'a ján xi
kj'uaík'íétiyjehe. 10 Ko ndanindoo xi ts'anachaha jóo chjanikj'ajin
ntáchak'un xi tjíhin nd'í ko sufri, má ta chjanikj'ajin chu ko nda
profeta tsank'óo. Yo un skuehe nistjin nistjen tu nkjéhé nihi.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga n'ekokjua xuta

11 As'ai kikie xi tíbatéxuma. Taba ko chánka ante má nga tíjña
nga batéxuma. As'ai t'anankiu ko nk'oo incha ngji t'axín ngink un.
Najmi ta kis'ehe ra ante. 12 Kikie xuta xi k'ien, xi ihi ko xi xixihi, nk'ie
nga kabincha ngink un xi tíbatéxumoo. As'ai kichjux'á nkjin xujun ko
ta kichjux'á xujun xi má nga tjíntut'á j'áíhin xuta xi k'úéntu tík'un.
Xi nkú ts'ín tjít'a xujun ni xi incha kits'ín, b'a ts'ín kin'ekokjua xuta
k'ien.
13 J'áíya ngáha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyánji
t'anankiu, ngayjee xi tjíntu antehe xuta k'ien. Xi nkú nga incha
kits'ín, b'a ts'ín incha kin'ekokjua. 14 As'ai kichjanikj'ajin xi 'mi
Ngabaya ko xi 'mi Antehe Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya
xi ma joho ntáchak'un nd'íu. 15 Xi najmi tjíntut'á j'áíhin xujun má
nga tjíntut'á j'áíhin xuta xi k'úéntu tík'uun, kui xi ta kichjanikj'ajin
ntáchak'un nd'íu.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

21 As'ai kikie nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha
kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi ta
kis'ehe ntáchak'un. 2 Ko kikie nanki Jerusalen tsetse. Kui xi nanki jehe
Ntianá xi Ntianá kits'ín nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'ín kas'enda xi nkúhu
nku nabixan xi tsjo tjín x'ótji xi kan'engja nga tíkuyaha nda bixoon.
3 Kint'e nku nta xi 'yún xi nibaha má tíjña xi tíbatéxumoo nga b'i
kitsú:
—Ntianá ja tíjñajihin xuta nd'ai. K'úéjñajihin xuta ko kui xi kama
xutaha. Ntianá k'úéjñajihin ko kama Ntiaha. 4 Ts'iínxijnu ntánkun.
Najmi ta incha kuayáha ko najmi ta incha kjintáha. Najmi ta
kjintáyaha ngat'aha kjuaboo ko najmi ta un skuehe ra. At'aha ni xi
kis'e ja najmi ta tjíhin.

5 As'ai b'a kitsú xi tíbatéxumoo:
—An títs'in tsetse ngayjee ni xi tjín.
Ko b'a ta kitsú:
—T'et'ai ni xu'bi, at'aha kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin.
6 As'ai b'a kitsúna:
—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjaha nga k'úí ntánijuaha ntá tixa xi ts'ínk'iéntu tík'uhun xuta. Tu tsjahá ra. 7 Xi ts'iín ngana, kui xi ts'iínkjáíhin ngayjee ni xu'bi. An kama Ntiaha ko kui kama ntína. 8 Tunga máha xi tsankjún ko xi najmi s'ejihin, xi ts'ín ni xi najmi sasínna ko xi ts'ínk'ien anima, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'ín tj'e, xi benkjún ntia xi ts'ínndaha ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tjíhin nga ngjuai ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufri títikoho. Kui xi ngabaya xi ma joho.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua Jerusalen tsetse

9 As'ai j'aisena nku ntítsje xi síjñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tíincha kjuanima yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:
—Nibái. Kuakuchjíhi nabixan xi kama chjuúhun Chutsanko.
10 As'ai j'aijínna Espiritu ko ngjikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi 'yún nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalen, kui xi nanki jehe Ntianá xi Ntianá títs'ín nibájen ndjiojmi ján. 11 Nd'íhi kjuachánkaha Ntianá títs'ín kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chjí, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'án taba. 12 Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankjuaha. Nkúnkú ankjuo tíinchasti nkúnkú ntítsje ko tjíntut'áha ankjuo j'áíhin ntjehe xuta Israel xi te jo maha. 13 Jan maha ankjua xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjehen fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehe ko jan yja ngate xinkuu. 14 Te jo maha tuts'in xjóho nankiu. Nga nkúnkú tjíntut'á j'áíhin já postru xi te joho Chutsanko.
15 Ntítsje xi tínchjakona y'a nku yáchuba toonsine xi k'ua chubakoho nankiu, ankjuaha ko xjóho. 16 Nkuhú chuba y'a nankiu. Nga ndjuhu ko nga tayáha tu nkuhú chuba y'a. Yáchubaha ntítsjee ts'achubakoho nankiu. Jo mii ko jo unchan kilometru kama. Nga ndjuhu ko nga tayáha ko nga nk'aha tu nkuhú chuba. 17 As'ai ta ts'achuba xjóho. Cháte ko tj'ion metru kama. Chuba xi ts'ínchjén xuta, ta kui xi kits'ínchjén ntítsjee.
18 Ndjio tsjo k'un jaspe kamandakoho xjóo ko toonsine xi tu xí ndahá kamandakoho nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín. 19 Ngayje tíkjá ndjio tsjo k'un chjí tjíntut'á tsjoho tuts'in xjóho nankiu, jaspe xi tjuun, zafiro xi ma joho, agata xi ma jahan, esmeralda xi ma ñjuhu, 20 onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi

ma jihin, topacio xi ma ñjaha, crisoprasa xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, ko amatista xi ma te joho. 21 Ankjua xi te joo, te jo perla tjíhin. Nkuhú ndjio tsjo k'un perla kamandakoho nga nkúnkú ankjuo. Ko toonsine xi nda kamandakoho niyáté k'akuhu nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín.

22 Najmi kikie ninku nankiu, at'aha Chutsanko ko Ntianá, Ntia xi tjíhin nga'yún, kui xi ninkuhu nankiu. 23 Najmi machjéhen nankiu tsa ts'íu ts'iín ndzjehen ko tsa sóo, at'aha nd'íhi kjuachánkaha Ntianá títs'ín ndzjehen ko Chutsanko xi nd'íhi nankiu. 24 Xuta naxinantá xi tjín asunntee incha k'úéma má ndzjehen nankiu ko incha kj'uaíko yo kjuanchináha já rei xi tjín asunntee. 25 Najmi s'echja ankjuaha nankiu nga nistjiun, ko najmi s'e nistjen. 26 Yo n'ekjas'en kjuanchináha ko ni tsjo k'un xi tjíhin nanki xi tjín asunntee. 27 Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntianá najmi kjuas'en yo, ta ndaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasíhin Ntianá, ko ta ndaha xi nchja én tsank'á. Tu nkuhú xuta xi tjíntut'á j'áíhin xujuhun Chutsanko, yo má nga tjíntut'á j'áíhin xuta xi k'úéntu tík'uun, kui xi kama kjuas'en yo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua ntá xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta

22 As'ai tsakúna ntítsjee nku ntáje xi tjíhin ntánijua xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. Kui xi tíbat'ai xi nkúhu nch'án taba. Má b'entu Ntianá ko Chutsanko nga batéxuma, yo tíbitjuhu ntóo. 2 Kamasehen niyáté k'akuhu nankiu ko xki andaihi ntáje tíincha yá tu xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. Nk'ie nga nku nú te jo niyá bjaha tu. Xki sá bjaha tu. Xkaha yóo maha ts'iínnkihi xuta naxinantá xi tjín asunntee.

3 Najmi ta s'ehe ni xi najmi nda kinchjane Ntianá. K'úéjñajihin Ntianá ko Chutsanko nankiu nga kuatéxumaha ko xuta xi ts'e incha ts'iíntsjoho. 4 Incha kama kuase'a Ntianá ko stjen s'et'a j'áíhin. 5 Najmi ta s'ehe nistjen. Najmi ta kamachjéhen ra nd'í xi ts'iín ndzjehen xuta xi k'úéntu yo ko ta ndaha ts'íu, at'aha Ntianá ts'iín ndzjehen. Tu nkjéhé ni incha kuatéxuma xuta xu'bo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga ja ma kj'uaíhí Jesu

6 As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—Kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin. Ntianá, Ntia xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'ín nibá ntítsjehe, tu xi kuakúchjihi ra xuta xi ts'e ni xi tjíhin nga kama xatí.

7 —¡Kjúái xatíá! ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi títs'íntjusuhun én xi tjít'a xujun xu'bi, xujun xi títsuya ni xi tjíhin nga kama!

8 An Jua kint'e ko kikie ni xu'bi. Askahan nga ja kint'e ko kikie, tsásinkúnch'int'aha ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsjoho. 9 Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An xi ta ts'inxát'aha Ntianá xi nkúhu ji ko xi nkúhu já nts'ei xi já profeta ko ngayjee xi títs'íntjusun én xi tjít'a xujuin. Ntianáhá xi n'etsjoihi.

10 Ko b'a ta kitsúna:

—Najmi tu ch'atjó 'mai én xi kits'ínkjas'ehin Jesucristo xi tjít'a xujuin. At'aha ja tíbichú tiña nistjin nga kuitjusun niu. 11 Xi ts'ín ni xi najmi nda, tu nkú kats'íhín ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tu nkú kats'íhín ni ch'onk'uhun. Xi nda, tu nkú kats'íhín ni xi ndaha. Ko xi je, tu nkú katuma jehé.

12 —Johon, kjúái xatíá. Kjúáikoho chjí xi tsjaha nga nkúnkú xuta xi nkú nga incha kits'ín. 13 An xi ntu alfa ko ntu omega. An nga tuts'ihin ni ko nga fekuhu. An xi tjuhun ko xi fekuhu.

14 ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tíbanéhe najyuhun tu xi ts'iínkjáíhin ra tuhu yá xi ts'ínk'iéntu tík'uhun xuta ko tu xi kama kjuas'ehen ankjuaha nankiu! 15 Natsin ján kuincha xuta xi ch'onk'uun, xi ts'ín tj'e, xi chuba fantukohó xinkjín, xi ts'ínk'ien anima, xi benkjún ntia xi ts'ínndaha ntsja xuta, ko ngayjee xi tsjoho ko nchja én tsank'á.

16 —An Jesu títs'in nibá ntítsjena tu xi kuitsuyaha ra xuta ninku ni xu'bi. An nts'én xi nibáha ra kjamaha David, an xi ntjehe David, ko an niñu chánka xi ts'ín ndzjen nga ja tífi ma seen.

17 B'a títsu Espiritu ko chjuúhun Chutsanko:

—¡Nibáí!

Xi tíbasínñjuhu b'a ta katsú:

—¡Nibáí!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tu katakj'áhá ntánijua xi ts'ínk'iéntu tík'uhun xuta.

B'i ts'ín fekuhu xujun xu'bi

18 An b'a tíxihin xuta xi tíbasínñjuhu én xi tjít'a xujun xu'bi xi títsuya ni xi tjíhin nga kama: Tsa tjín xi k'uésuhun én xi tjít'a ei, Ntianá k'uésuhun xuta xi b'a ts'iíun kjuanima xi tjít'a xujuin. 19 Tsa tjín xi kjéxin én xi tjít'a xujuin xi títsuya ni xi tjíhin nga kama, Ntianá kjéxihin xuta xi b'a ts'iíun tu xi k'uaihi, tu xi tsjá yá xi ts'ínk'iéntu tík'uhun xuta, ko ta kjéxihin ante xi k'uaihi xuta xu'bo nanki jehe Ntianá xi tjít'a xujuin.

20 Xi tíb'éjña chji ni xu'bi b'i títsu:

—Johon, kjúái xatíá.

¡B'a katuma! ¡Nibáí, Nda Ntia Jesu!

21 Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesu. B'a katuma.